image
not
available

ADPARATVS LITTERARIVS

VBI

LIBRI PARTIM ANTIQVI PARTIM RARI RECENSENTVR

COLLECTVS

A

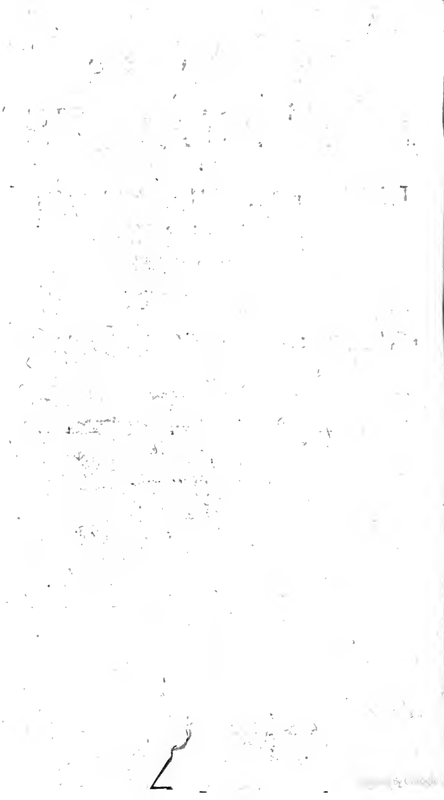
FRIDER. GOTTHILF FREYTAG

I. C.

TOMVS I.

LIPSIAE
EX OFFICINA WEIDMANNIANA
1752.

PERILLVSTRI. ATQVE. EXCELLENTISSIMO

DOMINO

HIERONYMO. FRIDERICO a. STAMMER

POTENTISSIMI. POLONIARVM. REGIS

ET. SERENISSIMI. SAXONIAE

PRINCIPIS. ELECTORIS

IN. SVPREMA. QVAE. IN. SAXONIA. EST

AVLAE. AC. IVSTITIAE. CVRIA

CANCELLARIO. VICARIO

HVNC. LIBRVM

L. M. Q.

DEDICAT

ET

NVNCVPATIS. PRO. SALVTE

OPTIMI. PATRONI

VOTIS

EA. QVA. DECET. ANIMI. PIETATE.
SE. COMMENDAT

FRIDERICVS. GOTTHILF. FREYTAG

LECTORI

S.

Exhibeo tibi, L. B. librum eadem, ſi ordinem alphabeticum exceperis, ratione conſcriptum, & diſpoſitum, quam, in *Analectis litterariis*, duobus abhinc annis, a me, editis, inuenies. In ea ſane fueram ſententia, fore, vt iſte, quem vides, liber, ſecundam *Analectorum* partem conſtitueret: ſed quia, eum titulum bibliopolae, qui imprimendo libro ſumtus ſuppeditauit, minus placere, intellexeram,

ram, mutato consilio, *Analectorum* loco, *adparatum litterarium* oculis tuis expono. Inexpectato autem fauore, quo *Analecta litteraria*, a viris doctis, accepta fuerunt, excitatus, me adductum fuisse, profiteor, vt manum denuo admouerem telae, quam texere coeperam, &, siquid otii, a grauioribus studiis, mihi relictum fuerat, id, euoluendis recensendisque antiquioribus ac rarioribus libris, impenderem. Ita vero accidit, vt sub manu, quod aiunt, nasceretur liber, cuius primam partem, hoc tempore, in lucem emitto. Id autem omni adseueratione tibi, L. B. confirmare possum, nullum, inter eos, quos recensui, libros, duobus duntaxat, qui p. 12. & 160. occurrunt, exceptis, reperiri librum, quem non tractauerim ipse manibus, & quoad eius fieri potuit, studiose & diligenter euoluerim. Vsibus meis, ad id, praesertim inseruiit, praeter librariam patris mei, rectoris Portensis, supellectilem, bibliotheca Portensis publica, & bibliotheca, quae in templo vrbis Numburgensis praecipuo, adserua-

ſeruatur, quam vir ſumme reuerendus, CHRISTOPHORVS LVDOVICVS STIGLIZIVS, S. Theologiae Doctor, & ſacrorum, apud Numburgenſes, antiſtes primarius, ea, qua eſt humanitate, mihi beneuole aperuit. Alios viros, meritis in rem litterariam celebres, KAESTNEROS, WALCHIOS, & FRANCKIOS, honoris etiam cauſſa, nomino, qui conſilio & opera, nullo non tempore, mihi praeſto fuerunt, & libros, ſcopo meo adcommodatos, vltro libenterque, mecum communicarunt. Sed fortaſſis erunt, qui vitio mihi vertant, quod libros ego deſcripſerim antiquos, e quibus, parum vtilitatis, ad rem litterariam, hac noſtra aetate, redundare videtur. Sed ii hoc ideo, a me, potiſſimum factum exiſtiment, vt, hac ratione, multorum veterum librorum, & illorum, qui eos conſcripſerunt, memoriae conſulerem, & ſimul artis typographicae primordia, aliqua ex parte, illuſtrarem. Quid? viri, in omni litterarum genere, ſummi, SIGISMVNDI JACOBI BAVMGARTENII, Doctoris Theolo-

gi celeberrimi auctoritatem, exemplum, consilium, ea in re, sequutus sum, qui non ipse modo, in describendis eiusmodi libris, huc vsque posuit operam, sed etiam iis, qui recensendis libris manum admouent, suasor fuit, vt veterum librorum rationem inprimis haberent. Haec vt scires, L. B. mea interesse putaui. Jamque vale, & vt coepisti, conatibus meis faue. Scribeb. in ipsis Lipsiensium nundinis auctumnalibus, MDCCLII.

I.

Reuerendissimi in Christo Patris, PATRICII ADAMSONI, *Sancti Andreae in Scotia Archiepiscopi dignissimi ac doctissimi*, Poemata sacra, cum aliis opusculis. Studio ac industria Tho. Voluseni J. C. expolita et recognita. *Londini, apud Joannem Billium*, Anno M. DC. XIX. (1619) in 4.

Raram esse collectionem, testatur Vir Cl. Dauid Clement. in *Bibliotheque curieuse historique & critique, ou catalogue raisonné des Livres difficiles à trouver* Tom. I. *à Gœtting.* 1750. in 4. p. 45. Editor illius Thomas Wilson, ADAMSONI gener, qui, sub Thom. Voluseni nomine latet, illam inscripsit nomine augustissimi & inuictissimi Monarchae Jacobi, Magnae Britanniae, Franciae, & Hiberniae regis, Fideique Propugnatoris strenui, eam potissimum ob caussam, quod ADAMSONVS, non solum omnes suas, tum stricta, tum soluta oratione vigilias, & opera, viuus illi destinauerit, sed omnia insuper sua studia, industriam, labores, conatus, fortunas, vitam denique ipsam eidem consecrauerit, & non sine summo discrimine, saepius exposuerit. Epistolam dedicatoriam excipit Thom. Voluseni, ad eundem Sereniss. Regem, car-

men. Sequitur illud Epigramma, quo, Jacobus Rex, ADAMSONI Jobum ornauit, quod hic, cum versione latina, adscribimus.

The Kingis most excellent Maiestie, in commendation of the Author.

In vandring vealth through burbling brooks and bewis,
Of tripping troups and flocks on fertil ground,
In cattell great of syndrie shaips and hewis,
Vith hoises all haill, or in à parted round,
In heapes of gold and riches in all vaies;
As Job *exceld all vthers micht befound*
Of Monarchs great or Princes in his daies:
So this translatour merites no les praise
For giftes of spreit, nor he for giftes of geir,
And God in grace hath giuen such counterpaise,
As his translation to the vork is peir;
He did in him his giftes so visélie mell,
Whose heauenlie vealth Jobs *earthlie vealth doeth tell.*

Latine.

Omnigenis gregibus, fuluo niueoque metallo
Regnorum dominis maior Jobus *erat.*
Sic cui nunc sacrum pandant Helicona sorores,
Omnibus ingenii dotibus auctus erat;
Inclytus omnigenis animi virtutibus: ille
Ditior armentis, mente nec iste minor.
O quam Joua bonus lance haec librauerit aequa,
Vt compar Jobo *versio docta foret.*
In quem prudenter confert sua dona creator,
Jobi *vt terrenas carmine cantet opes.*

Præmittuntur & alia anglica & latina epigrammata, quibus auctoris laus decantatur, a Thom. Volufeno, Thom. Moraiuo, Jul. Caes. Scaligero, & Georg. Barclaio, composita. Primum inter PATRICII ADAMSONI opuscula occupat locum, *Jobus, siue de Constantia liber*, versibus hexametris conscriptus. Praemitti-

mittitur illi a) *Prologus*, in quo, esse quaedam scripta biblica poetica, auctor ostendit. b) Thom. Voluseni *ad lectorem pium & beneuolum, praefatio*, qua libelli historiam exponit. Conscripsit PATRICIVS ADAMSONVS, Jobi librum, metro adstrictum, Biturigibus Gallorum, vbi iuri ciuili tunc operam dabat anno 1572 in ipso belli ciuilis furore & incendio, in coenaculo, vt ipse ADAMSONVS amicis retulit, apud hospitem biturigensem, quotidiano vitae periculo, septem menses delitescens, dum lanienae parisiensis rabies conflagraret, misitque Lugdunum, ad Rouillium, vt eum typis exscriberet, cum tragoedia, quam auctor de Herode Ascalonita conscripserat. Misit etiam Jobi exemplum ad Dionysium Lambinum, Parisiis praelectorem regium. Cum vero persequutio in sic dictos Hugonotas, magis ac magis, omnem conturbaret Galliam, ADAMSONVS, relictis omnibus suis chartis, & vasis minime conclamatis, vrgente necessitate, non sine summo vitae periculo, Galliam deseruit, & itinere accelerato, in patriam se recepit. Posteaquam interea vterque Rouillius & Lambinus discesserant, eorumque schedae passim communi calamitate disiicerentur, ADAMSONI Jobus sine omni dubio periisset, nisi multis, post Lambini mortem, annis, ab Henrico Blacuodaeo, medico scoto, inuentus, & ad auctorem in Scotia transmissus fuisset. Illud igitur exemplar, a socero acceptum, Thomas Wilson, prima vice, cum reliquis eius opusculis, in lucem emisit. Scripsit Th. Wilson praefationem, in qua, haec, quae narrauimus, retulit, *in Regia regni scotici Edinoduno Prid. Kal. Aug. 1617.* Excipiunt illam, *breuis libri summa; de patientia sacrae scripturae testimonia; Testimonia a Christo & Apostolis de* Jobo *citata*, nonnullaque excerpta, ad Jobi librum spectantia, e variis patrum ecclesiasticorum monumentis. Qualis ADAMSONVS fuerit poeta, hoc specimen e capite Jobi XXXVIIII. desumtum lectores docere poterit.

Sed quorsum aetherii curas speculamur Olympi,
Fare mihi solum, quo docta leaena magistro
Insidias struit, vt catulos soletur hiantes?
Vnde cibus manat coruis, cum flebile pulli
Ingeminant, poscuntque suo clamore tonantem?
Nostin' rupicaprae & ceruae quo tempore primum
Concipiant, quotus absumat fastidia mensis?
Illae vi multa partum nituntur in auras
Edere, qui pinguis detondens pabula campi
Luxuriat, missaque colit deserta parente.
Vincula quis soluit? qui sunt qui libera colla
Restituere onagro? solus campestria iussi.
Tecta colat, sterilesque agros desertaque salsa;
Delicias vrbis ridet vocemque tyranni
Non metuit, montana illi sunt pascua, gramen
Sectatur viride, incultis per inhospita terris
Rhinoceros*ne vlli domitus sub pondere aratri*
Ingemet, aut rastro glebas perfringet inertes
Sulcabitue viam Cereri, aut spem colliget anni
Plaustra ferens dorso, non hos robustus in vsus.
Ornasti pauonem alis, quibus ille superbit?
Aut tibi depictis decorata ciconia pennis?
Aut struthius pansis nequaquam inglorius alis
Haec fatua est volucris mediis sua negligit aruis
Oua, nec incertus metuit, ne forte viator
Conterat, aut vacuos depascens vngula campos:
Oua mihi curae: calidoque fouentur ab aestu:
Dura illa est genitrix; sed rerum prouidus auctor,
Noluit esse piam; voluit cum surgeret alis
Temnere equum cursu, & volucres sessoris habenas.
Sed quis equo robur tribuit, qui hinnitibus auras
Territat? accendunt rabidae spiramina nares,
Insurgitque iubis, vastum quatit vngula campum,
Voce ciens Martem? non illum spicula terrent
Gnosia, nec rutilis ardens mucronibus ensis,
Exardetque animis, & martia concipit arma
Terribilis clangore tubae; num fecit Jobus,
Accipiter calidos vt cursu inuaderet austros,

Et

Et rabidos aquilae auderent contemnere soles?
Ille super celsas deserta cacumina rupes
Ardua tecta colit, notasque cadaueris auras
Haurit, & intentis praedam speculatur ocellis
Jam dudum crudos assuescens sanguine natos. &c.

Cum in recensendo Jobo, paullo prolixiores fuerimus, reliquorum opusculorum, quae, in Thom. Voluseni collectione reperiuntur, tantummodo adscribemus titulos. Secundum sibi vindicat locum *Threnorum siue lamentationum* Jeremiae *Prophetae* F. Elciae *Libellus, latino carmine redditus,* an. 1590. Tertiam constituit partem *Apocalypsis* S. Joannis *Theologi Latino carmine reddita,* Regique Jacobo dicata d. I. Maii 1590. Quarto loco inuenitur *Ser. & nobilissimi Scotiae, Angliae, Franciae & Hiberniae Principis,* Henrici Stuardi *illustrissimi herois, ac* Mariae *Reginae amplissimae, filii, genethliacon, a* PATRICIO ADAMSONO Parisiis *conscriptum, & ibidem typis audacius d.* XXV. *Jun. sexto a partu die,* 1566. *commissum.* Carmine illo auctor multam sibi contraxit molestiam. Ob titulos enim insolitos, quos Henrico Stuardo triuerat, carmen, carnificis manu, Parisiis publice comustum, & ipse ADAMSONVS carceri arctiori per nenses sex inclusus, nec nisi magnorum principum, c inprimis Reginae, Mariae Stuardae, precibus & inercessione, ab imminentibus grauissimis periculis lieratus fuit. Recusum fuisse hoc carmen, *Amstelod.* 537. in 8. testatur quidem Niceron Tom. XLI. des *Iemoires pour servir à l'histoire des hommes illustres, ıns la Republique des lettres* p. 205. & Auctor S. R. rer *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* om. V. p. 397. sed eiusmodi editio propterea no- suspecta videtur, quod carmen illud 176. versibus xametris compositum, vix quatuor folia in 8. imessa, impleret, ac praeterea eodem anno 1637, pri- pars *Delitiarum poetarum Scotorum hujus aeui ilrium, Amsterd. apud Jo. Blaeu* in 12. in lucem

exiit, cui Arturus Jonftonus, ADAMSONI *Genethliacon* p. 13-17. inferuit. Quinto loco repofitus fuit *Catechifmus latino carmine redditus, & in libros quatuor digeftus,* P. ADAMSONI *Scoti, poetae elegantiffimi opera, atque induftria: Ac nunc denuo per* Th. Volufenum *recognitus & expolitus.* Sexto: *De Papiftarum fuperftitiofis ineptiis, carmen* ad Papiftas Abirdonenfes, fcriptum d. XXVIIII. Aug. 1564. Septimo: *Confeffio Fidei, & Doctrinae per ecclefiam Reformatam Regni Scotiae receptae; Exhibitae Ordinibus Regni eiusdem in publicis Parliamenti (vt vocant) comitiis, & eorum communi confenfu approbatae, vti certiffimis fundamentis verbi Dei innixae, & confentaneae, per* P. A. *defcripta, Anno falutis noftrae* 1571. Haec Confeffio fidei, fermone foluto confcripta eft. Vltimum in collectione occupant locum *Selectiora quaedam ex aliis permultis Auctoris epigrammata*, quibus alia Thomae & Florentii Volufeni carmina, nec non pofterioris *Conclufio* profaica de Animi tranquillitate adiicitur. Defumta eft haec conclufio, ex Flor. Volufeni *dialogo*, quem *de animi tranquillitate* confcripfit. Recufus fuit haud ita pridem *Edimburgi* 1751. in 8. Quilibet libellus, in collectione defcripta obvius, nouo & fingulari ornatur titulo, qui annum prae fe fert 1618. quamuis titulus, vt vocatur, generalis, annum 1619. in fronte gerat. Vitam PATRICII ADAMSONI, variis, & maxima ex parte, aduerfis fatis agitati, data, quod aiunt, defcripfit opera Thomas Wilfon, & praemifit P. ADAMSONI *de facro pastoris munere tractatu breui & adcurato*, quem adfcito etiam Thom. Volufeni nomine, in lucem emifit *Londin.* 1619. in 8. Contulit illa, Niceronus, cum iis, quae, ab auctore anonymo, de vita Adamfoni, non quidem in eius fauorem, narrata fuerunt, eaque retulit Tom. XLI. des *Memoires pour fervir à l'hiftoire des hom. illuftr. dans la republ. des lettres*, p. 201 feqq. Cum in Scotia inter presbyterianos & epifcopales, grauiffima exorirentur diffidia, & de Epifcoporum di-

gnitate

gnitate ac munere, magna animorum contentione, agitaretur quaestio, ADAMSONVS, qui posteriorum tuebatur partes, & iussu Jacobi VI. in academia andreana, praesente Guilielmo Salustio Bartasio, contra Andream Meluinum, presbyterianorum tunc temporis antesignanum, de legitima & orthodoxa Episcoporum auctoritate, quam defendebat, strenue disputauerat, omnium in se concitauit odium, & dignitate, fortunisque omnibus euersus, vitam, miserandum in modum, tolerare coactus est. Tandem vxore, liberis, & familia, in summa egestate atque inopia relictis, Jacobi regis opem auxiliumque implorans, morbo & animi moerore correptus, diem obiit supremum anno 1591. Reliqua eius scripta recenset Niceronus l. cit.

II.

AEGESIPPI *Historiographi Fidelissimi ac Disertissimi Et inter Christianos antiquissimi* Historia de bello Judaico. Sceptri Sublatione Judaeorum dispersione & Hierosolymitano Excidio. A Diuo Ambrosio Mediolanen. Antistite e Graeca Latina facta. Cum eiusdem Anacephaleosi & Tabellis Congruentiarum Cum Josephi Libris etiam de Gestis Machabeorum. in fol. folior. 83.

Editionem rarissimam, nomine reuerendi in Christo patris, Guilielmi Briconneti, Lodouensium Episcopi, inscripsit Jodocus Ascensius typographus parisinus. In epistola, quam *ex officina sua litteraria ad Nonas Julias* 1510. ad Briconnetum scripsit, inter alia, haec initio leguntur: *Historiam* AEGESIPPI *eiusque Anacephaleosim: quas* Jacobus Faber *compater mihi suo merito cumprimis obseruandus: diligentia*

sua perquisiuit: & ad varia exemplaria collatas: ac quoad eius fieri potuit integritati restitutas: superioribus diebus ad nos dedit praelis nostris committendas: dignas duxi praesul dignissime, quae faustissimo tuo nomini nuncuparentur: vt aedes istas vnde emissae & vbi attenta cura recognitae sunt repetant: & te agnoscant tanquam patrem qui beneficentissimus es eius patronus: cuius laboribus ex diutino situ vetustarum bibliothecarum noua luce donatae sunt. &c. AEGESIPPVM postea ex Irenaei, Clementis alexandrini, & Hieronymi testimoniis *apostolicum* fuisse *virum*, & *apostolorum temporibus vicinum*, & scriptorem de rebus iudaicis esse fidelissimum, confirmare studet. *Ita enim, nulla historia*, ait, *diligentius ostendit, regnum Judaeorum defecisse ad alienigenas: & de Juda sceptrum sublatum: quum iam aduenisset, qui mittendus erat Christus dominus: vt tempus Messiae iuxta prophetarum oracula designatum aduenisse cognosceretur: quum Judaei ipsum Dominum operantem salutem, in medio eorum non agnouerunt: imo negauerunt & Caesarem sibi regem asciscentes, crucifixerunt:* De Simone *praeterea* Mago: *de* Petro *apostolorum principe: de* Jacobo *hierosolymitano: de* Joanne *baptista: deque vera hierosolymitanae euersionis occasione: hic vnus omnium fidelissimum inter historiographos quidem affert testimonium: ob quod cum ab omnibus verae pietatis cultoribus auidissime legi meruit: habet tamen quamplurima quibus curiosissimum quemque lectorem abunde oblectauerit.* Prologus libri I. his inchoatur verbis: *Incipit Prologus* EGESIPPI: *inter scriptores nobilissimi, in Historiam de euersione Judaeorum. Quae in Vltionem Dominici Sanguinis a* Tito & Vespasiano *facta est.* In fine libri V. *de excidio hierosolymitano*, hæc leguntur verba: *Finis in aedibus Ascensianis ad Calendas Junias.* M. D. X. (1510).

Jo. Ba. Ascensius Beato Rhenano *Suo S.*

Affuit Jacobo Fabro *Compatri meo mortalium vni (vt nosti) studiosissimo:* Michael *tuus* Hamelburgius *homo in*

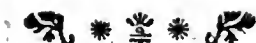
in litterarum studio vigilantissimus: in recognitione AEGESIPPEAE *historiae: quam in capita distinxit & ad* Josephum *conciliauit: vt testimonio mox erunt eius tabellae post Anacephaleosim dictae historiae subdendae. Quam rem scio tibi fore pergratam: quippe qui tantopere flagitasti opus ex officina nostra emitti. Non est tamen (vt opinari videris) apostolicorum virorum gesta continens de quo opere sacer loquitur* Hieronymus: *& nonnulla interdum citat testimonia: sed quod Hierosolymarum prosequitur euersionem: Judaeorum dispersionem & lamentabile (nisi sic meritorum) fatum; iuxta* hieremiae *apertissima super ea re vaticinia. Siquid igitur aliud* AEGESIPPI *in Germania noris, aut ad nos istic excusum: aut a nobis excudendum istueque remittendum mittito. Vale.*

Anacephaphalaeosis EGESIPPI de excidio hierosolymitano, haec initio ob oculos ponit verba: *Anacephaleosis desolationis Hierosolymitanae secundum* AEGESIPPVM *christianissimum apostolorum temporibus vicinum ad honorem resurrectionis dominicae.* Istam *Anacephalaeosin* excipiunt quinque *concordantiarum tabulae*, quarum in Ascensii epistola ad Beat. Rhenanum mentio facta fuit. In fine totius codicis haec leguntur verba:

Ascensius *ad Lectores.*

Habes itaque lector studiose historiam luculentam in quinque libros distinctam cum Anacephaleosi: & Tabellis dexterrimo Lodouen. Antistitis auspicio & vigili Stapulen. *ac* Hamelburgii *studio nostraque quantula est opella ad dei optimi gloriam: legentiumque vtilitatem consummatam in aedibus nostris: quae sunt* Parrhisiis *in via regia ad diuum Jacobum supra aedem diui Benedicti: e regione Craticulae: sub tribus Lupis seu Luciis aquatilibus. Anno salutis humanae decimo supra M. D.* (1510) *ad nonas Junias.* Quod ad EGESIPPVM, siue vt rectius scribitur, HEGESIPPVM adtinet, quis ille fuerit, adhuc sub iudice lis est.

 Floruit

Floruit seculo a Christo nato II. sub Adriani, siue vt alii volunt, sub Marci Antonini, Imperatoris, imperio quidam HEGESIPPVS, cuius Eusebius, Hieronymus, & Chronicon alexandrinum fecerunt mentionem. Illum ex Judaeo, Christianum factum fuisse, testatur Eusebius L. IIII. *Histor. ecclesiast.* Cap. XXII. p. 115. & eodem libr. Cap. IIX. p. 98. edit. Henric. Valesii *Paris.* 1678. in fol. illum quinque libris τὴν ἀπλανῆ παράδοσιν τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος, exposuisse scribit. Idem fere testatur Hieronymus Cap. XXII. *de viris illustribus*, in Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca ecclesiastica*, *Hamburg.* 1718. in fol. p. 89. vbi de illo refert: *omnes a passione domini vsque ad suam aetatem ecclesiasticorum Actuum texens historias, multaque ad vtilitatem legentium pertinentia hinc inde congregans, quinque libros composuit sermone simplici, vt quorum vitam sectabatur, dicendi quoque exprimeret characterem.* Sed nihil de istis libris V. ad nostram peruenit aetatem, praeter *fragmenta* quaedam, quae ex Eusebio & Photio collegit Joannes Ernestus Grabius in *Spicilegio SS. Patrum vt & Haereticorum Seculi post Christum natum* I. II. & III. & quidem Secul. II. Tom. I. *Axon.* 1699. in 8. mai. p. 205 sqq. Petrus Halloix in *vitis & documentis Scriptorum Ecclesiae orientalis primi & secundi post Christum seculi*, Tom. II. *Duac.* 1636. in fol. p. 697 sqq. Conf. de isto HEGESIPPO, praeter scriptores iam citatos Gerard. Jo. Vossii *de Historicis graecis* L. II. Cap. XIIII. pag. 186. edit. *Lugd. Batau.* 1624. in 4. Guil. Caue *Scriptor. ecclesiasticor. Historia litteraria, Londini* 1688. in fol. p. 45. Louis Ellies Dupin *Bibliotheque des Auteurs ecclesiastiques* Tom. I. p. 55. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca* L. V. C. I. p. 188 sqq. Henric. Valesii *Adnotat. ad* Eusebii ll. citt. p. 56. & 69. Sine dubio ad hunc HEGESIPPVM respexit Ascensius, cum in epistola nostro codici praemissa, vti iam memorauimus, HEGESIPPVM, qui, *de excidio hierosolymitano* scripsit, *apostolicum virum, & apostolo-*

rum

rum temporibus vicinum adpellat. Illum vero, si quoque HEGESIPPVM quemdam, istos libros compilasse largiri velimus, a vetere HEGESIPPO, plane esse diuersum, iam demonstrarunt Grabius, Dupin ll. citt. & Guil. Caue l. cit. p. 216. Sed verisimilis admodum est eorum sententia, qui illud HEGESIPPI nomen, e corrupto Josephi seu Josippi nomine originem suam duxisse autumant. Extra omnem enim iam dubitationem positum est, istos *de excidio hierosolymitano* libros, liberiorem tantammodo Josephi versionem, vel si mauis paraphrasin esse, quam temporibus recentioribus quidam contexuit, cum in illis pauca reperiantur, quae in Josephi libris *de Antiquitatibus hebraicis* & *de bello iudaico* non adlata fuerint. Quemlibet id docere poterunt *tabulae* sic dictae *concordantiarum* nostro codici adiectae. Huic praeterea sententiae nouum accedit pondus, vbi Paullus Colomesius, in nonnullis codicibus MSS. Josippi & Joseppi nomen, inueniri ait. Vid. eius *Paralipomena de Scriptoribus ecclesiasticis*, in *Operibus theologici critici & historici argumenti*, quae edidit Jo. Alb. Fabricius *Hamburg.* 1709. in 4. p. 695. Sed alia adhuc de hoc libro, inter viros doctos agitatur controversia, quis nempe istam versionem seu paraphrasin concinnauerit. Alii a S. Ambrosio episcopo mediolanensi, eam profectam adfirmant, alii ab auctore, qui Ambrosii tempore vixerit, eandem referunt. Vid. Scriptores iam memoratos, quibuscum conferri merentur, quae in D. Joannis Mabillon. *Museo italico*, *Lutet. Parisior.* 1724. in 4. Tom. I. P. I. p. 13. & 14. in Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* L. IIII. Cap. III. p. 440. in *Biblioth. med. & infim. latinitat.* L. IIX. pag. 502 seqq. hac de re adnotata leguntur. Sed in aliam plane abire conspicimus sententiam Gerardum Jo. Vossium, qui, Lib. II. *de Historicis graecis* Cap. XIIII. pag. 186 seqq. & L. III. *de Historicis latinis* p. 632 seqq. *Lugd. Bat.* 1627. in 4. librum neque e graeco, neque ab Ambrosio, neque ab eius aequali, in

lati-

latinum sermonem conuersum, sed ab infimae antiquitatis scriptore, qui sexcentis & fortasse amplius annis, Ambrosio sit iunior, latine scriptum esse statuit. Consentire cum illo videtur Casimir. Oudinus, qui, in *Commentar. de Scriptoribus ecclesiasticis* Tom. II. col. 1027 seqq. argumentis non sane spernendis, probavit, auctorem huius operis, quod sermone latino conscripserit, Seculo, a Christo nato XII. inclaruisse. Conf. ea, quae ex Josephi Scaligeri *Elencho Tribaeresium*, & Caspar. Barthii *aduersariis*, ea de re adtulit Burcard. Gotth. Struuius in *dissertat. historico-litteraria de doctis Impostoribus* §. IIII. & V. pag. 10 seqq. *edit. quartae* in 8. *Anacephalaeosin historiae de excidio hierosolymitano*, non eiusdem auctoris, sed putidi cuiusdam ac insulsi consarcinatoris opus esse, ait Guil. Caue l. cit. p. 217. Quod vero ad eam quam recensuimus editionem adtinet, illa, quod nos quidem sciamus, a nemine, si Michael. Maittaire exceperis, qui, illius Tom. II. *Annal. typographicor. Hag. Comit.* 1722. in 4. fecit mentionem, hucusque memorata fuit, nisi forte editio *parisina ex aedibus ascensianis*, anno 1511. in lucem emissa, quam Caue, Fabricius, Struuius ll. citt. & Thom. Hyde in *Catalogo Bibliothecae bodleianae* Tom. I. p. 224. memorant, haec nostra, & vna eademque fuerit editio. De recentioribus editionibus vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & inf. Lat.* l. cit.

III.

Libri Psalmorum Paraphrasis latina, quae oratione soluta breuiter exponit sententias singulorum, ex optimorum interpretum veterum & recentiorum rationibus. Addita sunt argumenta singulorum Psalmorum, & redduntur rationes paraphra-

raphraseos, aspersis alicubi certorum locorum explicatiunculis. Excepta omnia e scholis ESROMI RÜDINGERI, in ludo litterario fratrum Boëmicorum Euanzizii in Morauis, & nunc primum edita. Operis Pars I. 1580. in 4. pp. 384.

Liber II. pp. 292.

Liber III. pp. 173.

Liber IIII. pp. 147.

Liber V. pp. 3347.

De libro rariore, & eius auctore, nonnulla iam a nobis prolata fuerunt, in *Analectis litterariis de libris rarioribus* p. 794 sqq. Cum vero postea hic integer libri titulus, nobiscum communicatus fuit, illum hic adscribere, & nonnulla supplementi loco, adnotare neutiquam dubitamus. In fine Partis I. liber *Gorlicii* excusus legitur, *in officina typographica Ambrosii Fritschii* 1581. Parti V. adiicitur *de ordine & collocatione Psalmorum ad reuerendum virum* Jesaiam Coepollam, ESROMI RÜDINGERI *epistola*, vna cum *accusatione & defensione* Dauidis, *quod cum coborte sua exsulans apud regem* Achim *gathicum, in castra philistaea, cum hoc profectus fuit pugnaturus aduersus populum israeliticum.* Inter primos referri solet RVDINGERVS Psalmorum interpretes, qui omni cura in Psalmorum inquisiuerunt historiam, & Psalmos, ex ipsis Psalmis interpretati sunt. Ostendere sane sustinet, varios errores, in quos illi incidere, qui eumdem susceperunt laborem. Refert autem ad illos errores, quod Psalmorum inscriptiones, & titulos eiusdem auctoritatis & aetatis, ac ipsorum Psalmorum existiment; omnes Psalmos, qui vno & generali titulo dauidici adpellantur, a Dauide compositos esse, sibi persuadeant, & quae sunt reliqua, quibus interpretes suo abundare sensu, & hallucinari patitur. Librum iam anno 1572. *Vitebergae* prodiisse adfirmant Jo.

Jo. Bartholóm. Lenzius in *Serie professorum natione Francorum, qui* Wittenbergam *illustrarunt. Viteb.* 1702. in 4. §. XII. & Godofred. Ludouici, in *Historia Rectorum, Gymnasiorum scholarumque celebriorum* P. III. *Lipf.* 1711. in 8. p. 165. Sed sibimet ipsi contradicere videntur, cum RÜDINGERVM *paraphrasin Psalmorum* in gymnasio Euanzizensium, morauo, in quod anno demum 1574. commigrauit, adornasse adfirmant. Omnia alia testatur titulus, quem adscripsimus, vbi omnia *primum edita* dicuntur. Inter *παρεργάματα* Jacobi le Long Tom. II. *Bibliothecae sacrae. Paris* 1723. in fol. pag. 935. etiam referenda sunt, quod *Paraphrasin Psalmorum* in 8. excusam esse, & RÜDINGERVM *doctorem theologiae* nominauerit; nihil enim tale, scriptores, quos euoluimus, memorant. Vtrumque igitur in *Analectis* nostris *litterariis* p. 795. expungendum erit. Natus fuit ESROMVS RÜDINGERVS, vir doctissimus, Papebergae, loco, quo etiam socer eius Joachim. Camerarius lucem adspexit, anno 1523. die XVIIII. Maii. Studiis in patria, & academia lipsiensi peractis, artium magister in eadem academia creatus fuit, & anno 1547. Conrectoris munus, in illustri Schola prouinciali portensi, obtinuit. Illi vero per breue admodum temporis spatium praefuit, cum eodem anno, in serie Conrectorum portensium, successor eius Joachim. Lochmannus compareat, vid. Justini Bertuchii *Chronicon portense* L. II. p. 97. edit. Joan. Martin. Schamelii, *Lipf.* 1739. in 4. Caussa abitus repentini ex litteris eius, ad Wolfg. Meurerum, cui, tunc temporis, Visitatoris, siue Inspectoris, Scholae prouincialis portensis, ab Electore Saxoniae demandatum fuit munus, cognosci poterit. Illas ex autographo bibliothecae portensis hic adscribimus.

Virtute & doctrina praestantiss. Viro D. Vuolfgango Meurero *dno. & Praeceptori S. colendiss.* Leipzigk.

S. D. *De quo nunc ad Te scribendum putaui est hoc. Nouit*

Nouit T. Praest. esse me quem Graeci appellarunt μελλόποσιν. *Ita fit vt necessitas mihi adferatur, discedendi ex prouincia, in qua alias non inuitus fuissem perstiturus. Id cogito facere ad mercaturam Lipsensem prox. Quod tibi significare volui propterea vt cuius beneficio prouinciam accepissem, apud eum deponerem, simul vt* ἐπίσκοπος *illius tempori curare possis qui mihi succedat, nequid Res scol. detrimenti capiat. Hoc scit etiam Collega tuus* Joach. Cam. *D.* Portae *prid. Cl. IXbris* (1547).

T. ESR. RÜDINGERVS.

Nulli enim praeceptori, praeter Rectorem, in schola, habere vxorem, olim permissum fuerat. Discessit autem RÜDINGERVS munere suo, anno 1548. ad finem vergente. Sunt quidem inter viros doctos, & inter illos praecipue Jo. Burchard. Menckenius in *dissertat. de graecar. & latinar. literarum in* Misnia *instauratoribus*, quae legitur inter eius *dissertationes academicas Lips.* 1734. in 8. p. 277. & qui illum sequitur, Godofred. Ludouici l. cit. p. 163. qui illum e schola cygnea, ad Conrectoris portensis munus euocatum fuisse contendunt. Sed id falsum esse ex eo patet, quod anno demum 1556. Cygneam, ad scholam regendam, a Philippo Melanchthone potissimum commendatus adcesserit, quod Christian. Daumius, in *Epistola ad* Bosium testatur. Conf. Tobiae Schmidii *Chronica cygnea. Zwick.* 1656. in 4. Sect. II. Cap. II. pag. 418. Scholam cygneam reliquit anno 1557. & Vitebergam se contulit, vbi Professor graecae linguae & physices publicus, omnes philosophiae partes, summo cum adplausu docuit, & cum Philippo Melanchthone, collega & amico, admodum familiariter vixit. Cum vero anno 1574. mense Maio, articuli nonnulli, aduersus sacramentarios, iussu Augusti Saxoniae Electoris, a Theologis Torgam conuocatis, conscripti,

iis,

iis, ex academia lipsiensi & vitembergensi, viris, qui, suspectae erant fidei, proponerentur, & singuli, suam, de ea doctrinae parte, subscriptione sua, testari iuberentur consensum, ESROMVS RÜDINGERVS, cum Caspar. Crucigero, Henrico Mollero, Christophor. Pezelio, & Friderico Videbramio, multisque aliis, subscribere articulis propositis noluit, & ideo iussu Electoris, Torgae captiuus detentus fuit. Caussae, quas praetexuerunt Theologi vitebergenses, cur articulis torgensibus subscribere non possent, legi poterunt in Rodolph. Hospiniani *Concordia discorde de origine & progressu formulae concordiae bergensis* Cap. VII. fol. 36 seqq. vbi omnis historia motuum, ob articulos torgenses excitatorum, multis verbis exponitur. Cum res Theologorum vitebergensium in peius ire animaduerteret RÜDINGERVS, fuga sibi consuluit, quod Elias Hutterus in *Concordia concorde de origine & progressu libri Concordiae, Viteb.* 1614 in fol. fol. 60. b. his testatur verbis: M. ESROMVS RÜDINGERVS *Pabebergensis, gener* D. Joachimi Camerarii, *qui primum arresto principis, aliquamdiu detentus, sed postea denuo subscribere articulis torgensibus recusans, die Michaelis statione sua deserta, clam aufugit.* Illum, ad Cryptocaluinismum, animo maxime fuisse propensum, testatur praeter alios Jo. Andr. Quenstedt in *dialogo de patriis illustrium doctrina & scriptis virorum, Viteb.* 1691. in 4. p. 173. & Antonius Musa in *singularibus de viris eruditione florentibus, ex scriptis tam latinis, quam externis, collectis, Viteb.* 1728. in 8. qui pag. 109. scribit: ERASMVS (Esromus) RÜDINGERVS *Profess. graec. linguae in Academia Vitembergensi, stetit a partibus* Peuceri, *& valde persecutus est theologos innocentes, sigillatim* Selneccerum, *qui, eum ad Dei tribunal citauit. Vid.* Selnecceri *Hypomnemata &* RÜD. *Disp. Grammat. aduers. explicat. dicti Petrini Act.* III. 21. *Tandem* RÜDINGERVS, *in exilium missus vitam minus gloriose egit.* Exul vixit per aliquot annos in Morauia

apud

ıpud Confessionis bohemicae fratres, & in eorum gymnasio euanczizio docuit. Paralysi ibidem correptus, omnem pene pedum manuumque vsum amiserat, *vno pollice*, vt Ludouicus testatur Camerarius, in *praefatione* Huberti Langueti *epistolis ad* Joach. Camerarium *patrem & filium*, praemissa fol. 22. a. edit. *Lipſ.* 1685. in 12. *in dextra integro, per quem adracto ad se calamo, & concauitati inserto, aegre lineas duxit, & complura, indefesso labore, eo modo scripsit.* Consueuerat ex eo tempore, vbi nomen suum n charta subiiceret, haec duo verba adiungere ἄχρις αἰ ἄπους. Ipse RÜDINGERVS, morbi, qui, a Camerario, inter Morauos frequentissimus dicitur, exhibuit historiam, in *epistola* ad Jacob. Monauium, uae adiecta est *Paraphrasi Psalmorum*, cuius exhibuimus titulum. Vitae apud Morauos pertaesus, admoum senex in Franconiam rediit, & Altorfii, in comlexu adfinium suorum, vitam cum morte commutait anno 1591. aetatis anno LXIIX. Praeter Scritores, in *Analectis litterariis* l. cit. & hic memoraɔs, conf. merentur Jo. Fabricii *Historia bibliothecae Fabricianae* P. IIII. *Wolfenbüt.* 1721. in 4. passim, & ıprimis p. 277 sqq. vbi nonnulla ex eius scriptis adducuntur, Jacob. Frideric. Reimmanni *Einleitung in die Historiam litterariam der Teutschen* Continuat. . II. *Hal.* 1734. in 8. Sect. III. p. 555 sqq. Conrad. amuel. Schurzfleisch *dissert. de meritis Germanorum n graecas litteras Viteb.* 1697. in 4. §. V. fol. 4. Jo. ıdam. Calonis *dissert. historic. de Cryptocaluinianis Vitembergensibus, qui post obitum* B. Lutheri *Vitembergam orthodoxiae sedem turbarunt Viteb.* 1714. in 4. . XVI. p. 29 sqq. Gottfr. Arnolds *Kirchen- und Ketzerhistorie* im II. Th. *Francof.* 1700. XVI. B. XXXII. ap. pag. 383. Jo. Andr. Gleichii *Reformations- und Hofprediger-Historie* P. I. *Dresd.* 1730. in 4. p. 116 qq. Gregor. Bersmanni *poemata* passim, P. inprimis II. p. 240 seqq. edit. *Lipſ.* 1592. II. Tom. in 8.

legitur in RÜDINGERI obitum elegia, e qua, sequentes versus adscribimus:

- - - patria quae carmina lingua
Jessidae retulit Musa, canente Deo,
Donauit Latii interpres doctissimus vsu
Jessiden faciens Ausonis ore loqui.
Defuit his fortuna bonis, quae, blanda sereno
Ingenii dotes, lumine, rara videt.
Namque freti, rabies Harmostica, saeuior aestu,
Quae subito albiacam dispulit imbre scholam
Expertem frustra belli, Musisque vacantem
Non tulit innocuum, coeca furore virum.
Cedentem furiis, quas vincula dira minantes
Elusit cauti prouidus arte doli.
Ex illo profugum, per quot discrimina rerum
Sors tulerit, paucis est memorare labor.
Dum fessum exilii curis, & tabe senectae
Denas post messes sexta fatigat hyems.
Orbatum consorte tori, casusque fugaeque
Finitimi Turcis in regione soli. &c.

Adseruantur in Bibliotheca regia dresdensi, duo magna volumina epistolarum, a viris doctissimis fidei caluinianae addictis, ad Joachim. Bergium, & alios scriptarum, inter quas Vol. I. nonnullae etiam ab ESROMO RÜDINGERO scriptae memorantur in Jo. Christian Goetzens *Merkwürdigkeiten der Königlichen Biblioth. zu Dresden* Tom. I. Dresd. 1743. in 4. pag. 265.

IIII.

Oratio metrica PRIAMI CAPOTIY *lilybite.* In alma lipsensi vniuersitate habita. in 4. folior. 8.

Rarissimum esse hoc scriptum, e scriptorum, quos euoluimus, coniicimus silentio. Vni Jo. Henrico Leichio

Leichio, illud innotuisse videtur, qui eius mentionem fecit in *Annalibus typographiae lipsiensis, Lips.* 1740. in 4. p. 63. Carmine complexus est CAPOCIVS elogium Friderici I. bellicosi, Friderici II. placidi, eiusque filiorum Alberti & Ernesti, quorum facta se canturum promittit

- - veniet cum grandior aetas
Et sua (*mea*) *castalio frondescent tempora lauro.*

Induxit per prosopopoeiam poeta virtutem & voluptatem, quae blandis verbis, illecebrisque iuuenum principum, Georgii, Henrici, & Friderici, quos ex Zedena Coniuge, Albertus progenuerat, animos, in suas trahere partes studenti: sed superior tandem voluptate est virtus, & vt poeta canit

Virtutem iuuenes geminis cinxere lacertis
Implicuere Deae matris sua bracchia collo
His innexa manet, virtus nexaque manebit.

Carminis, quod versibus hexametris 218. absoluitur, initium tale est:

Quam vereor generosa cohors, generosa iuuentas
Ne tenues raucis prorumpam versibus auras
Aut mea stridenti suspiret fistula neruo:
Si tamen horrisono labuntur carmine versa
Sit voluisse satis, caeli consurgere ad axes
Phoebe veni, & comites doctissima turba sorores
Ferte pedem: viridique comas innectite lauro &c.

Editio, quae nobiscum communicata fuit, sine loci, anni, & typographi indicio, litteris gothicis, & si coniecturae locus est, Lipsiae exscripta fuit. Conradus Gesnerus in *Bibliotheca* p. 706. eiusque abbreuiator Iosias Simlerus in *Biblioth.* p. 586. & ex illis Mich. Maittaire in *Annal. typograph.* Tom. I. *Amstelod.* 1733. p. 503. Burchard. Gotthelf. Struuius in *Bibliotheca saxonica Hal.* 1736. in 8. P. II. Sect. III. §. X. pag. 459. Georg. Christophor. Kreysig in der *historischen Bibliothek von Obersachsen Dresd. & Lips.* 1732.

in 8. Sect. II. Cap. IIX. p. 76. Christian Schoettgen in Continuat. *Biblioth.* Fabricii *med. & inf. Latinit. Hamb.* 1746. in 8. L. XVI. p. 28. carminis faciunt mentionem, quod idem PRIAMVS CAPOCIVS *Fridericeidos* titulo contexuerit. Encomium esse contendunt heroicum in laudem Friderici I. admorsi, Marchionis misnensis, ob victum Adolphum Imperatorem & sueuicum exercitum e ditione sua profligatum, quod *Lipsiae ex officina Mauricii Brant* 1488. in 4. in lucem emissum fuerit. Illud non vidimus, sed diuersum sine dubio a nostro, & forte illud est, de quo Petrus Albinus, in der *meysnischen Landchronica Dresd.* 1589. in fol. Tit. XXIII. p. 304. haec pronunciauit: *Sonsten hat eben von diesem Fürsten* (Friderico dem frewdigen) PRIAMVS CAPOCIVS Lilibethanus Siculus *etwas an Churfürsten* Friderichen *den III. zu Sachsen geschrieben, welches im Jar* 1488. *zu* Leipzig *durch* Mauricium Brants *gedruckt, In welchen aber nichts sonders von Historien, nur das aus derselben erscheinet, in was ansehen und reputation vnsere Landesfürsten zu* CAPOCII *Zeiten, da er für einen vnter den gelerteften Leuten gehalten worden, vnd da man die studia auch höher als ietzo geachtet, gewesen seyen.* PRIAMVS CAPOCIVS *lilybaetanus* siculus, sine dubio, studiorum caussa, per aliquod tempus, in academia lipsiensi commoratus fuit. Postea iuris vtriusque doctor, & fisci regii patronus, in patria constitutus, & anno 1517. a plebe, exorto tumultu, interfectus fuit. Retulit haec Antonius Mongitore in *Bibliotheca sicula* Tom. II. *Panormi* 1714. in fol. p. 192. qui illum vocat *iuris vtriusque doctorem egregium, virum politioribus litteris excultissimum, poetam lepidum & elegantissimum.* De Theseo Capocio, PRIAMI filio, vid. Mongitore l. cit. p. 252. Schoettgen. l. cit. L. XVIIII. p. 657.

V. Episto-

V.

Epiſtola Cuiusdam PVELLE *Romane.*
Quendalinus Mellarius Reyſerus ſub nomine libri ad lectorem.

um taceam nomen, queris tu nomina lector
Autoris. pudor hec dicere poſſe negat
Ie ſcripſit tenero viuens in amore puella
Cui dicenda fuit, parsque tacenda bona
rogredior lector claras nunc limen in auras
Mireris doctum tam muliebre genus.
nuigiles muſis, doctam ſuperare puellam
Quam ingenio Pallas, fouit Apollo lyra.
n 4. folior. 5.

Quisquis opuſculi auctor fuerit, dignus ſane eſt, qui inter praeſtantiſſimos poetas locum obtineat, & cum ipſo Ouidio aut Propertio comparari poſſit. Guendalinus, ſiue vt in titulo nomen expreſſum conſpicitur Quendalinus Mellarius, vulgo Honecker Reyſerus ſe editorem profitetur, & in epiſtolio ad Antonium Reyſerum *Kalend. Septembr. an.* 1511. ſcripto, hanc *epiſtolam*, inter libros ſuos, ſe inueniſſe & in plerisque locis, vbi ſcribarum cura neglectum fuerat, pro ingenii caſtigatam capacitate, impreſſori tradidiſſe teſtatur. Initium carminis tale eſt:

Parce precor iuuenes placidas ſi forte per aures
Non caſtis veniet littera ſcripta notis
Cogor nam tacitos furioſi pectoris eſtus
Detegere. impatiens vulneris vsque mei.
Ah premor infelix: noſtro ſatis eſſe pudori
Credo datum. flammas noſce Catulle *meas*
Tu potis es ſolus pereunti ferre ſalutem.
Mens dolet & magnum ſaucia vulnus habet
Quod mihi feciſti vulnus medicare dolenti
Si pereo mortis maxima cauſa mee es.

Forte

Forte mihi dices, non hec tibi tuta voluptas
Desine nullius causa doloris ero
Non is sum, nostro cur tu capiaris amore
Vana sibi demens somnia fingit amans
Somnia sint vtinam sola venientia nocte
Dummodo curarum sit mihi pura dies. &c.

Elegos excipit *phaleucicum trochaicum ad* Phoebum, *vt solem reducere moretur.* Quo vero tempore opusculum rarissimum, litteris gothicis exscriptum, & qua in vrbe prodierit, quisue ille Guendalinus Mellarius vulgo Honecker Reyserus, & Antonius Reyserus fuerit, nulla prorsus ratione inuenire potuimus. Forte illo ipso anno, quo epistola dedicatoria scripta dicitur, anno nimirum 1511. opusculum impressum fuit.

VI.

Opusculum de mirabilibus nouae & veteris Vrbis Romae editum a FRANCISCO DE ALBERTINIS *Clerico Florentino* dedicatumque Julio Secundo Pon. Max.

Andreas Fuluius Praenestinus

Brutis ac Deciis & quantum Romana Camillo
Marcello, & Fabiis debuit ante suis
Albertine tibi: tantum Romana vetustas
Debet, vt ad superos semisepulta redit
Munere namque tuo, monumenta ac signa priscorum
Resque reuiuiscunt: & loca ducta situ.
Singulaque Cous si depinxisset apelles
Non essent titulis tam manifesta suis.

Cum priuilegio in 4. folior. 103.

Prae-

Praemisit primae & rarissimae huic editioni Cornelius Cymbalus epistolam ad FRANCISCVM ALBERTINVM, in qua illum hortatur, vt *libros* etiam, quos conscripserit, *de vrbis stationibus; de confessione; de modo recte viuendi; de sacramento; de expositione super orationem dominicam, & salutationem angelicam*, in lucem prodire iubeat. Indici rerum, quae in libro pertractantur, hoc praefixum est

Cornelii *Distichon*

Si priscam quis siue nouam vult cernere Romam
Is duce FRANCISCO, *moenia cuncta videt.*

Antiquiorem quidem nostra, editionem *Rom.* 1508. in 4. *Bibliothecae menckenianae* p. 196. auctoritate adduxit Vir cl. Dauid Clement Tom. I. de la *Bibliotheque curieuse historique & critique* p. 120. sed eiusmodi extare editionem, nulla prorsus ratione, nobis persuadere possumus, cum ipse FRANCISCVS ALBERTINVS die III. Mens. Jun. 1509. vltimam operi admouisse se manum testatur. Haec enim in fine nostrae editionis leguntur verba: *Ex vrbe die III. Men. Jun. M. D IX. in die sanct iss. & indiuiduae Trinitatis in aedibus Reuer. Cardi. tit. sanctae* Sabinae. His verbis adiicitur

FRANCISCI ALBERTINI *Disticon*

Si nunc errarem fateor me errare libenter
Nam sine censore nullus in orbe fuit.

cui Vincentius Rauennas & typographus haec subscripserunt:

Vincentius Rauennas *ad libellum.*

Mirantur cuncti, ac omnis mirabitur aetas:
Quod rerum summam parue libelle tenes.
Sic te non capiet doctorum turba virorum
Et dicent omnes tu mihi gratus eris.

Impressum Romae *per* Jacobum Mazochium *Romanae Academiae Bibliopolam qui infra paucos dies* epythaphior. opusculum *in lucem ponet. Anno Salutis* *M.D.X.*

M. D. X. (1510.) *die IIII. Febr.* Emendatione igitur quadam indigent, quae in recentissima *lexici eruditorum* editione Tom. I. col. 198. leguntur: *er schrieb an den Pabst* Julium II. *einen Brief den* 3. *Jun.* 1509. *unter dem Titel:* descriptio veteris Romae & de laudibus ciuitatum Florentiae & Saonensis, *den man* 1510 *zu* Rom *in* 4. *gedruckt, worauf ihn der Buchdrucker* Jacob Mazochius, *nebst* Antonino, Vibio Sequestri *und andern gleicher Materie* 1523. *zu* Rom *in* 4. *wieder auflegen lassen; vorher aber hatte gedachter* Mazochius *diesen Tractat* 1515. *unter der Aufschrift* Opusculum de mirabilibus nouae & veteris Romae *zu* Rom *in* 4. *besonders herausgegeben.* Nam 1) Opusculum *de mirabilibus veteris & nouae vrbis Romae,* diuersum plane est ab illo, quod FRANCISCVS ALBERTINVS anno 1509. *de laudibus ciuitatum Florentiae & saonensis ad Julium II.* perscripsit. 2) posterius, in editione an. 1510. quam habemus praesentem, non inuenitur, sed demum editioni *Rom.* an. 1515. adiectum fuit. 3) editio libelli *de mirabilibus veteris & nouae vrbis Romae*, anni 1515. non prima est, quae apud Jacobum Mazochium in lucem edita fuit, sed vt ex iam dictis patet, editio anni 1510. a Jacob. Mazochio iam impressa fuit. Conf. David Clement *Bibliotheque curieuse historique & critique* l. cit. vbi & aliae vtriusque libelli, memorantur editiones, quae, omnes raritate se commendant. De FRANCISCO ALBERTINO siue DE ALBERTINIS florentino, qui, e Capellanis Cardinalis titulo S. Sabinae fuit, & initio seculi XVI. inclaruit, vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 199. Anton. Posseuini *Apparatus sacer* Tom. I. pag. 490. edit. *Venet.* 1606. Gerard. Jo. Vossii *de Historicis latinis* L. III. Cap. XII. pag. 601. Christoph. Hendreich *Pandectae brandeburgicae Berolin.* 1680. p. 181. Giulio Negri *Storia degli Scrittori fiorentini, Ferrara* 1721. in fol. p. 181. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* L. VI. p. 581.

VII. Ra-

VII.

Rationarium Euangelistarum omnium in se euangelia. prosa. versu. ymaginibusque iam mirifice complectens. in 4. folior. 18.

Liber rarus quidem sed oppido absurdus, opusculis adnumerari debet, qui adiuuandae memoriae caussa euulgata fuerunt. Tales sane figurae sunt ligno incisae, quales reperiuntur in Jo. Bunonis *Neuer lateinischen Grammatic in Fabeln und Bildern Dantzig* 1651. in 4. in Justi Winckelmanni *Caesareologia*, eiusdemque *Logica memoratiua peripatetica*, plus vice simplici edita. Quis figuras monstrosas, quae, in *rationario Euangelistarum*, oculis obiiciuntur, excogitauerit, non constat. In praefatione quidem ad lectorem, exemplari, quod ante oculos versatur, praemissa Georgius Relmisius anipimius, vel qui sub hoc anagrammate latet Georgius Simlerus wimpinas, earum se disertis verbis prodidit auctorem, cum scribit: *Igitur per imagines, variis insignitas rebus: & quidem placitura simulacra (quemadmodum speramus) tibi congessimus, quo memoriam huiusmodi formis euibrares: quas cernis venuste prorsus effigiatas vti meliores fieri posse censere nequeas.* Sed dubitatio quaedam hic suboritur, cum Jo. Georg. Schelhornius editionem libri descripserit antiquissimam, sine auctoris nomine, haud ita longe post inuentam typographiam, in lucem emissam. Vid. *Amoenitates litterariae Francof. & Lips.* 1725. Tom. I. p. 1 seqq. Dauid Clement *Bibliotheque curieuse historique & critique* Tom. II. p. 141. Nostra editione antiquiorem, anni nimirum 1502. etiam descriptam inuenimus in Christ. Goetzii *Merkwürdigkeiten der Kœniglichen Biblioth. zu Dresden* Tom. III. *Dresd.* 1746. p. 22 seqq. Editionem anni 1504. habuisse dicitur Bünemannus, dans la *Bibliotheque* de Mr. Clement l. cit. Epigrammata Sebastiani Brant, Jodoci Galli rubea-

quensis & Georg. Relmisii, quae hisce editionibus, praemissa dicuntur, etiam in nostra editione reperiuntur. Cuilibet imagini, praeter argumenta capitum Euangelistarum prosaica adpositi sunt Petri de Rosenheym *numeri alphabetica serie per capita cohaerentes, dimissa neglectaque littera K consulto: cuius spacium J consona suplet. neglectis quoque tribus nouissimis x. y. z. quae ad rem pertinebant.* Coronidis loco, haec libro adposita est peroratio. *Habes ingenue lector, quibus viis atque argumentis, quae sunt textus euangeliorum distincte queas appositeque reminisci. Ista tibi* Thomas Badensis, (in editione anni 1502. legitur *phorcensis*) *cognomento* Anshelmi *tradidit vir magisterio preditus insolente. studii vero quod reliquum erat exercitacionisue donare non potuit. Adipisceris autem si rationes preceptionis diligentia imitaberis vsus frequentioris. Vale* 1505. De editione anni 1510. vid. Cl. Dauid Clement *Bibliotheque* l. cit. A figurarum descriptione nos plane abstinemus, cum a Schelhornio vna alteraue, satis adcurate l. cit. descripta fuerit. Quae tamen in prima figura Schelhornius *tria tintinnabula citharae adpensa* existimauit, in figura, quae ante oculos versatur, *sacculorum* formam omnino referunt, quibus numularii, e templo hierosolymitano, a Christo eiecti, designantur. Cum vero editioni, quam recensuit Schelhornius, Petri de Rosenheym versus non fuerint adpositi, illos quae ad figuras a Schelhornio descriptas pertinent, hic adscribimus.

Alta docens aquila. verbum caro fit veniuntque
Vox testis. alii tres quoque Nathanael.
Bis tria vasa replent noua vina fugat quoque fune
Vendentes. templum soluite signat eis
Coelica dogmata dat Nicodemo. *tingit vterque*
Praefert Baptista. *predicat atque Hiesum*
Dum lassus fonte residet. se Samaritanae
Pandit. curatur Regule *filius hic*

Extra

Extra piscinam iussit tibi languide surge
Nil sine patre facit. credite vel Moisi
Foena iacent vbi millia quinque cibat. fieri vult.
Rex. mare calcat. amen est caro vita cibus.

* * *

Grandis murmur erat scaeobpheque. bonus: est. non
Doctrinans clamat. scisma fit exit ab biis.
Hic moecham saluat. lux. testis principiumque
Daemonio nati quem lapidare volunt
Illinit sputo Hiesus *tangens. maledicunt*
Caeco Judei. se manifestat ei.
Judeis loquitur. ego sum pastor bonus. vnum
Cum patre. blasphemum ceu lapidare volunt.
Lazarus *hic surgit meritisque fideque sororum.*
Consilio Cayphas *vaticinando praeest.*
Martha *ministrat. coenat* Lazarus *& soror vngit.*
Hinc asinus. granum. luxque sequuntur ibi.

Recusa esse Petri de Rosenheym *Disticha in singula sacrorum bibliorum & librorum eorundem capita, Stettini* 1570. in 8. testatur Jo. Christophor. Wolfius P. II. *Bibliothecae Hebraeae Hamburg.* 1721. in 4. p. 255. Petrus de Rosenheim siue Rosenhaym, cognomen adsciuit ex Bauariae superioris oppidulo Rosenheim dicto. Prior monasterii mellicensis ordinis S. Benedicti in Austria, singulari potissimum prudentia & vitae integritate inclaruit, medio seculi XV. tempore. Multa scripta composuit, quae tamen maxima ex parte inedita sunt. Conf. de illo Jo. Trithemius *de Scriptoribus ecclesiasticis* Cap. Dccxxxyiiii. in Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca ecclesiastica* pag. 171. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 566. Antonii Posseuini *Apparatus sacer* Tom. III. pag. 67. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptoribus & scriptis ecclesiasticis* Tom. III. col. 2305. Jacobi le Long *Bibliotheca sacra* Tom. II. p. 933. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & infim. latinit.* L. XV. p. 820. *die Merkwürdigkei-*

digkeiten der Koenigl. Biblioth. zu Dresden l. cit. De Georgio Simlero wimpinensi, qui nescimus ob quam caussam, in *lexico eruditorum* locum non inuenit, vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 232 sqq.

IIX.

Aurea opuscula *Celeberrimi Juris vtriusque Doctoris & Equitis aurati dni* PETRI *Rauennatis Itali, in vniuersitate Grisualden. vtrumque Jus ordinarie legentis.* cum additionibus in fine positis quae non sunt in prima impressione. Et cum artificiosa memoria. in 4. folior. 60.

Omnibus qui de PETRO *rauennate* litteris aliquod consignarunt, haec editio incognita fuit. Litteris exscripta est gothicis, & in duas dispescitur partes. In prima, inuenitur 1) *Sermo domini* PETRI de Rauenna *Juris vtriusque doctoris equitisque aurati, quem habiturus erat, de mandato religiosissimi patris & domini. dni* Martini *dignissimi* Episcopi Caminen. *Decretorum doctoris consummatissimi. In sinodo per ipsum celebrata. Sed iusta causa impediente. quae tamen sibi est incognita illum recitare non potuit.* Excerptum quod ex illo dedit Christ Schoettgenius in *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinitat.* L. XVII. p. 165 sqq. reperitur in nostra editione fol. 5. vbi verbis: *malui potius in matrimonio viuere cum paucis redditibus quam amplissimos beneficiorum redditus possidere*, additum est, *& incontinenter viuere.* Miramur etiam, quod Schoettgenius hunc locum non dederit integrum. Post verba enim: *libenter errraui,* haec in exemplari, quo vtimur, addita leguntur: *sciebam enim esse scriptum, quod grande patrimonium, grandis tentatio est. Et quanto quisque in superiori est*

est constitutus loco, tanto in maiori versatur periculo. Cui enim plus committitur, plus ab eo exigitur, etiam cum vsura penarum. Hoc eleganter scriptum reliquit Isidorus *in III. de summo bono. Et non minus gaudeo meis canonibus & legibus cum paucis redditibus quam abundantes diuitiis, & me cum tali sorte natum fuisse gratulor & exulto.* In fine sermonis satis prolixi, haec oculis obiiciuntur verba: *hunc sermonem recitasset praefatus doctor in duabus horis nullis omissis allegationibus volanti lingua.* 2) *Solutiones cum suis canonibus & legibus, ad argumenta & allegationes quae fiunt in disputationibus & consistoriis iudicum.* Hunc libellum PETRVS *rauennas, libellum florum* adpellari voluit, quod haec eius in fine verba testantur: *Nunc ista sufficiant charissimi mei auditores multa tamen alia non minus pulchra restant que cum tempus dabitur vobis communicare polliceor si vos videro vigilantes in doctrina mea & ne libellus iste, sit sine speciali nomine, illum* libellum florum *appellabitis, quia tale nomen sibi conuenire videtur. & si illum non contemnitis in theorica & practica est vobis & honorem & vtilitatem allaturus. Explicit* libellus Florum. *Sequitur de artificiali memoria.* Secundae parti hic nouus praefigitur titulus: *Artificiosa memoria clarissimi Juris vtriusque doctoris & militis dni* PETRI Ravennatis: *per quam facillime multa memoriter teneri & dici possunt.*

C. Lycinii *decatonstichon ad Candidum lectorem*

Si memorem tentas fieri te candide laector
Atque inter celebres nomen habere viros
Perlege quod prisce specimen pregrande Rauenne
Edidit. & celo laudibus vsque loca
Et potes. & debes merito censere magistrum
Artificis genii iudiciique simul.
Eia igitur cuncti numen veneremur in euum
Et meritas laudes quisque poeta canat.

Grecia *non similem vidit nec* Romula *tellus*
Nec non posteritas est habitura. vale.

Complectitur secunda pars 1) Lancelloti Decii *iuris vtriusque Doctoris Epigramma*

Quid modo pyramides, *quid iam* babilona *canamus*
Quid iouis *&* triuie *templa superba* dee
Non magis immensum mirabimur amphitheatrum
Nam summe facerent hoc quoque semper opes
Scipio *non vltra iactet quod fecerat vsus*
Agmina qui proprio nomine tota vocat
PETRVM *fama canat quam nobilis ille* Rauenne *est*
Gloria. qui plus quam docta Minerua *potest*
Quid magni fecere dei mirabile dictu
Nam retinet quicquid legerit ille semel
Effatur triplici quecunque orator in hora
Protinus hic iterum nil minus ore refert.
Si reor hunc genuit doctarum quinta sororum
Cui pia musa nihil non meminisse dedit.

2) *ad Clarissimum & excellentissimum cesarei pontificiique iuris doctorem mirabili memoria preditum equitemque splendidissimum* PETR. *Rauennatem* Marci Picardi *epigr.* 3) PETRI Rauennatis *memoria artificiosa.* Inchoatur his verbis: *Et cum vna sit* Fenix *& vnus sit iste libellus. libello si placet* Fenicis *nomen imponatis. Quoniam etate nostra paucos excellenti memoria preditos fuisse cognouimus statui pulcherrimum opus* Italie *& toti orbi tradere. cuius precepta siquis seruare voluerit huius artis altissimum culmen paruo tempore mirabiliter attinget. nec fallor o lector carissime. dum enim precepta mea per totam* Italiam *experier cuncti diuinum potius quam humanum opus se vidisse affirmabant. aliqui etiam se cruce signabant. nec in artificiosa memoria praeceptorem habui, sed deo mihi auxilium prebente regulas pulcherrimas maximis tamen laboribus inueni. hanc ego libellum doctissimis auditoribus legi. meque legente precepta huius artis ab ore meo pendentes scripsere & qui doctrina mea vsi*

sunt

sunt & honorem & laudem sunt consecuti. hoc meum inuentum excellentissimi viri laudauerunt. quorum nomina in fine huius operis inscribere placuit. ne solus videar quod est meum laudauisse quod profecto pulchrius iudicabitur si excellentiores habuerit laudatores &c. E regulis ad comparandam eiusmodi memoriam artificialem propositis, quas PETRVS *rauennas conclusiones* nominat, *tertiam*, quae *aurea* ab illo vocatur, hic adponimus: *Quia pro litteris alphabeti homines habeo, & sic imagines viuas. pro littera enim* a. Anthonium *habeo, pro littera* b. benedictum *& sic personas, in quorum nominibus prima littera est iu illa quam collocare volo. & ego communiter pro litteris* formosissimas puellas *pono. ille enim multum memoriam meam excitant. & frequentissime in locis* iuniperam Pistoriensem *mihi charissimam dum essem iuuenis collocaui. & mihi crede si pro imaginibus* pulcherrimas puellas *posuero facilius & pulchrius recito quod locis mandaui secretum. ergo habe vtilissimum in artificiosa memoria, quod diu tacui ex pudore. si cito meminisse cupis* virgines pulcherrimas *colloca. memoria enim collocatione* puellarum *mirabiliter commouetur. & qui vidit testimonium perhibuit. hoc autem vtile preceptum prodesse non poterit illis qui mulieres odiunt & contemnunt. sed isti artis huius fructum difficilius consequentur veniam tamen mihi dabunt viri religiosissimi & castissimi preceptum enim quod in hac arte mihi honorem & laudem attulit tacere non debui cum successores excellentissimos relinquere totis viribus nitar.* Quae de sua memoria in fine *duodecimae conclusionis* narrat, omnem propemodum superare fidem humanam videntur. Pleraque excerpsit Jo. Georg. Schelhornius in *Amoenitat. litterar.* Tom. XI. p. 16. not. (m). Ne vero ipse credulis imponere videretur PETRVS *rauennas*, in omnibus, quae de stupenda memoria sua memorat, ad testes, viros in dignitate constitutos, maxima ex parte, cum talia scriberet, adhuc viuos, & integrarum vrbium & academiarum testimonia prouocat. Conf. Jo. Henric. a Sec-

a Seelen *Selecta litteraria* pag. 678 feqq. De variis *memoriae artificiofae* editionibus vid. Francifci Arifii *Cremona litterata* Tom. I. *Parmae* 1702. in fol. pag. 356. Michael Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. pag. 535. *Bibliotheca telleriana*, *Paris.* 1693. in fol. pag. 385. Chrift. Schoettgenii *Continuat. biblioth.* Fabric. *med. & infim. Lat.* l. cit. Editioni, quae ante oculos verfatur, adiiciuntur a) *Copia multarum allegationum* Rauennatis *in materia extentionis ad* Theodoricum Vreffen *filium fuum chariffimum*, b) *ad beatiffimam virginem carmen*, c) *ad inuictiffimum Principem* Bugslaum & Pameraniae (Pomeraniae) *ducem illuftriffimum*, d) *ad Senatum* hamburgenfem, e) *ad matronas* Lubicenfes, f) *ad* Henricum Bockholt *Prepofitum* Lubicen. *& Juris Doctorem clariff.* g) *ad* Jo. de Kitzfcher *Prepofitum* Collebergen. *Juris vtriusque Doctorem celeberrimum & Oratorem fplendidiff* h) *ad* Georgium Kleft *Sereniffimi principis* Bugslai *Cancellarium*, i) *ad* Henning Stenwarder Caminen. *Canonicum & excelfi Principis Secretar. & nunc etiam Cancellarium*, k) *ad Auditores ftudiofiffimos*, l) *ad fanctiffimum* Rochum *carmen deuotum prefati Doctoris* PETRI *vt nos liberet a crudeli peftilentia*, m) *ad* Theodoricum Vreffen *nobilem adolefcentem & canonic. ecclef.* Bremens. Haec carmina omnia litteris romanis impreffa, PETRVM *rauennatem* non vltimae caueae fuiffe poetam demonftrant. In fine libri haec typographus adpofuit verba: *Finis aureor. opufculor. vna cum artificial. memoria* PETRI Rauen. *vtriusq. iuris doc. militisque aurati In officina felicis memorie* Quentel. An. 1560. (1506). Michael Maittaire editionem in *Annalibus typographicis* non memorauit. PETRVS, fiue PETRVS FRANCISCVS, aut PETRVS THOMASIVS vtroque enim modo a Guido Panzirolo fcribitur, a patria Rauenna *rauennatis* obtinuit cognomen. Vtrumque ius non fine omnium admiratione, Patauii, Bononiae, Ferrariae, Ticini, & Piftorii, quae Florentinorum vrbs eft, docuit.

Cum

Cum Bogislaus X. Pomeraniae Dux, etruscas peragraret regiones & PETRVM *rauennatem* Venetiis inueniret, illum cum filio Vincentio an. 1498. secum abduxit, & academiae gryphiswaldensi constituit Professorem. A Friderico III. Electore Saxoniae euocatus, in academiam vitebergensem recens conditam, commigrauit, & ibidem per aliquot annos iura professus est. Inde vero quam ob caussam nescimus, Coloniam se contulit, e qua vero vrbe, paullo post a Dominicanis eiectus fuit. Testem illius rei habemus Henricum Cornelium Agrippam a Nettesheym, qui, L. II. *Epistol.* 60. Tom. II. *Oper.* edit. *Lugduni per* Beringos *fratres* an. 1600. p. 105 seqq. ad Amicum scribit: *Intellexi hoc mane colendissime* Caesar, *quam nequiter a coloniensibus magistris nostris traductus fueris, - - quid potuit tibi contingere illustrius, quam ab illis vituperari, a quibus nonnisi optimi & doctissimi quique semper odio habiti sunt? quorum calculo te adnumerari profecto non mediocris gloria. Quis enim ignorat, hos esse illos magistros, qui* Joannem Campanum, *insigni doctrina & virtute virum scholis secluserunt? qui* PETRVM rauennatem *celeberrimum iuris doctorem vrbe exegerunt?* &c. & Libr. VII. in *epistola apologetica ad vrbis* Agrippinae Romanorumque Coloniae *Senatores & Consules* l. cit. pag. 363. *Neque vero,* ait, *vos penitus ignoraturos puto, Viri sapientissimi, neque ciuium vestrorum excidisse memoria arbitror, qui illa in hunc diem adhuc apud se deplorant, quae nostra recenti aetate apud vestram vrbem perfidus Dominicanorum furor molitus fuerat, - - qua infelicitate* Erasmum roterodamum, *orbis christiani lumen, sorditie eorum commaculari aggressi sunt, & qua nequitia* Hermannum Comitem Nuenarium, *illustrem & doctissimum virum, persecuti sunt, & qua vniuersitatis vestrae iactura* PETRVM rauennatem, *celeberrimum vtriusque iuris doctorem atque lectorem splendidissimum pepulerunt, vos non puto oblitos.* Illum postea incertis sedibus esse vagatum, constat ex Or-

tuini Gratii *Criticomastige peregrinationum* PETRI *rauennatis, Lugduni* 1511. Quo tempore, & qua in regione diem obierit supremum, non constat. Credibile est illum in patriam rediisse & ibidem esse mortuum. Illum enim semper in votis habuisse, patrias reuisere terras, patet ex eius carmine, *ad beatissimam virginem*, cuius supra fecimus mentionem, vbi inter alia haec poeta precatur:

Sit mihi chara quidem felix Lucretia *coniunx*
Atque preces audi Virgo beata suas
Des quoque quod viuo mihi non sic viua negetur
Que iacuit lecto frigida sola diu
Corpora nostra simul rapiat mors condita eodem
Et mea sint tumulo coniugis ossa mee
Non tamen hec iaceant peregrino tecta sepulchro
Sed precor in patria molliter ossa cubent.

Conf. de illo & eius scriptis editis Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 564. Anton. Posseuini *Apparat. sacer* Tom. III. p. 64. Jo. Micraelii *pommerische Chronik und Geschichte, Alt-Stettin* 1640. in 4. L. III. p. 480. Daniel. Crameri *pommerische Kirchen-Chronica, Stettin* 1628. in fol. II. 49. pag. 136. Valentini ab Eickstedt *Epitome Annalium Pomeraniae, Gryphisw.* 1728. in 4. pag. 114. Guid. Panziroli *de claris legum interpretib.* L. II. Cap. CXVII. p. 215. edit. Christian. Godofred. Hofmanni *Lipſ.* 1721. in 4. Cap. CXXXIIX. p. 250. vbi illum ob stupendam memoriam, *Petrum a Memoria*, fuisse cognominatum memorat. Marci Mantuae Benauidii *Epitome virorum illustrium* pag. 468. edit. Hofmanni, Jo. Henr. a Seelen, Jo. Georg. Schelhornii, Christ. Schoettgenii ll. citt.

VIIII.

VIIII.

Artificiosa memoria in omni scibilium genere perficere volenti vtilissima per JACOBVM PHILIPPVM DE YSABELLIS *Tridentinum artium magistrum* congesta Abonhora.

Lucius Habelius Thuronensis

Siquibus ingenium iuueues (iuuenes) natura negauit
Quo nequeant lectos mente tenere sonos
Nec sua Cecropie committere verba Miuerue
Possunt, nec solito sensa referre modo
cripta noui versent sedulo precepta magistri
Bellica quem summa misit ab arce parens
Iisit vt optatam cunctis mortalibus artem
Conferret: paruus quam tenet iste liber
ac zophie Studium & preclaras contulit artes
Numinis hac verbum turba sacrata docet.
illadis hec vires confert, lectorque labanti
Consulet ingenio, suppeciasque feret

annes Reuchius Langianus memorandi artem quentem introducit.

nt quibus Orbilii plagosam ducere vitam
Contigit: & trepide cura sacrata scholae
os penes explodor: sunt nam demortua Phebi
Plectra & scutifera munera ceca deae
I quos Cillenio prognatos sidere constat
Omni me nimium sedulitate fouent
duce, nubifero iaculantur fulmina caelo:
Atque tenent propria corda tremenda manu

Sed

Sed quid opus verbis? Phoebo ceu cuncta renident
Sidera: sic nostro munere cuncta nitant (micant)
Illa ego: quam gremio cunctas circundare dotes
Quas tulit e patrio vertice Pallas: auent
Ast:, ego laudatas videar ne vendere merces
Cuncta Tridentinus lector amice dabit.

Dii bene vortant.

in 4. folior. 4.

Scriptores omnes, qui, de memoria artificiali scripserunt, frustra euoluimus, nemo eorum, istius auctoris & opusculi fecit mentionem. Si pergamenis, quibus libellus inuolutus erat, fidem habere voluerimus, auctoris nomen fuit proprium D. Philip. Rosenecker. Illud enim nomen, manus coaeua istis pergamenis inscripserat. In epistolio praemisso, quo libellum Joan. Langio lembergio, artium magistro, humanioris cultiorisque litteraturae Professori lipsiensi dicauit, *lypsico in gymnasio XV. Calen. Januar.* 1516. scripto, se *artificiosam memoriam profiteri* scribit. Opusculum *Valentinus Schumannius Lypsick impressit* 1516. Neque a Michaele Maittaire, neque a Jo. Henric. Leichio adnotatum fuit. Praeter epigrammata in titulo conspicua, Andreas Franck & Melchior Rynchius Hessus, *in laudem artis memoriae & libelli*, epigrammata addiderunt, quorum alterum in fine epistolae dedicatoriae, alterum paullo prolixius in vltima libelli pagina legitur. Digna sunt Henrici Cornelii Agrippae a Nettesheym, quae hic legantur verba. Is sane de eiusmodi libellis qui, artis memoratiuae continent praecepta, haec pronunciauit Cap. X. *de vanitate scientiarum* Tom. II. Oper. p. 31. *Scripserunt de ea* (arte memoratiua) Cicero *lib. Rhetoricorum nouorum*, & Quintilianus, *in institutionibus*,

bus, & Seneca: & ex recentioribus Francifc. Petrar-
:ha, Marcol. veronenfis, Petrus rauennas, & Herman-
ıus Bufchius, *& alii, fed indigni catalogo, obfcuri ho-
ıines permulti, & multi hanc quotidie profitentur,
ed non reperitur, qui in ea multum proficiat, & ma-
ıiftri eius pro lucro infamiam faepe reportant. Solent
nim in gymnafiis, plerunque huius artis profeffione ne-
ulones quidam fcolaribus imponere, ac rei nouitate
ecuniolam ab incautis emungere: denique puerilis
loria eft, oftentare memoriam: turpe & impudentis
ft, multarum rerum lectionem inftar mercimoniorum
nte fores explicare, cum interim vacua domus fit.*
)e aliis artificialis memoriae fcriptoribus vid. Georg.
'afchii *Tract. de Nouis inuentis, quorum accuratiori
ultui facem praetulit antiquitas. Lipf.* 1700. in 4.
:ap. II. p. 134 feqq.

X.

[ENRICI CORNELII AGRIPPAE, AB NET-
TESHEYM *Armatae Militiae Equitis Aurati,
J. V. ac medicinae Doctoris.* Opera, Quaecum-
hactenus vel in lucem prodierunt, vel inue-
potuerunt Omnia, in duos tomos concinne
efta, & diligenti ftudio recognita: quae pagi-
poft praefationem proxima pleniffime enume-
tur. *Lugduni per Beringos fratres.* in 8. form.
or. pp. 779. fi praemiffa 15. folior. exce-
is.

H. C. AGRIPPAE, *armatae Militiae Equitis
ati, Vtriusque Juris Doctoris, & facrae Caefa-
: Maieftatis a Confiliis & archiuis iudiciarii,*
erum pars pofterior: Quorum Catalogum ex-
ebunt tibi paginae fequentes Vna cum Rerum

 & Ver-

& Verborum hoc tomo memorabilium Indice locuplete & certo. *Lugduni, per Beringos fratres* pp. 1139. si praemissa pp. 24. & indicem adiectum pp. 44. non numeraueris.

Huius editionis, quae, litteris, vt vocant, *cursiuis* siue italicis, impressa est, mentionem iam factam esse conspicimus, in denen *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* Tom. II. pag. 318 sqq not. *) quorum verba hic transscribimus: *diese Ausgabe ist unter denen* (scilicet quae apud fratres Beringos in lucem prodierant) *die wir vor uns haben, die älteste, wie solches die Züge der Buchstaben deutlich anzeigen, doch aber nach* 1562 *herausgekommen. Es felen in dieser Ausgabe verschiedne Stücke, als nach obiger Ausgabe das* 12. *Stück im ersten Theil, nebst den kabbalistischen Tabellen bey dem ersten Stück. Im* 2. *Theil felen das* 2, 4, 5, 15 *und* 16. *Stück, wie aus dem bey dem ersten Theile befindlichen Verzeichnis erhellet. Wir haben diese Ausgabe* 2 *mal zur Hand, und in beiden Exemplaren fängt der 2te Band mit S.* 593. *des Bogens Pp an, da die Briefe ihren Anfang nemen. Wir mutmassen daher, und vielleicht nicht ohne Grund, dasz diese Ausgabe, was den* 2. *Theil betrift, bis auf die Briefe des* AGRIPPA *unterdruckt worden.* Igitur exemplar, quod ad manus habemus, id singulare habet, quod integer neque mancus sit Tomus posterior. Opuscula autem, quae, in exemplaribus memoratis, in denen *Nachrichten von einer hallischen Biblioth.* desiderantur, hoc ordine reperiuntur. Titulum excipit, 1) *Operum hoc altero tomo contentorum elenchus.* 2) H. C. AGRIPPAE *epistola ad spectabilem virum* D. Augustinum Furnarium, *ciuem genuensem.* 3) H. C. AGRIPPAE *praefatio ad Lectorem.* 4) *Declamationis de incertitudine & vanitate scientiarum atque artium, loci communes, seu capitum argumenta.* 5) *Declamatio de incertitudine & vanitate scientiarum atque*

artium

artium p. 1-314. Epigramma in denen *Nachrichten von einer hal. Biblioth.* l. cit. p. 328. not. *) memoratum, in hac editione non reperitur. 6) H. C. A. &c. *in artem breuem* Raymundi Lullii *commentaria* p. 315-451. 7) H. C. A. *Liber de triplici ratione cognoscendi Deum* pag. 452-481. 8) H. C. A. *Dehortatio gentilis Theologiae, ad amicos aliquos quondam perorata* p. 482-491. 9) H. C. A. *Expostulatio super expositione sua in librum* de verbo mirifico *cum* Joanne Catilineti *fratrum Franciscanorum per* Burgundiam *prouinciali ministro, sacrae Theologiae Doctore* pag. 492-498. 10) H. C. A. *Declamatio de nobilitate & praecellentia foeminei sexus* p. 499-535. 11) H. C. A. *de sacramento Matrimonii declamatio* p. 536-549. 12) H. C. A. *de originali peccato, disputabilis opinionis declamatio* p. 550-565. 16) H. C. A. *Sermo de vita monastica, per venerabilem Abbatem in* Browiler *habitus* p. 565-575. 14) HENR. CORN. AGRIP. *Sermo de inuentione reliquiarum Beati* Antonii Heremitae, *pro quodam venerabili eius ordinis religioso* p. 575-580. 15) H. C. A. *Contra pestem antidota securissima ad* D. Theodoricum Cyrenensem, *Coloniensis Archipraesulatus a suffragiis, in sacris administratorem,* pag. 581-592. Haec sunt, quae, in Exemplaribus, auctoribus derer *Nachricht. von einer h. B.* obuiis, desiderantur, in nostro vero codice inueniuntur. Opuscula autem, quae, praeterea ab AGRIPPA composita, exstant, e recensione derer *Nachrichten von einer h. B.* l. cit. p. 333 seqq. facile cognosci poterunt. *Index,* qui, in aliis editionibus *epistolis* praepositus est, in hoc exemplari non exstat, quamuis in fine paginae 592. custos, vt a ypothetis vocatur, *Index* adpositus fuerit. Aetatem ihius editionis, adcurate definire non possumus, illam ero ante annum 1586. & forte ipso illo anno, in luem exiisse, ex eo coniicimus, quod possessor, cuius omen libro nostro adscriptum est, isto anno, sibi im comparasse scripsit.

 XI. HEN-

XI.

HENRICI CORNELII AGRIPPAE AB NETTESHEYM, *Armatae Militiae Equitis Aurati, & Juris Vtriusque ac Medicinae Doctoris*, Opera Omnia, in duos tomos concinne digesta, & nunc denuo sublatis omnibus mendis, in φιλοµούσων gratiam accuratissime recusa. Quibus post omnivm editiones de nouo accessit Ars notoria, vt satis indicat Catalogus post praefationem positus: *Lugduni per Beringos fratres, Anno* 1600. in 8. pp. 668. si praemissa folior. 12. excepta fuerint.

H. C. AGRIPPAE, AB NETTESHEYM, *Armatae militiae Equitis aurati, & Juris vtriusque ac Medicinae Doctoris*, Operum Pars posterior Quorum Catalogum exhibebunt Tibi paginae sequentes. Vna cum Rerum & Verborum hoc tomo memorabilium indice & locuplete & certo. *Lugduni per Beringos fratres Anno* 1600. pp. 440. & 480. si praemissa folior. 8. & indicem folior. 8. omiseris.

A nemine, quod nos quidem sciamus, huc vsque memorata fuit *Operum* AGRIPPAE editio, quae annum 1600. in fronte gereret, si Thomam Crenium exceperis, qui nostram conspexisse videtur editionem, cum in *Animaduers. histor. philolog.* Tom. II. pag. 15. *pontificis ad* AGRIPPAM, inueniri ait, *epistolam* Tom. II. *Operum* AGRIPPAE p. 33. *editionis lugdunens. an.* 1600, tametsi in illa l. cit. typothetarum vitio, paginae numerus 43. adpositus fuit.

Is enim typothetarum error in nostra editione se prodit. Adduxit praeterea V. Cl. Dauid Clement Tom. I. de la *Bibliotheque curieuse historique & critique* p. 94. editionem, cuius paginarum numerus, adcura-

curatissime illi, quae ante oculos versatur, respondet; sed illam ideo ab hac diuersam esse suspicamur, quod in titulo P. I. verborum loco: *quibus post omnium editiones, de nouo accessit Ars notoria vt satis indicat catalogus post praefationem positus*, apud Dauid. Clement l. cit. legatur: *quibus praeter omnes tabulas nouiter accessit ars notoria, quam suo loco interpositam reperies.* Editionis praeterea annus, in Parte I. a Dauide Clement, omissus fuit.

Extare etiam editionem, cui in calce Partis posterioris, haec verba adiecta leguntur: *Lugduni per Beringos fratres Anno* 1600, quae tamen verba, in nostra editione non inueniuntur, memoriae iam prodidit Jacobus Fridericus Reimmannus in *Catalogo Bibliothecae theologicae Systematico-critico, Hildesiae* 1731. in 8. p. 1108. Cl. Joannes Vogtius in *Catalogo Historico-critico Librorum rarior. Hamburg.* 1747. in 8. p. 14. Michael. Lilienthal in der *theologischen Bibliothek. Kœnigsberg.* 1741. in 8. Tom. I. pag. 1043. In nostrae editionis P. I. titulo, comparet simulacrum feminae, veste super genua, recincta, indutae, quae, altera manu calamum scriptorium, hedera circumdatum, altera schedulam tenet, cui haec inscripta leguntur verba: *Defendit ab annis.* Pedibus adpositus est liber clausus, hieroglyphico aeternitatis signo, serpente nimirum, qui caudam mordet, & hedera cinctus. In titulo II. P. se offert caput Mineruae galeatae. AGRIPPAE opuscula, eodem ordine posita sunt P. I. quo illa recensuerunt Auctores derer *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* Tom. II. p. 321 - 327. In P. vero II. desideratur 1) *Epigramma* in denen *Nachrichten* pag. 328 adductum. 2) *Nobilis viri* H. C. AGRIPPAE *Apologia aduersus calumnias, propter declamationem de vanitate scientiarum & excellentia verbi Dei, sibi per aliquot louanienses Theologistas intentatas.* 3) H. C. AGRIPPAE &c. *Querela super calumnia ob editam declamationem, de vanitate scientiarum, atque excellentia verbi Dei, sibi per aliquos sceleratissimos*

sycophantas, apud caesaream maiestat. nefarie ac proditorie intentata, ad ornatissimum virum Eustachium Scapusium *Caesar. Maiest. apud* Angliae *Regem, Oratorem.* 4) H. C. AGRIPPAE *tabula abbreuiata in artem breuem* Raymundi Lullii. 5) H. C. A. *de beatissimae* Annae *monogamia ac vnico puerperio, propositiones abbreuiatae & articulatae, iuxta disceptationem* Jacobi Fabri *stapulensis, in libro* de tribus & vna. 6) H. C. A. *defensio propositionum praenarratarum, contra quendam dominicastrum, illarum impugnatorem, qui sanctissimam Deiparae virginis matrem* Annam *conatur offendere polygamam.* Caeterum haec editio, multis typothetarum erroribus deprauata est. Speciminis loco hic adscribimus Clausulam exorcismi spirituum aëreorum, quam e Petri de Abano *Heptamero* seu *Elementis magicis* excerpserunt die *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* l. cit. p. 323. Legitur ista, in editione, quam descripsimus, P. I. pag. 448. *Venite ergo in nomine Adonay Zebaoth, Adonay Amioram: venite venite quid tradatis* (tardatis)? *festinate imperat vobis Adonay Saday Rex regum, El, Aty, Titeip, Azia, Hyn, Jen, Minosel* (Mincsel) *Achadan, Vay, Vaa, Ey, Haa, Eye,* (Ege) *Exe, a El, El, El, a, Hy, Hau, Hau, Hau* (Haeu) *Va, Va, Va, Va.* Eadem ratione haec particula expressa conspicitur, si vocem *tradatis* exceperis, in editione supra memorata. *Index*, qui, in posteriore editione, Tomum II. per duas digerit partes, multo breuior & contractior est illo, qui in superioris editionis calce inuenitur. Qui plura, de aliis & variis *Operum* AGRIPPAE editionibus, & de AGRIPPA ipso noscere cupit, adeat scriptores iam a nobis hic, & in *Analectis litterariis de libris rarior.* p. 10 sqq. memoratos, inprimis die *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* & Dauid Clement *Bibliotheque historique & critique* ll. citt. vbi plures producuntur scriptores, qui de HENRICO CORNELIO AGRIPPA, & eius *Operibus* commentati sunt.

XII.

XII.

H. CARDANI, *Medici Mediolanensis*, Metoposcopia, Libris tredecim, & octingentis faciei humanae Eiconibus complexa: Cui accessit MELAMPODIS de Naeuis Corporis tractatus, Graece & Latine nunc primum editus: Interprete Claudio Martino Laurenderio, Doctore medico, Parisiensi. *Lutetiae Parisiorum apud Thomam Jolly Librarium Juratum, via Jacobaca, sub signo scuti Hollandici. M. DC. LVIII.* (1658.) *Cum privilegio regis Christianissimi.* in folio pp. 125.

Libri, a nobis quidem in *Analectis litterar. de libris rarioribus* pag. 212. & 1130 sqq. memorati, sed tunc temporis nondum visi, titulus hic integer est. Ad Christophori Vicecomitis imitationem, qui, primus, de arte illa, quam Metoposcopiam vocant, quaedam notauerat, eamque post longum temporis spatium, in hominum reuocauerat vsum, HIERONYM. CARDANVS opus conscripsit. Quam magni ipse CARDANVS id aestimauerit, ex eo patet, quod inter nouendecim illud retulerit libros, praeter quos, librum nullum alium, superesse ex suis scriptis optauerat. Vid. eius liber *de vita propria* Cap. XLV. pag. 249. 255. edit. *Paris.* 1643. in 8. Diu illud delituit, & a multis inter opera deperdita CARDANI relatum fuit, donec a Thoma Jolly Bibliopola parisiensi, in itinere italico repertum, & in lucem editum fuit. Editor Thomas Jolly, inscripsit nomine Nicolai Fucquetii, regii, in suprema curia, procuratoris, & gallici aerarii praefecti. Praefationem ad Lectores praemisit Claudius Martinus Laurenderius, cuius nomen in nouissima *lexici eruditorum* editione frustra quaesieris. Quam hypothesin Cardanus amplexus fuerit, iam enarrauimus in *Analectis litterariis* p. 1130. Tredecim libro-

librorum argumenta haec sunt: I. *de regulis generalibus necessariis ad Metoposcopiam facilius animo complectendam.* II. *de lineis, diuersis modis in fronte virorum & mulierum figuratis.* III. *de figuris variis lineae* Saturni. IIII. *de variis figuris lineae* Jouis. V. *de variis figuris lineae* Martis. VI. *de variis figuris lineae* Solis. VII. *de variis figuris lineae* Veneris. IIX. *de figuris variis lineae* Mercurii. VIIII. *de variis figuris lineae* Lunae. X. *de lineis in fronte plura loca possidentibus.* XI. *de linearum frontis mixtione.* XII. *de Obseruationibus linearum frontis mulierum.* XIII. *de naeuis faciei, & lineis, quae, cum iisdem reperiuntur*, in quatuor sectiones diuisus est, quarum 1) agit, *de naeuis, in dextra faciei parte, collocatis, secundum signa Zodiaci, & eorum relatione, ad ceteras corporis partes.* 2) *de naeuis, in sinistra faciei parte, constitutis, secundum signa Zodiaci: eorumque ad alias corporis partes, relatione.* 3) *de naeuis vnicis, tam in planetariis faciei lineis, quam in ceteris locis stabilitis.* 4) *de naeuis faciei, tam vnicis, quam combinatis, qui varias etiam frontis lineas, comitantur.* Thomam Jolly statutum habuisse animo, librum etiam lingua gallica indutum, edere, colligimus e verbis priuilegii regii, in calce libro adiecti, vbi talia leguntur: *Nostre cher & bien amé* Thomas Jolly - - *nous a fait treshumblement remontrer qu' estant en* Italie, *il a rescouvert un Manuscrit de* CARDAN *intitulé* Metoposcopia *auquel il y a huit cens figures qu'il a fait graver avec grand soin & despence, & mesme l'a fait* traduire en nostre langue, *lequel Manuscrit il desireroit faire imprimer.* - - *Nous luy avons permis & permettons par ces presentes, d'imprimer ou faire imprimer tant* en Latin *qu'en* françois, &c. Num gallice editus fuerit, ignoramus. Niceron sane dans les *Memoires pour servir à l'histoire des hom. illustr, dans la Republique des lettr.* Tom. XIIII. p. 281. ea de re nihil adtulit. MELAMPODIS μαντικὴ περὶ παλμῶν cum Laurenderii versione latina, vix tres implet paginas.

ginas. De prima editione graeca alio loco dicendum nobis erit.

XIII.

HIERONYMI CARDANI *Mediolanensis* de propria vita liber. Ex Bibliotheca Gabrielis Naudaei. *Parisiis, Apud Jacobum Villery, in palatio sub porticu delphinali* M. DC. XLIII. (1643) in 8. pp. 322. si praemissa folior. 40. non numerata fuerint.

Haud satis adcurate Niceron Tom. XIIII. des *Memoires pour serv. à l'histoire des hom. illustr. dans la republ. des lettr.* p. 259. editionem oppido raram, a Naudaeo in 12. editam esse scribit. Editor illam dicauit Aelio Diodato J. C. & philosopho doctissimo. CARDANI vitam praecedit Gabriel. Naudaei *de* CARDANO *iudicium.* Haec vero editio parisiensis, multis typothetarum vitiis deformis est, quo nomine melior censenda erit editio, quae, *Amstelodami apud Joan. Rauesteynium* 1654. in 12. pp. 288. in lucem exiit. In ea addita sunt HIERON. CARDANI *praecepta ad filios.* Praemisit postea librum *de vita propria,* cum alio, qui, huc spectat, *de libris propriis,* Carolus Sponius, *operibus* CARDANI, quae iunctim *Lugduni* 1663. X. Tom. in fol. edidit. Conf. Niceron *Memoires* l. cit. Multa, de se ipso iactitat CARDANVS, quae ingenium portentosum & singulare prorsus, produnt. Mediolanensis patricius, natus fuit anno 1508. & in arte medica, & mathematicis scientiis, lla aetate, maxime excelluit. Quamquam ingenio rorsus heroico fuit, & doctrina multos superauit lios, luculento tamen demonstrauit exemplo, magnis ngeniis permultum saepe admixtum esse dementiae. am mirificam enim de semetipso conceperat opinionem,

nionem, vt neminem ſibi parem inueniri profiteretur. Mores praeterea, in libro, cuius titulum adſcripſimus, ingenium, fortunam, fata denique omnia, eiusmodi ſibi eueniſſe commemorauit, qualia nemo mortalium facile expertus eſt. Inter alia iactauit, ſe ab ineunte aetate per ſiderum influxum, diuinandi virtutem accepiſſe, vid. Cap. II. p. 9. apertis oculis, & vigilantem, varia ſpectra vidiſſe Cap. XLIII. p. 227 ſqq. a genio ſuo vocem ſubinde audiuiſſe, qua, ad rem ſuſcipiendam incitatus, & ad omittendam impulſus fuerit Cap. XLVII. p. 261 ſqq. carnem ſuam, redolere ſulphur, tus, & alia Cap. XXXVII. p. 170. & quae ſunt reliqua nugarum, quibus omnis fere liber *de propria vita,* refertus eſt. Stultitiae inprimis, de eo, confirmat opinionem, thema natalitium, quod Seruatori noſtro, e rationibus aſtronomicis delineauit, in *Commentar. in* Ptolemaeum *L. II. de Aſtror. iudic.* Cap. VIIII. Text. LIIII. p. 369 ſqq. edit. *lugdunenſ.* 1555. in 8. quod quidem iam ante eum Abu Monſar ſeu Albumaſar, Arabs, muhamedanus; Albertus M. Epiſcopus ratisbonenſis; Becchai, Judaeorum Rabbi, Petrus de Apono, Italus; Petrus de Alliaco, Archiepiſcopus cameracenſis, Presbyter Cardinalis, & gymnaſii pariſienſis quondam Cancellarius; Tyberius Ruſſilianus Sextus, Calaber, qui initio ſeculi XVI. floruit, & e ſchola Auguſtini Niphi prodiit; Lucas Gauricus Neapolitanus; & alii, impio plane auſu, tentaſſe dicuntur. Illum igitur inter plagiarios referre videtur Gabriel Naudaeus, in *iudicio de* HIER. CARDANO, fol. 23. edit. *pariſ.* vbi ait: *patet inde, quam vafer fuerit* CARDANVS: *nam cum certo certius exploratum haberet, themata* Chriſti *natalitia, ab* alliacenſi *&* Tiberio Ruſſiliano *exarata fuiſſe, nec illum latere poſſent, quae* Picus, Albumaſar, *&* Bacchonus, *de illis dixerant, noluit tamen eorum vnquam meminiſſe, vt vulgo litteratorum, inuentum iſtud ſuum fuiſſe perſuaderet, quod ei poſtquam ex voto ceſſit, - - noluit deinceps, quantumuis ab aemulis vrgeretur, & in diſcrimen*

men capitis veniret, vel minimam de illis auctoribus, mentionem iniicere, maluitque de sua impietate tot rumores disseminari, quam ex opinione tam audacis facti partam gloriam amittere. Vid. de his, quos nominauimus, viris, & inprimis de HIER. CARDANO Jo. Andr. Schmidt *dissert.* cui titulus: *Thema Christi natalitium, a nonnullis impie & absurde erectum, Jenae* 1683. in 4. Vlrici Junii *Errores Astrologorum circa thema Christi genethliacum, Lips.* 1701. in 4. Conf. Tychonis de Brahe *progymnasmat.* p. 239 sqq. edit. *Francof.* 1648. Sixti senensis *Bibliotheca sancta* L. V. Annotat. LXXXI. p. 387. edit. *Colon.* 1576. in fol. L. VI. Annotat. X. p. 468 sqq. Jo. Pici Mirandulani *aduersus Astrologos* L. V. Cap. XIIII. fol. 165 seqq. *Operum* edit. *argentinens.* 1504. in fol. Jul. Caesar. Vanini *Amphitheatrum prouidentiae aeternae* Exercit. VI. VII. IIX. Gregor. Michaelis *notae in* Jacobi Gaffarelli *Curiositates inauditas, Hamb.* 1676. p. 337 seqq. Frideric. Spanhemii *dubia euangelica* Tom. II. *Geneu.* 1658. in 4. Dub. XXXIII. 12. p. 354 seqq. Georg. Paschii *Tract. de nouis inuentis, quorum adcuratiori cultui facem praetulit antiquitas* Cap. VII. §. XVII. pag. 586 sqq. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 765. not. Q. edit. *Rotterdam* 1720. *Obseruat. halenses* Tom. X. Obseruat. VIIII. §. VII. p. 221 seqq. Cl. Vogtii *Catalog. libror. rar.* p. 172. Inuenit vero recentioribus temporibus, absurdissimus eiusmodi conatus patronum, & HIERON. CARDANVS defensorem, in Jo. Baptista Morino, Medic. Doctore & mathematum Professore regio parisiensi, qui, in praefatione apologetica, *Astrologiae gallicae, Hag. Comit.* ann. 1661. in fol. editae pag. XXI sqq. CARDANI caussam strenue agit, & ab omni dementiae & impietatis crimine, eum immunem esse sustinuit, propterea quod thema natalitium Christo, non vt Christus vel Deus, sed vt verus homo est, composuerit. De tempore, quo, CARDANVS fatis concessit, inter viros doctos, adhuc disceptatur, vid. P. Bai-

P. Baile *Dictionaire* l. cit. p. 263. not. F. Ad veritatem proxime adcedere videntur, qui, cum Niceroно aliisque, illum Romae an. 1576. aetatis anno LXXV. obiisse scribunt. Iis scriptoribus, qui, de HIERONYMO CARDANO, & rebus ad eum pertinentibus, exposuerunt, in *Analectis litterar. de libris rarior.* p. 211. adductis, addi poterunt *Naudaeana* p. 15 sqq. it. pag. 150. *Patiniana* pag. 78. edit. *Amsterd.* 1603. in 12. Jo. Henr. Behr *Dissert. de superstitione* CARDANI *in rebus naturalibus, Lips.* 1725. in 4. Jo. Frideric. Christii *Obseruatio, pro* HIER. CARDANO, *censura* P. Baelii *male habito*, quae legitur in eius *Noctibus academicis, Hal. Magdeb.* 1729. in 8. Specim. I. p. 46 sqq. Gabriel Naudé *Apologie, pour tous les grands personnages qui ont été faussement soupçonnez de Magie* Chap. XIII. pag. 348 seqq. edit. *Paris.* 1625. in 8. Jaques George de Chaufepié *Nouveau Dictionaire historique & critique pour servir de supplement ou de Continuation au Dictionaire historique & Critique de Mr.* Pierre Bayle Tom. II. *à Amsterd.* 1750. lit. C. pag. 36 seqq.

XIIII.

BERNARDI A BREYDENBACH, itinerarium in terram sanctam. in fol. folior. 69. si folia, quibus vrbium schemata impressa sunt, fuerint excepta.

Fuit BERNARDVS A BREYDENBACH, siue a BRAITENBACH, e nobilissima BREIDENBACHIORVM stirpe, quae, hodienum Burggrafiorum fridbergensium dignitate, & titulo eminet, oriundus, Camerarius, & ecclesiae maguntinensis Decanus. Iter illud in terram sanctam, cuius dedit descriptionem, suscepit ex vrbe oppenheimensi, dioeceseos moguntinensis, anno MCCCCLXXXIII. ipso die S. Marci euan-

euangelistae. Itineris socios habuit fratrem Felicem Fabri, ordinis praedicatorum, sacrae paginae lectorem, & praedicatorem vlmensem. Qua ratione acciderit, vt Auctor goettingensis (quem Jacob. Guil. Feuerlein fuisse dicunt) einer *Abhandlung von* BERNHARD VON BREYDENBACH *Reise in das gelobte Land*, fratris Felicis nomen, in quatuor exemplaribus *itinerarii* breydenbachiani diuersis, quae ante oculos habuit, inueniri non potuerit, vt p. 7. not. (k) adfirmat, dicere non possumus: id sane pro certo adfirmare possumus, quod in nostro exemplari, inter socios itineris ille reperiatur. Reliqui socii fuerunt Joannes de Solms dominus in Mintzenberg, Philippus de Bicken strenuus miles, & Erardus Rewich de Traiecto inferiori, *ingeniosus*, vt ab ipso BREIDENBACHIO vocatur, *& eruditus pictor, qui, a venetiano portu & deinceps potiorum ciuitatum, quibus terrae pelagique transitu applicare oportet, praesertim sacrorum, in terra sancta locorum, dispositiones, situs & figuras, quoad magis proprie fieri potuit, artificiose effigiauit, transtulitque in cartam opus visu pulcrum & delectabile.* Illi praeterea comites se adiunxerunt, praeter famulos, cuique seruientes, Maximinus cognomento Smasmus de Roppelsteyn, & dominus in Hoineck; dominus venerandus de Mernawe baro; Caspar de Bulach miles; Paullus & Thomas duo fratres Minores, multarum linguarum periti; Georgius Marx miles; Nicolaus, dictus Maior in Kurt miles; Henricus de Schawenberg miles; Caspar de Sienli miles; Sigismundus de Marszbach miles; Petrus Velsch miles; Joannes Lazinus Archidiaconus & Canonicus Ecclesiae transsiluanensis in Vngaria. Demum rediit BREIDENBACHIVS anno M. CCCC. LXXXIIII. & Venetias naue vectus peruenit, die IIX. mensis Januarii. Quo tempore obierit, non constat, illum vero ad annum vsque 1490. produxisse vitam, nonnulli scriptores existimant. Vid. de illo Gerard. Jo. Vossius *de Historicis latinis* L. III

Cap. VI. p. 520. vbi Antonii Posseuini notauit errorem, qui, Tom. I. *Apparat. sacr.* p. 224. illum, sua aetate vixisse scripserat, quamuis Posseuinus illo, vt Vossius calculum posuit, CVI. annis fuerit iunior. Conf. Auberti Miraei *Auctarium de Scriptor. ecclesiast.* in Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca ecclesiastica* pag. 96. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. III. col. 2733 sqq. vbi insignem admisit errorem, cum BERNARDVM A BREIDENBACH, & Bernardum cognomento sapientem, monachum Anglum, vnum eumdemque esse, sibi persuaserit. Posterior anno circiter 970. terram sanctam peragravit. *Itinerarium* eius exstare inter Codices MSS. vniversitatis oxoniensis Cod. 1376. & in MSS. codicibus Collegii lincolniensis Cod. 55. num. 4. adfirmant Vossius l. cit. p. 624. & Oudinus l. cit. Edidit illud Joan. Mabillonius & Lucas Dacherius Tom. I. *Actor. Sanctor. Ordinis* S. Benedicti *Paris.* 1668. in fol. p. 523 sqq. Conf. de Bernardo sapiente Joannes Pitseus in *Relationibus historicis de rebus anglicis, seu de illustribus* Angliae *scriptoribus*, *Paris.* 1619. in 4. Centur. I. pag. 827. Carolus du Fresne dominus du Cange in *indice Auctorum*, quem praemisit *Glossario med. & infim. Latinitatis* Col. XCIIII. edit. *Lugduni* 1688. Jo. Alb. Fabricius in *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* L. II. p. 836. BERNARDI BREIDENBACHII praeter scriptores nominatos; etiam mentionem fecit, Nicolaus Serarius L. V. *Rer. moguntin.* in Georg. Christ. Joannis *Scriptoribus rerum moguntinar.* Tom. I. *Francof.* 1722. in fol. p. 797. & 813. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latin.* L. II. p. 592 sqq. Vir S. R. Siegmund Jacob Baumgarten in der *Vorrede* zu dem III. Th. der *übersetzten allgemeinen Welthistorie Hal.* 1746. in 4. pag. 16. Hodoeporici breidenbachiani exemplum, quod, e bibliotheca S. Wenceslai numburgensi, nobiscum communicatum fuit, litterarum charactere gothico, *Spirae* 1502. exscriptum est, quod typographi subscriptio,

his

his verbis concepta docet: *Sanctarum peregrinationum in montem* Syon *ad venerandum* Christi *sepulchrum in* Hierusalem *atque in montem* Synai *ad divam virginem & martyrem* Katherinam *opusculum hoc contentiuum per* Petrum drach *ciuem Spirensem impressum Anno salutis nostre M. CCCCC. II. die XXIIII Nouembris finit feliciter.* Editionis mentio iam facta fuit a Michael. Maittaire Tom. II. *Annal. typograph.* p. 156. Exemplar, quod, ante oculos versatur, pro more istorum temporum, titulo destituitur, & dedicatione *ad reuerendiss. in* Christo *patrem & dominum, dominum* Bertholdum *sancte maguntinen. sedis Archiepiscopum, sacri Rhomani imperii per* Germaniam *Archicancellarium ac Principem Electorem,* inchoatur. Totius operis, satis rari, quamuis plures illius extent editiones, de quibus, mox nonnulla dicemus, argumentum, ipsius auctoris, exponemus verbis, quae, statim post dedicationem leguntur.

Continentiam huius Operis subiecta monstrabunt.

Inprimis praefatio praemittitur, ciuitatis Hierusalem *ac sancte terre finitime quondam promissionis appellate commendaticia. plures eius preclaras ostendendo preter & supra ceteras excellentias & precipuas prerogatiuas. vnde & ex ea veluti termino ad quem mota est profectio in eam eminentior conuincitur & dignior merito comprobatur. Fructum etiam sancte huius peregrinationis quosdam ipsa etiam prefatio persequitur. intentionemque explicat autoris & operis diuisionem vt patet intuenti. Deinde processus* Hierosolymitane *peregrinationis de loco ad locum ordinate & ex amussi communi & vulgata deducitur narratione. & tam litteris & scripturis. tum imaginibus & figuris potiores ille ciuitates & loca quibus inter proficiscendum communias applicatur terra mariqne ad intellectum & sensum describuntur videlicet. Primum omnium inclyta ciuitas* venetiarum *tanquam terminus a quo intrantibus mare. Deinde ciuitas* parentina *quae a* Venetiis *leucis communibus siue milia-*

miliaribus italicis distat centum. Deinde Joppen *siue* Japha *quae bis millenis. Vbi peregrini ad terram de mari egredientes. per* Rama *oppidum vsque* Hierosolymam *per XL Leucas in asinis pergunt. & ita a* Venetiis *vsque* Hierusalem *sunt bis millena milia italica & quadraginta. Cetere vero minores vrbes & insule omnes suis in locis, propriis duntaxat nominibus designantur. Maxime vero insignis & potens ciuitas* Ragusina *quingentis distans a* venetiis *leucis suo loco non est hic effigiata. ad cuius portum etiam communiter solet applicari. Id cause est quod nimio ventorum impetu & vi inde proiecti ac celeriori cursu alio delati. illac nequiuimus propinquare. quo accidit vt nostros subterfugerit oculos & obtutus. Inter insulas vero plurimas quas pretergredi oportet, inter nauigandum tres precipue ceteris preclariores hic habentur figurate & designate. videlicet* Candia *quae a* Venetiis *mille leucis italicis distat.* Rhodum *que mille quadringentis &* Ciprus *que mille septingentis. Relique dumtaxat numerantur & suis in locis nominantur. Porro loca sacra intra* Hierosolymam *& que ciuitati de vicino adiacent. de quibus crebrius in sacra fit pagina mentio. & in quibus queque memoratu digna patrata leguntur. specialibus effigiantur figuris cum notulis declaratoriis & remissionibus oportunis ad veteris vel noui testamenti passus. In secunda parte prime huius partis principalis determinato de locis. agitur ordine congruo. de incolarum siue indigenarum locorum eorundem & presertim sacrorum moribus, ritibus, legibus, & sectis. Et primum omnium de* sarracenis *quorum vt magis pateat error & damnatissima secta. De eorum pseudo propheta & pestifero seductore* Mahumeto. *longa & propria texitur hystoria tractans videlicet. De eius ortu & natiuitate. De eius detestabili vita & conuersatione. De eius prophano legis initio & promulgatione. De eius infelici morte & indubia damnatione. Et tandem compendiosa quaedam sed notabilis & matura annectitur* mahumetice

secte

secte & perfidie improbatio. vbi multa haud contemnenda inseruntur dogmata potissimum contra illam epicuream paradisum quam ipse Mahumet *suis predicauit sectatoribus & promisit. Inde agitur breuissime. de* Judeis. Grecis. Sirianis. Jacobitis. Nestorianis. Armenis. Georgianis. Indianis. Maronitis. *Et eorum omnibus erroribus cerimoniis & ritibus. Adiunguntur quoque cuilibet sue proprie littere siue caracteres quibus vtuntur vel scribendo vel loquendo ipse nationes. In fine eiusdem tractatus oratiuncula quedam additur miserum & miserabilem orientalis ecclesie statum modernum deplorans. Sed & disputatio quedam seriosa & grauis contra eos qui vnumquemque in sua fide. lege vel secta. credunt posse saluari. Postremo de veris catholicis latinis qui perpauci sunt* Hierosolymis *fit memoria cum lamentatione quadam lugubri. super desolationem ecclesie Dei sancte. & exhortatione ad principes orthodoxos. eos ad ecclesie fideliorem contra perfidos defensionem animando. Cuius rei gratia in calce visio quedam terribilis* Carolo (scil. caluo) *quondam imperatori ostensa. Annotatur* ex speculo historiali Vincentii beluacensis *sumpta. In secunda huius operis parte principali de secunda agitur peregrinatione ab* Hierusalem *per vastam solitudinem in montem* Synai. *ad diuam & inclytam sanctamque virginem & martyrem* Katherynam. *Cui etiam commendaticia quedam antefertur prefatiuncula, sicut & priori. Deinde profectionis ipsius ordo. & processus ab* Hierusalem *vsque* Gazera *ciuitatem. & inde per desertum vsque* Syna *describitur. vbi & loca sacra singula in montem Dei* Oreb & Synai *ex ordine explanantur & debitis notulis elucidantur. Tandem regressus ex monte* Synai *per* hortum balsami *in* matherea *villa existentem. & per* Chayrum babiloniam *ciuitatem* sarracenorum *potentissimam & maximam vbi rex ipsorum* Soldanus *residet. & inde per* Nylum *paradiseum fluuium nobilissimum vsque in* Alexandriam *quondam gloriosam vrbem. vnde &* Venetias *reditur nauigio. vbi etiam de* con-

 stanti-

ſtantinopolitanae *vrbis excidio & expugnatione agitur digreſſione. ordinata & oportuna explicatur narratione. Et in fine omnium quedam ponuntur ſcitu neceſſaria his qui forte volent has in futuro deuotionis gratia ſubire peregrinationes, quos fructu multiplici ſpirituali haud dubium inde dotandos altiſſimus ſaluos conducat & reducat Amen.* Praeter *hiſtoriam expugnationis conſtantinopolitanae*, adiicitur operi in fine 1) *index inſularum a* Venetiis *vsque* Rhodum, 2) *quaedam communia vocabula de idiomate ſarracenico in latinum translata.* 3) *hiſtoria de* Nigroponti *captione*, quae hiſtoria etiam inſerta fuit a Philip. Lonicero Tom. II. *chronic. turcic. Francof.* 1578. in fol. p. 102 ſqq. vbi ab auctore anonymo conſcripta dicitur. 4) *Narratio de* rhodiae *vrbis obſidione.* 5) *de captiuitate vrbis* idruntinae. Si Thom. Hyde in *Catalog. Bibliothec. bodleianae* Tom. I. *Oxon.* 1674. in fol. p. 133. fides habenda eſt, *obſidionis* rhodiae *vrbis deſcriptio*, & *hiſtoria capti* Hydruntii, minus recte BERNARDO A BREIDENBACH tribuitur, ſed a Guilielm. Canoerſin, de quo vid. *Analecta noſtra litteror.* p. 202 ſqq. conſcripta fuit. Quodſi verum hoc fuerit, inter plagiarios BREIDENBACHIVS referendus erit, eo magis, quod in praefatiuncula iſtis narrationibus praemiſſa, diſertis verbis ſe illarum iactat auctorem. 6) *Regimen peregrinantium trans mare, quod* Hali *medicus ſcripſit.* 7) *Cautela contra pediculos ac pulices & muſcas in mari.* Figurae, quibus opus ornatur, omnes ligno inciſae ſunt, & artificem haud ineptum produnt, inprimis vrbium ſchemata, quae ſatis magna, & e variis plagulis conglutinatis, compoſita ſunt. Conſpiciuntur vero vrbs Veneta, parentina, mutinenſis, inſula Candia, inſula Rhodus, & vrbs hieroſolymitana. Exhibentur praeterea nonnullorum animalium exoticorum icones, figura ſepulcri dominici, vna cum templo ibidem exſtructo. Saracenorum, Graecorum, Surianorum ſiue Syrorum, & Turcarum, pacis tempore equitantium, pro diuerſo,

quo

quo vtuntur vestium habitu, delineationes. Litterarum, quibus Arabes, Judaei in Palaestina, Graeci, Suriani, Jacobitae, Abasini siue Indiani, vtuntur, characteres, & alphabeta ligno incisa. Vtrum ipse BERNARDVS A BREIDENBACH itinerario conscribendo dederit operam, an alterius labore & studio vsus fuerit, non satis constat. Vid. de dubitatione, quae ex quatuor exemplarium, latini, germanici, belgici, & gallici collatione suborta fuit die *Abhandlung von* BERNHARD VON BREIDENBACH *Reise in das gelobte Land* p. 5. not. (d) (e). Primum hoc *itinerarium* edidit *lingua latina* BERNARD. A BREIDENBACH *Mogunt.* 1486. in fol. cuius editionis in fine haec leguntur verba : *Sanctarum peregrinationum in montem* Syon *ad diuam virginem & matirem* (martyrem) Katherinam *opusculum per* Erhardum Reuwich de Traiecto inferiori *impressum in ciuitate* Moguntina. *Anno salutis MCCCCLXXXVI.* (1486) *die XI. Februarii. Finit feliter.* (feliciter) vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 472. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* l. c. Thom. Hyde *Catalog. Biblioth. bodleian.* Tom. I. p. 106. die *Abhandlung von* BERNH. VON BREIDENBACH *Reise in das gelobte Land* pag. 7. not. (i) error sine dubio typographicus est, cum ibidem pag. 6. prima editio 1484. prodiisse dicitur. Eodem anno versio euulgata fuit *germanica*, cui haec verba in fine sunt adposita: *Dises werck ynnhaltende die heyligen reyssen gen* Jherusalem *zu dem heiligen grab vnnd furbasz zu der hochgelobten Jungfrauwen vnd mertreryn sant* Katheryn *durch* Erhart rewich von Vttricht *ynn der Statt* Meyntz *getrucket, ym Jar vnsers heyls tusend vierhundert vnd LXXXVI. yn dem XXI. tag des Brachmonedts. Endet sich seliglichen.* vid. Mich. Maittaire l. cit. not. 3. die *Abhandlung* &c. l. cit. Versio lingua *germanico-belgica* exarata, prodiit *Mogunt.* 1488. in fol. quod verba in fine conspicua docent: *Dit werck inhoudende die heylighe beuarden tot dat heylighe grafft* *in*

in iherusalem *eñ va daen totten berch* Synai *tot die heylighe maghet eñ marteralisse Sante* Katherin *ghedruct doir Meister* Erhaert rewich van vtrecht *in die Stadt van* Mentzs *Int jaer ons heeren M.CCCC. acht ende tachtich. opten. XXIIII. dach in Meye. Endet salichlicken.* vid. Mich. Maittaire l. cit. p. 501. vbi complures *catalogi* citantur, in quibus haec editio locum inuenit. Eandem se habuisse testatur Gerard. Joan. Vossius Libr. III. *de historic. latin.* pag. 521. Conf. Joannis Halleruord *Bibliotheca curiosa Regiomont.* 1676. in 4. p. 34. Valentin. Ernesti Loescheri *Stromateus Vitemb.* 1724. in 4. p. 248. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Lat.* l. cit. die *Abhandlung* l. cit. Versionem gallicam, quae in *Catalogo Bibliothecae hohendorfianae* p. 150. hoc producitur titulo: *les saints voyages & pelerinages de la sainte cité de* Hierusalem, *& du Mont de* Synai *a Madame* Catherine *Vierge & Martyre*, composuit quidam Jo. de Hersin, quod inter alia, haec praefationis verba testantur: - - *fait & composé en latin par tres venerable & excellent seigneur maistre* BERNARD DE BREYDENBACH *doyen & camarier de la noble eglise metropolitaine de* Magonce *grant & espert theologien, hystorian & orateur, lequel - - les rediga en ce present livre par escrit - - a linstance & requeste de tres-reuerend pere en dieu & tres noble & tresvertueux seigneur monseigneur larcheuesque de* Magonce. *Et a translaté de latin en françois - - par deuot religieux* frere iehan de Hersin *docteur en theologie en la sainte & excellente vniuersité de* paris *humble prieur de* saint Augustin *de la noble cite de* lyon. In fine editionis in fol. excusae legitur: *Imprimes le XVIII iour de frenier* (fevrier) *Lan mil CCCCLXXXIX* (1489) Conf. Michael Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 516. Eadem sine dubio editio est, quae apud eumdem Mich. Maittaire l. cit. p. 413. *à Lyon* 1480. excusa dicitur. vid. die *Abhandlung* pag. 7. not. (i) (k). Versionis *gallicae* mentio etiam fuit

facta

facta in der Vorrede zur *allgemeinen Weltbiſtorie* l. cit. not. (23). Anno 1490. recuſa fuit editio *latina per* Petrum Drach *ciuem ſpirenſem die XXVIIII. Jul.* in fol. vid. Mich. Maittaire l. cit. p. 523. *Catalogus Bibliothecae hulſianae* P. I. pag. 245. Jo. Halleruord *Biblioth. curioſa* l. cit. Editio verſionis *germanicae*, quae ſine die, vt aiunt, & conſule in fol. prodiit, memoratur in *Catalogo Bibliothecae* Daniel. Salthenii, *Regiomont.* 1751. in 8. p. 126. & in der Vorrede zur *allgemeinen Weltbiſtorie* adducitur eiusdem verſionis editio anni 1502. Inſerta poſtea fuit verſio *germanica* dem *Reyszbuch des Heil. Landts, aller deren, ſo ihe zu Zeiten daſzelbig beſucht haben. Franckf. bey Sigism. Feyerabend* 1584. in fol. p. 50 ſqq. Non diverſum ab hodoeporico breidenbachiano opus eſſe exiſtimamus, quod ſub Philippi de Bicken, militis, nomine adducitur *itinerarium in terram ſanctam Spirae* 1490. in fol. a Chriſtophor. Hendreichio in *Pandect. brandenburg.* p. 574. a Gerard. Jo. Voſſio L. III. *de Hiſtoric. latin.* Cap. X. p. 741. a Michael. Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 529. a Jo. Albert. Fabricio in *Biblioth. med. & inf. Lat.* L. XV. p. 856.

XV.

Nouae Noui Orbis Hiſtoriae, Id Eſt, Rerum ab Hiſpanis in India Occidentali hactenus geſtarum, & acerbo illorum in eas dominatu, Libri Tres, Vrbani Caluetonis opera induſtriaque ex Italicis HIERONYMI BENZONIS *Mediolanenſis*, qui eas terras XIIII. annorum peregrinatione obiit, commentariis deſcripti, Latini facti, ac perpetuis notis, argumentis & locupleti memorabilium rerum acceſſione, illuſtrati. His ab *eodem* adiuncta eſt, De Gallorum in Floridam expedi-

 tione,

tione, & insigni Hispanorum in eos saeuitiae exemplo, Breuis historia. *Apud Eustathium Vignon M. D. LXXXI.* (1581) in 8. pp.

GIROLAMO BENZONE, mediolanensis, adolescens XXII. natus, & aliorum exemplo exteras videndi regiones cupidus, praesertim Americae haud ita pridem repertae, perlustrandae desiderio excitatus, anno 1541. Mediolano profectus, in Hispaniam se contulit, & ibidem nauem conscendit, quae cursum Indiam occidentalem versus dirigere constituerat. Per quatuordecim annos, ad annum nimirum vsque 1556. in ea orbis terrarum parte commoratus, omnia diligenter adnotauit, quae memoratu ibi conspexit digna, & inprimis hispanicam crudelitatem, cuius innumerabilia oculis conspexerat documenta, viuis depinxit coloribus, in libro, quem post reditum suum in Europam, titulo: *La Historia del Mondo Nuovo di M.* GIROLAMO BENZONI Milanese, *laqual tratta dell' Isole & Mari novamente ritrovati, e delle nuove Citta da lui proprio vedute, per acqua e per terra in quattordeci anni. Con privilegio dell' Illustrissima Signoria de Venezia per anni XX. In Venezia appresso Francesco Rampazetto* 1565. in 8. cum figuris, euulgauit. Repetita istius libri editio *con la giunta di alcune cose notabili dell' Isole di Canaria*, prodiit *ibidem* 1572. in 8. Et ex hac posteriore editione historiam nouam, noui Orbis latina donauit ciuitate Vrbanus Chauveton siue Calueto Medicus & Theologus geneuensis, & illo, quem adscripsimus, titulo, euulgauit *Geneuae apud Eustathium Vignon* 1578. in 8. pp. 480. exceptis praemissis & indice. Librum nostra aetate, satis rarum, dicauit Theodoro Bezae, quem in dedicatione libri, *praeceptorem suum, & parentem plurimum semper obseruandum*, nominat. In praefatione vehementer in Hispanorum inuehitur saeuitiem. Praefationem sequuntur, adpendicula *de*

ambi-

ambiguo Indiae *nomine*, tria Vrbani Caluetonis *epigrammata*, *de aurea aetate*, *apud Indos occidentales, in ferream mutata*, & *de Indorum conuersione;* St. Tr. *Epigrammata* duo *de* Hispanorum *in* Indiam occidentalem *nauigantium consilio*, & *de versione* Vrbani Calvetonis. HIERONYMI BENZONIS Historia ipsa pluribus verbis descripta fuit in den *Nachrichten von einer hallischen Bibliothek* Tom. II. p. 182 sqq. Libro III. adiicitur *Breuis insularum*, *quae* Canariae *appellantur, & rerum, in iis memorabilium, descriptio*, quae etiam HIERON. BENZONEM auctorem habet. Huic BENZONIS libro adiunxit Vrbanus Calueto adpendicem, e gallico sermone conuersam, hoc titulo: *de* Gallorum *expeditione in* Floridam, *& clade ab* Hispanis *non minus iniuste quam immaniter ipsis illata*, *anno* 1565 *breuis Historia*. Cui adiunctum est, *Supplicis libelli & querelae, a viduis, liberis, cognatis & amicis* Gallorum, *ab* Hispanis, *in* Florida, *contra fas ac fidem*, *caesorum*, *ad* Carolum VIIII. *Galliae regem delatae*, *Exemplum. Esaiae Cap. XXVI. Ecce Dominus egredietur de loco suo*, *vt visitet iniquitatem incolae terrae contra eum: & reuelabit terra sanguinem suum*, *nec operiet vltra interfectos suos*. Libro finem facit Georgii Buchanani *carmen ἐπιτιμητικὸν in Colonids brasilienses*, & *index rerum & verborum*. Cum bibliopolae geneuensi Eustathio Vignon, nonnulla exemplaria editionis an. 1581. superessent, iunxit cum illis librum, qui inscribitur: *Historia nauigationis in* Brasiliam, *quae* America *dicitur. Qua describitur Autoris nauigatio*, *quaeque in mari vidit memoriae prodenda*. Villagagnoriis *in* America *gesta: Brasiliensium victus & mores, a nostris admodum alieni, cum eorum linguae dialogo: animalia etiam, arbores atque herbae*, *reliquaque singularia & nobis penitus incognita. A* Joanne Lerio, Burgundo *gallice scripta, nunc vero primum latinitate donata, & variis figuris illustrata, Geneuae, ap. Eustath. Vignon.* 1586. in 8. pp. 341. Vtrique vero libello, hunc nouum, & vt

vt vocant, generalem praefixit titulum: *Hiſtoria* Indiae Occidentalis, *Tomis duobus comprehenſa. Prior, res ab* Hiſpanis *in* India occidentali *hactenus geſtas, acerbum illorum in eas gentes dominatum, inſigneque in* Gallos *ad* Floridam *inſulam, ſaeuitiae exemplum deſcribit. Alter vero,* Braſiliae *(quae &* America *dicitur) rerumque in ea obſeruatione dignarum a nobis penitus incognita deſcriptionem continet.* HIERONYMO BENZONE, Italo, *&* Joanne Lerio, Burgundo, *teſtibus oculatis, autoribus. Ex eorum autem idiomate in latinum ſermonem* Vrbani Caluetonis *&* G. M. *ſtudio conuerſi: perpetuis notis, argumentis, figuris indicibus, & locupleti memorabilium rerum acceſſione illuſtrati. Addita eſt totius* Indiae occidentalis, *ſeu orbis illius noui breuis deſcriptio, quae maximam hanc mundi partem vno velut intuitu perluſtrandum oculis ſubiicit. Excudebat Euſtathius Vignon* 1586. in 8. Deſumta eſt haec Americae deſcriptio, e D. Hieronymi Girauae tarraconenſis *Coſmographia.* Vrbani vero Caluetonis epiſtola dedicatoria, ex hac collectione eliminata fuit. HIERONYMI BENZONIS librum ex verſione Caluetonis, *Geneuae* an. 1600. in 8. eſſe recuſum teſtatur Vir S. R. Sigm. Jacob. Baumgarten in der Vorrede zu der *allgemeinen Geſchichte der Laender und Völker von* America *Hal.* 1752. in 4. formae maioris fol. 6. b. not. 29. Cum fratres de Bry corpus hiſtoriae americanae nonnullis tomis latine & germanice, in fol. euulgarent, Caluetonis verſionem latinam parti IIII. V. & VI. inſeruerunt. Idem Vrbanus Calueto, HIERON. BENZONIS librum etiam in gallicum ſermonem tranſtulit, quod teſtatur Antoine du Verdier, dans la *Bibliotheque de France Lyon* 1585. in fol. p. 1189. hiſce verbis: Vrbain Chauveton *a traduit Hiſtoire nouvelle du nouveau monde, contenant en ſomme ce que les* Eſpaignols *ont faict jusques à preſent aux* Indes occidentales, *& le rude traictement qu'ils ſont à ces peuples Extraicte de l'Italien de* HIEROSME BENZONI Milannois

lannois *qui a voyagé* 14. *ans en ce pays là. Et enrichi de plusieurs discours & choses dignes de memoire. Imprimée par Eustace Vignon* 1579. in 8. Extat etiam duplex libri versio germanica. Alteram dedit Nicolaus Hoeniger siue Honinger, hoc titulo: *Der neuwen Welt vnndt Indianischen Königreichs Neuwe undt gründtliche Histori, von allen Geschichten Handlung vnd Thaten der* Hispanier *vnnd anderer Völker, so sie zu vnserer Zeit vnd gedechtnusz darinn begangen haben. Deszgleichen von der* Indianer *wunderbarlichen vnd ungebräuchlichen Sitten, Statuten, Religion, Glauben, Ceremonien, Gottesdienst vnnd andern Gebräuchen* &c. *Erstlich durch* HIERONYMVM BENTZON *von* Meilandt *in welscher Spraache wahrhafft beschrieben, vnnd selbs persönlich in viertzehen Jahren durchwandert vnd erfahren. Vorhin nie in deutscher Spraach deszgleichen gesehen. Erst jetz mit sonderm Fleisz, allen Liebhabern der Historien vnnd frembder Sitten zu Nutz ausz dem Latein verteutzscht durch* Nicolaum Höniger *von* Tauber Königshofen. *Basel durch Sebastian Henricpetri* 1579. in fol. it. *ibid.* 1582. in fol. In corpore historiae americanae fratrum de Bry germanico, partem quoque constituit haec versio, IIII. V. & VI. Altera a Nicolai Höngeri versione, plane diuersa est, quam in lucem emisit Abel Scherdiger, Pastor wasungensis hoc titulo: HIERON. BENZONIS *nouae noui orbis historiae. Das ist, aller Geschichten, so in der neuwen Welt, welche* Occidentalis India *genennet, vnnd etwan* 1492. *von* Christophoro Columbino *gefunden worden, bey den Einwohnern derselbigen vnd den* Spaniern, *mehrertheils bisz auff an.* 1556. *sich zugetragen. Warhafftiger gründtlicher Bericht ausz* HIERON. BENZONIS *in welscher Spraach beschriebenen Verzeichnusz, deszgleichen von der* Frantzosen *Meerfarth vnd Kriegsrüstung in das Land* Floridam &c. *durch* Abel Scherdigern Pfarrh. zu Wasungen *ins Teutsch gebracht. Helmstädt bey Joh. Lucio* 1590. in 4. Excerpta ex HIERON. BENZONIS

ZONIS libro, anglica reperiuntur hoc titulo: *Brief Extracts out of* JEROM BENZO'S *three Books of the new world, touching the* Spaniard's *cruel handling of the* Indians, *and the Effects thereof, from his first going to* America *in the Year* 1541. in Samuel Purchas, *Pilgrimes, containing a History of the World in Sea-Voyages and Land-Travels by Englishmen and others Lond.* 1625. in fol. Tom. IIII. p. 1448 sqq. Conf. de HIERON. BENZONE Christophor. Hendreich *Pandectae brandeburgic.* p. 514. Philip. Picinelli *Ateneo dei letterati milanesi, in Milano* 1670. in 4. pag. 333. Phil. Argelati *Bibliotheca Scriptorum mediolanensium, Mediolani* 1745. in fol. Tom. I. Part. II. Col. 138. quibus vero in libris, nonnulla emendatione indigent.

XVI.

ESOPVS moralisatus cum bono commento. in 4. folior. 33.

In fine editionis, oppido rarae, & a Michael. Maittaire non adductae, haec leguntur verba: *Finit* ESOPVS *fabulator preclarissimus. cum suis moralizationibus ad nostri instructionem pulcerrime appositis. Impressus Anno salutis. M. CCCC. LXXXIX.* (1489) *decimo Kalendas Augusti.* Editionem anno recentiorem, excusam *Dauentriae per Jacobum de Breda* in 4. adtulit Vir Cl. David Clement Tom. I. de la *Bibliotheque curieuse historique & critique* p. 69. Quis fabularum auctor fuerit, inter viros doctos non constat. In codice regis Galliae 893. teste Philip. Labbeo in *noua Bibliotheca MSS. librorum siue Specimine antiqu. Lectionum Lat. & Gr. Paris.* 1652. in 4. p. 66. auctor vocatur HISOPVS (Aesopus). Jul. Caesar Scaliger *Poetices* L. VI. p. 304. edit. *lugdunens.* 1561. in fol. illum ACCIVM, quo fundamento nescimus, adpellat, & elogio *adcurati & arguti poetae* ornat.

Caſpar Barthius in *Aduerſariis Francof.* 1648. III. Cap. XXII. p. 150. ſe *codicem* habuiſſe teſtatur, *in obſoletiſſimas membranas exaratum*, in quo auctor quidem *magiſter* ROMALIVS dictus fuerit, BERNARDVM tamen verum eſſe auctorem exiſtimat, cuius de *Caſtore* fabulam produxit Silueſter Giraldus, quae inſignem verſuum prodit ſimilitudinem, cum illis, quae in hac fabularum collectione reperiuntur. Auctorem praeterea, quisquis ille demum fuerit, *fabularum poetam priſcum ſed valde ineptum atque barbarum* vocat. Lilius Gregor. Gyraldus dialog. V. de *poetar. hiſtoria* Tom. II. *Operum Baſil.* 1580. p. 223. de fabularum auctore haec habet: *Poſſet & inter hos poetas reponi* Romulus *ille: qui ad* Tybertinum *filium librum ſcripſit, quem ab imitatione Apologorum* Aeſopi *illius* Phrygis, *fabulas* Aeſopi *nuncupauit: non vt aliqui rati ſunt, tranſtulit. Mirum vobis dicam, quam anxie* Parmenſes *quidam non* Romulum *huius libelli autorem aſſerant, ſed ſuum quendam* SALONEM *municipem, qui poeta dum* Athenis *ſtuderet, e graeco fabulas has noſtris moribus (vt aiunt) optando, carmine compoſuerit. Sed certe hoc ipſo vel* Romulo *vel* Salone *me puero nullus liber aeque triuialibus magiſtris terebatur poſt* Alexandri *ineptias.* Romuli nomen, in initio commentarii, editioni quae ad manus eſt, adiecti, comparet, vbi haec leguntur: *Liber iſte primo grece conſcriptus eſt ab* Eſopo. *Poſtea a* Romulo *Imperatore romano ad inſtruendum* Tibarium *filium ſuum, in latinum venit. Deinde rex Anglie* Afferus *in anglicam linguam eum transferri precepit.* & paullo poſt. *Cauſa efficiens dicitur fuiſſe* Eſopus. *qui erat grecus, vnde vt fertur preſens liber conſcriptus erat in greco. Sed poſtea iuſſu* Rhomuli *imperatoris Romanorum fuit translatus in latinum. & hoc propter filios eius quos voluit inſtrui, per doctrinas huius libri.* Conf. Nicolai Federici Nilant prefatio, *fabulis antiquis proſaicis*, mox memorandis, praemiſſa. Nicolaus Iſaacius Neveletus iſtas fabulas nulli auctori certo tribuit, & ſub

nomine

nomine ANONYMI, eas *e palatino codice, & exsoletis plane editionibus, vix alicui visis*, emendatas inseruit, *Mythologiae aesopicae Francof.* 1610. in 8. pag. 486-530. Istae fabulae sub anonymi nomine, passim etiam insertae fuerunt aliis libris, qui ad morum doctrinam, & mythologiam spectant, v. c. *Mythologiae metricae & morali*, quae prodiit *Hamburgi* 1698. in 8. In nonnullis editionibus antiquioribus, fabulae, in *duos*, in aliis in *tres* libros digestae conspiciuntur. Illa vero distinctio, in nostra editione locum minus obtinuit, neque a Neueleto admissa fuit, qui in notis p. 673. hac ratione scribit: *baec distinctio, cum neque in MS. palatino neque in editione alia compareat, a* Rimicio *quodam, qui has fabulas soluta oratione latina pariter & germanica vertit, factam arbitror. Verisimile quippe non est libellum huncce tam exiguum, in τμήματα duo partitum ab auctore fuisse.* Conf. *Menagiana* Tom. I. pag. 72 seqq. edit. *Amsterd.* 1713. in 12. vbi liber plus vice simplici, in Gallia & Italia cum commentariis, & iis omissis, in lucem editus, & ille iam a scriptoribus seculi XIIII. citatus legitur. Romuli *fabulas aesopias* a Rimicio, vel ab alio quodam ignoto homine, oratione soluta expressas, praeter alios edidit Jo. Federic. Nilant cum *fabulis antiquis, ex* Phaedro *fere seruatis, eius verbis desumptis, & soluta oratione expositis. Lugd. Bat.* 1709. in 12. Ὡς ἐν παρόδῳ hic adiicere licebit, quod in *lexico eruditorum* Tom. III. col. 2208. sub voce Romulus, ad Romalium quidem lector remittatur, ille vero non inueniatur in eo lexico.

XVII.

AESOPI *Phrygis.* Fabulae graece & latine, cum aliis quibusdam opusculis, quorum indicem sequens pagella indicabit. *Antuerpiae ex officina Christo-*

Christophori Plantini. M. D. LXVII. (1567) in 12.

Et hanc quoque editionem, inter editiones rariores referre poterat Cl. Dau. Clement Tom. I. de la *Bibl. curieuse historique & critique* p. 69 sqq. vbi AESOPI editiones, quae prae ceteris se commendant raritate, adducuntur. A Jo. Alberto Fabricio illa non memorata fuit, etsi recentiorem *ex officina plantiniana* 1574. in 12. emissam adtulit. Inueniuntur autem in editione nitida 1) AESOPI *Fabulatoris vita*, a Maximo Planude *conscripta*, graece & latine p. 1-112. Fuit Maximus Planudes, vt Antonius Posseuinus Tom. II. *Apparat. sacri* p. 428 opinatur, monachus constantinopolitanus, qui tempore concilii basileensis, quod anno 1431. inchoatum est, inclaruit. Longe vero probabilior est Raphael. Maffei volaterani in *Commentar. vrban.* L. XVII. fol. 178. a. edit. *parisiens. ascensianae* 1511. & Gilberti Genebrardi in *Chronographia*, ex qua adducit Gerard Jo. Vossius L. I. *de veterum poetar. temporibus* p. 83. sententia, qui illum circa annum 1370 & sic duodeuigesimo post AESOPUM floruisse seculo perhibent. Vir alioquin non indoctus, sed litterarum & philosophiae studiis, satis superque excultus fuit, qui latinorum inprimis scripta diligenter legit, & plurima ex his in sermonem graecum conuertit. In eo tamen meliori famae minus prospexit, quod vel variis aliorum sermonibus deceptus, vel vt insolita rei nouitate legentium permulceret animos, variis AESOPI vitam fabulis adspersit, & crassis nimium coloribus, eum talem depinxit, qualem forte in terrarum orbe vnquam exstitisse, frustra tibi persuadeas. Quo factum est, vt alii, quibus Planudes, bona fide scripsisse visus est, in eius inciderent errores. Certe, vt alios taceamus, Rynucius Thessalus, qui vitam AESOPI, in sermonem latinum conuersam, *Mediolani* an. 1480. in 4. edidit, & Antonio Cardinali Presbytero titulo S. Chrysogoni

dicauit, Planudem maxima ex parte sequutus est. Eius quoque vestigia pressit Comes Giulio Landi, Italus, cuius *vita di* ESOPO Frigo, *tradotta & adornata* seorsum prodiit *in Venezia per il Giolito* 1545. in 8. & 1619. in 8. nec non cum AESOPI *fabulis*, ab eodem in italicum sermonem conuersis, semel iterum saepiusque edita fuit. Habemus editionem quae hoc inscribitur titulo: *Vita e Favole di* ESOPO, *tradotte dal* Conte Giulio Landi, *illustrate con l'interpretatione & figure & diligentamente reviste e corrette. In Venezia per gli heredi di Gio Battist. Cestari* 1673. in 16. Joachim. quoque Camerarius, qui *Historiam vitae fortunaeque* AESOPI, more suo, nitide atque eleganter descripsit, & *fabellis aesopicis* Lips. 1564. in 8. editis, praefixit, Planuden sequi minime dubitauit. Conf. de Maximo Planude Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* passim, inprimis L. V. Cap. XLV. p. 533 sqq. Henr. Wharton *Adpendix ad* Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. ecclef.* p. 33 sqq. edit. *londinens.* 1689. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclesiastic.* Tom. III. col. 760 seqq.
2) ΑΙΣΩΠΟΥ φρυγος μυθοι. AESOPI Phrygis *Fabulae, graece & latine, Antuerp. ex officina Christoph. Plantini M. D. LXVII.* (1567) p. 1-142. quibus adiicitur particula ἐκ τῶν Ἀφθονίου σοφιστοῦ προγυμνασμάτων, & ἐκ τῶν Φιλοστράτου εἰκόνων μῦθοι. His tandem accedit *fabularum index.* Ne cramben bis coctam lectoribus nostris adponere videamur, ablegamus illos, qui plura de AESOPO & eius *fabulis* scire cupiunt, ad Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graecam* L. II. Cap. VIIII. p. 390 sqq. De quaestione, vtrum AESOPVS in rerum natura exstiterit, quod alii adfirmant, alii negare sustinent, vid. Christophor. Augusti Heumanni *Acta Philosophorum* Tom. I. Part. VI. *Hal.* 1716. in 8. Num. II. p. 944 sqq. Cum Maximus Planudes, insignem AESOPI fuisse deformitatem, qua omnes aetatis suae homines longe superarit, & Homeri Thersitae simillimus fuerit, in *vita* illius proderet, senten-

ſententiam iſtam Planudae ſub examen vocauit Fridericus Gotthilf Freytag, pater, in *diſſertat. de inſigni* AESOPI *deformitate Lipſ.* 1717. in 4. Vitam AESOPI e veterum auctorum monumentis collectam, & a Planudae fabulis liberatam, gallice conſcripſit, & edidit titulo: *Vie d'*ESOPE, *tirée des anciens Auteurs, à Bourg en Breſſe* 1632 in 16. Claudius Caſpar Bachet de Meziriac. Cum iſte libellus admodum rarus eſſet, nonſolum plures editiones, priorem ſequebantur, de quibus vid. Niceron Tom. VI. des *Memoires* pag. 10. ſed inſertus etiam fuit dans les *Memoires de litterature* de Mr. Sallengre Tom. I. Artic. VII. p. 87 ſeqq. Inuenitur etiam dans les *Ouvrages de* Mr. Meziriac, quae adiiciuntur aux *Commentaires ſur les Epiſtres d'* Ovide *à la Haye* 1716. in 8. Tom. I. p. 57-68. Latinitate donatum, & notis illuſtratum ſuae *fabularum aeſopicarum* collectioni, quae prodiit *Lipſ.* 1741. in 8. form. mai. praemiſit Jo. Godofred. Hauptmannus. In ſermonem conuerſus germanicum a Joanne Andrea Pfefferkornio, legitur in Chr. Aug. Heumanni *Actis Philoſophorum* T. II. P. IIX. p. 253 ſeqq. quam verſionem Heumannus notis ſuis illuſtrauit. De controuerſia ob AESOPI fabulas inter Richard. Bentleium, & Carol. Boilaeum exorta, vid. illius *Diſſertation upon the Epiſtles of* Phalaris, Themiſtocles, Socrates, Euripides *and* AESOP'S *fables*, quae legitur in Henr. Wotton's *Reflexions upon the ancient and modern Learning, Lond.* 1697. in 8. Cum illi Carolus Boilaeus opponeret Dr. Bentley's *Diſſertations on the Epiſtles of* Phalaris, *and the fables of* AESOP *examined by* Charles Boyle, *London* 1699. in 8. Richardus Bentleius ſuam diſſertationem recudendam curauit, *with an Answer to the Objections of the honourable* Charles Boyle, *London* 1699. in 8. Conf. *Actor. erudítor. lipſienſ.* Supplement. Tom. IIII. *Lipſ.* 1711. Sect. XI. p. 480 ſeqq. L. Neocori *Bibliotheca librorum nouorum, Traiect. ad Rhen.* 1697. in 8. menſ. Jun. & Jul. p. 269. An. 1698. Mart. & April. p. 284.

Mai. & Jun. p. 445. Anno 1699. menſ. Septembr. & Octobr. pag. 625 ſqq. das *Leben* Richard Bentleys, quae adiicitur Jo. Petr. Nicerons *Nachrichten von den Begebenheiten und Schriften berühmter Gelehrten* Tom. IIII. *Halle* 1751. in 8. pag. 403 ſeqq. Jacques George de Chaufepié *Nouveau Dictionaire hiſtorique & critique* Tom. II. Litt. B. p. 499. not. B. 3) Gabriae *Graeci Fabellae XLIII. ex Trimetris Jambis, praeter vltimam ex Scazonte, tetraſtichis concluſae,* graece & latine, p. 1-25. De Gabria, quem alii Babriam, alii Babrium adpellant, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. II. Cap. VIIII. pag. 397 ſeqq. 4) Homeri Βατραχομυομαχία, *hoc eſt ranarum & murium pugna* graece & latine, pag. 26-53. illi adiiciuntur p. 54. duo epigrammata graeca a) Ἐπιτάφιον ἐις Ὅμηρον Ἀντιπάτρου σιδωνίου, b) Εἰς τὸν αὐτόν. Pagina 55. duo leguntur Marci Muſuri Cretenſis epigrammata graeca in Muſaeum. 5) Muſaei *Carmen de* Ero & Leandro graec. & latine, p. 56-85. Inter doctos viros diſceptatur, quis ille fuerit Muſaeus. Veriſimilis eorum eſt ſententia, qui iſtius poematis characterem, ad poetam alexandrinum recentioris aetatis, qualis Nonnus eſt, qui *Dionyſiaca* ſcripſit, accedere exiſtimant. Haec ſane ſententia eſt Heinſii, Caſauboni, Taneguidi Fabri, & Matthaei Röueri, qui Muſaei carmen, *Lugd. Batauor. apud Theodor. Haak.* 1737. in 8. mai. edidit. Iſti vero ſententiae momentum haud contemnendum accedit, quod in iſto carmine, integri reperiantur verſiculi, quos ex Nonni *Dionyſiacis* deſcripſit. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. I. Cap. XVI. p. 105 ſqq. 6) Ἐκθέσεις κεφαλαίων παραινετικῶν, σχεδιασθῆσα παρὰ Ἀγαπητοῦ διακόνου τῆς ἁγιωτάτης τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας gr. & lat. p. 86-125. Vid. de Agapeto, magnae eccleſiae conſtantinopolitanae diacono, cuius librum ab Anſelmo Bandurio, raguſino, Presbytero ac monacho benedictino, e congregatione melitenſi, inſertum deprehendimus *Imperio orientali, ſiue Antiquitatibus conſtantinopolitanis,*

tanis, quas edidit *Paris.* 1711. in fol. Jo. Alb. Fabricius l. cit. L. V. Cap. V. p. 570 sqq. 7) Ἱπποκράτους ὅρκος, gr. & lat. pag. 126 - 128. Editiones huius libelli varias enumerauit Fabricius l. cit. Lib. II. Cap. XXIIII. pag. 853. 8) γαλεωμυομαχία, graece tantum, p. 129 - 142. Quis carminis graecis versibus iambicis, ad imitationem *batrachomyomachiae* homericae, conscripti, fuerit auctor, inter doctos viros nondum constat. Aristobulus Apostolius, Hierodiaconus, Michaelis F. illi praefationem praemisit graecam, quae in nostro exemplari, p. 129. legitur. Conf. Fabricius L. II. Cap. II. p. 264. L. V. Cap. XLI. p. 222 sqq.

XIIX.

AESOPVS graeçus per Laurentium Vallensem traductus

Ad Lectorem in persona AESOPI Fabulatoris clarissimi.

Linguae qui princeps latiae fuerit reparator
Si forte ignoras: me Phryge vis capies
Huic forte acceptum: quia nunc ciuitate latina
Donatus: mores te doceo facile.
Vale & puer AESOPVM dilige. in 4. folior. 8.

In fine editionis, haec leguntur typographi verba: AESOPVS *graecus per* Laurentium vallensem *traductus finit foeliciter.* Erphordiae *impressus per* Wolfgangum schencken. *Anno* 1500. Complectitur haec fabularum collectiuncula XXXIII. tantum fabulas, nimirum editionis Jo. Hudson, *Oxoniae* 1718. in 8. mai. 4. 159. 169. 171. 24. 26. 250. 143. 142. 34. 43. 260. 49. 5. 10. 11. 12. 14. 16. 124. 125. 126. 23. 25. 30. 32. 33. 40. 46. 47. 48. 265 284. Has fabellas intra duorum dierum spatium, e graeco se transtulisse,

in epiſtola dedicatoria, ad Arnoldum Fouelledam, adfirmat Laurentius Vallenſis, his verbis: *Promiſeram nuper me tibi Coturnices: quas ipſe venatus eſſem: miſſurum. Eas capere: vt homo inſuetus venandi: quum non poſſem ad venationem meam id eſt ad litteras me conuerti; & forte ad manus venit libellus graecus ex praeda nauali tris & triginta* AESOPI *fabellas continens: Has omnes bidui labore venatus ſum: Mitto igitur ad te ſiue fabellas: ſiue mauis coturnices: quibus oblectare te poſſis ac ludere. -,- Tu ſi coturnices veras quam has fabellas malis: reſcribe. Mittam namque nonmodo coturnices veras ſed etiam perdices. Vale ex vrbe* Caieta *Calen. Maiis* 1438. Laurentii Vallae verſionem ſatis raram eſſe, ex eo coniicimus, quod Jo. Alb. Fabricius illam nunquam viderit, quod verba eius teſtantur in *Biblioth. graeca* L. II. Cap. VIIII. pag. 399. Chriſtian. Schoettgenius in *Continuat. Bibliothec.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XX. p. 790. Vallam AESOPI *fabulas XXXIII.* in linguam tranſtuliſſe latinam, quidem memorat, ſed nullam iſtius verſionis adfert editionem. In Cornelii a Beughem *incunabulis typographiae Amſtelod.* 1688. in 12. legimus haec p. 4. AESOPI *Tabulae* (Fabulae) *per* Laur. Vallum (Vallam) *latine verſae. Extant quoque* (*niſi fallor*) *cum* Bartholomaei Coronienſis (colonienſis) *epiſtola mytholica* (mythologica) *quae vt &* Heſiodi *Georgica Latine prodierunt Zwollis* 1499. in fol. Conf. Mich. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. I. p. 707. Caſimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & ſcript. eccleſiaſticis* Tom. III. col. 2760. vbi eiusdem editionis mentionem facit & col. 2442. vbi Laurentium Vallam AESOPI *fabulas XXXIII.* latinas feciſſe ait, quae impreſſae ſint *Baſileae*, cum aliis AESOPI & aliorum fabulis latinis. Arnoldus Drakenborchius, qui omnia, quae ad Laurent. Vallam pertinent, multa ſolertia expoſuit in praefat. Tomi VII. *Hiſtoriarum* T. Liuii *patauini, Lugd. Bat.* 1746. in 4. p. 2 ſeqq. de hac AESOPI verſione nihil plane

plane cognitum habuisse videtur, cum alia opera, quae in secessu caietano. Laur. Valla composuisse dicitur, p. 8 sqq. enumerauerit, illam vero omiserit.

XVIIII.

ESOPVS leben vnd Fabeln, mit sampt den fabeln Aniani, Adelfonsi, vnd etlichen schimpffreden Pogii. Darzu auszzüge schöner Fabeln vnd exempeln Doctors Sebastian Brant, alles klärlich mit schönen figuren vnd registern auszgestrichen. in 4. form. minor. folior. 186.

Haec versio raro hodie inuenitur. Auctor, vt ex praefatione patet, est Doctor Henricus Steinhöwel, de cuius *chronico* alio loco dicemus. Nostram non esse primam editionem, ex illo coniicimus, quod Henricus Steinhöwel, iam anno 1531. nondum in viuis fuit, haec vero editio, vt verba in fine posita *Gedruckt zu* Friburg *im* Briszgaw *durch* Stephann Graff *Im Jar M.D. LV.* (1555) multis annis sit recentior. Nos primam esse putamus, quae titulo: AESOPVS *der hochberüpmt Fabeltichter*, *Augustae Vindelicor.* 1487. in 4. in lucem prodiit, circa ea nimirum tempora Henricus Steinhöwel inclaruit. Figurae, cuilibet fabulae adpositae, ligno haud satis eleganter sunt incisae. Innumerabilibus praeterea ista collectio fabularum obscoenitatibus & inconditis narrationibus referta est, quae seculi istius genium satis superque produnt. Praemittuntur fabulis praefatio; disquisitio *was ein Fabel genannt seye; ein Register der schoenen leren, so aus disen Fabeln genommen werden nach Ordnung des Alphabets zusammengesetzt.* Iste index per locos communes dispositus est. *ein ander register, anzeigend an welchem blad man jede Fabel finde.* Praefatio, quae paullo breuior est, nonnulla continet, quae ad

ad librum adcurate cognoscendum faciunt, ideoque integram hic adiicimus: *Hernach findestu, gütiger leser, das leben des hochberümpten Fabelstichters* ESOPI *ausz kriechischer zungen in latein durch* Rimitium *gemacht, an den hochwirdigen vatter, herren* Antonium *des tytels* Sancti Crisogoni, *priestern, cardinaln, vnd furbas daselb leben* ESOPI *mit seinen fabeln, die etwan* Romulus *von* Athenis *seinem sun* Tyberino *ausz kriechischer Zungen in latein gebracht hat, gesendet mit meer etlichen fabeln* Aniani, Doligani, Adelfonsi, *vnd schimpffreden* Pogii, *vnd anderer jetliche mit jren titeln oben verzeichnet, ausz latein von* Doctor Henrico Steinhöwel *schlecht vnd verstendtlichen geteutschet, nit wort vsz wort, sonder synn ausz synn, vmb merer luterung wegen des textes, offt mit wenig zugelegten, oder abgebrochnen worten gezogen. Zulob vnd zueren dem durchleuchtigsten Fursten vnd Herren, herr* Sigmunden *Hertzogen zu* österreich, *etlich ergetzlicheit darausz zu empfahen, die auch nützlich ist, wā sie verstendtlich werden gelesen, nach der lere* sancti Basilii, *das der leser dieses Biechlins verstentnus habe der binen gegen den blumen die der vssern Farben nit acht haben sonder suchent sie die siessickeit des honigs, vnd den nutz des wachs zu irem bauw, das nement sie bindan vnd lasen das überig theil der blumen vngeletzt. Also wer das biechlin lesen wil, der sol die farb der blumen, das ist, die märlin oder fabeln nit grosz achten, sonder die guten lere darinn begriffen, zu guten sitten vnd tugenden zu lernen, vnd böse ding zuuermeiden, vszsugen vnd an sich nemen zu narung vnd speisz des gemüts vnd des leibs. Dann welche das nit thund, sonder dis blechlin* (biechlin) *allein von der märlin wegen lesent, bringent nit mer davon dann der han von dem edlen gestein, der lieber ein gerstenkörnlin funden het, als die erst fabel* ESOPI *leret. Hie würt auch allein die gemein auszlegung nach schlechtem teutsch vngereimet gesetzt, nit wie sie vor in teutschen reimen gesetzt sind, vmb vil zugelegte*

wort

wort zu meiden, vnd auff das nechst bey dem text (wie oben stat) zubleiben. Ille qui in praefatione Rimitius adpellatur, Rynucius Thessalus est, cuius supra fecimus mentionem. Versio eius latina, vitae & fabularum Aesopi, in variis linguis saepe edita fuit, vid. Christ. Schoetgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XVII. p. 262. Fabulae quae hic Aniano, in aliis editionibus latinis Rufo Festo Auieno, poetae seculi IIII. haud incelebri, tribuuntur, in latina lingua versibus elegiacis conscriptae sunt, & vt Henricus Cannegieter, qui eas, *cum commentariis selectis* Albini *scholiastae veteris, notisque integris* Isaac. Nicolai Neueleti *&* Casp. Barthii, *quibus animaduersiones suas adiecit, cum dissertatione de aetate & stilo* Auiani, in lucem emisit *Amstelodam.* 1731. in 8. pp. 324. opinatur, Flauium Auianum, qui sub Antonino pio, &, qui eum sequuntur Imperatoribus, inclaruit, auctorem habent. Quis Doliganus, cuius in praefatione fit mentio, fuerit, nos ignorare fatemur. Adelphonsum vero eumdem esse crediderimus, quem Polycarp. Leyserus in *Historia poetarum & poematum medii aeui*, *Hal.* 1721. in 8. Adolphum nominat, qui carmine elegiaco incomto fabulas quasdam conscripsit, quas is ex codice guelferbytano MS. p. 2007-2036. inseruit. Illum vero initio Seculi XIIII. has composuisse fabulas, patet ex versibus quinque postremis, apud Leyserum l. c. p. 2036.

Annis millenis elapsis, tri quoque centenis
Nec non quindenis, Adolphus *fecit egenis.*
Ne merces domini detur huic eius bona fini
Et post hanc metam det ei sedem bene laetam,
Jugeque solamen: Nunc dicat quilibet Amen.

Fabula Adolphi I. in nostra versione fol. reperitur 103 sqq. fabul. II. omissa est, fab. III. extat fol. 104. fab. IIII. fol. 105. fab. V fol. 102. Reliquae fabulae, quae apud Leyserum leguntur, in nostra versione non comparent. Eae quae Poggio tribuuntur narra-

 tiones,

tiones, ex eius Facetiis desumtae sunt. Fabulae Sebastiani Brandi secundam libri nostri partem constituunt, quae hac ratione inchoatur: *Disen Andern teil disz buchs hat zusamen gesatzt der hochgelert Doctor* Sebastianus Brand *seinem sun* Onophrio, *das er lerne leben in gutten sitten, vnd warneme vetterlicher lere, so er im vszzogen hat vsz vil schönen fabeln, bispilen, geschichten, vnd weiser menschen lere. Vnd sind dise fabeln oder bispil, lieblicher vnd angenemer zu lesen dann die andern.* Si coniecturae locus fuerit, istas fabulas ex eo libro Sebastiani Brandi desumtas esse dixerimus, quem titulo *Facetus ex latino germanice* in 4. adduxit Christian. Schoettgenius in *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Lat.* L. XIIX. p. 432. Habemus huius fabularum collectionis editionem recentiorem, hoc titulo insignitam: ESOPVS *Teutsch, Das ist: Das gantze Leben vnd Fabeln* ESOPI, *mit sampt den Fabeln* Aniani, Adelphonsi *vnd etlichen Schimpffreden* Pogii, *darzu Auszzüge schöner Fabeln vnd Exempeln Doctors* Sebastian Brand, *alles klärlich vnnd nützlich zusammen getragen, jetzund aber von newen vollkömmlicher, zu Truck verfertiget, vnd mit schönen Figuren gezieret. Getruckt zu* Franckfort am Mayn, *durch* Wolffgang Richtern, *In Verlegung* Nicolai Bassaei *saemptlichen Erben* 1608. in 8. pp. 332. si praemissa & indicem exceperis. Eadem heic, quae in priore reperitur praefatio, vna cum disquisitione de fabula. Fabularum vero ordo immutatus fuit. Genus etiam dicendi antiquioris editionis, incomtum & horridum, aliqua ex parte, emendatum fuit. Figurae praeterea ligno incisae, multo elegantiores effictae sunt.

XX. Fa-

XX.

Fabularum que hoc libro continentur interpretes atque authores sunt hi. Guilielmus Goudanus. Hadrianus Barlandus. Erasmus Roterodamus. Aulus Gellius. Angelus Politianus. Petrus Crinitus. Joannes Antonius Campanus. Plinius Secundus Nouocomensis. Nicolaus Gerbellius Phorcen. Aesopi vita ex Max. Planude excerpta & aucta. in 4. folior. 35.

Haec fabularum collectio paucis visa, ipsique Michaeli Maittaire, & Joan. Henr. Leichio incognita, *Lipsiae* litteris romanis, *in aedibus* Valentini Schumann *Anno domini Millesimo quingentesimo decimo septimo* (1517) impressa fuit. Inuenitur in illa 1) AESOPI *vita breuissime, ex* Maximo Planude. 2) Excerptum *ex* Philostrati *imaginibus*. 3) Martini Dorpii, *ad* Joannem Leupe, Jacobum Papam, *&* Joannem Niniuitam, *eruditissimos in* Flandria *ludimagistros*, epistola, scripta *Louanii ex nominatissimo Liliaorum gymnasio ad X. Kal. Decembr.* in qua, se collectionis editorem, adiuuante Nicolao Buscoducensi, profitetur, quae nos in eam inducunt sententiam, vt credamus, hanc collectionem prima vice in Belgio & forte Louanii, excusam esse. Conf. de Martino Dorpio, viro candido, & erudito Theologo louaniensi, quem an. 1525. in flore aetatis defunctum Erasmus roterodamus egregio ornauit epitaphio, Valerii Andreae *Bibliotheca belgica, Louan.* 1643. in 4. p. 648. Jo. Franc. Foppens *Bibliotheca belgica, Bruxell.* 1739. in 4. pag. 852 seqq. Anton. Possevini *Apparat. sacer* Tom. II. p. 406. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. latinit.* L. IIII. p. 185 seqq. Jean le Clerc *Bibliotheque Choisie* Tom. V. *Amsterd.* 1716. in 12. pag. 210 seqq. & p. 241. vbi controuersiae in primis mentio facta est, quae illi cum Erasmo, ob *Moriae encomium*

comium intercessit. Vid. quoque Viri S. R. Sigm. Jac. Baumgartens *Nachrichten von merkwürdigen Büchern* Tom. I. *Hal.* 1752. in 8. p. 544 sqq. 4) Guilielmi *canonici diui* Aurelii Augustini, *ad* Florentium Baronem Iselsteynium *epistola*, qua fabulas Aesopi, ex oratione ligata, in solutam conuersas illi dedicat. Conf. de Guilielmo, siue Guiliermo Hermanno Gaudensi, Gerard. Jo. Vossius *de Historic. latin.* L. III. p. 647. edit. Lugd Bat. 1651. in 4. Jo. Alb. Fabricius L. VII. *Bibliothec. med. & infim. Latinit.* pag. 435. Henricus Cannegieter in *dissert. de aetate & stilo* Fl. Auiani, editioni *fabularum Auiani Amstelod.* 1731. in 8. adiecta, Cap. XVI. p. 290 seqq. vbi aetatem Guilielm. Hermanni, omnium optime ex Florentio Barone Iselsteinio, cui dedicauit suas fabulas Guilielmus dignoscendam esse adserit, & Florentium hunc, eum esse suspicatur, qui sequutus est partes Archiducis Philippi, aduersus Carolum Egmondanum Gelriae ducem. Guilielmum, Erasmi roterodami in monasterio steinensi prope Goudam, fuisse commilitonem, & postea amicum, quem maxime dilexit, patet inprimis ex Guielermi Hermanni Gaudensis, *Sylua odarum*, quam Erasmus *Paris. opera atque impensa* Guidon. Mercatoris 1497. in 4. edidit. Recensionem vide in Sigm. Jac. Baumgartens l. cit. p. 546 sqq. De Guil. Hermanno conf. Jo. Franc. Foppens *Biblioth. belgic.* p. 407. 5) Petri Egidii *antuerpiani Endecasyllabon ad Lectores.* 6) Guilielmi Goudani *fabulae aesopicae* XLV. 7) Aesopi *fabulae XXII.* Hadriano Barlando *interprete*, de quo vid. Niceron *memoires* Tom. XLI. pag. 245 seqq. 8) *Apologus ex* Mantuano *traductus.* 9) *Fabulae XIII.* M. Petro Scoto *viro ornatissimo, eidemque humanissimo scriptae a* Barlando. 10) Auiani *fabulae IIII.* H. Barlando *interprete.* 11) *Fabulae* Auiani *XXXIIX.* Guilielmo Hermanno, *diui* Augustini *ordinis canonico interprete, mutatae.* Fallitur Henr. Cannegieter, qui l. cit. has fabulas primum *Lipsiae* 1530. editas esse existimauit. 12) *Apologi IIX.*

ex

ex Chiliadibus adagiorum Erasmi *descripti*, *ad communem puerorum fructum.* 13) *de Satyro & rustico* Aniani *fabula*, Erasmo *interprete.* Qui illam sequuntur apologi, ex variis & optimis auctoribus, *ab eo collecti* dicuntur, *qui emendandis iis fabulis praefectus fuerit*, *vt a pueris quoque legerentur*, *quibus nunquam est bene instructa atque copiosa bibliotheca.* Sunt vero 14) *Ex secundo noctium atticarum* Gellii apologus, Esopi *phrygis*, *memoratu non inutilis.* 15) *Fabella ex Lamia* Politiani *desumpta.* 16) *Apologus ex secundo libro* Petri Criniti *de honesta disciplina desumptus.* 17) *Fabella de coruo & lupis.* *Ex* Jo. Anton. Campano *desumpta.* 18) *Altera de partu terrae, ex eodem.* 19) *Apologus de membris & ventre ex* Plinio (Liuio) *desumptus.* 20) *de Arione & Delphino fabula elegantissima ex Lib. XVI.* Gellii. 21) Nicolai Gerbellii *phorcensis Apologus lepidissimus de aranea & podagra.* Et haec sunt, quae in collectione reperiuntur. Niceron Tom. XLI. des *Memoires pour serv. à l'histoire des hom. illustr. dans la republ. des lettr.* p. 252. editionem illius antiquiorem *Argentinens.* 1515. in 4. Jo. Alb. Fabricius vero L. II. Cap. VIIII. *Biblioth. graec.* p. 404. recentiorem *lipsiensem* 1532. adducit. Sine dubio eadem collectio est, quae teste Cl. Dauid. Clement Tom. I. de la *Bibliotheque curieuse historique & critique* pag. 70. *ex officina* Roberti Stephani, *Paris.* 1529. in 8. prodiit. Conf. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 724.

XXI.

Clarissimi iurisconsulti dni. ANTONII DE BVTRIO consilia. in fol. form. maior. folior. 32. si tabula praemissa folior. 3. excepta fuerit.

Complectitur editio, quae Michaeli Maittaire incognita fuit, *consilia LXXXIII.* quibus in fine haec adscri-

adſcripta ſunt verba: *Finis conſiliorum eximii vtriusque doctoris domini* ANTONII DE BVTRIO *Impreſſorum* uenetiis *per* Dionyſium de Berthochis Bononienſem *M. CCCC. LXXXXIII.* (1493) *die XXVIIII. Nouembris.* Vix in omni hiſtoria iuris, ſi hunc exceperis ANTONIVM, reperietur exemplum Jureconſulti, & quod magis mirabile dictu eſt, cauſſarum patroni, qui vnanimi ſcriptorum conſenſu, viri, aequitate animi, & morum ſanctimonia conſpicui, tulerit elogium. Ita enim, vt alios omittamus ſcriptores, Guidus Panzirolus *de claris legum interpretibus* L. III. Cap. XXVII. p. 347. edit. Hofman. eum ornauit hoc elogio: *Nullus ex iurium profeſſoribus, aut vitae ſanctitate, aut morum grauitate* ANTONIVM A BVTRIO *ſuperaſſe creditus eſt, qui cum ex temporali ſtudio parum meditate ſemel contra Juris praecepta reſpondiſſet, cognito errore, velut aliquid reſponſo additurus, conſulentem reuocauit, ac reſtituto honorario, hominem ad tranſigendum cohortatus, mirabundum dimiſit;* & Joan. Baptiſta de Gazalupis, illum in *ſuccincta hiſtoria interpretum & gloſſatorum iuris* p. 507. edit. Hofm. *virum excellentem & ſanctae vitae, & doctorem* nominat, *omni veneratione dignum.* Floruit Seculo XIIII. ad finem vergente, iusque pontificium primum Bononiae, deinde eo potiſſimum tempore Ferrariae docuit, quo Theodorus Gaza, ab Alberto II. Atteſtino, gymnaſio fuerat praefectus. Cum vero multa Ferrariae obuenirent, quae illi diſplicerent, Bononiam rediit. Teſtatur id, *epiſtola* eius, quae fol. XXII. in calce *Conſilii XL. VII.* legitur, vbi ad *patrem & compatrem* inter alia haec ſcribit: - - *nouiſſima autem litterarum noſtrarum pericula ortatus ſum, vt patriam petam, ac ſi me patria indigeat, plus ego illa, quam illa me indigeo, in illa clarus, hic degener, in illa montes clariſſimos frondesque virentes, in hoc valles, nubes, paludes, nebulesque turbulentas conſpicio, Illic cantus dulcis animus, hic cornices garriunt cum grauiſſimo ranarum ſtrepitu continen-*

tinentes illic religionis decus probatiſſimique viri ſpirituales. hic omnis luxus & voluptas. nec vnum quidem obſeruantie monaſterium reperitur. non vero hic me traxit arbitrium & voluntas. ſed neceſſitas ineſt & patrie ſtatus. nunc pater ceſſat hoc mater noſtra ſancta eccleſia. que tam paratamque patriam reddidit. crucem recepimus loco ſerpentis redire nempe deſidero in fine anni huius ad ſtudii exordia preſens adero domino dante. Laus deo. Valete mi pater & compater. Ferrarie *die XXV. Aprilis.* Cognomen BVTRII ſeu DE BVTRIO, e conſuetudine eorum temporum, a patria, caſtello, inter Bononiam & Ferrariam ſito, adeptus eſt. E ſchola illius Jureconſulti celeberrimi, Petrus de Imola, Matthaeus Matteſilanus, Dominicus a S. Geminiano, Nicolaus Tudeſchius, qui poſtea ſub Abbatis panormitani, & Nicolai ſiculi nomine inclatuit, aliique plures prodierunt. Quo tempore diem obierit ſupremum, inter ſcriptores nondum conſtat. Peruulgata eſt opinio eum an. 1408. mortuum eſſe. Iſtum enim annum illi fuiſſe emortualem prodant Guidus Panzirolus l. cit. pag. 348. Jo. Fichardus in *vitis Ictor. recentiorum* p. 420. edit. Hofman. Valentin. Forſterus in *vitis Ictor.* III. 31. Henric. Wharton in *Append. ad* Guil. Caue *Hiſtor. litterar. ſcriptor. eccleſiaſticor.* p. 72. Jo. Albert. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Lat.* L. I. p. 325. Natalis Alexander in *Hiſtor. eccleſ.* Seculi XV. Cap. IIII. Artic. V. Tom. IIX. *Paris* 1699. in fol. p. 177. Confirmare videntur ſuam ſententiam epitaphio, quod in periſtylio monaſterio Oliuetanorum bononienſium S. Michaelis a Nemore (*S. Michele in Boſco*) extare ſcribunt:

Qui legum ante alios interpres vixit acutus
Scaeuola *pro iuris cognitione nouus*
Et canonum Princeps, nulli pietate ſecundus
Traiano, *& compar pietate fuit.*
Conſilio aequauit magnum, & grauitate Catonem
ANTONIVS BVTRIVS *quanta ſepulchra colit.*
M. CCCC. VIIII. XIII. Octobr.

Eadem

Eadem in ſententia fuiſſe videtur Catellianus Cotta in *Recenſione Juris interpretum & Doctor.* pag. 527. ed. Hofm. vbi ſcribit: *hic* (ANTON. DE BVTRIO) *legatus miſſus eſt a* Gregorio XII. *ad Regem* Franciae, *propter ſchiſma* Benedicti: *eoque anno mortuus, optatum finem illius ſchiſmatis non vidit.* Gregorii enim XII. legati anno 1408. Lutetiam Pariſiorum veniſſe, praeter alios teſtatur P. Daniel Tom. III. de *l'Hiſtoire de France* p. 795 ſqq. edit. *Amſterd.* 1720. in 4. Sed contradixit illis, Marcus Mantua Benauidius in *Epitome viror. illuſtrium* p. 437. vbi ait: *floruit anno domini* (*aliter ſe decepit* Jo. Fichardus *in eiusd. vita*) 1417. *legit* Bononiae *vbi etiam ſepultus eſt in Eccleſia* S. Michaelis in nemore, *in monachorum clauſtro, egoque eius tumulum vidi, & epitaphium legi anno* 1548. *vna cum* Alexandrino *Collega illuc profecti, ſolacii gratia, & vt non amplius viſum vrbem, tam vetuſtam nobilem & claram ſpectaremus.* Eamdem fouent ſententiam Jo. Trithemius *de Scriptor. eccleſ.* Cap. DCCXXXIIII. p. 170. Antonius Poſſeuinus in *Apparat. ſacr.* Tom. I. p. 102. Nos eo lubentius eorum ſubſcribimus ſententiae propterea quod in noſtra editione fol. IIII. *Conſilium* IIX. *An pater poſſit renunciare vſufructui quem habet in bonis filie ad finem vt ipſa donet alteri cauſa mortis ſi ex illa renunciatione preiudicetur creditoribus patris quibus aſſignata fuerunt bona illorum.* annum prae ſe fert M. CCCC. XII. (1412). Conf. de ANTONIO DE BVTRIO Joſiae Simleri *Bibliotheca* p. 48. *Opera* eius omnia, plus vice ſimplici in lucem edita fuere. Jo. Alb. Fabricius l. cit. editionem memorat *Venet.* 1532. & Anton. Poſſeuinus l. cit. ANTONIVM E BVTRIO *ſaepe alibi fuiſſe excuſum, anno denique* 1578. *elegantibus typis Venetiis apud Juntas recuſum eſſe,* ſcribit. Conf. *Catalog. Bibliothecae tellerianae* p. 149.

XXII.

XXII.

Nouella JOANNIS AN. (ANDREAE) super sexto decreta. in fol. form. maior. folior. 160.

Codex litteris gothicis impressus, in fine haec adposita habet verba: *Opus auree Nouelle peritissimi viri* JOAN. AN. *super sexto Decre. feliciter finit. Impressum* Venetiis *a* Philippo Pincio Mantuano. *Anno domini. M. CCCC. XCIX.* (1499) *die primo Martii.* JOANNES ANDREAE bononiensis, Jureconsultus suae aetatis celeberrimus, patre Andrea presbytero, & matre concubina, nomine Nouella, Mugelli, in agri florentini oppido, prognatus fuerat. In matris autem suae honorem, nonsolum filiarum alteri, quam cum vxore Milancia genuerat, nomen Nouellae imposuit, sed etiam postea in matris & filiae memoriam, *commentario, in sextum Decretalium,* a Bonifacio IIX. compilatum, *Nouellae* titulum praemisit. Ea nos docet Guid. Panzirolus L. III. *de clar. leg. interpret.* Cap. XVIIII. p. 337. & P. Baile dans le *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 227. vbi ex libro gallico, qui inscribitur *la Cité des Dames de* Christine de Pise, *à Paris* 1536. impresso, id ipsum refert. Verba, quae in hoc libro, imperante Carolo VI. rege Galliae, composito P. II. Cap. 36. leguntur, haec sunt: *Pareillement a parler de plus nouveaux temps, sans querre les anciennes Histoires,* JOHAN ANDRY *solemnel Legiste à* Boulogne *la Grasse, n'a mie soixante ans, n'estoit pas d'opinion que mal fust que femmes fussent lettrées. Quand à sa belle & bonne fille, que il tant ama, qui ot nom* Nouvelle, *fit apprendre lettres, & si avant és lois, que quand il estoit occupé d'aucune essoine, parquoi il ne pouvoit vacquer à lire les leçons à ses escholiers, il envoyoit* Nouvelle *sa fille en son lieu lire aux escholes en chayere; & afin que la biauté d'elle n'empeschoast la pensée des oyans,*

elle avoit une petite courtine au devant d'elle: & par celle maniere suppleoit & allegeoit aucunes fois les occupations de son pere, lequel l'ama tant, que pour mettre le nom d'elle en memoire, fit une notable lecture d'un livre de lois que il nomma du nom de sa fille la Nouvelle. Conf. Mr. Baile l. cit. not. (c).

XXIII.

Mercuriale JOANNIS ANDREE in fol. form. maior. folior. 84.

Et hic liber charactere gothico exscriptus est. Caussa, ob quam *Mercurialis* titulo insignitur, haec in fine adlata fuit: *Expletum est aureum commentum d.* JO. AND. *super regulis iuris, quod nuncupatur Mercurialis eo quia ipse auctor die mercurii insudabat & vigilabat ad ipsum commentum explicandum quod merito aureum nuncupari potest. quia litteris aureis mereretur imprimi. Quodque impressum fuit* Venetiis *per* Bernardinum stagnin de Tridino de Monteferrato. *M. CCCC. XCIX.* (1499) *die VIII. Augusti.* Sunt qui aliam huius rei citant caussam, quia nimirum huic libro inseruerit *quaestiones, die Mercurii disputatas.* Vid. Guid. Panzirolus *de claris legum interpretibus* l. c. pag. 337. P. Baile *Dictionaire* Tom. I. p. 227. not. (F). *Commentarium* autem hoc opus ob oculos ponit, *in regulas sexti decretalium libri.* Auctores, qui vitam JOANNIS ANDREAE exposuere, adduximus in *Analectis litterariis* p. 1124. Omnes fere vitae austeritatem commemorant & continentiam, qua illum prae ceteris hominibus tam conspicuum fuisse ferunt, vt etiam *annos XX. pelle tectus vrsina, citra lecti delicias, noctibus cubitaret, & frequentibus ieiuniis, suppliciisque inuigilans, aetatis suae extaret consummatissimus.* Vid. Catelliani Cottae Tract. *de Jurisperitis* pag. 523. edit. Hofman. Jo. Baptist.

Baptist. de Gazalupis *Historia interpret. & glossator. iuris* pag. 505. Sed plurimum eorum fidei derogat narratio, quam Bernardi de la Monnoye verbis retulit P. Baile l. cit. p. 226. not. (B). Filium, quem habuit, naturalem Banicontium, ex isto adulterio prognatum esse, P. Baile l. cit. non sine ratione suspicari videtur. Conf. Jacques Lenfant *Poggiana, ou la Vie, le Caractere, les sentences, & les bons mots de* Pogge Florentin, *à Amsterd.* 1720. in 12. Tom. I. pag. 243. & Giovambatista Recanati *Osservazioni critiche & apologetiche sopra il libro del Sigr.* Jacopo Lenfant *intitolato* Poggiana. *In Venez.* 1721. in 8. p. 219.

XXIIII.

Incipit Concordantia siue Ambidexterium *famosissimi iurisdoctoris* JOHANNIS CALDERINI. biblie videlicet & iuris canonici. scienciarum omni dilectori necessaria. theologo videlicet & iurisdoctori, colligere volentibus & omni in iure studenti, similiter & vnicuique predicanti. que omnia fere tangit textualia ac nomina propria, que brixiensis. Martinus & plures alii & idem JOHANNES CALDERINI in suis repertoriis silent. Prestat igitur materiam dictandi simul & variam autoritatem loquendi. a dextris & a sinistris. in fol. form. minor. folior. 90.

Hac ratione inchoatur liber, inscitiae & barbariei testis, litteris gothicis impressus, qui, nulla facta anni mentione, in lucem exiit. Per ordinem alphabeti dispositus, multisque & lectu difficillimis scribendi compendiis refertus est. In fine haec leguntur verba: *Finit feliciter preciosissima tabula* JOHANNIS CALDERINI *Juris canonici doctoris famosissimi quae & ambi-*

ambidexterium non incongrue baptisatur multo labore iugique vigilantia correctum. Nam inter mille vix vnum reperitur correctum. nam aliud intercisum. aliud accurtatum. aliud transpositum aliud mendosum mille vicibus suis in remissionibus inuenitur. Sicut & illud quod nuper circa partes reni constat esse impressum. quod mille & mille caret remissionibus. licet proteletur in multis passibus allegationum. Quod etiam vt esset mendosum luculentius pretendit in fronte illud Jere I. A. a. a. dñe nescio loqui &c. quod potius locari debuit in dictione loqui. quod principaliter huiusmodi sñam concernit. Cuius indubie corrector extitit qũi sono psus (quae scribendi compendia *correctorem*, ni fallimur, *graui somno oppressum* indicant) *si saltem correctorem habuit.* Librum emendatum a Thoma Dorimbergio, siue Dornibergio, Memmingo, spirensis ciuitatis consule, *Spirae* excusum esse, a Petro Drach an. 1481. praeter Josiam Simlerum in *Bibliotheca* p. 350. Anton. Posseuinum in *Apparat. sacr.* Tom. II. p. 127. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Lat.* L. III. p. 884. Michael. Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 417. memorant. JOANNES CALDERINVS, siue vt ab aliis vocatur, CALDERINI, seu DE CALDERINIS, bononiensis, Jureconsultus celeberrimus seculo XIIII. inclaruit. Ob vitae integritatem, morumque castitatem & elegantiam, adeo gratus fuisse dicitur Joanni Andreae Jcto, vt ab illo, nonsolum filius adoptatus, sed collocata in matrimonium filia Nouella, gener adscitus fuerit. Cum veterum ritu pugnare hoc matrimonium contendit P. Baile dans le *Dictionaire historique & critique* Tom. I. pag. 227. not. (E) & Imperatoris Claudii sententiam suam confirmat exemplo, qui, vt Leuinus Torrentius ex Xiphilino & Zonara, ad Suetonii *Claud.* Cap. XXXV. refert, Octauiam, antequam Neroni traderet, ne sororem is suam ducere videretur, cum Claudii filius esset adoptiuus, in aliam familiam adoptandam dedit. In eam igitur inductus fuit sententiam P. Baile, vt

vt CALDERINVM non per adoptionem, sed per Novellae tantummodo matrimonium, Andreae filium seu generum factum esse sibi persuaderet, *peut-être ne faut-il entendre autre chose par l'adoption de* CALDERIN, *si ce n'est que* Jean André *le fit son gendre.* Nouellam vxorem, inter doctas feminas locum obtinere, gallicae auctoris, Christinae de Pisis testimonio, iam supra comprobauimus. Idem testatur Guid. Panzirolus *de claris Legum interpretib.* L. III. Cap. XXI. pag. 340. vbi de JO. CALDERINO refert, quod coniugem velut eruditis parentibus ortam, prudentem nactus, saepe ob sapientiam, consulere consueverit. *Inter alia,* inquit, *semel interrogauit illam, an conuiuator hora prandii, ad conuiuas mittere teneatur, vt veniant, illa non minus facete quam scite respondit, ad feminas & peregrinos, qui non facile se ingerunt, mittendum esse, ad alios vero non nisi essent graues personae.* Qua ratione a Matagoni de Matagonibus, siue Francisco Hottomanno in *Monitoriali aduersus Italogalliam* Antonii Matharelli, hoc Nouellae responsum, in ludibrium conuersum fuerit, vid. ap. P. Baile l. cit. qui inter alia ait: *s'il faut juger des autres matieres, sur lesquelles* CALDERIN *recouroit à cet oracle domestique, s'il en faut, dis-je, juger par celle, nous n'y verrons rien qui reponde à l'idée que* Christine de Pise *nous a donné de* Nouella: *il n'y a gueres de femme, qui ne puisse passer, pour aussi habile que celle-là.* Conf. de JOANNE CALDERINO, Jo. Fichardi *Vitae JCtorum recentior.* p. 411. Marci Mantuae Benauidii *Epitome viror. illustr.* pag. 459. Jo. Baptist. de Gazalupis *historia interpretum & glossatorum iuris* p. 506. Jos. Simleri *Bibliothec.* l. cit. Anton. Posseuini *Apparat. sac.* l. cit. Jo. Trithemii *de Scriptor. eccles.* Cap. DLXXXIII. p. 140. Henric. Wharton. *Adpendix ad* Guil. Caue *Histor. litter. Scriptor. eccles.* p. 55. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Lat.* l. cit. P. Baile l. cit. & Tom. I. p. 719. die *Merkwürdigkeiten der königl. Bibliotb. zu Dreszden*

Tom. I. p. 544. Conf. Tom. III. p. 164. Hic silentio praeterire non possumus parachronismum, qui reperitur in *lexico eruditorum* Tom. I. col. 1560. vbi JO. CALDERINO Jcto. bononiensi tribuuntur *Discorsi di Regoli delle stato di* Giov. Botero. JOAN. enim CALDERINVS, vti iam diximus, medio Seculo XIIII. floruit, Joannes vero Boterus anno demum 1608. mortuus est, & librum suum *della ragione di stato*, prima vice in lucem emisit *Venet.* 1589. in 4. Ille Calderini qui contra Joannis Boteri librum, calamum strinxit, & *Discorsi sopra la ragion di stato di* Giov. Botero *in Milano* 1597. & 1609. in 8. euulgavit non JOANNES sed Apollinaris (*Apolinare*) Calderini dictus, & ex vrbe Rauenna oriundus fuit. Vid. Niceron *Memoires* Tom. XXIIII. p. 309. Elogium illius Celsus de Rosinis, Caesenas, in *Lyceo lateranensi*, scripsit.

XXV.

S. ASTERII, *Episcopi Amaseae*, Homiliae Graece & Latine nunc primum editae Philippo Rubenio interprete. Eiusdem Rubenii carmina, orationes & epistolae selectiores: itemque Amicorum in vita functum pietas. *Antuerpiae ex officina Plantiniana apud Viduam & Filios Joannis Moreti* 1615. in 4. pp. 284. si praemissa exceperis.

Etiamsi in Belgio prodiit haec editio, raro tamen, in ea regione, illam inueniri, nota nos docet marginalis, a Joan. Georg. Graeuio, *Bibliothecae heinsianae* p. 22. adscripta. Non ipse Philippus Rubenius editionem curauit, sed illo iam mortuo, istius in se suscepit curam Joannes Brantius senatui antuerpiensi ab Actis. Cum Philip. Rubenius Romae versaretur, & Ascanio Cardinali Columnae ab epistolis & biblio-

theca esset, codicem in ista bibliotheca inuenit, qui quinque ASTERII *homilias*, nimirum 1) *εἰς τὸν πλούσιον καὶ εἰς τὸν Λάζαρον.* 2) *εἰς τὸν Οἰκονόμον τῆς ἀδικίας.* 3) *κατὰ πλεονεξίας λόγον.* 4) *λόγον κατηγορικὸν τῆς ἑορτῆς τῶν Καλάνδων.* 5) *Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν*, nondum editas, complectebatur, secum in Belgium Roma adtulit, & latina donauit ciuitate. Jo. Brantius editionem consecrauit Consulibus, Senatui, populoque antuerpiensi, quoniam ipse Phil. Rubenius, has lucubrationes suas, illis, si vita suppeditasset, consecrare destinauerat. In praefatione ad Lectorem, nonnulla de duobus ASTERIIS, altero arrianae sectae addicto, altero Amaseae Episcopo, eiusque *homiliis* differit. Illam sequitur Laurentii Beyerlinck Canonici antuerpiensis, & librorum Censoris, *ad* Phil. Rubenium *Hendecasyllabon*. ASTERII *homilias* p. 77. excipiunt Philip. Rubenii S. P. Q. A. a secretis, *carmina selectiora, e tenebris & schedis eius eruta.* Praefationem praemisit Jo. Brantius. Post illa p. 129. lectorum oculis se offert *Amicorum in* Philip. Rubenium, *vita functum, pietas, soluta & ligata oratione expressa.* Complectitur 1) *Vitam* Phil. Rubenii J. C. S. P. Q. Antuerp. a Secretis, *Scriptore* Jo. Brantio eidem S. P. Q. ab Actis. Praemittitur Rubenii caput, monumento sepulcrali impositum, mira arte, miroque nitore, a Cornelio Gallaeo, aere expressum. b) Joannis Wouerii antuerpiensis, *de consolatione, ad* Petr. Paullum Rubenium *Libr.* c) Laurentii Beyerlinck, Justi Rycquii, gandensis, Ludodouici Nonii, Francisci Sweertii, F. antuerpiens. Bernardi Bauhusii, e Soc. Jesu D. B. Ezandi Santheni, Balthas. Moreti, *carmina*, quibus manibus Phil. Rubenii parentarunt, partim ad Jo. Brantium, partim ad fratrem Petr. Paul. Rubenium perscripta. Pagina 177. inueniuntur Phil. Rubenii *Orationes*, & *Epistolae selectiores*, cum praefatiuncula Jo. Brantii. *Orationum* argumenta haec sunt: 1) *Laudatio funebris* Philippi II. Hispaniae *regis.* 2) *Laus* M. T. Ciceronis.

 3) *En-*

3) *Encomion* Annibalis 4) *ad* Albertum *archiducem* Austriae Belgiique *Principem*, *ex* Hispania *reducem gratulatio.* 5) *de laudibus iurisprudentiae.* 6) *de praestantia linguae graecae.* 7) *pacem cum* Batauis *esse faciendam.* 8) App. Claudius *accusat* Q. Fuluium Flaccum, *quod* Campanos *contra iussum senatus securi percuti mandauerit.* *Epistolae* XXXV. ad Jo. Wouérium, Jo. Hemelarium, Jacob. Timonium, Petrum Paullum fratrem, Erycium Puteanum, Justum Lipsium, Hubert. Audeiantium, Seraphin. Oliuarium, Georg. Vwenum, Petr. Peckium, Ludouic. Beccatellum, Franc. Bartholinum, Petr. Pantinum, Stephan. Clauerium, Maximil. Vrintium, Arnold. Boucopium, & Marc. Velserum, Louanii, Patauii, Romae, *ruri*, & Antuerpiae ab anno 1599. ad annum vsque 1611. scriptae sunt. *Epistolis* adiecit Brantius p. 275 seqq. Justi Rycquii, gandensis *pietatem in funere Ampliss. & cl. V.* Marci Velseri, R. P. Augustanae Vindel. Praef. Perp. *ad* Cl. V. Joannem Brantium Senatui antuerpiensi ab Actis. Est vero Elegia paullo longior, qua Velsero Rycquius parentauit. Haec sunt, quae in libro satis splendido, & raro inueniuntur, & haec sine dubio occasionem dederunt errori, qui in recentissimam *lexici eruditorum* irrepsit editionem, vbi Tom. III. col. 2279. Philip. Rubenius, episcopi ASTERII *homilias*, *epistolas*, *carmina*, & *orationes*, e graeco in latinum sermonem conuertisse dicitur. Nusquam enim relatum legimus, quod ASTERIUS praeter *homilias*, epistolas etiam, carmina & orationes conscripserit. Omnia, quae hodie de S. ASTERIO nouimus, iis potissimum innituntur, quae ipse retulit in *Homiliis*, & quae apud Photium Cod. CCLXXI. col. 1490 seqq. edit. *Rothomag.* 1653. in fol. leguntur, vbi ex *homiliis* ASTERII reperiuntur excerpta. Ita vero constat, quod in iuuentute a quodam Scytha seruo, quem antiochenus quidam ciuis emerat, artibus & disciplinis innutritus fuerit liberalibus, Amaseae in Ponto, episcopus orthodoxus, Eulalio successerit,

ſerit, & poſt imperium Juliani apoſtatae, circa annum Chriſti CCCC. praecipue floruerit. Conf. Anton. Poſſeuini *Apparat. ſac.* Tom. I. p. 135. Guil. Caue *Hiſtor. litterar. ſcriptor. eccleſ.* p. 282. Caſimiri Oudini *Commentar. de Scriptor. & ſcriptis eccleſ.* Tom. I. col. 892. Jacobi le Long *Bibliotheca ſacra* Tom. II. p. 618. Louis Ellies Dupin *Bibliotheque des auteurs eccleſiaſtiques* Tom. III. p. 77. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca* L. V. Cap. XXIIX. p. 607 ſqq. Quinque *Homilias*, a Rubenio, in latinum ſermonem conuerſas, & ad codices, quos a Sirmondo acceperat, caſtigatas, notisque illuſtratas inſeruit Fronto Ducaeus *Bibliothecae Veterum patrum, ſeu Scriptorum eccleſiaſticorum, Paris.* 1624. in fol. Tom. II. p. 561 ſqq. Ex eadem editione, exſtant in *magna Bibliotheca Veterum Patrum & antiquor. Scriptorum eccleſiaſticor.* Margarini de la Bigne, *Paris.* 1654. Tom. XIII. Hiſce quinque *Homiliis*, poſtea ſex alias, quarum titulos refert Jo. Alb. Fabricius l. cit. p. 608 ſeqq. graece & latine primum ſubiunxit, & cum quinque prioribus, addita verſione rubeniana, quam vero ita interpolauit, vt noua plane videretur, edidit Franciſc. Combefiſius Tom. I. *Auctarii noui graeco-latinae patrum bibliothecae, Paris.* 1648. in fol. Dicuntur quidem in *lexico eruditorum* Tom. I. col. 600. ASTERII *Homiliae* editae, cura Theophili Raynaudi *Lugdun.* 1652. in fol. Nunquam vero Raynaudus ASTERII *homilias* graecas edidit, ſed earumdem tantummodo verſionem, a Combefiſio adornatam, ſuppreſſo illius nomine, cum Leonis magni, Maximi taurinenſis, Petri chryſologi, Fulgentii Valeriani cemelienſis, & Amedei lauſonienſis ſcriptis latinis, in lucem emiſit, in *Heptade Praeſulum chriſtiana ſapientia & facundia clariſſimorum, Lugdun.* 1652. & *Paris.* 1661. in fol. Cauſſam, ob quam Raynaudus, Combefiſii nomen ſuppreſſerit, vid. apud Fabricium l. cit. p. 610. De reliquis ASTERII *Homiliis*, earum editionibus, &

 fragmen-

fragmentis, consulendus est Fabricius l. cit. vbi tituli longa serie recensentur.

Philippus Rubenius, patre Joanne Rubenio & matre Maria Pypelincx Coloniae 1574. V. Kal. Mai. natus fuit. Illum adolescentem, ab epistolis, sibi esse voluit, Joannes Richardotus, Praeses sanctioris consilii antuerpiensis, qui etiam filios suos, litteris & bonis moribus imbuendos, illi commisit. Cum illis postea Louanium, in contubernium commigrauit Justi Lipsii, quem sibi reddidit coniunctissimum. Post quatuor annos, quos Louanii transegerat, cum Gulielmo, Richardoti filio, in Italiam profectus, ibique Jureconsulti titulum, publica inauguratione adeptus est. Ex Italia anno 1604. reducem factum, Lipsius quidem in docendi munere louaniensi, sibi adiungere statuerat, sed desiderio redeundi Romam captus, munus illud Rubenius recusauit, & Romam se contulit, vbi Ascanius Cardinalis Columna, Seraphini potissimum Cardinalis Oliuarii, Justi Lipsii, & Ludouici Beccatelli commendationibus permotus, illum vt Jo. Brantius in *vita* p. 137. scribit, *in cohortem familiamque suam adscripsit, Bibliothecam eius fidei curaeque liberaliter permisit, ab epistolis denique & studiis habuit, insolito honorario.* Eodem tempore accidit, vt Justus Lipsius Senecae *opera*, commentario illustrata, in lucem daret, & Paulli V. pontificis nomine inscriberet. Igitur in mandatis dedit Rubenio, vt is librum Lipsii nomine Pontifici offerret, quod mandatum ille etiam exsequutus est, & insignem a Pontifice retulit gratiam. Cum Robertus Titius, Pisas, a Magno Hetruriae Duce arcessitus concessisset, Seraphinus Oliuarius, honestis conditionibus Rubenium adducere studebat, vt in Titii locum suffectus, Bononiae bonas litteras, de superiori loco, profiteri vellet. Sed ad id etiam munus Rubenius se adduci minime passus est. Tandem a senatu, populoque antverpiensi Roma euocatus, vt esset illis a secretis, in eam vrbem concessit, & ibidem ciuitate donatus, anno

1609.

1609. cunctis suffragiis S. P. Q. antuerpiensi a secretis, esse coepit. Diem obiit supremum anno 1611. aetatis anno XXXIIX. Praeter ASTERII *homilias*, e graeco translatas, *libros* in lucem emisit *Electorum II. in quibus antiqui ritus*, *emendationes & censurae*, *Antuerp.* 1608. in 4. quibus *nonnulla ad* Justum Lipsium *poematia* subiunguntur. Haec omnia nos docuit Jo. Brantius JCtus, & S. P. Q. antuerpiensi ab actis, Philip. Rubenii adfinis, collega, & studiorum compar, qui anno 1639. e vita discessit. Conf. de Phil. Rubenio, Jo. Franc. Foppens *Bibliotheca belgica* P. II. p. 1043. de Jo. Brantio P. I. p. 590.

XXVI.

JOANNIS CHRYSOSTOMI Homiliae, in euangelium S. Joannis, ex interpretatione Francisci Aretini, in fol. folior. 278.

Editio rarissima, litteris romanis paullo rudioribus, chartae purissimae impressa, omnia antiquitatis indicia ante oculos ponit. Per omnem codicem, qui pro illorum temporum more, titulo destituitur, nulla littera comparet initialis typis expressa, sed omnes minio adpictae sunt; nullus reperitur custos, nullae vt typographi vocant, reclamantes. Codex praeterea innumerabilibus scribendi refertus est compendiis, quae lectionem paullo difficiliorem reddunt. In fine haec leguntur verba: *Omelie LXXXVII. Beati* JOHANNIS CHRISOSTOMI *super euangelio Johannis* Rome *in* S. Eusebii monasterio *scripte & diligenter correcte: Anno dni. M. CCCC. LXX.* (1470.) *die Lune XXIX. Mensis Octobris: Ponti. S. in Xpo ris ac dni nostri dni* Pauli *diuina prouidentia Papa* secundi: *Anno eius septimo: Expliciunt: Deo laus.* Coniicit ex his verbis Michael Maittaire in *Annal. Typograph.*

pograph. Tom. I. p. 287. typographum forsan fuisse Georgium Lauer, herbipolitanum, qui tunc temporis Romae exercuit artem typographicam. Illius, nec non monasterii S. Eusebii mentio facta fuit, in fine *tractatus de institutione simplicium Confessorum*, editi a patre fratre Antonio ordinis fratr. praedicatorum *Romae* 1472. in 4. his rhythmis:

Studio correcta diligenti sepeque lecta
Per Celestinum *nomine sed re pulucrinum,*
Sancto *in* Eusebio *degentem* Cenobio,
Qui me scribebat, Ge. Laver *nomen habebat.*
Rome *versatur tunc. sed* Herbipoli *natus.*
Anno milleno quater C. Sep. que deno
Bis vno iuncto sed mense sub februo.
Sub quarto Sixto *pontifice Zeraphino.*

Vid. *Annal. typogr.* Tom. I. p. 312. Quod Francisci Aretini haec sit versio, verba restantur, quibus *prologus in Homilias* inchoatur: *Paulo apostolo teste: prime quam scribit ad chorintheos epistole XII. capitulo. Diuisiones gratiarum sunt. vnus autem spiritus. Cuius veritas dicti licet in cunctis videatur hominibus. maxime tamen in ipsis duobus: interpretandi gratiam adeptis. In* Francisco *videlicet* arietino (aretino) *&* *alio quodam veteri. Omelias beatissimi* JOHANNIS CHRYSOSTOMI. *super Johannem filium tonitrui: de greco in latinum transferentibus.* Francisco *enim huic nostro: cuius translationem hoc presens continet volumen. meliorem partem dedit. vt clare patet omnibus vtriusque dicta conferentibus. Quod enim primus confuse & generalibus transtulit vocabulis. hoc iste noster: tanquam ante oculos posuit: specialius. immo singularius declarando: & stilo ornatiori lectorum corda demulcendo. Quapropter amborum nobis oblatis prenominatorum operibus. placuit & haud dubium placebit & aliis. tanti viri per mundum dispergere laborem: vt & ipse nedum meritum. sed etiam apud Deum & sanctos eius habeat honorem.* &c. Jo. Albert. Fabricius

bricius in *Bibliotb. graec.* L. V. Cap. XV. pag. 647. editionem verſionis, quae ante oculos verſatur, primam vocat, & eius auctorem Franciſcum aretinum fuiſſe negat, quod eo magis miramur, cum omnes fere ſcriptores, vnanimi quaſi conſenſu, illum verſionis nominent auctorem. Retulit illam Fabricius ad Burgundionem, iudicem & ciuem piſanum, qui anno Chr. 1194. Piſis obiiſſe dicitur, illamque a Franciſco aretino tantummodo fuiſſe recognitam contendit. Sed duplices & diuerſas *homiliarum* CHRYSOSTOMI exſtare verſiones, quarum forte prima a Burgundione confecta fuit, verba quae ex *prologo* excerpſimus, ſatis ſuperque teſtantur. Sed alia inter viros doctos agitatur controuerſia, num Franciſcus Accoltus, aretinus, qui inter Jureconſultos ſibi vindicat locum, a Franciſco aretino, cuius nonnullae ſcriptorum graecorum exſtant verſiones, diuerſus ſit? Si ſtili ſpectauerimus diuerſitatem, homines fuiſſe diuerſos, facile quispiam dixerit, cum opera iuridica incondito & barbaro dicendi genere, verſiones vero latinae multo puriore & concinniore ſtilo compoſitae fuerint. Multa in vtramque partem diſputauit P. Baile dans le *Dictionaire* Tom. I. p. 297 ſqq. e quibus, illum, cum Bernardo de la Monnoye, in ea fuiſſe ſententia, adparet, quod Franciſcus Accoltus, aretinus, & Franciſcus aretinus, vnus idemque fuerit homo, qui de induſtria, in operibus iuridicis ſtili, adfectauerit barbariem, vt ſe genio adcommodaret ſeculi, vt quo barbarior eo melior Jureconſultus videretur. *J'ai inſinué,* inter alia ait, *la raiſon, que ce Juriſconſulte avoit eue d'en uſer de la ſorte, qui eſt, que ſes confreres, n'ecrivoient, ni s'exprimoient pas autrement. Son langage, s'il avoit été plus correct, n'auroit pas été entendu des gens du métier.* François Aretin *ou* Accolti, *comme il vous plaira, euſt pû mieux parler; mais il aimoit l'argent, & s'il ſe fuſt aviſé d'emploier un ſtile de* Papinien, *il ſe ſeroit morfondu dans ſon étude, on l'auroit généralement abandonné. La même barbarie regnoit alors parmi*

parmi les Théologiens & les Médecins. Ceux d'entre eux qui voulurent les prémiers introduire la politesse, n'étoient disoit-on, ni Théologiens, ni Médecins: ils n'étoient que Grammairiens. - - C'a donc été une espéce de necessité à François Aretin *Jurisconsulte de s'accommoder à l'usage de son tems; & je pense - - qu'il ne différe de l'humaniste que par l'élocution.* Quae Erasmi roterodami de eius versionibus fuerit sententia, vid. *Epistol.* L. XXVI. Ep. LVIIII. ad Cutbertum Tonstallum col. 1478. L. XXIIX. Ep. IIII. ad Christophor. a Stadio col. 1591. edit. *Londin.* 1642. in fol. Vid. de Francisco Accolto, aretino, Guid. Panzirolus *de claris legum interpret.* L. II. Cap. CIII. p. 200 sqq. vbi inter JCtos, *subtilitatum princeps, & Professorum maximus*, cognominatus fuisse dicitur. Marc. Mantua Benauidius in *Epitome viror. illustr.* p. 464 sqq. Jos. Simlerus in *Bibliotheca* p. 199. e qua argumentum depromi poterit, ad corroborandam P. Baile sententiam, cum nimirum Francisco de Accoltis, aretino, & Francisco aretino, eadem vtrique tribuuntur scripta. Anton. Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. I. p. 490. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. I. p. 9.

XXVII.

Omelie *beati* GREGORII *pape* super euangeliis & Omelie ORIGENIS *presbiteri* que seruantur in ecclesiis. in fol. form. minor. folior. 108. & 26.

In fine editionis oppido rarae, haec leguntur verba: *Expliciunt Omelie beati* GREGORII *pape &* ORIGENIS *presbiteri. Sub Anno domini Millesimo quadringentesimo septuagesimoquinto* (1475) *in die sabbato post concepcionis gloriose virginis Marie. Deo gracias.* Eadem sine dubio editio est, cuius Michael Maittaire

taire Tom. I. *Annal. typograph.* p. 351. & p. 355. fecit mentionem. *Librum* enim *sermonum sancti* Leonis *primi papae doctoris floridissimi & eloquentissimi*, a bibliopego tantummodo isti exemplari, quod vidit Michael Maittaire, adiectum fuisse existimamus, cum neque in nostro exemplari reperiatur, neque in libri subscriptione, istius rei adpareat vestigium. GREGORII *homilias* antecedit *epistola sancti* GREGORII *vrbis* Rome *episcopi, ad* Secundinum *Episcopum tauromitanum de omeliis suis super euangeliis*, cum indice qui titulos homiliarum ob oculos ponit. In fine illius tales leguntur rhythmi:

Collige membranas pre cunctis gregorianas
Nam prebent vere cunctis solacia vite.

Illos excipiunt *initia Omeliarum* ORIGENIS. *Homiliae* GREGORII *XL. in euangelia*, exstant in recentissima *operum* eius editione, quae *opera & studio Monachorum benedictinorum e Congregat.* S. Mauri, *& inprimis* Dionysii Sammarthani *Paris.* 1705. III. Tom. in fol. in lucem prodierunt, Tomo statim primo p. 1434 seqq. Conspectum editionis splendidissimae & optimae vid. in Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. I. col. 1549 sqq. in *Actis Eruditor.* lipsiens. an. 1706. pag. 385 sqq. dans *les Memoires de* Trevoux an. 1707. p. 377 sqq. dans les *Nouvelles de la republique des lettres* an. 1705. Tom. II. pag. 582 sqq. In hetruscum conuersae sermonem *homiliae* S. GREGORII M. prodierunt 1) *in Milano per Lionardo Pachel & Vdalric. Scinzenzeler* 1479. in fol. vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 399. Nicol. Franc. Haym *Notizia de' libri rari nella lingua italiana*, *in Londra*, 1726. in 8. p. 30. 2) *in Firenze*, 1502. in fol. vid. Scipion. Maffei *Traduttori italiani o sia Notizia de' Volgarizzamenti d'Antichi Scrittori Latini, e Greci, che sono in Luce, in Venezia*, 1720. in 8. pag. 67. Nicol. Fr. Haym l. cit. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim.*

Latinit.

Latinit. L. VII. pag. 249. 3) *in Venezia* 1543. *per Franc. Bindoni* in 8. vid. Scip. Maffei, Nicol. Franc. Haym, Jo. Albert. Fabricius ll. citt. Scriptores, qui de rebus ad GREGORIVM I. MAGNVM ſpectantes expoſuerunt, longa ſerie recenſuit Jo. Alb. Fabricius l. c. p. 241 ſeqq. Conf. François Bruys *Histoire des Papes*, Tom. I. *à la Haye* 1732. in 4. pag. 350 ſeqq. Franc. Pagi *Breuiarium historico-chronologico-criticum, illuſtriora Pontificum Romanorum geſta complectens* Tom. I. *Antuerp.* 1717. in 4. pag. 340 ſeqq. ORIGENIS *Homiliis* adiicitur *Omelia* Herici (ſine dubio Erici, monachi ordinis benedictini antiſſiodorenſis, de quo vid. Jo. Alb. Fabricius L. V. *Biblioth. med. & infim. Lat.* p. 325 ſqq.) *ſecundum* Matthaeum: *In illo tempore dixit* Iheſus *turbis Judaeorum & principibus ſacerdotum Ecce ego mitto ad vos prophetas* &c. 2) *Omelia* Haymonis, (Epiſcopi halberſtadienſis, de quo vid. Fabric. L. IIX. p. 543 ſqq.) *ſecundum* Mattheum: *In illo tempore defuncto* Herode *ecce Angelus domini apparuit in ſomnis* Joſeph *dicens* &c. Omnia, quae ad ORIGENEM *Adamantium*, & opera illius edita atque inedita, imo ad deperdita ſpectant, ſingulari ſtudio atque induſtria congeſſit Jo. Alb. Fabricius L. V. *Biblioth. graec.* Cap. I. p. 213 ſqq. quibuscum conf. merentur Jean le Clerc *Bibliotheque univerſelle*, vbi Tom. VI. p. 31 ſqq. legitur *la vie d'* ORIGENE, quae in germanicum, cum aliis, Jo. Clerici patrum eccleſiaſticorum, & haereticorum vitis, ſermonem conversa, in libro legitur, qui inſcribitur: Johannis Clerici *Unpartheyiſche Lebens-Beſchreibung einiger Kirchen-Väter und Ketzer, aus deſſen Bibliotheque univerſelle ins Teutſche überſetzt, und nebſt einer Vorrede des Hn Geh. Rahts* Thomaſii &c. *ans Licht geſtellet, Halle* 1721. in 8. pag. 106 ſeqq. Jo. Caſimiri Oudini *Commentar. de Scriptor. & ſcript. eccleſ.* Tom. I. col. 231 ſeqq. P. Baile *Dictionaire* Tom. III. pag. 2122. *Memoires de* Trevoux 1736. p. 1077 ſqq. vbi legitur: *Examen d'un Raiſonnement que* Mr. Baile *attribue à*

ORIGE-

ORIGENES, *dans son Dictionaire, par* Mr. Merlin. Jo. Andr. Schmidii *Dissertat. de lapsu* ORIGENIS, *Helmst.* 1704. in 4. Eliae Ehingeri ORIGENES *labilis, seu de naeuis* ORIGENIS *dissertat.* quam Iacob. Bruckerus adiecit *Commentationi de vita & scriptis celeberrimi quondam viri* Eliae Ehingeri, *Augustae Vindelicor.* 1724. in 8. pag 151 seqq. Ioach. Samuel. Weickmanni *de schola* ORIGENIS *sacra, e* Gregorio Thaumaturgo *informata, Commentat. Viteb.* 1744. in 4.

XXIIX.

APITII CELII de re Coquinaria libri decem. Coquinariae capita Graeca ab Apitio posita haec sunt. Epimeles: Artoptus: Cepurica: Pandecter: Osprion: Trophetes: Polyteles: Tetrapus: Thalassa: Halieus. Hanc Plato adulatricem medicinae adpellat. in 4. folior. 32.

Tantae raritatis editio est, cuius hic adscripsimus titulum, vt Martinus Listerus, cum APICIVM, *de Opsoniis & Condimentis, Londini* 1705. in 8. in lucem ederet, nullum illius exemplar, per omnem Angliam, etiamsi diligenter id quaesierat, inuenire potuerit. Vid. Martini Listeri *praefat.* p. 3. in edit. Theodor. Iansson. Almeloveen. *Amstelod.* 1709. in 8. Cl. David Clement *Bibliotheque curieuse historique & critique* Tom. I. p. 406. qui iam obseruauit, Martinum Listerum errasse, cum hanc *venetam* editionem, omnium crediderit primam. Tre enim ante illam lucem viderant, scilicet 1) *Mediolani per Blasium Lancilotum* 1490. in 4. 2) *Cum* Censorino *de die natali, tabula* Cebetis, Ludou. Odaxio *interprete*, Plutarcho *de invidia & odio, interprete* Nicol. Perotto, *& de vita solitaria interprete* Franc. Philelfo, Suetonio *de claris*

rhetoribus, Venetiis, per Bernardin. Venetum, non addito anni indicio in 4. Vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. Lat.* Tom. II. L. II. Cap. XXV. pag. 793. Michael. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. I. p. 746. 3) *Mediolani per Guilermum Signerre die* 20. *Januar.* 1498. in 4. Vid. *Bibliotheque choisie de* Jean le Clerc Tom. XIIX. p. 322. In eo deceptus fuit Martinus Listerus, & cum eo Jo. Clericus, aliique, qui editionem, quae ante oculos versatur, anno 1504. euulgatam esse scribunt. Illam enim anno 1503. prodiisse, haec verba in fine codicis conspicua, testantur: *Impressum* uenetiis *per* Johannem de Cereto de Tridino *alias* Tacuinum. *M. CCCCC. III.* (1503) *die tertio mensis Augusti.* Vid. Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. lat.* Tom. I. L. II. Cap. XXV. p. 502. Michael. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. II. p. 162. Praemittitur illi *epistola* Blasii Lancilotti *subitaria, ad* Bartholomaeum Merulam, *Magnifici* Georgii Cornelii *gnatorum praeceptorem.* In fine codicis, charactere romano exscripti, duo, quae hic adscribimus, leguntur epigrammata:

Antonius mota *ad vulgus*

Plaudite fartores: caetari: plaudite uentres
Plaudite mystili tecta peruncta coqui
Pila sit albanis *quecunq. ornata lagenis*
Pingue suum copolimen obesus amet
Occupat insubres *altissimus ille nepotum*
Gurges & vndantes auget & vrget aquas
Millia sex ventri qui fixit APICIVS *alto*
Inde timens: sumpsit dira venena: famem.

Johannes Salandi *Lectori.*

Accipe quisquis amas irritamenta palati:
Praecepta: & leges: oxigarumq. nouum
Condiderat caput: & stygias penetrauerat vndas
CELIVS: *in lucem nec rediturus erat:*
Nunc teritur dextra versatus APICIVS *omni.*
Vrbem habet. & tectum qui peregrinus erat.

Acceptum

Acceptam mortae *nostro debebis: & ipsi*
Immortalis erit gratia: laus & honor
Per quem non licuit celebri caruisse nepote:
Per quem dehinc fugiet lingua latina situm.

Contulimus editionem cum illa, quam dedit ad Martini Listeri exemplar, Theodor. Janßon Almeloveenius, insignemque, inter vtramque, lectionis, intercedere deprehendimus differentiam. Speciminis loco Caput III. adponimus:

Absynthium romanum

Absynthium romanum sic facies. Conditi camerini praeceptis vtiq. pro absynthio cessante: in cuius vicem absynthi ponthici purgati terebintiq. vnciam thebaicam dabis. masticis folii III. scrupulos senos. croci scrupulos III. vini eiusmodi sextarios XVIII. carbones amaritudo non exigit.

XXVIIII.

T. LVCRETII CARI. Libri sex nuper emendati. in 4. folior. 107.

Hac ratione inscribitur, inter omnes LVCRETII editiones, nisi fallimur, *tertia*, inter *aldinas* vero *prima* eaque rarissima editio, litteris romanis impressa. Dicauit illam Aldus Manutius romanus, Alberto Pio, Carporum principi. In epistola dedicatoria, inter alia haec leguntur: - - LVCRETIVS *qui ante impressus habetur in manibus, adeo est mendosus, ac mutilatus, vt paucis in locis queat intelligi. Noster vero sic emendatus & integer prodit in vulgum, vt perpauca castigatione indigeant. Qua in re, habenda est plurima gratia* Hieronymo Auancio Veronensi, *viro latinae linguae, ac disciplinarum liberalium non mediocriter perito, quia multos annos* LVCRETIO *corrigendo,*

gendo, in pristinamque restituendo integritatem accuratissime elaborarit, tandemque eo ipso Tito *adiutore correxerit, quia in eo non bemistichia solum, atque integri versus, sed multa etiam carmina more* homerico *inueniantur. Cum igitur* Auancius *noster*, LVCRETIVM *memoria teneat, vt digitos, vnguesque suos, perfacile bemistichium bemistichio & carmen carmine emendauit, idemque factum est eorum auxilio versuum, qui sparsim apud authores latinae linguae babentur*, &c. Aldi *epistolam* excipit Hieronymi Auancii *ad* Valerium Superchium pisaurensem, *medicinae doctorem, & mathematices professorem, epistola*, scripta *Kalend. Martiis* 1499. vbi haec legimus: *diu fateor laboraui, quum viro insigni obsequens emendare adniterer* Catullo, *priapeias* (priapeia) Ausonium, Plinii *epistolas, ac* Papynii (Papinii) *siluas, quas omnes castigationes nunc impressus adolescens publicaui, caeterum offendi adeo mutilata manca & lacera* lucretiana *carmina, vt ante iucundos labores meos, vix vlla pars sincera maneret. occurrebant tot inuersi versus, tot portentosae dictiones, vt iam (nisi* Valerius *adsit) ad baec verborum monstra tollenda plures mecum* Hercules *desiderarim. laetabor vel si ostenderis complures* LVCRETII *versus non deprauatos, sed a me non intellectos. Omnino nam, quod quaerebam, assequar, vt scilicet* LVCRETIVM *latinorum poetarum scientissimum & quem maxima aemulatione in plerisque imitatus est praecellentissimus* Maro, *in pristinum candorem in suam lectionem restitutum conspiciam, vt iam auspiciis meis virbius dici possit. - - Interim* LVCRETIVM *iucundissime* Valeri *opera mea iam se commodius babentem, ac vt arbitror conualescentem, vbi tu scientissimusque* Quirinus *suaseritis, emittemus, parum verentes iniquam scrupulosae curiositatis conditionem, faciles quasque potius labeculas, quam infinitas vt ita dicam emaculationes animaduersuram, quum praesertim banc editionem imprimendam curarit* Aldus Manutius, *bomo latinis graecisque litteris eruditus, earundem mirifice*

rifice cultor & instaurator. &c. Haec Aldi Manutii, & Hieron. Auancii verba, ideo adscripsimus, quoniam communi & perulgatae omnium fere doctorum sententiae repugnare videntur, qui sibi persuadent, editionem primam, cuius in fine haec leguntur verba: T. LVCRETI CARI *Poetae Philosophique antiquissimi, De rerum primordia natura ad* Memmium *Liber sextus & vltimus explicit foeliciter.* Paulus *hunc impressit* Fridenperger *in* Verona. *Qui genitus est in* Parauia (Passauii) Alae magnae (Alemanniae). *Ab incarnatione Christi* 1486. *Die vigesimo octauo Septembris Calen. Octobris* in fol. iam cura & ex emendatione Hieron. Auancii in lucem exiisse. Vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. lat.* L. I. Cap. IIII. pag. 44. Tom. II. pag. 59. Michael Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. pag. 474. Jo. Nicol. Funccii *tract. de adolescentia latin. linguae Marburg.* 1723. in 4. Cap. III. §. XLIIII. p. 165. vbi editorem minus adcurate Hieron. Auentinum adpellat, *die Merkwürdigkeiten der koenigl. Biblioth. zu Dreszden* Tom. I. p. 331. Hieronymus Auancius in *praefatione*, *ad lectorem*, quae tertio loco, in nostra editione inuenitur, rationem reddidit, cur corruptissimum LVCRETII poema, sine antiquo exemplari emendare ac publicare fuerit ausus. Istam praefationem excipit, *Expositio eorum quae singulis libris continentur.* In fine codicis haec leguntur verba: Hieron. Auancii Veronensis *ingenio & labore.* Venetiis *accuratiss. Apud* Aldum. *mense Decem. M. D.* (1500) *Non licet sic alteri cuiquam sine multa, in Oris Venetis.* Conf. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 713. Alia *ex aedibus* Aldi & Andreae *soceri*, LVCRETII editio, *ad Veterum exemplarium fidem castigata*, prodiit *Venet.* 1515. *mense Januario* in 8. Vid. Mich. Maittaire l. cit. Tom. II. pag. 270. Jo. Alb. Fabricii l. cit. Tom. II. p. 59. *die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dr.* l. cit. p. 332.

XXX.

MACRI, *Philosophi*, de virtutibus herbarum nouiter inuentus ac impressus in 4. folior. 48.

Fuerunt quidem inter doctos viros, inter quos eminet Thomas Bartholinus in *dissert. de medicis poetis Hafn.* 1669. in 8. qui hoc carmen, AEMILIO MACRO veronensi, Virgilii amico, & poetae sui temporis celeberrimo, tribuerunt. Illum enim opus *de herbis* conscripsisse, Ouidii testantur versus L. IIII. *Trist.* Eleg. X. 44 seqq.

Saepe suas volucres legit mihi grandior aeuo
Quaeque necet serpens, quae iuuet herba MACER.

& Dionysii, qui plerumque Catonis nomine insignitur, versus in *praefat.* Libri II.

quod si mage nosse laboras
Herbarum vires, MACER *tibi carmine dicet*
Corporis vt cunctos possis depellere morbos.

Sed hoc antiquioris, AEMILII MACRI carmen *de viribus herbarum* interiit, & illud quod eius nomine ornatum circumfertur, auctorem habet recentiorem, quem Julius Caesar Scaliger L. VI. *poetic.* Cap. V. p. 317. edit. *lugdunens.* 1561. in fol. *neque poetam, neque bonum medicum, neque sincerum versificatorem* fuisse existimat. Eiusdem fere sententiae fuit Lilius Gregor. Gyraldus *Dialog.* IIII. *de poet. histor.* Tom. II. *Oper.* pag. 160. edit. *Basil.* vbi hunc MACRI librum *subditicium & adulterinum*, *carmine quidem concinnatum, sed rudem & barbarum* adpellat, quem *corruptores & plagiarii sub* AEMILII MACRI *nomine* in vulgus dederint. Ita enim scribit: *praeterquam, quod in illo improprius est latini sermonis vsus, nec aequa versus structura; in eo quoque* C. Plinius *citatur, obliti scilicet illi fuerant, quod* MACER *ipse a* Plinio *in hac re adducitur, qui vno plus minus seculo post*

MACRVM

MACRVM *floruit, vt facile ex temporum ratione colligitur.* Luculentum praeterea in ipso carmine exstat indicium, auctorem, ad mediae aetatis scriptores, proxime accedere, cum Walafridi Strabonis, seu Strabi, qui anno Christi 849. floruit, *Hortulum* se legisse innuit, in capite *de ligustia*, nostrae edit. fol. 22. vbi hi versiculi leguntur:

Hanc oculis Strabus *potuque & odore nociuam*
Asserit antidotis eius tantummodo semen
Misceri iussit: hoc verbum dixerit a se
An a doctorum libris: non est mihi notum
Hoc scio quod veteres non paruis laudibus istam
Extollunt herbam: nec me legisse recordor
Vllum qui Strabi *sermonibus astipuletur.*

Ex iis igitur quae diximus dilucide adparet, hoc opus a scriptore, recentioris aetatis, esse compositum, quis vero ille fuerit, non satis constat. Si Gaudentio Merulae fidem habere voluerimus, ab Odone, siue Odobono quodam medico conscriptum est. Ita enim ille Libr. I. *Antiquit. Gallorum cisalpinor.* Cap. XI. col. 279. in Andr. Schotti *Italia illustrata Francof.* 1600. in fol. *Hanc vrbem,* (Veronam) *tres maxime viri illustrarunt:* Catullus *scilicet, a quo &* Julius Caesar *proscissus est:* Vitruuius *per tempora diui* Augusti, *architecturae scriptor: &* AEMILIVS MACER, *qui de herbarum virtute elegantissime scripsit. Sed hic libellus qui sub* MACRI *nomine circumfertur, non huius est, sed* Odonis *cuiusdam medici, vt ipse vidi in codice quodam antiquissimo. Verum vt gratior exiret in lucem,* MACRI *titulo inscriptus est.* Conf. Caspar. Barthii *Aduersarior.* Commentar. L. XVII. Cap. I. col. 860. Olai Borrichii *Dissertat. de poetis latinis* II. p. 85 sqq. edit. *Francofurt.* 1683. in 4. Paul. Colomesii *κειμήλια litterar.* Cap. VI. in *Operibus* quae edidit Jo. Alb. Fabricius *Hamburg.* 1709. in 4. p. 283. Jani Brouckhuysen *Obseruationes ad* Tibulli L. II. *Eleg.* VI. pag. 274. edit. *Amstelaed.* 1708. in 4. Jo.

Albert. Fabricii *Biblioth. graec.* L. VI. Cap. VIIII. p. 36 sqq. *Biblioth. latin.* Tom. III. L. IIII. Cap. XII. p. 879 sqq. *Bibliothec. med. & infim. Latinit. L. XII.* p. 3. L. XIIII. p. 468. Quod ad editiones adtinet, variae exstant, quae tamen omnes nostra aetate, haud ita obuiae sunt. Jo. Alb. Fabricius *Biblioth. lat.* l. cit. se editionem habuisse memorat titulo: MACRI Floridi *de viribus herbarum opusculum, cum Commentario* Guillermi Gueroaldi, & rudibus herbarum figuris, ligno incisis, sine anni & loci indicio in 8. quam seculi XVI. initio prodiisse existimauit. Transmigrauit illud ipsum Fabricii exemplum in splendidissimam & instructissimam illustrissimi Comitis Henrici a Bünau bibliothecam. Vid. Clariss. viri Joan. Michael. Franckii *Catalogus Bibliothecae* Bünauianae Tom. I. Vol. I. Cap. II. Sect. V. §. XIIII. p. 416. vbi in memoratae editionis fine, haec legi verba dicuntur: *Habetis iuuenes studiosissimi* MACRI Floridi *de viribus herbarum opusculum, ab omni menda castigatissimum, vna cum interpretationculis, luce meridiana longe clarissimis.* Aliam editionem, quae sine loci, anni, & typographi mentione facta, eiusmodi titulo: MACER Floridus, *de viribus herbarum*, in 4. cum figuris ligno incisis prodiit, hosque versiculos in fine adiectos habet:

Herbarum varias qui vis cognoscere vires
MACER *adest, disce: quo duce doctus eris.*

in bibliotheca regia dresdensi, adseruari referunt *die Merkwürdigk. der koenigl. Biblioth. zu Dr.* Tom. II. p. 407. Editiones, quae ex officina Roberti Stephani, & a Georg. Pictorio, editae fuerint, memorantur in *lexico Eruditorum* Tom. III. col. 10. Editionem cum Joan. Atrociani commentariis *Basileae*, & cum Jani Cornarii scholiis illustratam, *Francofurti* in lucem exiisse, testatur Josias Simlerus in *Biblioth.* p. 11. Forte posterior illa est, quam Jo. Alb. Fabricius *Biblioth. lat.* l. cit. titulo: MACER *de re medica, Francof.* 1540. in 8. prodiisse scribit. Conf. Adrien Bail-

ler

let *Jugemens des Savans sur les principaux Ouvrages des Auteurs* Tom. III. P. I. *Amsterd.* 1725. in 12. §. 1149. pag. 214. vbi & aliae editiones adducuntur. Nostrae, quam ante oculos nunc positam habemus, editioni, & forte etiam aliis, quas non vidimus, adiicitur *Tractatus de Speciebus*, qui hac ratione inchoatur:

Carmine iam dictis aliquot vulgaribus herbis
Nunc species illas, quas cunctas iam prope notas
Vsus vescendi fecit: temptabo referre
Atque prius piperis quia notius ipsa coquina
Quam medicina fecit vires puto discutiendas &c.

Istae vero species sunt *piper*, *piretrum*, *zinziber*, *ciminum*, *galanga*, *zedoar*, *garofilum*, *cinnamum*, *costus*, *spica*, *thus*, *aloe*. Herbae, quarum vires priore parte exponuntur, sunt *arthemisia*, *aprotanus*, *absinthium*, *vrtica*, *alleum*, *ruta*, *apium*, *sauina*, *isopum*, *enula*, *salvia*, *feniculum*, *lactuca*, *rosa*, *plantago*, *viola*, *aristologia*, *marubium*, *iris*, *altea*, *anetum*, *bertonica* (betonica) *porrus*, *camomilla*, *nepta*, *pulegium*, *aecidula*, *portulaca*, *lilium*, *tymbris siue satureya*, *ligustia*, *estrocium*, *cerofolium*, *atriplex*, *coriandrum*, *nasturcium*, *eruca*, *papauer*, *cepe*, *buglossa*, *sinapi*, *caulis*, *borago*, *senetio*, *celidonia*, *centaurea*, *draguntea*, *guasido*, *eleborum*, *eleborum nigrum*, *pastinaca*, *origanum*, *serpillum*, *asarum*, *ematites*, *menta*, *cyperum*, *pionia*, *berbena*, *germandea*, *stringa seu morella*, *iusquiamum seu caniculata*, *malua*, *lapacium seu paratella*, *lolium seu nigella*, *cicuta*, *rosmarinus*, *pimpinella*, *tormentilla*, *pentafilon*, *diptanus*, *titimallus*, *rafanus*, *consolida*. Typographus editioni, litteris romanis impressae, & admodum rarae, haec adscripsit: *Liber* MACRI *philosophi de virtutibus berbarum*, & *qualitatibus specierum finit foeliciter.* Venetiis *Impressus per* Bernardinum Venetum de Vitalibus *anno Domini M. D. VI.* (1506). Istius editionis, quod nos quidem sciamus, a nemine huc vsque mentio iniecta fuit, & ipsi Michaeli Maittaire incognita fuisse videtur, qui editionem *venetam*,

per eumdem Bernardinum Venetum de Vitalibus 1508. *die X. Jun.* in 4. excusam, adtulit Tom. II. *Annal. typograph.* p. 188.

XXXI.

Q. SERENI *Samonici*, Hexametri precepta medicine continentes.

Ad Lectorem.

Prescripsit vite finem natura creatrix
Vnicuique fato: quem superare nequit
Ars dedit artificem sed: natureq. ministrum
Finem contingas qua ratione docet.

in 4. folior. 32.

Quamuis hoc carmen saepissime sit editum, haec tamen editio, quam, nisi plane fallimur, duae tantummodo praecesserunt, e rarioribus est. Illa omnium prima est, quae cum Auieno, Arato, Dionysio *de situ orbis*, Germanici & Ciceronis *interpretatione phaenomenorum* arateorum, Venetiis *arte & ingenio* Antonii de Strata cremonensis *IIX. Kal. Nou.* Victore pisano *recognitore* 1488. in 4. prodiit. Vid. Mich. Maittaire *annal. typogr.* Tom. I. p. 495. Illam excepit editio *Venet. aldina* 1502. cum Celso simul in 4. euulgata. Nostrae editioni adiicitur RHEMNII FANNII *carmen, de ponderibus medicis*, cuius in fine, talia leguntur verba: Lipsi *in officina industrii* Valentini Dammandri (Schumanni) *in regione equestri Anno partus virginis Sesquimillesimo-quintodecimo* (1515). Vltimam libelli paginam haec verba complent: *Vltra* QVINTI SERENI *medicinam in fronte huius operis promissam Candidissime Lector hic* RHEMNII FANNII *pondera medica tanquam dona auctoria offendis.*

Ad

Ad Lectorem

Diluerent medici sub certo pharmaca puncto
Indice natura pondera techna dedit
Egregie miseris consultum cernimus aegris
Quo nimis: atque minus sunt agitata procul.

Conf. Jo. Henr. Leichii *Annal. typogr. lipsiensis*, in libro *de origine & incrementis Typographiae lipsiensis*, *Lips.* 1740. in 4. p. 96. vbi vero haec verba paullo immutata leguntur. Praemittitur editioni narratio admodum breuis, *de caede & monumentis* Q. SERENI, vbi Q. SERENVS *Samonicus*, Gordiani iunioris praeceptor fuisse, minus adcurate dicitur. Istius enim SERENI *Samonici*, qui Gordiani praeceptor fuit, pater est, qui sub Septimio seuero & Caracalla inclaruit. Posterior cum in coena, Spartiano teste, in Caracalla, Cap. IIII. pag. 712. edit. *haakianae* 1671. in 8. occisus fuit, reliquit filio bibliothecam voluminum 62000. quae postea ad Gordianum iuniorem transiit. Multa opera mathematica, philologica & physica composuisse dicitur, quae tamen omnia, iniuria temporum perierunt. Neque illud *carmen*, quod hodie exstat, *de medicina*, omni ex parte integrum, sed e criticorum sententia, in fine truncum atque mutilatum est. Omnium optima censetur editio, quam Robertus Keuchenius, cum notis, *Amstelodami* 1668. & *ibidem* 1706. in 8. in lucem emisit. Variis etiam collectionibus illud carmen insertum fuit, e quibus Petri Burmanni *poetas latinos minores*, hic nominare sufficiet, vbi Tomo II. *Leidae* 1731. in 4. p. 185 sqq. *cum notis integris* Jo. Caesarii, Georg. Pictorii, villingani, Casp. Wolfii, Robert. Constantini, Roberti Keuchenii, ipsius P. Burmanni, *& selectis aliorum* obseruationibus, insertum reperitur. Vid. de Q. SERENO *Sammonico* Lil. Gregor. Gyraldi *de poet. historia dialog.* IIII. Tom. II. *Oper.* p. 189 sqq. vbi vero, in eorum incidit errorem, qui patrem cum filio confundunt. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. lat.* L. III. Cap. V. pag. 540 seqq. Tom. III.

p. 80

p. 80 sqq. Olai Borrichii *Dissert. de poetis latinis* II. pag. 67. Adrien Baillet *Jugemens des Savans sur les principaux Ouvrages des auteurs* Tom. III. P. I. §. 1170. p. 358. Omnium optime de illo disseruit Jo. Baptist. Morgagni, in *Epistolis in* Aurel. Cornel. Celsum, *&* Q. SERENVM Samonicum, *in quibus de vtriusque variis editionibus; libris manuscriptis & Commentatoribus differitur. Lugd. Batauor.* 1735. in 4.

QVINTVS RHEMNIVS FANNIVS PALAEMON, vicentinus, grammaticus, sub Tiberio & Claudio Impp. Romae docuit. Mulieris verna, primo, vt ferunt, textrinum, deinde herilem filium, dum comitaretur in scholas, litteras didicit, postea manumissus, inter romanos grammaticos principem facile locum obtinuit. Teste Suetonio *de illustr. grammatic.* Cap. XXIII. *omnibus vitiis infamis, & inprimis in libidines propensus, tantaque adrogantia fuit, vt* Marcum Varronem *porcum adpellaret, secum & natas & morituras litteras iactaret, nomen suum in bucolicis non temere positum, sed praesagiente* Virgilio, PALAEMONEM *fore aliquando, omnium poetarum ac poematum iudicem.* Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. lat.* Tom. III. p. 736. & 782. Olai Borrichii *de poetis latin. Dissert.* II. p. 69. Adr. Baillet *Jugemens de Savans* l. cit. §. 1175. p. 367 sqq. *Carmen, de ponderibus & mensuris*, quod nonnulli inter viros criticos, homini recentiori tribuere non dubitant, praeteritis temporibus, saepius cum Prisciano, & sub Prisciani nomine, editum fuit. Exstant etiam variae editiones, sub RHEMNII FANNII PALAEMONIS, & Remi Favini nomine, in lucem emissae. Omnium optima censetur editio Eliae Vineti *Paris.* 1565. in 8. Reperitur etiam in variis Scriptorum de ponderibus & mensuris, nec non poetarum & medicorum collectionibus. In Jo. Georg. Graeuii *Thesauro antiquitat. romanar.* inuenitur Tom. XI. p. 1693 sqq. notis Eliae Vineti illustratum. Petrus Burmannus inseruit, *cum notis*

notis Jo. Caesarii, El. Vineti, & Robert. Constantini *poetis latin. minor*. Tom. II. p. 396 seqq. Alias editiones vid. in *Catalog. Biblioth.* Bünauianae Tom. I. Vol. I. Cap. II. Sect. III. §. XV. p. 390. In editione, qua vtimur, nonnullae oculis se offerunt lacunae, vltimumque hemistichium, carmen non esse integrum, docet.

XXXII.

Conuiuium Euangelicum. In quo Diuersarum Partium Ministri Euangelici Cum D. Augustana Confessione Hilariter accumbunt, & Euangelice philosophantur. *Auctore* CHRISTOPHORO MARIANO *Augustano*, &c. Prouerb. XXIII. Quando sederis vt comedas cum Principe, diligenter attende, quae apposita sunt ante faciem tuam; & statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam, ne desideres de cibis eius, in quo est panis mendacii, &c. *Monasterii ad Almonium apud Andream Rhem, Oenipont. Anno Domini MDCII.* (1602.) in 4. pp. 83. excepta epistola dedicatoria & praefatione.

Quis ille CHRISTOPHORVS MARIANVS, vtrum nomen verum, an fictum fuerit, nos ignorare, vltro libenterque fatemur. Duo alii libri, contra augustanae Confessionis addictos, sub eius nomine prodierunt, quorum alter inscribitur: *demonstratio vna de mille vanitatis ministrorum verbi pseudeuangelici, Ingolstad.* 1598. alter *Trophaea mariana ob haeresin triumphatam. Vrsellis* 1601. in 4. vid. Thom. Hyde *Catalog. Biblioth.* bodleian. Tom. I. p. 431. In *lexico eruditor.* Tom. III. col. 176. isti tituli quoque ad-

ducti

ducti fuerunt, prior autem *Monaſterii* 1598. in 8. impreſſus dicitur, & auctor perperam *Chriſtianus* MARIANVS adpellatur. De auctoris vita, & libro, cuius adſcripſimus titulum, altum eſt ſilentium, e quo colligimus, illum vel ſuppreſſum, vel in culina, turis piperisque factum eſſe cucullum, & id quidem nobis admodum veriſimile eſt, propterea quod, Chriſt. Aug. Salig, ſagaciſſimus eiusmodi rerum indagator, nullam prorſus illius notitiam, habuiſſe videtur. Inſcripſit CHRISTOPH. MARIANVS *Conuiuium euangelicum* nomine Quirini Leonini, &c. Summae aedis ratisponenſis Praepoſiti ampliſſimi &c. Argumentum ſatyrae abſurdiſſimae, in euangelicos proteſtantes, *iocis, riſu*, vt auctor ait, *ineptiis, laſciuia plenae*, plautinis *magis quam* paullinis *dictis diſtinctae*, exponere, longum foret & ſuperuacuum, qua de cauſſa perſonarum colloquentium nomina tantummodo adiicimus. Ita vero ordine producuntur:

miniſtri	Philippides Harpax Zabolus.	*Comites* Philumenae *Lutheranus*	*Confeſſioniſta* *Concordiſta* *Zelotes, ſeu* rigidus.
euangelici	Gelaſimus Acanthio, Pſeudolus Toxilus	*Lutheranus mollis* *Flaccianus* *Caluinianus* *Schwenkfeldianus aut Anabaptiſta*	

Palaeologus
Oecumenius } *Catholici*
Euſebius

Pamphilus *Conuiuator.*

Cleoſtrata *eius vxor*

Stephanium
Philaenium } *pediſſequae*

Sterops *Legatus Concordiae.*

Igitur nugis putidis obſceniſque omiſſis, quas in hoc conuiuio effutire ſolent adſidentes conuiuae, adpendicis mentionem facimus, quae *teſtimonia* complectitur,

tur, a Georgio Mylio, augustano, *publicis chartis*, vt dicitur, *consignata*. Talia autem sunt. I. *de multiplici corruptela augustanae Confessionis;* II. *quod nullus exstet hodie in mundo arbiter seu iudex controuersiarum, quae de vero ac genuino sensu, & intellectu Confessionis augustanae nascuntur.*

XXXIII.

Epistola PAVLI ALBVTII ad Jesuitas. In qua de rebus grauissimis & lectu dignissimis tractatur. *Lutetiae Parisiorum per Gotthardum Vilarmum. Anno M. D. LXXIII.* (1573.) in 4. pp. 22.

Quis adsumto PAVLLI ALBVTII nomine, fictum enim sine dubio nomen est, hanc scripserit epistolam, alii disquirant, nos illi indagando irritam impendimus operam. Quod exemplar, quod ab amico nobiscum communicatum fuit, *Lutetiam Parisiorum* non viderit, charta, litterarumque characteres satis superque docent. Quisquis demum fuerit auctor, scribendi ratio, & cetera omnia demonstrant, non inuita illum Minerva scripsisse satyram, modestam quidem & verecundam, sed multo sale conspersam. Dicauit epistolam *integerrimis atque doctissimis viris omnibus, in societate Jesuitarum existentibus.* Laudat illos, quod soli fuerint & iis tantum acceptum ferri debeat, quod e situ & tenebris, in quibus litterae tamdiu, non minus foede quam miserabiliter delituerint, in lucem reuocauerint, pristinumque eis splendorem, ne maiorem dicat, restituerint. Insigni praeterea eos elogio ornat, ob tot linguarum peritiam, ob mores & honestum cultum, ob pietatem, quam teneris animis imbibendam curent, in adultis autem non desistant inserere. Tandem eos his adloquitur verbis: *quodsi meritum a nobis praemium vobis non datur, neque id fortasse ex-*

pecta-

pectatis, non est verendum, quin illud a Deo cumulatissime accipietis. Vos modo pergite vt coepistis, labantemque orbem terrarum sustinete. Sed quid ego dico vt coepistis? immo melius quoque quam coepistis. Videorne vobis aliquid absurdi dicere, sic loquens? vere libereque vobiscum agam, vt ratio ipsa postulat. Etenim si vos ii estis, quos esse plane confido, id est docti, honesti, iusti, &, quod caput est, pii, quae vobis dico, spero in bonam vos esse partem accepturos. Atque eo magis, quum is ego sim, qui nulla priuata caussa ad hoc impellar. nisi tantum publica, immo ipsius Dei Opt. max. quem hic testem citatum esse volo. Nihil enim aliud quaero, nihil cupio, nisi vt pax concordiaque inter christianos nascatur, ex quo Dei honos & gloria succedat. Itaque quae dicam, primum patienter audite, rogo deinde, vt dixi, in bonam partem accipite. Quae quidem si a vobis probabuntur, erit quod magnopere gaudeam: sin secus, non moleste feram: tantum vobis affirmo, omnia a syncera mente animoque proficisci, eodem Deo citato & teste, & iudice. Sunt nonnulli, qui eas, quas nuper recensui laudes, non inuiti vobis tribuant: vnum duntaxat reprehendant, nimium scilicet vos esse addictos romano pontifici &c. Iis inprimis succenset, quod lutheranos peiores habeant arrianis, Judaeos, Afros, Turcas *sufferant*, lutheranos vero infensissimo prosequantur odio, & in eos igne ferroque saeuire, cum pontifice non dubitent. Deinde paulo acerbius in romanum pontificem, eiusque adseclas inuehitur, & tandem Jesuitas iterum compellat, suaeque epistolae eiusmodi verbis imponit finem: *sed ad vos, vt saepe, redeo, vos arbitri, vos sequestres estote: vos etsi haereticos reprehendatis (vt sunt in multis reprehendendi) non iccirco rom. pontificem admonere sinatis. Estis, haberique vultis, vt dixi toties, sancti, iusti, docti, illud facite igitur, quod sanctos, iustos, doctos decet. Adulari, blandiri, omnia ad voluntatem loqui, crescentem tumidis inflare sermonibus vtrem, addere oleum camino, vnius*

scelera

ſcelera virtutes appellare, alterius virtutes ſcelera, ſi hominum eſt proborum, vel ſi hominum ſolum eſt, vos iudices adhibeo. Odium in haereticos, vt aiebam, nolo relinquatis, ſed potiora nolite negligere. Si pedes valebunt, nihil proderit capiti infirmo, at cum caput valet, & pedes & caetera membra bene ſe habent. Si haereſes ceſſabunt, quietius ſuauiusque regnabit rom. pontifex, ſed vitia ſceleraque plus in dies augentur. Omnia vobis bene cognita ſunt, ita vt ſi nolitis curare, veſtra, non aliorum culpa eſt, vosque Deo Opt. max. rationem eſtis reddituri. Ad cuius tremendum formidoloſumque tribunal, vos, rom. pontificem, caeterosque, me denique, his litteris citatos eſſe volo. Valete. Hoc opuſculum, inſigniter rarum ideo eſſe coniicimus, quod in inſtructiſſimarum bibliothecarum catalogis illud fruſtra quaeſiuimus. Adductum vero eſt, in Joſiae Simleri *Bibliotheca* p. 543. & in *Theſauro bibliothecali* P. I. *Norimberg.* 1738. in 4. p. 135. editio memoratur *Colloquii ieſuitici*, a Chriſtiano Francken, gardelebienſi, euulgati *Baſil.* 1581. in 8. cui PAVLLI ALBVTII, *ad Jeſuitas epiſtola*, adiecta fuit.

XXXIIII.

CAII PLYNII SECVNDI Naturalis Hyſtoria in fol. formae maior. folior. 266.

Hoc libro, vt tunc erant tempora, nihil ſplendidius pulcriusque typis excuſum fuiſſe, facile nobiſcum fatebuntur, quibus illius libri exemplum, pari diligentia ornatum, in bibliotheca quadam obuium factum fuerit. Nonſolum cuiuslibet libri littera initialis, non ſpernendae magnitudinis, eximiis coloribus picta eſt, quibus puriſſimum aurum mira arte laeuigatum internitet. Quod liber varios habuerit poſſeſſores, teſtantur notae criticae, vario charactere margini adpoſitae. Quidam ex illis fol. 2. litterae initiali L.

 qua

qua PLINII ad Vespasianum praefatio inchoatur, insignia sua gentilitia adpingenda curauit, tanta arte, vt hoc genere nihil pulcrius nitidiusque effingi queat. Tenet nimirum homo siluestris, crine fuluo, per totum corpus vrsi instar hirsutus, cana & promissa barba conspicuus, manibus scutum rubrum, in quo luna aurea falcata conspicitur, cui gallus gallinaceus albus insidet, aurea corona in capite ornatus. Hominis silvestris capilli, qui eumdem, quem barba colorem referunt, fascia alba redimiti sunt. Nonsolum insignem criticum, sed etiam medicum fuisse, qui margini obseruationes luculentas adscripsit, variae emendationes in textu factae, & aliorum auctorum verbis & testimoniis confirmatae, nec non obseruationes medicae satis superque testantur. Cum PLINIVS L. XXIII. Cap. IIX. refert, quod *in sanctuariis* Mithridatis, *maximi regis deuicti*, Cn. Pompeius *inuenerit, in peculiari commentario, ipsius manu, compositionem antidoti, e duabus nucibus siccis: item ficis totidem: & rutae foliis viginti, simul tritis: addito salis grano, & qui hoc ieiunus sumat, nullum venenum nociturum illo die:* his verbis, haec in margine adscripta leguntur: *Nota hic Antidotum, ex* Mitridatis, *Regis* Ponti *secretissimo scrinio depromtum, aduersus praesentis diei venenum diu quaesitum & praesentaneum. Et profecto, de hoc etiam in vrbe* Senarum, *tempore pestis certior sum factus,* A. T. Francisco Sutrio, *praeceptore meo: qui id apud sese, plerosque alios, ad multos annos, contra pestem & Epidymiae morbum, habuit comprobatum.* J. R. Quod ad obseruationes criticas adtinet, vnam alteramue hic addere licebit. Ad verba PLINII L. XI. Cap. XXXVII. *Labra, quibus brochi labeones dicti*, haec adnotata leguntur: Hermolaus Barbarus *voluit hic esse legendum labra* a quibus, & *non* quibus. Brunci *melius quam* Brochi. Nonius, Brunci *sunt, inquit, producto ore, dentibus prominentibus*, ex Lucilii *Satyra: Bruncus nouit lanius dente eminulo hic est Rhinoceros, in quo hoc obiter sciendum, quod in omnibus* Nonii *codicibus,*

non

non eminulo, *sed* emulo *corrupte legitur*. Paulloque infra, *Brochitate, inquit, dentium, senectus in equis & ceteris veterinis intelligitur, hoc est prominentia & magnitudine*, Bruncitate *scribendum semper*. Cum PLINIVS L. XII. Cap. I. Arbores recenset, quae cuilibet deorum dicatae fuerunt, possessor nostrae editionis, fabulam Phaedri XVII. libr. III. adscripsit, quam Perottum pro sua venditasse narrauit Scriuerius ad Martial. III. Ep. 20. Cum istius fabulae lectio, in variis locis, ab illa recedat, quae in editione Petr. Burmanni *Leid.* 1727. in 4. p. 157. inuenitur, illam hic adscribimus:

Olim quas vellent esse in tutela sua
Diui legerunt arbores: Quercus Joui
Et Mirtus Veneri placuit: Phoebo laurus (Burm. laurea)
Pinus Neptuno (B. Cybelae) *populus celsa Herculi*
Minerua admirans: quare steriles sumerent
Interrogauit causam: Dixit Jupiter (B. Interrogauit. Causam dixit Jupiter)
Honorem fructu ne videantur (B. videamur) *vendere*
At me Hercules inquit: (B. narrabit) *quod quisque* (B. quis) *voluerit*
Oliua nobis propter fructus (B. fructum) *est gratior*
Tum (B. Tunc) *sic Deorum genitor, atque hominum sator.*
O nata, merito sapiens dicere omnibus
Nisi vtile sit (B. est) *quod facimus stulta est gloria.*

Verbo *Platanus*, in eodem capite, haec adposita leguntur: *Nota* latum *a graeco deducitur, vna littera detracta. Nam graece* Platus latus *dicitur, vnde* platos latitudo *vocatur: hinc* Plato *ille philosophus de* humerorum latitudine *nomen assumpsit. Quum antea ex aui paterni nomine* Aristoteles *vocaretur. A* platos platea *hoc* latior *in oppido* via, *in qua conuenire populus solet. Eo pacto* Platanus *arbor a* late spargen-

 tibus

tibus se ramis. *Sub qua arbore* Jupiter *cum* Europa *concubuit. Et de hac arbore vid. Pandect. C. CCXXIII.* Et eiusmodi obseruationibus omnes libri margines, qui in nostro exemplari, amplissimi sunt, referti conspiciuntur. Sed redeamus ad editionem ipsam! Praemittuntur illi PLINII ad Marcum (L. III. Ep. V.) & ad Tacitum (L. VI. Ep. XVI.) epistolae, item Suetonii Tranquilli in libro *de viris illustribus*, Tertulliani in *apologetico*, & Eusebii caesariensis e libro *de temporibus*, de PLINIO testimonia. Haec excipit CAII PLYNII SECVNDI nouocomensis, ad Vespasianum suum, praefatio, quam sequitur *Synopsis earum rerum, quae summatim inesse* dicuntur *singulis libris.* Cuilibet libro subiicitur Auctorum catalogus, e quibus, PLINIVS res, quas memorat, excerpsit. In fine libri XXXVII. haec typographi leguntur verba: CAII PLYNII SECVNDI *Naturalis hystoriae Liber tricesimus septimus & vltimus finit.* Parmae *impressus opera & impensa* Andreae Portiliae. *Anno natiuitatis Domini. M. CCCC. LXXXI.* (1481) *Octauo idus iulii. Regnante illustrissimo principe.* Joanne Galeazo Maria *Duce* Mediolani.

Andreas *prodesse uolens* portilia *multis*
Gratum opus impressit PLYNION *aere suo.*
Temporibus priscis hunc bibliotheca tenebat
Principis: & magni diuitis: atque ducum.
Nunc emit omnis eum ciuis: quem gloria tangit:
Hunc emit argento pauper: & ore legit.
Factis aere notis debet cum diuite pauper:
His debet: quisquis discere multa cupit
Arte tua gaudere potes portillia *multum:*
Quae facit vt viuant omnia scripta: Vale.

Rarissimae editioni finem imponunt Correctiones, Auctoris anonymi, quas vero a Philippo Beroaldo profectas esse, compertum habemus. Conf. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. pag. 418. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dreszden* Tom. II. p. 569.

pag. 569. De PLINIO, & aliis *Historiae naturalis* editionibus vid. Pauli Cigalini, *de C.* PLINII SECVNDI, *Naturalis historiae Scriptoris, vera patria, eiusdemque fide & auctoritate praelectiones*, in *Thesauro Antiquitat. & Historiar. Italiae* Tomo VIIII. Part. VIII. & quem sententiae suae aduersarium nactus est Polycarp. Palermi *de vera C.* PLINII SECVNDI, *Patria, atque ea* Verona *Libr. III. quibus* Paulli Cigalini, *& aliorum sententia contraria confutatur*, in *Thesauro Antiquit. & Histor. Italiae* l. cit. Paulli Eberi *de Vita & scriptis* C. PLINII *Dissertatio Viteb.* 1556. in 8. & in Philip. Melanchthonis *Declamationib.* Tom. IIII. *Seruest.* 1586. in 8. pag. 356 seqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. lat.* Tom. I. L. II. Cap. XIII. p. 401 sqq. Conf. Tom. II. p. 562 sqq. Jo. Nicol. Funccii *Tract. de imminenti lat. linguae senectute*, *Marburg.* 1736. in 4. Cap. VIIII. §. XLIII. seqq. p. 538 sqq. M. B. dl. *Vie de* C. PLINIVS SECVNDVS dans les *Memoires de* Niceron Tom. VII. p. 250 seqq. die *Merkwurdigkeiten der Koeniglichen Biblioth. zu Dreszden* l. cit. & Tom. III. p. 11 sqq. p. 26 sqq. *Gundlingiana* P. XXV. p. 367 sqq. Jo. Harduini Catalogus editionum PLINII praecipuarum, quarum collatione eius editio emendatior prodiit, in edit. *Paris* 1723. II. Tom. in fol. Tom. I. fol. 13. De editione prima, quae *Venet.* 1469. in fol. prodiit, & tales in calce versiculos adscriptos habet:

Quem modo tam rarum cupiens vix lector haberet,
Quique etiam fractus pene legendus eram;
Restituit Venetis *me nuper* Spira Johannes;
Exscripsitque libros aere notante meos,
Fessa manus quondam, moneo, calamusq. quiescat:
Namque labor studio cessit & ingenio
M. CCCC. LXVIIII.

vid. *Memoires sur la premiere Edition de l'histoire naturelle de* PLINE dans les *Memoires de litterature* de Mr. de Sallengre Tom. I. P. II. p. 275 sqq.

XXXV.

Prima pars Plyniani Indicis editi per JOANNEM CAMERTEM, *ordinis Minorum*, *sacrae Theologiae D.* In qua, tabellae pictae instar, mira litterarum connexione dicuntur ea omnia, Geographiam praeter, quae toto Plyniano volumine continentur. *Cum gratia*, & *priuilegio vt mox sequetur.* in 4. folior. 167.

Pars secunda Plyniani Indicis *eiusdem* JOANNIS CAMERTIS, Geographiam, id est, Terrae, & in ea regionum. montium. promontoriorum. specuum. syluarum. fontium. lacuum. fluminum. marium. insularum. oppidorum populorumque. descriptiones continens copiose, secundum inter se seriem litterarum. *Cum gratia & priuilegio orbis principum vt supra.* in 4. folior. 55.

Prima & perquam rara, *indicis* haec est editio, qui postea variis *Historiae naturalis* editionibus, v. c. Sigismund. Gelenii *Basil.* 1535. in fol. Jac. Dalechampii *Francof.* 1608. in 8. ob insignem, qua se viris doctis, commendauit, vtilitatem, subiectus fuit, donec Joannes Harduinus nouum, & omnium fere, quae in Plinio occurrunt vocum, indicem concinnaret. Respondet *index* editioni, quae ex castigationibus Hermolai Barbari, *Venetiis per Bernardinum Benalium* an. 1497. impressa fuit, quam ob caussam Josias Simlerus in *Bibliotheca* pag. 351. illum *mutatis, per alias* Plinii *editiones, foliis, inutilem esse coepisse,* adfirmat. Priuilegiis munitus est Leonis Pontif. rom. X. & Maximiliani II. Imperator. Romanor. Vtramque partem auctor dicauit Stephano Verbeucio pannonio, bonarum artium cultori. Primae parti praemittuntur 1) JO. CAMERTIS *Epigramma in* C. Plinii *laudem* distichor.

ſtichor. 20. 2) Eiusdem *in liuidos.* 3) Theodori Canner, Ordinis minor. S. Theolog. Doctor. & Auſtriae prouincial. Miniſtri *in* plinianum *indicem epigramma.* 4) Joachim Vadiani, poetae, a Caeſare laureati, *epigramma ad Lectorem.* 5) Fratr. Benedicti Chelidonii *Epigramma.* 6) Georg. Gemanii Ordin. Minor. JO. CAMERTIS diſcipuli, *Epigramma ad Lectorem.* Quae in priore parte occurrunt, auctor ipſe his verbis in fine adpoſitis, indicat: *Explicit prima pars indicis* Plyniani *edita primum per* JOANNEM CAMERTEM Minoritanae profeſſionis. *In quo demptis his quae ad Geographiam ſpectant, (nam haec altera ſequens Indicis pars plene complectitur) illa omnia ex ordine continentur quae ſparſim & plerumque ſubobſcure* Plynius *toto opere complexus eſt. Ea autem ſunt Coelum, Mundus ipſe, ac mundi elementa, plantae, arboresque, agriculturae diſciplina, hortorum cultus, herbarum genera, medicinae ex herbis, arboribus, animalibusque, medicinae eiusdem primi inuentores, ac medici veteres excellentes, magicae vanitatis redargutio, auri, argenti, aerisque metalla, colorum differentiae, ſculptores ac pictores nobiles, marmora reliquorumque lapidum genera. Poſtremo gemmarum diuerſitates, vires, precia, rationesque quibus quae verae ſint, a facticiis dignoſci poſſunt. Habes inſuper compendio horum omnium hiſtorias nobilium actorum, quae ad morum perſecutionem, vitiorumque fugam plurimum valent.* In ſecundae partis fine, haec oculis obiiciuntur verba: *Explicit pars ſecunda* Plyniani *indicis, edita per* reuerendum ſacrae Theologiae Doctorem magiſtrum JOANNEM CAMERTEM ordinis minorum, *vbi, optimo litterarum ordine, continentur ea omnia, quae ad Geographiam pertinent; id eſt Terrae diuiſiones, atque menſurae. Gentes quae terras accolunt. Oppidorum Vrbiumque inſignium, montium promontoriorum, ſpecuum, ſyluarumque, marium, lacuum, fontium, fluminum inſularumque orbis, ac aliorum dictorum nomina: deſcriptiones. ſitus. Impreſſa*

 Viennae

Viennae Pannoniae *per* Hieronymum Victorem, Joannemque Singremium *artis socios. Sumptibus* Leonardi, & Lucae Alantseae *fratrum, ac ciuium* Viennensium *optimorum; quibus idem* JOANNES CAMERS, *apud quem tantum opus publicandi fuerat autoritas, hunc* Plynianum *indicem, facultatem tribuit imprimendi. Anno uidelicet a Christi natali. M.CCCCC. XIIII.* (1514) *Calendis Septembribus.* In vltima libri pagina adparet bibliopolae Leonardi Alantsee insigne. Conf. die *Merkwürdigkeiten der königlichen Biblioth. zu Dreszden* Tom. III. p. 27. Michael Maittaire *Annales typograph.* Tom. II. p. 256. JOANNES RICVTIVS VELLINVS, Ordini Minorum adscriptus, Theologiae doctor, ac princeps in conuentu Franciscanorum vindobonensi theologiae lector ordinarius, & Austriae prouincialis Minister, CAMERTIS, siue DE CAMERINO, cognomen, more illorum seculorum vsitatissimo, a patria Camerino, Marchiae anconitanae oppido, adsciuit, quod in *lexico eruditorum*, alia ratione se habet, cum Tom. I. col. 1598. JO. CAMERTEM, & Tom. IIII. col. 1506. JO. RICVTIVM VELLINVM, veluti viros diuersos auctor adtulit. Natus fuit anno 1448. multisque scriptis criticis, factus est celebris, quorum catalogum adtulit Josias Simlerus in *Bibliotheca* pag. 351. Diem obiit supremum anno aetatis XCIIX. anno seculi XVI. 46. Conf. de illo Anton. Posseuini *Apparat. sacer* Tom. II. p. 128. Illi plerumque cum Jo. Alb. Fabricio Lib. IIII. *Biblioth. graec.* Cap. II. p. 26. versio latina, soluta oratione περιηγήσεως οἰκουμένης, Dionysii alexandrini, tribui solet, sed praeter Jacobum Lectium in *corpore poetarum graecorum veterum heroicorum Graece & Latine Geneuae* 1606. in fol. edito, illam, a Jacobo Ceporino esse compositam, non spernendis argumentis docuit Auctor derer *Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu Dreszden* Tom. III. p. 142.

XXXVI.

XXXVI.

Solinvs de Mirabilibus Mondi (Mundi) in fol. folior. 34. si praemissa folior. 9. exceperis.

Praemittuntur codici, litteris romanis satis nitide impresso, *index* & Bartolini atriensis, *ad* Lucam Passium *Ictum excellentissimum epistola*, cuius hic adscribimus clausulam, vbi, quid hac editione praestitum fuerit, exponit. *Mitto itaque ad te. mei in te amoris indicem* SOLINVM *polyhistora: qui cum antea multis erroribus refertus circumferretur: ita a nobis multis adhibitis & nouis & vetustis exemplaribus: nonnullisque in illum* Joannis Britannici *praeceptoris nostri obseruationibus: castigatus est: vt putemus: omnibus linguae latinae cultoribus satisfecisse; Addidimus insuper tabulam ita capitulatim paginatimque graphicae digestam; vt nihil in toto sit opere: siue loca: siue vrbes: vel aues: vel lapides: vel arbores: vel cuiuscunque generis animalia requirantur: quod vel modico temporis dispendio non reperiri possit: Labores igitur nostros ea frontis hilaritate accipies: qua a me tibi missi sunt. Eos enim si tibi gratos esse probatosque sensero non dubitabo studium meum ad altiora grauioraque accommodare. Vale* Bergomatium *decus, & me quod facis plurimum ama Iterum vale:* Brixiae *Sexto Kalen. Decembres M. CCCCIIC.* (1498). Istam epistolam excipit SOLINI ad Autium, quem postea Martinus Antonius Delrio in suis *in* CAII SOLINI *polyhistorem notis*, *Antuerpiae* 1572. in 8. in Antium vel Auitum, Claudius vero Salmasius in *plinianis Exercitation. in* C. IVL. SOLINI *polyhistora*, Traiect. ad Rhen. 1689. in fol. Tom. I. p. 3. in Aduentum mutauit, *epistola*. Dispescitur liber SOLINI in Capita LXIIX. In fine codicis haec leguntur verba: SOLINVS *de mirabilibus mundi* Brixiae *per* Jacobum Britannicum *impressus Anno M. CCCCIIC.* (1498).

(1498) *die vigesimo Nouembris.* Vid. Michael. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. I. p. 660. Jo. Ludolph. Bünemanni *Catalog. libror. rar.* pag. 22. vbi codex 7. thaler. aestimatus fuit. Vid. de CAIO IVLIO SOLINO, quem grammaticum fuisse romanum coniicimus, & variis *polyhistoris* editionibus Cl. Salmasii *prolegomena* in *exercitat. plinianis, de patria, aetate, & polyhistore* SOLINI, Daniel. Guil. Molleri *Dissertat. de C.* IVLIO SOLINO *Altorf.* 1693. in 4. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* Tom. I. L. II. Cap. 13. p. 413 sqq. Tom. II. p. 625. Jo. Nicol. Funccii *Commentar. de vegeta latinae linguae senectute, Marburg.* 1744. in 4. Cap. IIX. §. XVI-XXIII. pag. 709 seqq. Conf. Gerard. Jo. Vossii *de historic. latin.* L. III. p. 646. Jo. Georg. Walchii *Histor. critic. latin. lingu. Lips.* 1729. in 8. Cap. I. pag. 90. *Thesaurus bibliothecalis* P. IIII. p. 373 sqq. Omnium prima & rarissima SOLINI est editio, quae *ex officina typographica* Nicolai Jenson *Venet.* 1473. in fol. in lucem exiit. Insigni illam elogio ornat Claud. Salmasius, & Joannes Masson. Ille l. cit. in *prolegomen.* fol. 14. illam vice Manuscripti fuisse, ait, cum in multis, ac paene in omnibus, cum libris scriptis consenserit; hic in *Dissertation critique sur la premiere edition de* SOLIN, *où l'on fait voir l'utilité de cette edition pour la correction du texte, de cet auteur, & où l'on éclaircit quelques points de l'antiquité.* Reperitur ista dissertatio in l'*Histoire critique de la Republique des lettres* Tom. XIIII. pag. 1 seqq. Conf. die *Neue Bibliothek* Tom. IIX. P. LXX. p. 796 sqq. Jean le Clerc *Bibliotheque ancienne & moderne* Tom. X. p. 4 seqq. Qua ratione Plinii *historia naturali* vsus fuerit SOLINVS, vid. in Jacob. Thomasii *dissertat. de plagio litterario* §. 543. seqq. pag. 243 seqq. edit. *Leucopetr.* 1679. in 4.

XXXVII.

STRABO de situ orbis. in fol. folior. 150. si indicem exceperis praemissum.

In fronte libelli comparet figura ligno incisa, quae quinque viros cathedris insidentes refert, calamis scriptoriis instructos, quibus, libris apertis nonnihil inscribere conspicuuntur. Complectitur codex libros STRABONIS *de geographia* XVII. e graeco in latinum sermonem per Gregorium Typhernatem, & Guarinum veronensem conuersos. Ipsi versioni praemittuntur 1) *index* folior. 15. 2) Antonii Mancinelli, ad inclytum virum Iustinum Carosium, vtriusque iuris consultissimum, ciuemque veliternum *epistola*, in qua commemorat, quod indicem confecerit, quod onus, non tam mercede, quam vt studiosis consuleret, libenter adsumserit. *Mercede*, ait, *quod* Bernardinus Resina *litterarum doctorumque amantissimus, me diu multumque obsecrauit: aliqua* STRABONIS *geographiam ratione lucidiorem efficerem. Ad quod certe agendum publicae vtilitatis gratia quam vllo praemio (etsi minime id defuerit) motus tandem accessi. Sicubi vero deprauatum quid legitur: non mihi at impressorum potius festinantiae imputabitur.* Iustinum postea Carosium hisce compellat verbis: *Tu autem* Iustine: *qui inter Jureconsultos celeberrimus: alterque tui seculi* C. Figulus: *ad quem (vt legitur)* Romani *consulendi caussa concurrere soliti: Nam & ad te maxima vrbis* Romae *quam incolis pars ita aduolat: quapropter etiam consistorii fiscique aduocatus electus. Tu demum post vbi iuris ciuilis nodos aperuisti* STRABONIS *geographiam legens reficieris sane perinde ac fidibus* pythagoraei &c. Scripta est haec epistola Venetiis *quinto Nonas Maias.* 1494. Ex his autem colligimus, istam epistolam & indicem STRABONIS editioni iam esse praemissum, quae *Venetiis ex officina typographica Joannis vercellensis* an. 1494. in fol. in lucem exiit.

exiit. Sequitur in hac editione 3) Christophori Nigri *carmen ad* Jo. Francisc. Dandulum *de miseria vitae secularis* distichor. 75. 4) Eiusd. *ad clariss. Aristocratiae* Venetae *censorem* D. Antonium Boldum *equitem auratum poetamque ac oratorem praecipuum carmen* distichor. 15. 5) Eiusd. *ad* Berardinum anconitanum *carmen* distich. 19. 6) Eiusd. ad *praestabilem Jctum* Michael. Bempensum *carmen* distich. 7. 7) *Ad* Paul. II. *Pontificem max.* Joannis Andreae, aleriensis Episcopi, *epistola*, in qua inuehitur in Georgium Trabezontium, quem *Cenotimonem*, id est *nouum Timonem* adpellat. Controuersiae huic occasionem dederat Georgii Trabezontii, siue Trapezuntii versio latina librorum Platonis *de legibus*, quam Nicolai V. Pontificis iussu confecerat, Joannes vero Andreae, Episcopus aleriensis, multis in locis, haud satis adcuratam esse pronunciauerat. Vid. Niceron. *Memoires* Tom. XIIII. p. 330. *Giornale de' letterati d'* Italia Venet. Tom. XVI. p. 415. & 429. Tom. XVII. p. 275. 8) *Ad* Nicolaum V. *Pontif. max.* Guarini veronensis *in* STRABONIS *traductionem epistola.* 9) Eiusd. Guarini *in Absolutionem* STRABONIS *inchoati prohemium alterum*, *ad insignem ac patricium equestris ordinis virum*, *d.* Jacobum Antonium Marcellum venetum. Quod ad versionem ipsam, quae in hoc codice reperitur, adtinet, partim illa a Guarino Guarini veronensi, partim a Gregorio Tifernate confecta est. Docet id nos Joannes Andreae Episcopus aleriensis, in *epistola* iam citata, vbi scribit: *Christianitatis principes ac sedis tuae* Romanae *ecclesiae sanctissimi antistites recte intelligentes; & ante omnes Pontificum maximorum splendor ingens* Nicolaus V. *praedecessor haud dudum tuus pater sancte miro studio egerunt: vt* Ptolemaeus, STRABO*que* cretensis, *non minus historicus quam Geographus atque philosophus*, *&* homericae *maiestatis illustris expositor:* Romanis *vocibus audirentur; demandata rei, mirae difficilitatis prouincia multi nominis viris:* Jacobo Angelo Florentino,

in

in mathematicis doctissimo, ab Alexandro V. *transferendi in latinam* Ptolemaei, STRABONIS *vero a* Nicolao *item* V. Guarino Veronensi *&* Gregorio Tifernati. *Quorum ego in manibus sumtis exemplaribus, ex* Gregorii *Archetypis* Asiam *atque* Africam *describi feci.* Guarini *autem* Europa *perlecta, quod in ea multa deerant fragmentis: vt puto* Graecorum: *illius exemplarium: amicorum ope addi omnia procuraui. In quo* Theodoro *meo* Gazae: *atque* Andronico Lampo: *item* Birago *graece latineque doctissimis viris non exigua gratia est habenda.* Ipse quidem Guarinus omnes XVII. STRABONIS libros, e graeco in latinum sermonem conuertit, sed nouem tantummodo priores impressi fuerunt. Cum enim Nicolaus V. roman. Pontifex, cuius iussu illi se adcinxerat negotio, diem obiisset supremum, a proposito destitit Guarinus, donec Jacobi Antonii Marcelli, patricii Veneti hortatu & munificentia permotus, STRABONIS libros resumeret, & septem libros posteriores, decem prioribus iam translatis, & cum Gregorii Tifernatis versione continuata, in lucem emissis adderet. Testem illius rei habemus ipsam Guarini *epistolam* ad Marcellum, & inprimis verba id indicant, quae in illius fine leguntur: STRABO *e* Graecia *in* Italiam *nuper aduentans triumphaturus est tam illustrem nactus hospitem - - maxime cum tantum opus, quod Pontifex inchoarat, mancum imperfectumque reliquerat; magnanimus eques* Jacobus Antonius Marcellus, *confectum & absolutum sua opera & cura addidit.* Guarini vero versio librorum VII. posteriorum, quod nos sciamus, nunquam edita fuit. Quae cum ita sint, facili negotio, illa, quae apud Gerard. Joan. Vossium L. III. *de Historic. latin.* Cap. VII. pag. 531. apud Niceronum Tom. XXVIIII. des *Memoires* p. 125. & in *Nouveau Dictionaire historique & critique de* Jaques George Chaufepié Tom. II. litt. G. p. 101. not. A. & apud alios leguntur, & primo adspectu sibi aduersari videntur, conciliari poterunt. In eo vero errorem admisit Nice-

Niceronus, & qui illum presso, vt aiunt, sequitur pede Jacob. Georg. Chausepié, cum versionem Guarini librorum STRABONIS VII. posteriorum, cum libris X. decem prioribus impressam esse sibi persuadent. Haud etiam satis adcurate dicta videntur illa, quae apud Jo. Albert. Fabricium Lib. IIII. *Biblioth. graec.* Cap. I. p. 5. & 6. leguntur, vbi Jacob. Antonius Marcellus, Guarini & Gregorii Tifernatis versionibus, *vltimam manum imposuisse, & reliqua adiunxisse* dicitur. Eadem emendatione indigent verba in *Biblioth. med. & infim. latinitat.* L. VII. p. 291. conspicua, cum Guarini & Gregorii Tifernatis versionem, Fabricius *ex recensione* Jacobi Antonii Marcelli *prodiisse* saepius, ait. Vid. de Guarino Guarini, veronensi, praeter scriptores iam citat. *Giornale de' letterati d'*Italia Tom. XII. p. 352. Tom. XIII. pag. 406. Bartholom. Facii *Lib. de viris illustribus* ex edit. Viri Clariss. Laurentii Mehus *Florent.* 1745. in 4. p. 17. Scipionis Maffei *Veron. illustrata Veron.* 1732. in 8. Tom. II. p. 131 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VII. pag. 347 seqq. P. Baile *Dictionaire* Tom. II. p. 1332. Paul. Jouii *Elogia doctorum viror. Basil.* 1571. in 8. pag. 253. Carmine eius elogium scripsit, Janus seu Joannes Pannonius, Episcopus quinquecclesiensis, cuius *Syluam panegyricam ad* Guarinum veronensem *praeceptorem,* edidit Beatus Rhenanus, *Basileae apud Jo. Frobenium,* 1518. in 4. Legitur etiam in Jo. Philip. Parei *Delitiis poetarum hungaricorum, Francof.* 1619. in 12. pag. 1 seqq. Cum anno 1460. Guarinus Guarini nonagenarius Ferrariae mortuus esset, Antonius panormitanus ei scripsit epigramma:

Quantum Romulidae *sanctum videre* Catonem
Quantum Cepheni *volitantem* Persea *caelo*
Alciden Thebe *pacantem viribus orbem*
Tantum laeta suum vidit Verona Guarinum.

De Gregorio Tifernate, siue Tiphernate vid. Lil. Gregor. Gyraldus *Dialog.* I. *de poetis sui temporis*

Tom. II.

Tom. II. *Oper.* p. 387. Paul. Jouii *Elogia doctor. viror.* p. 259. P. Baile *Dictionaire* Tom. IIII. p. 2750. Omnium prima istius versionis editio est, quae cura Joannis Andreae aleriensis Episcopi prodiit *Romae per Conradum Sweynheim & Arnoldum Pannarz* 1470. in fol. Vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 296. Editioni, quam habemus, Typographus haec addidit verba: STRABONIS amasini *Scriptoris illustris geographiae opus finit.* Venetiis *a* Philippo pincio Mantuano *impressum. Anno dni. MCCCCCX.* (1510) *die XIII. Julii. Serenissimi D. D.* Leonardi Lauredani Venetiarum *Ducis tempestate.* Vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. pag. 216. Multis erroribus typographicis, illa deformata, neque a Jo. Alb. Fabricio in *Bibliotheca graeca* memorata fuit. De aliis editionibus vid. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dreszden* Tom. I. p. 446 sqq.

XXXIIX.

POMPONIVS MELA. in 4. folior. 38.

Sine dubio haec est editio, quam Jo. Albert. Fabricius Tom. II. *Biblioth. latin.* L. II. Cap. IIX. p. 476. ex Hermolai Barbari recensione ad Alexandrum VI. sine loco & tempore in 4. prodiisse scribit. Litteris romanis illa exscripta est, & nisi fallimur, Italiae, natales refert acceptos. Praemittitur illi Hermolai Barbari *in* POMPONIVM MELAM, *ad* Alexandrum VI. *Pontificem max. praefatio*, quae postea in Abraham. Gronouii editione *Lugd. Batau.* 1722. in 8. mai. locum inuenit, vbi *trecenta loca* in POMPONIO MELA, se emendasse Hermolaus scribit. Edidit Hermolaus Barbarus etiam *castigationes, in* POMPONIVM MELAM, quae initio lucem viderunt, cum *secundis castigationibus* plinianis, *Romae formis Eucharii Argentei,*

gentei, Germani, Idibus Febr. 1493. in fol. impreſſis, poſtea autem ſaepius, cum POMPONIO MELA editae fuerunt. Fuit Hermolaus Barbarus, Zachariae filius, Franciſci nepos, Pomponii Laeti diſcipulus, Patricius venetus, patriarcha & archiepiſcopus aquileienſis, a Pontifice Innocentio IIX. conſtitutus. Cum vero hoc aquileienſe *ſacerdotium, inconſulto*, vt Pierius Valerianus *de litterator. infelicitate*, p. 9. refert, *ſenatu ſuſciperet* veneto, *exul factus, & de poſſeſſione eiectus, vitam inopem aliquamdiu traxit*, Alexandri *Pontificis ſportula ſuſtentatus: paucis vero poſt menſibus, peſtilentia contactus, deſertus ab omnibus, infeliciſſimo mortis genere oppreſſus eſt, quique laudatione & eloquentia ſua innumeros aetatis ſuae homines illuſtraverat, & funere & honore ſepulchri ita defraudatus eſt, vt vbi ſepultus, quoue hominis cadauer coniectum fuerit, ignoretur.* Erraſſe Pierium Valerianum, & Hermol. Barbarum omnino fuiſſe ſepultum, Paul. Jovii, Mr. de la Rochepozai, Oldoini, & aliorum teſtimoniis demonſtrat P. Baile *Dictionaire* Tom. I. p. 439. not. (L), qui cum Nicerono Tom. XIIII. des *Memoires* p. 20. illum in eccleſia della *Madonna del popolo* conditum eſſe ſcribit. Paul. Jouius in *Elogiis doctor. viror.* ſepulchrum eius, hoc elogio ornatum memorat:

Barbariem Hermolaus Latio *qui depulit omnem*
Barbarus *hic ſitus eſt, vtraque lingua gemit*
Vrbs Venetum *huic vitam, mortem dedit inclyta* Roma
Non potuit naſci nobiliusue mori.

De tempore quo obierit, docti etiam viri diſceptant. Laurent. Schraderus, Barthol. Burchelati, Fr. Sweertius, Jo. Mabillonius &c. id d. XXI. Maii an. 1494. cum aetatis annum ageret XLI. accidiſſe memorant; Trithemius vero, Jacob. Philip. Bergomas, Georg. Merula, Angel. Politianus, Petr. Parenti & alii, annum 1493. menſemque Julium, illi fuiſſe emortualem conten-

contendunt. Argumenta quibus vtraque pars sententiam suam confirmare studuit, exponuntur a Nicerono l. cit. pag. 15 seqq. Multis operibus editis & ineditis inclaruit. Catalogum eorum dedit Joannes Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. II. p. 457 sqq. *Giornale de' letterati* d'Italia Tom. XXIIX. pag. 126 seqq. Niceron in *Memoires* l. cit. Conf. Tom. XX. p. 70 seqq. Petri Criniti *de honesta disciplina* Lib. I. Cap. 7. L. XV. cap. 9. Jacob. Philippi Bergomatis *Supplement. Chronicor. Paris.* 1535. in fol. fol. 408. b. Jos. Simleri *Bibliotheca* pag. 287 seqq. Gerard. Jo. Vossii *de Historic. latin.* L. III. Cap. IIX. p. 559 seqq. Antoin. Teissier *Eloges des Savans de Mr. de* Thou Tom. I. *à Vtrecht* 1696. p. 331. Tom. III. *à Berlin* 1704. p. 200. Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. Part. I. §. 314. pag. 389 seqq. Tom. II. P. III. §. 816. p. 311 sqq. Nicol. Comneni Papadopoli *Historia gymnasii patauini Venet.* 1726. in fol. Tom. II. p. 27. David Clement *Bibliotheque historique & critique* Tom. II. p. 412 sqq.

XXXVIIII.

Narratio de Conspiratione a Comite Gouriae, contra Jacobum eius nominis Sextum, Serenissimum Scotorum Regem, Perthi, die Martis, qui quintus erat Augusti anno M. D. C. intentata. *Haidelbergae* 1601. in 4. pp. 23.

Qua ratione Joannes Comes Gouriae (John Carl of Goury) & eius frater Alexander Ruthuenus (Alexander Ruthwon) regi Scotiae Jacobo VI. struxerint insidias, & spe eruendi thesauri, in suam inuitauerint domum, vt venatoribus quos secum duxerat relictis, omni auxilio destitutum interficere possent, & quomodo tandem rex a Lenoxiae duce, Comite

Marriae, Jo. Ramſaeo, & Thom. Areskino, e ſacrilegis eorum manibus liberatus fuerit, Thuanus P. V. Libr. CXXIIII. p. 691 ſqq. edit. *Francof.* 1621. in 8. & Auctor Partis IIII. *mellificii hiſtorici*, quod *Francof.* prod. 1649. in fol. p. 1061 ſqq. expoſuerunt, qui vero regis inſidiatores Comitem Gauriam & Alexandrum Ruuenum adpellant. Quamuis haec *narratio* ſeparatim excuſa rariſſime inueniatur, & paullo prolixior ſit illa, quae apud ſcriptores citatos legitur, verborum tamen ſimilitudo rerumque ſeries ac connexio clariſſime demonſtrat, quod alter alterius in narranda hiſtoria ſequutus fuerit veſtigia. Vtrum vero Thuanus auctorem anonymum, an ille Thuanum exſcripſerit, definire non poſſumus. Vt dictis noſtris conſtet fides, initium *narrationis*, prout illa ab Anonymo, & Thuano expoſita fuit, adſcribemus:

Anonymus	Thuanus
Dum Falclandiae *rex ageret, ſeque quotidie ceruorum venatione exerceret (quo exercitii genere eo anni tempore, ſe vt plurimum oblectare ſolet) quinto Auguſti, qui in Martis diem incidebat, inter ſextam & ſeptimam matutinam, coeli ſerenitate inuitatus, vt ſtabula praetergreſſus, equum erat aſcenſurus (venatoribus interim eius aduentum in campis expectantibus & aulicis ſe ad equos accingentibus)* Alexander Ruthuenus, *comitis* Gouriae *frater germanus, vrbem in-*	Jacobus *forte ad* Falcolandiam *ſe cottidiana ceruorum venatione oblectabat cum Nonis Sextilibus mane equum cum aulico omni comitatu conſcenſurus, vt ſolita oblectamenta repeteret*, Alexandrum Ruuenum, Joannis Comitis Gauriae *fratrem germanum* Pertho, *quod alias* Joannis fanum *dicitur, cui praeerat* Gaurius, *venientem obuium habuit, qui inſolita ſalutandi ratione, capite ad regis genua demiſſo, ipſum ſeductum, vultu deiecto, & oculis perpetuo humi defixis, compellat, & veſpera proxima plebeium hominem ex opidanis caput pallio velantem ſibi in*

Anonym.	Thuanus
ingressus, deque regis discessu certior factus, eum magna celeritate accessit: vbi salutatione satis humili, capite ad regis genua demisso, (qui salutandi modus illi antea prorsus insolens) peracta, apud regem a comitatu nonnihil seductum, vultu deiecto, & oculis perpetuo in terram defixis, tale alloquium instituit. Accidit, inquit, vt vespera proxime elapsa, non procul Pertho, *vbi in praesentia cum fratre commoror, animi relaxandi gratia prodeam, ambulanti plebeius quidam obuius fieret: cuius vt caput pallio obuolutum animaduerti, accedens propius, de nomine quidue negotii solus, in loco solitario, & auio factitaret, coepi inquirere. hic hominem tanta consternatio inuasit, vt nec lingua, nec alia corporis membra suis adessent officiis: hic gestus augebat suspicionem. itaque dum singula accuratius obseruo, aliquid subesse ratus, sinum aliquanto turgidiorem video, inde retecto pallio ingentem & capacem vrnam auro ad orificium refertam sub axilla deprehendo: vt vidi, hominem*	*in loco solitario visum narrat, & ad eum verba faciens cum tremere hominem & inter respondendum animi vagum hallucinari animaduertisset, aucta suspicione pallium reiecisse, & vrnam ingentem auri ad os vsque plenam sub axilla eius deprehendisse; igitur eum in vrbem secum clam reduxisse, vinctumque cum vase, conclaui, ad quod nisi per multas fores a se obseratas, nullus patet aditus, inclusisse, nemine facti ne fratre quidem conscio, & summo mane ad ipsum venisse, vt secreti participem faceret. Proinde orare, vt quamprimum eo veniat & fortunae beneficio vtatur. Rex inito laudata eius beniuolentia, se excusare, nec aequum & honestum esse, huic vt se negotio immisceret; solos quippe thesauros in terra repertos ad fiscum pertinere; ad haec cum* Alexander *rustico propositum fuisse diceret, thesaurum in terram defodere, Rex retulit, longa diuersa esse, animum defodiendi habuisse, & defossum inuenisse* &c.

nem

nem sic onustum in vrbem mecum clanculum reduxi, ibique vinctum, vase vna relicto, nemine alio facti conscio, conclaui, quo nisi per multas fores, iam a me obseratas, nulli patet aditus, diligenter inclusi, & hodie cum diluculo, ante quartam matutinam, Pertho *iter ingressus, quanta potui celeritate, sicut ex officio tenebar, huc ad Celsitudinem Tuam me contuli; ideo maiorem in modum Maiestatem tuam oro, vt quam primum omni adhibita tum diligentia, tum taciturnitate, eo proficisci Celsitudo tua dignetur, & priusquam res fiat palam, aliquid de ea statuatur; hic enim protestor, sancteque affirmo, me rem istam nemini mortalium, imo ne fratri quidem, hactenus reuelasse. Ad haec rex cum gratias pro beneuolentia egisset: nulla inquit ratione aequum aut honestum censeo, vt huiusmodi negotio me immisceam: quando nullius liberi, ac fidelis subditi thesaurus, nisi forte sub terra repertus, quod in isto secus se habet, ad regem possit lege deuenire. Caeterum inquit,* Alexander, *ille mihi est fassus, eo se fine egressum, vt in terram defoderet: vt plura exquirerem, nec temporis nec loci ratio sinebat. Rex, non parum, inquit, factum ipsum a facti proposito distat: nec perinde est animum defodiendi habuisse, & defossum inuenisse* &c.

Nisi plane fallimur, haec *narratio*, ab Anonymo edita, iussu *regis* conscripta fuit, quam postea Thuanus, & qui illum sequuntur, in compendium redegerunt. Praemittitur *narrationi*, *ad* Jacobum Steuartum (Stuard) *eius nominis* sextum, *serenissimum* Scotorum *regem*, *carmen exhortatorium*, *ex nominis Anagrammate* vt Orsus, Sta: Jesus excubat, *desumtum*, cui litterae G. D. subscriptae sunt. In calce *narrationis*, adiectum est *Examen Testium*, Falclandiae praesentibus Cancellario, Thesaurario, Secretario, Aduocato, Georgio Homio a Spot, Roberto & Jacobo Meluillis Equitibus die 9. 20. & 22. Augusti an. 1600. institutum. Fuerunt isti testes, Jacobus Vemius a Bogy, Magister Gulielmus Rind, & Andreas Hendersonus, qui Joannem Comitem Gouriae, magicis

magicis artibus admodum deditum fuisse, detulerunt, quod etiam *mantica*, magicis characteribus ac vocabulis incantatoriis plena, apud illum reperta, confirmavit. Quid postea cum parricidarum cadaueribus, eorum familia, & bonis actum fuerit, in *narratione* Anonymi non memoratur, id vero a Thuano, & auctore *mellificii historici* ll. citt. expositum est, qui vid. possunt. Conf. Guil. Camdeni *Annal. Rer. anglicar. & hibernicar. regnante* Elizabetha P. III. p. 820 edit. *Elzeuir*. 1677. in 8. Emanuel von Meteren *Niederlendische Historien, Arnhem* 1614. in fol. P. II. L. XXI. p. 112 sqq. Heinr. Anshelm von Ziegler und Kliphausen *täglicher Schauplatz der Zeit Lips.* 1700. in fol. d. V. Aug. num. III. p. 928 sqq. Philip. Brietii abbauillaei S. J. Sacerdot. *Annales mundi, Vindob.* 1727. in fol. p. 877.

XXXX.

Gasparis Colinii Castellonii, Magni quondam Franciae Amirallii, vita. Psal. CII. Justus sempiterna memoria vigebit: neque vnquam labefactabitur. MDLXXV. (1575) in 8. pp. 139.

Oppido rarum libellum esse, cognouimus e *Catalog. Biblioth.* Heukelom Ackersloot. P. III. pag. 232. *Catalog. Biblioth. selectioris gedanens.* 1748. pag. 116. *Catalog. Bibliothec.* Salthen. p. 422. & 426. Diu libelli auctor, partibus reformatorum in Gallia addictus, haud satis cognitus fuit, quandoquidem Bernardus de la Monnoye libellum Francisco Hottomanno, Mr. de Fourmy, in *l'Histoire des grands officiers de la Courone*, Joanni Villierio Hottomanno, Francisci fratri, alii aliis tribuerunt. JOANNEM tamen DE SERRES, Niceronus auctorem nominare non dubitauit Tom. IIII. des *Memoires* p. 323. cum, in biblio-

 theca

theca parisiensi regia, exemplar inueniatur, cui **Petrus** Puteanus, sua, auctoris nomen, adscripserit manu. Res Admiralii, a prima iuuentute, praeclare & pro fide & patria, fortiter gestas, oratione prosequitur satis elegante, sed illum nonnunquam partium studio fuisse abreptum, inuectiuae orationes passim, in Guisiorum, & aliorum, qui religionis catholicae romanae, tunc temporis sequebantur partes, insperae satis superque produnt. Satis prolixus est inprimis in enarranda caede, qua infelicissimus heros trucidatus fuit. Habemus codicem nondum typis euulgatum, in quo omnia, quae, in laniena sic dicta parisiensi, per omnem Galliam, perpetrata fuerunt, longa verborum serie narrantur. Auctor nobilis Germanus J. N. a Bonheim ipse his motibus interfuit, & ideo inter scriptores fide dignos, locum sibi vindicat. Non abs re igitur fore censuimus, si istius auctoris verbis Admiralii caedem enarraremus, vt cum iis, quae JO. DE SERRES de illa prodidit, conferri queant. Ita vero ille: *Prima caede facta tintinnabulum pulsatum fuit, quo tres ordines seu turmae latronum & homicidarum antea a* Guisianis *collectae atque ordinatae monebantur, quorum prima pars* Admiralium *accessit, altera dominum* Theligny, Admiralii *generum, tertia hospitium domini Comitis* de Roschefacault, *qui omnes in ciuitate erant.* Montgomeri *enim in suburbio habitabat, minusque satis* Guisianis *fidere visus est. Cum ea turba, quae* Admiralii *aedes accessit, etiam dux* Guisius *coniunctus fuit cum omnibus suis aulicis & quibusdam Heluetiis, quorum alii totam domum circumdederunt, alii impetu magno in ipsas aedes irruerunt. De* Admiralio *dicitur, quod cum tumultum hunc perciperet, domumque circumdatam videret, de lecto, qui fenestrae proximus erat, aliquantulum se leuauerit, & postea recubuerit, finxeritque somnum fortem & profundum. Tunc omnes in cubiculum* Admiralii *irruisse, cumque nobilis quidam Germanus eos alloqueretur, quam ob rem hoc tempore, cum dominus suus dormiret* forti-

fortiterque aegrotaret, tali impetu irruerent, eum cum gallice loqueretur statim cecidisse. Haec enim verba pueri erant: Que faites Vous Messieurs, laissez dormir Monsieur, il est malade. *Reliqui lectum* Admiralii *accesserunt, quorum aliquis his verbis* Admiralium *est allocutus:* O Admiral, Admiral tu dors trop fort. O Admiral, Admiral nimis fortiter dormis. *Alii sic:* Behem: (Behemius, vt a JO. DE SERRES p. 130. nominatur, quidam Germanus in ducatu Virtembergensi natus, patre, vt fertur tormentorum muralium magistro) n'est tu pas Admiral? Admiral: ouy je le suis. Mais Vous estes bien un jeune souldat pour parler ainsi avec un vieil Capitaine, pour le moins au respect de ma vielesse. Behem: je suis assez aagé pour te faire ta reste. *Et haec dicendo eum miserrime variis vulneribus confoderunt, occiderunt, trucidarunt, quorum aliquis bombardam ori admouit, cuius globus caput transiit. Dicitur etiam quod* Janwitzius, *ex ducatu* Wirtenbergensi *oriundus, qui in aula* Guisii *commoratus est, & adhuc commoratur, ei primum ictum inflixerit. Reliqui* Admiralii *pueri Germani se sub pauimento cubiculi occultarunt. Alii cistas & arcas aperuerunt, omniaque, quae in aedibus erant, spoliauerunt, & omnes eos interficiebant, qui gallice alias loquebantur. Hoc pro certissimo quoque affirmatur, quod pridie ante caedem 70000. coronatorum acceperit, quos in expeditionem* Belgicam *collocare voluerit, hos recepisse dicuntur Domini* de Strozzi *quidam sagittarii. Literas enim omnes & quicquid ibi fuerat, diligenter collegerunt, ex quibus* Admiralii *secreta intellecta fuere. Dicunt in aedibus XXVI. nobiles interfectos fuisse, qui in* Admiralii *hospitio, tum temporis erant.* Guisius *interea ante aedes expectat, & num occisus sit, scire cupit, quod credere noluit, antequam per fenestram deiiceretur. De fenestra igitur hi latrones eum praecipitare moliti sunt, sed tentantibus fortiter pedibus restitit haec verba subiiciens:* O mes enfans ayez pitié d'un povre (pauvre) Souldat, espar-

efpargnez un petit à ma vieleffe. Mei filii, commoveamini & misereamini hominis veterani militis, senectutis meae respectum habeatis. *Quae verba postrema fuere, quae protulit, sed Heluetii bipennibus suis pedes illi concussere, & cum pedibus resistere videretur, capite versus fenestram verso, (quamuis brachiis & humeris adbuc repugnabat) vi bastarum oppressum in plateam proiecerunt ante pedes* Guisii. *Quo facto animum suum sanguinolentum aliquantulum satiauit, quamuis corpus mortuum & nudum a suis aulicis, partim etiam a praetereuntibus innumeris vulneribus confectum fuerit, adeo quidem, vt ne hominis imaginem fere vllam repraesentauerit. Reliqui etiam ex iisdem aedibus per fenestras omnes proiecti.* &c. In linguam Germanorum vernaculam, JOANNIS DE SERRES liber conuersus fuit an. 1576. in 8. Forte gallica libri versio est, quam titulo: *la vie de* l'Amiral de Colignis, *Amsterd.* 1643. in 4. prodiisse memorat, Christian Gottlieb Buderus in *Bibliotbeca historica struuiana* p. 375. Quae vero fides vitae Colinii gallicae tribuenda sit, quam notissimus ille commentariorum fictitiorum compilator Gatien Sandras de Courtilz dedit *Coloniae* vt titulus mentitur 1686. & 1691. in 12. verba docere poterunt, quibus auctorem descripsit Mr. Voltaire in libro, qui inscribitur *le Siécle de* Louis XIIII. Tom. II. *Berlin* 1751. in 12. p. 416 sqq. vbi ait:, Sandras de courtils, *né a* montargis *en 1644. on ne place ici son nom, que pour avertir les* Français *& surtout les étrangers combien ils doivent se défier de tous ces faux mémoires imprimés en* hollande. courtils *fut un des plus coupables écrivains de ce genre. il inonda l'* europe *de fictions, sous le nom d'histoires. il était bien honteux, qu'un capitaine du régiment de champagne allât en* hollande *vendre des mensonges aux libraires. lui & ses imitateurs qui ont écrit tant de libelles contre leur propre patrie, contre de bons princes qui dédaignent de se vanger, & contre les citoiens qui ne le peuvent, ont mérité l'exécration*

cration publique. il a composé - - - la vie de l'amiral Coligni - - - *& beaucoup d'autres ouvrages, qui ont amusé & trompé les esprits faibles. m. à* paris *en* 1712. Vitam JOANNIS DE SERRES pluribus verbis exposuit Niceron l. c. p. 316 sqq.

XXXXI.

Της Θειας Γραφης, Παλαιας δηλαδη και νεας διαθηκης, απαντα. Diuinae Scripturae nempe Veteris ac Noui Testamenti, omnia, Recens a viro doctissimo & linguarum peritissimo diligenter recognita, & multis in locis emendata, variisque lectionibus ex diuersorum Exemplarium collatione decerptis, & ad Hebraicam veritatem, in veteri Testamento reuocatis aucta & illustrata. *Francofurti, Apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium & Joan. Aubrium.* 1597. in fol. pp. 1098. quatuor foliis prioribus non numeratis.

Ad eam librorum classem, elegantissima BIBLIORVM editio, omnino referenda est, qui, nostra aetate, rarius occurrunt. Sequuti fuerunt typographi, editionem *basileensem* BIBLIORVM graecorum, quae an. 1545. ex *officina typographica heruagiana* prodiit, & cum *aldino* exemplari prorsus congruit. Illa a mendis, a viro quodam doctissimo, & linguarum peritissimo, quem alii Franciscum Junium, alii Fridericum Sylburgium fuisse existimant, antequam prelo subiiceretur, diligenter recognita, a mendis purgata, & cum diuersis aliis exemplaribus v. c. *complutensi, antverpiensi, argentinensi*, ac *romano* adcurate collata fuit. Praeterea variae lectiones huic editioni additae, & cum hebraeo textu collatae sunt, & quaenam ex illis, cum veritate hebraea conueniant, proditum est.

Ad N. T. quod adtinet, exemplar Roberti Stephani patris & filii, typographi, exscripserunt, atque varias lectiones, quae non tantum in eo exemplari, ex codicibus regiis collectae continebantur, sed & in *complutensi* atque in aliis editionibus, & quorumdam adnotationibus, reperiri potuerunt, adiiciendas editor curauit. Nescimus quid Auctores *actor. eruditor. lipsiens.* an. 1688. p. 75. impulerit, vt scriberent hanc editionem, cum fragmentis veterum interpretum, Aquilae, Symmachi, Theodotionis, & reliquorum prodiisse. In praefatione quidem typographorum, omnium quidem versionum graecarum breuis exhibetur historia, & inter lectiones variantes, nonnullae ex istis interpretibus excerptae conspiciuntur, fragmenta autem ipsa adlata non fuerunt. Conf. de hac editione Jacobi Vsserii *de graeca Septuaginta interpretum versione syntagma, Londin.* 1655. in 4. Cap. IIX. p. 83. Jo. Morini *Exercitationes biblicae de hebraei graecique textus sinceritate, Germana LXX. interpretum translatione dignoscenda, illiusque cum vulgata collectione* P. I. *Paris.* 1633. in 4. L. I. Exercit. VIIII. Cap. I. num. 7. Jo. Millii *prolegomen. in N. T. graecum* pag. 136. Wolfgang. Franzii *de interpretatione S. S. Liber, Viteb.* 1693. in 4. p. 30. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. III. Cap. XII. pag. 326. Jacobi le Long *Bibliothec. sacra* Tom. I. pag. 191 seqq. Theophil. Sinceri *Bibliotheca historico-critica librorum opusculorumque variorum & rariorum, Norimb.* 1736. in 8. p. 4 sqq. G. L. O. Knoch *Historisch-critische Nachrichten, von der ansehnlichen Bibel-Sammlung die sich zu* Braunschweig, *in der hochfurstlich. Grauenhofsbibliothek befindet* P. II. *Wolfenbüttel* 1750. in 8. p. 157 seqq.

XXXXII.

XXXXII.

BIBLIA cum gloſſa ordinaria. Tom. IIII. in fol. formae maximae.

Tomus I. a libro Geneſeos ad libellum vsque Ruth. folior. 253.

Tomus II. a primo libro Regum, ſiue libro I. Samuelis ad Pſalterium vsque folior. 326.

Tomus III. a libro prouerbiorum, ad Malachiam vsque folior. 301.

Tomus IIII. a primo libro Machabaeorum, ad Apocalypſin vsque, folior. 328.

Omnium primam, & rariſſimam editionem BIBLIORVM eſſe cenſemus, quae cum *gloſſa*, vt vocatur, *ordinaria*, in lucem prodierunt. Adſeruatur exemplar nitidiſſimum in Bibliotheca portenſi publica, litteris gothicis admodum luculentis, chartis impreſſum, quae ſi craſſitiem ſpectaueris, membranis pergamenis proxime adcedunt. Per omnem codicem, littera initialis reperitur nulla, ſed omnes minio & caeruleo colore adpictae, & interdum floribus pictis, adeo exornatae ſunt, vt omnem folii marginem impleant. Neque typographi, neque loci, neque anni reperitur indicium, ſed codicem ante annum 1483. & forte ipſo illo anno, in lucem fuiſſe emiſſum, verba, primae parti, manu adſcripta, ſatis ſuperque docent: *Anno domini Milleſimoquadringenteſimooctogeſimotercio* (1483). *In die ſancti luce euangeliſte Honorabilis dominus* Ihoes Czeyszener, *vicarius & capellanus in Ecclesia ſancti Michaelis parochiali In Iben. ex hac luce migrauit. Qui hanc primam partem* BIBLIE *gloſa duplici ornatam. cum aliis tribus partibus monaſterio* bte Marie vgis *in ſuis extremis legauit. In* Boſaw. *Cuius anima requieſcat in pace. Amen.* Ex hoc monaſterio boſaugienſi, poſtea opus, in bibliothecam porten-

portensem transmigrauit. *Glossae ordinariae* auctor praecipuus est Walafridus Strabo, siue Strabus, Germanus, ab oculorum vitio ita dictus. Vixit Seculo, a Christo nato VIIII. & discipulus Rhabani Mauri, monachusque fuldensis, ordinis benedictini fuit. Ex decano postea coenobii S. Galli, reichenauiensis in dioecesi constantiensi, factus Abbas, anno DCCCXXXXVIIII. obiit. Vid. de illo Polycarp. Leyseri *historia poetarum & poematum medii aeui* pag. 235 seqq. Christian. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XXI. p. 864. seqq. vbi plures memorantur scriptores, qui illum partim Anglosaxonem, partim Germanum fuisse scribunt. Ex patrum potissimum ecclesiasticorum scriptis, & praesertim ex praeceptoris Rhabani Mauri commentariis, *glossam* compilauit, quae apud homines meliorum litterarum rudes, tantam obtinuit auctoritatem, vt *ordinaria* imo & *lingua scripturae* diceretur. Petrus Lombardus illam plerumque *auctoritatis* nomine adlegat, & Thomas de Aquino, tam magni aestimat, vt in *Commentario* suo, *in epistolas* Paulli, illius verba, subinde veluti ex ipso scripturae sacrae codice deprompta, explicet. Quae Richardi Simonii de illa fuerit sententia, vid. in *Historia critica veteris Testamenti* L. III. Cap. XI. p. 414. Accesserunt deinde ad *glossam ordinariam*, alia quaedam v. c. Hugonis de S. Caro, Cardinalis, de quo vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. IIX. p. 849 seqq. *postillae*, siue *breues commentarii in vniuersa* BIBLIA. Reperitur etiam in codice nostro, breuior quaedam *glossa*, locis quibusdam obscurioribus illustrandis destinata, quae quoniam intra textus lineas scribi solebat, *interlinearis glossa* adpellatur, & ab *ordinaria* distinguitur. Auctor illius est Anselmus, scholasticus & canonicus laudunensis, in Gallia, qui anno MCXVII. mortuus dicitur. Vid. de illo Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. med. & infim. Latinit.* L. I. p. 305 sqq. de illius *glossa* vid. Richard. Simon. l. cit.

Jo.

Jo. Frid. Mayeri *Bibliotheca biblica Lipſ.* 1714. in 4. Diſſert. IIII. §. II. pag. 50. De variis BIBLIORVM cum *gloſſa ordinaria*, editionibus vid. Richard. Simon. *Hiſtoria critica N. T.* Cap. XXVII. p. 378. Jacobi le Long *Biblioth. ſacra* Tom. II. p. 1010. & quam Chriſt. Schoettgenius l. cit. p. 868. teſtem producit *hiſtoriam litterariam* Galliae Tom. V. p. 62.

XXXXIII.

BIBLIA cum concordantiis veteris & noui Teſtamenti & ſacrorum canonum: nec non & additionibus in marginibus varietatis diuerſorum textuum: ac etiam canonibus antiquis quattuor euangeliorum inſertis ſumma cum diligentia reuiſa correcta & emendata.

Simachus atque Theodotion vel ſeptuaginta
Addo Aquilam & quorum nomina lata patent
Quos per ab Hebreis ad grecos deinde latinos
Biblia migrauit: factaque digna legi eſt.
Concedunt nobis: me namque interprete ſolo
Biblia ab hebreo fonte latina fluit.
Contigit hic relegi per tot modo ſecula ſolum
Hieronymum: & cunctos laude perire viros.

in fol. folior. 317. except. praemiſſ. & indicibus.

Litteris, quae ad gothicos adcedunt characteres, BIBLIA impreſſa ſunt, *Lugduni*, quod haec verba, in fine conſpicua, teſtantur. BIBLIA *cum concordantiis veteris & noui Teſtamenti nec non & iuris canonici: ac diuerſitatibus textuum: canonibusque euangeliorum ac quibusdam temporum incidentibus, in margine poſitis: per venerabilem patrem: fratrem* Albertum Caſtellanum venetum *ordinis predicatorum ſtudio-*

dioſiſſime reuiſa correcta & emendata: & ad inſtar correctiſſimorum exemplarium tam antiquorum quam nouorum incontrata comparata & collata: ac per M. Jacobum Sacon Lugduni *impreſſa. Expenſis notabilis viri dni.* Anthonii Koberger de Nuremburgis *Feliciter explicit. Anno domini. M. D. XII. I. Calendas Auguſti.* His verbis typographi inſigne, quod etiam in titulo ſe offert, oculis ſubiicitur. Exhibetur etiam in titulo imaguncula S. Hieronymi, cum hac epigraphe: *Sanctus* Hieronymus *interpres* BIBLIE. Omnis codex biblicus, figuris ligno inciſis refertus eſt, quibus nihil inconcinnius in illo genere conſpeximus. In praefatiuncula ad lectorem Impreſſor & bibliopola, quae in opere praeſtiterunt, his verbis expoſuere: - - *Primo loco pulchram & ſane vtilem acceſſiſſe totius operis diuiſionem, deinde quattuor non aſpernenda indicia, ſeu repertoria: quorum primum librorum nomina ac ordinem quo ſe conſequuntur metrice complectitur. ſecundum eadem ſed litterario ſeu alphabetico ordine & ſoluta oratione perſequitur: tertium item metrice omnia que in ſingulis capitibus totius biblie continentur ſingulis fere verbis indicat. quartum autem ordine alphabetico optimam quamque ac deſideratiſſimam materiam, vbi reperias demonſtrat. Tertio loco concordantias (vt dicunt) aliorum locorum* BIBLIE *in marginibus annotauimus: & argumenta ſeu ſummaria in frontibus capitulorum prenotauimus. Omnia demum terſe ac fideliter impreſſimus.* &c. Quod ad indices poeticos adtinet, vtriusque hic adſcribimus ſpecimen. Prior inchoatur hac ratione

Geneſis. Exo. Leui Numerorum Deuteronomi
Poſt Joſue Judicum Ruth. Regum. Paralip. Esdre
Tobias Judith Heſter Job Pſalteriumque &c.

Poſterioris initium tale eſt

I. *Gen.*

I. II.
Gen. dier. opera de ligno vite ne edant
Sex Prohibet
III. IIII.
adam & eua. occiditur a Caym trans-
peccant Abel
V. VI. VII.
fert in paradysum a noe noe & fili eius
Enoch & archa fit intrant
VIII. IX.
Noe de archa nudatus coram filiis
Egreditur Dormit
X. XI.
Filii & filie Noe babel egreditur
Variantur Turris &
XII.
de Terra
Abraam &c.

Indices excipit 1) *ad diuinarum litterarum, verarumque diuitiarum amatores exhortatio.* 2) narratio *de interpretibus* BIBLIORVM *graecis, &* S. Hieronymo. 3) *de quadriformi ratione distinguendi siue exponendi scripturam sacram, historica vel litterali, allegorica, anagogica, tripologica* (tropologica) *vel morali.* 4) *de diuisione totius* BIBLIE. 5) *Epistola* S. Hieronymi *ad* Paulinum *Presbyterum de omnibus diuine historie libris.* Haec omnia folia XIIII. complent. Cuilibet libro *praefatio* S. Hieronymi praemittitur. Initio Exodi versiculi leguntur de decem Aegypti plagis. Nouo Testamento praemittuntur *Canones, qui inuenti fuerunt, ad cognoscendum, in quibus locis, sacri quattuor euangeliste concordauerint vel similia dixerint: & in quibus locis omnes vel aliqui eorum idem scripserint, vel quilibet eorum aliquid particulariter posuerit.* Figurae N. T. ligno incisae, meliores sunt illis, quae in V. T. reperiuntur, aliumque artificem produnt. Index, qui in fine codicis conspi-

conſpicitur, interpretationes hebraicorum nominum, ſecundum alphabeti ordinem, complectitur, fol. 25. BIBLIORVM iſtorum fecerunt mentionem Jacob. le Long Tom. I. *Biblioth. ſacr.* p. 254. Michael Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. II. p. 226. Alberti Caſtellani, qui BIBLIORVM recognitionem in ſe ſuſcepiſſe dicitur, inter Scriptores ordinis Praedicatorum, haud incelebre nomen eſt. Multis editis inclaruit ſcriptis, quorum catalogum exhibet Jacobus Echardus in *Scriptoribus Ordinis Praedicatorum, notis hiſtoricis & criticis illuſtrat.* Tom. II. *Paris.* 1721. in fol. pag. 48. Illum circa annum 1522. admodum ſenem fuiſſe mortuum commemorant. Conf. Anton. Poſſevini *Apparat. ſac.* Tom. I. p. 30.

XXXXIIII.

BIBLIA ſacra Ad optima quaeque ueteris, ut uocant, tralationis exemplaria ſumma diligentia, pariq; fide caſtigata. His Adiecimus Hebraicarum Graecarum, caeterarumq; peregrinarum uocum, cum illarum uaria a noſtra prolatione, interpretationem. Indices inſuper tres, quibus Res, ac Sententiae, Annotationes ex ſacris doctoribus ſelectae, Locorumque inſignium deſcriptio complectuntur. *Lugduni apud Sebaſtianum Gryphium Anno a Chriſto nato M. D. L.* (1550) Tom. II. in fol. form. maior. pp. 684. 182. 284. 67. 138. 44. 115. & 22. ſi ea quae Volumini primo praemittuntur, adpendicem, & indices in titulo memoratos exceperis.

Recte Jacobus le Long in *Biblioth. ſacr.* Tom. I. Cap. IIII. pag. 261. ſententiam de ſplendidiſſima & oppi-

oppido rara editione exposuit, cum scribit: *Haec editio characterum forma & nitore, nulli cedit, nisi illae* (illi) *quae anno 1642 e typographia regia prodiit.* Inter omnes BIBLIORVM latinorum editiones, quae huc vsque oculis nostris se obtulerunt, nullam deprehendimus, quae chartae purissimae splendore, litterarum maiuscularum nitore, & formae augustae magnitudine, intuentibus se magis commendare possit, quam hoc bibliothecarum cimelion. Dicauit Sebastianus Gryphius splendidissimum opus, *reuerendissimo domino* D. Joanni Bellaio *singulari totius ordinis purpurati ornamento, dignissimoque* Parisiorum *praesuli.* In epistola dedicatoria, duobus potissimum nominibus se adductum fuisse, scribit Gryphius, vt hanc instrumenti vtriusque historiam, maioribus augustioribusque typis excusam illi consecraret: partim vt tanti viri, velut numinis cuiusdam tutelaris, nomine, in ipso statim limine praefulgente, nonnulla ex eo toti operi dignitas, & quaedam quasi maiestas accederet: *partim quod vniuersum*, ita pergit Gryphius, *quantus quantus erit, instituti huius fructum clarissimae vestrae familiae, atque adeo* Guilielm. Langaeo *fratri tuo amantissimo, fortissimoque* Galliarum ὑπεράσπιστῇ *optimo iure deberi intelligeremus. Is etenim, donec vitam morte commutauit, aurem nobis vellere non destitit, vt valere iussis insulsissimis aliquot Neotericorum libellis, meris (vti aiebat) piperis & turis cucullis, praestantissimum quemque veterum, ea typorum amplitudine excuderemus, qua & nominis nostri dignitati possemus consulere, & summam optimi cuiusque gratiam beneficio nostro emereri. Quod quidem hominis sapientissimi consilium, quamuis etiam tum non inutile videretur: fecit tamen temporum iniquitas, superiorumque bellorum tempestas, vt commodius in tempus id differre cogeremur. Verum quando ita superis visum est, vt tot tandem malis defungeremur, discussisque bellorum nubibus, mari aliquanto pacatiore, vela faceremus, visum est & nobis animum recipere, & pristi-*

num institutum, intermissum, omni animi contentione repetere: idque eo libentius, quod ingrauescente iam aetate, oculorumque acie iugi lectione nonnihil hebetata, re ipsa simus edocti, minutiores illae, & visum propemodum fugientes litterulae, quantum luminibus afferant, & detrimenti. Porro cum probatissimum quenque veterum (modo vita diuturnior contigerit) eadem typorum amplitudine statuerim excudere, auspicatissime tamen visus sum facturus si quemadmodum Aratus *ille a suo* Joue, *ita nos quoque a diuinis exorsi, Legis vtriusque historiam, hoc est vniuersum fidei nostrae mysterium, velut primum in aciem emitteremus.* &c. Voluminí I. praemittuntur 1) *Librorum veteris & noui Testamenti ordo.* 2) Hieronymi *prologus galeatus.* 3) *Index Testimoniorum, a* Christo *& apostolis, in N. T. citatorum, quae huc, in id congesta sunt, vt pii lectores natiuam quorundam intelligentiam, facile assequi valeant, quae ab ipso* Christo *vero interprete, & spiritu eius, per apostolos tradita: perspiciant; in quem vsum ea adduxerint apostoli & Euangelistae.* 4) *Index alter, in quo itidem Noui instrumenti testimonia ex vetere excerpta annotauimus, si non ad verbum iuxta sententiam, ex quorum collatione cum iis a quibus videntur desumta, non parum lucis accedet christianis lectoribus.* 5) *Epistola beati* Hieronymi *ad* Paulinum *presbyterum, de omnibus diuinae historiae libris.* Hanc excipit 6) *Praefatio* S. Hieronymi *Presbyteri in Pentateuchum* Moysis. Ceterum haec BIBLIA, in octo distributa sunt partes, quarum quaelibet novum orditur paginarum numerum, nouumque titulum praefixum habet. Volumen I. duas complectitur partes, quarum 1. libros Pentateuchi ad Jobum vsque ob oculos ponit. 2. continet Psalmorum librum, prouerbia, Ecclesiasten, Canticum canticorum Salomonis, librum sapientiae, & Ecclesiasticum Jesu, filii Sirach. Voluminis II. 1) pars per typothetarum errorem pagina inchoatur 166. & prophetarum scripta complectitur. 2) Machabaeorum libros duos,

3) Euan-

3) Euangelistas quatuor, 4) Acta Apostolorum, 5) epistolas Paulli & catholicas Jacobi, Petri, Joannis, & Judae, 6) Apocalypsin B. Joannis apostoli. His omnibus & in V. & N. Testamento Hieronymi praemittuntur passim praefationes. Liber Nehemiae, in hac, vt & in aliis editionibus, Esdrae vocatur secundus, librumque III. & IIII. comites habet. In titulo voluminis primi, nec non in fine apocalypseos, typographi reperiuntur insignia, quibus ad nomen suum spectauit, saeuum scilicet id animal, a fabularum scriptoribus fictum, & gryphis nomine dictum, hoc adscripto lemmate: *Virtute Duce, Comite Fortuna.* Haec praeterea in Apocalypseos fine, verba adscripta leguntur: Sebastianus Gryphius *excudebat* Lugduni *Anno* 1550. Secundo volumini addita sunt. 1) *Hebraea, Chaldaea, Graeca & Latina nomina, virorum, mulierum, populorum, idolorum, vrbium, fluuiorum, montium caeterorumque locorum, quae in* BIBLIIS *leguntur, restituta, cum latina interpretatione: additis etiam* BIBLIORVM *locis, in quibus ita scripta leguntur: qua in re interpretationem, quae in* BIBLIIS Compluti *excusis erat, fere secuti sumus, adiecta nominibus, quorum proprii characteres ignorabantur, D. littera, quae dubiam esse interpretationem significet: Graecis vero G. littera, quae petitam esse a Graecis interpretationem admoneat.* folior. 34. 2) *Index rerum & sententiarum V. & N. T.* folior. 16. & dimid. 3) *Index selectarum ex sacris Doctoribus annotationum, quae studiosis maxime conferant veluti quaedam tum* BIBLIORVM *textus propugnacula, tum aduersus grassantes in eundem errores antidota* folior. 8. & dimid. Nonnulla errata typographica & e V. & e N. Testamento excerpta, in secunda tituli Voluminis I. pagina, lectorum oculis exposita sunt. Quod nos quidem sciamus, haec rarissima BIBLIA, a nemine hucusque descripta fuerunt. Capita nondum in versiculos distincta, variantes vero & loca παράλληλα, margini adscripta sunt. Verba quibus Jehouah Ser-

 penti

penti maledixit Gen. III. p. 3. hac ratione expreſſa ſunt: *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius:* ipſa *conteret caput tuum & tu inſidiaberis calcaneo eius.* Vocula *ipſa* * notata, & in margine adpoſita habet, *ipſum.* Eodem anno 1550. ex eadem officina typographica prodierunt *Biblia ſacra, iuxta vulgatam editionem ad vetuſtiſſima exemplaria caſtigata* V. Voluminibus in 12. vid. die *Merckwürdigk. der Königl. Biblioth. zu Dr.* Tom. I. p. 406.

XXXXV.

Das ALLTE TESTAMENT deutzsch. Marti. Luther. *Wittemberg. M. DXXIIII.* (1524.) in 8.

Rariſſimus codex, multis figuris, eleganter ligno inciſis, ornatus, in tres partes diſtinctus eſt. Prima, cuius titulum adſcripſimus, foliis 220. abſoluitur, & Pentateuchum ob oculos ponit, cuius in fine hæc leguntur verba: *Gedrukt zu* Wittemberg *durch* Melchior Lotther *den iungen M. D. XXIIII.* Secundae partis titulus eſt: *Das ander teyl des* ALTEN TESTAMENTS. *Wittemberg.* Conſtat fol. 275. & complectitur *das Buch Joſua, das Buch der Richter, das Buch Ruth, das erſt und ander teyl des Buchs Samuel, das erſte und ander teyl von den Königen, das erſte vnd ander teyl der chronica, das Buch Eſra, das Buch Nehemia, das Buch Eſther,* cuius in calce haec adpoſita ſunt verba: *Ende des andern teyls des* ALTEN TESTAMENTS. *Gedruckt zu* Wittenberg, Melchior Lotter, *der iünger. Im iar nach Criſti geburt Tauſent fünffhundert vnd vier vnd zwentzig.* (1524). *Das dritte teyl des* ALLTEN TESTAMENTS. *Wittemberg M. D. XXV.* (1525.) continet *das Buch Hiob, den Pſalter, die ſprüch Salomo, den prediger Salomo, das Hohelied Salomo.* Hæc omnia fol. 136. impreſſa ſunt. Praefationes, quas Lutherus libris biblicis praemiſit, ſuo loco poſitae conſpiciuntur. Ex recen-

ſione

ſione partis primae, quae legitur in denen *Nachrichten von einer halliſchen Biblioth.* Tom. III. p. 10 ſqq. reliqua facile diiudicari poterunt. Conf. Viri Excellentiſſ. Jacobi Burckhardi *Hiſtoria Bibliothecae auguſtae, quae* Wolffenbuttreli *eſt*, P. I. *Lipſ.* 1744. in 4. Lib. I. Cap. IIII. p. 135 ſqq. Jacob. Frideric. Reimmanni *Catalogus Biblioth. theologic.* p. 246 ſqq. Pars prima anno 1525. recuſa fuit, vt verba editionis, quæ ante oculos verſatur, in fine conſpicua, produnt: *Gedruckt zu* Wittemberg Michel Lotther *M. D. XXV.* Adiicitur illi parti, quod in editione anni 1524. non inuenitur, *Das beychtgebet* D. Martini Luther, & *Eyn ander andechtig beychtgebet* Manaſſe *des Königes* Judae.

XXXXVI.

Die Propheten alle deudſch. D. M. Luther. 1544. in 8. folior. 382.

In fine editionis a Jacobo le Long in *Biblioth. ſacr.* omiſſae, hæc leguntur verba: *Gedruckt zu* Erffurdt *durch* Melcher Sachſsen *in der Archen Noe. M. D. XLIIII.* (1544). Cuiuslibet propetiae initio, Martini Lutheri praefatio & figura ligno inciſa conſpicitur.

XXXXVII.

Das newe testament. Doct. Mart. Luth. *Begnadet mit Churfurſtlicher zu Sachſen Freiheit. Wittemberg Gedruckt durch Hans Lufft,* 1579. in 8. folior. 407.

Non adeo frequentes eſſe libros, qui anno 1579. & annis ſequentibus, ex officina Jo. Lufftii prodierunt, teſtatur Georgius Guſtauus Zeltnerus in der *kurtzgefaſten Hiſtorie der gedruckten Bibel-Verſion und anderer*

Schrifften Mart. Lutheri *Norimb.* 1727. in 4. p. 105. not. (x). Jacobo le Long illa plane incognita fuit editio. Verba 1 Joh. V. suo jam loco inserta conspiciuntur. Omnia præterea, quæ in den *Nachrichten von einer hallischen Biblioth.* Tom. III. p. 16 sqq. de editione an. 1546. adnotata fuerunt, de hac quoque dici poterunt.

XXXXIIX.

EVANGELIVM Matthei, Marci, Luce, Joannis ausz der Translacion Erasmi von Roterdam ynsz deutsche gebracht in 8.

Quis versionis fuerit auctor, quo anno, & a quo typographo expressa fuerit, ignoramus, cum exemplari, quod ante oculos versatur, titulus & nonnulla folia in fine desunt. Librum initio Seculi XVI. *Lipsiae* typis fuisse excusum, ideo credimus, quod in titulo Evangelio Lucae praemisso, ciuitatis lipsiensis compareant insignia. Versionem a variis fuisse compositam, verba praefationis, in euangelium Matthaei, testari videntur, vbi haec legimus: - - *Derhalben hab ich Got zu Lob vn̄ furderung menschlicher erkentnisz der woll und gutheit* Christi *der zweyen vornemlichisten euangelisten* (*vmb kurtz willen*) Mathei *und* Johannis *gezeugnis, in kleine form vorfuegt zu trucken, welche auch durch hochvorstendige, In clarer vn̄ vorstendiger deutsche Sprache dann vorhin ytzundt neulich gebracht sein, Domit sich ein itzlicher christgleubiger mensch an allen ortern dester bequemer darin mag vben, Got allein zu lob vnd ere, Amen.* Cuilibet euangelio singularis praefigitur titulus. Capitibus, in tribus euangeliis posterioribus, argumenta præmittuntur, quae in Matthæi euangelio omissa sunt. Versionis specimina haec esse poterunt: Luc. XII. legitur: *Es hatte etwan einem reychem manne seinn agker volligklich fruchte gebracht,*

bracht, vnd er gedachte in ym selber sprechende, was sol ich thun, wen ich habe nicht do ich meine fruchte hin sameln muge, vnd er sprach, das wil ich thun, ich wil zubrechen meine schewnen und wil grossere bawen, vn̄ do wil ich alle die gutter, die mir gewachsen sein hinsameln, vnd will sprechen zu meiner sehle, Sehle du hast vil gutter ym vorradt auff vil yar, hab rwge (ruhe) *isz, und tringk, vnd frewe dich, Es sprach aber Got zu yme. Dw thore in diser nacht werden sie deine sehle wider von dir fordernn, Wesz werdenn nwh diese dingk seinn, die dw gesammeltt hast, also geschieth deme der ym einen vorradth machtt, vnd ist nicht reych bey gotthe.* Luc. XXII. *vn̄ er ist auszgegangen, als er phlag an den oelberck, ym haben aber auch nachgefolgt seine iunger, vn̄ als er kam, an den ort sprach er zu yn, Bettet das yr nicht eingehet in vorsuechunge, vn̄ er ist von yn hinwegk gegangen, leichte einen steinwurf, ist auf seine knie gefallen hat gebetet vn̄ gesprochen: Vater so du wildt, so nim hinweg dis trinckgefesse von mir, - - vnd sein schweysch was als die Bluthtroppen die gelawffen habenn auff die erde vnnd als er was von dem gebeth auffgestanden vnd zu seinen iungern kommen, fant er sie schlaffende vor betruebnisz, vn̄ er sprach zu yn. Waz schlaffet yr, stehet auff vn̄ bettet auf das yr nicht eingehit in vorsuchunge, als er noch redte sehet ein schar, vnd der genanth was* Judas *einer aus den zwelffen gieng yn fur, vnd er nahete zu Jesu das er yn kusiete.* Jesus *aber sprach zu ym.* Juda *mit dem kusse vorrettest du dem sohin des menschen. Es sahen aber die wellich bey yme warenn, was zukunfftig was, vnnd sprachen tzu yme, Herre solle wir nicht mit dem schwerte schlahen. Vnd einer ausz yn schlug den knecht des fursthenn der Prister, vnnd hib ym abe den rechthenn ohrlappen. Es antworte aber* Jesus *vnnd sprach tzu ynenn. Halteth ynne bis alher, Vnd als er hatte angerurth seinenn ohrlappen machte er yhnn wider gesunt.* Joh. XII. Lazarus *aber was eyner von der zall der beysitzer am Tisch.* Maria *nam ein pfunt vngents von edlem*

lem probirten Nardo vnd salbete die fuesz Jhesu, *vnd truckenet abe seine fusz mit iren haer. Dasz hausz aber ist erfullet worden vom ruche oder schmack des vngentsz.* Haec sane specimina, versionem satis esse incomtam, produnt. Ἀρχιερεύς, qui in euangelio Matthei, Marci, & Lucae *der oberste Priester*, it. *der Fürste der Priester* adpellatur, per omnem Johannem vocatur der *Bischoff*, quod etiam docet, versionem a diuersis esse adornatam. Ille praeterea, qui Joannem translulit, saepe numero variis synonymis vsus est, e.g. Cap. VIIII. *Da er sollichs geredte, spey er aus auff die erden, vnd machete einen kot aus den speychel, vnnd streich* oder schmieret *den kot auff die augen des blinden vn̄ sprach zu ym, Gee hyn wasche dich in der schwemme*, wett, oder weyer, *Siloe, das deutt als vill als gesandt*. C. XI. Jesus *der weinete* oder zehrete. *Es was aber ein grufft* oder speluncke, Cap. XII. *Nun ist das gericht* oder vrteyl *der werlt. Nun wirt der Furst diser werlt auszgetriben* oder verbannet *werden. Vnd wo ich von der Erden erhohet* oder aufgehenckt *werde, wil* oder werde *ich alle ding* oder alle Menschen *zu mir zihen &c.*

XXXXVIIII.

Dat nyeuwe testament ons heren. Jhesu Christi, Als sinte Mattheus, sinte Marcus, sinte Lucas en̄ sinte Johannes, bescreuen hebben met alder naersticheit ouersien ende verduytst. Met sinte Pauwels Epistolen en̄ die wercken Apostelen Ende dye openbaringhe Johannis met dye figueren. Noch siin hierbi geset die Epistelen wten ouden Testamente, die men Jaerlick hout inder heyliger kerken. Christus spreeckt Marci int XVI. Capittel, Gaet in alle dye werelt ende predict dat Evangelium, alle creatueren Wye dat gheloofr,

gheloofr ende ghedoopt is, ſal ſalich ſyn. in 8. fol. 392.

Editio, a Jacobo le Long, Mich. Maittaire, aliisque, qui in recenſendis bibliorum vtriusque Teſtamenti, editionibus, operam collocarunt, non memorata fuit. In fine, editionis tempus, hac ratione deſignatur: *Dyt* NYEUWE TESTAMENT *is gheprent nac dye alder correcxſte Exemplaeren, dye met Gracie ende Preuilegie gheprent zyn, Ende is voleynt te* Leyden *in* Hollandt *By my* Pieter Janzoon *Int Jaer ons Heeren MCCCCC ende XXXVI.* (1536.) *den IIII dach van Auguſto. Lof. God. van. Al.* Initium facit *Almanack geduerende tot LXIIII. Jaren.* Reperitur tabula etiam ligno inciſa, vt in faſtis nonnullis hoc tempore fieri conſpicimus. In illa duodecim Zodiaci ſignorum influxus deſcribitur, quem quodlibet ſignum, in membrum aliquod humanum habere, vulgo exiſtimant. Praemittitur inſuper euangelio Matthaei *dye tafele, em te vinden dye Epiſtelen ende Evangelie, alſomen die binnen den gebed ende Jare in der Kercken bouden.* Apocalypſi adiiciuntur *de Epiſtelen wt den ouden Teſtamente ghenomnen, die men iaerlick in der Kercken leeſt op ſommighe daghen.* Eas ſequuntur *die Epiſtelen wt den ouden Teſtamente, die men binnen den iare houdt in der kercken van den heyligen.* Verba 1 Joh. V, 6. 7. 8. hac ratione leguntur: *Dese is die daer coet met water eñ bloet* Jeſus Chriſtus, *nz met water allene, maer met water eñ bloet, Eñ die geeſt is, die daer tuyget, want die geeſt warachtich is. Want drie zynder die daer getuych geuen wten hemel, die Vater dwoort, eñ die heylige geeſt, eñ deſe drie zyn ēē. En drie zynder die getuygenis geuen inder aerden, die geeſt dat water eñ daz bloet, eñ die drie zȳ ēē.* Figuris ſatis eleganter, ab artifice ligno inciſis, hæc editio; & inprimis Apocalypſis ornata eſt.

L.

Συμφωνία ἢ σύλλεξις τῆς διαθήκης τῆς καινῆς συλλέξαντος ΞΥΣΤΟΥ τοῦ ΒΕΤΟΥΛΗΙΟΥ τοῦ τῆς Αὐγούστης τῶν Βινδελικῶν γραμματοδιδασκάλου. Noui Teſtamenti Concordantiae graecae, Opus magno vſui omnibus ſacrarum ſcripturarum vere ſtudioſis futurum: ſingulari nuper XYSTI BETVLEII *bonarum literarum apud inclytam Vindelicorum Auguſtam doctoris*, induſtria collectum inque lucem editum. *Cum Caeſ. Majeſt. gratia & priuilegio ad quinquennium. Baſil.* in fol. folior. 288.

Annus, quo editus eſt liber, in fine expreſſus fuit: Baſileae *ex officina* Joannis Oporini. *Anno ſalutis humanae M. D. XXXXVI.* (1546.) *menſe Januario.* Quantae liber ſit raritatis, haec verba teſtantur in *Catalog. Biblioth.* Salthen. p. 208. conſpicua: *Omnium primae, ac proinde etiam rariſſimae ſunt hae* Concordantiae, *quas deinde ſecutae ſunt* Stephanianae & Schmidianae. *Et quanquam allegatione verſuum, vtpote tunc nondum inuentorum, deſtitutae ſint; hoc tamen prae ſequentibus iam dictis habent peculiare, quod diuerſas vnius vocis ſignificationes notauerit & diſtinxerit* XYSTVS, *id quod* Stephanus & Schmidius *omiſere.* Conf. Jac. le Long *Biblioth. ſacr.* Tom. I. p. 456. & 545. Dicauit BETVLIVS opus ſuum, Jo. Welſero & Jacob. Herbrot, auguſtanae ciuitatis Coss. In illa, opus hortantibus in primis & impellentibus Bonif. Lycoſthene, Ambroſio Blaurero, Sim. Grynaeo, Wolfgang. Muſculo, & Wolfgang. Weyſſenburgo ſe ſuſcepiſſe profitetur. In praefatione ad lectorem commemorat, quibus potiſſimum modis haec *Symphonia graeca* a *latinis* differat *concordantiis*, quas tamen velut exemplar ab initio ſibi propoſuerat. Praefationem ſequuntur Jacobi Crellii, Joh. Cratonis, Sebaſtiani Caſtalionis, Andreae Dietheri, Conradi Geſneri & Rodol-

Rodolphi Gualtheri Carmina encomiaſtica, graeca pariter & latina. Natus fuit XYSTUS BIRCK, ſiue BETVLEIVS, Auguſtae Druſi, quae hodie Memminga vocatur, anno 1500. vid. Viri celeberr. Samuel. Formey *Ducatiana ou Remarques de feu* M. le Duchat *ſur divers ſujets d'hiſtoire & de litterature à Amſterd.* 1738. in 8. Tom. II. p. 359. Studiis, in variis ſcholis & academiis, ad finem perductis, primum in officinis typographicis Cratandri, Frobenii, Bebelii relegendis & emendandis plagulis, operam dedit & poſtea anno 1530. ſcholae baſileenſi S. Theodori præpoſitus fuit. Tandem inde euocatus, in patriam conceſſit, & ibidem ſcholae, quae a S. Anna nomen adepta eſt, annos XVI. præfuit. Obiit XIII. Kal. Jul. anno 1554. aetatis anno LIIII. Vitam illius data, quod aiunt, opera conſcripſit Joan. Niſaeus, quae editioni Lactantii *cum piis ac eruditis* XYSTI BETVLEII *commentariis Baſil. apud Henric. Petri* 1563. in fol. editae praemittitur. Conf. Joſ. Simleri *Biblioth.* p. 689. Henric. Pantaleonis *Proſopographia* P. III. *Baſil.* 1566. p. 254. Melchior Adami *vitae germanor. philoſophor.* p. 74 ſqq. Niceron *Memoires* Tom. XLII. p. 312 ſqq. Philipp. Jacob. Crophii *Hiſtoriſche Erzehlung von dem Urſprung und Schickſalen des Gymnaſii zu* S. Anna *in* Augſpurg, *und dem Leben und Schrifften der darinnen ehemals lehrenden Profeſſorum & Rectorum*, *Augſpurg* 1740. in 8. P. I. §. 7. p. 14 ſqq. & alibi paſſim.

LI.

CONCORDANTIAE Bibliorum vtriusque Teſtamenti Veteris & Noui, perfectae & integrae, quas reuera maiores appellare poſſis. Opus ſacrarum literarum ſtudioſis apprime vtile, denuo poſt omnes, quae praeceſſerunt editiones, multis deprauatis locis commode reſtitutis & caſtigatis, ſummo

ſummo ſtudio ac labore illuſtratum. *Antuerpiae, ex officina Chriſtophori Plantini* 1585. in 4. fol. 521.

Quis iſtas CONCORDANTIAS compilauerit, & quo tempore prima omnium editio prodierit, pro certo adfirmare non poſſumus. Varias CONCORDANTIARVM *latinarum* editiones recenſet Jacobus le Long Tom. I. *Biblioth. ſacr.* p. 456 ſqq. vbi etiam Joan. Buxtorfii, Jo. Trithemii & Jacobi Echardi ſententia, de primis CONCORDANTIARVM *latinarum* auctoribus exponitur. Inter editiones impreſſas, prima plerumque cenſetur, quae Hugonis de Colonia nomine prodiit *Baſil.* 1479. in fol. vid. Michael Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 403. Jacob. le Long l. cit. p. 457. qui iſtum librum *Bononiae* 1479. in lucem exiiſſe arbitratur. Conf. not. 5. apud Maittairium l. cit. vbi nonnulla dubia, contra eiusmodi CONCORDANTIARVM editionem, proferuntur. Sed aliis primum CONCORDANTIARVM auctorem indagandum relinquimus. Editioni ſatis nitidae & rarae, quam hoc loco recenſemus, praemiſit Typographus praefatiunculam, in qua hanc alteram CONCORDANTIARVM editionem, longe quidem prioribus, tam aliorum, quam ſuis emendatiorem & locupletiorem, nondum omnibus tamen numeris ſuis reſtitutam eſſe & expurgatam ſcribit. Inprimis cum nemo ſit, qui ignoret, inter tot numerorum myriades, ipſos etiam, qui operi caſtigando, praemio conducti, praeſunt, facile falli potuiſſe. Quaelibet pagina in *quatuor*, vt vocant, *columnas* diſtributa eſt, quarum quaelibet centum lineas complectitur, e quibus, facile quilibet coniicere poterit, opus litteris minutiſſimis, non ſine maximo typographi & correctoris labore exſcriptum eſſe. Si Jacobo le Long l. cit. p. 458. fidem habemus, anno iam 1581. *Antuerpiae ex officina plantiniana*, CONCORDANTIAE *latinae* in 8. in lucem emiſſae fuerunt.

LII.

Concordanz vnd Zeyger der ſprüch vnd hiſtorien, aller Bibliſchen Bücher alts vñ news Teſtaments teutſch regiſters weisz verfaszt vñ zuſamenbracht. Durch M. LIENHART BRVNNER *verweſer des wort Gots zu Wormbs. Truckt mit keyſerlicher Gnad vñ freyheit. Bey Wolff Köpphl. zu Straſzburg. Anno M. D. XXX.* (1530.) in fol. folior. 256.

Operis inſignem raritatem produnt verba *Catalog. Biblioth.* Reimmann. P. I. p. 215. & quae apud Cl. Vogtium in *Catalog. libror. rar.* p. 152. leguntur, vbi BRVNNERVS primus nominatur auctor, qui *Concordantias biblicas*, lingua germanica concinnare adgreſſus eſt, cuius proinde liber admodum rarus, in pauciſſimorum hominum conſpectum venit. Conf. *Catalog. Biblioth.* Salthen. p. 209. Editionem quidem recentiorem *Argentorat.* 1546. adlatam conſpicimus in Jacobi le Long *Biblioth. ſacr.* Tom. I. p. 459. ſed veremur vt eiusmodi editio vsquam inueniatur. In aduerſa tituli pagina, haec ad bibliopolas & typographos legitur admonitio: *Ich will alle Buchfürer vnd Trucker gewarnet haben: mir diſſe* Concordantz: *wölche mit groſſen koſten vnd arbeyt vollendt, nit nach trucken wöllen, Bey verlierung der peen vnnd ſtraff, inhalt meines Priuilegiumbs, mir von keyſerlicher gnad vnd freyheit zugelaſſen vnd beſtätigt. Alſo ſey ein jeder gewarnt ſich vor ſeinem ſchaden zu hütten.* Dicauit librum ſuum BRVNNERVS *Dem Durchleuchtigen Hochgepornen Fürſten und Herren: Herrn* Philipſen, *Landtgrauen zu* Heſſen, *Graven zu* Katzenelenbogen, *zu* Dietz, Ziegenhain, *vnd* Nida. Cauſſam iſtius rei his verbis exponit: *Vnd wiewol ich gläublich bericht binn, das E. F. G. pflege alle tag ein capitel im alten, vnd eins im neuwen Teſtament zu leſen, das ſelbig mit iren Dienern*

zu handlen erwegen vnd zu bedencken, auff das geystlich vrteyl fleissig Acht zu geben, also das derselbigen etwan jhene nachuolgen mussen, so ampts vnd namens halb vor gön solten, Hat mir dennocht gefallen disse meine Arbeit zuzuschreiben, auff das ich jr villeicht vrsach gebe, söllichen weg dester geflissener zu wandlen, so der gotsförchtigen gemein, wie ich hoff, ausz gott dem herren, durch mich vorgeschriben ist, vnd etwan ausz dissem buch die geschrifft zu vergleichen, nach rechter vnderscheidung, vnd nach geystlichem vrteyl. Dann söllichs durch hülff diser Concordantzen *vil leichter geschehen mag, weder so auch gelerte vnd musige leut die nichts thun dann die geschrifft handlen allein ausz ir gedechtnusz handlen solten. Dann durch übung des gedechtnusz würt freyheit vnd fürgang des geists gebindert vnd matt gemacht, so sunst freydig und mutsam, die züsamen geschriebnen sprüch einsmals ansihet, bedenckt, vnderscheidet vnd richtet, oder joch sich selbs dadurch erfrischet zu ernstlichem gebett vmb gottsäligen verstandt, welches meiner hoffnung E. F. G. so von fürstlichen geschefften sunst offt abgezogen, vilmer fürstendig sein vnnd fürderen mag, zu gon den weg Gottes, vnd vnder so grossen weltlichen sorgen, ausz der welt mit hertzen vnd sinn zu wachsen, nemlich durch* Christum *in gott den herren* &c. Scripta est dedicatio zu Wormbs *auff den vierden Tag des Mertzens, des Tausent fünffhunderten vnd Dreyssigsten Jars.* Dedicationem excipit *Canon Regel vnd Bericht: wie man disz Buch brauchen vnd verstön sol.* BRVNNERVM bibliis vsum fuisse, nondum in versiculos distinctis, literae testantur A. B. C. D. &c. quas capitibus distinctionum & numerorum loco adposuit. v. c. 1 Mose III. C. *vnd du würst jm in die versen peyssen* (Lutherus stechen). Apocal. II. E. *vnd will jm geben weissen stein.* Jerem. XXXI. G. *Bisz zum bühel* gareth, (hügel Gareb). Jehes. (Hesekiel) XXI. B. *das Schwert ist gepalirt* (gefegt) *das es glitzen* (blinken). 1 Mos. XXX. B. Ruben *fand Alrun* (dudaim) *vff dem Feld.* ibid. B. *lasz ihn disse nacht bey dir schlafsen*

fen vmb die Alrun (dudaim) *deines suns.* Ho. li. VII. D. *die Alrunen* (lilien) *geben den rauch* (geruch). Jes. XIII. D. *jre heuser werden sein voller assen* (vnd ihre häuser voller Ohim seyn). Psal. XLIX. A. *Vnd auff der harpffen mein retzel* (vnd ein fein geticht auf der Harfen). Jes. XVIIII. A. *der herr reyt daher auf einer ringfærigen wolcken* (der Herr wird auf einer schnellen Wolken fahren). ibid. B. *ror vnd bintzen* (Schilf) *werden welck* (verwelcken). Daniel. II. C. *Bey* Arioch *des Königs profosen* (dem oberlten Richter). Jes. LX. A. *die Dromodarien* (die Läufer aus Midian). Jes. LV. A. *buchsbaum würt aufgeben an stat des Dorns* (Es sollen Tannen für Hecken wachsen). Ex his, quae decerpsimus, prout nobis se obtulerunt, locis, quilibet perspiciet, BRVNNERVM in primis in prophetarum scriptis, versione fuisse vsum, quae a Lutheri versione maximopere discedit. Auguratur igitur ex hac diversitate, neque non sine ratione augurari videtur Reimmannus l. cit. BRVNNERVM, in concinnandis hisce *concordantiis*, vna cum Lutheri versione, & quidem omnium prima, & Ludovici Hetzeri, famosi Anabaptistae translatione esse vsum, qui prophetas eo tempore, iam tum e sermone ebraico, in germanicum traduxerat, & Scripturam S. *Wormatiae* 1530. ap. eund. Wolfium Köphll, e cuius officina BRVNNERI *Concordantiae* prodierunt, in lucem emiserat. Silentio quoque præterire non possumus, quod e libris, qui dicuntur apocryphi, nullum dictum, nullaque formula aut phrasis, in hisce *concordantiis* adducta fuerit. Typographus modo dictus, haec in calce adposuit verba: *Getruckt mit keyserlicher Gnad vnd Freyheyt in der hohen löblichen frey Statt*, Straszburg, *durch* Wolffen Köpphll. *Anno M. D. XXX.* (1530). LIENHARDVM siue Leonhardum BRVNNERVM, e Pastore wormatiensi, tandem fuisse factum Pastorem landaviensem, e loco Petri Gedultig gerenrodensis, a Cl. Vogtio l. c. adducto patet, quae omnia sunt, quae de viro isto nobis innotuere. Miramur autem, quod iste

iste vir in recentissima *lexici eruditorum* editione non inuenerit locum, quem tamen mereri omnino videtur.

LIII.

*) Collectio quorumdam grauium Authorum, qui ex professo, vel ex occasione sacrae scripturae, aut diuinorum officiorum, in vulgarem linguam translationes, damnarunt. Quorum nomina, pagina sequens, indicabit. Vna cum decretis summi pontificis, & cleri Gallicani, eiusque epistolis Sorbonae censuris, ac Supremi Parisiensis Senatus Placitis. Jussu ac mandato eiusdem Cleri Gallicani edita. *Lutetiae Parisiorum apud Antonium Vitré, Regis & Cleri Gallicani typographum* 1661. in 4. mai. pp. 122. 270. 109. & 81.

Opus in Germania perrarum, ac sapientioribus inter Gallos inuisum, multa exhibet notatu digna. Eorum, quae heic in vnum corpus gesta sunt, duplex est genus. Alia sunt integri doctorum catholicorum de hoc argumento libelli: I) Stanislai quippe Hosii *de sacro vernacule legendo:* II) Petri Lizetii, J. C. Aduocati regii in senatu parisiensi, eiusdemque senatus principis, *dialogus de sacris libris in vulgare eloquium minime vertendis* &c. III) Spiritus Roterus, Ordinis praedicatorum, sacrae theologiae Professor, *de non vertenda scriptura sacra in vulgarem linguam:* IIII) Jacobi Ledesma Soc. Jesu, *de scripturis diuinis, quavis lingua passim non legendis* &c. V) *Discours de l'Advis*

*) Hanc libri recensionem acceptam referimus, Christiano Guil. Francisc. Walchio P. P. J. amico nostro honoratissimo, qui eam beneuole nobiscum communicauit.

l'Advis donné à R. P. en Dieu, Messire Pierre de Gondy, Evesque de Paris, *sur la Proposition, qu'il fit aux theologiens, touchant la traduction de la sainte Bible en langage vulgaire, par* Maurice Poncet, Docteur en Theologie. Alia vero *fragmenta;* siue potius testimonia, diuersorum auctorum circa versiones vulgares S. Scripturae; vel diuinorum officiorum, Joannis Gersonis, Jodoci Clichtouaei, Ambrosii Catharini, Alphonsi a Castro, Petri a Soto, Nicolai Sanderi, Robert. Bellarmini, Joannis Baptistae Scortiae. Cetera, communi hoc titulo ornantur: *Acta, decreta, & epistolae summorum pontificum, conciliorum, & coetuum cleri Gallicani, scholae Sorbonicae, ac Senatus parisiensis.* Habentur ibi I) *Statutum concilii Tolosani* ann. 1228. II) *declaratio S. Facultatis Sorbonicae aduersus translationes vulgares sacrorum bibliorum & officiorum ecclesiasticorum.* ann. 1661. d. 4. ian. facta, quum versio *breuiarii* gallica prodiisset. III) *Excerptum ex censura in* 32. *titulos partita, lata in propositiones, quasdam* Erasmi, die 17. Dec. an. 1527. IIII) *Excerpta ex registris Parlamenti Parisiensis* vol. 66. d. f. 107. Vol. 67. fol. 123. & Vol. 75. V) *Lettres du Roi* François I. *à la faculté de Theologie de* Paris, *pour corriger les bibles de* Robert Estienne d. 27. Oct. 1546. VI) *Censura facultatis in biblia* Roberti Stephani. VII) *Lettres du Roy* Henry II. *à la faculté de Theologie de* Paris *pour censurer les Bibles de* Robert Estienne. IIX) *Advis de la faculté de theologie sur la requeste presentée au Roy par les Imprimeurs & Libraires jurez tendant à fin, que les erreurs contenus en certains livres, reprouvez par le Catalogue de la dite faculté, soient mis au commencement des dits livres comme* errata. *Ceque doit faire pour les raisons qui s'ensuivent.* VIIII) *Censurae diversae.* X) *summa capita, quae obseruata in bibliis* M. Renati Benoist, doctoris Theologi. Adduntur huic articulo, integra acta Sorbonici collegii contra versionem hanc Renati Benedicti, de qua vid. Jacob.

 le Long

le Long *Biblioth. sacr.* Tom. I. p. 330. X) *Mandement de* Monseigneur l'Archevêque de Paris, *portant defence de lire la bible en langue vulgaire, fait le* 2. *Septembr.* 1650. XI) *Extrait du Proces verbal de l'Assemblée generale du Clergé de* France, *tenue à* Paris *en l'année* 1660. vbi singula cleri gallicani decreta, pontificis Romani epistolae, & Regis Galliarum mandata, contra versionem *missalis romani* gallicanam, a presbytero quodam Voysin, *Paris* MDCLX. (1660) editam, promulgata exhibentur. Insigniter apta est haec collectio, ad cognoscendam veram pontificiorum de lectione Scripturae S. laicis prohibenda doctrinam, recentiori aeuo ac nonnullis negatam. Quid de ea iudicauerit Arnaldus, notauit P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. III. pag. 2358. art. Poncet not. (G). Nicol. Lengletum du Fresnoy hanc de eo memini ferre sententiam : *voila un livre qui fait peu d'honneur aux* François *puisqu'il defend lire la Bible.*

LIIII.

Magistri PETRI COMESTORIS scholastica historia. in fol. folior. 252.

Nemini facile hoc opus incognitum esse poterit, quod omni tempore in romana ecclesia, per omnem fere Europam, diurna quasi nocturnaque manu, versatum fuit. *Il n'y avoit rien*, ait Richard. Simon Tom. II. de l'*histoire critique du Nouveau Testament* p. 320. *en ce tems-là de plus grand ni de plus éstimé pour l'Ecriture sainte, que le* PIERRE COMESTOR, *qui a été traduit dans plusieurs langues de l'*Europe. *On ne lisoit la bible que de la maniére qu'elle étoit dans ce compilateur, & avec ses gloses. Cet usage a duré longtems en* France. Composuit PETRVS COMESTOR hoc opus ad Guilielmum ad albas manus dictum,

dictum, ab anno 1169. ad annum vsque 1175. Archiepiscopum senonensem, & postea Cardinalem & Archiepiscopum rhemensem. Caussam suscepti laboris fuisse ait, *instantem petitionem sociorum, qui cum historiam sacrae scripturae in serie & glossis diffusam lectitarent, breuem nimis & inexpositam, opus adgredi illum compulerunt, ad quod pro veritate historiae consequenda recurrerent.* Varias editiones & versiones recenset Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. III. p. 1135 seqq. inter quas etiam haec, de qua sermonem instituimus, comparet. Litteris gothicis admodum luculentis & nitidis, chartae inscripta est purissimae, quae crassitie sua, ad membranas pergamenas proxime accedit. In fine haec leguntur verba: *Incarnationis dñice anno MCCCCLXXXIII,* (1483) *preclarum hoc opus Scolastice historie. factoribus* Johanne de Greningen. *nec non* Heinrico de Inguiler. *impressorie artis magistris. in inclita* Argentinorum *ciuitate possibili emendatione preuia impressum. Mensis Augusti die XXVIII. feliciter est consummatum.* Conf. Theophil. Sinceri *Neue Sammlung von lauter alten und raren Büchern,* I. Stück. *Frankf.* 1733. in 8. mai. p. 31 sqq. Insignis raritatis codicem hunc esse censemus, cum nonsolum Michaeli Maittaire incognitus fuerit, sed per omnes etiam *annales typographicos*, nullus reperiatur liber, qui ab Henrico de Inguiler impressus fuerit. Adseruatur hic codex in bibliotheca scholae prouincialis portensis publica.

LV.

Scholastica historia *magistri* PETRI COMESTORIS Sacre scripture seriem breuem nimis & expositam exponentis. in fol. folior. 229.

Et haec editio, litteris gothicis exscripta, ab ea, de qua exposuimus, si chartae & litterarum nitorem spe-

 ctaue-

ctaueris, longe discedit. In fine haec adposita habet verba: *Explicit scolastica historia* magistri PETRI COMESTORIS. *Impressa* Basileae. *Anno dni. M. CCCC. LXXXVI.* (1486). *Finita post festum Katherine.* Jo. Alb. Fabricius illam l. c. adduxit. Conf. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 477. qui memorat, quod ex hac editione notatu digna citentur in *Auctario ad* Flacii *Catalog. testium veritatis* n. XII. p. 93. 94.

LVI.

Scholastica historia *magistri* PETRI COMESTORIS, sacre scripture seriem breuem nimis & expositam exponentis. in folio, folior. 207.

Typographus *historiae* charactere litterarum gothico excusae, haec adscripsit verba, in fine conspicua: *Scholastica historia* magistri PETRI COMESTORIS. *Impressa* Argentine *finit feliciter. Anno salutis nostre Millesimo quingentesimo* (1500) *XV. die mensis Julii.* Joanni Alberto Fabricio, & Michaeli Maittaire editio incognita fuit. Omnium optima, & recentissima, quod nos quidem sciamus, est editio, quam iussu Benedicti XIII. Pontificis rom. adornauit eminentissimus & illustriss. Princeps ANGELVS MARIA R. E. Cardinalis Bibliothecarius QVIRINVS. Cum eminentissimus Princeps, historiam istius editionis, omnium optime ipse exposuerit, in *Commentariis de rebus ad illum pertinentibus* P. II. Libr. I. Cap. XVI. p. 267. edit. *tigurin.* 1750. in 8. insigne ornamentum recensioni nostrae, adcedere credidimus, si ipsa illius verba hic transcribamus. *Vix me* brixianis *infulis*, inquit eminentissimus Princeps, *& vna simul Consultoris S. Officii gradu auxerat Pontifex, quum desiderium suum mihi exposuit, vt* Venetiis *typis rursus cuderetur* PETRI COMESTORIS Historia scholastica, *addito*

addito Indice locupletissimo, seu potius alphabetica eiusdem Historiae Synopsi, quam paulo ante adornauerat, Romae*que imprimendam curauerat* P. Angelus Maria a Cruce, *Ord. Clericorum, qui vocantur Scholarum piarum. Votis seu iussis Pontificis libentissime obsequutus, curam suscepi, vt per* Antonium Bortolum, *Typographum* Venetum, *nona ea editio perficeretur.* *Praecesserat iam* Beneuentana *a triginta ferme annis, eandemque his verbis commendauerat idem Pontifex in XIIX. Synodo sua Dioecesana tit.* 2. „Mandamus vt de libro huiusmodi (*sacro Bibliorum* „*codice*) vel eo saltem veteris, nouique Testamenti „narrationem complectente, a celeberrimo Scholasticae Historiae Magistro PETRO COMESTORE „clarissimis, ac sapientissimis interpretationibus explicatam, qui modo in nostra ciuitate ex antiqua „& mendosa impressione, nouis, & purgatis typis „in lucem prodiit, singuli supradicti, ac Clerici „omnes, ad superiores ordines alias non promouendi, infra mensem omnino prouideantur. Acceptum autem ne seponant: verum ad Ezechielis instar, lectioni illius attendentes, volumen illud, „quod a Deo est, inexplebili auiditate comedant.„ *Prodiit autem Veneta an. MDCCXXIX.* (1729). *quo ipso cum* Benedictus XIII. Beneuentum *iterum concessisset, tempus illud valde opportunum arbitratus sum, eandem publicandi, & quidem cum epigraphe ista:*

Reuerendissimis & sanctissimis Patribus Praeside Metropolita

VINCENTIO MARIA
VRSINO,
Ord. Praed.
Pont. Opt. Max.
In Beneuentanae Prouinciae Synodo congregatis
PETRVS COMESTOR
Se Sistit

Vt qui olim eiusdem Sapientissimi Metropolitae cura
E gothicorum caracterum tenebris ereptus
Priorem Beneuenti vitam recepit
Noua nunc Venetorum typorum luce clarescens
Faustis Patrum acclamationibus
Excipiatur.

PETRVS COMESTOR, qui & alio cognomine *Manducator*, Gallis *le Mangeur*, adpellatus fuit, id accepit, teste Trithemio *de Scriptor. eccles.* Cap. CCCLXXX. p. 96. cognomen, *quod scripturarum auctoritates, in suis sermonibus & opusculis, crebrius allegando, quasi in ventrem memoriae manducarit.* Conf. Jo. Henr. a Seelen *Selecta litteraria Lubec.* 1726. in 8. p. 564. not. (14). Daniel. Georg. Morhofii *Polyhistor philosophic.* L. I. Cap. XIIII. §. I. p. 84. edit. *Lubec.* 1714. in 4. qui aliam cognominis adfert caussam, & ideo COMESTOREM dictum existimat, *quod omnes scholasticos deuorauerit, quem elegantius latina lingua helluonem librorum dicemus.* Natione Gallus ac Canonicus & Decanus fuit B. Mariae trecensis (Troyes). Mortuus est Academiae parisiensis Cancellarius circa annum 1178. In Abbatia S. Victoris parisiensi hoc eius legi epitaphium:

PETRVS *eram quem petra tegit*
Dictusque COMESTOR;
Nunc comedor; viuus docui,
Nec cesso docere.
Mutuus vt dicat, qui me videt
Incineratum
Quod sumus iste fuit
Erimus quandoque, quod hic est.

praeter alios memorat Germain Brice, Tom. II. de la *Description nouvelle de la ville de* Paris, *à Paris* 1713. in 8. p. 188. Vid. de illo & scriptis eius Henric. Gandauensis *de Scriptor. eccles.* Cap. XXXII. p. 123. Trithemius l. cit. & in *Annal. hirsaugiensib.*

Tom. I.

Tom. I. *Monaster. S. Galli* 1690. p. 435. Philip. Labbeus *de Scriptor. ecclesiastic. Paris* 1660. in 8. Tom. II. p. 199. vbi ridiculum illi videtur, Trithemii de cognominis ratione, commentum. Robert. Bellarminus *de Scriptor. eccles. Paris* 1658. in 8. pag. 324 seqq. Anton. Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. III. p. 46. Gerard. Jo. Vossius *de Historic. latin.* L. II. Cap. LIII. p. 405. Guil. Caue *Histor. litter. de Scriptor. eccles.* p. 682 sqq. Casimir. Oudinus in *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. II. Col. 1526 sqq. Louis Ellies du Pin *nouvelle Bibliotheque des Auteurs ecclesiastiques* Tom. VIIII. pag. 231. Caesar Egassius Bulaeus in *Historia vniuersitat. parisiensis* ad Ann. 1151. p. 374. ad Ann. 1178. p. 443. Jacobus le Long in *Biblioth. sacr.* Tom. II. p. 683. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Lat.* Lib. III. pag. 1134. seqq. Quod nonnulli tradunt PETRVM COMESTOREM Gallum, Gratiani & Petri Lombardi Italorum fuisse fratrem germanum, tresque hos, vno puerperio, ex adulterio, aut alio illicito concubitu, esse progenitos, veluti fabula, & ingenii commentum, hodie a plerisque exploditur. Conf. Guid. Panzirolus *de claris legum interpret.* Lib. III. Cap. II. p. 318. Caspar. Zieglerus in *Dissertat. de Juris canonici origine & incrementis Jen.* 1745. in 4. §. XXXVII.

LVII.

JACOBI WIMPHELINGI De Integritate libellus cum epistolis praestantissimorum virorum hunc libellum approbantium & confirmantium.

Ringmanni Philesii Jambicum ad ephoebos

Rursus libellum tersiorem pressum habes
Vide puer sequaris hunc procliuius.

Mores hic integros certe doceberis
Pelletur ipſa extra Venus praecordia.
Et excitabitur ſacrae ſcripturae amor
Refertur Auguſtinus vſus ſaeculo
Et veritatem, & imbibes conſtantiam
Legas precor, nec cura ſit quod inuidie
Integritatis hoſtibus nihil placet.
Videbis & Frugalitatis mox librum:
O quam mouebit ille auaros perditos,
Ridemus iſtiusmodi cunctos viros.

in 4, fol. 37.

Omnia JACOBI WIMPHELINGI opuſcula, noſtra aetate, eſſe rariſſima, Viri Cl. Gerdeſii teſtimonio iam comprobauimus, in *Analectis* noſtris *litterar. de libris rar.* p. 1099. Hoc autem quod iam ex obliuione & ſitu producimus, vtilitate ſua, prae reliquis ſe commendat. *Le livre de la pureté, de integritate,* ait Louis Ellies du Pin, Tom. XIIII. de la *Bibliotheque des Auteurs eccleſiaſtiques* p. 117. *eſt un des plus beaux, des plus eloquens & des plus utiles traitez, de* WIMPHELINGE. Conf. Niceron *Memoires* Tom. XXXIIX. p. 17. Scripſit librum JACOB. WIMPHELINGVS ad Jacobum Sturmum, quem Thomas Wolphius iunior primum in lucem emiſit *Argentorat.* 1505. in 4. & Joanni Gallinario budorino dicauit, qui apud Tribotes in S. Petri templo, grammaticam, rhetoricam, & alias eius generis diſciplinas docuit. Diſtinxit WIMPHELINGVS librum in capita XXXV. quorum quatuor poſteriorum, hic adſcribimus argumenta, propterea quod illis monachorum & inprimis auguſtinianorum, in ſe concitauerat odium, quod eo proceſſit, vt rem etiam ad Pontificem deferrent, a quo WIMPHELINGVS citatus quidem fuit, ſed nunquam comparuit, & tandem adnitentibus amicis Pontifici reconciliatus fuit. Rem omnem pluribus verbis enarrat

rat Niceron l. cit. p. 10. Conf. Henr. Wharton *Adpendix ad* Guil. Caue *histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 185. Capitum argumenta haec sunt. 1) Augustinus *neque frater, neque monachus cuculla indutus vnquam fuit*, quod multis argumentis Cap. XXXII. & XXXIII. confirmatur. 2) *Falsum & fictum est prouerbium: Scientia latet in cucullis excludendo seculares.* Ad hanc thesin comprobandam luculentum catalogum *virorum doctorum* Cap. XXXIIII. adfert, *qui de philosophia, de Canonibus & legibus, de medicina, de poesi, de oratoria, de historia, de grammatica scripserunt, & cucullis nunquam fuerunt induti.* 3) *Maximi & profundissimi theologi fuerunt seculares, nulla vnquam cuculla induti.* Veritatem istius rei, magno & insigni theologorum numero demonstrat, qui seculares fuerunt, librisque editis, in omni theologiae genere inclaruerunt. Catalogus eorum exstat Cap. XXXV. cuius in fine de Trithemii libro, cui titulum fecit, *de Scriptoribus ecclesiasticis*, tale legitur iudicium: *Non me mouet liber de Scriptoribus ecclesiasticis: in cuius locis innumeris erratum esse: ad oculum demonstrare possem: si non illius auctori admodum mihi caro, deferendum arbitrarer: quod vel mendosis titulis: vel a variis fratricellis multos scriptores ex ordine suo fuisse: cum non fuerint falso iactantibus facile persuasus falli potuit atque seduci.* Ex Epilogo Capiti XXXV. adposita, adparet, quod WIMPHELINGVS librum *de integritate, ex heremitorio* S. Guilhermi *in suburbano* friburgensi anno 1505. scripserit, e quo intelligimus librum an. 1503. vt editio a Nicerono l. cit. p. 17. adlata, prae se fert, nondum eo tempore in lucem exiisse. Editio, qua, dum haec scribimus, vtimur, secunda est, & Niceroно aliisque incognita fuisse videtur. Adiiciuntur illi Palladis Theologi heidelbergensis, Georg. Zingelii Theologi & canonici eystetensis, Joannis Romani, vtriusque iuris doctoris, Vlrici Zasii, legum doctoris, Henrici Bebelii, poetae, Beati Rhenani, sletstatini, Rudigeri,

 episto-

epistolae ad Jacobum Wimphelingum, quibus sententiae, de Augustino, ab illo prolatae, subscribunt. Posterior in primis illum hisce compellat verbis: *venias, obsecro, ad nos, dulcissime* JACOBE: *gratissimus eris omnibus hospes: Tutus eris ab insidiis aemulorum tuorum. Auditurus es vnum ex concanonicis nostris, qui tibi ad oculum demonstrabit, sermones istos ad heremitas, qui sancto* Augustino *inscribuntur alterius esse, nec illius* Augustini: *qui vnus ex quattuor est ecclesiae cardinibus atque columpnis. Ceterum intelleximus doctissimum dominum* Thomam Phedram *Canonic.* S. Joann. lateran. *bybliotecarium papae per omnia tecum sentire idque in abditis bybliotece repperisse quod a te de sancto patre nostro* Augustino *scriptum est. Ne sis igitur animo consternatus: sed ad nos quantocius aduola. Ex Dumetis.* Praeter epistolas huic editioni adcedit *Endecasillabum Phaleuticum* (Hendecasyllabon phalaecium) Joannis Esticampiani, lusacii, poetae laureati, *in simplicissimam libelli de integritate*, JACOBI WIMPHELINGI *doctissimi hominis, commendationem.* Joannis Gallinarii *Endecasyllabicon ad Lectorem.* Joannis Keysersbergii, *de concubinis adquirendis sententia*, quam Joannis Adelphi & Jacobi Ruthgeri argentinens. precibus Gallinarius hac ratione in versus redegit:

Fit leue quod stulto pellex se iungat amanti
Fit graue quo pacto sit segreganda tibi
Praeceptum tibi do promtum mihi crede, recondo
Argentum, Cererem, vinaque liber eris.

Rhythmus octocasyllabicus

Ein frau man bald gefesselt hat
Wye ledig werst ich gyb dyr rat
Beschlies dyn gelt auch brot und win
By dyre lang keyn frau mag syn.

Editionis tempus, typographus his verbis designauit: Joannes knoblouchus *Ciuis* Argentinensis *ex Archetypo, denuo imprimebat. Anno quingentesimo sexto supra millesimum* (1506) *XI. Kalendas Nouembris.*

LIIX.

LIIX.

Appologetica declaratio WYMPHELINGII in libellum suum de integritate: de eo. An sanctus Augustinus fuerit monachus. Cum epistolio Thome Wolphii iunioris. Keyserspergii epistola elegantissima de modo predicandi passionem domini. Oratio WYMPHELINGII metrica. in 4. folior. 12.

Qua ratione JACOBVS WIMPHELINGVS monachorum augustinianorum, sibi contraxerit odium, iam exposuimus. Cum vero ab omni quasi latere impetum monachi in illum facerent, hanc *apologiam* conscribere, & eorum impetum reprimere coactus fuit. Nicerono & aliis de eiusmodi *apologia* nihil innotuisse videtur, quod eius raritatem valde confirmat. Examinat & refellit, in illa, aduersariorum suorum obiectiones, nouisque argumentis sententiam suam, Augustinum neque fuisse monachum, neque sermones ad Heremitas conscripsisse, confirmat. *Apologiae* initio, Augustinum, hac ratione, verba facientem introducit: *Monachus non fui: praesertim non similis vestrum, nec vos similes mei, ingenium, mores, studium, vita: & omnis conuersatio longe discrepant. Ego post ingressum religionis scilicet cristiane: id est postquam tricesimo anno baptisatus: cuculla id est veste illa, quae sacro fonte iam renatis imponitur, indutus sum, mundum, delicias & opes contemnere cepi, frugalitatem dilexi, heresiarchas vici, Foemina intra domum meam, nulla penitus vnquam conuersata est, nec germana quidem soror, nec patrui aut patris filiae. Non quod de sorore & neptibus mecum commorantibus vlla nasci potuerit mali suspitio. Sed quoniam illae sine aliis foeminis esse non poterant, quin ad eas aliae a foris intrarent, de quibus offendiculum aut scandalum infirmioribus nasci potuisset. Sic diceret*

vt

vt reor Auguſtinus &c. Auguſtinum non eſſe ſermonum ad Heremitas auctorem, hoc in primis argumento, euincere ſtudet: *Sermones ad Heremitas, non eſſe illius noſtri* Auguſtini, *in plerisque locis euidenter oſtendi poteſt. Vt de aliis innumeris nunc taceam pudet me de ſplendore & patre eloquentiae* Auguſtino *praedicari, quod ipſe barbaris illis vocabulis: qualia ſunt verbum* choriſare, *& nomen* burſarius *vſus ſit, quae in ſermonibus illis reperiuntur, decem annorum puer hodie nitidius loqueretur. Quid dicam de argumento de acerrimis inuectiuis contra genium & morem pientiſſimi manſuetiſſimique patris*, Auguſtini? *quid de turpi & ruſtica ſententia? proferam vel vnum abſurdum & foetidum locum in ſermone de coena domini, vbi ad* Judam *loquens introducitur* Auguſtinus *his verbis.* Nunquid matrem cum qua concubueras a paraliſi liberauit? *ſicut hoc in re ipſa apocrifum: ita in ſtilo ineptum & inſulſum. Si vtique vrbaniſſimus* Auguſtinus *ignominioſiſſimum hunc* Judae *inceſtum, de ipſo ſcribere voluiſſet, honeſtioribus nimirum verbis, & modeſtiore periphraſi vteretur* &c. In concluſione apologiae, ſe, ſuasque lucubratiunculas omnes, & potiſſimum *apologiam, pro republica chriſtiana*, de qua mox nonnulla dicemus, cenſurae ſedis apoſtolicae, & in primis Julii II. pontificis, ſubmittit. *Apologiam* excipit *epiſtola elegantiſſima* Johannis Keyſersbergii *de modo praedicandi dominicam paſſionem & de nuditate crucifixi.* Cauſſa, ob quam Keyſersbergius iſtam ſcripſerat epiſtolam, haec eſt: Praedicauerat quidam Salaſſa, in dominica paſſione, coram omni populo, virginibus, & matronis, ſatis inconſiderate, inter alia, *Chriſtum ex omni parte nudum in Cruce pependiſſe*, verbis Ambroſii *Chriſtus in cruce pependit ſicut eum natura profudit*, innixus. Quidam Keyſersbergii amicus, paullo poſt tam ineptum ſermonem Salaſſae moderaturus, rationibus & teſtimoniis, alio in loco contrarium ſuſtinuerat. Id aegre ferens Salaſſa, contra illum e ſuggeſtu acriter inuectus eſt, & in ius

eum

eum vocauit, actionemque contra illum instituit. Ille vero pacis & patientiae amans per litteras Keysersbergium consuluit, quid illi, de Salassae sermone videatur. Keysersbergius itaque in hac epistola responsoria, sententiam suam exponit, & Salassam satis inconsiderate & absurde egisse, pronunciat, cum dixerit, *Christum femoralia in cruce non habuisse* &c. propterea quod *multa, cum inuolutione & in genere adferre liceat, sine scandalo, quorum particularium edictio, & inprimis in concione publica, fiat scandalosa, & multa praeterea latine dicta, turpiter non sonent, quae vernaculo sermone prolata turpia sint, & modestiam laedere videantur.* Haec omnia multis exemplis & testimoniis comprobat. Inuehitur hac occasione, in eos sacerdotes, qui gloriae sibi ducunt, cum sermones ipsorum, quos recitant, vnius horae excedunt spatium. Ita vero ille: *Damnaui ego, illas longas praedicationes, de passione domini, fieri in parasceue solitas, & id ex vanitate inanis gloriae, procul dubio ortum habuisse asserui: qua quilibet alterum superare voluit. Primus ad horam praedicauit, more antiquorum doctorum. Alius, de alio conuentu, duas praedicauit, & sermonem longius protraxit, indeque fuit forsitan laudatus, quo factum est, vt sequenti anno, primus non minus adparere voluerit, & tres horas praedicauit. Alter sequenti anno quatuor, & ita factum est, vt ad hanc fatuitatem deuentum sit, vt VII. IIX. & VIIII. horas praedicetur: Ita vt instar cuculorum alterutrum se vincere conaretur. Legant omnes concionatores,* Chrisostomum, Leonem, Gregorium, &c. *si vnquam reppererint sermonem, qui vna hora recitari non possit.* &c. His verbis charactere satis antiquo, in nostro exemplari, manu in margine adscriptum est: *O fatuitas praedicatorum.* Keysersbergii epistola, scripta est *ex Argentina:* adiicitur illi *defensio & munimenta, contra* Salassam, *de nuditate crucifixi,* vbi variis patrum & doctorum ecclesiasticorum testimoniis probat, Christum non omni ex parte nudum, cruci fuisse

fuiſſe adfixum. Adducitur etiam teſtimonii loco, deſcriptio reliquiarum metrica, quas Carolus magnus, e terra ſancta ad Aquisgranum pertuliſſe fertur, & ibidem in latere imaginis S. Mariae virginis, incluſae fuerunt:

Aduena ſiſte pedem locus hic tibi mira relatu
Chriſtifere oſtendet virginis indaſium
Subligarem & pannum quo noſtre membra ſalutis
In cruce carnigeri tecta fuere Dei.
Panniculi & quibus eſt puer ad preſepe volutus
Factus & immunis frigoris omnipotens
Adde etiam pannum baptiſte morte ſacratum
Septenni ſpatio haec cernere quisque poteſt.
Carolus *a Graecis noſtram huc aduexit ad vrbem*
Hoc poſuitque loco, laus tibi ſumme Deus.

Oratio WIMPHELINGI *metrica*, cuius in titulo mentio facta eſt, verſibus elegiacis ad Chriſtum, ***pro** remiſſione peccatorum* ſcripta eſt. Illam ſequitur *ignoti amici epiſtola, ad aemulum* WIMPHELINGI. Exhibet illius auctor epitomen libri *de integritate*, & amicum ſuum hortatur, vt cum reliquis ſociis, WIMPHELINGVM laceſſere deſinat. Coronidis loco illi adponitur *Hexaſtichon* Phileſii V. (Ringmanni Vogeſigenae) *in eum, qui ſcripſerat, libellum, de integritate cum auctore ſuo, flammis egere magis, quam cenſore.* Editionis tempus huius collectiunculae quidem non indicatur, illam tamen an. 1505. *Argentinae* in lucem eſſe prolatam, coniicimus ex epiſtola Thomae Wolphii iunioris, Decretorum doctoris ad JACOBVM WIMPHELINGVM, Theologum, illi praemiſſa, quae eodem anno, *prid. Kalend. Aug.* ſcripta dicitur.

LVIIII.

LVIIII.

Ad Julium II. Pontificem max. Querulosa excusatio JACOBI WIMPHELINGII ad instantiam Fratrum Augustinensium ad curiam Romanam citati: vt propria in persona ibidem compareat: propterea quod scripsit diuum Augustinum non fuisse monachum vel fratrem mendicantem. in 4. folior. 4.

Hanc *elegiam hecatostichbam* praemissa epistola, dicauit JACOBVS WIMPHELINGVS *generoso clarissimoque domino* Philippo de Duno & lapide superiore, *nobilissimae* Argentinensis *ecclesiae praefecto.* Excipit illam breue WIMPHELINGI, ad Julium II. Pont. max. epistolion: *Scripsi beatissime pater F. Augustinenses regulam & nomen ab Episcopo saeculari accepisse: nec id putabam eis stomachum mouere cum & summi Pontifices qui ipsorum & alias claustralium regulas confirmarunt (quod longe maius est) seculares fuerint sacerdotes, Qualis & Tu es* Juli *Pontifex Optime maxime, cui me & mea dedo subiicio commendoque.* Caussam qua commotus, haec de Augustino verba, libro de integritate insereret, hanc esse in Elegia scribit:

Est schola brisgoici *passim celebrata* Friburgi
Clara politorum nobilitate virum
Inter diuersos istic discordia fratres
Conuentusque duos sex quasi lustra fuit
Hic Augustinum: Guilhelmum *praedicat alter*
Certat vterque prior dignior hincque fore
Dignior atque prior sacra in statione videri
Claustricole plebis gestit vterque status
Hic sacramento iustum subducit honorem
Tam fuerant tepidis pectora dura viris
Rex rhomanus erit testis (tam corda tumebant)
Flectere nec precio ne potuisse prece

Tum

Tum me Conradus Sturtzel *clarissimus orat*
(Quo doctore vsa est nostra iuuenta bono)
Vt relegam historias: vt queram primus vter sit
Vt voluam variis scripta probata libris
Hoc ego dum facio mihi pagina multa reuelat
Nescia cuius erant pectora nostra prius
Augustine *vsus quod nunquam veste cuculla es*
Nec mendicaris: relligiosus eras
Relligiosus eras: christique ligatus amore
Sed mendicanti nulla cuculla tibi
Hanc praeceptori rem scripsimus ordine nostro
Cui certe poteram iure negare nihil
Haec summa, hinc omnis surgit certaminis ordo
Hinc crucior: patior: caussa cuculla fuit:
Quam male res fratres pia veraque torserit ipsos
Nullus in hoc nostro climate nescit homo &c.

Exponit praeterea caussas, quae ipsum impediant, quominus a pontifice quidem citatus, in curia romana comparere queat.

Argentinus *adest praesul cum consule testis*
Et cum principibus clara caterua piis
Quod iam sim variis morbis confectus & annis
Et quod sim ad tantum non satis aptus iter
Et labor: & studium: pituita: podagra: & orexis
Jam pridem vires destituere meas
Quid quod me tenerum chari genuere parentes
Et macie affectum corporeque exiguum
Hinc fit vt aut pedibus vel equo vel qualiter itur
Non facient tantam languida membra viam
Porro me iuuenem nemo quia vidit equestrem
Esse senex possem qualis equester ego?
Si mihi suppeterent vires inuisere Romam
Quam cuperem pedibus oscula ferre tuis
Cernere & antiqua monumenta & moenia Rhome
Atque acte vite facta piare mee. &c.

Itaque rogat Pontificem vt

Aequa libretur caussa bilance sua,

ipsi

ipſi concedatur patronus, & cum ipſe comparere nequeat, rem omnem eo inſtruat, vt argentinenſis Praeſul, loco Pontificis, iudicis munus agat. Quo tempore JACOBVS WIMPHELINGVS hanc *elegiam* ediderit, non ſatis conſtat. Niceronus l. c. p. 20. illam quidem circa annum 1512. compoſitam eſſe exiſtimat, ſed variis commonemur cauſſis, vt illam aliquot annis antiquiorem, & anno circiter ſeculi XVI. ſeptimo aut octauo euulgatam eſſe cenſeamus.

LX.

JACOBI WIMPFELINGII Apologia pro republica chriſtiana.

M. Ringmanni Phileſii Tetraſtichon ad Lectores.

Excipiant aequa lectores mente libellum
Atrum nec rabido virus ab ore vomant
Cuncta ſalutiferi iuſſis ſunt Conſona Chriſti
Quae ſiquis damnet, damnat & ipſe Deum.

in 4. folior. 44.

Jure JACOBVS WIMPHELINGVS, hanc *apologiam pro republica chriſtiana*, ſatyrae titulo in jureconſultos, & cauſſarum patronos inſcribere poterat. Omnia enim, quae inueniri potuerunt, in eorum ignominiam & contemtum vnquam prolata, ſtudioſe conquiſiuit. Dicauit *Apologiam* Jacobo Sturmio, Franciſco Paullo heidelbergenſi, Jacobo Bruno, ac Seb. Vurmſio, friburgenſis gymnaſiorum philoſophiae auditoribus. Thomas Volphius iunior, in epiſtola praemiſſa, ad doctorem Albertum de Ratſamhauſen in Stein, quem Theſeum ſuum adpellat, ſcripta *prid. Id.* 1505. Opuſculi ſe profitetur editorem, quod WIMPHELINGVS, fortaſſe criticorum cenſuram paullo acerbiorem metuens, a diſcipulis ſuis cremari iuſſerat.

iusserat. Sequuntur epistolam duo *epigrammata* Matthiae Ringmanni Ph. V. *hypponactia iambica ad Lectores.* In prologo WIMPHELINGVS, coram Deo fatetur, neque in facultatis iuridicae, neque sacratissimarum legum contemtum, neque in odium cuiuspiam, qui praeclaram legum & canonum artem profitetur, aut exercet, se edidisse istam *apologiam*, sed duntaxat vt comprimatur quorundam petulantia, qui cum sint non solum nudi legistae; sed etiam grammaticae rudimentorum expertes, vt propria illorum manus euidenter demonstrat, minus sobrie de theologis & cunctis philosophis atque oratoribus locuti sunt, theologosque vocant *auaros hypocritas, heresum auctores, in concionibus suis steriles, largas conscientias habentes,* cum multis aliis probris & contumeliis. Parum enim abfuit, quo minus vniuersis theologis *vesperas siculas* imprecarentur. *Tam atroci*, vt ait, *infamatione, merito lacessitus, coactus fuit, eis qui theologiam supprimere cupiunt, vtcumque respondere. Haud eo animo, vt studium aut exercitium iuris positiui, quod humano generi & vtile & necessarium esse sciat, floccifacere, aut theologos sacris litteris abutentes, excusare velit, sed vt diuinam scripturam, theologicamque facultatem, defendere videatur.* In *protestatione* prologo adiecta, inter alia, *apologiam* omnibus doctis, & vere christianis dei timorem & amorem habentibus, ipsi potissimum apostolicae sedi & pontifici Julio II. discutiendam castigandamque, cum omnis subiectionis humillima professione submittit, denuoque libellum suum *de integritate* subiicit, & caussam exponit, ob quam a fratribus mendicantibus, lacessitus ,, & infamia & calumnia adfectus fuerit. *Apologia* ipsa LI. absoluitur capitibus, quorum argumentum tabula praemissa, ob oculos ponit. In fine quatuor reperiuntur carmina, quorum titulos hic adscribimus. 1) *Theologia siue sapientia inuitat adolescentes, sacris initiandos, ad sui studium, tum honestum, tum ad beatitudinem conducent.* 2) *Hexastichon ex heroico & alciaico* M. Ringmanni Voge-

Vogesigenae phelesii. 3) Philomusus (Jac. Locher) *theologus, in laudem sacrarum litterarum.* 4) *Contra eos, qui cum sacris sint initiati, nihilominus tamen spe questus, quotidie replicant, latrant, rabulantur, ac etiam contra eos, qui nil vel legunt vel sciunt, nisi vt infinitis se onerent sacerdotiis & praebendis, Elegia pathetica* Joannis Gallinarii budorini. Typographus haec addidit verba, quae docent, contra quem potissimum WIMPHELINGVS calamum strinxerit: *Finit Apologia* VIMPF. *pro repub. christiana, contra epistolam* Francisci Schaczer de Rotuila *doctoris.* Phorce *in aedibus* Thomae Anshelmi *Sexto Kal. Apriles Anno M. D. VI.* (1506). In vltima libelli pagina hae leguntur sententiae:

Veritas odium parit. Theren.
Sed sub iusto iudice vincit. Hesdr.

LXI.

JACOBI VIMPFELINGII *Schlettstattensis Theosophi* Oratio de sancto spiritu. in 4. folior. 8.

Edidit orationem Ringmannus Philesius, & nomine *inclyti ac generosi d.* Philippi de Duno, baronis in lapide superiore, *summae aedis* argentinens. *praepositi dignissimi* inscripsit. In epistola dedicatoria scripta Argen. *K. Septembr. A.* 1506 prolixum exhibet catalogum opusculorum, quae WIMPHELINGVS huc vsque ediderat. *Orationem* WIMPHELINGVS *de Spiritu sancto*, ad inclytam vnuiersitatem heidelbergensem, perorauerat. Edita est Phorcae *in aedibus* Thom. Anshelmi *Anno M. D. VII.* (1507.) *Mense Majo.*

LXII.

Adolescentia JACOBI WIMPHELINGII cum nouis quibusdam additionibus per Gallinarium denuo reuisa ac elimata. Additiones he sunt: Epistola Enee siluii de litterarum studiis. Ex Lactantio quedam pulcerrima. Epistola VIMPHELINGII Responsiua Volphii.. Carmen Philomusi de nocte vino & muliere. Moralitates VIMPHELINGII. Sententie morales ex Francisco Petrarcha. Epithaphia quedam in Joannem Dalburgium episcopum Wormensem. Et alia quaedam passim inserta:

Ad Ludimagistros, pedagogos & gymnosophistas Gallinarii Exastichon.

Moribus indomitam tetricis frenare iuuentam
Esse modus: medium: principiumque solet.
Siue quod intonsa est viciis obnoxia pubes
Siue quod in varias flexilis ipsa vias.
Aurea sufficiet tibi pharmata (pharmaca) VINIPHELINGVS
Que superant coi sancta recepta senis

in 4. folior. 88.

Omnia, quae in editione *argentinensi* anno 1511. impressa, in *Analectis nostris litterariis de libris rarioribus* p. 1096 sqq. descripta reperiuntur, etiam in hac antiquiore, sed aeque rara, subiiciuntur oculis. *Impressum* est volumen, vt typographi verba, in fine conspicua, testantur, Argentine *felici auspicio, impensis & opera* Jo. Knoblauch. *Anno Salutis MCCCCCV.* (1505) *XX. die Februarii.* His verbis subiiciuntur typographi insignia. Id vero singulare & sibi proprium haec editio habet, quod fol. 80. 81 & 83. tres exhi-

exhibeantur figurae, ligno satis eleganter incisae. Prima simulacrum mortis, secunda hominis toga induti, pileo in quo eminent plumae, ornati, qui sinistra sacculum argento refertum, gestat, & tertia tandem, hominis in lecto exspirantis, cui praeter sacerdotem, & nisi fallimur medicum, vxor, & quidam ex propinquis moestus adstat, refert delineationem. Hunc WIMPHELINGI librum, adolescentibus valde vtilem, in scholis argentinensibus, olim a doctoribus fuisse enucleatum, testatur Joannis Gallinarii budorini epistola, ad Conrad. Carolum diuae aedis Petri iunioris argent. Canonicum & Scholasticum, Rectoremque parochialis ecclesiae Sletstatinae Id. Mart. 1503. scripta, quam praemisit Baptistae Mantuani *eclogis*, *Argentorat.* 1503. in 4. editis.

LXIII.

JACOBI WIMPFELINGII *Schlettstatensis*, Elegantiarum medulla: Oratoriaque Precepta In Ordinem inuentu facilem: copiose: clare: breuiterque reducta. in 4. folior. 25.

Opusculum litteris gothicis *impressum* est, vt in fine legitur, Argentine *per* Matthiam Brant. Quo tempore id factum fuerit, non constat. Praemittuntur duae epistolae, altera JACOBI WIMPHELINGI dedicatoria, ad Theodoricum Gresmund moguntinum, iuniorem, scripta XII. Junii 1493. altera Gresmundi, quo gratias WIMPHELINGO agit. Niceron Tom. XXXIIX. des *Memoires* p. 14. editionem *spirensem* 1508. in 4. pp. 42. adducit.

LXIIII.

Isidoneus Germanicus Ad R. P. D. Georgium de Gemmingen Spirensem prepositum JACOBI V. *Sletstatin.* Epistola eiusdem. Ad filios Philippi. Com. Rhe. Pala. In Fridericum victoriosissimum Bauarie ducem oratio funebris. Ac ipsius epigrammata in eundem. in 4. folior. 34.

Librum, quem JACOBVS WIMPHELINGVS slettstatinus, *suasore & impulsore* Caspar. Murrhone, *confratre, & summo amico, obiter,* (vt in conclusione libri ait) *lucubrauit,* satis superque descripsimus, cum illius editionem *Argentor.* 1497. in 4. in *Analectis litterar.* p. 1098. produceremus. Haec, quae nobiscum communicata fuit editio, sine die & consule in lucem prodiit. Titulus plura promittit, quam libellus ipse complectitur. *Epistola* enim JACOBI WIMPHELINGI *ad filios* Philippi *Comitis palatini, Oratio funebris,* atque *epigrammata* in Fridericum, Bauariae *ducem* non comparent. Praemittitur epistola dedicatoria Jacobi Han, argentinensis, ad Henricum Comitem & Dominum in Hennemberg, cui insignia gentilitia Comitis, ligno incisa, adposita sunt. Illam epistolam sequitur ea, quam JACOB. WIMPHELINGVM ad Georgium Gemmigerum ex Nemeto XI. Kal. Jul. an. 1499. scripsisse, in *Analectis* l. cit. diximus. Illi etiam gentis Gemmigerorum insignia subiecta sunt. Praeter nonnulla *epigrammata moralia* JAC. WIMPHELINGI, huic editioni accesserunt *Elegiacum* WIMPHELINGI *ad* Christum, *pro remissione omnium & grauissimorum peccatorum, Elegiacum & Sapphicum* J. W. *ante summum sacrificium.* Forte eadem haec editio est, cuius Jacob. Burckhardus P. II. *Commentar. de linguae latinae quibus in* Germania *per XVII. Saecula amplius vsa ea est fatis. Wolffenbuttel.* 1721. in 8. p. 375. not. (x) mentionem fecit.

LXV.

LXV.

Auisamentum de concubinariis non absoluendis quibuscumque ac eorum periculis quamplurimis. A theologis Coloniensibus approbatum, cum additionibus sacratissimorum canonum.

Contra Venerem sacerdotum poeta gentilis.

Hosce procul abesse iubeo. discedite ab aris
Quos tulit hesterna gaudia nocte Venus
Casta placent superis. pura cum veste venite
Et manibus puris sumite fontis aquas.

Si apud gentiles sacerdotes sacrificaturos immundicia detestabilis fuit quando magis apud christianos qui corpus Christi sumunt. Sanctus Jheronimus ait. O sacerdos tibi licito de altari viuere non luxuriare permittitur. Therentius Veritas odium parit. Hesdras sed sub iusto iudice vincit. in 4. folior. 8.

Nisi omnia nos plane fallunt, opusculi litteris gothicis impressi, auctor est Jacobus Wimphelingus, acerrimus morum, illa, qua viuebat aetate, censor, quocum, vt dictum a nobis iam fuit, iis circiter temporibus, grauissimae cum monachis & inprimis fratribus mendicantibus, intercedebant inimicitiae. Verbis tituli subiicitur figura ligno incisa, quae refert meretricem, vel si mauis amicam, puluinari insidentem, cuius a tergo stat diabolus auribus asininis ornatus. *Ad Confessorem* opusculum perscriptum est, *ex* Argentina *anno 1507*. In prima parte variae proponuntur *conclusiones*, quibus demonstratur, quod *fornicarius seu concubinarius, seu notorius, seu occultus, siue sit laicus siue sit domicellus, siue sacerdos, nulla prorsus ratione possit absolui, nisi concubinam abiiciat.* Secunda parte varia exponuntur *pericula, quae incurrunt sacerdotes concubinarii.* In tertia parte ponitur

tur ob oculos aliud *periculum nedum ſacerdotum*, *ſed omnium concubinariorum, quoad contritionem & confeſſionem.* Hanc excipit *exhortatio de concubinis abiiciendis & concubinariorum abiectionibus inualidis*, quam ſequuntur nonnulli *canones ex decretalibus de cohabitatione clericorum & mulierum.* Haec omnia multis citationibus & teſtimoniis e ſcriptura ſacra, patribus eccleſiaſticis, conciliorum decretis, vtriusque iuris libris, theologorum ſcholaſticorum ſcriptis &c. confirmantur. In fine comparet diſtichon *de eligendo plebanatu qualis eſſe debeat.*

Felix plebanus, felixque parochia ſub qua
Nec Naaman, Abraam. *nec* Sem. *nec viuit* Helias.

Diſtichi Expoſitio ſtatim ſubiicitur: *Per* Naaman *intellige lepro ſos, per* Abraam *iudeos, per* Sem *nobiles, aut thirannorum officiales. per* Heliam *monachos aut potius fratres mendicantes. a quibus parochie diu libere fuerunt. Et indubie tum etiam floruit religio & vita chriſtiana eccleſiaque ductu ſpiritus ſancti directa fuit.*

LXVI.

CRATIS, *Thebani Cynici philoſophi*, Epiſtole aureis ſentenciis referte theologie conſentanee. in 4. folior. 8.

Opuſculum litteris gothicis exſcriptum eſt. Titulo libri imago duorum philoſophorum cynicorum, pallio, cuculla, pera & baculo inſtructorum, ligno inciſa ſubiecta eſt, ſub qua hi leguntur verſiculi:

Pallia non cynicum faciunt atrique cuculli
Non baculus curuus pera nec ipſa facit.
Aſt animus recti ſemper ſeruator & equi
Et qui fortune ſpernere dona poteſt.

CRATETEM philoſophum cynicum, *epiſtolas* ſcripſiſſe, teſtatur Diogenes Laertius L. VI. ſegm. 98. p. 362. edit. Marc. Meibomii *Amſtelaed.* 1692. in 4. vbi ait: *φέρεται δὲ τοῦ Κράτητος βιβλίον ἐπιστολαὶ, ἐν αἷς ἄριστα*

ἄριστα φιλοσοφῆ, τὴν λέξιν ἐστὶν ὅτε παραπλησίως Πλάτωνι. Corruptum quidem hunc locum esse existimat Aegid. Menagius in *Obseruat.* ad h. l. p. 266. & verba ad Hipparchiam referenda, & hac ratione legenda φέρεται δὲ πρὸς τὸν Κράτητα βιβλίον ἐπιστολαί, esse existimat. Id autem contra omnem codicum consensum fieri, iam adnotauit Jo. Albert. Fabricius L. II. *Biblioth. graec.* Cap. X. p. 424. Quidquid illius sit, id pro certo constat, *epistolas*, quae hodie sub CRATETIS nomine circumferuntur, esse suppostitias. Jo. Alb. Fabricius l. cit. *quatuordecim* tantummodo CRATETIS *epistolas* esse ait, quae in collectione *epistolarum diuersorum philosophorum, oratorum, rhetorum*, &c. graeca, *Venet. ex officina aldina* 1499. in 4. & in eadem collectione, cum versione latina, Jacobo Cuiacio, falso tributa, *Colon. Allobrog.* 1606. in fol. reperiuntur. Eodem Fabricio teste, versio latina *epistolarum* CRATETIS, verbis incipit: *Redi cum summa celeritate.* Ista verba nos docent, versionem, quae ante oculos versatur, ab illa, quae in collectione exstat cuiaciana, longe esse diuersam. Reperiuntur enim in nostro codice XXIIII. CRATETIS *ad socios, adolescentes*, Patroclum, Macrodum, Emnopolum, *ad diuites, thessalonicenses, athenienses*, Hipparchiam *coniugem*, Aperum & Horionem *epistolae*, quarum prima inchoatur: *Augite non solum fines malorum iniustitiam & intemperantiam.* Per omnem libellum nulla reperitur, in cuius principio verba a Fabricio citata legantur. Forte illa, quae in Collectione a Fabricio memorata, ad *Originem* scripta dicitur, in nostro codice est, quae *Horionis* nomen in fronte gerit. CRATETIS *epistolis* in nostro codice subiicitur, *epistola* Socratis *ad* Platonem, Heracliti *philosophi ad vitam humanam*, & Democriti *philosophi contrarium.* Versio ab Athanasio constantinopolitano, Abbate archiensi, profecta dicitur, cuius epistola *ad diuum Principem*, Karolum Aragonum *primogenitum*, CRATETIS *epistolas* antecedit. Refert in illa, quod, cum litteris Caroli commendatitiis Pa-

 normum

normum ad Siciliae proregem, pro capiendi monasterii possessione quidem se contulerit, possessionem tamen non habere potuerit, sed quorundam philosophorum & præsertim CRATETIS cynici inuenerit *epistolas*, quas, ob praestantiam earum latinas fecerit, eique dicauerit, ne vacuus ad illum rediret. Pollicetur etiam in fine epistolae, *se complura graeca, latina effecturum, si monasteriolum Caroli opera, adsequutus fuerit*. Fecerunt istius Athanasii & versionis *epistolarum* CRATETIS, praeter Jo. Albert. Fabricium l. cit. mentionem Josias Simlerus in *Biblioth.* p. 75. Christophor. Hendreich in *Pandectis brandeburg.* p. 319. qui illum *Abbatem arbiensem* adpellant. Editionem, quam nobis inspicere licet, curauit Joannes Stabius, austriacus, philosophus & mathematicus, qui, illam, epistolio praemisso, *ex* Ingolstadio *diuersorio litterario*, scripto, dicauit Joa. Gracco Pyerio vulgo Crachenberger dicto, *Chorographo* Austriae, Apollinis *vicario*. Isti epistolio addidit *phaleutium carmen*, quo philosophum cynicum, ab exteriore corporis, & interiore mentis habitu describit. In fine *epistolarum* reperitur *Carmen phaleucicum* Conradi Celtis, *ad* Joannem Tritemium *Druidam*, *Abbatem in* Spanhaim, quo eius laudes a poeta decantantur. Typographus haec verba adposuit: *Impressum* Nürmberge *per* Ambrosium Hüeber. *Anno domini* 1501. Conf. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 149. vbi vero, sicut & p. 144. typographus, nisi plane fallimur, minus accurate Ambrosius Nueber scribitur. Littera enim initialis N. in nostro exemplari, longe aliam prae se fert formam quam littera H. qua typographi nomen inchoatur. Editionem istius versionis *Viennae Austriae* prodiisse, testantur Jos. Simlerus & Christophorus Hendreichius ll. citt. Omnium sine dubio editio prima est, quae in collectione *Epistolarum cynicarum* latina, cum Phalaridis nimirum *Epistolis*, a Francisco Aretino, e graeco, latine redditis, & Marci Bruti *epistolis*, cum Mithridatis *ad eas rescripto*, a Raimitio (Rimicio)

in

in latinum translatis, Paris. circa annum 1470. in 4. teste Andrea Chevillier in libro de *l'Origine de l'Imprimerie de* Paris, *Paris* 1694. in 4. p. 36. in lucem edita fuit. Jacobus quidem Mentelius in *Paraenesi ad* Bernard. de Mallinckrot *de vera origine typographiae, Parif.* 1650. in 4. hanc collectionem non *Parisiis*, sed *Argentorati* prodiisse existimat, sed vindicat illam *Lutetiae Parisiorum*, Andr. Chevillier l. c. p. 51. Adducitur collectio a Mich. Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 294. a Jo. Alb. Fabricio l. cit. Longe diversa est ab Athanasii versione, illa, quam dedit Eilhardus Lubinus, qui *veterum* auctorum *graecorum* Hippocratis, Heracliti, CRATETIS Bruti, Anacharsidis, Theanus, Democriti, Diogenis, Phalaridis, Apollonii Tyanei, Euripidis, *& aliorum epistolas, gr. & latin. Heidelb. ex officina commeliniana* 1601. in 8. in lucem exire iussit. Editio anni 1609. in 8. memoratur in *Catalog. Biblioth* tellerianae p. 409. Conf. de CRATETE philosopho cynico Diogenes Laertius L. VI. segm. 85-93. p. 354 sqq. Suidas Tom. II. p. 370. edit. Ludolph. Küsteri *Cantabrig.* 1705. in fol. Thom. Stanleii *Historia philosophiae* P. V. p. 536 sqq. edit. *Lipf.* 1711. in 4. Jo. Jacob. Brucker *Histor. philosoph.* Tom. I. p. 742 sqq. & 888 sqq. Joh. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. & alibi passim. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. II. p. 1471 sqq. sub voce Hipparchia. De Joanne Stabio, austriaco, poeta laureato, Maximiliani Imperatoris I. historico & cosmographo, vid. Jos. Simlerus in *Bibliotheca* p. 417. e qua illa suppleri poterunt, quae ex Koenigii *Biblioth. veter. & noua* nimis succincte in *lexico erudit.* T. IIII. col. 762. de illo, adlata fuerunt. Joannes Cuspinianus in *praefatione ad Lectorem, vitae* Maximiliani praemissa, in *Opere de Caesaribus atque Imperatoribus romanis* p. 601. edit. *Basil.* 1561. in fol. illi tale scripsit elogium: *Erat* Joannes Stabius *iudicii acutissimi vir, raraeque doctrinae, qui pluribus annis sub eo* (Maximiliano) *militarat, multa adiecturus allaturusque* (iis,

quae

quae Cuspinianus de Maximiliano scripserat), *quae posteritas fuisset admirata: vtpote qui castra eius sequutus, semper lateri adhaesit annis iam assiduis sedecim. Et cum* Austriam Carinthiamque *graphice depinxerat, ac stemma domus* austriacae *ingeniosissime in lucem produxerat, depromturus adhuc multa & speciosa & insignia, potissimum nunc aulicis liberatus tempestatibus & tranquillitati redditus, ecclesiae* viennensis *factus Decanus. Sed eminentioribus omnibus inuidet inuida mors, quae hunc insperato, cum moliretur ingentia, quaedam,* Graetzii *in* Stiria *nobis abstulit, Kalend. Januarii vigesimi secundi anni post millesimum quingentesimum* (1522.) *cum* Maximilianum *scribendum suscepissemus eius ductu.*

LXVII.

Epistole MAVMETIS *Turcarum Imperatoris* elegantissime multa prudentia acrimonia referte. in 4. folior. 18.

Raritatem istarum *epistolarum* testatur Joan. Augustinus Egenolfus, scholae crucianae dresdensis olim Rector, in epistola dedicatoria, nouae, quam curauit editioni, *epistolarum* MAHVMETIS, de qua mox plura dicemus, praemissa. In fine editionis, litteris gothicis impressae, typographus haec adscripsit verba: *Impressum* Liptzk *per* Jac. Abiegnum (Thanner) Herbipolensem *Ciuem liptzens. Anno domini M. CCCC. XCVIII.* (1498.) *penultima die Octobris.* Michaeli Maittaire & eius continuatori Joh. Henric. Leichio, editio incognita fuit, qua se vsum esse profitetur Egenolfus l.c. Secunda est, quae Lipsiae, Joannis Maii, romhiltensis, Professoris rhetorices, in Academia lipsiensi cura prodiit. Primam emiserat an. 1488. in 4. Eius in fronte isti leguntur, teste Jo. Henric. Leichio in *Annal. typogr. lipsiens.* p. 63. versiculi:

Jo.

Jo. Maius *ad Lectorem*

Suscipe quisque voles tibi sponte sua venientes,
Aequanimos ciues, magnanimosque duces.
Quidue vide, virtus, animus, sapientia, possit,
Et veteres illas nosse quid historias.
Hostibus insurgi, aut meritis bene gratia reddi
Debeat, aut populus qua ratione regi
Ergo age, qui magni cursus tibi contulit orbis,
Munera Laudini *plena fauore legas*

In editione, qua vtimur, nil tale reperimus; dicavit illam editor Martino Polichio Mellerstatensi, *optimarum rerum, artium, medicinaeque doctori, illustrissimi Principis* Friderici *Ducis* Saxoniae, *& Electoris physico iurato.* Ex syro, graeco, scythico atque turcico sermone *epistolae* dicuntur translatae a Laudinlo siue Laudino equite hierosolymitano, cuius epistola ad Francinum Beltrandum, Comitem, editionibus, quas vidimus, omnibus, praemittitur. Quo tempore istae litterae primum typis exscriptae fuerint, non constat. In denen *Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu Dr.* recensetur Tom. I. p. 463. editio in 4, folior. 22. cuius in fine haec leguntur verba: *Epistolae* Magni Turci *finiunt, a* Laudino Equite Hierosolymitano *editae* G. F. T. quas litteras Christianus Goetze interpretatur *Gerardus Flander Taruisii.* Editionis annus non additus fuit. *Anno* 1510. *III. Id. Aug.* prodierunt Symmachi Conf. Rom. *Epistolae familiares ; item* Laudini Equitis Hierosolymitani *in Epistolas* Turci magni *traductio.* Argentorati *ex officina* Joannis Schotti, *impensis* Georgii Maxilli, in 4. vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* pag. 444. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. pag. 218. In *Catalogo Biblioth.* tellerianae pag. 409. memoratur collectio epistolarum, quae complectitur: *Epistolarum* Symmachi *Lib. II. Diui* Ambrosii *Epistolas in* Symmachum II. *& Epistolas* Magni Turci *a* Laudino Equite Hierosol. lat. *redditas; Basil. ex officin. Frobenii* 1549. in 8. Conf. Jos. Simleri *Bibliotheca*

theca l. cit. In Thom. Hyde *Catalog. Biblioth.* bodleian. Tom. I. p. 460. occurrit editio *Marpurg. Cattorum* 1604. in 8. M. Jo. Augustin. Egenolfus illas edidit hoc titulo: *Magni Turci i. e.* MAHOMETI *Secundi, Turcarum Imperatoris, Epistolae, in gratiam studiosae iuuentutis, cum breuibus notis, & diuersis lectionibus. Anno MDCLXXX.* (1680). *denuo editae. Dresdae typis viduae & heredum Melchioris Bergen, Elect. Sax. Typogr.* in 8. pp. 71. Recentior *egenolfiana* eiusmodi prodiit titulo: *Epistolae* MAHOMETIS, *Turcarum Imperatoris elegantissimae, multa prudentia acrimoniaque refertae. Accedunt vita* MAHOMETIS, *breuis item historia, de Imperatoribus constantinopolitanis, Tyrannis turcicis, Regibusque Hungariae, & alia quorum index in fine subiectus; cura & studio* Simonis Goebelii, Romhildensis, *Francof. & Lipsiae apud Jo. Bielken, Bibliopol.* 1690. in 12. Gilbertus Cognatus illas inseruit *Epistolarum laconicarum atque selectarum farragini* primae, quae *Basil.* 1554. *ex officina Jo. Oporini* in 16. prodiit. vid. Jos. Simleri *Biblioth.* l. cit. Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. graec.* L. II. Cap. X. p. 431. Habemus *laconicarum Epistolarum Thesaurum bipartitum opera* M. Joannis Buchleri a Gladbach *collectum & digestum. Colon.* 1606. in 12. in quo reperiuntur Magni Turci *epistolae* p. 623-651. Jo. Aug. Egenolfus in epistola dedicatoria ad Jo. Christophor. Schmidium Scholae torgensis Subrectorem, *originales*, vt vocant, *epistolarum, bibliothecis in italicis, e quibus depromtas vertere potuerit interpres, adseruari adhuc nequaquam dubitat:* sed nobis perplacet opinio Auctoris der *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dr.* l. cit. qui illas suppositițias, & a quodam exercitii caussa, sermone statim latino, conscriptas esse existimat. In hetruscum sermonem conuersae, exstant hoc titulo: *Lettere del gran* MAHVMETO II. *Imper. de Turchi, scritte à diversi Rè, Principi, Signori e Republiche, con le risposte loro, ridotte nella volgar lingua da* Lodovico Dolce;

Dolce; *insieme con le lettere di* Falaride, *Tiranno degli Agrigentini, tradotte dal greco dal Medesimo, In Venezia* 1563. in 8. Vid. Nicol. Fr. Haym *Notizia de' libri rari nella lingua italiana* p. 197. Niceron *Memoires* Tom. XXXII. p. 19. In Nicolai Bassaei *Collectione in vnum corpus omnium librorum, Hebraeorum, Graecorum, Latinorum, nec non Germanice, Italice, Gallice & Hispanice scriptorum, qui in nundinis Francofurtensibus ab anno* 1564. *vsque ad nundinas Autumnales* 1592. *venales extiterunt, Francof.* 1592. in 4. P. III. p. 20. liber 1573. excusus dicitur. De MAHVMETE II. FATIH, Amurathi II. filio, omnivm fere hominum, qui vnquam vixerunt sceleratissimo, qui patri an. Chr. 1450. in imperio successit, *Corollaria* suae editioni adiecit Jo. Augustin. Egenolfus, quae vide. Conf. praeter alios historiae turcicae scriptores Demetrii Kantemir *Geschichte des osmanischen Reichs, Hamburg.* 1745. in 4. p. 99 sqq. Quis Laudinus, siue vt nonnulli eum vocant, Landinus fuerit, non satis constat. Adseruatur in Bibliotheca regia dresdensi eius *Exhortatio de laudibus sapientiae ac virtutis, ad* D. Malitiam Caraffam, in qua Laudivius, Eques hierosolymitanus nominatur. Vid. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dr.* Tom. I. p. 510. Jo. Henric. Leichius adduxit in *Supplemento Mattairiano* p. 136. sub eodem Laudiuii nomine libellum *ad* Franc. Beltrandum Barchinonensem *de vita* S. Hieronymi, *Romae* 1495. in 4. Ipse vero Laudinus vel si mauis Laudiuius in epistola ad Francin. Beltrandum Comitem, *epistolis* MAHVMETIS praemissa, mentionem facit *Commentariorum*, quos olim ad summum pontificem scribere adgressus sit, ob suscepti vero operis magnitudinem, in aliud tempus remiserit.

LXIIX.

LXIIX.

Legenda ſanctiſſime matrone Anne genitricis virginis Marie matris & Hieſu Chriſti Auie. in 4. folior. 21.

In fine libri, charactere litterarum gothico exarati, quem rarum eſſe docet *Theſaurus bibliothecalis*, Tom. II. pag. 74. haec leguntur verba: *Impreſſum* Liptzk *per* Melchiorem Lotter. *Anno dni MDII.* (1502). *XV. Kalendas Septembris.* Editionem iam anno 1497. *Lipſiae ex officina Melchioris Lotteri* fuiſſe euulgatam, docet Michael. Maittaire Tom. I. *Annal. typogr.* pag. 651. Compilatoris *legendae* nomen non compertum habemus: illum ex ordine Minorum fuiſſe, haec eius in praefatione teſtantur verba: *vt in lucem prodeat quod ignoratur. nec latere deceat multis profuturum. Hinc inclinatus ego de* obſeruantia Minorum *minimus amore trium arborum* Anne. Marie *benedicte. atque fructus* Hieſu *prolis diuine. de remuneratione ſalubri confiſus. quamquam a nonnullis etiam deſuper amoroſe pulſatus. quod vtcunque ex diuerſis veritati conſonum laborioſe et non infructuoſe comperi in vnum ſimpliciter redigere curaui* &c. Cum omnia quae de libro, figmentis fabulisque referto, dici poterant, iam in *Theſauro bibliothecali* legantur, capita XVII. e quibus *legenda* contexta eſt, tantummodo adſcribimus. I. *Capitulum* eſt, *de parentela* S. Anne *&* *parentibus eius, de genealogia & poſteritate ſororis eius* Esmerie. *quarum mater* Emerentia. *pater vero* Stollanus. II. *de laudabili conuerſatione ſancte* Anne, *in iuuentute, & quomodo matrimonialiter coniuncta eſt viro* Joachim, *& quomodo vixerunt in matrimonio.* III. *quomodo oblatio* Joachim *in templo fuit reprobata. & de vtriusque triſticia & frequentatione ac angelica ſecuratione de naſcitura filia.* IIII. *Quare* Anna *tot annis infecunda permanſerit. & quomodo ſimul conuenerunt ſecundum dictum euangelicum iuxta*

iuxta auream portam in iherusalem, *& oblata eius ac-ceptā fuerant.* V. *Quomodo* Anna *concepit* Mariam *peperit & educauit. in templo presentauit & de morte* Joachim. VI. *Quomodo* Anna *viduata ammonitione euangelica tradita est secundo viro. cuius nomen* Cleophas *frater* Joseph *nutricii domini. de quo etiam concepit* Mariam *matrem trium apostolorum & vnius discipuli domini. & de morte* Cleophe. VII. *Quomodo tertio viro tradita est* Salome. *ex quo terciam* Mariam *peperit matrem duorum apostolorum* Jacobi *&* Johannis. *& quomodo filias docuerat & de morte* Salome. *etiam quo die nata sit virginis* Marie *puerpera. & quo die mortua.* IIX. *Quatenus non absurdum erat etiam verecundum tertio nubere. & de quadam virgine. que iccirco mirabilem visionem vidit antequam visa noluit beate* Anne *seruire in deuotione.* VIIII. *de quodam* Procopio *doctissimo. postmodum* heremita *beate* anne *deuoto, &* Archiepiscopo Pragensi *qui valde predicavit sanctam* Annam *venerandam atque eius festum celebrandum.* X. *de quodam prodigio* (prodigo) *adolescente qui per ammonitionem beati* Jacobi. *beate* Anne *deuote seruiuit. circa quem meritis* Anna *mira contigerunt. & de eius cultus ampliatione.* XI. *de quodam* episcopo *in* Anglia. *impedire volenti cultum sancte* Anne *& mirabiliter plagato. & quomodo deuotio maior ad eius solennitatem & honorem succreuit.* XII. *de duabus beate* Anne *deuotis. quibus semetipsam in visione presentauit. & de his. que eas pro sua veneratione ac remuneratione docuerat.* XIII. *Quomodo manifestauit se duobus sibi deuotis videlicet vni* Heremite *& cuidam* clerico. *& de magnificis circa eosdem per eam exhibitis.* XIIII. *de miraculis quibus chorus cat. nec choruscare desinit. & primo de naufragis liberatis & vidua paupercula in porco consolata:* XV. *de muliere multum infirma per ipsam inuocatam curata. & imagine sibi facta. & quadam pestilentia subito coram ymagine sua liberata & suspicata.* XVI. *de* Margaretha *quadam religiosa beata* Anne *&* Joa-

 chim

chim *deuota.* & *ab eis docta. cui mirabiliter beata* Anna *affuit in morte.* & *de quodam febricitante morti vicino. curato.* XVII. *de digito sancte* Anne *in* Colonia agrippina & *miraculis* & *osculatione eiusdem* & *quomodo perseuerantibus in suo seruitio diligenter assistit.* & *resilientibus aut tepescentibus non amplius succurrit.* Multa, quae hic occurrunt figmenta, ex *Euangelio de natiuitate Mariae*, & ex *Proteuangelio Jacobi* desumta sunt, & vt alios iam libros taceamus, leguntur in Jo. Alb. Fabricii *Codice apocrypho Noui Testamenti, Hamburg.* 1703. in 8. p. 1. sqq. Conf. D. Georg. Henr. Goetzii Differt. *de cultu* Annae, *auiae* Christi *in* Misniam *inuecto*, in eius *Meletematibus annaebergensibus varii argumenti*, *Lubec.* 1707. in 8. p. 1042 sqq.

LXVIIII.

De purissima & immaculata conceptione virginis Marie. & de festiuitate sancte Anne matris eius. in 4. folior. 8.

Diuersa esse videtur opusculi admodum rari editio, ab illa, quae describitur in *Thesauro bibliothecali* Tom. II. p. 74 sqq. Scribendi enim compendia, in titulo conspicua, in nostro exemplari non reperiuntur. Tituli verbis subiicitur imago S. Mariae & S. Annae, ligno incisa, quae etiam in secunda tituli pagina, oculis se obfert, cum his verbis: *Benedicta sit sancta mater* Anna. *Ex qua sine originali macula processit intemerata caro virginea.* Praeter *epistolam* Joannis Trithemii Abbatis spanhemensis, quae integra *Thesauro bibliothecali* l. cit. inserta fuit, in nostro exemplari occurrit *Caput VII.* ex opere, quod Trithemius *de laudibus* S. Annae, *matris* B. Mariae *virginis Lipf.* 1494. & 1512. in 4. ediderat. Inuenitur etiam in *Para-*

Paralipomenis Opuſculorum Petri Bleſenſis, Joannis Trithemii, *&* Hincmari *nuper* Moguntiae *editorum, ſeu eorundem Tractat. variis nouiter inuentis & nunc primum editis per* Joan. Buſaeum, *Mogunt.* 1605. in 8. & *Colon. Agrippin.* 1624. in 8. Cum enim Trithemius hoc opuſculum conſarcinaret, monachi nonnulli de ordine fratrum S. Mariae ſemper virginis, de monte Carmeli illum rogabant, ne defenſionem puriſſimae conceptionis virginis Mariae obmitteret. Eorum igitur precibus obſequutus, hoc caput VII. operi ſuo inſeruit, quo ſanctam Annam matrem, filiam ſuam beatiſſimam, Dei genitricem, ſine originali macula concepiſſe demonſtraret. Caput illud, ſequitur in noſtra collectiuncula *Statutum & determinatio ſacre facultatis theologie ſtudii* Pariſienſis, *de immaculata conceptione virginis glorioſe. Et primo reuocatio ſacta* pariſius *Anno dni. M. CCCC. XCVI. per fratrem* Johannem Veriis *ordinis predicatorum ſuper predicta materia.* Statutum facultatis theologic. pariſienſis, ſubſcriptum eſt his verbis: *Datum* Pariſius *in congregatione generali apud ſanctam* Maturinum *tam ſollenniter celebrata. Anno domini Milleſimo quadringenteſimo. nonageſimo ſeptimo. die decima ſeptima menſis Septembris.* Vltimum locum occupant *Nomina LXXXII. magiſtrorum & doctorum ſacre theologie* pariſienſium, *de rigore promotorum Statuto facultatis theologice ſtudii* Pariſienſis. *Puritati immaculate Conceptionis virginis* Marie *adherentium.* Occurrunt hic nomina monachorum ex ordine S. Benedicti, Minorum, S. Auguſtini, Ciſtercienſium, Praemonſtratenſium, Praedicatorum, Carmelitarum, & Seruorum. Typographus haec verba adpoſuit: *Impreſſum* Argentine. *per* Matthiam Hupfuff. *Anno. a natiuitate ſaluatoris noſtri Milleſimo. quingenteſimo. ſexto.* (1506). Sine dubio opuſculum eo tempore prodiit, quo controuerſiae inter monachos, Dominicanos & ordinis S. Franciſci, ſeculo potiſſimum XV. ad finem vergente, & initio ſeculi XVI. per omnem fere Europam,

non

non sine maxima animorum contentione, ob immaculatam Mariae conceptionem, agitatae fuerunt. Quamvis nemini lectorum Joannes Trithemius, polygraphus suae aetatis celeberrimus, incognitus esse potuerit, illos tamen scriptores hic nominabimus, qui, prae ceteris de eius vita, librisque editis legi merentur. Ipse Joannes Trithemius libellum conscripsit titulo *Nepiachi* insignitum, in quo *de studiis suis & scriptis propriis, a pueritia repetitis*, disserit. Joan. Georg. Eccardus illum inseruit Tom. II. *Corporis historic. medii aeui, Lips.* 1723. in fol. pag. 1825 sqq. Variis Jo. Trithemii *polygraphiae* editionibus v. c. *argentinensi* 1613. in 8. praemittitur *Pinax siue index lucubrationum* Jo. Trithemii, *ex epistola discipuli eius* Joan. Duraclusii *ad* Nicol. Hamerium. *Vitam* praeterea Jo. Trithemii, data, quod aiunt, opera conscripserunt Joan. Busaeus & Wolfg. Ernest. Heidelius. Illius praefixa est Joan. Trithemii *Operibus spiritualibus quotquot reperiri potuerunt*, a Joanne Busaeo in vnum volumen redactis, *Mogunt.* 1605. in fol. Hic Trithemii *vitam ex eius chronicis & epistolis collectam*, *Steganographiae* Trithemii *vindicatae*, *Mogunt.* 1676. in 4. & *Norimb.* 1721. in 4. anteire iussit. Istius *vitae* capitum, recentioribus temporibus, mutauit ordinem Ignatius Gropp in *Collectione nouiss. Scriptorum* Wirceburgensium, *Francof.* 1741. in fol. Tom. I. pag. 219 sqq. His auctoribus vsus est, in exponenda Trithemii vita Niceron Tom. XXXIIX. des *Memoires* p. 210 sqq. Conf. praeterea merentur Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 421. Anton. Posseuini *Apparat. sac.* Tom. II. p. 255 seqq. Henr. Wharton *Adpendix ad* Guil. Cave *histor. litterar. Scriptor. ecclesiastic.* p. 168 sqq. Paul. Freheri *Theatrum virorum eruditione clarorum, Norimb.* 1688. in fol. pag. 1436. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VIIII. p. 451. Michaelis Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 210 seqq. vbi exstat Caroli Bouilli *epistola*, continens varia scitu digna, de Trithemio Abbate, cuius

feci-

fecimus mentionem in *Analect. litterar.* p. 149. Defendit Trithemium, contra Caroli Bouilli aliorumque somnia, & a magiae suspicione liberauit Gabriel Naudé in *Apologie pour tous les grands personnages qui ont été faussement soupçonnez de Magie* Chap. XVII. pag. 505 sqq. edit. *Paris.* 1625. in 8. Lectu etiam digna est *Lettre de* Mr. Rich. Simon *à* M. F. D. A. Tom. IIII. des *lettres choisies de* Mr. Simon, *à Amsterd.* 1730. in 8. p. 131 sqq. vbi nonnulla referuntur, quae ad Joan. Trithemii historiam pertinent.

LXX.

Tractatus de Singulari Puritate & Praerogatiua Conceptionis Saluatoris nostri Jesu Christi: Ex auctoritatibus Ducentorum Sexaginta Doctorum Clarissimorum, Ad illustrissimum & Excellentissimum Ducem Dn. Dn. Herculem Estensem, &c. Editus per *Fr.* VINCENTIVM DE BANDELIS, DE CASTRO-NOVO, *Terdonensis Dioecesis: Ordinis Praedicatorum quondam Magistrum Generalem.* Praefixa est, Eiusdem Epistola Narratiua Disputationis Ferrariae factae, de Conceptione B. Virginis Mariae. Annexa Epistola B. Bernardi de Festo Conceptionis B. Virginis &c. Cum Testium Catalogo, & Indice necessario. *Ad exemplar Impressum Bononiae: Anno Domini M. CCCC. LXXXI.* (1481). in 4. pp. 211. except. praemiss. & indicibus.

VINCENTIVS DE BANDELIS, siue BANDELLVS DE CASTRONOVO, Dioeceseos terdonensis, Ord. Praedicator. duos scripsisse fertur libros, quibus peruulgatam pontificiorum, de immaculata S. Mariae virgi-

virginis conceptione, sententiam impugnauit. Prior sine nomine auctoris in lucem exiit, haecque in fronte exhibet verba: *Libellus recollectorius de veritate Conceptionis* B. Mariae. *Incipit prooemium ad inclitum generosumque Comitem* Petrum de Gambara *in libellum de veritate Conceptionis gloriosae Virginis* Mariae *ex auctoritatibus & dictis S. S. doctorum fideliter confectum per quemdam religiosum in doctrina sacra non mediocriter instructum. Pr. Veritatem meditabitur guttur meum.* Fuit hoc volumen impressum *Mediolani typis Christophori Valdarfer ratisponensis* an. 1475. in 4. Quod autem VINCENTIVS DE BANDELIS istius libri fuerit auctor, ipse profitetur, in libro, cuius integrum adscripsimus titulum, vbi P. I. Cap. VIIII. pag. 27. nostrae editionis haec leguntur verba: *Item* (Augustinus) *cum dicat: Omnes homines, per Concupiscentiam generatos, habuisse originale peccatum: & asserat, B. Virginem, per concupiscentiam fuisse generatam: consequens esse voluit, quod B. Virgo fuerit in peccato originali concepta. Expositionem autem praedictae auctoritatis diffuse posui in alio libello, quem Comiti* Petro de Gambara *intitulaui, in ratione vndecima tertiae viae.* Secundus liber, quem VINCENTIVS, de immaculata conceptione conscripsit, prima vice prodiit *Bouoniae apud Vgonem de Rugeriis de Regio.* 1481. in 4. Vtrumque vero librum praeteritis iam temporibus, satis rarum fuisse, patet ex libro, quem Lucas Waddingus hoc in lucem emisit titulo: *Legatio* Philippi III. *&* IIII. *Regum* Hispaniae *ad* Paullum V. *&* Gregorium XV. *Papas, de finienda controuersia* Antonii a Treio *de immaculata conceptione B. Virginis, Louan.* 1624. in fol. vbi in fine Tract. IIII. Sect. II. inter alia haec leguntur: *Cogitauit ergo Orator, non parum caussae profecturum, si nouo edicto tolleretur e medio* BANDELLVS, *nec eo ita libere, & absque timore vterentur aduersarii ad persuadendum quae volebant de mente sanctorum, quotidie eum omnibus obtrudentes, & pro probatissimo & omnium*

in

in hac re doctissimo commendantes. Voluit ergo vt ex duobus eius libris, contra immaculatam conceptionem editis (*quorum vtrumque inuestigare facile non est: & nobis habere licuit ex Bibliotheca illustriss.* Cardinalis de Treio *optimis libris referta:*) *omnia colligerentur, quae grauiora erant, & duriora, & Apostolicis videbantur Decretis contraira* &c. Conf. Niceron *Memoires* Tom. II. p. 396 sqq. Cl. David Clement *Bibliotheque historique & critique* Tom. II. p. 396 sqq. *Libellus recollectorius de veritate Conceptionis B. Virginis* Mariae, quod nos quidem sciamus, nunquam recusus fuit, ille vero, quem recensere instituimus, plures nactus est editiones, quas memorat Cl. Dav. Clement l. cit. Sed veremur, ne vna alteraue, inter illas locum inuenerit, quae nusquam reperiuntur. Illam, cuius adscripsimus titulum, omnium, nisi plane fallimur, censemus recentissimam, & ipsam illam, quam Joannes Rudolph. Wetstein, Theologiae Professor & Academiae basileensis Bibliothecarius instinctu Joannis Eliae Leriget de la Faye, in lucem emisisse dicitur. Conf. *la vie de* Mr. Wetstein, *par* David Ancillon, in *Nouvelles litteraires, Amsterdam chez du Sauzet* 1719. in 8. Tom. VIIII. p. 171. Niceron l. cit. & David Clement *Bibliotheque historique & critique* l. cit. Haec editio in 4. impressa Cl. Dauid. Clement incognita fuisse videtur. Adtulit ille e *Catalogo bibliothecae* bultellianae p. 72. quae in *Catalogo* etiam *bibliothecae* tellerianae p. 78. memoratur, editionem in 12. exscriptam, cuius titulus, cum illo, quam adscripsimus, conuenire videtur. Praemittuntur editioni, qua vtimur, Paulli Cortesii, Joan. Trithemii, Auberti Miraei & aliorum, de VINCENTIO & eius libris testimonia, & iudicia, quae excipit Anonymi editoris praefatio, in qua, inter alia, quid in noua editione praestitum fuerit, his exponitur verbis: *Hoc palam testor, mihi summo studio fuisse, nil quicquam mutare aut variare a Codice* bononiensi, *qui duorum propemodum seculorum est. Itaque si vel lit-*

tera in eo variabat, ad marginem collocaui e regione dictionem illam. postea, cum & Operis id molestum, & nullius vsus animaduerterem; manifesta quidem menda typographica sustuli, ac si quae dubia manserant, ea vel cruce apposita signaui ad oram libri, vel ibidem coniectanea nostra (praefixa lit. f.) denotaui. Quicquid igitur in contextu deprehendes diuerso typorum genere cum impressum, aliter legi, apud VINCENTIVM *in* Bonon. *editione memento, scil. sicut in margine adnotatum extat. Siquid autem vncis inclusum occurrat: id, si eodem typorum genere prostet, redundat, atque a nostris bodie libris abest; sin diuerso exprimatur, supplementum est, vel ex margine nostri exemplaris, ante* 150. *annos iam annotatum, vel ex vulgatis libris. Talia paucissima loca obseruabis. Si tempus nobis fuisset, ista Notis in Calce ostendissemus. Sed abrumpere telam cogimur*, &c. Praefationem sequuntur Antonii Fauentini *praeclariss. viri & maximi philos.* & M. L. *Jurisperiti* carmina encomiastica in Auctorem & eius librum. Praemisit Fr. VINCENTIVS suo tractatui epistolam *ad illustrissimum & excellentissimum Ducem* D. D. Herculem Estensem, *narratiuam disputationis, factae de Materia Conceptionis B. Virginis* Mariae. *Tractatus* ipse *de singulari puritate & praerogatiua conceptionis Saluatoris nostri* Jesu Christi, in duas dispescitur partes. Prima a p. 10-140. Capita complectitur XLI. Capite I. VINCENTIVS statum proponit controuersiae, & pro veritate sententiae suae adstruenda Conclusiones tres, atque Corollaria tria adfert. Cap. II.-XIIX. praemittuntur quaedam necessaria. Cap. XVIIII.-XXVI. adducuntur testimonia CCLX. Scripturae S. & Doctorum, adferentia, B. Virginem peccatum originale contraxisse. Cap. XXVII.-XXXII. sex proponuntur rationes, & quidem ex parte redemtionis, concupiscentiae libidinosae, poenalitatis, mortis Christi, praerogatiuae Christi, & ex parte remissionis peccati, quibus probatur, quod B. Virgo fuerit concepta in peccato origi-

nali

nali. Cap. XXXIII-XXXVIIII. Conclusio secunda, aliis sex rationibus confirmatur. Cap. XL. tertia ponitur conclusio, cum suis probationibus. Cap. tandem XLI. inueniuntur corollaria tria, cum suis probationibus. Secunda pars rationes contrariae opinionis dissoluit & quidem rationes variorum opponentium XXXV. a pag. 141-186. rationes Bartholom. feltrensis IIX. a p. 187-204. Secundae parti, imponitur finis pag. 205. epilogo, ad illustriss. Principem Ferrariae. Adiicitur illi a) *Epistola* B. Bernardi *de festo Conceptionis B. virginis* p. 207. b) VINCENTII *protestatio ad detractores* p. 211. c) *Catalogus testium CCLX.* in ordinem alphabeticum redactus. d) *Tabula pro inueniendis materiis praecipuis in superiori tractatu.* Qui plura de VINCENTIO DE BANDELIS, eiusque libris, quos conscripsisse perhibetur, noscere cupit, euoluat Antonii Posseuini *Apparat. sacr.* Tom. III. pag. 349. Jacob. Echardi *Scriptores Ordinis Praedicator.* Tom. II. p. 1. 2. Ambrosii de Altamura *Bibliotheca dominicana, Romae* 1677. in fol. p. 226. Hippolyti Maraccii *Bibliotheca mariana, Rom.* 1648. in 8. Tom. II. pag. 430. Christoph. Hendreichii *Pandectae brandeburgic.* p. 403. Louis Ellies du Pin *Bibliotheque des Auteurs ecclesiastiques* Tom. XII. pag. 113. Christian. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & inf. Latinit.* L. XX. pag. 830. VINCENTIVM DE BANDELIS in Calabria an. 1506. mortuum esse, testatur Aubertus Miraeus *de Scriptoribus ecclesiasticis Seculi XVI.* Cap. XIII. p. 118. edit. Jo. Alb. Fabricii.

LXXI.

Tractatus DOMINICI BOLLANI de conceptione Gloriosissime Dei Genitricis Virginis Marie. Sermo eiusdem in 4. folior. 47.

Ortum est hoc opusculum e dissidio, quod ob immaculatam Mariae conceptionem, non sine grauissima animorum contentione, inter ordinis S. Dominici & S. Francisci fratres seculo XV. ad finem vergente, & initio seculi XVI. intercessit. Omnes qui DOMINICI BOLLANI mentionem iniiciunt, nimirum Iosias Simlerus in *Bibliotheca* p. 172. Antonius Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. I. pag. 414. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. IIII. p. 154. Trithemii vestigia legisse, neque librum ipsum oculis conspexisse videntur. Hic sane Cap. DCCCLXXXIII. *de scriptor. eccles.* p. 210. illum hoc elogio ornauit: DOMINICVS BOLLANVS, *natione* Venetus, *vir in diuinis scripturis exercitatus, & in secularibus litteris egregie doctus, philosophus & rhetor non abiiciendus, ingenio acer & vehemens, sermone compositus, edidit nonnulla, ingenii sui praeclara opuscula, quibus se devotum fidelemque christiani nominis cultorem exhibuit, & memoriam sui posteris commendauit. De quibus ego tantum vidi opusculum insigne, contra* marianae *puritatis detractores, quod dicauit* Nicolao Marcello *primo & septuagesimo Duci* Venetorum *de Conceptione* S. Mariae *Lib. I. Non paruo dolore. De caeteris nihil vidi. Claruit* Venetiis *sub* Frederico *Imp.* III. *&* Sixto *Papa* IIII. *Anno Domini MCDLXXXIIII. Audio adhuc eum haberi superstitem.* Quae cum ita sint, caussam inuenimus nullam, quae Antonium commouerit Posseuinum, vt DOMINICVM BOLLANVM l. cit. an. 1381. vixisse, atque eius opus Nicolao Marcello dicatum fuisse perhibeat. Extra omnem enim dubitationem positum est, Nicolaum Marcellum seculo XV. vixisse, & an. 1473. reipublicae venetae tenuisse gubernaculum. Vid. Amelot de la Houssaye *Histoire du gouvernement de Venise, Paris,* 1677. in 8. p. 72. De libri editionibus nihil relatum legimus, & haec nostra, quod quidem raritatem eius confirmat, neque a scriptorib. citat. neque a Michael. Maittaire memorata fuit. Exstat tamen in Joann.

Joann. Nicol. Weislingeri *Catalog. libror. impressorum in Bibliothec.* S. Joannis hierosolymit. Argentorati *adseruatorum*, *Argentorat.* 1749. in fol. p. 30. Litteris gothicis impressa est, & in fine haec adscripta typographi habet verba: *Finit Sermo de conceptione beatissime* Marie *virginis. In nobili* Heluetiorum *ciuitate* Argentina *chalchographatum per* Joannem Grüninger. *M. CCCCC. Quarto* (1504) *Saluatoris anno. in die Blasii.* In dedicatione auctor, se *artium & philosophiae doctorem* hoc opusculum conscripsisse profitetur, cum *e florentissimo gymnasio* paduano, *ad patriam reuersus* esset. Testatur praeterea in illo operè se *quantum potuerit, imitatum* esse Aurelium Augustinum *& theologie principem atque monarchum* Scotum, *a cuius fonte vberrimo multa praeclara sumserit, verissimisque rationibus atque excellentissimis sanctorum auctoritatibus virginem gloriossimam, in conceptione sanctam, nec vnquam a macula peccati originalis fuisse deturpatam demonstrauerit.* Prooemium libelli, hac inscriptione ornatum est: DOMINICI BOLLANI *artium & philosophie doctoris filii magnifici domini* Landiani, *in questionem de conceptione gloriosissime virginis* Marie, *Probemium.* Libello adiicitur *Bulla* Sixti IIII. anno 1476. promulgata, in qua *omnibus fidelibus vtriusque sexus, qui missam & officium conceptionis virginis* Mariae, *iuxta piam deuotam & laudabilem ordinationem magistri* Leonardi de Nogarola, *clerici* veronensis, *notarii apostolici, in die festiuitatis conceptionis virginis* Mariae, *& per octauas eius, deuote celebrauerint, & dixerint aut illis horis canonicis intererint, quotiens id fecerint, eandem prorsus indulgentiam & peccatorum remissionem impertitur, quam illi consequuntur, qui iuxta* Vrbani IIII. *&* Martini V. *aliorumque pontificum constitutiones, missam, officium, & horas canonicas, in festo corporis sanguinis domini,* Jesu Christi, *a primis vesperis & per illius octauas, iuxta romanae ecclesiae institutionem celebrant, dicunt, aut missae officio huiusmodi intersunt.*

ſunt. Bullam ſequitur eiusdem BOLLANI *ſermo de conceptione beatiſſime* Marie *virginis.*

LXXII.

Hiſtoria Vndecim Milium Virginum breuiori atque faciliori modo pulcerrime collecta: cum nonnullis additionibus que in prima defuerunt.

De diua Vrſula Exaſtichon.

Pulcrior argento. rutilis formoſior aſtris
Vrſula. regali clara potensque domo.
Mortali cecos. deſpexit coniugia. ignes
Atque maritales. mouit ab ore faces
Et ſecum tacitis. ſic eſt affata querelis
Quid vir inepte furis. Sponſa tonantis ero.

in 4. folior. 4.

Prioribus ſeculi XVI. annis, opuſculum nobis exſcriptum eſſe videtur. Litterarum character gothicus eſt. In titulo imago S. Vrſulae, cum nonnullis virginibus, craſſa admodum Minerua conſpicitur depicta. Quo tempore editio, quae in titulo memoratur, prima, prodierit, ignoramus. *Frater N.* legendae iſtius compilator, inter impudentiſſimi oris homines, referri meretur, quandoquidem ſe θεοδίδακτον pronunciat, in *epiſtola ad virgines* Chriſti *ſuper Hiſtoria noua vndecim milium virginum celitus reuelata,* quam, vt dictis fides conſtet, integram adponimus. *Vniuerſis* Chriſti *virginibus piis eccleſie ſancte filiabus* frater N. *ſalutem ad interminabilem perennis vite iocunditatem. Anno Milleſimo centeſimo octogeſimo. tertio. inſpirante domino piaque ipſius genitrice cooperante cunctorum regina nouam vndecim milium virginum ſacrarum hiſtoriam deſcribentes ammonitioni perſuaſi ſumus. Di-*

vina

vina hac nostra charitate dedicati & sanctitate. Hec enim sunt verba regine celorum dicentis. Tu communi vniuersorum vtilitati prouidere disponis. Hoc opus virginibus dedicando. igitur eis ex parte mei scribas. eisque dicas: quatenus illas & castitate imitentur & sanctitate. Vos itaque venerande virgines atque in Christo diligende animo letanti: cordeque deuoto suscipite munus vobis celitus transmissum scientes quam si eisdem sacris virginibus debitam exhibueritis reuerentiam. Deuotoque honore & studio eas dilexeritis. meritis illarum apud Deum suffragantibus. premio vos donari perpetuo. Porro & fratribus Praemonstratensis ordinis *eandem quoque dedicari iussit historiam. dicens illos amatores Vndecim milium Virginum & veneratores esse precipuos. Beata quoque* Vrsula *earundem sacratissimarum domicellarum princeps & magistra. Hoc opere ferme peracto cuidam visibili specie apparuit dicens. Cunque idem hoc opus describeret nos vndena virginum milia coram deo stantes orauimus: quatenus ipse dominus pro labore huius opusculi retributionis illi mercedem restituat. Lectores igitur nostros monentes obsecramus ne subito mentis vulnere saucientur dicentes. Quis istis diebus & modernis antiquorum facta, personas, nomina, conditiones, genealogias scire poterit: aut stilo veraci depromere. O amice* Christi: *cur super his ambigendo dubitas. Nonne idem spiritus qui quondam patribus nostris ea que de ipso mundi exordio acciderunt celitus inspirando manifestauit. Potest & nunc sancta sanctarum virginum suarum expeditionem sanctam & mirabilem illarum dilectoribus ad laudem & gloriam suam atque ad plurimorum edificationem pandendo reuelare.* In prooemio, quod epistolam sequitur, denuo hoc figmentum diuinitus reuelatum dicitur: *Praeterea & dominus ipsarum* (virginum) *sponsus & amator ampliori eas adhuc volens gloria clarificare. Nuper anno millesimo centesimo octogesimo tertio, que huc vsque super illarum peregrinationis itinere latebant & gestis dignatur*

tur reuelare. Omnis fabulae narratio, in capita aliquot dispescitur, quorum I. inscribitur: *quomodo rex quidam paganus, beatam* Vrsulam *filio suo desponsari rogauit.* II. *de principalibus reginis, ducissis, & comitissis*, quae huic virginum agmini interfuerunt. III. *de cetu Episcoporum* qui S. Vrsulam & socias comitatus fuit. IIII. *de nominibus principum regum & ducum & nobilium virorum*, qui virgines sequuti fuerunt. V. *de diuersis martyribus ex diuersis terris in communi.* In hoc capite de reliquiis vndecim mille virginum, quae adseruari dicuntur Coloniae, haec leguntur: *Ostenduntur* Colonie *in ecclesia virginum, quedam virgines, quarum due sunt de partibus* Cicilie, *quarum vna vocatur* Barthimia *habens pulcerrimos crines in capite multo sanguine perfusos. Altera soror ipsius nomine* Arthimia *que vltra secentis annis in terris iacuit, adhuc pulcerrimos crines in capite ferens cum pelle testudini inherendo. Etiam nomen vnius* Benedicta. *cuius caput ab vtraque parte penitus est abscissum. Ostenditur etiam in eadem ecclesia virgo quedam nomine* Benigna. *de partibus* Mauritanorum *pulcerrimos crines in capite ferens* Maurorum *more. Habetur etiam inibi quidam nomine* Pantulus, *episcopus* Basileensis, *qui habet vulnus maximum in capite suo ita quod tota testa capitis est dilacerata. Presentatur etiam ibidem virgo quedam nomine* Christina: *habens roseum cruorem in suo collo acsi breuiter esset interempta. Ostenditur in eadem ecclesia corpus cuiusdam virginis nomine* Clementia, *quae filia fuit nobilis comitis cuius caput fustibus contusum putatur eo quod pili eius sanguine concreti ipsum caput conseruant. Etiam & alia virgo dicta* Katherina *sagittam habens ad caput cum multis crinibus. Insuper monstratur quedam nomine* Sophia *que os habet patulum in quo telum adhuc infixum videtur que sagitta percutiente ad dominum clamitans emisit spiritum ore aperto vt pie creditur. Tandem ostenditur ibidem quidam Episcopus ex* Antiochia *nomine* Jacobus *cuius oculi & totum*

totum caput est multo sanguine perfusum. Quis ergo tam saxei esset cordis vt non demoliretur aut in fletum commoueretur videns tantum thesaurum fidelium, tam crudeliter martyrisatum. Multa ibidem cernuntur capita, adhuc tela in capitibus ferentia & variis modis trucidata, que omnia conscribere esset difficillimum vt patet illic intuentibus. - - Has (virgines) *siquis inuocauerit dum opus ei fuerit - - & legerit omni die XXXII. Pater noster & totitem* (totidem) *Aue Maria tunc in anno complebit vndecies milies orationem dominicam. sine dubio obuiabunt ei sancte virgines in hora mortis ipsum sub chlamide protegent & ad vitam eternam deducent*, &c. Typographus haec verba adscripsit: *Finitur Historia de* S. Vrsula *cum suis consodalibus* (*quarum sanguine atque sepultura sancta decora fulget* Agrippinensis Colonia.) *succinctioribus processu & intellectu paucis ante diebus reportata. Impressa* Colonie *per* Martinum de Werdena. Compendium est hoc opusculum, maioris operis *de passione sanctarum vndecim millium virginum*, duobus libris conscripti, quod insertum fuit Joannis Capgrauii, Angli, ordinis Eremitarum, diui Augustini, monachi, *Nouae legendae* Angliae, *seu vitis sanctorum* Angliae, *Londini per Winandum de Worde* an. 1516. in fol. impress. Ex illa legenda recudendum opus curauit Joannes Crombachius e Soc. Jesu, qui *vitam & martyriam* Vrsulae *& sociarum vndecim millium virginum Colon. Agrippin.* 1672. in II. Tom. in fol. edidit. Invenitur Tom. II. L. VII. pag. 513-644. Liber primus absoluitur capitibus XXV. secundus capitibus XXVIIII. Auctor operis esse dicitur Richardus ordinis praemonstratensis, in Anglia, Abbas, qui seculo XII. ad finem vergente, vixisse, & hoc opus composuisse dicitur, cum relicta Abbatia, & Anglia, in Abbatiam arnsbergensem, agri coloniensis, anno circiter 1180. se contulisset. Vid. de illo Jos. Simleri *Bibliotheca* pag. 603. Anton. Posseuini *Apparat. sac.* Tom. III. p. 131. Gerard. Joan. Vossii *de Historicis*

latinis

latinis L. II. Cap. LII. pag. 399. Jo. Balei *Catalog. Scriptor. illustrium maioris* Britanniae Centur. III. 34. Jo. Pitsei *Relat. historic. de rebus anglic.* c. 263. Casimir, Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. II. col. 1521 seqq. Polycarp. Leyseri *historia poetarum & poematum medii aeui* pag. 449. Christ. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Lat.* L. XVII. p. 236. Quae de illius manu dextra, vigesimo a morte, & sepultura Richardi, anno, tam viuida & illaesa reperta, memorantur a Caesario Hesterbacensi L. XII. *Exemplor.* Cap. XLVII. & post illum a Joanne le Paige in *Bibliotheca praemonstratensi, Paris.* 1633. in fol. L. II. p. 514. vt recens ex animato corpore, praecisa videretur, & propterea in coenobio ansbergensi adseruata, & ad annum circiter 1583. quo Gebhardus Truchses illud coenobium vastaret, & monumenta ac reliquias sanctorum combureret, auferret, vel alio modo e medio tolleret, religiose culta fuit, explosa iam conspiciuntur a Casimir. Oudino l. cit. Eodem fere tempore, circa annum nimirum 1180. librum *de vndecim mille virginibus* Coloniae *interfectis*, teste Jo. Baleo Centur. III. 23. Pitseo c. CCL. Jos. Simlero p. 611. Anton. Posseuino Tom. III. p. 158. Christ. Schoettgenio L. XVII. p. 333. aliisque compluribus conscripsisse dicitur Rogerus, Anglus, Cisterciensis, bernardinae sectae professor, qui, vt Joan. Lelandus in *Commentar. de Scriptor. britannic. Oxon.* 1709. in 8. P. I. Cap. CCV. p. 230. ait, Fordano, *in monasterio propter* Axi *fluminis ripas, tum doctis artibus, tum pietati, insolito quodam animi ardore, noctes atque dies inuigilauit.* Sed librum singularem *de vndecim mille virginibus*, ab illo non esse conscriptum, hanc potissimum ob caussam existimamus, cum ille etiam *reuelationes* Elisabethae monasterii schoenaugiensis Abbatissae, collegisse, & in vnum volumen redegisse dicitur. Cum enim Gerlacus Abbas monasterii S. Heriberti tuitiensis prope Coloniam, diuina, vt ferunt reuelatione admonitus, multa

multa corpora ex vndecim mille virginibus, in ſubvrbano quodam colonienſi, quod hodie intra mœnia vrbis eſt, detegeret, & effoderet, quorum nomina, cum non adſcripta erant ſarcophagis, ignoraret, complurium nomina & dignitates ab illa Eliſabetha illi traditae fuerunt per epiſtolas. Nomina vero ſibi divinitus reuelata eſſe Eliſabetha adſeuerabat. Cum igitur iſtas Eliſabethae reuelationes de vndecim mille virginibus, aliisque rebus colligeret Rogerus, facile euenire potuit, vt quispiam re non ſatis intellecta, illam, praeter iſtas reuelationes, librum quoque de vndecim millium virginum paſſione, conſcripſiſſe ſingularem, ſibi aliisque perſuaſerit, qui poſtea error ab aliis transſcriptus & propagatus fuit. Joannes ſane Lelandus, de eiusmodi libro, l. cit. plane ſilet. Conf. Joan. Trithemii *Annal. birſaugienſ.* Tom. I. p. 450. S. Eliſabethae *reuelationes* inueniuntur in Jac. Fabri ſtapulenſis *Libro trium virorum, & trium ſpiritualium virginum, Paris.* 1513. *ex officina Henric. Stephani* in fol. vid. Mich. Maittaire *Annales typograph.* Tom. II. p. 242. not. c). Cramben bis, & ſaepius coctam lectoribus noſtris adponeremus, ſi ſcriptorum, qui fabulam de vndecim mille virginibus memorant, cateruam producere vellemus. Id vero memorare iuuabit, quod in enarranda hiſtoria mirifice inter ſe diſcrepent, & hac re demonſtrent, quo loco illa legenda haberi debeat. Multis firmiſſimisque praeter alios, illam impugnauit argumentis Gisbertus Voetius tribus diſputationibus, *de* Vrſula *& 11000 virginibus*, quae leguntur P. III. *ſelectar. diſputationum theologicarum, Vltraject.* 1659. in 4. p. 472-509. Omnium optime rem nobis tetigiſſe videntur, qui cum Jacobo Sirmondo & Hadriano Valeſio, iſtius fabulae hanc eſſe originem ſtatuunt, quod primus illius auctor, in martyrologiis quibusdam manuſcriptis verba SS. VRSVLA & VNDECIMILLA V. M. legerit, & ex his vndecim mille virgines effinxerit. *Il y a eu,* inquit poſterior, in *Valeſianis, à Paris* 1695. in 12. p. 48 ſqq.

une sainte Vrsule *Martyre suivant la commune opinion. On ignore neanmoins de quel tems elle a été. Mais je suis tres humble serviteur des onze mille vierges. La fable est un peu trop manifeste, pour pouvoir la souffrir. Voicy sur quoi cette erreur est fondée, suivant la conjecture du savant Pere* Sirmond. *Ceux qui ont forgé cette belle histoire, aïant trouvé dans quelques Martyrologes manuscrits* S. S. VRSVLA ET VNDECIMILLA V. M. Sanctae Vrsula & Vndecimilla Virgines Martyres, *& s'étant imaginez qu'* Vndecimilla *avec l'* V. *& l'* M. *qui suivoient, étoit un abregé pour* Vndecim millia Virginum Martyrum, *ont fait là dessus ce Roman que nous avons aujourd'huy* &c.

LXXIII.

Historia vite beatissimi Patris Petri de Murone Celestini Pape quinti: institutoris sacri ordinis Celestinorum abbreuiata.

Abbreuiator in vitam B. Petri Celestini ad transeuntes.

Celituum consors Petrus, quem litera subter
Indicat: est, obiter respice: volue: lege:
Petri: qui quondam Petre coniunctus Iesu:
Claues ethereas tollere dignus erat:
Officium tenuit: sic rem perfecit abunde,
Celestinus enim papa beatus erat,
Virtutum frugem: sic appellatio prima:
Munia celorumque: altera prefert ei
Quidni tam sanctus subeat celestia regna?
Cui nil hic placuit preter amare Deum
Nempe hunc in terris celestem degere vitam
Celituumque chorus testis adesse sibi.

Mortali

Mortali frequens compertum eſt. Ordinis &: qui
Inſtar celicolum viuat: eo pater eſt,
Et quod celeſte eſt ſapiat: peragatque paterne
Virtutis cultor ſemper, & aſtra petat
Montibus eſt altis nunc accola munere Chriſti,
Quos dicat en Mariae concio ſacra pie,
Saxorum illuſtris dux hosque Georgius offert,
Vnde & ad celos greſſus ei pateat Ad laudem Dei.

in 4. folior. 8.

Non aliam ob cauſſam, legendam oppido raram, in lucem emiſit acerrimus dogmatum pontificiorum propugnator Hieronymus Dungersheimius, quam vt confraternitatem in Monaſterio Montis S. Mariae ordinis Caeleſtinorum a Georgio Barbato, Saxoniae duce, recens condito conſequeretur. Id ipſe fatetur in epiſtola dedicatoria ad Petrum Zoranum monaſterii Caeleſtinorum, modo memorati Priorem, vbi ait: *Beatiſſimi patris ſacri ordinis veſtri primi inſtitutoris atque patroni:* Petri de Murone *olim* Celeſtini *pape* quinti: *vitam ad impreſſuram; iuxta deuotionis veſtre deſiderium aptare volens, quamquam compendio mihi miſſam, adhuc tamen non ab re vt arbitror, quo ſcilicet ad plures comodius perueniat: & a faſtidioſis libencius legatur, vnius diei laborem eidem impendens: accurtandam accepi: curauique vt idoneo excuſa ſit caractere: orationum ſuffragia: quo promerita ſanctiſſimi illius viri vite perennis conſors efficiam: auarus quidem exactor: vice mercedis: rependi mihi depoſcens: ſimul ac (ſi dignamini) confraternitatem nouelli cenobii prefati, quod illuſtriſſimus princeps* Georgius *dux* Saxonie &c. *pro ſua in rem chriſtianam pietate ordini veſtro liberaliter contulit, atque hoc ipſum dotauit* &c. In duos opuſculum libros diuiditur, quorum prior capita XVI. poſterior XX.

complectitur. Natus fuit Petrus, Iserniae, in Apuliae oppido, patre Angeloto, (in *vita* quae ab ipso Caelestino conscripta dicitur, Angelerius nominatur) & matre Maria. Adolescens aliquot annos in loco ab incolis deserto transegit, & suadentibus amicis Romam se contulit, ibique sacerdos consecratus fuit. Relicta Roma, ad montem Muronis peruenit, & cryptam siue speluncam veterem repetens, ibi habitare coepit, vnde Petri de Murone cognomen illi inditum fuit. Concedens deinde a Monte Muronis, ad locum desertiorem, cum duobus amicis in spelunca montis Maiellae (alii Marcellae, non procul a Sulmone) consedit, & adcedentibus aliis, ordinis Caelestinorum ibidem fundamenta iecit. In Concilio lugdunensi, sub Gregorio X. celebrato, istius ordinis, qui regulam sequitur S. Benedicti, confirmationem impetrauit. Constitutio illius reperitur in Laertii Cherubini *Bullario* Tom. I. *Rom.* 1586. in fol. p. 197. Cum vero omnis aetatis, sexus, & conditionis homines, ad eum videndum confluerent, turbarum pertaesus, cum paucis fratribus in locum secretissimum sancti Bartholomaei de Legio, se contulit. Transacto ibidem vno anno, post mortem Nicolai IIII. ob vitae sanctitatem, anno 1294. in eius locum, adscito Caelestini V. nomine, Pontifex suffectus fuit. Sed vix per sex menses sedi apostolicae praefuit, cum insignia pontificia die V. Jul. accepta, ipse sua sponte d. XII. Dec. eiusdem anni deponeret. Cum vero successor eius Bonifacius IIX. vereretur, ne praecipitis consilii fieret poenitentia comes, illum in castellum Fumonis, arctiori custodiae tradidit, vbi senio, & moerore confectus an. 1296. vitam cum morte commutauit. Incredibile est, quot miraculis, quae per omnem vitam eius, quid? post ipsam illius mortem, accidisse memorantur, hoc opusculum refertum sit. *Abbreuiatum in fine & impressum* dicitur, (sine dubio Lipsiae) *Anno domini 1518.* Ob miracula, ab ipso perpetrata, in sanctorum numerum relatus fuit a Clemente V. Conf.

Vita

Vita, quae ab ipſo illo conſcripta, & in ſua cella relicta fuiſſe dicitur, dum inde Pontifex factus, recederet. Cum Caeleſtinus Telera, ſipontinus, Abbas caeleſtinus, S. Petri Caeleſtini P. P. V. *Opuſcula omnia, e ſacra ſcriptura, canonibus ac Doctorum ſententiis elaborata, Neapoli, ex offic. Beltrani* 1640. in 4. ederet, iſtam *vitam*, cum alia, quam ipſe Telera conſcripſerat, praemiſit. Vtraque *vita* recuſa fuit, cum Caeleſtini V. *opuſculis*, ex editione *Neapolitana* in *Bibliotheca maxima Patrum*, Tom. XXV. p. 757 ſqq. edit. *lugdunenſis*. Scripſerunt etiam Caeleſtini V. *vitam* data, quod aiunt, opera, Petrus de Alliaco, quae *locupletata a* Dion. Fabro, *Pariſ. ex officina Franc. Stephani* 1539. in 4. edita fuit, & Jacobus Caietanus de Stephaneſcis, Cardinalis a Bonifacio IIX. creatus, & quidem ille ſoluta, hic ligata oratione. Vtraque inſerta fuit *Actis Sanctorum* Tom. IIII. Maii, *Antuerp.* 1685. in fol. ad diem XVIIII. Vid. praeterea Henrici Steronis monachi Altahenſis *Annales* ad an. 1290. & 1294. in Marquard. Freheri *Scriptor. rer. germ.* Tom. I. p. 552-596. edit. Struuii, & in Henric. Caniſii *Lectionibus antiquis* T. IIII. p. 163-214 edit. Jacobi Basnage. Eberhardi monachi altahenſis *Annales*, ad annum 1290. apud Caniſium l. c. p. 215-234. Natalis Alexandri *Hiſtoria eccleſiaſtic. Seculi XIII.* Tom. VII. Cap. I. Art. XIII. p. 34 ſqq. Barthol. Platinae *vitae pontificum* fol. 100. b. edit. *Venet.* 1504. in fol. Franc. Pagi *Breuiarium hiſtorico-chronologico-criticum, illuſtriora Pontificum romanorum geſta complectens*, Tom. III. *Antuerp.* 1718. in 4. p. 483 ſqq. *Hiſtoire des Papes, par* Franc. Bruys Tom. III. p. 302 ſqq. aliique, qui romanorum Pontificum vitas conſcripſerunt: Caſimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & ſcriptis eccleſiaſtic.* Tom. III. col. 596 ſqq. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. III. p. 870 ſqq.

LXXIIII.

ΑΡΑΤΟΥ Σολεως Φαινομενα, και διοσημεια. Θεωνος Σχολια. Λεοντιου Μηχανικου περὶ ἀρατείας σφαίρας. Βασιλεῖ τ' ἀγαθῷ κρατερῷ τ' αἰχμητῇ. *Parisiis M. D. LIX.* (1559.) *Apud Guil. Morelium, in Graecis typographum regium*, in 4. pp. 132. exceptis duobus foliis prioribus.

Omnes editiones, quae, e *typographia*, feculo XVI. prodierunt *regia* parifienfi, rariffime hodie occurrunt, & ob litterarum elegantiam atque nitorem, inter bibliothecarum referri folent ornamenta. Librum non vidit Cl. Dauid Clement, qui illius titulum, in *Bibliotheque curieuse historique & critique* Tom. II. p. 4. haud fatis adcurate adtulit. Praemittitur ARATI vita graece, quam excipit ὑπόθεσις τῶν φαινομένων ΑΡΑΤΟΥ Carmini graeco, quod ARATVS, Athenodori & Letophilae F. folenfis, e Solis, Ciliciae ciuitate oriundus, hortatu Antigoni Regis, compofuiffe dicitur. Subiiciuntur Anonymi commentatoris *fcholia* graeca. Tribui quidem illa folent a nonnullis, vt in noftra etiam editione factum eft, Theoni alexandrino, fed Hugo Grotius in *fyntagmate* Arateorum, *Antuerp.* 1600. in 4. p. 24. *fciendum eft*, ait, *fcholia* aratea, *non effe vnius* Theonis, *fed & aliorum: nam & faepe idem iteratur, quod fcholiaftae facere non folent, & contrariae fententiae inferuntur.* ARATVM & eius commentatorem p. 127. fequitur Λεοντίου Μηχανικου, περὶ κατασκευῆς ἀρατείας σφαίρας, differtatio graeca, quam in gratiam Theodori familiaris fui, confcripfiffe teftatur. Duo hemifphaeria globi caeleftis, quae in hac editione reperiri teftatur Michael Maittaire in *Annal. typograph.* Tom. III. p. 713. in noftro exemplari non inueniuntur. Eodem anno, ex eadem officina Morelli, ARATVM prodiiffe *graecum*, *fine fcholiis*, idem prodit Mich. Maittaire l. cit. Conf. de ARATO, *vita* eius ab incerto auctore, graece confcripta, & cum latina

latina versione inserta a Dionysio Petauio, *Vranologio Paris* 1630. in fol. p. 268 sqq. Jo. Andr. Schmidii *Dissertat. de* ARATO *Phaenomenorum Scriptore*, *Jenae* 1685. in 4.

LXXV.

ARATI *solensis* Phaenomena & Prognostica. Interpretibus, M. Tullio Cicerone: Rufo Festo Auieno, Germanico Caesare, vna cum eius commentariis. C. Julii Hygini Astronomicon. Omnia partim e vetustis codicibus, partim e locorum collatione emendata, & emendatorum ratio exposita. *Δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι. Parisiis M. D. LIX.* (1559) *Apud Guil. Morelium, in Graecis typographum Regium. Ex Priuilegio Regis* in 4. pp. 155. & 56. non numerat. quatuor foliis prioribus.

Hic Liber, & litterarum elegantia, & raritate priore non inferior est. Mich. Maittaire l. c. & Jo. Albert. Fabricius in *Bibliotheca latina*, passim illius fecit mentionem. Fallitur vero Cl. Dauid Clement, cum in *Bibliotheque curieuse bistorique & critique* Tom. II. p. 4. textum ARATI graecum, in hac editione reperiri sibi persuadet, & illam ideo priori, quam recensuimus, praeferendam esse censet. Interpretes enim tantummodo carminis aratei, omisso textu graeco, illa editio refert. In secunda tituli pagina occurrit priuilegium regium gallicum, in compendium redactum, quo cautum fuit, ne quis libros, a Morello editos, recuderet. Sequuntur de Cicerone, Germanico Caesare & Rufo Festo Auieno, Gregor. Gyraldi & Petri Criniti testimonia. In fine *paraphraseos* Ciceronis, conspiciuntur Morelli adnotationes, quarum in

in fine p. 27. haec leguntur verba: *Defcribaebat* (Defcribebat) Guil. Morelius *in Graecis Typographus Regius*, Lutetiae Parifiorum *M. D. LIX.* (1559) *Cal. Jun.* *Paraphrafis* Rufi Fefti Auieni, Morelli Adnotationibus illuftrata, exftat p. 29-100. cui coronidis loco Morelius haec adfcripfit: *Defcribebat & typis mandabat* Guil. Morelius *in Graecis typographus Regius*, Lutetiae Parifiorum *M. D LIX. Cal. Jul.* ARATI *Phaenomena* per Germanicum Caefarem, in latinum conuerfa, & in eadem commentaria Anonymi fcholiaftae latina, quae Grotius, Scaligeri hortatu, in fuo *Arateorum fyntagmate* omifit, reperiuntur, p. 101-147. Morelli vero obferuationes p. 148-155. vbi haec particula libri *Cal. Aug.* 1559. defcripta dicitur. His fubiungitur C. Jul. Hygini *poeticon aftronomicon*, *de mundi & fphaerae*, *& vtriusque partium declaratione ad* M. Fabium p. 1-52. Obferuationibus fuis Guil. Morellus haec *ad lectorem* praemifit: *Cum* ARATI *Phaenomena atque prognoftica Graece, Latineque cuderem, & ad eorum intelligentiam non parum facere* Hygini *aftronomica perpenderem, vna opera hunc quoque edendum putaui: qua in re quam optime poffem, vt liber emendatus proferretur, vetuftos codices vndique conquirens, inter alios duos praeftantiffimos manu exaratos nactus fum. Alter de duobus melior, e bibliotheca eft praeclariffimi viri* D. Salignacei: *Alter amici cuiuspiam alterius, de cuius nomine nullam mihi hic memoriam facere paffus eft. Quae itaque in iis codicibus diverfa reperi; eorum te lector ftudiofe, admonere volui, vt in aeftimando liberum tibi effet iudicium.* Obferuationibus in fine adfcripfit p. 56. *Defcribebat ac typis mandabat* Guil. Morelius Lutetiae Parifior. 1559. *Cal. Auguft.* De aliis horum opufculorum editionibus, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. III. Cap. XIIX. p. 460 fqq. *Bibliotb. latin.* Tom. I. L. I. Cap. XVIIII. p. 300 fqq. it. L. II. Cap. I. p. 310 fqq. L. III. Cap. XI. p. 592 fqq. quibuscum conferri merentur, quae leguntur Tom. II. p. 412 fqq. 417 fqq. Habemus collectionem,

ctionem, quae haud adeo frequens est, etsi duplex illius reperiatur editio, in qua ARATI carmen graecum cum versione latina, Germanici *paraphrasis*, & Hygini *Astronomicon* reperiuntur. En titulum: C. Julii Hygini, Augusti *Liberti Fabularum Liber, ad omnium poetarum lectionem mire necessarius, & nunc denuo excusus.* Eiusdem *Poeticon Astronomicon Libri quatuor. Quibus accesserunt similis argumenti*, Palaephati *de fabulosis narrationibus Liber I.* F. Fulgentii Planciadis, *episcopi* Carthaginensis *Mythologiarum Libri III.* Eiusdem *de vocum antiquarum interpretatione Liber I.* Phurnuti, *de natura deorum, siue poeticarum fabularum allegoriis, speculatio.* Albrici *philosophi de Deorum imaginibus liber.* ARATI *φαινομένων fragmentum*, Germanico Caesare *interprete.* Eiusdem *Phaenomena graece, cum interpretatione latina.* Procli *de sphaera libellus graece & latine. Index rerum & fabularum in his omnibus scitu dignarum copiosissimus. Basileae, per Joannem Heruagium. Anno* 1549. *mense Martio* in fol. pp. 261. except. praemiss. & indic. Dedicationem illi praemisit Jacobus Micyllus *ad nobilem & generosum dominum* Othonem Truchses a Walburg, spirensis *ecclesiae canonicum.* ARATI *φαινομένων fragmentum*, Germanico Caesare *interprete* reperitur p. 178-207. ΑΡΑΤΟΥ *Σολέως φαινόμενα cum versione latina* leguntur p. 208-233. *Cl. viri* C. Julii Hygini, Augusti *liberti poeticon Astronomicon L. IIII.* exstant p. 57-205. variisque iconibus, ligno satis eleganter incisis, quae signorum caelestium referunt figuras, ornati sunt. Secunda vice ista collectio prodiit *Basileae, ex officina heruagiana*, 1570. *mense Augusto* in fol.

LXXVI.

ΑΙΛΙΑΝΟΥ ποικίλης ἱστορίας βιβλία, ΙΔ', Ἐκ τῶν Ἡρακλείδου περὶ πολιτειῶν ὑπόμνημα: Πολέμωνος Φισιογνωμονικῶν ἐγχειρίδιον: Ἀδαμαντίου

Σοφιςοῦ Φισιογνωμονικῶν, βιβλίον, β. Μελάμποδος περὶ παλμῶν μαντική: περὶ Ἐλαιῶν τοῦ σώματος. AELIANI variae historiae libri XIIII. Ex Heraclide, de rebus publicis, Commentarium. Polemonis Physionomia. Adamantii Physionomia. Melampodis ex Palpitationibus diuinatio. De Neuis. Ἐν Ῥώμῃ ἔτει α φ μ έ, μηνὶ γαμηλιῶνι (*Romae 1545. mense Januario*) Οὐκ ἄνευ προνομίας: *Non sine priuilegio.* in 4. folior. III. si praemissa folior. 4. & indicem graecum folior. 10. exceperis.

Jam Clariss. Joan. Vogtius in *Catal. libr. rar.* p. 11. & David Clement in *Bibliotheque historique & critique*, Tom. I. p. 60. librum ab insigni raritate laudauerunt. Quandoquidem autem neuter titulum libri, prout in exemplaribus legitur, adtulit, nos sane operam lusuros, minime credimus, si illum hic adscripserimus. Haud etiam satis adcurate Cl. Clement librum centum & vndecim *paginis*, absolui pronunciauit, cum tot sint *folia*. Id non monendum existimaremus, nisi ipsum paginas a foliis sollicite distinguere conspiceremus. Omnium prima AELIANI est editio, versione latina destituta, cui typographus nomen suum non adposuit. Comparet in libri fronte icon τοῦ ἀγαθοῦ δαίμονος, hisce adscriptis verbis: ΑΓΑΘΟΣ ΔΑΙΜΩΝ, EVENTVS BONVS. Praefationem graecam ad Παῦλον τρίτον μέγιστον ἀρχιερέα praemisit Camillus Peruscus, cui AELIANI vitam, ex Philostrato & Suida, nec non praefatiunculam ad lectorem graecam subiunxit. Eius in fine hoc legitur epigramma:

Εἰς ΑΙΛΙΑΝΟΥ βιβλία, Καμίλλου Περούσκου ἐπίγραμμα.

Λάμβανέ μ' ἐς χεῖρας σοφὸς ὤν, ἢ νῆις ἁπάντως
 Ἔσομαι οὐ μικρὸν ἀμφοτέροις ὄφελος,
Πᾶσι βατὸς πέλομαι μεσὸς μὲν κῆπος ὀπώρας
 Παντοδαπῆς εὔροις ἄτλικον ἔνθα μέλι.
Τοὔνομα καὶ γενεάν μου πατρίδος ὕψος ἀμαυροῖ,
 Ἦν γάρ ἐμοὶ Ῥώμη Κυδιάνειρα πατρίς.

De

De AELIANO, praenestino, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. IIII. Cap. XXI. p. 696 sqq. Conradi Gesneri praefatio, *Operibus* AELIANI *Tigur.* 1556. in fol. editis praemissa, in qua vnum AELIANVM omnium, quae in eius *operum* exhibentur editione (gesneriana) auctorem esse, demonstrat, & obiter quaedam de illo, eius scriptis, & nominibus disserit. Conf. Jacob. Perizonii praefatio de AELIANI aetate & historia, quae legitur in Perizonii editione *Variar. histor.* AELIANI *Lugd. Bat.* 1701. II Tom. in 8. & in editione Gronouii 1731. in 4. Quis Polemon iste fuerit *physiognomonicorum* auctor, non constat; Fridericus Sylburgius ob dictionem impuram, illum *hominem semibarbarum* fuisse existimat, vid. Jo. Alb. Fabricius l. cit. L. III. Cap. VI. p. 170. not. f. Latine eius *physiognomonica* vertit Nicolaus Petreius, corcyraeus, & edidit cum Meletii, tiberiopolitani Phrygis, & Hippocratis *de structura hominis* libris, Dioclis, carystii, *ad regem* Macedoniae Antigonum, *de tuenda valetudine*, *epistola*, & Melampodis *de naevis* libello, *Venet.* 1552. in 4. De Adamantio, Sophista, qui in *physiognomonicis* suis, quae Constantio dicauit, Polemonis se pressisse vestigia, fatetur, nonnulla adtulit Jo. Alb. Fabricius l. cit. p. 171. not. (g). Editor Camillus Peruscus, in praefatione graeca, illum iam antea, sed ὀυκ ἀκριβῶς ὀυδὲ ὀρθῶς impressum fuisse, memorat. Ad eam sine dubio respicit editionem, quae ex Episcopi vaurensis bibliotheca, *Parisiis, per* (Conradum Neobarium) *regium in Graecis typographum*, 1540. in 12. excusa memoratur a Mich. Maittaire, in *Annal. typograph.* Tom. III. p. 313. E graeco in latinum sermonem conuertit Μαντικὴν περὶ Παλμῶν Janus Cornarius, & edidit *Basileae* 1544. in 8. Joh. Albert. Fabricius L. I. Cap. XV. p. 99 sqq. *Biblioth. graec.* isti tribuit Melampodi, qui sub Ptolemaeo philadelpho, vixisse traditur. A Nicolao Petreio, vti iam diximus, in sermonem latinum, istius libellus conuersus fuit. De Claudii Martini Laurenderii editione

tione graeco-latina, quae cum Hieron. Cardani *metoposcopia*, *Paris* 1658. in fol. prodiit, iam supra diximus.

LXXVII.

Αππιανου Ἀλεξανδρεως Ῥωμαικων Κελτικη Λιβυκη η Καρχηδονικη Ιλλυρικη Συριακη Παρθικη Μιθριδατειος Εμφυλιων ε Appiani *alexandrini* Romanarum historiarum Celtica Libyca vel Carthaginensis Illyrica Syriaca Parthica, Mithridatica ciuilis, quinque libris distincta. Ex Bibliotheca regia Βασιλεῖ τ' ἀγαθῷ κρατερῷ τ' αἰχμητῇ. *Lutetiae typis regiis, cura ac diligentia Caroli Stephani* 1551. *Cum priuilegio Regis.* in fol. pp. 393.

Titulus integer est, editionis nitidissimae, quam a raritate iam laudauit Cl. David Clement in *Bibliotheque historique & critique* Tom. II. p. 435. Adiiciuntur illi *locorum, qui aliter, quam impressi sunt, in aliis codicibus leguntur, aut legendi videntur annotationes.* Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. IIII. Cap. XII. p. 390 sqq. Appianus alexandrinus, qui Romae vixit, illustrauitque Traiani & Adriani tempora, suam ipse vitam descripsisse perhibetur. Seculo II. sub Antonino pio suam historiam composuisse videtur. Vnus fere inter tot historicos scriptor est, qui Romanorum prouincias, opes, exercitus, totiusque imperii romani descriptionem, velut in tabula, ad intuendum exhibuit. Neque vero res romanas ordine persequutus est vt Polybius & Dionysius halicarnasseus: neque per vitas, illustrium virorum eas descripsit, vt fecit Plutarchus; sed secundum regiones & prouincias, omnia, quae in Italia, Sicilia, Africa, Hispania, Asia, Gallia & Germania gesta sunt, sigillatim exposuit. Dictione vsus est attica, conciones crebras, & descriptiones,

ptiones locorum elegantes, conuenientesque adtulit; multa ab aliis praeterita, diligenter adnotauit, & litteris prodidit, quae Ciceroni explicando lucem adferre poterunt. Nonnulla ex Polybio, quaedam ex Plutarcho, cuius fere aequalis fuit, desumsit. In fide eius desiderant aliqua viri docti, maxime in *Syriacis* Joseph. Scaliger in *Animaduers. in* Euseb. n. 2140. Caspar Barthius paullo iniquior in eum esse videtur, cum L. III. *Epidorpid. Francof.* 1623. in 8. p. 136 scribit:

Legas monebo, cautior vagum auctorem
Clepsit subinde versa dicta maiorum.

Conf. Gerard. Jo. Vossius L. II. de *Histor. graecis* Cap. XIII. p. 181 sqq. Martin. Hanckius de *romanarum rerum scriptoribus, Lips.* 1669. in 4. L. I. C. XIIX. Optima censetur editio, Jacobi Tollii, qui, *vtrumque textum multis in locis emendauit, correxit, excerpta quaedam de legationibus*, Henr. Stephani, *ac doctorum quorumdam virorum selectas adnotationes adiecit.* Prodiit illa *Amstelod.* 1670. II Tom. in 8.

LXXIIX.

APPIANOT, περὶ Ἀναβασέως Ἀλεξάνδρου, ἱστοριῶν Βιβλία η. ARRIANI (*qui alter* Xenophon *vocatus fuit*) de Expeditione Alex. Magni, Historiarum libri VIII. Ex Bonauent. Vulcanii Brug. noua interpretatione. Ab eodem quamplurimi loci ope veteris exemplaris restituti. Cum indice copiosissimo. Alexandri vita, ex Plut. Eiusdem Libri II. de Fortuna vel virtute Alexandri. *Anno M. D. LXXV.* (1575) *excudebat Henr. Stephanus. Cum Priuilegio Caes. Maiest. in decennium.* in fol. pp. 198. & 68. si praemissa & indicem folior. 12. exceperis.

Raram

Raram esse pronunciauit, quam non vidit, editionem Cl. David Clement in *Bibliotheque historique & critique* Tom. II. p. 138. vbi illius titulus satis mutilatus adducitur. Inscripsit illam Bonauentura Vulcanius nomine Thomae Redigeri, Silesii. Testatur in epistola dedicatoria, se codicem accepisse graecum manuscriptum, ab Henrico Stephano, aliquot chartis mutilum, quem cum editione graeca basileensi, Nicolai Gerbelii, non Gelenii vt Cl. Clement. l. c. scribit, contulerit. Constituerat quidem initio textui graeco Bartholomaei Facii versionem latinam, quae prima vice *in aedibus* Barthol. Zanetti, casterzagensis, *aere vero ac diligentia* Joa. Franc. Trincauelli. *Venet.* 1535. in 8. in lucem exierat, addere, sed cum illam explorare cœpisset, & statim in limine, & lectis aliquot paginis, *non ex vngue leonem, sed ex auriculis asinum* agnouisset, illam statim reiecit, & nouam versionem confecit, quam etiam addidit. Post epistolam dedicatoriam, reperiuntur *loci aliquot insignes, in* ARRIANO, *ex veteri codice*, Henr. Stephani, *manuscripto, restituti*, & *loci, in chartis, quae deerant, ex coniectura* Bonav. Vulcanii *emendati*. In fine libri reperiuntur: 1) T. Liuii *Decadis I. Lib. IX. iudicium de* Alexandro, *si* Asia *perdomita*, *arma in* Europam *vertisset*. 2) Philippi, Macedonum *regis, &* Alexandri M. *Comparatio ex* Justini *historici Libro VIIII.* 3) Q. Curtii *Lib. X. de* Alexandri M. *vita, moribus ac morte iudicium.* De aliis editionibus & versionibus, & inprimis editione omnium optima Jacobi Gronouii *Lugd. Bat.* 1704. in fol. edita, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graeca* L. IIII. Cap. IIX. p. 269 sqq. Dauid. Clement l. c. FLAVIVS ARRIANVS nicomediensis, e Bithynia historicus, & philosophus, Hadriani & Antoninorum tempore celebris, Epictetum, in philosophia, praeceptorem habuit, & propter eximiam, quam sibi parauerat doctrinam, ab Atheniensibus iuxta & Romanis, ciuitate donatus, & amplissimis honoribus auctus est. Hadriano praesertim Imperatori carus

fuit,

fuit, a quo Cappadociam prouinciam administrandam accepit, & Xenophontis exemplo, contra Alanos seu Massagetas, in bellum profectus est. Propter dictionis puritatem, atque elegantiam, qua Xenophontem imitari studuit, Νέος ξενοφῶν dictus est, quod nomen ipse adfectauit, & Xenophontis exemplo, *res ab Alexandro M. gestas, VII libris* exposuit, *de rebus indicis vnum* conscripsit *librum*, & ad Hadrianum Imperatorem epistolam exarauit, in qua *Ponti euxini Periplus* describitur, cui *maris erythraei Periplus*, ab eodem ARRIANO descriptus, plerumque adiungi solet. Libros, quibus argumentum *philosophicum* persequitur, *de instruenda acie*, & *de venatione* praecipit, Jo. Alb. Fabricius l. cit. recenset. Conf. Gerard. Jo. Vossius de *historic. graec.* L. II. Cap. XI. p. 174 sqq. De Bonaventura Vulcanio, cuius editio ARRIANI etiam 1575. *ex officina Henr. Stephani* in 8. prodiisse dicitur, vid. P. Cunaei *Oratio*, *in obitum illius* habita, quae addita est P. Cunaei *epistolis*, a Petro Burmanno *Lugd. Bat.* 1732. in 8. editis, p. 399 sqq. Melchior. Adami *vitae philosophor.* p. 243 sqq. edit. *Francof.* 1706. in fol. Niceron *Memoires* Tom. XXXIIII. p. 13 sqq.

LXXVIIII.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ Ἀλεξανδρεως τα Ἑυρισκομενα ἁπαντα. Ex Bibliotheca Medicea in fol. pp. 347.

In fine editionis principis, graecae, rarissimae, quae tanquam codex manuscriptus hodie magni aestimatur, haec leguntur verba: *Cudebat* Florentiae Laurentus Torrentinus. *Cum* Julii III, *Pont. Max.* Caroli V. *Imperatoris*, Henrici Gallorum *Regis II.* Cosmi Medicis Florent. *Ducis II. Priuilegiis. M. D. L.* (1550.) Editionem curauit Petrus Victorius, qui epistolam dedicatoriam latinam, ad Marcellum Caruinum Cardinalem

dinalem S. Crucis, qui postea sedi apostolicae per XXII. dies nomine Marcelli II. praefuit, praemisit, Florent. V. id. Sept. 1550. scriptam. In *Stromateon* libris, vnico tantum codice, qui in medicea bibliotheca, adseruabatur, se vsum esse testatur; quod ad *protrepticum* autem ac *paedagogum* adtinet, exemplar vetustissimum e bibliotheca Rudolphi Pii antistitis carpensis, secum communicatum esse memorat. In fine codicis leguntur verba:

LECTORI

Dabimus propediem praestantissimi scriptoris huius opera, conuersa in linguam latinam, a viris doctissimis, qui summo studio laboreque tibi nauarunt operam, vt plenius ac vberius huiusce thesauri fructum percipere possis. Vale.

Euentus hisce promissis respondit, anno 1551. quo *Florentiae*, ex eadem Laurentii Torrentini officina typographica *Protrepticus* & *Paedagogus* Gentiano Herveto, & *libri IIX. Stromatum*, Cyriaco Strozza interprete, in lucem exierunt. Conf. de hac graeca editione die *Merckwürdigk. der Königl. Biblioth. zu Dr.* Tom. II. p. 483 sqq. Omnium optima, post sylburgianam, heinsianam, & Frontonis Ducaei editionem *Paris* 1629. in fol. censetur hodie editio, quam Jo. Potterus, archiepiscopus cantuariensis, & Angliae Primas, *Oxon.* 1715. II. Tom. in fol. in lucem emisit. Conf. de TITO FLAVIO CLEMENTE, alexandrino, siue vt alii volunt, atheniensi, Pantaeni discipulo, Alexandriae vrbis doctore & presbytero, qui varia eruditione praeditus, & in omni antiquitate insigniter versatus, sapientiaeque veteris summopere peritus, atque vnus inter patres sic dictos ecclesiasticos, profanis doctrinae studiis, subsidiisque maxime adiutus, sed interdum opinione sua deceptus & in errorum praecipitia delapsus fuit, praeter scriptores, qui historiam litterariam, scriptorum ecclesiasticorum, patrumque bibliothecas condiderunt, Nicolai le Nourry *Apparatus ad Bibliothecam maximam patrum*

veterum

veterum, *& scriptorum ecclesiasticorum*, Lugduni *editam*, *in quo quidquid ad eorum scripta*, *& doctrinam*, *variosque scribendi modos*, *& docendi pertinet*, *dissertationibus criticis examinatur & illustratur*, *Paris.* 1703. in fol. Tom. I. Lib. III. p. 622-1362. Thom. Ittigii *selecta historiae eccles. capita Secul. II. Lips.* 1711. in 4. p. 230 sqq. Jean le Clerc *vie de* CLEMENT *alexandrin* in *Bibliotheque universelle* Tom. X. p. 178 sqq. in germanicum sermonem conuersa, haec exstat vita, in Johannis Clerici *unpartheyischer Lebensbeschreibung einiger Kirchenväter und Ketzer*, *aus dessen Bibliotheque universelle in das Teutsche übersetzt*, *und nebst einer Vorrede des Hrn. Geh. Raths* Thomasii *ans Licht gestellet*, *Halle* 1721. in 8. p. 22-105. Jo. Tribbechouii *dissert. de vita & scriptis* CLEMENTIS, *alexandrini*, *Halae* 1706. in 4. Jo. Balthas. Bernholdi *hypomnemata de* TITO. FLAV. CLEMENTE *vtriusque in ecclesia cathedrae ornamento*, *Altorf.* 1725. in 4. Viri S. R. Jo. Georg. Walchii *Dissert. de* CLEMENTE *alexandrino*, *eiusque erroribus*, *Jenae* 1737. in 4. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. graec.* L. V. Cap. I. p. 102 sqq.

XXC.

ΗΣΙΟΔΟΥ του Ασκραιου εργα και ημεραι. θεογονια. ασπις Ηρακλεους. Απαντα δὲ μετὰ πολλῶν καὶ καλίςων ἐξηγήσεων. HESIODI *Ascraei* Opera & Dies. Theogonia, Scutum Herculis. Omnia vero cum multis optimisque expositionibus. in 4. folior. 188. si quatuor folia priora exceperis.

Inscripsit editionem hanc valde raram, & nitide impressam, Victor Trincauellus nomine Petri Victorii. Epistola dedicatoria scripta est *Venetiis pridie Calend. Jun.*

Jun. Particulam insignem ex illa inseruit *Annalibus* suis *typographicis* Michael Maittaire Tom. III. p. 272. not. (a). In fine libri haec adposita leguntur verba: Venetiis *in aedibus* Bartholomaei Zanetti, Casterzagensis, *aere vero & diligentia* Joannis Francisci Trincaueli. *Anno a partu virginis MD. XXXVII.* (1537) *mense Junio.* Prima inter editiones graecas est, quae cum *scholiis graecis* Procli Diadochi, Joannis Tzetzae, Emanuelis Moschopuli, & Joannis Protospatharii, in lucem prodierunt. Trium, quos nominauimus, priorum *scholia* textui statim adposita sunt. Posterioris vero *scholia*, fol. 113-117 in fine ἔργων καὶ ἡμερῶν adparent. Instrumenta, quibus veteres in agro colendo vtebantur, in hac editione fol. 112. b. ligno nitidissime incisa sunt, adiectis nominibus graecis, & eadem sunt, quae in Jo. Clerici editione expressa aere inueniuntur. *Theogoniae* duorum commentatorum adscripta sunt *scholia;* illa inscribuntur εἰς τὴν ΗΣΙΟΔΟΥ θεογονίαν, σχόλια τινὰ μερικὰ, παλαιά. Auctorem eorum fuisse Didymum, existimasse videtur Natalis Comes Lib. VI. *Mytholog.* Francof. 1584. in 8. Cap. XIIX. p. 633. haec vero in nostra editione hoc titulo adlata sunt: Εἰς τὴν τοῦ ΗΣΙΟΔΟΥ θεογονίαν ἀλληγορίαι τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου κυροῦ Ἰωάννου διακόνου τοῦ γαληνοῦ. In poema *de scuto Herculis scholia* adlata sunt *paraphrastica* Joannis Diaconi Pediasimi, quibus adiicitur eiusdem τεχνολογία. Conf. de hisce Commentatoribus in HESIODI carmina Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. II. Cap. IIX. p. 374. 376. 378. Quale editioni, quam descripsimus, pretium statuendum fuerit, haec lectores nostros Jo. Alb. Fabricii verba docere poterunt, quae leguntur l. cit. p. 382. *Editio* HESIODI *cum scholiis graecis, prima* Veneta, *ex officina* Joannis Francisci Trincauelli *An.* 1537. *in* 4to. *elegans & emendata, quam ex Codice MSto suppletam me memini videre in Bibliotheca* gottorpiensi, *serenissimi* Holsatiae *Ducis, inter libros* Wowerianos. *In hac editione quaedam melius legi quam*

in

in posterioribus, *etiam* heinsiana, *notatum a* Seldeno *ad marmora* oxoniensia p. 36 sqq. Conf. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* l. cit. die *Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu Dr.* Tom. II. p. 348. vbi vocatur *eine rare sauber gedruckte und hochgeachtete Edition.*

XXCI.

Γνωμολογίαι παλαιοτάτων ποιητῶν. Θεόγνιδος, Φωκυλίδου, Πυθαγορείου τινός, Σόλωνος, Τυρταίου, Ναυμαχίου, Καλλιμάχου, Μιμνέρμου, Εὐηνοῦ, Ῥιανοῦ, Ἐρατοσθένους, Παννάσιδος, Αἴνου, Μενεκράτους, Ποσιδίππου, Μητροδώρου, Σιμωνίδου. Βασιλεῖ τ' ἀγαθῷ κρατερῷ τ' αἰχμητῇ. *Typis Regiis. Parisiis. M. D. LIII.* (1553.) *Apud Adrianum Turnebum typographum regium. Ex Priuilegio regis.* in 4. pp. 44. 8. 3. 31. si titulus & vita Theognidis graeca ex Suida non numerat. fuerit.

Editio admodum rara minus cognita fuisse videtur Joanni Alberto Fabricio, qui editionem *graeco-latinam Paris.* 1553. in 8. & 1554. in 4. *apud Fed. Morellum* prodiisse, L. II. *Biblioth. graec.* Cap. XI. p. 441. memorat. Sine dubio eadem est, cuius titulum latine versum adtulit Michael Maittaire Tom. III. *Annal. typogr.* p. 627. Neque editoris praefatio, neque auctorum gnomologicorum versio latina, in nostro exemplari, characteribus nitidissimis exscripto, adparet.

XXCII.

ΕΥΝΑΠΙΟΥ τοῦ Σαρδιάνου, βίοι φιλοσόφων καὶ σοφιςῶν. E bibliotheca Joan. Sambuci Pannonii Tirnauiensis. *Antuerpiae, ex Officina Christophori Plantini. M. D. LXVIII.* (1568.) in 8. pp. 213.

Evnapivs *Sardianus*, de Vitis Philosophorum & Sophistarum: Nunc primum Graece & Latine editus, interprete Hadriano Junio Hornano. Cum indice & Graeci exemplaris castigatione. *Antuerpiae, Ex Officina Christophori Plantini. M. D. LXVIII.* (1568.) in 8. pp. 194. excepto indice 3. folior.

Prima haec, quae graece prodiit, est editio, quae ob nitorem & raritatem magni aestimatur. Hadriani Junii Castigationes textui graeco adiectae sunt. Expressa fuit typis, ad exemplar, quod Joannes Sambucus, pannonius, beneficio Farnesii Cardinalis, descriptum dederat. Illud quidem scitule a scriba pictum fuisse, ait Junius, sed ita multis lacunis hiulcum, & infinitis iisque portentosis mendis sic refertum, vt prope deplorata spe omni saepe abiecerit vertendi consilium. Labori vero incepto institit, etsi saepius hariolarum more diuinare, coniecturam in partes ducere, supplere, quod tamen magna cum religione fecit, coactus fuerit. Nonnusquam etiam, sed semel atque iterum transilire perfunctorie maluit, quam aliena & sua infarcire. Dicauit istam versionem, quae non anno 1572. primum, vt Joan. Alb. Fabricius L. V. *Biblioth. graec.* Cap. V. pag. 233. scribit, sed eodem, quo graecus textus, anno nimirum 1568. in lucem prodiit, Elisabethae, Angliae reginae. Dedicationem sequitur, ad eamdem Reginam Hadr. Junii *Acrostichon.* In praefatione, ad Lectores, excusationem adfert,

fert, quod ſcriptorem ediderit, nominis chriſtiani hoſtem, cum ait: *Quod autem in monachos, in quorum aſceteriis religionis chriſtianae fundamenta, temporibus* Conſtantini magni, *iaciebantur, & tradebantur, quoque acerbius paullo inuehatur, quis in pagano & fidei veritatisque hoſte non ferat? Quando &* Porphyrium *Chriſtianiſmi perduellem*, Lucianum, *obſtinatum ſeruatoris noſtri irriſorem, &* Julianum *parabaten* Galilaeorum, (*ita* Chriſtum *profeſſos vocabat*) *perſecutorem, atque exterminatorem, ſi diuturnior obtigiſſet vita, toleremus, legamus, circumferamus, & manibus nocturni diurnique teramus? Itaque dictatam a communi nominis chriſtiani hoſte iniuriam pro non dicta boni omnes habebunt, deſpuent, penſique non facient, imo ludibrium in gloriam ſuam conuertent.* Gerardus Falkenburgus neomagus Hadrianum Junium, honoris cauſſa, hoc epigrammate ornauit graeco:

Πολλῶν φιλοσόφων ἰητρῶν ἠδὲ σοφιςῶν
    Γράψαντ' ἀτρεκέως ΕΥΝΑΠΙΟΝ βιότους
Ισχε σκότος δνερὸν τὸν νῦν Σαμβοῦκος ἐπήτης
    Ἐκ σκότεος πρόφρων ἤγαγεν ἐς τὸ φάος·
Ἀλλ' ἑρμηνεύσας πάντεσιν ἔθηκε νοητὸν
    Ιούνιος ἰητὴρ φιλόσοφός τ' ἀγαθός·
Μείζονος οὖν κείνοιν τίς ἐπάξιός ἐςιν ἀμοιβῆς,
    Η ὁ παραφράσας βίβλον, ἢ εἰσκομίσας;

Conf. de EVNAPIO, Sardibus, Lydiae regia, oriundo, qui ſub Theodoſio M. floruit, *vita*, ab Hadriano Junio, *e ſcriptis potiſſimum ipſius collecta*, & verſioni latinae praemiſſa, Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. Jo. Jonſii *de Scriptoribus hiſtoriae philoſophicae*, *Jen.* 1716. in 4. L. III. Cap. XVII. p. 93 ſeqq. Hadrianus Junius, ſiue vt ſermone nominatur belgico de Jonghe natus fuit Hornae an. 1511. Harlemi aegrotis ſanandis operam dedit, & ſcholae latinae Rector praefuit. Poſt expugnatum an. 1573. ab Hiſpanis Harlemum Medioburgum ſe contulit, & medicinam exercuit. Moerore confectus, ob direptam & ſpoliatam,

tam, quam Harlemi habuerat, bibliothecam e vita decessit Medioburgi an. 1575. aetat. anno 63. Vid. Melchior. Adami *vitae Medicorum* p. 94. *Vita* eius, quae praemittitur *epistolis* eius, *Dordrechti*, *apud Vincentium Caimax* 1652. in 12. editis. Niceron *Memoires* Tom. VII. p. 399 sqq. Paul. Freheri *Theatrum virorum eruditione clar.* p. 1270. Quale pretium versionibus eius e graeco factis statuerit Adrian. Baillet, verba illius docent, quae leguntur in *Jugemens des Savans sur les principaux Ouvrages des Auteurs*, Tom. II. P. III. p. 367. *Quoique* Junius *fût habile d'ailleurs dans les humanités, il n'a point rendu grand service au public par ses Traductions, lesquelles ne valent rien pour la plûpart. Car souvent il prend le sens d'un Auteur de travers, & y donne une fausse application, & dans la seule version du petit livre d'*EVNAPIVS, *il se trouve un millier de fautes.* Conf. Petr. Dan. Huetius *de claris interpratibus* Lib. II. pag. 174.

XXCIII.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, *καθ' Ὑσμινίαν και Ὑσμίνην δράμα.* EVSTATHII de Ismeniae & Ismenes Amoribus Libri XI. Gilbertus Gaulminus Molinensis primus Graece ex regia bibliotheca edidit, & latine vertit. *Lutetiae Parisiorum. Sumtibus Hieronymi Drouart, via Jacobaea, sub scuto solari MDCXVIII.* (1618) in 8. pp. 447. exceptis octo foliis prioribus.

Gilberti Gaulmini Molinensis Notae ad EVSTATHIVM pp. 45.

Sunt inter viros doctos, qui *drama* XI. librorum καθ' Ὑσμινίαν καὶ Ὑσμίνην EVSTATHIO archiepiscopo tribuunt

tribuunt thessalonicensi, sed Jo. Alb. Fabricius L. V. Cap. VI. *Biblioth. graec.* pag. 814. & Petrus Daniel Huetius in *Traité de l'origine des Romans* p. XLVII. editionis, quae fabulae romanensi *Zayde histoire Espagnole par* Mr. de Segrais, *Amsterd.* 1715. in 12. praemittitur, auctorem illius diuersum plane esse ab thessalonicensi Archiepiscopo statuere videntur. Conf. Jaques George de Chaufepié *Nouveau Dictionaire historique & critique* lit. E. p. 73. not. (B). In nonnullis sane codicibus EVSTATHIVS, in aliis Eumathius, patria Macrembolites, siue Parembolites, Aegypti vrbe, vt obseruauit Isaac. Casaubonus Tom. II. *Epistolar. Roterodam.* 1709. in fol. Epistol. ad Jungermannum CCCCLXXXI. pag. 227. adpellatur. Referunt praeterea nonnulli codices aliud eius cognomen, vbi nimirum *Protonobelissimus* (primus inter nobilissimos) adpellatur. vid. Gerard. Jo. Vossius *de Historicis graecis* L. IIII. Cap. XVIIII. p. 491. edit. *Lugd. Bat.* 1651. in 4. qui in codice mediolanensi hoc cognomen (pro *Protonobelisario* enim, apud Vossium l. cit. *Protonobelissimum* esse legendum, contendit Jo. A. Fabricius l. cit.) se inuenisse scribit. In eadem sententia est Carolus du Fresne, dominus du Cange, qui in indice graeco, cuiusdam bibliothecae graecanicae, qui in bibliotheca colbertina olim adseruabatur, idem cognomen se reperisse testatur, in *Glossario ad Scriptores med. & infim. Graecitatis, Lugdun.* 1688. in fol. col. 1010. quo etiam e loco adparet, EVSTATHIVM τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος dignitatem obtinuisse. Quo autem tempore EVSTATHIVS vixerit, nondum satis constat. Quid Petr. Dan. Huetium commouerit; vt exiguum EVSTATHII libro statuerit, pretium, id satis ille his l. cit. exposuit verbis: *Comme* Mr. Gaulmin *ne dit rien d'* EVSTATHIVS *dans la préface du livre, qui porte son nom, je veux expliquer son silence en sa faveur, & croire qu' habile comme il étoit, il n'est pas tombé dans l'erreur de ceux qui se persuadent, que ce savant Commen-*

tam, quam Harlemi habuerat, bibliothecam e vita decessit Medioburgi an. 1575. aetat. anno 63. Vid. Melchior. Adami *vitae Medicorum* p. 94. *Vita* eius, quae praemittitur *epistolis* eius, *Dordrechti*, *apud Vincentium Caimax* 1652. in 12. editis. Niceron *Memoires* Tom. VII. p. 399 sqq. Paul. Freheri *Theatrum virorum eruditione clar.* p. 1270. Quale pretium versionibus eius e graeco factis statuerit Adrian. Baillet, verba illius docent, quae leguntur in *Jugemens des Savans sur les principaux Ouvrages des Auteurs*, Tom. II. P. III. p. 367. *Quoique* Junius *fût habile d'ailleurs dans les humanités, il n'a point rendu grand service au public par ses Traductions, lesquelles ne valent rien pour la plûpart. Car souvent il prend le sens d'un Auteur de travers, & y donne une fausse application, & dans la seule version du petit livre d'*EVNAPIVS, *il se trouve un millier de fautes.* Conf. Petr. Dan. Huetius *de claris interpretibus* Lib. II. pag. 174.

XXCIII.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, *καθ' Ὑσμινίαν καὶ Ὑσμίνην δράμα.* EVSTATHII de Ismeniae & Ismenes Amoribus Libri XI. Gilbertus Gaulminus Molinensis primus Graece ex regia bibliotheca edidit, & latine vertit. *Lutetiae Parisiorum. Sumtibus Hieronymi Drouart, via Jacobaea, sub scuto solari MDCXVIII.* (1618) in 8. pp. 447. exceptis octo foliis prioribus.

Gilberti Gaulmini Molinensis Notae ad EVSTATHIVM pp. 45.

Sunt inter viros doctos, qui *drama* XI. librorum καθ' Ὑσμινίαν καὶ Ὑσμίνην EVSTATHIO archiepiscopo tribuunt

tribuunt thessalonicensi, sed Jo. Alb. Fabricius L. V. Cap. VI. *Biblioth. graec.* pag. 814. & Petrus Daniel Huetius in *Traité de l'origine des Romans* p. XLVII. editionis, quae fabulae romanensi *Zayde histoire Espagnole par* Mr. de Segrais, *Amsterd.* 1715. in 12. praemittitur, auctorem illius diuersum plane esse ab thessalonicensi Archiepiscopo statuere videntur. Conf. Jaques George de Chaufepié *Nouveau Dictionaire historique & critique* lit. E. p. 73. not. (B). In nonnullis sane codicibus EVSTATHIVS, in aliis Eumathius, patria Macrembolites, siue Parembolites, Aegypti vrbe, vt obseruauit Isaac. Casaubonus Tom. II. *Epistolar. Roterodam.* 1709. in fol. Epistol. ad Jungermannum CCCCLXXXI. pag. 227. adpellatur. Referunt praeterea nonnulli codices aliud eius cognomen, vbi nimirum *Protonobelissimus* (primus inter nobilissimos) adpellatur. vid. Gerard. Jo. Vossius *de Historicis graecis* L. IIII. Cap. XVIIII. p. 491. edit. *Lugd. Bat.* 1651. in 4. qui in codice mediolanensi hoc cognomen (pro *Protonobelisario* enim, apud Vossium l. cit. *Protonobelissimum* esse legendum, contendit Jo. A. Fabricius l. cit.) se inuenisse scribit. In eadem sententia est Carolus du Fresne, dominus du Cange, qui in indice graeco, cuiusdam bibliothecae graecanicae, qui in bibliotheca colbertina olim adseruabatur, idem cognomen se reperisse testatur, in *Glossario ad Scriptores med. & infim. Graecitatis, Lugdun.* 1688. in fol. col. 1010. quo etiam e loco adparet, EVSTATHIVM τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος dignitatem obtinuisse. Quo autem tempore EVSTATHIVS vixerit, nondum satis constat. Quid Petr. Dan. Huetium commouerit; vt exiguum EVSTATHII libro statuerit, pretium, id satis ille his l. cit. exposuit verbis: *Comme* Mr. Gaulmin *ne dit rien d'*EVSTATHIVS *dans la préface du livre, qui porte son nom, je veux expliquer son silence en sa faveur, & croire qu' habile comme il étoit, il n'est pas tombé dans l'erreur de ceux qui se persuadent, que ce savant Commen-*

*tateur d'*Homére *a été capable de faire un aussi misérable ouvrage qu'est celui-ci. - - rien n'est plus froid, rien n'est plus plat, rien n'est plus ennuyeux: nulle bienseance, nulle vraisemblance, nulle conduite: c'est le travail d'un Ecolier, ou de quelque chétif Sophiste, qui méritoit d'être Ecolier toute sa vie.* Editio quam nos possidemus rarissima, & vna est, quae textum EVSTATHII graecum ob oculos ponit. Illam iam anno 1617. excusam, notas vero & praefationem Gilberti Gaulmini anno demum 1618. adiectam fuisse, adfirmat Jo. Alb. Fabricius l. c. & Thom. Hyde in *Catalog. Biblioth.* bodleianae Tom. I. p. 237. EVSTATHIVM dicauit Gilb. Gaulminus, Nicolao Verduno, *Principi senatus Galliarum,* Notas autem Matthaeo Molé, *publicae Galliarum disciplinae vindici.* In praefatiuncula ad lectorem se etiam *prolegomena ad* EVSTATHIVM composuisse memorat, *de omnibus veterum Graecorum amatoriis scriptis,* quae vero, quia paullo vberiora erant, excudi non potuisse ait; Cum alio quidem eiusdem argumenti libro illa, nec non *libros III. de republica carthaginensi,* & singularem *de infanticidiis Afrorum,* se editurum recepit, sed euentum respondisse promissis, nuspiam legimus. Versio Gaulmini latina, mox *Amstelodami* recusa, & hoc edita fuit titulo: EVSTATHII *de* Ismeniae *&* Ismenes *Amoribus Libri XI. &* Parthenii Nicaeensis *de Amatoriis Affectionibus Liber vnus, E Graeco in latinum sermonem luculenter conuersi & nunc iunctim editi. Lugduni Batauorum ex officina Jacobi Marci* 1618. in 8. Accessit isti editioni, praeter Parthenii librum, *Dialogus* Luciani, qui inscribitur, *Amores,* e graeco conuersus p. 298 - 378. In hetruscum EVSTATHII liber conuersus sermonem & euulgatus fuit titulo: *Gli amori d'*Ismenio, *composti per* EVSTAZIO *Filosofo, e di Greco tradotti per* Lelio Carani, (non Lilio Curani vt apud Fabricium l. cit. adpellatur) *in Firenze, per Lorenzo Torrentino* 1550. in 8. & *in Venezia per i Guerra* 1560. in 8.

Vid.

VIII. Scipion. Maffei *Traduttori italiani* p. 52. & qui librum, propter insignem raritatem, asterisco notauit Nicol. Franc. Haym in *Notizia de' libri rari nella lingua italiana* p. 186. Ex sermone hetrusco, in gallicam linguam, illum translatum fuisse, ab Hieronymo d'Avost de Laval *Paris.* 1582. refert François de la Croix du Maine in *Bibliotheque de France, Paris.* 1584. in fol. p. 168. & 238. Aliam Joannis Loveau, aurelianensis, versionem gallicam, *Lyon* 1559. in 8. memorat Jo. Alb. Fabricius l. cit. Guil. Colletet aliam dedit titulo: *Les Avantures d'* Ismene, *& d'* Ismenie, *traduites du Grec d'* EVSTATHIVS. Vid. *Histoire de l'Academie françoise, à la Haye* 1688. in 12. p. 231. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. p. 324. not. 1. In Nicolai Bassaei, *Collectione omnium, in vnum corpus, librorum*, exstat Tom. III. pag. 305. *Histori von der Lieb des Jünglings* Ismenii *vnnd der Jungfrauwen* Ismene, *ausz dem Griechischen vnnd Italienischen verteutscht, Straßburg* 1573. in 8. Eadem forte versio est, quam anno iam 1563. *Lipsiae* in 12. emissam esse in lucem, adserit Jo. Alb. Fabricius l. cit. Elogia, quibus viri doctissimi, Gilbertum Gaulminum, libellorum supplicum in Gallia magistrum, Regisque consiliarium, an. 1667. cum iam annum aetatis LXXX. excessisset, defunctum, ornarunt, collegit Paul. Colomesius in *Gallia orientali, Hag. Comit.* 1665. in 4. p. 232 seqq. & 264 seqq. Insignem illius linguarum peritiam laudauit Mr. Costar in *Apologie contre* Paul Thomas Sieur de Girac, *Paris* 1657. p. 139 sqq. vbi inter alia ait: *Et de fait quoy qu'il n'y ait point de païs estrange ou les enfans de dix ans ne s'expliquent mieux en lour langue, que ne feroit l'admirable Monsieur* Gaulmin, *qui possede parfaitement toutes celles que la confusion de la Tour de* Babel *a introduites sur la terre ; ce n'est pas moins une belle chose à ce rare personnage d'avoir une science d'une étendue si vaste & si approchante de l'infiny.* Conf. Adr. Baillet *Jugemens des Savans sur les principaux*

 Ouvra-

Ouvrages des Auteurs Tom. II. P. II. p. 313 sqq. *Melanges de litterature tirez des lettres Manuscrites de* Mr. Chapelain, *Paris* 1726. in 8. p. 216.

XXCIIII.

CALLIMACHI *Cyrenaei,* Hymni (cum suis scholiis graecis) & epigrammata. Eiusdem Poematium de Coma Berenices, a Catullo versum. Nicodemi Frischlini Balingensis interpretationes duae hymnorum: vna oratione soluta: altera, carmine. Eiusdem interpretatio Epigrammatum, & Annotationes in Hymnos. Henrici Stephani partim Emendationes partim Annotationes in quosdam Hymnorum locos. Eiusdem duplex interpretatio hymni primi, carmine vtraque: quarum vna adstrictae, altera liberae & paraphrasticae interpretationis exemplum esse possit. *Excudebat Henricus Stephanus, Anno MDLXXVII.* (1577) in 4. pp. 72. & 134. except. foliis 8. prioribus.

Initio huius libri paullo rarioris occurrit Nicodemi Frischlini, balingensis, epistola dedicatoria ad Philippum Ludouicum, Comitem hanouiensem, & rineccium, dominum in Minsenberga, vbi de veris studii poetici laudibus, & fructu e veterum poetarum carminibus percipiendo, eleganter & erudite disserit. Scripta est *Tubingae*, *Calend. Jul.* 1571. Carolus Henricus Langius hac subscriptione sine dubio inductus fuit, nisi forte typothetarum est error, vt in Nicodemo Frischlino, *vita, fama. scriptis ac vitae exitu memorabili, Lipf.* 1727. in 4. Cap. III. §. IIII. not. c. Frischlinum CALLIMACHI reliquias, latino redditas carmine, & adnotationibus explicatas, primum edidis-

edidisse scriberet, *Geneuae*, 1571. cum professionem poeticam Tubingae exorsus esset. Joannes Albertus Fabricius enim L. III. *Biblioth. graec.* Cap. XVIIII. p. 491. nullam, ait, CALLIMACHI editionem frischlianam ante annum 1577. prodiisse, etiamsi ex *Actis Eruditor. Lips.* an. 1695. p. 487. aliquis possit suspicari, editionem exstare *tubingensem* 1571. propterea quod Geneuam ad Henr. Stephanum Tubinga suas miserit Nicod. Frischlinus lucubrationes. Illos praeterea falli perhibet, qui editionem an. 1577. non *Geneuae*, sed *Parisiis* prodiisse adfirment. Epistolam Frischlini sequuntur Epigrammata Jacobi Schegkii M. D. Jo. Posthii, germershemii, Martini Crusii, Erhardi Cellii, Leonhardi Engelhart, W. Virnii, H. Nicolai Rudingeri, pisouernatis, Georgii Ostermarii, coronensis Transsyluani, Caroli Christophori Baieri, spirensis, latina, si vnum Crusii exceperis graecum, in latinum N. Frischlini CALLIMACHVM. Excipit illa Lascaris epigramma graecum, *de* CALLIMACHI *carminibus, quae ex multis pauca supersunt*, & Henrici Stephani epigrammata latina *de* CALLIMACHO & *ad* CALLIMACHVM *super his* Nasonis *versibus:*

Battiades *toto semper cantabitur orbe*
Quamuis ingenio non valet, arte valet.

Duo priora ex sex aliis adscribimus:

Non satis ingenio Nasone *es iudice promptus*
Summo inter vates, qui fuit ingenio.
Quid nobis de te est aut de Nasone *putandum?*
Judicium deest huic, ingeniumne tibi?

* * * * * *
* * *

CALLIMACHE, *ingenio te* Naso *valere negauit,*
Siuit & a sera id posteritate legi
Carmina non equidem tua legerat omnia Naso,
Legerat haec oculo vel properante nimis.

Defendere Ouidii de CALLIMACHO effatum sustinuit Daniel Heinsius, in *prolegom.* in Hesiodum fol. 4. *edit.*

edit Raphelengii 1603. in 4. vbi ait: *parum plerique & hac aetate viri praestantissimi perceperunt, cur ingenium* CALLIMACHO *detraxerit* Naso: *ita vt nonnulli litem ei intendere veriti non sint: cum neque inuentionum facilitate, inquiunt, neque acumine quantum ratio scribendi admittit, destituatur poeta ille, & quaedam apud eum talia sint, vt ingeniosissimo homine non inferiora videantur. Pro eo nos respondemus, neque ingenio destitutum fuisse poetam illum: neque id esse, quod in eo desideramus: nisi quatenus ingenio eum destitui arbitramur, qui arte peccat. Summus itaque poetarum* Naso, *cum de reliquis poetis egisset, tandem* CALLIMACHVM *recenset, non sine praefatione mehercule: neque enim debet, qui Grammaticam poetis adiungit. Ingenium vocat* τὴν ὁρμὴν, *quo saepe peccant poetae: Grammatici ne hoc quidem possunt. Siquis itaque ex me quaerat, quem Graecorum poetarum primum existimem: dicam primum esse, qui peccat saepissime, secundum, qui proximus esse audendo, meruit* &c. Qua ratione illa Heinsii sententia, satis quidem ingeniose excogitata, Basilio Kenneto displicuerit, vt in *the Livres and Characters of the ancient Grecian poets, London.* 1697. in 8. p. 162. eam non modo refelleret, sed CALLIMACHVM, ingenio etiam & arte, multum valuisse, argumentis haud contemnendis ostenderet, legi poterit in Jaques George de Chaufepié *Nouveau Dictionaire historique & critique* Tom. II. lit. C. p. 12. not. (D). Hymnis CALLIMACHI graecis, in editione stephaniana e regione adponuntur *Scholia graeca* breuia, ab auctore incerto composita; textui vero subiicitur *versio* Nicod. Frischlini *prosaica*, qua verbum verbo redditur. *Hymnis* adiecit Henr. Stephanus *poemation de Coma* Berenices, *interprete* Catullo, cum eiusdem Catulli *epistolio* ad Ortalum, in quo CALLIMACHI carmina, a se expressa, mittere se ad eum dicit. Hisce M. Antonii Mureti *Commentaria* adponuntur. *Epigrammata* CALLIMACHI ex variis auctoribus collecta,

versi-

verſibus latinis N. Friſchlinus reddidit, quibus *fragmenta* quaedam H. Stephanus adiecit. *Adnotationes* Friſchlini in CALLIMACHI *hymnos*, comitatur Friſchlini *verſio latina*, numeris adſtricta, cui ſubiuncta eſt CALLIMACHI *vita*, ab eodem graece conſcripta, & Caroli Chriſtophori Baieri verſio latina. In H. Stephani *adnotationibus & emendationibus, in* CALLIMACHI *hymnos*, potiſſimum de obſcuriorum quorumdam locorum expoſitione agitur. Libro tandem finis imponitur, nonnullis *hymnorum* verſionibus latinis metricis, quae ab H. Stephano, Bonauentura Vulcanio, Franc. Florido Sabino & Angelo Politiano profectae ſunt. Poſterioris verſioni, caput LXXX. ex eius *Miſcellaneis*, praemittitur. Recuſam editionem friſchlinianam *Brunſuigae* 1588. ſed epiſtolam dedicatoriam eſſe omiſſam, teſtatur Carol. Henr. Langius l. cit. Editionem *Baſil.* 1589. in 8. memorauit Jo. Alb. Fabricius l. cit. In Nicol. Baſſaei *Collectione omnium in vnum corpus librorum*, adducuntur Tom. I. p. 568. CALLIMACHI Cyrenaei *hymni, epigrammata, & fragmenta, quae extant, denuo edita, cum duplici interpretatione, & commentariis. Praeterea* A. Licinii Archiae *Epigrammata quaedam graeca, cum latina interpretatione; Omnia opera* Nicodemi Friſchlini. *Acceſſerunt eiusdem* Friſchlini *aliquot epigrammata cum nonnullis aliis, & Hymnus graecus in* Chriſtum *proditum. Baſileae impenſis Wendelini Hommii* 1590. in 8. Omnia fere, quae in editione ſtephaniana occurrunt, ſi verſiones exceperis metricas, inſerta fuerunt editioni & ſplendidiſſimae & optimae, quae hoc euulgata titulo, inter libros rariores locum obtinere coepit: CALLIMACHI *Hymni, Epigrammata, & Fragmenta Ex recenſione* Theodori J. G. F. Graeuii. *Cum eiusdem Animaduerſionibus. Accedunt* N. Friſchlini, H. Stephani, B. Vulcanii, P. Voetii, A. T. F. Daceriae. R. Benthleii, *Commentarius, & Annotationes Viri illuſtriſſimi*, Ezechielis Spanhemii. *Nec non praeter Fragmenta, quae ante* Vulcanius *&* Da-

ceria

ceria *publicarant*, *noua*, *quae* Spanhemius *&* Bentleius *collegerunt*, *&* *digesserunt*. *Huius cura & studio quaedam quoque inedita Epigrammata* CALLIMACHI *nunc primum in lucem prodeunt. Vltraiecti Apud Franciscum Halmam*, *Guilielmum Vande Water*, *Bibliop. MDCXCVII.* (1697) in 8. form. maior. cum figuris & numismatibus aere expressis P. I. pp. 496. exceptis praemiss. adpendicibus & indicibus. P. II. pp. 758. non numeratis praemissis & indicibus. Recensetur a Jo. Alb. Fabricio l. cit. p. 491 seqq. a L. Neocoro in *Bibliotheca librorum nouorum*, *Traiect. ad Rhen.* 1697. in 8. p. 163 seqq. in *Actis eruditor. lips.* anni 1697. p. 487 sqq. CALLIMACHI, Batti & Mesatmae filii, qui, ab vrbe Libyae Cyrene, cyrenaicus vocatur a veteribus auctoribus, aetas incidit in Olympiad. CXXVII. Initio litteras docuit in vico Alexandriae, Eleusine, postea a Ptolemaeo philadelpho, in Museum arcessitus, & in honore habitus est, similiterque Ptolemaei euergetae gratia floruit, & poetae, pariterque grammatici laudem obtinuit, ac de se ipso, Epigrammate XXII. p. 198. edit. Ezech. Spanhemii praedicauit, quod κρείσσονα βασκανίης cecinerit. Conf. de illo praeter scriptores iam cit. Anonymi graeci *vita*, editioni spanhemianae praemissa, Lil. Gregor. Gyraldi Dialog. III. *de poetis* Tom. II. *Oper.* edit. *Basil.* 1580. pag. 112 sqq. Tanegui le Fevre *Vies des poetes grecs en abregé, à Paris* 1680. in 12. pag. 155 seqq. Olai Borrichii Dissert. I. *de poetis* p. 13. Adr. Baillet *Jugemens de Savans* Tom. III. P. II. p. 420 seqq. Nicodemi Frischlini, balingensis viri quidem doctissimi, sed variis, iisque atrocissimis fortunae casibus, ad vitae vsque exitum miserrimum iactati, vitam plures dederunt, e quibus prae ceteris legi merentur, Jacobi, Nicodemi fratris Frischlini, Frischlinus *rediuiuus*, *Argentorat.* 1599. in 8. Georg. Pflugeri, *Vita* Nicod. Frischlini, balingensis, *Comitis palatini caesarei*, *poetae laureati*, *viri clarissimi*, quae cum Rudolph. Agricolae, Jo. Capnionis, & Erasmi rote-

roterodami *vitis* prodiit *Argentorati* 1605. in 8. Caroli Henrici Langii, Frischlinus *vita, fama, scriptis, ac vitae exitu, memorabilis, Jenae* 1725. in 4. Repetita & cum praefat. Jo. Laurent. Moshemii aucta exstat editio *Lipf. & Brunsuig.* 1727. in 4. pp. 127. Conf. Melchior. Adami *vitae philosophor. Germanor.* p. 165 seqq. Paul. Freheri *Theatrum virorum eruditione claror.* pag. 1483. Niceron *Memoires* Tom. XVIIII. p. 197 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. III. p. 90 sqq. Tom. IIII. P. I. p. 355 sqq.

XXCV.

Carmina Nouem illustrium Feminarum, Sapphus Erinnae Myrus Myrtidis Corinnae Telesillae Praxillae Nossidis Anytae. Et Lyricorum Alcmanis Stesichori Alcaei Ibyci Anacreontis Simonidis Bacchylidis. Elegiae Tyrtaei, & Mimnermi. Bucolica Bionis & Moschi. Latino versu a Laurentio Gambara expressa. Cleanthis, Moschionis, Aliorumque fragmenta nunc primum edita. Ex Bibliotheca Fuluii Vrsini Romani. *Antverpiae ex officina Christophori Plantini: MDLXVIII.* (1568) in 8. pp. 387. si folia sex priora exceperis.

Quantae haec editio sit raritatis, verba testantur Joan. Christian. Wolfii, qui in praefatione, Sapphus, *poetriae* Lesbiae *fragmentis*, quae edidit *Londini*, (Hamburgi) 1733. in 4. mai. praemissa, scribit: *En Tibi partem I. Carminum nouem illustrium Feminarum & Lyricorum ex Bibliotheca* Fuluii Vrsini Antuerp. *ex officina* Christoph. Plantini 1568. *ordinis octaui forma editorum, quem librum pridem philologiae amantiores auidissime emerunt, & in* Gallia, Anglia, Belgiove, *si quando in Auctionibus publicis vel in tabernis librariis*

brariis sese offerret, immenso sane pretio sibi comparare libenter voluerunt.

Hoc in caussa fuit - - - vt nouam huius pretiosissimi libelli editionem studiosae iuuentutis vsibus apprime adcommodatam, adornarem. Librum priuilegio Philippi Hispaniae regis, & Ducis Brabantiae munitum, dicauit Fuluius Vrsinus, Alexandro Farnesio Cardinali, propterea quod illi bibliothecam suam, non modo inspiciendam, sed arbitratu suo tractandam permiserat. Vrsinum praeterea Alexander Farnesius, morte Ranutii Farnesii, Cardinalis, Alexandri fratris, spe magna destitutum, non modo in domum suam receperat, sed vltro etiam vocatum, singulari studio ornauerat. Epistolae dedicatoriae adiecerunt Laurentius Gambara, brixianus, Joannes Verzosa, & Matthaeus Deuarius carmina, illi latina, hic graecum, omnia, in Fuluii Vrsini laudem conscripta. Cum Joan. Christ. Wolfius, in sua editione, illa omiserit, Laurentii Gambarae in lectorum nostrorum gratiam hic adscribimus:

Alma parens natura nouem Telluris amore
Terrestres musas has caeli effudit in auras
Caelestum Musarum instar, quas candida partu
Mnemosyne *ediderat: quae iam cum cantibus essent*
Illustres, numeroque pares, cantuque Camoenis,
Ira, odioque graui discerptae in frusta fuerunt.
Non aliter Ciconum *sparserunt* Orphea *matres,*
Per ripas pater Ebre *tuas, perque humida prata,*
Non sine Hamadryadum lacrymis, Phoebi*que dolore.*
Tempore quo totidem sublimi carmine vates
Aeolii, Phoebo *grati, celebresque per oras*
Argolicas, aliique etiam pastoribus ipsis
Dilecti, & nymphis siluarum, & siluicolis Dis,
Hanc iram Aonidum subiere, odiumque sororum.
Fuluius *ast horum variis* Vrsinus *in oris*
Dispersas has relliquias collegit in vnum,
Atque manu veluti medica sarcire poetas
Jam longo laceros aeuo est conatus, & illos

In

In lucem dedit, antiquam formamque suumque
Restituens decus; atque aliquot me vertere iussit
Sermonem in Latium: quos nunc tibi magne dicamus
Farnesi. *tuque hos vates velut alter* Apollo
Defendes, ne iterum monumenta haec lecta tenebris
Delitеant, aut Lethaeis mergantur in vndis.

In praefatiuncula ad Lectores, Vrsinus caussam exponit, qua adductus, Pindarum, in hac lyricorum editione omiserit. *Nemo*, ait, *est, qui nesciat, meliore hunc esse conditione, cuius diuini ingenii lumen quattuor reliquis, atque iis integris libris eluceat, ac ceteros quorum paucula haec de tot voluminibus miserabiliter deprauata fragmenta supersint, quas vero eius reliquias collegeram, sciebam illas ipsas ab aliis quoque & diligenter collectas & iterum iam tertioue editas, vt nihil praeterea haberem, quod magnopere communicandum iudicarem* &c. Praeter *fragmenta*, quorum in titulo mentio facta fuit, in hac editione inueniuntur, nonnullae Orphei, Cleanthis, Moschionis, Euripidis, Theodecti, Menandri & Philetae *reliquiae*, quae omnia notis suis illustrauit Fulv. Vrsinus. Pagina 355 sqq. Bionis smyrnaei, Moschique, siculi, *eidyllia* reperiuntur *bucolica*, a Laurentio Gambara, *poeta* brixiano *clarissimo*, *ex graeco in latinum sermonem conuersa, ita vt carmen latinum, non ad verbum, de graeco expressum sit, sed vt sententiarum seruato lepore, & figuris, latinae quoque orationis, in eo, eluceat splendor.* Speciminis loco illud Moschi hic adponimus epigramma, quod in editione heinsiana Theocriti, Moschi, Bionis & Simmii, *ex bibliopol. Commelin.* 1604. in 4. p. 198. reperitur & inscribitur: εἰς Ἔρωτα ἀροτριῶντα.

Saeuus Amor *sumsit habitum, formamque bubulci*
Et sua depofuit tela, facesque suas.
Et manibus ferrum adripuit: sociosque laborum
Adiunxit properans ad iuga panda boues:
At postquam curuo tellurem inuertit aratro;
Commisit verso grandia farra solo.

Atque Jouem *aſpiciens fulua de nube tuentem*
Terrarum tractus; ſic ait, o genitor
Hos pingues campos foecundis frugibus imple:
Europae *ne tu ſub iuga taurus eas.*

Haec vero Gambarae verſio Moſchi & Bionis, in cauſſa fuit, quam ob rem Antonius Teiſſier ſibi perſuaderet, Laurentium Gambaram non ſolum *nouem feminarum illuſtrium*, ſed & *reliquorum lyricorum poetarum carmina*, in latinum ſermonem, ab ipſo converſa edidiſſe. Vid. de poetis & poetriis lyricis, eorum fragmentis & editionibus, praeter alios Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca* L. II. Cap. XV. p. 563 ſqq. Gottfridi Olearii Diſſert. *de poetriis graecis*, *Lipſ.* 1708. in 4. & in editione *poetriarum octo*, quam Jo. Chriſtian. Wolfius hoc edidit titulo: *Poetriarum octo* Erinnae, Myrus, Myrtidis, Corinnae, Teleſillae, Praxillae, Noſſidis, Anytae, *Fragmenta & Elogia Graece & Latine Cum virorum doctorum Notis Accedit* Gottfridi Olearii *Diſſertatio de poetriis Graecis Auctorum Veterum Teſtimoniis & ſupplementis variis aucta Cura & ſtudio* Jo. Chriſtiani Wolfii *in Gymnaſio* Hamburgenſi *Profeſſoris publici Qui notas & indices adiecit. Hamburgi apud Abraham. Vandenhoeck* 1734. in 4. maj. pp. 191. except. praemiſſis & indicibus. p. 119-191. paſſim. Fuluius Vrſinus, *cuius nomine*, Petro Gaſſendo teſte, *in vita* Peireſcii L. I. p. 17. edit. *Hag. Comit.* 1655. in 4. *inter viros antiquariae rei ſtudioſos*, *maius*, *celebriusque nullum eſt*, patria fuit romanus, nobili genere prognatus, qui propinquis ſuis, minus gratus exſtitit, quod e concubitu minus iuſto natus fuerat. Vir fuit graeca latinaque facundia, vtriusque antiquitatis notitia, & omni elegantiori litteratura clariſſimus adeo, vt aeui ſui oraculum habitus, cum in patria, tum per exteras gentes celeberrimus, apud Pontifices, & viros, in ſumma dignitate conſtitutos, multum gratia, & aeſtimatione floruerit. Diem obiit ſupremum XIIX. Calend. Jun. An. 1600. aetatis anno LXX. Vid. de illo Jan. Nicii Erythraei *Pina-*

Pinacotheca imaginum illustrium I. num. IIII. p. 9 sqq. edit. *Lips.* 1692. in 8. Thom. Pope-Blount *Censura celebriorum auctorum*, *Geneu.* 1694. in 4. p. 784 sqq. Ios. Simleri *Bibliotheca* p. 212. Iacob. Thomasii *diss. de plagio litterario* Cap. II. §. 583 sqq. p. 257 sqq. edit. *repetit. Leucopetr.* 1679 in 4. Christ. Weisii Differt. *de spuriis in ecclesia & re litteraria claris* Sect. II. §. XXXI. p. 46. edit. *repet. Viteb.* 1735. Omnium optime illius dedit vitam Iosephus Castalio, *Romae, typis Varesii* 1657. in 8. qua ex editione illam recudendam curauit Christian. Gryphius, & *vitis selectis XVII. eruditiss. virorum Vratislau.* 1739. in 8. inseruit p. 555-580. Conf. Niceron *Memoires* Tom. XXIIII. p. 345 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans des principaux Ouvrages des auteurs* Tom. II. P. II. p. 130. De Laurentio Gambara, brixiano, & eius carminibus, quae *Romae* 1581. & 1586. in 8. *Antuerpiae, apud Christoph. Plantinum* 1569. in 8. nec non *Basileae* cum Basilii Zanchii *carminibus per Joannem Oporinum* 1555. in 8. euulgata fuerunt, vid. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. II. p. 1235. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. II. p. 205. Gilles Menage *Antibaillet* P. II. p. 365 sqq. edit. Amsterd. 1725. in 8. & quod primo loco nominandum nobis fuerat, Eminentissimi Principis Angeli Mariae, Cardinalis Bibliothecarii, Quirini, *Specimen Variae litteraturae, quae in vrbe* Brixia, *eiusque ditione paulo post typographiae incunabula florebat*, P. II. *Brixiae* 1739. in 4. form. maior. p. 270 sqq. vbi illum contra Mureti ineptias defendit, & vatem latinum fuisse elegantissimum, variis scriptorum testimoniis confirmat, illius vero traductionem Moschi & Bionis plane silet. Quae Casp. Barthii, & Bernardi de la Monnoye, de illius versionibus, auctorum graecorum, metricis latinis, fuerit sententia, ipsis illorum exponemus verbis. Ita vero ille in *Animaduers. ad* Papin. Statii I. *Achilleid.* 207. Tom. III. p. 1635. Gambara, ait, *ita vertit* (Bionis *epithalamion*, quod Deidamiae & Achilli scripserat)

vt plane inuerterit. Nec puto hominem intellexiſſe ſermonem Bionis; *neque enim vel ſententiam ſeruauit, vel leporem vllum loquendi expreſſit. Omnino famae hominis intererat hanc verſionem (vt loquimur) minime publicum videre;* hic vero in *Obſervations ſur l' Antibaillet de Mr.* Menage l. cit. p. 370. Mr. de Thou, inquit, *lui a fait plus d' honneur qu'il n'en meritoit. C' était un pauvre poëte que* Gambara, *languiſſant, & ſans aucun agrément ni de penſée, ni d' expreſſion. Avec une très-mediocre connaiſſance de la langue Grecque il a eu la temerité d' entreprendre de copier d'après le Grec, mais il a gâté tout ce qu' il a touché, comme par exemple les* Idyles de Bion, *&* de Moſchus, *& ſur tout les* Bergeries de Longus, *qui ne ſont pas reconnaiſſables de la manière dont il les a défigurées.* Nonnulla ex eius poematibus inſerta fuerunt a Jano Grutero *deliciis poetarum italorum* Tom. I. *Francof.* 1608. in 12. p. 1174-1206. Habemus etiam illius librum, quem alio tempore deſcribemus, ſatis rarum, qui inſcribitur: Laur. Gambarae *rerum ſacrarum liber, argumentis* Jacobi Pacti, ſiculi *& figuris aeneis ornatus, Antverpiae apud Plantinum* 1577. in 4. Diem obiit ſupremum Laur. Gambara an. 1586. aetatis an. XC.

XXCVI.

ANICII MANLII TORQVATI SEVERINI BOETII, *Ordinarii, Patricii viri exconſulis* de conſolatione Philoſophiae, libri quinque. in fol. folior. 71.

Editio ſatis rara, pro more ſeculi, quo exſcripta fuit, titulo deſtituitur. Litteris impreſſa eſt gothicis, & *tabulam ſuper libris* BOETII *de conſolatione philoſophiae* ſecundum ordinem alphabeti, folior. 5. praemiſſam habet. Typographi in fine haec ſunt verba: ANITII TORQVATI SEVERINI BOETII *viri nominis*

minis celebritate quam memorandi: textus de philosophie consolatione: cum editione commentaria beati Thome de Aquino *ordinis praedicatorum:* Anthonii Kobergers *ciuis inclyte* Nurenbergensium *vrbis industria fabrefactus: finit feliciter. Anno a natiuitate Christi Millesimo. CCCC. LXXXVI.* (1486) *in vigilia sancti Johannis baptiste.* Exierat iam anno 1473. hoc opus cum versione germanica, *ex officina Antonii Coburgeri* in fol. vid. die *Merckwürdigk. der Königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. I. p. 287 sqq. De auctore *Commentarii,* qui plerumque sub Thomae Aquinatis nomine BOETHIO adiicitur in editionibus antiquioribus, inter scriptores nondum conuenit. Sixtus senensis L. IIII. *Biblioth. sanct.* p. 329. Anton. Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. III. p. 297. Nicolaus Crescius, florentinus monachus cisterciensis, in *epistola* ad Antonium Lanfredinum, florentinum, quae reperitur in editione *operum* omnium BOETHII, *Basil.* 1570. in fol. p. 891 sqq. Guil. Caue in *Histor. litterar. scriptor. ecclesiasticor.* p. 728. Casimir. Oudinus in *Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclesiast.* Tom. III. col. 330. vt reliquos taceamus, Thomae Aquinatis, illum non esse commentarium, sed Thomae cuidam anglico, tribui debere, contendunt. *Indignum sane commentarium, qui viri sapientiam,* vt Posseuinus ait, *non sapiat,* esse aiunt. Petrus Callyus, regius eloquentiae & philosophiae in academia cadomensi Professor, in editione *consolationis philosophiae,* quae *in vsum Delphini* prodiit, *Paris* 1680. in 4. in praefation. varia ex hoc commentario specimina excerpsit, quae hominem insulsum & indoctum produnt. Vnum alterumue hic adscribimus. Quis quaesumus temperet a risu legendo haec Lib. I. prof. I. Eleys, *est ciuitas* Graeciae, *in qua studuit* Aristoteles: *vnde studia sua dicuntur eleatica.* Academia *autem fuit ciuitas vel villa, in qua studuit* Plato; *vnde studia sua dicuntur academica.* Lib. II. Metr. 5. ad verba *Tyrio miscere veneno:* Thirus, ait Commentator, *est vermis venenosus,*

in cuius sanguine intingitur purpura. Lib. III. Prof. 8. Alcibiades, *mulier fuit pulcherrima, quam videntes quidam discipuli* Aristotelis, *duxerunt eam ad* Aristotelem, *vt ipsam videret, qua visa dixit: si homines lineeos oculos haberent: vt quaeque obstantia penetrarent introspectis visceribus, corpus quod apparet pulcherrimum, turpissimum videretur.* Cum praeterea in istis commentariis Libro II. metro I. citatur Alanus, apertissime patet, illum Thoma Aquinate, multo esse iuniorem, quandoquidem S. Thomas anno 1274. vixit, Alanus vero, vt nonnulli opinantur, paullo sit iunior. Istum vero errorem scribarum, vel negligentiae, vel inscitiae nonnulli tribuunt, qui forte pro Thoma *anglico*, in nonnullis codicibus substituerint Thomam *angelicum*. Quis vero Thomas anglicus ille fuerit, qui hunc prodidit commentarium, nondum quoque extra omnem dubitationem positum est. Alii ad Thomam Jorzium, seu Jorsium anglicum, ex ordine fratrum Praedicator. & rom. Eccles. titulo S. Sabinae, Cardinalem, circa annum 1300. clarum, alii ad Thomam, anglicum, gualensem seu walensem, qui anno 1333. inclaruit in Anglia, illum referunt. Cum vero nostrum non sit, tantas componere lites, adeant, qui plura de Thoma Jorzio, & Thoma gualensi, noscere cupiunt, scriptores supra citat. in primis Anton. Possevinum Tom. III. p. 294. Casimir. Oudinum Tom. III. col. 683 sqq. & col. 906 sqq. vbi plures memorantur scriptores, quos in hac controuersia euoluere licebit.

XXCVII.

Boetii *viri celeberrimi* de consolatione philosophie liber cum optimo commento beati Thome. in 4. form. minor. vel 8. form. maior. folior. 201.

Editioni

Editioni litteris gothicis impreſſae, eadem praemittitur *tabula*, niſi quod ea variis in locis, paullo mutata adpareat, idemque ſancti Thomae adiicitur *commentarius*, qui ob cauſſas modo expoſitas, in nonnullis, operum omnium Thomae Aquinatis, collectionibus, cum aliis ſcriptis, quae Doctoris angelici nomen falſo prae ſe ferunt, ab editoribus, ſapienti conſilio reiectus, & omiſſus fuit. Hoc ſingulare habet editio, quod in calce illi adpoſita fuerit, *compendioſa ſuccinctaque reſumptio dictorum in libros* BOETII *de conſolatione philoſophie*, quae veluti breuis & ſuccincta ſynopſis cuiusque metri & proſae argumentum ob oculos ponit. Locus quidem & annus, quo haec editio in lucem exiit, adpoſitus eſt, hiſce verbis: *Libri quinque de conſolatione philoſophie* BOETII *rhomani conſulis ac oratoris ſplendidiſſimi vna cum commentaria editione. Impreſſi imperiali in oppido* Hagenaw *ſub anno ſalutis Milleſimoquadringenteſimo nonageſimo primo* (1491) *Expliciunt. Nono vero Kalendas Martias*, quis autem typographus fuerit, nos ignorare fatemur. Si coniecturae locus foret, illam ab Henrico Gran impreſſam fuiſſe crediderimus, cum alii libri, qui eius nomen referunt, ſi litterarum ſpectaueris characteres, ad noſtram editionem proxime adcedunt. A Mich. Maittaire illa omiſſa eſt.

XXCIIX.

ANITII MANLII TORQVATI BOETII *alias diui* SEVERINI: *philoſophi: oratoris: & poetae excellentiſſimi: Romani quondam patricii:* opus quinque librorum de philoſophica conſolatione ſpectatiſſimum: & ad amuſſim (vti in prouerbio eſt) elaboratum, iamque recentiori lima in Liptzenſi gymnaſio ab innumeris mendis: quibus ante maculatiſſi-

culatiſſimum circunferebatur: purgatum: & perquam fideliter caſtigatum:

Ad Lectorem Saphicon
A. F. L.

Quod diu torpore graui ſepultum
Plurimus fœdauerat error ecce
Splendidum reſpirat opus BOETI
Candide lector.

Illius nunc te capient decora
Verba: nunc ſenſus nitidi placebunt:
Vnde maiorem poteris legendo
Carpere fructum.

in fol. folior. 40.

In fine editionis admodum rarae, quam neque Michael Maittaire in *Annalib. typograph.* neque Joh. Henric. Leichius in *Annal. typogr. lipſienſ.* neque Jo. Albert. Fabricius in *Biblioth. lat.* memorarunt, talia leguntur verba: *Impreſſum* Liptzk *per* Jacobum Thanner. *Anno verbi diuini Milleſimo quingenteſimodecimotertio* (1513). Adtulit quidem Fabricius l. cit. T. III. p. 213. editionem *lipſienſem* anno 1513. in fol. ſed illam *per Baccalarium Martinum Lantzbergk, herbipolenſem*, impreſſam ſcribit, quapropter a noſtra illam fuiſſe diuerſam credimus, niſi forte catalogo quodam Fabricius in eam ſententiam adductus fuit, vt editionem Martini Lanzbergio, herbipolenſi tribueret, quae ex officina Jacobi Thanneri, herbipolenſis, in lucem exiit. Haec vero editio, litteris latinis excuſa, nihil prorſus ſingulare habet, textumque tantummodo BOETHII, ſine omni commentario, ob oculos ponit. Litterae initiales A. F. L. quae in ſapphici carminis, quod adtulimus fronte, conſpiciuntur, deſignant ſine dubio Andream Fabrum landauienſem, cuius opera innumerabilibus mendis BOETHII *conſolationem philoſophiae*

losophiae purgatam, & in Jacobi Thanneri officina impressam fuisse scribit Jo. Henric. Leichius, in libro *de origine & incrementis typographiae lipsiensis* Cap. III. p. 25. Id iam anno 1505. accidisse, testantur eiusd. Leichii *Annal. typogr. lipsiens.* p. 84. vbi in not. (s) idem sapphicon carmen adlatum conspicitur, idque expressis verbis Andreae Fabro adscribitur. Vitam BOETHII descriptam varii dederunt, inter quos eminent 1) Julius Martianus Rota, cuius *vita* BOETHII praemissa est, *operum* omnium BOETHII editioni, quae hoc insignita est titulo: ANITII MANLII SEVERINI BOETHII, *Philosophorum & Theologorum Principis opera omnia, quorum alia ante impressa, nunc denuo per doctos viros recognita: alia, quae hactenus latuerunt, nunc primum emendatiss. in lucem prodeunt. In quibus praeter vniuersae philosophiae exactissimam doctrinam, plurimorum in diuinis mysteriorum, & difficiliorum locorum in* Platone, Aristotele *aliisque Graecis & Latinis autoribus luculentissimae explicationes reperiuntur. Praeterea iam accesserunt*, Jo. Murmelii *in V. Libros de Consolatione philosophiae commentaria, & in eosdem* Rodolphi Agricolae *enarrationes. Item,* Gilberti Porretae, *Episcopi* pictauiensis, *in IIII. Lib. de Trinitate commentarii, ante nunquam aediti. Praeter reliquos doctiss. viros*, Henricus Loritus Glareanus, *Arithmeticam & Musicam demonstrationibus & figuris auctiorem redditam, suo pristino nitori restituit: cui exemplar aureum venerandaeque vetustatis fuit ex monasterio* S. Georgii. *Et* Martianus Rota, *opus de tota disserendi ratione, hoc est, organum, dialecticae & rhetoricae studiosis necessarium, illustrauit. Et huius autoris vitam, cum ex aliis, tum ex* BOETHI *monumentis collectam, bona fide descripsit. Basil. ex officina Henricpetrina* 1570. in fol. Haec editio nostra aetate satis infrequens, 1546. absoluitur paginis, si folia 23. priora excepta fuerint. Francisc. Pagi in *Critica historico-chronologica, in vniuersos Annales ecclesiastic.* C. Baronii, Tom. II. *Coloniae Allobrog.* 1705. in fol. ad

ann. Chr. 526. num. VII. p. 530. Martianum *auctorem futilem ac recentem* adpellat. 2) Petrus Bertius, cuius *vita* BOETHII, nonnullis editionibus *consolationis philosophiae* praefixa est, v. c. *Lugd. Bat.* 1633. in 16. & 1671. in 8. vid. Niceron *Memoires* T. XXXI. p. 99. 3) Petrus Callyus, qui BOETHII *vitam* editioni *consolat. philosoph. Paris* 1680. in 4. quam in *Analectis litterariis*, p. 135. a raritate commendauimus, anteire iussit. 4) Daniel Papebrochius, qui scripsit *Commentarium historicum de* S. Joanne Papa I. &c. *quo simul agitur de* Symmacho *&* S. SEVERINO BOETIO, in *Actis sanctorum* Maii Tom. VI. *Antuerp.* 1688. in fol. p. 702 sqq. Omnium vero optime in exponenda BOETHII vita, versati sunt 5) l'Abbé Gervaise in *Histoire de* BOECE, *avec l'Analyse de tous ses Ouvrages, des Notes & des Dissertations historiques & theologiques, à Paris, chez Jean Mariette* 1705. in 12. & 6) Jean le Clerc, cuius *Vie de* BOECE *avec la critique de ses Ouvrages*, legitur in *Bibliotheque choisie* Tom. XVI. p. 192 sqq. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. lat.* L. III. Cap. XV. p. 641 sqq. Tom. III. p. 189 sqq. Jaques George de Chaufepié *Nouveau Dictionaire historique & critique* Tom. I. Lit. B. p. 355 sqq.

XXCVIIII.

BOETIVS de disciplina scholarium, cum notabili commento. in 8. mai. vel 4. form. minor. folior. 67.

In editionis, charactere litterarum gothico exscriptae, haec oculis nostris se obtulerunt verba: *Finitur* BOETIVS *de disciplina scolarium cum commento. Fideliter nec non diligenter in alma Vniuersitate* Colon. *impressus. In domo* Henrici Quentel *iuxta Summum. Anno incarnationis dominice M. CCCC. LXXXIX.* (1489) *die XVI. mensis Aprilis.* Joannes Murmelius, ruraemundensis,

mundensis, in *praelibatione in* BOETHII SEVERINI *de philosophiae consolatione opus*, quae exstat in *Operibus* BOETHII p. 899 sqq. edit. *Basil.* 1570. in fol. de hoc opusculo, quod BOETHII nomen prae se fert, ita sententiam suam exposuit: *Liber ille, qui vulgo* BOETHII *de disciplina scholarium inscribitur, non est eius, sed barbari nescio cuius, quod cum alia pleraque coarguunt, tum stilus facile indicat, a* BOETHII *cum eruditione tum elegantia, sane quam alienus. Non ignoro tamen* Pium Baptistam bononiensem, *aliter sentire, sed eum facile alias refellemus.* Eandem fouet sententiam Jacobus Wimphelingus, qui in *apologetica decluratione, in libellum* suum *de integritate* in 4. edita, fol. 4. sic scribit: *quis vnquam qui vel paucas legit historias crederet* BOECII *esse illud opus, quod de scolarium potius quam de scholasticorum disciplina inscribitur: neque enim stilus quadrat, nec argumentum, in quo* parisiani *fit mentio* gymnasii, *& id tamen post* BOETII *mortem, qui aetate* Theodorici Gothorum *Regis vixit primum fuit erectum atque institutum. - Verisimile est huius opusculi scriptorem vt maioris esset auctoritatis, & auidius legeretur, a praeclaro auctore titulum mendicasse.* Henricus Bebelius vero in *Commentariis epistolarum conficiendarum* fol. 66. edit. an. 1503. in 4. ita ait: *Circumfertur quidem paruus libellus, qui inscribitur* BOETIVS *de disciplina scolarium, non parui pretii apud indoctos, quamuis titulus sit barbarissimus. At ita habeas lector* BOETIVM *in omni litteratura virum praestantissimum, nunquam edidisse hoc opusculum, quod ab omni veteris eloquentiae vmbra est alienissimum, & adeo barbarum, vt nefas sit* BOETIO *hoc vile mancipium adscribere, quod ne imperium quidem romanae linguae admitti vnquam dignum fuit.* BOETIVS *autem in suis operibus est plane latinus, & veterum aemulator, is autem libellus est omnino barbarus & ab omni munditioris latinitatis obseruatione discretus & seiunctus. Et quoniam barbarum est illius operis ieiunumque & durum orationis genus, nolo bonarum*

artium studiosos scholasticos in hoc versari, caueantque ab eius lectione, tanquam a quadam labe ingenii &c. Varios praeterea, ad confirmandam sententiam suam, excerpsit, ex opere inepto, & ob oculos posuit barbarismos. Multi quidem postea viri docti, in eadem fuerunt sententia, & recentiores in primis scriptores, communi quasi consensu, illud opusculum, BOETHIO indignum esse pronunciarunt, sed vnus tantummodo ex illis Jean le Clerc, nobis hic nominare sufficiat, qui in *Bibliotheque choisie* Tom. XVI. p. 195. *ce livre* (de disciplina scholarium) ait, *est si impertinent, & si barbare qu'il n'en faut pas beaucoup lire, pour voir, qu'il n'est nullement de* BOECE. Conf. p. 236. In eruendo autem vero auctore, viri docti, irritam huc vsque collocarunt operam, & alius alium sibi finxit virum, cui opusculum, incomto & inepto genere dicendi exaratum, tribueret. Caesar Egassius Bulaeus in *Historia academiae parisiensis* id Joanni Scoto Erigenae, Philippus Labbeus *de scriptor. ecclesiast.* T. I. p. 206. Dionysio Rickelio, carthusiano tribuit. Laelius Bisciola in *Horis subsecivis* Tom. II. *Colon.* 1618. in fol. Lib. VIIII. Cap. 2. col. 622. in aliam discedit sententiam. Illi enim hic liber videtur esse legitimus partus, vel Petri blesensis, vel Vgonis Eteriani, *doctorum quidem scriptorum*, vt ait, *sed parum latinorum.* Antonius de Conceptione, siue seuensis, monachus ord. Praedicat. in *Biblioth. fratr. ord. Praedicat.* quae prodiit *Parisiis apud Sebast. Niuellium*, 1585. librum, vt ex illa Anton. Posseuinus Tom. III. *Appar. sacr.* p. 294. adnotauit, retulit ad Thomam anglicum gualensem, siue Jorzium. Conf. Casimir. Oudini *Commentar. de scriptor. eccles.* Tom. III. col. 687 sqq. & 906 sqq. & Henr. Wharton in *Append.* ad Guil. Cauei *Histor. litter. scriptor. eccles.* p. 10. & 29. vbi Thomam Jorzium & Thomam gualensem homines fuisse diuersos demonstrant. Alia fuit Jacobi Thomasii sententia, qui in *programmate* Lips. 1662. in 4. edito, docuit verum auctorem esse Thomam brabantinum, siue canti-

cantipratanum, vel vt ab aliis vocatur cantimpratensem, qui clarus circa annum 1250. librum suum modestiae & maioris auctoritatis caussa BOETHIO adscripserit. En ipsa Thomasii verba: *Illud de disciplina scholarium opus per* κιβδηλίαν *suppositum fuisse disertissimo scriptori, vix quisquam hodie dubitabit facile: at sunt in manibus, ea de re iudicia doctissimorum hominum. Verum &* γνήσιον *eius libri Auctorem, quando illum in hunc diem ignorari ab eruditis video, operae pretium fuerit fortasse hic indicare. - - Ne diu moremur Lectorem, exstat Libellus* Autoritatum Aristotelis, & aliorum philosophorum, Coloniae *in Chalcographeo* Quenteliano, *superioris seculi nono anno impressus, in quo vbi ad hoc opus* BOETHII *peruentum est, disertim haec admonentur, quae in aliis autoritatum istarum editionibus, quas quidem inspicere nobis datum fuit, minime legas:* Sequuntur Autoritates Thomae Brabantini ex libro de institutione scholastica praetitulato, quem humilitatis & maioris autoritatis caussa BOETHIO ascripsit. *Huius ergo Codicis fide illum subdititium partum rescribemus impofterum germano suo parenti* Thomae Brabantino, *seu vt alias vocatur,* Cantipratano, *quem ante annos admodum quadringentos floruisse constat. Humilitas, an arrogantia fuerit quod in alieni nominis celebritatem ille scripto furtim se induit, hic non disputo.* Conf. Theophili Sinceri *Bibliotheca Historico-critica librorum opusculorumque variorum & rariorum* p. 313 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca latina* L. III. Cap. XV. p. 650. & Tom. III. p. 218. Quae de BOETHIO Epone, libelli auctore, a Nicol. Hieronym. Gundlingio prolata fuerunt, iam confutata leguntur in denen *Merckwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dr.* Tom. I. p. 290. Quae vero Joannis Clerici de auctore fuerit sententia, e verbis eius l. c. p. 237. *On a depuis decouvert le nom du Moine, à qui il appartenoit*, elicere non possumus. Conf. Jaqu. George de Chaufepié *Nouveau Dictionaire historique & critique* Tom. II. litt. B. p. 355. not. A. & p. 357.

p. 357. not. B. Quod ad *commentum notabile*, vt in nostra editione vocatur, siue commentarium adtinet, Jo. Lelandus quidem in *Commentar. de Scriptor. britannic.* Tom. II. Cap. CCCXCI. p. 360. Vetelego cuidam, quem *scholae cultorem isiacae* nominat, *operae pretium visum esse* adfirmat, BOETII *libellum de disciplina scholasticorum, commentariis, in gratiam pubis illustrare*, sed illum commentarium a Vetelego esse profectum, nulla prorsus ratione nobis persuadere possumus. Id vero adfirmare non dubitamus, quod iste commentarius eumdem habeat auctorem, qui in Alani *doctrinale altum*, & quidem editionem *coloniens. apud Henric. Quentell* in 4. sine anni indicio litteris gothicis impressam, & in Theobaldi Episcopi *Physiologum*, de quo vid. *Analecta* nostra *litterar.* p. 967 sqq. commentatus est. Stili enim barbaries, rerumque ipsarum futilitas, vel ipsum, qui Alani & Theobaldi opuscula enucleauit, vel eiusdem furfuris, commentatorem illico produnt. Speciminis loco, haec pauca e *commenti* prooemio adscribemus: - - *Causas igitur presentis libri videamus. Vnde quatuor sunt causse secundum philosophum secundo physicorum. Et designantur per hos versus.* Quatuor vt fantur multi cause recitantur Formaque finalis faciens & materialis. *Vnde causa materialis dicitur determinata dispositio discipuli doctrinam capiendi a magistro. vel potest dici disciplina scholarium. Causa efficiens dicitur fuisse duplex scilicet mouens & mota. Mouens erat* Marcianus *quidam Episcopus* BOETIO *multum dilectus. Mota autem efficiens caussa fuit dominus* BOETIVS. *Causa formalis assignatur hic duplex sicut alibi. scilicet forma tractandi & forma tractatus. Forma tractandi dicitur modus procedendi & est prosaicus hic sed forma tractatus consistit in diuisione presentis libri* &c. Si quis ea cum illis, quae in *Analectis litterar.* l. cit. e prologo Theobaldi adtulimus, conferre voluerit, insignem profecto inueniet, inter vtramque scribendi rationem, intercedere similitudinem. Apud Michael. Maittaire hanc editionem frustra quaesiuimus. **XC.**

XC.

Commentarii queſtionum tuſculanarum editi a PHILIPPO BEROALDO. in fol. minor. formae. folior. 113.

Inſcripſit hunc codicem PHILIPPVS BEROALDVS nomine diſcipuli ſui Philippi Cyulani, pannonii. In epiſtola dedicatoria commentariis ſuis, ſe dediſſe *tale temperamentum* ſcribit, *vt neque immodice extuberarent: neque anguſte aſtringerentur: quorum doctrina neque promiſcua eſt neque protrita: vtpote ex philoſophiáe depromta ſacrario: interciſum floſculi intextum: vt ſpirantes ſuaueolentiam magis, quam graveolentiam.* Libro quinto finem impoſuit haec clauſula: *Habes mi* Philippe *commentarios tuſculanarum quaeſtionum, totidem a me menſibus: quot libris conſtant pro virili parte exactos, elucubratosque: ſingulis nam quaeſtionibus ſingulos menſes impendimus: ſubſicivis: tamen horis iſta tractantes: alioquin vt optime noſti: lectionibus publicis priuatisque diſtenti. Scio plura congeri addique potuiſſe: nec infitior: ſed parcendum fuit aurium faſtidio: cum non minus interdum peccet: nec faſtidiendus ſit qui effuſius dicit: quam qui aſtrictius: ſpero haec annotamenta ſtudioſis & bonae frugis ſcholaſticis profutura: placituraque: & Tibi potiſſimum: cui noſtra omnia qualiacunque ſunt probantur. Vale.* Typographus iis haec verba ſubiecit: *Commentarios hoſce quaeſtionuum a* PHILIPPO BEROALDO *diligenter compoſitos. Impraeſſum* Venetiis *per* Simonem *dictum* Beuilaqua *M. CCCCC. II.* (1502) *die decimo Septembris.* Mich. Maittaire hanc editionem in *annal. typographicis* non adduxit. Prima niſi fallimur editio prodiit *Venetiis per Bartholomaeum de Zannis de Porteſio* 1499. in fol. Vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p 687. Illam plures poſtea ſequutae fuerunt. De *Commentariorum* auctore PHILIPPO BEROALDO ſeniore, ciue bononienſi, qui humaniores litteras ſeculo XV. ad finem vergente, Parmae, Lutetiae,

atque

atque in patria, summa cum ingenii laude, atque audientium admiratione profitebatur, vid. *vita*, quam discipulus eius Joannes Pinus, tolosanus *Bononiae* 1505. die 22. Septembr. in 4. in lucem emisit, haud ita pridem vero Jo. Gerhard. Meuschenius, *vitis eruditor. viror.* quas edidit Tom. I. *Coburg.* 1735. in 4. p. 123 sqq. inseruit. Bartholomaei Blanchini, bononiensis *vita* PHIL. BEROALDI ad Camillum Palaeottum, variis Suetonii editionibus, quae cum BEROALDI notis prodiere, v. c. *Venetae* 1506. in fol. *Paris.* 1512. in fol. & *Lugdun.* 1548. in fol. praemittitur. Inuenitur etiam in Jo. Fichardi *vitis illustr. virorum Francof.* 1536. in 4. p. 55 sqq. Conf. Pellegrino Antonio Orlandi, *Notizie degli scrittori Bolognesi, in Bologna* 1714. in 4. p. 112. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. p. 406 sqq. Niceron *Memoires* Tom. XXV. p. 374 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. latinit.* L. XV. p. 851 sqq. vbi plures adducuntur scriptores, qui illius memoriam transmiserunt ad posteros. Diem obiit supremum anno aetatis LI. Bononiae d. XVII. Jul. an. 1505.

XCI.

MARCI TVLLII CICERONIS Tusculane Questiones in fol. folior. 51.

Joannes Grunenbergius siue Viridimontanus, primus fuit typographus, qui Vitebergae, in monasterio augustinianorum, artem exercuit typographicam, vid. Frideric. Christiani Lesseri *Typographia iubilans, Lips.* 1740. in 8. Cap. III. § LVII. p. 85. Jo. Andr. Boden Antiquit. Prof. publ. vitebergensis, *Gedächtnißrede auf die vor dreyhundert Jahren erfundene Buchdruckerkunst*, in Ephraim Gottlob Eichsfelds *Relation vom* Wittebergischen *Buchdruckeriubileo Wittenb.* 1740. in 4. p. 37. qui vero cum Mich. Maittaire Tom. II. *Annal.*

Annal. typograph. p. 233. non antiquiorem, ex illius officina typographica, proferunt librum, quam *historiam* Daretis phrygii *de excidio* Troiae anno 1512. impressam. Haec *tusculanarum quaestionum* editio, duobus annis antiquior, & ideo inter libros rariores merito collocanda est, cum tot virorum doctissimorum, qui data, vt aiunt opera, incunabula typographiae vitebergensis excusserunt, notitiam & conspectum effugerit. Adducitur quidem in der *historischen Nachricht von allen* wittenbergischen *Buchdruckern*, quae Ephraim Gottlob Eichsfeldi libro citato adiicitur, p. 91. liber, qui inscribitur *dye Zaigung des hochlobwirdigen Heiligthums der Stifft Kirchen aller Hailigen zu* Wittenburg in 4. cuius in fine haec leguntur verba: *Gedruckt in der Churfürstlichen Stat* Wittenbergk *Anno tausent funff hundert und neun* (1509), sed isti libro Grunenbergii nomen non est adpositum. Auctores qui librum descripserunt, vid. in der *historischen Nachricht von allen* wittenbergischen Buchdruckern l. cit. pag. 92. Minime nos fugit a Valentino Ernesto Loeschero in Stromateo pag. 261. cuiusdam Hermanni Trebelii mentionem factam esse, qui anno iam 1505. & 1506. libros Vitebergae excuderit, sed haec narratio satis idoneo destituitur fundamento. Conf. Gustau. Georg. Zeltneri *kurtzgefaste Historie der gedruckten Bibelversion und anderer Schriften* D. Martin. Lutheri, *Nürnberg und Altorf* 1727. in 4. p. 5. not. (g), vbi de raritate librorum, qui ante reformationem Lutheri, typis Vitebergae exscripti fuerunt, hoc legitur testimonium: *Gewiss ist es, dass in* Wittenberg *man wenig vor der Zeit der gesegneten Reformation gedrucktes heut zu tag antrift*, &c. Conf. pag. 10. not. (z). Editio *tusculanarum quaestionum*, quae ante oculos versatur, litteris romanis satis luculentis impressa est. In fine haec leguntur verba: *Impressum* Wittenburgi *per* Joannem Gronenberg *Anno M. D. X.* (1510). *IX. Cal. Mar.*

XCII.

MARCI TVLLII CICERONIS *& Confulis Romani: ac Oratoris principis:* ad Marcum Ciceronem filium fuum Officiorum liber incipit.

Extemporale Ricardi Sbrulii Tetraftichon
ad Studiofos.

Has CICERONIS opes ftudiofa capeffe caterua
Quas omni penitus labe carere fcias
Hinc potes & mores & grammata difcere: & illud
Eloquium quod nil pulchrius. Vale

in fol. folior. 64.

Typographus, huic editioni, litterarum charactere gothicò exfcriptae, haec verba cum fcutis fuis, coronidis loco adpofuit. *Finem librorum officiorum eloquentiffimi* CICERONIS *candidiffime lector vides; illique ipfi libri nunc optime emendati A baccalaureo* Martino Herbipolenfi *in* Liptzk, *iam denuo funt impreffi. Anno a reconciliata diuinitate* 1507. Vid. Jo. Henr. Leichii *Annales Typogr. lipfienf.* pag. 86. De Richardo Sbrulio, Italo, & Profeffore Academiae Vitebergenfis recens conditae, infra plura dicemus.

XCIII.

M. T. CICERONIS Officiorum Libri Tres fumma cura nuper emendati, commentantibus Petro Marfo Francifco Maturantio, & Afcenfio. Dialogus de amicitia cum Commentariis Petri Marfi, Omniboni & Afcenfii. Dialogus de fenectute commentantibus eodem Petro Marfo, Martino Philetico & Afcenfio. Paradoxa omnia cum com-

commentariis Omniboni, Francifci Maturantii & Afcenfii. Annotationes aliquot doctiffimorum hominum in omnia CICERONIS fuprafcripta opera. Marii Nizolii Brixellenfis defenfiones locorum aliquot CICERONIS contra Disquifitiones Calcagnini, in quibus multa CICERONIS loca difficillima explanantur. Cum duplici indice tam omnium capitum, quam rerum adnotatione dignarum. Quae omnia prius erroribus plurimis, corrupta, nunc fumma cura, atque diligentia emendata eduntur. *Venetiis apud Francifcum Bindonum* *c/ɔ ɔ LIIII.* (1554) in folio folior. 222. excepto titulo & indice folior. 4.

Praeter virorum doctorum, qui in titulo nominantur, adnotationes, editioni nitidiffimae, & noftra aetate fatis rarae, adcefferunt, ea quae Erafmus roterodamus & Philippus Melanchthon in hifce libris notatu digna cenfuerunt. Cuilibet fectioni praemittitur Erafmi roterodami *argumentum.* Marii Nizolii *defenfiones aliquot* CICERONIS *locorum, in libro de Officiis, contra disquifitiones* Coelii Calcagnini, ferrarienfis vltimo loco pofitae funt. En! controuerfiae hiftoriam. Cum Coelius Calcagninus anno 1540. moreretur, Antonius Mufa Brafauolus, nonnulla illius opera collegit, & titulo: Coelii Calcagnini, ferrarienfis, *Protonotarii apoftolici*, *Opera aliquot*, *ad Ill. Principem* Herculem II. Ducem Ferrariae IIII. *Bafil.* 1544. in fol. pp. 657. edidit, & p. 252 fqq. *Disquifitiones aliquot in libros officiorum* CICERONIS inferuit, in quibus Calcagninus XXV. errores producit, quos in *officiorum* libris, fe deprehendiffe putat. Quo tempore prima *disquifitionum* editio prodierit, ignoramus. Id aegre ferebant fic dicti ciceroniani, qui CICERONEM impugnare grande nefas exiftimabant. Coryphaeus inter eos fuit M. Antonius Maioragius, qui

qui *decisiones XXV. quibus* M. TVLLIVM CICERONEM, *ab omnibus* Coelii Calcagnini *criminationibus liberat*, paullo post edidit, in quibus Calcagninum *vnum omnium audacissimum* CICERONIS *insectatorem* vocat, & tanta stili acrimonia insectatur, vt nisi morte abreptus iam fuisset Calcagninus, iracundia, & stomacho, vt aiunt, exarsisset. Prima *decisionum* editio, sine dubio *Ferrariae* 1544. in lucem prodiit, quamvis P. Baile in *Dictionaire* Tom. III. p. 1882. not. (E) epistola dedicatoria, quae IIX. die Jul. 1543. scripta est, adductus, illam anno iam 1543. euulgatam fuisse existimet. Eodem anno 1544. *Lugduni apud Gryphium* in 8. pp. 124. recusa fuit. Istas etiam *decisiones* cum Calcagnini *disquisitionibus* & Jacobi Grifoli confutatione, de qua postea loquemur, seculo XVI. in 8. excusas esse refert P. Baile l. cit. Jo. Georg. Graeuius haec tria scripta inseruit editioni *officiorum* CICERONIS elegantissimae *Amstelod.* 1688. in 8. typis exscriptae p. 171 sqq. Non satisfecit Mario Nizolio, defensione sua, M. Anton. Maioragius. In prooemio sane *defensionum*, disertis id prodidit verbis, cum scribit: Celius Calcagninus, ferrariensis, *vir fuit aetate sua, a multis quidem valde doctus existimatus, sed posteaquam mortuus est, res ipsa docuit, eum fuisse non dico indoctum, ne cum laruis luctari videar, sed certe parum consideratum, quippe qui reliquerit cum multa alia opera, iudicio multorum non optima, tum etiam libellum quendam aduersus* CICERONEM, *in quo viginti quinque loca officiorum illius in disquisitionem vocauit, & ea omnia vel refutare, tanquam falsa, vel explanare, tanquam nimium obscura conatus est. Qua quidem in re vsque adeo indocte, atque imperite iudicio meo se gessit, vt valde mirer, quod vir ille, alioqui non vulgariter doctus, in tot, ac tantos inciderit errores. Aduersus hunc autem* M. Ant. Maioragius, mediolanensis, *suscepto* CICERONIS *patrocinio, scripsit totidem responsiones, hoc est XXV. decisiones, in quibus totis viribus pugnat, vt* CICERONEM

NEM *ab ineptis* Calcagnini *ineptiis liberet, & recte quidem ille talem prouinciam suscepisse videri posset, si in rectam defendendi rationem, esset ingressus, etsi compluribus in locis* CICERO *non peius ab eo defensus, quam a* Calcagnino *oppugnatus esse videretur. Quam ob rem ego quoque nunc tanquam nouus quidam patronus accedo ad* CICERONEM, *vt spero rectius tuendum, atque ad ostendendum eum nousolum a* Calcagnino *non iure reprehensum, sed etiam a* Maioragio, *magna ex parte non vere, neque recte defensum fuisse. Quod tamen quam breuissime potero sum facturus, ne in refutandis imperitorum nugis, nimis multa verba incassum prodigam, & studiosos a melioribus, & vtilioribus veterum scriptis lectitandis, ambitiose ac prorsus inutiliter auertam.* Impugnauit vero Nizolius in primis I. II. III. IIII. V. VI. VII. IIX. VIIII. X. XI. XII. & XXI. Calcagnini *disquisitionem.* Tertius qui contra Calcagninum insurrexit, & CICERONIS, aduersus eius criminationes, in se suscepit defensionem, fuit Jacobus Grifolus, siue vt ab aliis scribitur Griffiolus seu Grypholus, lucianensis, Gallus, qui *defensionem* CICERONIS, *contra* Coelii Calcagnini *disquisitiones, in* CICERONIS *officia, Romae*, siue vt alii scribunt *Venetiis apud Aldum* 1546. in 8. in lucem edidit. Omnem controuersiam, inter viros doctissimos, insigni prorsus animorum contentione agitatam, pluribus verbis narrat Vir Cl. Jo. Petrus Kohlius in praefat. *de stilo scriptisque* Maioragii, *Deliciis epistolicis Lips.* 1731. in 8. editis, praemissa p. 38 sqq. & 55 seqq. Conf. Hieronymi Wolfii *Commentar.* in Libr. I. *Officior.* CICERONIS col. 77. edit. *coloniens.* 1593. in fol. Viri omni laude maioris Godofredi Guilielm. Leibnitii praefatio, Marii Nizolii *Antibarbaro philosophico Francof.* 1674. in 4. praefixa; Conradi Samuel. Schurzfleischii *introductio in notitiam Scriptorum Vitemb.* 1736. in 8. P. II. pag. 236 seqq. den *philosophischen Büchersaal* P. II. *Lips.* 1741. in 8. p. 113 seqq. Recusa fuit *officiorum* editio, cuius recensio-

censionem exhibuimus, *Venetiis ad Jo. Mariam Bonellum* 1563. in fol. vid. Hieron. Wolfii epistola ad lectorem, in fine libr. III. *Officiorum* CICERONIS *Colon.* 1593. conspicua p. 741.

XCIIII.

TVLIVS de Oratore cum commento, & alia opera, in fol. form. minor. folior. 181.

In collectione, charactere romano exscripta, a Michael. Maittaire in *annalibus typographicis*, non memorata, inueniuntur 1) *Clarissimi & eloquentissimi Rhetoris* Omniboni Leoniceni *Oratio de laudibus eloquentiae.* 2) Ejusdem *praefatio in* MARCI TVLII *Oratorem.* 3) M. TVLII CICERONIS *Libri de Oratore, cum* Omniboni Leoniceni *commentario.* 4) M. TVLII CICERONIS *de perfecto Oratore liber*, sine omni commentario. 5) M. T. CICERONIS *Topica*, sine commentario. 6) Eiusdem *partitionum oratoriarum liber.* 7) Eiusd. *de claris oratoribus liber.* 8) Qu. Ciceronis *de petitione consulatus liber*, *ad* M. T. CICERONEM *fratrem suum.* 9) M. T. CICERONIS *de optimo genere oratorum liber.* 10) Aeschinis *contra* Ctesiphontem *de* Demosthenis *coronatione per* Leonardum Aretinm (aretinum) *in latinam orationem interpretata Oratio.* 11) *Oratio* Demosthenis *in* Aeschinem *pro* Ctesiphonte, *per* Leonard. Aretinum *in latinum conuersa.* 12) Aeschinis *ad Senatum populumque* atheniensem *epistola.* In fine codicis haec leguntur verba: *Vniuersi operis finis. Impressum* Venetiis *per* Albertinum Vercellensem. *Anno ab incarnatione domini M. CCCCCI.* (1501) *Die III. Martii.* Libri CICERONIS *de Oratore cum* Omniboni Leoniceni *commentariis* prodierunt *Vicentiae* prima vice anno 1476. in fol. Eius in fine haec legi verba: *Quod* Vicentiae *non minus accurate est emendatum*

tum quam diligenter impressum; anno saluatoris M. CCCC. LXXVI. undecimo Cal. Jan. Xisto *summo ponti. atque* Andrea Vendramino Venetiarum *principe optimo*, testatur Michael Maittaire Tom. I. *Annal. typogr.* p. 361. Illam postea variae sequutae sunt editiones, vario tempore, variisque in locis impressae. Vid. de Omnibono Leoniceno, siue vt patria vocatur lingua Ognibuono, qui a patria Leonico (Lunigo) ditionis vicentinae oppido, leoniceni cognomen adsciuit, grammatico, philosopho, & rhetore suae aetatis celeberrimo, Jo. Trithemius *de Scriptor. eccles.* Cap. DCCLIII. p. 174. Pellegrino Antonio Orlandi *Origine e progressi della Stampa e Notizie delle Opere stampate da* 1457. *sino al* 1500. *Bologn.* 1721. in 4. p. 356. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 532. P. Baile *Dictionaire* Tom. III. p. 2120. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & inf. Latinit.* L. XIIII. p. 482.

XCV.

Rhetorices ad C. Herennium libri quatuor, quos a M. T. CICERONE *doctissimo rhetore & oratore omnium eloquentissimo* scriptos esse non pauci admodum graues & docti viri testantur. Verum ceteri rationibus haud omnino futilibus ducti, ab alio quodam studioso Tulliane professionis editos contendunt. Sed vndecunque venerint iucundi certe sunt & candido lectori non mediocrem fructum suppeditare poterunt. Hos etiam vulgari ac frequenti inscriptione nouam rhetoricam nominitant.

Epigramma A. F. L.

Qui bene dicendi gestit comprehendere munus
Sepeque pro populo: verba diserta loqui

Attonitosque hominis in se conuertere vultus
 Eloquio: & plenis laudibus vsque coli
Huic placeat libris: ars hec digesta quaternis
 Hanc vigili tractet: nocte dieque manu
Culmina rhetorices facili se scandere gressu
 Senciet: & voti postmodo victor erit

in fol. formae minor. folior. 58.

Epigramma conscripsit, & editionis in se suscepit curam M. Andreas Fabanus, landauiensis, quod epistola dedicatoria, *ad ornatissimum virum*, Georgium Brunstorfium, lipsiensem, *artium liberalium magistrum* testatur. In epistola nihil memoratu dignum occurrit, praeterquam quod commemoratur, qua ratione Brunstorfii pater rempublicam lipsiensem, prudenter omnino, vt nihil supra, curauerit, fouerit, & quantum potuit, semper duxerit plurimumque ornauerit, quamuis prole tam multa beatus fuerit, vt etiam cingulum herculaneo nodo vinctum soluisse videretur. M. Andream Fabanum, landauiensem, eumdem esse censemus, qui sibi M. Andreae Fabri nomen sumsit, & iam adductus fuit, cum Boethii librum *de consolatione philosophiae*, ab illo editum recenseremus. In fine editionis litteris gothicis impressae, haec leguntur verba: *Presens opus* Jacobus Thanner *ciuis* Lipsensis *exarauit & finiuit ad nonum kalendas Februarias Christiane salutis anno quarto supra millesimum quingentesimum* (1504). *Protestamur: candidissime lector: tam exemplarium quae velut archetypi huius operis transcribendi erant diuersitate quam humane mentis in omnibus rebus dispicienda caligine & calcographorum precipiti labore singulos errores vitari non potuisse. Tuum est facili & benigno id animo ferre, & seueriore lima, quod scabrum adhuc horridumque apparet expolire.* Editionem praeterea non adeo frequentem esse, ex eo coniicimus, quod Michaelis Maittaire, & Jo. Henric. Leichii sollertiam, illius notitia effugerit.

XCVI.

XCVI.

M. TVLLII CICERONIS, Orationes, in fol. folior. 124.

Editio satis nitida, litteris impressa romanis, Michaeli Maittaire, & Joan. Albert. Fabricio incognita fuisse videtur. In fine haec typographi subscripta leguntur verba: M. T. C. *Orationes foeliciter expliciunt.* Venetiis *per* Bartholameum de Zanis de Portesio: *summa cura atque diligenti studio impraessae atque bene emendatae. Die. XIII. mensis Aprilis. currente* 1499. Orationes CICERONIS in ea editione hoc leguntur ordine: 1) *Oratio pro* Cn. Pompeio, 2) *pro* T. Annio Milone, 3) *pro* Cn. Plancio, 4) *pro* Publ. Sylla, 5) *pro* Aulo Licinio, 6) *pro lege agraria,* 7) *pro* M. Marcello, 8) *de lege agraria contra* P. Rullum, 9) *pro* Q. Ligario, 10) *pro rege* Deiotaro, 11) *pro* A. Cluentio, 12) *pro* P. Quintio, 13) *pro* Lucio Flacco, 14) *oratio, qua gratias agit populo de reditu suo.* 15) *Oratio, qua senatui gratias agit post reditum suum.* 16) *Oratio ad equites* romanos *pridie quam iret in exilium.* 17) *ad pontifices pro domo sua.* 18) *in* Vatinium *testem.* 19) *pro* Marco Caelio. 20) *pro* Sexto Roscio Amerino. 21) *pro* Lucio Muraena 22) *pro* Lucio Cornelio Balbo. 23) *de responsis haruspicum in* P. Clodium. 24) *de prouinciis consularibus in* Piso. *&* Gabi. 25) *pro* Publio Sextio. 26) *de lege agraria contra* P. Seruil. Rullum. 27) *pro* C. Rabirio. 28) *pro* Aul. Caecinna. 29) *in* L. Pisonem. 30) *pro* Caelio Rabirio Posthumo. 31) *Inuectiua* C. Sallustii *in* CICERONEM. 32) *Responsio contra* C. Sallustium. 33) *pro* M. Fonteio. 34) *pro* Roscio Comoedo. 35) *Orationes in* Catilinam. Ex hoc igitur indice adparet, omnes in hoc volumine non inueniri CICERONIS orationes. Praeter variantes lectiones, quae tamen non magni momenti sunt, CICERONIS textus, satis adcurate exscriptus est.

XCVII.

Orationum. M. T. C. Accusationum. in. C. Verrem libri VII. in fol. folior. 49.

Ex eadem officina typographica hic codex prodiit, eodem anno, quod haec typographi testantur verba: *Explicit Opus.* M. T. CI. *contra* Verrem. *impraessum* Venetiis *accuratissime per* Bartholameum de Zanis. de Portesio. *Anno nostri saluatoris* 1499. *Die XIIII. mensis Maii.* Michael Maittaire & Joan. Alb. Fabricius editionem silentio praeterierunt. CICERONIS vero *tusculanas quaestiones*, *cum commentario* Beroaldi, ex ista officina typographica in lucem emissas esse testatur Michael Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 687.

XCVIII.

M. TVLLII CICERONIS Epistolae ad Atticum, ad M. Brutum, ad Q. Fratrem. E Bibliotheca Petri Victorii, Excusum in fine libri est vetustissimum S. C. Romae inuentum: cuius, Latini primum facti, maxima pars interiit: in Graecum autem idem sermonem conuersum, paene integrum seruatum est. Cum licentia & privilegio. *Florentiae apud Juntas* c'ɔ 'ɔ *LXXI.* (1571) in 8. pp. 657. except. praemiss. & append. fol. 25. & dimid.

Rarissimam esse editionem testantur verba Joan. Georg. Graeuii, in praefat. *epistolarum ad* Atticum, quas *Amstelod.* 1648. II. Tom. in 8. in lucem emisit, vbi ait: *Ipsum* CICERONIS *contextum maxime composui ad* Petri Victorii, *cui* CICERO *prae caeteris salutem debet*, *editionem postremam*, *quae* Florentiae *prodiit*

prodiit apud Juntas *c'o'o LXXI. Hanc, cum rarissima sit, & a paucis in his terris visa, mecum communicauit magnum illud non* Etruriae *solius, sed* Europae *decus, omnium eruditorum amor ac deliciae* Antonius Magliabekius &c. Dicauit editionem Petrus Victorius Francisco Medici Magno Principi Etruriae, Florent. IX. Cal. Jul. 1571. In praefatione ad lectorem P. Victorius egregium, quo vsus fuit, *epistolarum* ad Atticum describit codicem, quem Petrarchae olim fuisse existimat. Dono postea illum dedit, cum libris omnibus antiquis & graecis & latinis, quos longo studio ac diligentia sibi parauerat P. Victorius, Cosmo Medici. De fato istius codicis pluribus verbis disseruit Angelus Politianus *Miscellaneor.* Cap. LIII. In fine L. XVI. *Epistolar. ad* Atticum p. 525 sqq. addita conspicitur T. Pomponii Attici *Vita per* Cornel. Nepotem. *S. C.* Romae *inuentum*, cuius in titulo libri, mentio facta est, in nostro exemplari non exstat. Libro finem imponunt *Verba graeca latinis expressa*, & nonnulla *operarum Errata.*

XCVIIII.

MARCI TVLLII CICERONIS Familiarium epistolarum Libri XVI. Cum Hubertini Crescentinatis, Martini Philetici, Jodoci Badii Ascensii, Joan. Baptist. Egnatii, & Pauli Manutii Commentariis. His accesserunt perutilissimae Annotationes, sparsim appositae, quibus difficillima quaeque CICERONIS loca explicantur: & Authores earum hi sunt Aulus Gellius, Alexander ab Alexan. Philippus Beroaldus, Georgius Merula, Angelus Politianus, Petrus Crinitus, Coelius Rhodiginus, Gulielmus Budaeus, Luc. Joan. Sco-

pa

pa Parthenopaeus, Marinus Bechichemus, Franciscus Robortellus, Vtinensis. Adiectis praeterea argumentis & Lemmatibus Giberti Longolii in fronte singularum epistolarum. Nunc denuo in lucem editi, & exactiori, quam antehac, cura, a mendis, quibus scatebant repurgati, Corrigente D. Borgarutio a Borgarutiis. *Venetiis, Apud Marcum Antonium Zalterium Patauinum.* 1589. in fol. folior. 244.

Omnia, quae in editione *veneta*, *apud Jo. Mariam Bonellum* 1560. in fol. euulgata, cuius mentionem fecimus in *Analectis litterariis* pag. 1061. reperiuntur, hic quoque occurrunt. Prior tamen editio, ob chartae & litterarum nitorem lectorum magis se commendat oculis eoque potissimum nomine, melior censenda est, quod Hieronym. Ragazonii, siue, qui sub discipuli sui nomine latere maluit, Caroli Sigonii, complectitur *commentarium in epistolas* CICERONIS *familiares*, vbi breuissime, quo quaeque ordine scripta sit epistola, ex ipsa potissimum historia, demonstratur, qui *Commentarius* in editione 1589. non exstat. Initium in vtraque editione facit, breuis M. TVLLII CICERONIS *vita*, Sequuntur: *index epistolarum familiarium* M. T. CICERONIS, *quo epistolarum omnium genera facile cognoscuntur*; Jo. Scopae *Adsertio de genere* M. T. CICERONIS. Hoc loco in editione anno 1560. inserta sunt, ex Bechichemi *collectaneis excerpta*, quae in secunda editione desiderantur. Vltimum inter praemissa occupat locum *Epistolarum* M. T. CICERONIS *ad* Lentulum *argumentum per* Georgium Merulam alexandrinum. Cuilibet fere epistolae praeter *argumentum* modo longius modo breuius, Giberti Longolii *lemma* praemittitur, virorum autem doctorum commentarii, & explanationes, singulis epistolis subiiciuntur. Alias editiones recen-

recenſet Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. latin.* L. I. Cap. IIX. p. 111. ſed vtraque, quam adtulimus, omiſſa fuit.

C.

MARCI TVLLII CICERONIS Opera omnia, quae extant, a Dionyſio Lambino monſtrolienſi, ex Codicibus Manuſcriptis emendata, & aucta: Quorum ordinem & numerum altera pagina indicabit. Eiusdem D. Lambini Annotationes, ſeu emendationum rationes, ſingulis tomis diſtinctae, Index rerum & verborum memoria digniorum copioſus & locuples, ſingulis tomis adiectus. Et fragmenta omnia, quae exſtant, a viris doctis non ita pridem vndique collecta. *Pariſiis, Ex officina Jacobi du Puys, ſub ſigno Samaritanae c'ɔ 'ɔ LXVI.* (1566). *Cum priuilegio Regis,* in fol. formae maior. Tom. I. pp. 384. exceptis praemiſſ. folior. 8.

Tomus ſecundus Operum M. TVLLII CICERONIS, omneis eius orationes complectens, a Dionyſ. Lambino ex fide codicum manuſcriptorum emendatas: quarum indicem verſa pagina te docebit. Eiusdem Lambini annotatiunculae, ſeu emendationum rationes. Index locupletiſſimus rerum ac verborum, quae memoriae mandentur, digniorum. *Lutetiae, Ex officina Jacobi Dupuys e regione Collegii Cameracenſis, ſub ſamaritanae inſigni MDLXV.* (1565). *Cum priuilegio regis* pp. 852.

Tomus tertius Operum M. TVLLII CICERONIS, omneis eius epiſtolas complectens. Epiſtolarum

larum libros XV. ad familiareis: ex quibus octavus solas M. Coelii epistolas ad CICERONEM continet. Libros XVI. ad T. Pomponium Atticum Libros III, ad Q. Ciceronem Fratrem. Librum I. ad M. Brutum. Epistolam ad Octauianum, siue sit CICERONIS, siue incerti auctoris. Librum vnum Cornelii Nepotis de vita T. Pomponii Attici. Scholia, seu emendationes Dionysii Lambini Monstroliensis. Indicem copiosissimum rerum ac verborum memoria digniorum. *Lutetiae, apud Jacobum du Puys, sub Signo Samaritanae e regione Collegii Cameracensis M. D. L X V.* (1565). *Cum priuilegio regis* pp. 566.

Tomus quartus Operum M. TVLLII CICERONIS, philosophicos eius libros, a Dionys. Lambino, Monstroliensi ex auctoritate codicum manuscr. emendatos complectens: quorum ordinem, & numerum altera pagina indicabit. Accesserunt eiusdem Lambini emendationes & annotatiunculae: Et index amplissimus rerum ac verborum memoria digniorum. *Lutetiae apud Jacobum du Puis, sub signo Samaritanae, e regione Collegii Cameracensis MDLXV. Cum priuilegio Regis.* pp. 627.

Omnia, in hac editione, oppido rara, splendida sunt, siue chartae spectaueris formam augustam, siue litterarum maiuscularum & luculentarum nitorem. Tomo I. qui scripta CICERONIS rhetorica complectitur, praemittuntur 1) Dionysii Lambini epistola dedicatoria, ad Erricum Memmium *virum clariss. supplicum libellorum in regia magistrum.* 2) Eiusd. praefatio *ad eruditum & humanitate politum lectorem.* 3) Italorum, Hispanorum, Gallorum, Lusitanorum, Germa-

Germanorum, Belgarum, Heluetiorum, Sarmatarum, ſ. Polonorum, & Scotorum, *qui ante* Dionyſ. Lambinum, *in emendando* CICERONE, *aliquid operae poſuerunt*, *quiue cum aut coniecturis probabilibus*, *aut libris veteribus*, *praeter* Memmium, *qui vnus plureis quam ceteri omnes*, *ſuppeditauit*, *adiuuerunt*, *nomina*. 4) Jo. Aurati, P. Ronſardi, Lazari Baifii, Nicol. Vergetii, Patricii Adamſoni carmina encomiaſtica, graeca & latina, partim ad Henr. Memmium, partim ad D. Lambinum perſcripta. 5) M. TVLLII CICERONIS *genus*, *patria*, *ingenium*, *ſtudia*, *doctrina*, *mores*, *vita*, *facta*, *res geſtae*, *mors*; *omnia fere ex ipſo* CICERONE, *a* Dion. Lambino *collecta*, *ad* Carol. Maximil. Valeſium Franciae *regem chriſtianiſſ.* Illi ſubiiciuntur Remigii Bellaquei, *in* D. Lambini CICERONEM, *ab eo*, *locis innumerabilibus emendatum*, *carmen*. Othon. Turnebi, Adr. Turn. Fil. *verſio latina*, *verſuum graecorum* Jo. Aurati *ſupra poſitorum*. Eorundem verſuum, alia verſio latina eiusdem Othonis Turnebi exſtat Tom. IIII. in calce. Cuilibet Tomo *Adnotationes* Dionyſ. Lambini & *indices*, nec non *Catalogus erratorum* adponuntur. *Omiſſa quaedam ex Adnotationibus*, *per omnes quatuor Tomos*, addita fuerunt Tom. I. p. 380 ſqq. Tomo II. in fine adiecta eſt, *ad populum*, & *Equit. Roman. antequam iret in exſulium Oratio LVII. quae neutiquam eſt* CICERONIS. In fine Tomi IIII. haec typographi leguntur verba: Lutetiae *Excudebat* Floricus Praeuotius *anno MDLXVI.* (1566) *menſe Februario*, *ſumtibus* Jacobi a Puteo, Bern. Turriſani, Ph. Galt. Rouillii. Poſt mortem Dion. Lambini repetita fuit editio *Lugduni* 1577. & *Venet.* 1579. II. Tom. in fol. Non autem emendationibus ſuis in CICERONEM, omnium conſequutus eſt, virorum doctorum Dionyſ. Lambinus adſenſum. Cum enim editio, quam recenſuimus, in lucem prodiret, ſine notis marginalibus, aut vllis ſignis, vnde pateret, quid, quoque loco, a Lambino, eſſet mutatum, tranſpoſitum, aut deletum, indigne admodum

dum id ferebant nonnulli eruditi, illius temporis, & clamabant CICERONEM, mirum in modum, a Lambino, esse deprauatum, sibi coniecturas Lambini pro CICERONE obtrudi, quid? quod illum cogitationes aliorum in CICERONEM, pro suis venditare, dicebant, propterea quod nusquam quempiam ex aliis CICERONIS commentatoribus nominauerit. Eminent inter Lambini obtrectatores, Janus Gebhardus & Janus Gruterus, qui in *Adnotationibus*, in editione *operum* CICERONIS, quam curarunt *Hamburgi apud Frobenium* 1618. in fol. Lambinum mirifice exagitarunt, quasi in eo essent omnia, neque esset paene aliud agendum, illustrare CICERONEM conantibus, quam proscindere Lambinum. Gebhardus omisso nomine illum saepe vocat *monstroliensem*, quasi turpius fuerit nasci Monstrolii quam Antwerpiae, aut antuerpiensem vocari sit honestius, quam monstroliensem. Gruterus vero eo processit audaciae, vt illum veluti plagiarium notaret. Sed liberauit illum a plagii crimine, praeter alios, Isaacus Verburgius in praefat: in CICERONIS *opera* fol. 3. b. edit. *Amstelod.* 1724. in fol. Alios viros criticos, qui Lambinum ingenio nimis indulsisse, existimarunt, recenset Jo. Alb. Fabricius Tom. I. *Biblioth. latin.* L. I. Cap. IIX. p. 143. Sunt vero alii inter viros doctos, qui Lambinum, ob emendatum CICERONEM, summis extulerunt laudibus. Vnum hic nominare satis erit Justum Lipsium virum κριτικώτατον, qui Lib. I. *Var. lect.* Cap. XX. Tom. I. *Operum* pag. 435. edit. *Lugdun. apud Horatium Cardon* 1613. in fol. *egregia opera*, ait, CICERONI *nauata est*, *a* D. Lambino, *singulari viro, qui, plurima, in hoc genere, menda feliciter & ingeniose sustulit*. Conf. L. III. Cap. I. p. 449. Quae aliorum virorum doctissimorum, de Dionysii Lambini, laboribus criticis fuerit sententia, vid. apud Thom. Pope-Blount in *Censura celebrior. auctor.* pag. 715 seqq. In Jo. Clerici *arte critica* Tom. II. p. 728 sqq. edit. 1697. in 8. in *Menagianis* Tom. II. p. 243

pag. 243 seqq. edit. *Amstelod.* 1713. in 12. in Jacob. Thomasii *Dissert. de plagio litterario*, Cap. II. §. 448. p. 198 sqq. §. 480. p. 213. in Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. II. p. 73 sqq. Conf. Tom. III. P. III. p. 561. Natus fuit Dionysius Lambinus, vir litteris egregie doctus, & graece & latine in primis eruditus Monstrolii ad Oceanum in Piccardia (*Montreuil sur Mer en Picardie*) Galliae prouincia. Simulatque in litteris aliquid videre coepisset, incredibili earum amore, vt ipse in praefatione in CICERONEM testatur, ita flagrauit, vt rei familiaris cura neglecta, artibusque vendibilibus & quaestuosis spretis ac reiectis, eas potissimum sequutus fuerit, quae propter se, non propter fructum aliquem, expetuntur. Itaque cum in optimo quoque scriptore & graeco & latino euoluendo, ac legendo, aliquot annos in Gallia consumsisset, in Italiam profectus est, acerrimis ingeniis semper florentem, ibique plures annos, in Francisci Turnonii, R. E. Cardinalis, comitatu vixit. Ex itinere italico redux factus, in schola regia parisiensi litteras humaniores docuit, & optimos quosque graecae, latinaeque linguae auctores, vel praelegendo vel commentando explanauit. Vid. Scaeuol. Sammarthani *Elogia* Gallorum L. II. pag. 103 sqq. edit. Christoph. Aug. Heumanni *Isenaci* 1722. in 8. Illum an. 1572. *ex temporum taedio* periisse sex tantum & quinquaginta natum annos, paullo post indignam, Rami collegae, in laniena parisiensi, necem, testatur Sammarthanus l. cit. p. 106. In *Commentariis de Statu religionis & reipubl. in* Galliae *regno* P. IIII. 1577. in 8. L. X. fol. 42. b. de morte eius haec relata leguntur: Lambinus, *&* Forcadellus *viri celeberrimi*, *ille linguae latinae & graecae: hic mathematicarum disciplinarum professione ingenti metu consternati, licet relig. reformatam nunquam essent professi, & in ipso lanienarum aestu, missis audiendis nihil facerent reliqui, intra tamen aliquot dies moriuntur: veriti easdem aduersariorum artes,* Ramo *exitiosas.* Conf. Joan. August. Thuani

Thuani *Historiar.* L. LII. pag. 1060. edit. *Francof.* 1614. in 8.

CI.

JVSTINI ex Troio Pompeio historiae cum multis memorabilibus in margine. Addito insuper indice: quo facilius notatu clariora reperiri possint: nuper emendatae. in fol. folior. 86.

Neque a Maittairio, & qui eius *Annales typographic.* continuauit Leichio in *Annal. typogr. lipsiens.* neque a Fabricio, memorata fuit editio, e quibus singularem illius colligimus raritatem. Charactere romano satis luculento & nitido exscripta est, solumque JVSTINI textum exhibet, nondum in capita diuisum. Margini, litteris gothicis, argumentum cuiuslibet libri paucis verbis adpositum est. *Index* autem, qui in titulo adscripto memoratur, in hoc exemplari non inuenitur. In fine illius haec leguntur verba: *Impressum* Liptzk *per* Jacobum Thanner Herbipolitanum. *Anno dni. M.CCCCC. XIIII.* (1514).

CII.

JVSTINI ex trogo pompeio historiae cum multis memorabilibus in margine: Addito insuper indice, quo facilius notatu clariora reperiri possint: nuper emendatae. in folio. folior. 53.

Quamuis haec editio priore, quam adduximus, septem annis sit vetustior, illi tamen, si nitorem litterarum & chartae spectaueris pulcritudinem, longissime postponenda erit. Argumenta libris in margine adposita eadem sunt, quae supra memorauimus. Folio

lio codicis XXXVIII. JVSTINO finis imponitur; & LVCII FLORI Libri IIII. inchoantur. Praemisit illis Philippus Beroaldus, bononiensis, ad magnificum comitem Petrum Mariam Rubeum, parmensem, epistolam, in qua, se *rogatu* Henrici coloniensis, Senis *impraessoris solertissimi*, L. FLORVM *curiose diligenterque emendasse* profitetur. In fine FLORI hoc legitur epigramma:

Aurea JVSTINI LVCI*que epithomata* FLORI
Aere tibi modico candide lector eme,
Contrahit iste Titi *numerosa volumina* liui.
Pompeii *historias colligit ille* trogi
Quam bene coniuncti: namque hic vbi definit: ille
Incipit: atque vnum pene videtur opus
Rite recognouit quos Iustinianus *ad vnguem*
Romanus. *Felix lector amice. Vale.*

Iidem versiculi leguntur, vna cum Beroaldi epistola, in editione JVSTINI & FLORI antiqua, quae nulla mentione typographi, loci, & anni facta in fol. prodiit, vid. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* Tom. III. p. 68 seqq. Versiculos excipit Marci Antonii Sabellici ad Jo. Matthaeum Contarenum, virum patritium, epistola. Conqueritur librariorum siue inscitia, siue incuria, FLORI & JVSTINI epitomen, *mendosam, claudam* & *corruptam*, ad posteros, transmissam esse. *Scio ego*, pergit, *virum nostri temporis ingenio: & eruditione florentem in hoc multum operis adhibuisse, vt* FLORVS *ipse quam emendatissime legeretur. Sed vel suo ipsius indicio; vel quod magis credo librariae officinae vitio parum quod voluit effecit. Quod tu vir eruditissime ita esse facile deprehendes: si recentia exemplaria (nisi ego quoque pari fraude sum deceptus) cum veteribus illis contuleris. Nihil enim quod ad eam recognitionem attineret: quae diligentissima esse potuit: a me praetermissum puto: nec* Anthonius Morettus *vir summa diligentia: ac supra quam dici possit accuratus: gerendae rei de-*

 fuit:

fuit: sed sic ego euenire arbitror: vt nihil quod a nolentibus: & inuitis fiat recte fiat. Tu vero quid in hac parte profecerimus vide: ac boni consule: Vale. His verbis typographus adscripsit: *Impressum* Venetiis *per magistrum* Joannem Tacuinum de Tridino. *M. CCCCC. VII.* (1507) *die XVII. Maii.* A Michael. Maittaire haec editio omissa fuit. Reperitur vero iam Sabellici epistola, in editione IVSTINI & FLORI, quae *Venetiis* 1497. in fol. in lucem emissa fuit, vid. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu Dresden* l. cit. p. 69.

CIII.

PAVLI OROSII, *viri doctissimi*, historiarum Libri VII. in fol. folior. 79.

Codex satis rarus, qui titulo & praefatione destituitur, & OROSII praefatione ad Augustinum inchoatur, memoratus iam fuit a Mich. Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 713, a P. Baile in *Dictionaire* Tom. III. p. 2131. a Casp. Barthio in *Aduersar.* Lib. XXXVI. Casp. XVII. col. 1662 sqq. In fine sequentes leguntur versiculi:

Vt ipse titulus margine in primo docet.
OROSIO *nomen mihi est.*
Librariorum quicquid erroris fuit.
Exemit Aeneas *mihi.*
Quodsi situm orbis sique nostra ad tempora.
Ab orbis ipsa origine.
Quisquam tumultus: bellaque & caedes velit
Cladesque nosse: me legat.

Maittaire l. cit. in nota subiecta 1) quatuor tantummodo versiculos priores adtulit, iisque haec verba addidit: *hoc tetrastichon pars est vltima epigrammatis dodecastichi, quod in* OROSII *editione sine anno postea habebitur.* Quam ob rem haec scripserit, caussam

ſam conſpicimus nullam. Si enim *annal. typogr.* Tom. I. p. 747. euoluimus, hoc inuenimus in not. 3. dodecaſtichon:

Vt ipſe titulus margine in primo docet,
OROSIO *nomen mibi eſt.*
Librariorum quicquid erroris fuit,
Exemit Aeneas *mibi:*
Meque imprimendum tradidit non alteri,
Hermanne, *quam ſoli tibi;*
Hermanne, *nomen buius artis & decus*
Tuaeque laus Coloniae.
Quondam ſitum orbis, ſique noſtra ad tempora
Ab orbis ipſa origine.
Quisquam tumultus, bellaque & caedes velit
Cladesque noſſe, me legat.

e quo elucet, epigrammatis, quod e noſtro exemplari adſcripſimus, verſus quatuor priores, non *vltimam dodecaſtichi*, ſed *primam partem* eſſe. Tempus, quo editio, quam deſcribimus, in lucem exierit, verba docent typographi, epigrammati cum eius inſignibus typographicis ſubiecta: PAVLI OROSII *viri clariſſimi Ad* Aurelium Auguſtinum-*epiſcopum & doctorem eximium Libri ſeptimi ac vltimi. Finis. Impreſſi* Venetiis: *opera & expenſis* Bernardini Veneti de Vitalibus. *Anno ab incarnatione domini M. CCCCC.* (1500). *Die XII. Menſis Octobris. Regnante Domino* Auguſtino Barbadico. Aeneas iſte, cuius in epigrammate mentio iniicitur, fuit Aeneas Vulpes, vicentinus, Prior ſanctae crucis, qui, Adiutore Laurentio brixienſi, PAVLLI OROSII *hiſtorias* caſtigauit. Docet nos haec, particula praefationis, quae editioni, ſine anni indicio, ab Hermanno Lichtenſtein, colonienſi excuſae, praemittitur, a Michael. Maittaire l. cit. excerpta. Vox *Hormeſda*, quae tot criticorum protulit ſuſpiciones, in hac editione non reperitur, ſed eius loco inſcriptio hac ratione concepta legitur. *De miſeria bominum per peccatum ab initio.*

Conf. Casp. Barthius l. cit. Gerard. Jo. Vossius *de Historic. latin.* L. II. Cap. XIIII. p. 203. eiusd. *Historia pelagiana* p. 63. Thom. Reinesius L. III. *Var. lection. Altenburg.* 1640. in 4. Cap. III. pag. 386 sqq. Jacob. Bongarsius in praefatione, ad *gesta Dei per Francos, Hanou.* 1611. in fol. Edmund. Martene & Vrsinus Durandus in *veterum scriptorum & monumentorum collectione* Tom. II. *Paris.* 1727. in fol. p. 1377. Jo. Isaac. Pontanus in *Epistola* ad Gerard. Jo. Vossium de voce *Ormesda,* quae reperitur Andr. Alciati *epistolae de vita monastica,* ab Anton. Matthaeo *Lugd. Batau.* 1695. in 8. editae, adiecta, pag. 247 seqq. Carolus Dufresne dominus Ducange in *Glossario med. & infim. Latinit.* Tom. III. *Paris.* 1733. in fol. col. 1190. Tom. IIII. col. 1392. Jo. Georg. Eccardus, in *dissertat.* singulari inserta *Bibliothecae bremensi* Tom. I. *Brem.* 1713. in 8. p. 235 sqq. Nicol. Hieron. Gundlingius in den *Gedanken über des* OROSII *Hormesta*, quae leguntur in *Gundlingianis* P. XXV. p. 439 sqq. Christoph. Aug. Heumannus in *programmate, vbi* PAVLLO OROSIO *nomen tertium* Hormisdae *restituitur Goetting.* 1732. in 4. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latin.* L. XIIII. p. 520 sqq. Jo. Nicol. Funccius in *Commentar. de vegeta latinae linguae senectute*, *Marburg.* 1744. in 4. Cap. IIX. §. LXXXVI. p. 818 seqq. Contulimus codicem nostrum cum excerptis, ex OROSII libris, quae dedit Daniel Clericus, & quae leguntur in Joan. Clerici *arte critica* P. III. Sect. I. Cap. XIIII. p. 206 seqq. edit. *lipsiens.* 1713. in 8. illumque multis in locis cum antiquissima illa basileensi editione, quam Clericus cum codice MSto bibliothecae publicae genuensis contulit, congruere, in variis autem ab illa discedere, & codicis geneuensis referre lectionem deprehendimus. De PAVLLO OROSIO, Presbytero, Hispano, qui circa annum Christi 416. vel 417. historiam suam scripsisse fertur, & variis *historiae* editionibus, & versionibus, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth.*

latina

latina L. IIII. Cap. III. p. 736. Tom. III. p. 735. *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. XIIII. p. 514 seqq. Jo. Nicol. Funccii *de vegeta latinae linguae senectute Commentar.* Cap. IIX. §. LXXXIII sqq. pag. 812 seqq. Conf. Anton. Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. III. pag. 26. Guil. Caue *Histor. litterar. scriptor. eccles.* p. 304. P. Baile *Dictionaire* Tom. III. p. 2130 seqq. Louis Ellies du Pin *Bibliotheque des Auteurs ecclesiastiques* Tom. III. p. 156 seqq. Nicol. Antonii *Bibliotheca hispana vetus* Tom. I. *Rom.* 1696. in fol. p. 181. Daniel. Guil. Molleri *dissertatio circularis de* PAVLO OROSIO, *Altorf.* 1689. in 4.

CIIII.

Ad Prestantissimum Juris Vtriusque doctorem Vittenburgensisque Academie moderatorem: Christophorum Scheurlum Extemporale RICARDI SBRVLII, *Itali* Carmen in 4. folior. 2.

Omnia RICHARDI SBRVLII, foroiuliensis, Itali, & nouae academiae vitebergensis Professoris, scripta poetica rarissime hodie inueniuntur. Catalogum eorum contexuit Christian. Schoettgenius in *Continuat. Bibliothec.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* Lib. XVII. pag. 238. Cum autem id, quod ad manus habemus, carmen, litteris gothicis exscriptum, in illo catalogo non inueniatur, quamuis in *lexico eruditorum* Tom. IIII. col. 184. illius mentio facta fuerit, illud integrum hoc loco adferimus, vt ab interitu aliquo modo vindicetur.

Cernimus ethereram rector generose Mineruam
Vittenburgenses *nunc habitare domos.*
Cernimus & phebum : Charites*que: nouemq: sorores:*
Hanc vrbem miris condecorare modis

Hoc ego mirarer: nisi Dux Fridericus *adesset:*
Certatim superum cui fanet alma cohors.
Qui sancta morum superat grauitate Catonem:
Nestora *consilio: relligione* Numam.
Cui dudum gemina redimiuit tempora lauro
Deducta a summi vertice Diua Jouis
Vnde viri variis prestantes artibus: atque
Moribus hic sedem figere sepe parant
In quibus effulges Moderator candide nostrum
Inter parua velut Cynthius *astra micat.*
Jureque virtutis speculum vocitaris & omni
Nobilitate nitens: spesque decusque tuis.
Hinc quoque germane *nobis dicentur* athene:
Hec loca: & in nostro carmine semper erunt
Nec temere: hic colitur mirando Pallas *amore:*
Hic sacre leges: diuaque iura vigent
Hic Sophia: & pariter medicina ab Apolline **primo**
Tradita mortali nocte dieque patet.
Hic valet abstrusum: siluis academia verum
Querere & aoniis se saturare vadis.
Vsque adeo pulcri secessus vndique rident:
In quis Pierium sit reperire chorum
Vnde & lauriferum posses acquirere sertum
Quod daret exculto turba nouena tibi.
Non igitur Charos. fratres: latiamque Mineruam
Penitet: & patrium deseruisse solum.
Vt taceam largamque manum: moresque benignos
Principis: & studium tempus in omne sacrum
Ac quecunque mei domini iustissima dona
Afferrent vite tempora fausta mee
Huic mea nitetur studiose Musa iuuente:
Pallada *cum* phebo *conciliare suo.*
Principioque legam Venusini *carmina* cygni:
Carmina, que cantu promere queque solent
Ac simul exponam Ciceronis *scripta diserti:*
Scripta, quibus lingua, mensque perita venit.
Sed Tu iam valeas studiorum portus & aura.
Eternumque scias SBRVLION *esse tuum.*

In

In Vittenburgensi *Gymnasio, Ex tempore. Anno a reconciliata diuinitate M. D. VII.* (1507) *XIII. Cal. Oct.* RICARDVS SBRVLIVS. Refert de RICHARDO SBRVLIO lepidam historiam, Joan. Agricola in der *Auslegung gemeiner deutscher Sprüchwörter* n. 118. fol. 54. b. edit. *Viteberg.* 1592. in 8. quam ipsis Agricolae verbis narrabimus: *Es war zu* Wittenberg *ein Poet, ein* Walhe (*italiener*) *der hieße* SPRVLIVS, *der ward an einem Ort funden, da er billich nicht sein solt. Der ander der jn fand, scherzet mit jm vnnd spannete ein armbrust, eilete im nach.* SPRVLIVS *laufft vnd schreiet:* Non timeo te, sed illam bestiam, quam habes in manu. *Jch foerchte mich vor dir nicht, sondern vor der bestien, die du in der hand fürest. Er förchtet das er im Henden hatt, das Armbrust, darauff sahe er, vnd nicht auff seine füs.* Plura de illo vid. ap. Christianum Schoettgenium l. c. & scriptores ibidem laudatos.

CV.

Catalogus Doctorum tam Catholicorum, Quam protestantium, Wormatiae praesentium. MDXLI. (1541) in 8. folior. 8.

Inter eos libellos, qui ad colloquii wormatiensis historiam spectant, hic insigni se commendat raritate, cum certissime constet, paucorum foliorum scripta facile doctorum virorum se subducere oculis manibusque. Inueniuntur in isto *catalogo* nomina eorum virorum, qui partim a pontificiorum, partim a protestantium partibus, ad colloquium wormatiense conuenerant. Singuli singulis ornantur epigrammatibus, quae auctorem, quisquis ille fuerit, non infelicem quidem poetam, pontificiis tamen addictum partibus, demonstrant. Opusculum quidem adferimus, quod Jo. Paull. Roederus inseruit

de Colloquio wormatienſi *ad A. O. R.* c'ↄ 'ↄ XXXX *inter proteſtantium & pontificiorum Theologos cœpto quidem ſed non conſummato plenae & ſuccinctae diſquiſitioni ex MS.* Ebneriano *factae & elaboratae*, *Norimb.* 1744. in 4. p. 170 ſqq. ſed cum Roederi exemplar, quod a Cl. Schelhornio communicatum habuit, mutilum fuiſſe videatur, propterea quod in quibusdam epigrammatibus, quae doctorum pontificiorum ob oculos ponunt elogia, lacunae inueniuntur, nos operae pretium facturos duximus, indicare editionem, vnde lacunae expleri poterunt. Adparet ex illo *catalogo* ſatis dilucide, numero plures adfuiſſe illi colloquio theologos, quam e Phil. Melanchthonis *epiſtola* adduxit Chriſtoph. Auguſt. Salig in der *vollſtændigen Hiſtorie der* Augſpurgiſchen *Confeſſion und derſelben Apologie* Tom. I. *Halle* 1730. in 4. L. III. Cap. II. p. 506 ſqq. Ex elogio, quod poeta Jo. Morono ſcripſit, niſi plane fallimur, illum iam tunc temporis, pontificiis ſuſpectum fuiſſe elucet. Ita vero ille:

Sedis apoſtolicae ſupremus ab vrbe legatus
Principium debet carminis eſſe mei.
De quo, virginea quae fronte modeſtia lucet,
Non ſinit vt quicquam ſuſpicer *ipſe* mali.

Vid. de Joanne Morono, R. E. Cardinali, qui, propterea quod in Lutheraniſmi venerat ſuſpicionem, iuſſu Pauli IIII. Pontificis, in vincula, ab inquiſitionis officio coniectus fuerat, Petri Paulli Vergerii libellus rariſſimus, qui inſcribitur: *Articuli, contra Cardinalem* Moronum *de* Lutheraniſmo *accuſatum*, *& in carcerem coniectum*, *a procuratore fiſci & camerae apoſtolicae, & nomine officii ſanctae inquiſitionis inſtituti. Cum ſcholiis Anno domini 1558.* in 8. folior. 12. Adiecit *articulos* iſtos, omiſſis tamen Vergerii *ſcholiis*, Joannes Georg. Frickius, *Obſeruationi de* Joan. Morono *S. R. E. Cardinali*, *articuliſque*, *quibus ab inquiſitionis officio*, *iuſſu* Paulli IIII. *olim tanquam* Lutheraniſmi *ſuſpectus & in vinculis detentus accuſabatur*, quae exſtat

ſtat in J. G. Schelhornii *Amœnitat. litterar.* Tom. XII. p. 537 ſqq. Conf. Joan. Wolfii *Lectionum memorabilium & reconditarum* Tom. II. *Lauingae* 1600 in fol. ad ann. 1554. p. 655 ſqq. die *Nachrichten von einer halliſchen Bibliotheck* Tom. II. p. 69 ſqq.

CVI.

JOANNIS BOCERI Carminum de Origine, & Rebus geſtis Regum Daniae, & Ducum Holſatiae, Comitumque Schouuenburgenſium, Libri Quinque. Ad Sereniſſimum & Potentiſſimum Regem Daniae Chriſtianum III. *Anno Domini M. D. LVII.* (1557) in 8. folior. 156. ſi omnia numeraueris.

JOANNES BOCERVS, patria Weſtphalus, prope Mindam, an. 1523. natus fuit. Vitebergae ſcholas Phil. Melanchthonis frequentauit, & Francof. ad Viadrum, in primis Georgium Sabinum, poetam ſuae aetatis celeberrimum audiuit, tantosque inde retulit fructus, vt non ſolum Roſtochii poſtea iura doceret, ſed etiam tam felix poeta, & hiſtoricus eſſet, vt omnes eum admirarentur. Teſtem huius rei praeter alios habemus Daniel. Chytraeum, qui in *epiſtola*, anno 1590. ad Henric. Meibomium ſcripta, in Jo. Goes *Opuſculis variis de* Weſtphalia, *eiusque doctis viris aliquot, Helmſt.* 1668. in 4. p. 23. hoc illius retulit elogium: *habui in hac* roſtochienſi *academia Collegam & amicum* JOANNEM BOCERVM, *prope* Mindam *in* Weſtphalia *natum*, *cuius ingenii feliciſſimi vbertatem crebro admiratus ſum*, *dum poſt cœnam ſaepe ac* Ennii *exemplo bene potum*, *magnam optimorum verſuum copiam fundere ſine vllo labore*, *& ſine lituris viderem.* In Joan. Petri Lotichii *Bibliotheca poetica* P. IIII. *Francof.* 1628. in 8. p. 51. *poeta* vocatur *elegiacus*, *facundiſſimus & ſuauiſſimus.* Poemata eius hiſtorica non ſolum propter

propter carminis ſuauitatem, ſed praecipue ob rerum geſtarum veritatem, cuius poetae alioquin haud adeo ſtudioſi eſſe ſolent, magni aeſtimantur, & raro noſtra aetate inueniuntur. In ſecunda tituli pagina Georgii Sabini legitur *epigramma*, quod etiam in Jo. Petri Lotichii *Bibliotheca* l. cit. p. 52. adlatum fuit. Exſtat etiam in Georg. Sabini *poematibus* p. 305. edit. *Lipſ.* 1563. in 8. Dicauit carmina ſua JOAN. BOCERVS Andreae, lubecenſi Antiſtiti, Joanni Phriſio, Regis Daniae ſupremo Cancellario, & Petro Ochſio, Conſiliario. Libro primo, a Dano, Daniae Rege primo, hiſtoriam ſuam poeticam incipit, & cum Gormone, Haraldi filio, rege XXXXVIIII. finem imponit. Liber ſecundus inchoatur cum Gotrico, Gormonis filio, Caroli magni coetaneo, Rege L. & finitur cum Margareta, Valdomari filia, trium regnorum Sueciae, Daniae, Noruagiae, regina potentiſſima. Liber tertius exhibet Ericum VIIII. Pomeraniae, a regina Margareta adoptatum, regem LXXXIIX. quem alii deinde ſequuntur, ad Fridericum vsque Ducem Holſatiae, Regis Daniae Chriſtiani III. Fratrem, Epiſcopum Slesvicenſem, & electum & confirmatum Hildeshemenſem, qui in hoc libro eſt vltimus. Liber quartus producit Adolphum de Salingsleuen, primum Comitem Schouuenburgium; Agmen autem in hoc libro claudit Adolphus Dux Sleswitiae & Gerhardus fratres XVI. XVII. Liber quintus res Comitum exponit, qui poſt Gerhardum Coecum, ſemper in terra Schouuenburgenſi permanſerunt. Primus eſt iam dictus Gerhardus cognomento coecus, Comes Schouuenburgius, a primo Adolpho de Salingsleuen, totius generis ordine decimus. Vltimo loco laudes cecinit BOCERVS Guilielmi, Erici, & Erneſti, qui Jodoci fuerant filii, in ordine Comites Schouuenbergenſes XXV. XXVI. XXVII. Libro quinto adiecta ſunt varia virorum doctorum in Joannem BOCERVM & eius opus carmina encomiaſtica, nimirum Joan. Codicii, Joan. Schoſſeri, poetae laureati, Bernardi Holtorpii, Joan. Cheſſelii, Mich. Barthii,

Barthii, annaebergensis; Haec excipiunt *Aliquot loca in opere explicata, quae non facile intelliguntur a lectore, rerum, & regnorum aquilonarium imperito. Item nomina & loci auctorum, ex quibus desumsit res, quas tractauit* BOCERVS, *indicati, ne quis sine auctoribus, & historiarum testimoniis, eum de rebus arduis & magnis, leuiter aliquid dixisse, aut scripsisse existimet. Quae omnia vice Adnotationum*, vt ait, *beneuolo & cupido lectori esse possunt.* Prodiisse liber in fine dicitur *Lipsiae Ex officina Georgii Hantzsch. Anno M. D. LVII.* In lectorum nostrorum gratiam carminis hic exhibemus specimen. Selegimus elogium Christierni II. Joannis filii, Regis Daniae XCII. tyranni crudelissimi, fol. 69 sqq.

Te quoque venturis transmittam carmine seclis?
Sub merito pressus rex violente iugo:
An semper stygiis sine laude premere sub vndis?
Ah tibi quae laudem stella maligna negat?
Dic Dea quae toto luces clarissima caelo,
O virtus summi filia pulchra Jouis:
An faciles vltro penetrare facillima mentes?
Eligis & donis has cumulare tuis?
An pater omnipotens stimulis te cogit honestis?
Pectora iudicio flectere celsa tuo:
Tu nisi sola tuo desertas numine terras
Ornares, priscum verteret omne chaos:
Ipsa tuos comites aeternis viuere seclis,
Et facis aetherei scandere tecta poli.
Infelix, vitiis siquis tè deditus odit
Pro caelo, stygios incolet ille lacus.
Hic aderit, sacrum violat qui legis honorem
Cuius & immani pectora felle scatent.
Hic aderit patrio peperit qui tristia regno
Damna, tot innocuos & tulit ense viros:
Forsitan hic esset, patriis sed captus in oris
Rex luit hic sortis praemia digna suae
Cuius ego referam si singula carmine facta,
Nescio quid pretii garrula musa feret?

Quid

Quid moror at pretium, turpi non illita fuco,
Si bene quae fuerint, & malefacta canet:
Vicit hic, enormi domuitque tyrannide Suecos
Et diris stygiam caedibus auxit humum.
Omnibus & magnos furiata mente pauores
Iniecit, laqueis, ensibus, igne nocens.
Horret adhuc animus, fortisque prioris imago,
Indigenas terret Suecia *lata tuos.*
Dii quibus imperium curae regnique potestas,
Quosque piis precibus subdita turba colit;
Vos o vos tales sceptris auertite pestes,
Et nolint tantum fata sinistra nefas.
Nam quamquam valido gens Suetica *noxia bello,*
Visa fuit poenas promeruisse graues:
Quis tamen has iras, tantaeque tyrannidis ausus,
Laudabit stygia factaque digna domo?
Scilicet haec aequa soluentes praemia lance,
Et Deus & Nemesis peruigil vlta fuit.
Sex quoque dum pressit damnis immitibus vrbes,
Olim vandalici *quas coluere viri:*
Arma parant, Suecos *& classe feruntur ad agros,*
Vlturae caedes dire Tyranne tuas:
Pulsus & vrbano possesso milite regno,
Finibus excessit Suecia *culta tuis.*
Quin etiam patriis exosus turpiter oris,
Deseruit merita danica *sceptra fuga.*
Exul & occiduas cum coniuge tendit ad vrbes,
Auxiliumque tuum Cárole quinte *petit.*
Huius caesareo nam coniux stemmate nata,
Summa fuit patriae gloria, lausque domus.
Quae se cum potuit meliori sorte tueri,
Illa comes pulsò maluit esse viro.
Huius ego meritas aequarim carmine laudes
Cum nullus fluuiis in mare cursus erit.
Cum rex occiduis robur contraxit ab oris,
Spes illi patriae, quae fuit ante, subit.
Captus at Asclouia *regni Maioribus vrbe,*
Jam quoque captiuum sustinet vsque iugum.

Sustinet

Sustinet vsque iugum, male ductae pluraque vitae
Facta luit, tristes sentit & ire dies.
At vos e Smidei, diuina potentia, Reges,
Quos terrae dominos, iussit & esse maris:
Huius ab exemplo tristes cognoscite casus,
Et vos quid deceat discite, quidue minus.
At tibi Dii quales voueam turpissima pœnas,
Vnica tam magni caussa Siburga *mali?*
Tune potes tantum quouis impellere Regem,
Siue veneficiis blanditiisque tuis?
At tibi pro scelere hoc Niobae, *vel praemia* Scyllae,
Et mala quot tellus, quot tenet vnda precor.

Scripsit idem JOANNES BOCERVS *de origine & rebus gestis Ducum megopolensium Libros III. Lipsiae in officina Valentini Papae* 1556. in 8. Recensionem eorum vide in der *hamburgischen Bibliotheca historica, Leipz.* 1716. in 12. in Centur. II. p. 280 sqq. in *Thesauro bibliothecali* Part. I. *Norimb.* 1738. in 4. p. 225 sqq. *Friburgum in Misnia Lips.* 1677. in 4. vid. *Thesaur. bibliothecal.* l. cit. Obiit anno 1565. die VI. Octobr. quod testantur graeca & latina epitaphia, honoris & memoriae caussa scripta, quae exstant in *Scriptis academiae* rostochiensis *publice propositis, Rostoch.* 1567. in 8. p. 351. Conf. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 346. *Etwas von gelehrten* rostockischen *Sachen* An. 1739. p. 695 sqq. Joan. Caroli Opitz *Programma de* JOANNE BOCERO, *Mindae* 1750. in 4.

CVII.

Beschreibunge einer Chronic, Von anfang der Welt, bisz auff Keyser Friderich den Dritten, kurtz Sumirt vor Jarn durch den *Hochgelerten Hern* HEINRICHEN STEINHÖWEL *Doctorn, Stattartzt zu Vlm*, auszgezogen, vnnd gemacht. Vnnd jetzo durch den Erfarnen H. Jacob Köbeln, Statt-

Stattschreiber zu Oppenheym, an etlichen Ortenn gemeret, vnd auff Keyser Carlen den V. erstreckt. Mit anhang Beschreibung der Zeit Isidori. *Zu Franckfurt am Meyn, bei Christian Egenolph.* in 4. folior. 51.

Ignorabamus auctorem *chronici*, cum primam istius editionem in *Analectis* nostris *litterariis* p. 245 sqq. describeremus. Accidebat etiam, vt verba exemplari, quod in Bibliotheca portensi ad seruatur, manu adscripta: *Huc vsque* HENRICVS STYNHOWEL *Doctor*, typothetarum vitio, in *Analectis* l. cit. deformarentur. Posteaquam autem secundam nacti eramus editionem, Jacobi Koebelii, Syndici oppenheimensis, ad Henricum Steinhöwel, Canonicum S. Victoris moguntinum legebamus epistolam, quae de auctore nos reddidit certiores, quam ob caussam illam cum Steinhöwelii responsione hic adscribimus:

Dem wirdigen und Wolgelerten, Herrn Heinrichen Steinhöwel, *vnser lieben Frawen vnd Sanct Victors Stifftkirchen zu* Meyntz *Chorherren &c. Entbeut ich* Jacob Köbel, *Statschreiber zu* Oppenheim, *mein willig geflissenn freundtlich dienst allezeit zu voran bereit:*

Gunstiger lieber Herr vnnd Freund, Ich bin one zweifel, jr seind noch ingedenck, wie wir vor jaren von einer summari Chronick (*die weilant der Hochgelert ewer Vetter seliger, auch h.* HEINR. STEINHÖWEL Doct. zur zeit Stattartzt zu Vlm, *aus andern mit höchstem fleisz gezogen, vnd neben etlichen mehr, als der* Fabeln Esopi, Boccacii, von den erleuchten Frawen der Chronica, von Hertzog Gotfrids hörfart zu dem heylige lande, *sampt einen schönen* Regiments wider die grawsam Pestilentz, *vnd anderen seinen Wercken, die er verteutscht, gemacht, vnd da zumal in den Truck gebracht*) *gesprech und red gehalten, Auch selbiger zeit für gut vnnd nütz angesehen haben solich* Chronic (*so jr Exemplar zu bekommen*) *widerumb zu erneüwern, vnd*

vnd (darmit vnserer voraltern fleisz, vnd vns zu vnderweisung vnd wolfart, gehapte mühe gespürt, auch dardurch manigklich laster zeflieben, tugent vnnd guts zeüben gereytzt würden) durch den widertruck in frische gedechtnusz zu bringen, Derohalb ich mit sonderer Arbeit solich Exemplar bekommen, gelesen, vnd so gar fruchtbar, kurtz summirt, vnd luslig befunden, das ich gantz entschlossen bin, daz selbig ferrer bisz auff ietziger Keyserlicher Maiestät, Carlen den V. *vnser aller Gnedigsten Herren, zu erlengern, Auch etlichen zusetzen, vnnd artlichen figürlin zu zieren, inn den Truck zu fertigen. Darmit auch selbige mein zusätze von menglichen erkent, vor vorgemeltem euwers Vetteren seligen gemachte vnd arbeit, abgesündert erscheinen, Vnnd ich nit geacht, als wolte ich mein sichel in eines frembden erbn anschlagen, Wil ich zu iedem meinem zusatz zu seinem anfang disz zeichen* ♣*, vnd zu dem ende dergestat* ✱ *eins zusetzen, Wölches aber alles ich nit sonder euwern rath, gutbeduncken, vnd vorwissen hab thun wöllen. Darumb schick ich euch hiemit vilgemelte* Chronick, *wie ich sie mit jrer Ordnung, zusetzen vnd figuren gestelt, freundlich bittendt, jr wöllen sie besichtigen, euwers Verstandts mehren, mindern vnnd beßern, damit sie desto statlicher hernach in Truck gebracht vnd auszbereit werde. Vnd wiewol mir nit zweifelt, jr werdent euch hierinne gemeynen nutz zu fürderenn, gutwillig erzeygen, Bitt ich doch euwer freundlich antwort, mich hiemit zu euwern diensten erbiettend, vnnd vnns beid dem almechtigen Gott befelhend. Geben zu* Oppenheym *auff Montag nach Trinitatis, Anno M. D. XXXI.*

Dem wolgelerten, Fürgeachten, vnnd Kunstreichen, Jacob Kœbeln, *Rathsverwandten vnnd Stattschreiber zu* Oppenheim *enbeut ich* Heinrich Steinhöwel, *vnser lieben Frawen vnnd Sanctt Victors Stifften zu* Meyntz *Chorherre* &c.

Freundtlich grusz vnd dienst, vertrauter in sonder guter freundt, dein schreiben (die summari Chronick,

 so

so du mir zugeschickt, vnd weilant der Hochgelert, berümpt der Artzney Doctor, Herr HEINR. STEINHÖWEL, *mein Vetter seliger, mit sunderm fleisz auszgezogen, gemacht, vnd jm Jar nach der gebart M.CCCC. LXXIII.* (1473) *inn den Truck gefertigt vnd auszgeben lassen) betreffend, hab ich inhalts vernommen, auff dein fleblich bitt selbige* Chronick *besichtigt, vnd dermassen geordent, geschickt vnd geziert befunden, das (ich wolt dann ein Sawe, wie man spricht, Mineruam leren) ich nichts daran zu endern, oder bessern weysse, sage dir darumb dises deines loblichen furnemmens, vnnd das du meins, mit dir vor lang gehabten anschlags (dise* summari Chronick *betreffend, inngedenck gewest bist, freundtlich danck, Frewe mich auch zum theil, (doch ein gering) vrsach zu sein, das vor gemelts meins Vetter* Doctor, HEINRICH, *der meiñ lieben vatter säligen* Jacob Steiñhöweln, *etwan Raths und Stewrherrn zu* Eszlingen *erzogen name, auch zu seiner zeit gehabte fleisz, arbeit, vnd kunst, durch dein mühe widerumb, als ich hoff, manigen zu nutz, an das liecht kommen, Du würst auch onzweifel dardurch nit ringe danckbarkeit von vilen, vnd insunder bei den Fürsichtigen, Ehrgeachten* Mattheo *vnd* Georgen, *den* Krafften, *Gebrüdern, Burgermeistern vnnd Burgern zu* Vlm, *vilgenants D.* HEINRICHS STEINHÖWELS *Tochtersænen, meinen lieben Vettern erfolgen, Bit dero halb gar freundtlich, du wællest in diser sach dein furgenommen meynung (wie du dann alwegen nebenn taglichen, mercklichen Rathsgeschefften gemeinen nutz, vilfaltig zufordern gewon, menglichem nutz vnd niemant schad bist, vnd keinen tag sonder ein linig, als man vonn* Appelle *dem Maler schreibt, hingehn lessest) fürderlich volenden. Das will ich herwiderumb freundtlich verdienen. Datum* Meyntz *am XX. tag Brachmonats. Anno M. D. XXXI.*

Huic editioni variae in margine adpositae conspiciuntur icunculae ligno haud adeo eleganter incisae. In titulo adparet & auctoris & editoris imago, quorum vterque arma gentilitia manibus tenet. Illi adscripta leguntur verba: Henri-

Henricus Steinhowel
Vtriusque Medici. ac phĩe doc
tor, vixit An°. Xp̃i M. CCCC. LXXIII.

huic:

JACOB. KOBEL ETC.
An°. M. D. XXXI.

Jacobi Koebelii Additiones non adeo magni sunt momenti, produxit tamen *Chronicon* ad Ann. 1523. illique indicem adiecit. Dicendi quoque genus paullo cultius & orthographia emaculatior est, quod vnicum hoc specimen testari poterit, fol. XXII. *Die Fraw Babst, die sich* Johannes von Engelland *nennen liesse, sasz 3 iar. 5 monet, Anno* 854. *Da ward sie schwanger, vnd auff ein tag beschwur sie einen besessenen menschen, vnnd als der teufel nit auszwolt, sprach sie zu jm. Sag du böser geyst, wann wilt ausz disem leib faren, Antwort er mit disen Latinischen Versen:*

Papa pater patrum, Papissae pandito partum.
Tibi tunc aedam quando de corpore recedam.

Das ist so vil, Wann du Bæbstin dein geburt wilt offenbaren, so wil ich dir sagen, wann ich vsz will faren, Sie gebar auff dem weg zwischen dem Colosseo vnd sant Peters kirchen, vnd starb alda, In die selben gassen sol kein babst mer kommen. In fine Chronici haec conspeximus typographi verba: *Zu* Franckfurt am Mayn *bei* Christian Egenolph *Anno M. D. XXXI.* (1531). De HENRICO STEINHÖWEL apud scriptores altum est silentium, quamuis, vt ex Kœbelii epistola adlata patet, variis scriptis in vernaculam linguam translatis inclaruerit. Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 281. haec pauca de illo retulit: HENRIC. STEINHEYLL *scripsit librum de curatione pestilentiae.* De fabularum aesopicarum versione, quam ille curauit, vid. quae supra diximus. Memorauimus in *Analectis litterar.* p. 132. quod Mich. Maittaire in *Annal. Typogr.* Tom. I. p. 322. not. 8. Joan. Boccaccii opus *de claris mulieribus, in germanicam linguam translatum esse, a medico*

ciuitatis Vlmae, *& nuncupatum Ducissae* Austriae, *an. 1473. impressum* Louanii, *typis antiquis rudibus, cum effigie parturientis papissae* dixerit. Intelligit his verbis Maittaire sine dubio STEINHÖWELIVM, ciuitatis vlmensis medicum, qui, vt ex epistola Kœbelii patet, Boccaccii librum in sermonem transtulit germanicum. Recentior istius versionis editio hoc adducitur titulo in *Catalogo Bibliothecae* Bünauianae Tom. I. P. II. L. VI. Cap. II. p. 1716. Gio Boccaccii *Chronica oder Histery Buch von den fürnæmlichsten Weybern &c. durch* D. HEINR. STEINHÖWEL *in das Teutsch gebracht. Augsp. durch Haynrich Stayner* 1541. in fol. cum figuris ligno incisis. Quod ad Jacobum Kœbelium ciuitatis oppenheimensis syndicum adtinet, ille non ipse libris imprimendis operam dedit, vt quidem per errorem scripsimus, cum in *Analectis litterar.* p. 910. Joannis Stoefleri *Calendarium romanum magnum Oppenheym* 1518. *per Jacobum Koebel,* Michaelem Maittaire sequuti, diceremus, (nisi forte typographus & syndicus oppenheimensis diuersi fuerunt homines, cognatione quadam inter se iuncti:) sed suis tantummodo sumtibus libros imprimendos curauit, variaque ipse edidit scripta, quae narrantur a Josia Simlero in *Bibliotheca* pag. 318. Ipsi possidemus *Ein new geordenet künstlich Rechennbüchlin,* Jacob Köbels, *Stattschreiber zu* Oppenheim, *Auff den Linien vnd Spacien, mit Rechennpfenningen. Den angehnden Schülern Rechnens gantz leichtlich zu lernen. Vnd zu Kellereien, Ampten, Kauffmannschafften vnd Kræmereien dienlich vnd brauchlich. Mit vilen erklærungen, Leren, Regeln vnd Exempeln. Mehr dann vormahls ie getruckt, gebessert vnd zugesetzt. Im Jare M. D. XXXI.* (1531). *Visir Büchlin Den Jungen angehnden Leyschen Visirern gantz leichtlich zu lernen, verstehn vnd Rechnen. Wie mann ein Visirrut machen, vnnd darmit ein iedes vasz visirenn solle, zu ende dises Rechenbuchlins angehenckt,* in 8. folior. 112. Dicauit libellum Christiano Egenolffo typographo. In fine des

des *Visir Büchlins*, haec leguntur verba: *Hiemit wollen wir vnsere Riemen einziehen, vnnd das Schifflin ann Staden zu* Oppenheim *lauffen lassen, Den ancker einsetzen, vnnd vrlaub nemen. Vff Donnrstag nach Oculi Anno M. D. XXXI. Beschlusz vnd Warnung an die Schüler Visierens:*

Ich han gelert den Leyen gutt
Nach art machenn ein Visir Rutt
Clar, verstentlich, auff Rechnens Zal
On grosse arbeyt überal
Befinden iedes Vasz inhalt,
Vonn Fuder, Om, wie es gestallt.
So du dich fleiszst in alle Sach.
Keyn Puncten, lüg, nit vnrecht mach.
Ob dich wol dunckt du wiszts gerecht,
Bedenck es wol, und eil nit schlecht.
Eh du gelernst, wilt meyster sein,
Lüg das dein kunst nit sei ein schein.
Zu schanden werdest vnd zu spott
Vor Herren, knecht vnd gantzer rott.
Damit wil dich gewarnet han,
Dann du durch Fleisz magst wol bestan.
Nimm disz mein Leer vnd Vnderricht.
In guttem an, das nit vernicht.
Bisz du am end das würdst verston
Davon all Ding jrn namen han.
Vnd spar vns Got alsampt gesundt
Zu Seel vnd Leibs Heyl alle stundt.

Getruckt zu Franckenfurt am Meyn. *In Verlag vnnd Gemeynschafft des Ernhafften und Fürnemen Herrn* Jacoben Koebels, *Stattschreiber zu* Oppenheim. *Bei* Christian Egenolffen. *Im Mertzen, Nach der geburt Christi. M. D. XXXI. Jar.*

CIIX.

Was zu dieser Zeit in Griechenland, Asien, Africa, vnter des Türcken vnd Priester Johans Herrschafften. Item in Vngern, vnd Behemen &c. der christlichen Kirchen Zustand sey. Sampt etlichen Schreiben, so von Constantinopel, vom Berge Sinai, vnd andern Orten aus Orient, newlicher Zeit abgangen. Erstlich von D. DAVIDE CHYTRAEO Lateinisch in Druck gefertigt, vnd jetzund von Henrico Arnoldo aus Churland, in Liffland verdeudschet. *Anno M. D. LXXXI.* (1581) in 4. folior. 39.

Opusculum, non vbiuis obuium, varia lectu digna complectitur, quibus historia ecclesiae christianae eorum temporum illustratur. Cum enim DAVID CHYTRAEVS anno 1569. ex Austria & Vngaria rediret, in quas regiones Maximiliani II. Imperatoris iussu instituerat iter, vt eius consiliis in condendis templis, & scholis, quas protestantibus concesserat, vteretur Imperator, ea, quae in hoc itinere de ecclesiae statu resciuerat, collegit, & in lucem emisit *Viteb.* 1575. & *Francof.* 1583. in 8. Et haec est illa collectio, quam Henricus Arnoldi aliique in sermonem transtulerunt vernaculum. Dicauit Arnoldi librum *dem durchleuchtigen Fürsten und Herrn, Herrn* Gotthart *in* Liffland *zu* Churlandt *vnd* Semigallien *Hertzogen.* Epistola dedicatoria scripta est anno 1580. Rostochii die S. Michael. Primum in collectione occupat locum *Oration von dem ietzigen Zustandt der christlichen Kirchen vnter dem Türcken vnd etlichen andern Potentaten. Von* D. DAVID. CHYTRAEO, *nach seiner Widerkunfft aus* Oesterreich. *Anno 1569 gehalten.* Istam *orationem* inseruit postea DAVID. CHYTRAEI filius, *orationibus* patris, quas in vnum volumen collectas, in lucem prodire iussit *Hanou.* 1614.

in

in 8. Impugnauit vero *orationem* Antonius Posseuinus & aduersus illam edidit: *Retectionem imposturarum cuiusdam* DAVID. CHYTRAEI, *quas in oratione quadam inseruit, quam de statu ecclesiarum hoc tempore in in* Graecia, Asia, Africa, Hungaria, Boemia *inscriptam edidit & per* Sueciam *ac* Daniam *aduersus orthodoxam fidem disseminari curauit, Ingolstadii* 1583. in 8. Vid. Niceron *Memoires* Tom. XXII. p. 277. Iste Posseuini libellus adiectus postea fuit, eiusdem Moscouiae, *& actis in conuentu legatorum Regis* Poloniae, *& Magni Ducis* Moscouiae *an. 1581.* & quidem editioni *coloniensi* 1587. in 8. p. 278 sqq. Respondit Posseuino CHYTRAEVS anno 1584. vid. Biblioth. *hamburgensis historica* Centur. VII. p. 187. Inuenitur praeterea in Collectione nostra 2) *des Patriarchen* Jeremias *zu* Constantinopel *Schreiben an Doctο.* DAVID. CHYTRAEVM *An. 1578. im Monat Maio datirt, verdeudscht durch* Werner Behre. 3) *des Patriarchen zu* Constantinopel *Schreiben an* Martinum Crusium, *Professorn der Griechischen Sprach zu* Tübingen, *und an die Theologen, so ihm die augspurgische Confession in Griechischer Sprache zugeschickt, vnd darauff des Patriarchen Vrtheil begeret hatten.* Scripta est *epistola* d. XVI. Nou. 1575. Miramur illam *Actis & scriptis Theologorum* wirtembergensium, *& Patriarchae* constantinopolitani D. Hieremiae: *quae ab anno 1576. ad annum vsque 1581. de augustana Confessione vltro citroque missa fuerunt* & prodiere *Vitemberg.* 1584. in fol. non esse insertam; inuenitur autem in Martini Crusii *Turcograecia, Basil.* 1584. in fol. graece & latine L. VII. p. 440 sqq 4) *Schreiben vom Berg* Sinai, *an Ertzherzog* Carol *in* Oesterreich *abgangen, aus dem Latein durch* Magnus Firix *verdeudscht.* Gratiae, in ista *epistola*, scripta 1569. d. XX. Mart. aguntur Carolo, quod monachis in monte Sinai commorantibus centum florenis hungaricis ad restaurandum monasterium subvenire voluerit. Graece & latine legi poterit in Mart. Crusii *Turcograecia* L. III. p. 261. 5) *des Patriarchen*

Joachimi *von* Alexandria *zeugnis Graff* Albrechten von Lewenstein *gegeben*, *anno 1561.* Testatur Joachimus Alberto, quod sancta & veneranda loca, nempe montem Sinai h. e. sanctum cacumen, in quo Moses legem accepit, item sanct. rubum, quo S. semper virginis deiparae praefiguratum fuit mysterium, & S. Catharinam, sapientiae & martyrii laude praestantem, & omnia alia, quae adorari solent a peregrinantibus, adorauerit, vid. M. Crusii *Turcograecia* L. III. p. 279 sqq. 6) Simeon Cabasillas *von* Acarnia *in* Griechenland *Schreiben von der Stadt* Athen *vnd der Griechischen Sprach daselbst*, *dem Hochgelarten vnnd trewen Vorsteher der Griechischen vnd Lateinischen sprach, in der hohen Schuel zu* Tübingen Martino Crusio. Compendium est tantummodo *litterarum* Constantinopolit. d. XIII. Febr. 1578. scriptarum, quae graece & latine leguntur in Mart. Crusii *Turcograeciae* L. VII. p. 460 sqq. 7) *Schreiben aus* Constantinopel *von* Wenceslao Budowitz, *des keyserlichen Oratoris Hoffmeister dis 1580. Jar* D. DAVIDI CHYTRAEO *zukommen, darinn, was in obengesatzter Oration* (CHYTRAEI) *von zustandt der Kirchen in* Griechenlandt *vndt* Asien, *erzelet, als warhafftig bestetiget, vnd von den Königen in* Persia *vnd* Georgianern *auch andern Sachen gemeldet wird. Verdeudscht durch* Christoffer Firix. Fuit Wenceslaus Budowez a Budowa, infelicissimus illius consensus inter euangelicos, & fratres, in Bohemia, & Morauia proxeneta, qui a Friderico palatino, iudicii adpellationum in Bohemia Praeses, & Director constitutus, post infaustissimum, in albo monte ad Pragam praelium, a militibus Imperatoris romani, captiuus abductus, & anno 1621. d. XXI. Jun. gladio percussus fuit. Dum haec die VIIII. & XII. Octobr. an. 1579. ad DAVID. CHYTRAEVM scriberet, Joachimi a Sinzendorf & Goggitscha, legati Imperatoris romani in aula constantinopolitana, aulae fuit magister. 8) *der naehesten König in* Persia, *sampt iren Historien kurtze Verzeichnus derer in vorgeenden Schreiben erwenet*,

erwenet wird. 9) *Genealogia der Kœnige in* Persien. Inchoatur a Caloiohanne trapezuntio rege, & finitur cum Muhamede Hodabendi, qui anno 1576. ad imperium peruenit. 10) *Extract aus einem Schreiben* Stephani Gerlaci *des wolgebornen Freyherrn* H. Dauid Vngnaden, *Hoffprediger zu* Constantinopel *den I. Jun. an.* 1578. *an Doctor* DAVID. CHYTRAEVM. 11) *Extract aus dem Bekandtnus des Glaubens und christlicher Religion in* Priester Johans *Land.* Christianorum in Habessinia Confessionem litteris consignauerat Christophorus Licanati, regis aethiopici Dauidis, ad Joannem III. Lusitaniae regem Legatus, *Olyssipone* 1534. Adiecit illam Damianus a Goes, cum litteris Presbyteri, vt vocatur, Johannis, ad Pontificem romanum Clementem VII. Emanuelem I. & Joannem III. Lusitaniae reges, libro, quem hoc edidit titulo: *Fides, religio, moresque* Aethiopum, *sub imperio* Pretiosi Joannis, *quem vulgo* Presbyterum Joannem *vocant, degentium; cum enarratione confœderationis & amicitiae inter ipsos* Aethiopum *Imperatores &* Lusitaniae *Reges initae. Accesserunt aliquot epistolae* Helenae, *auiae* Dauidis Pretiosi Joannis, *ac ipsius etiam* Dauidis *ad Pontificem romanum &* Emanuelem *&* Joannem Lusitaniae *Reges*, Paullo Jouio *interprete, ad* Paullum III. *Pontificem max. Louanii* 1540. & 1544. in 4. Adjectus postea fuit liber Petri Martyris *de rebus oceanicis & Nouo Orbe Decadibus III. Colon. apud Geruinum Calenium* 1574. in 8. Inuenitur etiam in Andr. Schotti Hispania *illustrata* Tom. II. *Francof.* 1603. in fol. p. 1286 sqq. De DAVID. CHYTRAEO seniore, siue, vt patrio vocabatur sermone, DAVID. KOCHHAFEN vid. *vita* DAVID CHYTRAEI, *memoriae posteritatis Orationibus & Carminibus amicorum, iustisque Encomiis consecrata, quam edidit* Dauid. Chytraeus *fil. Rostoch.* 1601. in 4. & qui ex isto fonte suas hauserunt narrationes Melchior Adami in *vitis Theologorum germanor.* p. 323 sqq. Paul. Freherus in *Theatro viror. erudit. claror.* p. 314. Auctores der *hamburgischen Bibliothe-*

cae historicae Centur. VII. p. 168 sqq. Omnium vero optime CHYTRAEI vitam hoc titulo ab Ottone Friderico Schützio descriptam habemus: *de vita* DAV. CHYTRAEI *Commentariorum Libri IIII. ex editis & ineditis monumentis ita concinnata, vt sit annalium instar & supplementorum Historiae Eccles. Seculi XVI. speciatim rerum in Lutherana ecclesia & Academia* rostochiensi *gestarum, Hamburg.* Liber I. an. 1720. L. II. 1722. L. III. & IIII. 1728. in 8. Conf. Jo. Fechtii *Critica in* Godofred. Arnoldi *Criticam, seu iudicia veriora in iudicia eius iniquiora de* DAV. CHYTRAEO *lata, Rostoch.* 1704. in 4. *Etwas von gelehrten* rostockischen *Sachen*, An. 1738. p. 683 sqq. anno 1739. p. 61. 116. 484 sqq.

CVIIII.

Newe vollkommene Thüringische Chronica, das ist: Geschicht vnd Zeitbuch aller namhafftigsten Historien, Sachen vnd Handlungen von der Geburt vnd Menschwerdung vnsers einigen Erlösers vnd Seligmachers Jesu Christi an, bisz auff disz gegenwertige MDCXIII. (1613) Jahr vollzogen. Darinnen alle Händel, Stifftung und erbawung der meisten vnd fürnembsten Städte, Kirchen, Clöster, Schlösser, Flecken vnd Dörffer, im gantzen Thüringer Lande, wenn, wo, durch wen, vnd worumb sie gebawet: Auch wie, wenn, durch was vrsachen, vnd von wem sie wiederumb zum Theil zerstœret vnd eingerissen worden, Auch von Geburt, Regimenten, Herrschafften vnd Absterben des Landes Regenten, sonderlich der Chur vnd Fürsten zu Sachsen, auch Zeichen, Wunderwercken, Miszgeburten, Erdbeben, Brandt, Mordt-

thaten,

thaten, Wassergussen, Kriegen, Schlachten, Heerzœgen, sampt allen andern Geschichten, so sich daselbst begeben haben. Vnd mit beygesetzten hochgedachter Fürsten Stammlinien, vor niemals also im Druck auszgegangen. Summa, hie findestu den kern aller fürnemsten vnd gedenckwürdigsten Historien, mit vielen glaubwirdigen Historien-Schreibern vnd Büchern mit grosser Mühe, fleisz vnd arbeit auszgeführet vnd also zusammen getragen, beydes lustig vnd auch nützlich zu lesen. Durch JOHANNEM BINHARDVM *Lauterbachensem. Cum gratia & priuilegio Leipzig, bey vnd in verlegung Nicol. und Christoff Nehrlichen* in 4. pp. 309. & 242. except. dedicat. praefat. & indicibus fol. 29.

Titulus, qui longum trahit syrma, lectores docere poterit, quid in libro, qui inter rariores collocatus fuit in *Bibliothecae* falthenianae *Catalogo* p. 84. & in Laurentii Reinhardi *kurtzen Nachricht von dem zweyhundertiæhrigen Jubilæo der Stattkirchen zu* Buttstett. *Leipz.* 1751. in 4. p. 5. inueniatur. Auctor in *Lexico eruditorum* frustra quaeritur. Illum an. 1563. Lauterbaci natum fuisse, patet e *Chronici* P. III. p. 162. In dedicatione se ab anno 1587. ad annum vsque 1590. Oberellae (*Obern Ellen*) pago olim ditionis hansteinianae, Ludimoderatorem, & templi custodem, cum vero chronicon conscriberet, Tungedae (loco qui Wangenheimiis paret) simili munere functum esse perhibet. Inter varia elogia versibus latinis conscripta, quae libro praemittuntur, occurrit etiam carmen elegiacum M. Joachimi Himmelii scholae Sonnenbornii guangenhemicae moderatoris, ad BINHARDVM medicum & historicum. Ex carmine ipso adparet, illum morbis curandis nauasse operam. Inter alia sane haec legimus:

Te

Te BINHARDE, *hederae doctarum praemia frontum*
Spernunt a populo, Dis superisque dant.
Te, qui fata perhumanas pernoscere fibras
Succis perniciem & nosse salubribus
Pellere lethiferam gaudes: Hinc doctus Apollo
Inuentor medicae qui canitur manus
Et nomen medici legat &c.

In fine elogiorum conspicitur effigies auctoris, anno 1612. aetatis anno XLVIIII. ligno incisa, hoc adiecto disticho.

Tyrigetum *annales quo tempore promo* BINHARDVM
Me facie talem lector amice vides.

In *Bibliotheca historica* Struuio-buderiana pag. 1163. BINHARDI *chronicon* thuringicum, antiquioribus Zachariae Riuandri & Joan. Bechereri *chronicis* anteponitur. Georg. Michael Pfefferkorn in der *merkwürdigen vnd auserlesenen Geschichte von der berümten Landgrafschaft* Thüringen, *Frankf. und Gotha* 1684. in 4. Cap. I. pag. 14. hanc de illo tulit sententiam: *Endlich hat auch in diesem Seculo einen* Thüringischen *Chronisten abgegeben Herr* JOH. BINNHART, *welcher, ob er gleich vnter denen von* Wangenheim *nur ein Schulmeister war, doch darinnen noch zu loben ist, dasz er gleich von der Beschreibung der* Thüringischen *Länder vnd Städte, den Anfang seiner Schrifft macht. Wiewol nun bei ihm der Spruch eintrift, ein Chronologus achtet* 10 *Jahr nicht, er auch seine Sachen meistentheils aus dem* Rivander *geschrieben, vnd vielen irrgehenden Vorgängern folget, viel Cometen, die über vnserm Horizont nicht gesehen, anführet, vnd in den Nahmen der Fürsten vnd Oerter oft irret, will ich doch nicht viel von ihm vrtheilen, damit ich nicht in dem Verdacht komme, als wolt ich mehr hofemeistern als bessern. Sein Chronicon gehet bis* 1613. *in welchem Jahr er es auch denen in* Thüringen *berühmten von Adel,*

Adel, Wangenheim, Wizleben, Buttlar, *vnd* Hanstein *als deren etlicher Vnterrichter in ihrer Jugend er gewesen, zugeschrieben, vnd zu* Leipzig *durch* Nicol. Nerlichen *drucken lassen.* Incredibile propemodum dictu est, quot portenta, prodigia, atque ostenta, in Thuringia conspecta, & audita fuisse, auctor commemorat, quae omnia, pronum facilemque ad credendum illius animum produnt, fidemque scriptoris maxime eleuant.

CX.

Quaestiones theologicae & philosophicae CAESARII, S. Gregorii Nazianzeni *fratris,* graece & latine nunc primum editae ab Elia Ehingero, augustano; Beneficio manuscripti Codicis Electoralis bauarici & augustani. *Augustae Vindelicorum, typis Joannis Praetorii, Anno Christi MDCXXVI.* (1626). *Cum gratia & priuilegio S. Caes. Maiest.* in 4. pp. 229. except. dedicat. & indice pp. 10.

Librum esse rarum, nota docet marginalis MSta, Jo. Georg. Graeuii, *bibliothecae* heinsianae p. 58. adiecta. Exemplar illius ante oculos versatur, quod ipse Elias Ehingerus, augustanus, an. 1630. cum iam Rector scholae portensi praefectus esset, illius intulit bibliothecae. Continet haec editio *LXXIIX.* tantummodo CAESARII *quaestiones,* etiamsi in aliis v. c. in editione Gregorii nazianzeni *latina,* quam dedit Joan. Leunclauius *Basil.* 1571. & in *latina* eiusdem Gregorii editione, quam Jacob. Billius *Paris.* 1583. in fol. in lucem emisit, nec non in *graeco-latina* Frontonis Ducaei editione, in *Auctar. Bibliothec. Patrum Paris* 1624. *CXCV. quaestiones* inueniantur. Reliquas, enim, quae in bauarico codice exstiterunt, Ehin-

Ehingerus, Photii potiſſimum & Anton. Poſſeuini au-
ctoritate permotus, ex Gregorii nyſſeni libello, *de opificio hominis*, aliisue ſcriptoribus graecis, deſumtas fuiſſe exiſtimat. Fuerunt inter viros criticos etiam nonnulli, & praeſertim Jacobus Billius, qui in praefat. ad *Orat. X.* Gregorii naz. Tom. II. *Operum* Gregorii p. 546. omnes *quaeſtiones* CAESARIO abiudicarent, ſed illos ſuo abundare ſenſu, Photii, Glycae teſtimoniis, & auctoritate veterum Codicum dixit Petr. Lambecius L. IIII. *Commentar. de Bibliotheca* vindobonenſi p. 31. vbi Billii argumenta, ſatis confutantur. Elias Ehingerus praeter codicem bauaricum, quem ab Electore Maximiliano impetrauerat Matth. Raderus, vſus eſt codice bibliothecae auguſtanae, cui tunc temporis praefectus erat. Verbis CAESARII graecis, adiecit verſionem latinam Leunclauii. Librum dicauit Hieronymo Imhof & Bernardo Rechlingero S. Caeſar. maieſt. a conſiliis, & reipubl. auguſtanae Collegio Septemuirum. In fronte libri oculis obiicitur Eliae Ehingeri imago, quam Lucas Kilianus an. 1618. aetatis Ehingeri XLVII. ad viuum delineauit, & aere expreſſit. M. Jo. Hartmannus P. L. Caeſ. hoc adſcripſit elogium:

Talis Ehingerus *facie ſub imaginis vmbra*
Germana ſpirans integritate virum
Hancce comam hos oculos, hanc frontem, hoc pectus, & hoc os
Suada, Minerua, Venus, Gratia, Phoebus *habent.*
Hancce comam, hos oculos, hanc frontem, hoc pectus & hoc os
Quando vides docti, ſcito videre viri.

Cum CAESARII exemplar obtuliſſet Ehingerus Bavariae Duci, ille, exponente Radero, hoc vnum in eo ſibi diſplicuiſſe profeſſus eſt, quod eum *acatholicus* ediderit. Rem e Georg. Serpilii *Epitaph. Theolog.* ſueuic. p. 136. narrat Jacobus Bruckerus in *vita* Ehingeri, mox memoranda, pag. 115. not. (r). De CAESARIO,

SARIO, Gregorii nazianzeni fratre, domus augustae Archiatro, Comite rerum priuatarum, & Quaestore Bithyniae, A. C. 369. mortuo, vid. praeter *orationem*, a fratre Gregorio, *in funere recitatam*, Photius Cod. CCX. col. 539. & 540. edit. *rothom.* 1653. in fol. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. V. Cap. XIII. p. 542 sqq. Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 201 sqq. Petri Lambecii *Commentar. de Bibliotheca* vindobonensi L. IIII. pag. 31 sqq. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. I. col. 542 sqq. Louis Ellies Dupin *Bibliotheque des Auteurs ecclesiastiques* Tom. II. p. 232 seqq. Jo. Godofred. Zeiske *Programma*, *de* CAESARIO *medico orthodoxo*, *Budis.* 1745. in fol. Eliae Ehingeri Theologi & philologi celeberrimi, anno 1573. in coenobio oettingensi, cui nomen Christgarten, nati, & anno 1653. Ratisbonae mortui, munera varia, quibus praefectus, & fata, quibus agitatus fuit, aduersa, cognosci poterunt ex *memoria* Eliae Ehingeri *renouata*, *& translata ex concione funebri germanica, habita a* M. Andr. Steinero, in Henning. Wittenii *Memoriis philosophor.* Decad. VI. p. 160 sqq. Excerptum ex illa dedit Paull. Freherus in *Theatr. viror. erudit. claror.* pag. 1542. Illi autem in exponenda Ehingeri vita praeripuit palmam Vir Cl. Jacobus Bruckerus, qui cum orbe litterario communicauit: *de vita & scriptis celeberrimi quondam viri* Eliae Ehingeri *Commentationem*, *qua*, *haud pauca*, *histor. litterar. praesertim* augustanae, *illustrantia adducuntur. Accedunt ex schedis eius nondum editis quaedam. Augustae Vindelicor.* 1724. in 8. pp. 196. *Additamenta* ad istam *vitam* inueniuntur in Jo. Georg. Schelhornii *Amoenitatib. litterar.* Tom. IIX. p. 646 seqq.

CXI.

CXI.

BRVNONIS, *Carthusianorum Patriarchae sanctissimi, Theologi Parisiensis scholae doctissimi: & Remensis ecclesiae canonici moratissimi:* Opera & Vita post Indicem serie litteraria indicanda. *Venundantur a Jodoco Badio Ascensio, sub gratia & priuilegio post vitam explicandis.* in fol. folior. 520. except. praemiss. folior. 8.

Omnium operum, quae S. BRVNONI vulgo tribuuntur, prima & minus obuia haec est collectio, litteris romanis admodum nitide exscripta. In Michael. Maittaire *Annalibus typogr.* nulla illius facta est mentio. Jodocus Badius Ascensius illam dicauit Laurentio Alamandi Gratianopolitanorum *Episcopo & principi, diuique* Saturnini *apud* Tolossanos *antistiti, & magnae* Carthusiae *Conseruatori & tutelari praesidio.* Opera quae euulgauit Ascensius a Gulielmo Bibaucio carthusiensi, se accepisse testatur, in epistola dedicatoria, *apud Parrhisios sub Pascha* 1524. scripta. Epistolam sequitur *tabella atque index serie litteraria, in opera* B. BRVNONIS carthusianae *religionis auspicatissimi institutoris.* In hac operum collectione reperiuntur 1) *Liber expositionum CL. Psalmorum* David. fol. 1-248. eius in fine haec leguntur verba: *Finis expositionis luculentissimae & eruditissimae* B. BRVNONIS Carthusianorum *patriarchae & theologiae in schola* parisiensi *professoris doctissimi. In typographia* Jodoci Badii Ascensii, *ad Calendas Febru. M. D. XXIIII. Calculo roma. Deo gratiae.* 2) *Liber expositionum omnium epistolarum beati* Pauli 249-432. vbi haec adposita conspiciuntur: *Finis commentariorum non vulgarium* B. BRVNONIS carthusianae *religionis patriarchae & theologiae in schola quondam* Parisiensi *professoris doctissimi. Quae vero ex beato* Johanne Chrysostomo, *de diui* Paulli *laudibus, his apponi*

poni solent, quia nihil ad B. BRVNONIS *opera faciunt, & ad collectanea* Venerabilis Bedae *in eiusdem epistolas apposuimus, his non duximus apponenda. Subiicitur epistola,* Pauli *ad* Laodicenses *nuper in antiqua bibliotheca inuenta: sed quia inter catholicos vulgo non legitur, non est a* BRVNONE *elucidata.* 3) *Opuscula* B. BRVNONIS nimirum a) *Liber de laudibus ecclesiae* continens capit. IIX. fol. 433-440. b) *Liber de ornamentis ecclesiae* Cap. XII. 441-453. c) *Liber de nouis* Cap. X. 453-462. d) *Liber de festiuitatibus festiuitatum seu de festis domini* complectitur Sermones XIIX. 463-477. e) *Sermones V. de beata virgine* 477-481. f) *Sermones V. de martyribus,* 481-485. g) *de Sale & luce, ex verbis domini & ciuitate in monte posita, de apostolis, de caeteris doctoribus ac confessoribus Sermones XI.* 485-495. h) *Sermo de virginibus,* i) *de sancto* Michaele *archangelo,* k) *de contemptu diuitiarum* 495-497. Omnia haec *opuscula,* iam Ascensii aetate S. BRVNONI fuisse abiudicata, testantur verba initio libri *de laudibus ecclesiae* conspicua, vbi haec leguntur fol. 433. B. BRVNONIS Carthusianorum *patriarchae eruditissima opuscula, quae suspecto titulo, quia neoterica manu, semel offendimus,* Brunoni Signen. *episcopo ascripta; at cuiusuis sunt, bona sunt, &* BRVNONIS *sunt, & vt ex vetere inscriptione adducor,* Carthusiani. Eadem etiam pluribus verbis confirmata conspiciuntur, in epistola dedicatoria, supra memorata, vbi inter alia haec legimus: *haec opuscula, vt est mortalitas ad dissensionem propensa nonnulli aliis potius addicunt: quorum argumenta omnia conuincunt, venerandae vetustatis codices, quorum vnus ad nos missus, hunc habet in fronte, eadem manu ac littera, qua reliqua, exaratum titulum.* Incipit liber magistri BRVNONIS, qui Carthusiam instituit; *quem librum & titulum hic multis ostensum, vt ipse quoque videas, istuc integrum remitto. Alter est in* Carthusia magna, *habens omnia ista opera,* BRVNONI *nostro adscripta: nec dubito*

alicubi extare alios. Verum refellamus istorum auias. Est alius *inquiunt* stilus. *Est quoque* Horatio *alius in Odis, quam in sermonibus & epistolis: quia diuersum decorum exigit. nec vna conuenit phrasis expositioni in speluncis & cellis a minus literatis plerisque legendae: & concioni, ad quam literati conueniunt, habendae.* Praescribitur *inquiunt* episcopo Signensi: *sed falso, quia in dedicatione* Carthusiae *(vt opinor) suae se episcopum negat. Sed* Benedictum *inquiunt* patrem vocat, eum quem immodice laudat. *Vocat &* Abraham *patrem, quia eum imitandum hortatur &* Benedictum *praecipue sibi proposuit imitandum, prius eremicolam, deinde coenobitam monachum.* At scripsit in Exodon & Apocalypsin? *Nihil prohibet* BRVNONEM *hunc, in easdem scripsisse, licet forte non extent.* Ad haec omnia respondit, ea confutauit, & argumentis, nisi fallimur, idoneis demonstrauit, non S. BRVNONEM carthusianum, sed S. Brunonem, ex monacho astensi, ordinis benedictini in Liguria, Abbatem casinensem, & deinde Episcopum signiensem, anno 1125. mortuum, verum *opusculorum* esse auctorem, Maurus Marchesius, panormitanus, Congregationis casinensis monachus, in *dissertatione historica, de* S. Brunone, astensi, *atque ab eo conscriptis libris*, in *Bibliotheca maxima patrum* Tom. XX. edit. *lugdunens.* 1677. p. 1296 sqq. Eadem *opuscula*, titulo *Sententiarum* Brunonis, astensis, *Libri VI.* eidem Tom. *Bibliothec. max. Patrum* inserta leguntur p. 1739 sqq. Disertis praeterea verbis Brunoni astensi tribuuntur, a Petro Diacono, monacho, ac bibliothecario sacri casinensis archisterii, in Opusculo *de viris illustribus* casinensibus Cap. XXXIIII. p. 58. edit. Jo. Baptist. Mari, *Lutet. Paris.* 1666. in 8. & ab Augustino Oldoino, in *Athenaeo* ligustico, *Perus.* 1680. in 4. p. 121. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. II. p. 786 seqq. Inveniuntur denique in editione *Operum* BRVNONIS, ascensiana, 4) *Vita* B. BRVNONIS, oratione soluta conscripta, multisque figuris, ligno incisis, ornata. Initio

Initio fabula illa depicta conspicitur, quam caussam fingunt nonnulli, qua sanctus BRVNO permotus, in eremum secesserit. Raimundum nimirum Diocrum, Doctorem parisiensem, mortuum, & iam feretro impositum, veluti de somno expergefactum, & se *adcusatum, iudicatum*, & *damnatum* pronunciasse, memorant. Legebatur quidem eadem fabula, in *breuiario* olim *romano*, sed sapienti postea consilio expuncta fuit. Inuenti tamen recentioribus temporibus fuerunt nonnulli, ecclesiae romanae doctores, qui veritatem fabulae, nouis argumentis adstruere sustinuerunt. Eminent inter illos Polycarpus de la Riviere, Carthusianus, qui fabulam defendit in libro, qui inscribitur: *L'Angelique des excellences & perfections immortelles de l'ame, Lyon* 1626. in 4. Theophil. Rainaldus in *Antemurali*, quod praemittitur libro, hoc titulo: S. Joannes Benedictus, *Pastor & Pontifex* Auenione *an etiam* Lugduni? *lucubratio ex qua iudicari potest, an sanctus* Benedictus, *inter sanctos* lugdunenses *recenseri merito possit, Auenione* 1643. in 8. edito; Andreas du Saussay, in *epistola didascalica, de caussa conuersionis* S. BRVNONIS Carthusianorum *patriarchae, Colon.* 1645. in 8. quam editionem curauit Barthold. Nihusius, qui *epistolam* praemisit, in qua eamdem fabulam defendendam suscepit. Recusa fuit A. du Saussay *epistola didascalica Paris. iuxta exemplar coloniens.* 1646. in 8. pp. 51. Strinxit contra fabulae patronos calamum Jo. Launoius, & edidit *de vera caussa secessus* S. BRVNONIS *in eremum, dissertationem: seu defensam* romani breuiarii *correctionem, circa historiam* S. BRVNONIS, *Paris.* 1646. in 8. Recusa fuit cura Joan. Portneri *Argentorati* 1656. in 8. *Tertia editio auctior & correctior* prodiit *Paris.* 1662. in 8. ad quam illa exscripta est, quam dedit Georg. Serpilius *Francof.* 1720. in 4. Inserta etiam legitur Tom. II. P. II. *Operum* Jo. Launoii *omnium*. Id admodum aegre tulerunt Theophilus Rainaldus, & Joannes Columbi e S. J. qui Launoium

 editis

editis impugnarunt scriptis. Prior euulgauit nomine Honorati Leotardi adsumto, Herculem Commodianum Launoyum *repulsum*, *pro* Breuiario romano, *pro stigmatibus* S. Francisci, *pro translatione aedis lauretanae*, *Aquis Sext. typis Monerianis* 1646. in 8. Satyrae mordacissimae argumentum Niceron Tom. XXVI. des *Memoires* pag. 285. his expressit verbis *De tout les livres qu'on a de* Raynaud, *il n'y en a point qui soit plus rempli d'emportemens & d'iniures que celui-ci: c'est une Satyre depuis le commencement jusqu' à la fin. Il y represente* M. de Launoi *sous le personnage de l'Empereur* Commode, *qui quoique le plus lâche des hommes, croioit se rendre formidable en s'habillant en* Hercule; *& comme un homme qui attaquoit sans aucune raison les anciennes traditions des Eglises.* Idem paullo post, litem denuo mouit, & in lucem prodire iussit *Trinitatem Patriarcharum*, S. BRVNONEM *Stylitam mysticum*, S. Franciscum Paulanum, *Oromasdem religiosum, ex luce & veritate compactum*, S. Ignatium Loyolam, *animam mundi*, *Lugduni* 1647. in 8. Posterior emisit contra Launoium *dissertationem de* Carthusianorum *initiis, seu quod* BRVNO *adactus fuerit in Eremum vocibus hominis rediuiui*, Parisiis, *qui se accusatum, iudicatum & damnatum exclamabat;* quae legitur P. I. *Opuscular.* eius *varior. Lugdun.* 1668. in fol. editorum. Conf. de hac controuersia Jo. Launoii *elogium Londini* 1685. in 8. p. 9 seqq. Niceron *Memoires* Tom. XXXII. p. 106 seqq. *Obseruat.* halenses *select.* Tom. VII. pag. 380 seqq. *Vita* ista BRVNONIS, cuius fidei parum esse tribuendum, Launoius l. cit. Cap. II. §. 4. monuit, iam anno 1508. cum *expositione in epistolas* Paulli in 4. prodierat. In editione *ascensiana* illi subiiciuntur 5) *Epigramma paraeneticum ad caelestia capessenda, beati* BRVNONIS *Confessoris &* Carthusian. *patriarchae*, 6) *Epitaphium*

Laudandus BRVNO *fuit in multis sed in vno*
Quod fuit aequalis vitae, vir in hoc specialis

Semper

Semper erat festo vultu, sermone modesto:
Cum terrore patris, monstrauit viscera matris:
Nullus eum magnum, sed mitem sensit vt agnum
Prorsus in hac vita, verus fuit Israelita
Hunc Deus a poenis rape: sedibus infer amoenis.

7) *Epistola Sodalium* carthusianorum Sanctae Mariae ab Eremo, *quae dicitur* Turris in Calabria, *ad plurima religiosorum & ecclesiasticorum virorum collegia, pro iustis patri suo de more soluendis,* scripta prid. Non. Octobris an. 1101. 8) *Vita* B. BRVNONIS *a* Zacharia Benedicto, Italo, patria vicentino, Ord. cartusiani, in coenobio S. Andreae de littore, Venetiis, circa annum 1508. claro, carmine hexametro satis terso conscripta. Praemittuntur illi Antonii Possidii, tergestini, *poetae laureati, sacerdotisque iureconsulti;* Marci Antonii Caballii, romani, *poetae laureati;* Petri Calcidii, capuani; Dominici Palladii, sorani, carmina encomiastica. Inscripsit Zacharias Benedictus, poemation suum, nomine Francisci a Puteo, carthusiens. Ordin. general. Prioris. Errant qui *vitam* B. BRVNONIS carmine conscriptam, & poemation *de sacratissima ordinis carthusiensis origine ac successu,* opuscula esse diuersa sibi persuadent. Conf. de Zacharia Benedicto, Gerard. Jo. Vossius *de Historic. latin.* L. III. Cap. X. p. 583. Anton. Posseuinus in *Apparat. sacro* Tom. III. pag. 379. Theodor. Petreius in *Bibliotheca carthusiana, siue illustrium sacri* carthusiensis *ordinis Scriptorum catalog. Colon.* 1609. in 8. p. 297. Carol. Jos. Morotius in *Theatro chronologico ordinis* carthus. *Taurini,* 1681. in fol. p. 116. Christ. Schoetgenius in *Continuat. Bibliothec.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XXI. p. 919 sqq. Vltimum, in Collectione *Operum* S. BRVNONIS, occupat locum 9) *Hecatostichon apologeticum,* D. Jacobi Hieronymi, *carthusianam Religionem, in* valle viridi, *ad pomoeria* parisina *professi, quo phrasin* B. BRVNONIS *patris sui, quod nasutis hominibus humilior videatur, a calumnia defendit, & sententiarum pondera lance*

 iusta

iusta appendit. In fine *Operis* haec tantummodo leguntur verba: *Sub Pascha MDXXIIII.* (1524) *in typographia* ascensiana. His verbis subiiciuntur verba; *ex priuilegio regio in quadriennium & ex promissione Prioris* Carthusiae magnae, *ne dicto quadriennio durante, quispiam religiosorum suorum aliubi curet imprimenda opera* BRVNONIS, *aut impressa coemat, sub solita religiosis poena.* Recentissima *operum* S. BRVNONIS editio est, quam Theodorus Petreius, *Coloniae ex officina Bernardi Gualtheri* 1611. III. Tom. in fol. euulgauit. Conspectum illius vide in Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. latin. med. & infim. Latinit.* L. II. p. 786 sqq. Praeter auctores, qui vitam S. BRVNONIS, Germani, e Colonia agrippina oriundi, in eremo Calabriae, anno 1101. mortui, & sanctis an. 1514. a Leone X. adscripti, exhibuerunt, a Fabricio l. c. memoratos, conferri merentur Antonii Posseuini *Apparat. sac.* Tom. I. pag. 252. Robert. Bellarmini *de Scriptor. eccles. Liber* p. 294 sqq. edit. *Paris.* 1658. in 8. Guil. Caue *Histor. litter. Scriptor. ecclesiasticor.* p. 623. Anton. Pagi *Critica in Annales* Baronii Tom. IIII. p. 294 sqq. 323. 346 seqq. Natal. Alexandri *Histor. ecclesiast.* Secul. XI. & XII. Tom. VI. Cap. V. Artic. IIX. p. 509. & Scriptores ab illis citat.

CXII.

Venerabilis patris, fratris JOHANNIS DE CAPISTRANIS, *ordinis minorum & iuris vtriusque doctoris,* Tractatus de Cupiditate. in fol. form. minor. folior. 83.

In indicibus operum, quae Henricus Whartonus, Casimir. Oudinus, aliique JOANNI CAPISTRANO adscribunt, nullum reperitur, quod *de cupiditate* inscribitur: Robertus tamen Bellarminus *de Scriptor. ecclesiast.* p. 391. Lucas Waddingus *de Scriptor. Ord. Mino-*

Minorum Rom. 1650. in fol. pag. 196. opus illum *de Cupiditate* composuisse memorant, quod Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 352. & Anton. Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. II. p. 130. libris tribus absolui scribunt, quamuis in exemplari, quod ante oculos positum est, duo tantummodo *tractatus*, vel, si mauis, libri reperiuntur, quorum posterior in tres diuiditur partes. Librum seculo XV. litteris gothicis impressum, non vulgaris esse raritatis, ex eo coniicimus, quod nemo e scriptoribus, qui JOAN. CAPISTRANI opera recensent, illum editum fuisse perhibet. Sed forte recentior libri exstat editio. Cum enim apud nonnullos v. c. Henr. Whartonum in *Adpendice ad* Guil. Cauei *Histor. litterar. Scriptor. ecclesiastic.* pag. 121. Casimir. Oudinum in *Commentar. de Scriptor. eccles.* Tom. III. col. 2462. JOANNIS CAPISTRANI *de vsuris & contractibus* librum *Venetiis* an. 1583. impressum legimus, in eam inducimur sententiam, vt librum esse *de cupiditate* credamus, qui, mutato titulo, in lucem editus fuerit. Per omnem enim fere librum, nihil aliud, praeter materiam de foenore, vsuris, & quae eo spectant, deprehendimus. Sed aliis id disquirendum relinquimus, cum librum *de vsuris, Venetiis* impressum, euoluere nobis non licuit. Initium *tractatus* siue libri I. tale est; *Tractatus de cupiditate venerabilis patris fratris* JOHANNIS DE CAPISTRANIS *ordinis Minorum & iuris vtriusque doctoris. In quo de variis criminibus per quae aliena vsurpantur. Nec non de vsura. plenissime societateque mercatorum licita & illicita. de comparatione redditiuum perpetuorum & vitalium in pecunia aut rebus aliis cum pacto redemptionis & sine. Materia etiam monete. & complura vtilia. & quotidie occurrentia. continentur. feliciter incipit.* Secundi libri pars prima, inscribitur *casuum declaratio*, quoniam in illa varii adducuntur casus, *in quibus vsura sit licita, quibusve licet vltra sortem exigere vel accipere.* Secunda pars nominatur *specierum distinctio, in qua ponitur*

seu distinguitur vsura in quatuor species, *in realem*, *mentalem*, *manifestam & palliatam.* Tres priores, sicco, quod aiunt, pede transiit, & per omnem fere partem secundam *de palliata vsura* loquitur. Tertiae parti titulum fecit *figurationis*, vbi *vsurarium septem turpissimas & horribiles figurationes amplecti* ait *in se ipso*, *quippe qui figuretur*, 1) *per infernum*, 2) *per mortem*, 3) *per mare*, 4) *per flumen*, 5) *per canem*, 6) *per talpam*, 7) *per araneam.* Quo tempore & ex qua typographica officina, liber in lucem exierit, non constat, cum in calce illius nihil tale reperitur. JOANNES CAPISTRANVS s. A CAPISTRANO s. DE CAPISTRANIS, Italus, non Hispanus, vt a Petro Ranzano in *Epitome rerum hungaricar.* Indice XXV. in Jo. Georg. Schwandtneri *Scriptor. rerum hungaricar.* Tom. I. *Lips.* 1746. p. 385. perperam vocatur, cognomen a Capistro, vico aprutino adeptus est. E nobili Chiolorum stirpe oriundus, anno 1385. in lucem editus fuit. S. Bernardi senensis discipulus, Minoritarum regularis obseruantiae, in conuentu florentino sodalis, & ordinis sui, in cismontanis partibus bis vicarius generalis, & haereticae prauitatis per Germaniam, Hungariam, Bohemiam, & regiones adiacentes inquisitor, eorum qui ecclesiae romanae aduersabantur, infensissimus hostis exstitit, & non solum concionibus eos ad frugem, vt credidit, reducere conabatur, sed etiam igne, ferroque, quibus renitentes prosequutus est. In Campania & Piceno, id experti fuerunt sic dicti fratricelli, quorum oppidula octoginta sex combussit. Cum Hussitis in Germania, & Bohemia grauissimum bellum gessit Tandem ad Turcas conuersus, collectis militum, & rusticorum cruce signatorum copiis ingentibus, Taurunio, vrbi Hungariae munitissimae, quae vrbs Belgradum hodie vocatur, a Muhamete, Turcarum Imperatore obsessae, anno 1456. suppetias tulit, ipse crucem vexilli loco praeferens, in prima acie constitit, magnaque clade Turcas repressit, vrbemque obsidione

obsididione liberauit. Vid. Aen. Syluii *Histor. bohem.* Cap. LXV. p. 137 sqq. edit. *Oper. Basil.* 1551. in fol. M. Joan. de Thwrocz *Chronica* Hungarorum Cap. LV. in Jo. Georg. Schwandtneri *Scriptor. rerum hungaric.* Tom. I. p. 272 sqq. Petri Ranzani *Epitome rerum hungaricar.* indice XXV. & XXVI. apud Schwandtner. l. cit. p. 384 sqq. Petri de Rewa *de Monarchia & S. Corona regni* Hungar. Centur. V. apud Schwandtner. Tom. III. p. 669 sqq. Anton. Bonfinii *rerum hungar.* Decas III. Libr. IIX. p. 487 sqq. edit. *wechel.* 1581. Multum in animis hominum eius valuisse conciones, quas latino semper pronunciauit sermone, verba testari poterunt Alberti Krantzii, qui *Histor. eccles.* L. XI. Cap. 39. p. 313 sqq. edit. *Wechel.* 1576. in fol. ait; *post duos annos venit ex* Italia *religiosus pater* JOANNES DE CAPISTRANO, *ordine Minor. reformationis excitator acerrimus*, Bernardini *discipulus, eius qui primus de reformatione eius ordinis curauit in* Italia. *Venit* (*inquam*) *in* magdeburgensem *prouinciam; Ipsius viri* (*vt ferebant*) *adspectus mouebat adstantes, ipse dicentis adparatus,* (*nam vernaculae nostrae expers, latina lingua vtebatur*) *in populo euergiam fertur habuisse mirabilem, cum post illum ex fratribus, qui eum multi & praestantes viri sequebantur, aliquis interpretaretur populo, quae ille ante enunciasset, vtriusque sermone in quintam horam extracto, cum prior* JOANNES *in tribus, & qui sequebatur, per reliquum tempus differeret. Commouit vsque adeo populum, vt omnia vana ludorum genera, scacos, aleas, quidquid id generis est, conferrent in forum, fœminae toralia, & structuras capitis, ac alia redimicula vana, vno igne, inspectante populo concremarent.* Obiit Villaci, in diœcesi quinqueecclesiensi, mœrore, ob Matthiae Hunniadis Coruini mortem, teste Bonfinio l. cit. p. 494. correptus, anno 1456. aetatis suae LXXXI. A Gregorio XV. pontifice, ob praeclara in ecclesiam romanam, ad quam XII. millia infidelium, pluresque schismaticos, reuocasse dicitur, merita, *beatis*, ab Alexan-

dro IIX. vero, anno 1690. *sanctis* adscriptus fuit. Vitam JOANNIS CAPISTRANI, data, quod aiunt, opera, descripsit Amandus Hermannus. monachus franciscanus, titulo CAPISTRANI *triumphantis, Prag.* 1700. in fol. Conf. de illo, praeter scriptores iam citat. merentur Joannis Cochlaei *Historia* Hussitarum, *apud sanctum Victorem prope Moguntiam*, 1549. in fol. L. X. p. 366 sqq. Jo. Dubrauii *Historia bohemica* L. XXVIIII. p. 237. L. XXXI. p. 240 edit. Marqu. Freheri, Wencesl. Hagecii *boehmische Chronica, übersetzt durch* Jo. Sandel *Prag* 1596. in fol. Tom. II. fol. 154 sqq. Jo. Weichard Valuassors *Ehre des Herzogthums* Crain, *Laybach* 1689. in fol. Tom. I. Libr. IIX. Sect. I. p. 498 sqq. Joan. Dlugossi *historia polonica* passim, inprimis L. XIII. col. 74 sqq. edit. *Lips.* 1712. vbi illum praedicationes suas, signis & operibus stupendis confirmasse, mortuis vitam, coecis visum, multis linguae vsum, claudis gressum, paralyticis membrorum sanitatem, solo verbo, in nomine Jesu Christi contulisse, & plenum spiritu domini prophetico, omnes languores curasse iactitat. Eadem ex Aeneae Syluii *Vita* Friderici III. refert Jaques Lenfant in l'*histoire de la guerre des* Hussites, *& du Concile de* Basle Tom. II. L. XXIII. pag. 254 sqq. Anton. Mongitore in *Bibliotheca sicula* T. II. Panorm. 1714. in fol. p. 22. Antonium Sessam, panormitanum, prelo parata habuisse s. JOANNIS DE CAPISTRANO ordinis Minorum Obseruantium, *opera omnia*, diuturno labore viginti annorum collecta, notis illustrata, & in Tomos XVII. digesta, in fol. scribit.

CXIII.

Canones Penitentiales ex variis sanctorum Pontificum decretis collecti, quorum noticia viris ecclesiasticis non minus vtilis quam necessaria. in 4. folior. 8.

Lipsi

Lipsi (Lipsiae) *impressit* Jacobus Thanner Herbipolitanus. *Anno nostre salutis Millesimo quingentesimo septimo* (1507) opusculum litteris gothicis. Editorem nactum est Matthiam Weysman, Cuickauium, *artium in academia* lipsiensi, *liberalium professorem*, qui epistolam dedicatoriam ad Joannem Czeydler Cuickauium, *artium Philosophie Magistrum*, *sacrarumque litterarum expositorem*, praemisit. Quamquam, inter romanae ecclesiae doctores, de *canonum poenitentialium* numero & ordine non conuenit, & alii cum fratre Angelo de Clauasio, eos ad numerum vigenarium referunt; alii cum Henrico de Bartholomaeis R. E. Cardinali & episcopo hostiensi XLVI. *canones* esse statuunt; editor tamen Athanasium sequitur & *Canones* XLVII. ex *summa* fratris Astesani excerpsit. Illis addidit excerptum, ex Augustini libro, *de poenitentia*, in quo agitur, *de iis, quae in poenitentia, peccatores considerare oportet*.

CXIIII.

Tractatus *sancti* BONAVENTURE, Breuiloquium, itinerarius mentis in Deum, Paruum bonum (*siue*) regimen conscientie, (*siue*) Fons vite. Soliloquium siue de quattuor exercitiis deuotorum. Lignum vite. Centiloquium. Apologia pauperum. Epistola eiusdem eliminans errorem cuiusdam magistri circa regulam beati Francisci. Epistole plures. Epistola eiusdem dans regulam omnibus in Christo viuere volentibus. Viginti passus de virtutibus bonorum religiosorum. De reductione artium ad theologiam. De tribus ternariis infamibus. Expositio orationis dominice. De septem gradibus contemplationis. Laudismus (*siue*) Laudisonus de sancta cruce. in fol. folior. 274.

Codex

Codex litterarum charactere gothico exscriptus est. Quamuis in fine, nec loci, nec anni, nec typographi indicium exhibetur, editionis tamen annus, bis in illo inuenitur. Septimae enim parti *breuiloquii* haec verba adiecta sunt: *Finit hic breuiloquium Fratris* BONAVENTVRE *ordinis Minorum Deo gratias B. D. V. Anno Dni M. CCCC. LXXXIIII.* Et in fine *Centiloquii* haec leguntur verba: *Et sic est Finis Centiloquii venerabilis* BONAVENTVRE *duce & generali magistro fratrum Minorum Cardinali episcopo titulo albanens. & sacre theologie doctore eximio. Finitique anno domini M CCCC. LXXXIIII.* (1484) *in vigilia Petri & Pauli apostolorum* &c. Mich. Maittaire haec collectio non innotuisse videtur. Voculam *fiue* in titulo, quem adscripsimus, vncis inclusam, addidimus, ne lectores, plures in collectione exstare existiment, quam re ipsa, in illa inueniuntur, *tractatus.*

CXV.

Egregium opus, subtilitate & deuoto exercitio precellens paruorum opusculorum. *doctoris seraphici sancti* BONAVENTVRE. Prima pars in fol. formae minor. folior. 355. excepto prologo, & tabula folior. 26.

Secunda pars folior. 349. si prologum & tabulam foliorum 20. exceperis.

Vtriusque voluminis litteris gothicis exarati, argumentum ex exemplari Bibliothecae sancti Germani de Pratis parisiensibus (*S. Germain des Pres*) exposuit, Casimir. Oudinus Tom. III. *Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclesiastic.* col. 386 sqq. In primi voluminis calce haec leguntur verba: *Finiunt tractatus quamplurimi sancti* BONAVENTVRE *de volumine prime partis. Impressi* Argentine. *An. dni M. CCCC. XCV.*

In

In fecundi voluminis fine, haec fe obferunt oculis verba: *Finiunt tractatus quamplurimi sancti* BONAVENTVRE *de volumine fecunde partis. Impressi* Argentine *anno dni. M CCCC. XCV.* (1495) *Finiti fexta feria ante festum, sancti Thome apostoli.* Sine dubio eadem editio eft, quam Mich. Maittaire Tom. I. *Annal. typogr.* p. 596. adtulit, fed *quatuor* ibidem *volumina* complecti dicitur opus, quod tamen *duobus* tantummodo *tomis* abfoluitur. In fplendidiffima omnium *Operum* S. BONAVENTVRE editione, quae iuffu Sixti V. curantibus Conftantio Buccafoco, Cardinali Sarnano, Angelo Rocca, Francifco Lamata, & Petro Galefinio, *Romae ex typographia vaticana* 1588 - 1596. VII. Tomis in fol. prodiit, haec *opufcula* duobus voluminibus pofterioribus comprehenduntur. Cum vero editio *Operum* S. BONAVENTVRAE *romana opufcula* ob oculos ponat LXXIII. & in prima, quam adtulimus, editione *argentinenfi*, LXVIIII. tantummodo reperiantur, id potiffimum Cafimir. Oudinus l. c. col. 383. aemulationi, inter fratres ordinis Minorum, & Praedicatorum tribuit. En! ipfa illius verba: *Nouerunt in hiftoriis eruditi, quam aemulationem ab antiquo inter fefe habuerint, ambo ordines* Fratrum Minorum *&* Praedicatorum: *vnde quemadmodum* Pius V. *Dominicanus*, S. Thomam Aquinatem *inter Ecclefiae Doctores accenfuerat, ita etiam* Sixtus V. *Francifcanus* S. BONAVENTVRAM *fodalitii fui alumnum, fextum Ecclefiae Doctorem inftituit. Et quemadmodum etiam fratres Dominicani in editione* romana *anni 1570. omnium* S. Thomae Aquinatis *opufculorum ad LXXIII. opufcula vndique emendicata peruenerant: ita Francifcani an. 1596. in editione* romana *omnium* S. BONAVENTVRAE *opufculorum, ad opufcula LXXIII. affurgunt, ne pofteri minorem* Thomâ Aquinate S. BONAVENTVRAM *crederent.* Multi quidem, data, quod aiunt, opera, S. BONAVENTVRAE, balneoregienfis (Bagnarea) Hetrufci, Doctoris feraphici, Ordinis Minorum generalis, Epifcopi albanenfis, Presbyteri cardinalis, & fexti ecclefiae

ecclesiae latinae doctoris, qui graece Eutychius siue Eustachius, patrio vero nomine, Joannes Fidanza adpellabatur, vitam litteris consignatunt, sed prae ceteris legi merentur Anton. Posseuini *Apparat. sacer* Tom. I. p. 245 sqq. Guil. Caue *Histor. litterar. scriptor. eccles.* p. 728 sqq. Casimir. Oudini *Commentarius de scriptor. & scriptis eccles.* l. cit. vbi dissertatio singularis *de vita & scriptis* S. BONAVENTVRAE reperitur. Theophili Rainaldi *Indiculus Sanctorum* lugdunens. T. IIX. *Operum* p. 37 sqq. Dominique de Colonia *Histoire litteraire de la Ville de* Lyon Tom. II. p. 307 sqq. Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. II. p. 690 sqq. Jo. Henr. a Seelen *sermo de* BONAVENTVRA *scholastico doctore*, in eiusdem *Eclogario*, *Lubec.* 1745. in 8. p. 51 sqq. Anonymi monachi franciscani *Histoire abregée, de la vie, des vertus, & du culte du St.* BONAVENTVRE *de l' Ordre de FF. Mineurs, Cardinal Evêque d' Albano, Docteur de l' Eglise, & Patron de la ville de* Lyon, *écrite par un Religieux Cordelier, à Lyon* 1750. in 8. quibus in libris omnia, quae Petrus Galesinius, Octauianus de Martinis, Lucas Waddingus, Claudius Floridus, Adrianus Bailletus, allique plures, de S. BONAVENTVRA paullo prolixius narrauerant, in compendium redacta leguntur.

CXVI.

Corpus vniuersae Historiae, praesertim Bizantinae. JOANNIS ZONARAE Annales, aucti additionibus GEORGII CEDRENI NICETI ACOMINATI CHONIATAE lib. XVIIII. NICEPHORI GREGORAE lib. XI. LAONICI CHALCONDYLAE lib. X. historiae Turcicae. In fine etiam additus est locupletissimus rerum Index. *Lutetiae apud Gulielm. Chaudiere, via Jacobaea, sub insigni Temporis* 1567.

1567. *Cum priuilegio regiae Maiestatis.* in fol. folior. 172. except. praemiss. folior. 34.

Ita inscribitur pars prima Collectionis latinae, aliquot scriptorum, qui in exponendis Imperatorum byzantinorum rebus gestis, operam posuerunt. Ex eo autem tempore, quo *historiae byzantinae scriptores Parisiis* & *Venetiis*, graece & latine in lucem prodierunt, eiusmodi collectiones latinae neglectae, raro se obferre solent, & in bibliothecis instructissimis, tantummodo delitescunt. Typographus Guilielmus Calderius, siue Chaudiere, in epistola dedicatoria, ad Jacobum a S. Andraea, *praefecturae libellorum supplicum, in curia* Parisiensi, *Praesidem*, Francisci Balduini, JCti clarissimi, instinctu factum esse adfirmat, quod ex officina libraria, quam, eo tempore, instruxerat, speciminis loco, hoc *byzantinae historiae corpus*, quod in Germania, per partes, editum erat, vno volumine comprehensum ederet. Post epistolam dedicatoriam Luteriae Parisiorum 1566. id. Nouembr. scriptam, reperiuntur duo G. Genebrardi Theologi parisiensis epigrammata, alterum latinum, *ad studiosos historiae*, alterum graecum *de* ZONARA *&* *ceteris historiae byzantinae scriptoribus.* Versio ZONARAE ipsa Hieron. Wolfii est, cuius & hic reperitur dedicatio, ad Anton. Fuggerum, Kirchbergae & Weissenhorni dominum, Caesareae Maiestati a consiliis. Is sane praemio proposito Hieron. Wolfium excitauerat, vt hunc susciperet laborem, & JOANNIS ZONARAE *Annales*, ex viennensi MSto, & aliis quatuor codicibus, *cum versione & notis Basil.* 1557. in fol. in lucem emitteret. Conuersionis suae rationem ipse exposuit, in epistola ad Anton. Fuggerum, memorata. Cum GEORGII CEDRENI *Chronicon Basileae apud Jo. Oporinum & Episcopios fratres* 1566. in fol. prodiret, Guil. Calderius, eo praesertim spectauit, vt Joannes Ayminius, e CEDRENO repeteret, & ZONARAE insereret, quod magis desiderabatur, sicuti id in primis

in

in tertio ZONARAE tomo factum esse conspicitur. Omnium optima ZONARAE nostris temporibus, est editio, quae hoc in lucem emissa fuit titulo: ΙΩΑΝΝΟΥ του Ἀσκητου του ΖΩΝΑΡΑ γεγονοτος του μεγαλου δρουγγαριου της βιγλας, καὶ πρωτοασηκρητις χρονικον. IOA. ZONARAE *Monachi, magni antea vigilum Praefecti, & primi a secretis Annales.* Carolus du Fresne Dom. du Cange *Regi a Consiliis, &* Franciae *apud* Ambianos *Quaestor,* Wolfianam *editionem, cum scriptis codicibus contulit: latinam versionem recensuit, Annales notis illustrauit, Parisiis e typographia regia* 1686. in fol. formae maior. Tom. I. pp. 648. except. praemissis. Tom. II. pp. 362. & 163. non computatis indicibus. Displicuit Carolo du Fresne, Hieron. Wolfii diuisio, in tres tomos, & idoneam olim adhibitam, in partes duas, & libros XIIX. restituit, librosque capitibus distinxit, subiuncto *breui summario chronologico* Anonymi, ab Adamo, ad Alexium Comnenum, quod iam ante illum Dionysius Petauius, cum Nicephori constantinopolitani *breuiario historico, graece & latine, Paris.* 1618. in 8. euulgauerat. Repetita fuit editio ZONARAE parisiensis, quae partem *Corporis historiae byzantinae* constituit, *Venetiis in typographia Barthol. Jauarina* 1729. in fol. formae maior. cuius recensio vid. in denen *Nachrichten von einer* hallischen *Bibliotheck* Tom. V. p. 422. De JOANNE ZONARA constantinopolitano, qui sub Alexio & Joanne Comneno floruit, vid. Caroli du Fresne praefatio ad *Annales,* Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. V. Cap. IIII. p. 156. Cap. XLII. p. 241 sqq. vbi variae *Annalium* editiones memorantur. Conf. Gerard. Joan. Vossius *de Historicis graecis* L. II. Cap. XXVII. p. 230 sqq. edit. *Lugd. Bat.* 1624. in 4. *Bibliotheca* hamburgensis *historica* P. VIIII p. 91 sqq. Guil. Caue *Histor. litter. scriptor. ecclesiastic.* p. 748. Pars collectionis latinae secunda, hoc inscribitur titulo:

NICETAE ACOMINATI CHONIATAE, *Magni Logothetae secretorum Inspectoris & Iudicis veli, Praefecti sacri cubiculi:* LXXXVI. Annorum historia, videlicet ab anno restitutae salutis circiter MCXVII. in quo Zonaras desinit, vsque ad annum MCCIII. Libris XVIIII. descripta, quorum hic ordo est: I. Liber de rebus gestis Ioannis Comneni, Alexii filii, quem vulgo Caloioannem. VII. Libri de rebus gestis Manuelis Comneni, filii Ioannis I. Liber de Alexio Porphyrogenito, Manuelis Comneni filio. II. Libri de rebus gestis Andronici Comneni. III. Libri de imperio Isaaci Angeli Comneni. III. Libri de imperio Alexii Angeli Comneni, post fratrem Isaacium caecatum & eiectum. I. Liber de Isaacio, & filio eius Alexio, post recuperatum, Germanorum & Venetorum ope, Imperium: in quo etiam de Alexio Duca, cognomento Murzuflo, seu superciliofo, & confusione status publici, & Constantinopolitano excidio agitur. I. Liber de initiis imperii Balduini & Herrici fratrum, Flandriae Comitum. Opus Lectu iucundum & vtile, primum liberalitate magnifici & generosi viri D. Antonii Fuggeri &c. Caesareae Maiestati a consiliis, &c. Latine Hieronymo Wolfio Oetingensi interprete editum, cum indice copioso rerum: Nunc autem denuo cum graeco diligentissime collatum, ac proinde pluribus in locis, quam antea correctum & emendatum. *Lutetiae apud Guilielmum Chaudiere, via Iacobaea, sub insigni Temporis M. D. LXVI.* (1566) *Cum priuilegio regiae Maiestatis* in fol. folior. 77. non numerat. indice folior. 7.

Comparauerat ſibi Antonius Fuggerus, Conſtantinopoli, per Joannem Dernſchuuan, ab Alexandro Chartophylace, Diacono conſtantinopolitano, *hiſtoriae byzantinae libros XXI.* a NICETA ACOMINATO compoſitos, quos Hieronym. Wolfius, cum aliis duobus MS. graecis, conlatos, adiecta verſione, & notis ſiue caſtigationibus, edidit *Baſil. ex officina oporiniana* 1557. in fol. Dicauit illos, vt edito Zonara factum erat, patrono ſuo Antonio Fuggero, epiſtola, quae etiam huic editioni praefigitur. Auxit vero typographus pariſienſis editionem ſuam *Michaelis Choniatae monodia, in funere* NICETAE *fratris, a* Petro Morello, *e graeco ſermone in latinum conuerſa.* Is ſane P. Morellus, nonnullos libros e NICETAE CHONIATAE *theſauro orthodoxiae*, ſuadente Joanne a S. Andrea tranſtulerat, quibus hanc *orationem* fratris *funebrem* & *epiſtolam* ad Joannem a S. Andrea, in qua obiter *vitam* NICETAE CHONIATAE narrat, praefixit. Inſerta poſtea fuit haec *monodia* Michaelis *Bibliothec. maximae patrum* T. XXV. *Lugd.* p. 180ſqq. Finis imponitur huic parti ſecundae *indice rerum & verborum* ſatis copioſo. Quae Leo Allatius in Hier. Wolfii verſione caſtigauerit, vid. in *praefat.* libri, quem, hoc, in lucem emiſit, titulo: *Excerpta varia graecorum Sophiſtarum ac Rhetorum*, Heracliti, Libanii antiocheni, Nicephori Baſilacae, Seueri alexandrini, Adriani tyrii, Iſaaci porphyrogennetae, Theodori cynopolitae *& aliorum. Annexa ſunt nonnulla carmina diuerſorum, &* Leonis Allatii *ad* Vrbanum IIX. *Ennedecaëtericus*, *Carmine iambico*, *ex primo Tomo nondum edito*, *variorum antiquorum eiusdem* Allatii, *ab eodem nunc primum vulgata graece & latine reddita. Romae* 1641. in 8. Anno 1593. Simon Goulartius, ſiluanectenſis, NICETAE CHONIATAE *hiſtoriam byzantinam*, ab Hieronymo Wolfio adornatam, *Geneuae* in 4. recudendam curauit, illique *chronologiam* praemiſit, ſingulis libris *breuiaria* praefixit, *notasque morales ac politicas*, margini adpoſuit. Iſta poſtea

editio

editio repetita fuit, inter *scriptores historiae byzantinae*, hoctitulo: ΝΙΚΗΤΟΥ ΑΚΩΜΙΝΑΤΟΥ Ἱστορία. NICETAE ACOMINATI CHONIATAE *Magni Logothetae, Secretorum Inspectoris, & Judicis veli, praefecti sacri Cubiculi, Historia:* Hieronymo Wolfio, Oetingensi, *interprete. Editio glossario graeco-barbaro auctior. Cura & studio* Caroli Annibalis Fabroti, J. C. *Parisiis e typographia regia* 1647. in fol. form. maior. p. 464. excepta *epistola* dedicatoria ad Julium R. E. Principem Cardinalem Mazarinum, Goulartii *epistola*, ad Adrianum Junium Tyongium, Hieron. Wolfii *praefatione*, NICETAE *chronologia*, *glossario graeco-barbaro*, & *variis lectionibus* paucissimis, e codice regio excerptis, quae omnia folia 19. complent. In calce adiicitur *index* copiosissimus folior. 16. Recensio vid. in *Biblioth.* hamburgensi *historica* Tom. VIIII. p. 116 sqq. Editionis repetitae *venetae* recensio exstat in den *Nachrichten von einer* hallischen *Biblioth.* T. V. p. 429 sqq. Miramur, quod editioni *venetae*, *fragmentum inserendum sub extrema Cap. III. Lib. de* Balduino Flandro, quod Jo. Alb. Fabricius L. V. *Biblioth. graec.* Cap. V. p. 405 sqq. cum versione latina, adtulit, non adpositum fuerit. Conf. de NICETA CHONIATE praeter Michaelis Choniatae *monodiam*, & P. Morelli *epistolam*, *de vita* NICETAE iam memoratam, Jo. Alb. Fabricius l. cit. Martin Hanckius *de scriptor. byzantinis* L. I. Cap. XXXI. p. 522 sqq. Gerard. Joan. Vossius *de Historic. graecis* L. II. C. XXVIIII. p. 234 sqq. Guil. Caue *histor. litterar. scriptor. ecclesiast.* p. 702. Tertiae partis titulus hic est:

NICEPHORI GREGORAE, Romanae, hoc est Byzantinae historiae libri XI. quibus res a graecis Imperatoribus per annos CXLV. a Theodoro Lascari priore, vsque ad Andronici Palaeologi posterioris obitum gestae, describuntur, & Nicetae Acominati Choniatae παραλειπόμενα supplentur:

 Primum

Primum quidem liberalitate Magnifici & generosi Viri D. Antonii Fuggerii &c. & Hieronymi Wolfii labore, graece latineque editi, cum indice copioso nunc autem latine tantum, sed adhibita prius cum graeco diligenti collatione, qua certe non pauca fuerunt emendata. His adiunximus LAONICI CHALCONDYLAE Turcicam historiam, Conrado Clausero Tigurino interprete: sed recognitam ab eodem & ad D. Philippi Gundeli exemplar emendatam. Ita quatuor his scriptoribus, ZONARA, CHONIATE, GREGORA, CHALCONDYLA coniunctis, integrum Byzantinae historiae corpus, a Constantino Magno ad Constantinum postremum, & Constantinopolim a Turcis occupatam & possessam, habituri sunt studiosi, lingua latina expositum: vt etiam rudibus graecacarum literarum, maiore commoditate quam sumptu consuleretur. *Lutetiae apud Guil. Chaudiere, via Jacobaea sub insigni Temporis, MDLXVII.* (1567) *Cum priuilegio reg. Maiest.* in fol. folior. 120. excepto indice folior. 18.

Eadem fere ratione inscribitur editio *graeco-latina Basil. per Joan. Oporinum* an. 1562. in fol. form. mai. emissa, de qua & de recentioribus editionibus NICEPHORI GREGORAE mox pluribus verbis dicemus. Antonius Fuggerus codicem NICEPHORI a Joanne Dernschuuan acceperat, LAONICI autem CHALCOCONDYLAE codex, a Philippo Gundelio JCto viennensi, cum Hieron. Wolfio communicatus fuerat. Dedicauit librum Wolfius patrono, quem saepe nominauimus, Antonio Fuggero. In calce epistolae dedicatoriae legitur carmen hexametrum satis longum Hier. Wolfii, quod inscribitur: *Epilogus Byzantinae historiae.*

historiae. NICEPHORO adiecta est, e codice reipublicae augustanae, alicubi carie confecto, & aliquot foliis, passim exsectis mutilo, *Adnotatio locorum quorumdam*, e Georgii Pachymerii *historia*, quam a tyrannide Michaelis Palaeologi auspicatus, vsque ad Catelanorum ab Andronico defectionem perducit. Illam sequitur Jo. Oporini *epistola* dedicatoria, ad Marcum & Joan. Fuggerum, Antonii, iam mortui filios, LAONICO CHALCOCONDYLAE praemissa, in qua conqueritur, quod istius scriptoris graecum codicem non inuenire potuerit, & ideo coactus fuerit, eius historiam, partim ab ipso eius interprete, Conr. Clausero, & alio quodam, in hoc scripti genere exercitatissimo viro emendatam, partim cum doctissimi J. C. Philippi Gundelii etiam versione conlatam, neque poenitendis Adnotationibus, ac temporum notatione illustratam adnectere. Vtrique scriptori amplissimus adiicitur *index*. Omnis collectio quinque scriptorum historiae byzantinae latina repetita fuit *Francofurti ap. Sigism. Feyerabend* 1568. & 1587. in fol. Posteriori adiicitur Franc. Modii *Auctarium*, *quod continet commemorationem rerum gestarum, toto orbe, ab exordio* constantinopolitano, *fere vsque ad annum* 1587. Adiutorem Hieron. Wolfius, in conuertendis hisce graecis scriptoribus praecipue habuit Hieremiam Martium, medicum augustanum celeberrimum. Ipse Martius id fatetur, in *praefatione* Noni, medici, cuius librum, *de omnium particularium morborum curatione, sic vt febres quoque & tumores praeter naturam, complectatur, primus graece & latine, e codice* augustano *edidit, Argentorati* 1568. in 8. Particulam istius praefationis suae inseruit praefationi, ad JOA. ZONARAE *Annales*, Carolus du Fresne fol. 4. b. edit. *Paris.* E nobili stirpe prognatus fuit Hier. Wolfius Oettingae d. XIII. Aug. an. 1516. Doloribus nephriticis correptus, & vitae pertaesus, quam inter multas turbas peregit, obiit an. 1580. Ipse vitam suam, & fata, quae expertus est, litteris consignauit, quod autographon nunquam

editum a Jacobo Bruckero adſeruatur. Excerptum eius dedit paullo amplius, in *diſſertatione epiſtolica, exhibente magni polyhiſtoris* Hieron. Wolfii *vitae ab ipſo confectae, necdum editae ſynopſin Auguſt. Vindelic.* 1739. in 4. Inſerta poſtea fuit haec *diſſertatio* eiusd. Bruckeri *Miſcellan. Hiſtor. philoſ. & litterar.* p. 352 ſqq. Exſtat etiam in libro, qui titulum gerit *Tempe heluetica* Tom. IIII. Sect. III. p. 503 ſqq. In compendium redacta fuit ab auctore de la *Nouvelle bibliotheque germanique* Tom. IIII. P. I. p. 127 ſqq. a Phil. Jacob Crophio, Bruckeri ſocero, in der *hiſtoriſchen Erzehlung von dem Vrſprung, Einrichtung und Schickſalen des Gymnaſii zu* St. Anna *in* Augſpurg. *Augſp.* 1740. in 8. P. II. p. 138 ſqq. ab ipſo Bruckero, in dem *Ehrentempel deutſcher Gelehrſamkeit* Dec. II. p. 59 ſqq. Conf. cum hiſce meretur Matth. Dreſſeri *Oratio, de* Hieron. Wolfio, inter eius *Orationes, Lipſ.* 1606. in 8. p. 262 ſqq. Melchior. Adami *vitae philolog. & philoſophor. german.* p. 141. Paul. Freheri *Theatrum viror. eruditione claror.* p. 1474. Adr. Baillet *Jugemens des Savans*, Tom. II. P. III. p. 375 ſqq. Quae ibid. Tom. II. P. II. p. 85. leguntur, nullius plane ſunt momenti, & ad Joannem Wolfium pertinent. De Conrado Clauſero, philologo tigurino, vid. Joſ. Simleri *Bibliotheca* p. 135.

CXVII.

NICEPHORI GREGORAE, Romanae, hoc eſt Byzantinae Hiſtoriae Libri XI. quibus res a Graecis Imperatorib. per annos CXLV. a Theodoro Laſcari priore, vsque ad Andronici Palaeologi poſterioris obitum geſtae, deſcribuntur, & Nicetae Acominatae παραλειπόμενα ſupplentur: Nunc demum liberalitate Magnifici & Generoſi viri D. Antonii Fuggeri &c. & Hieronymi Wolfii labore

labore Graece Latineque editi, cum indice copioso. His adiunximus LAONICI CHALCOCONDYLAE Turcicam historiam, Conrado Clausero Tigurino interprete: sed recognitam ab eodem, & ad D. Philippi Gundelii exemplar emendatam. Ita quatuor his scriptoribus, Zonara, Choniate, GREGORA, CHALCOCONDYLA coniunctis, integrum Byzantinae historiae corpus, a Constantino Magno ad Constantinum postremum, & Constantinopolim a Turcis occupatam, & possessam habituri sunt studiosi, vtraque lingua expositum, vt & de fide interpretum constaret: & tam rudibus graecarum litterarum, quam doctis maiore commoditate quam sumptu consuleretur. *Cum Caes. Maiest. & Christianiss. Gallorum Regis priuilegiis ad decennium. Basileae, per Joann. Oporinum An. salutis M. D. LXII.* (1562) in fol. form. maior. NICEPHOR. pp. 273. except. praemiss. fol. 8. LAONICVS col. 534. non numerat. praefat. & indicibus in vtrumq. scriptor. folior. 21.

Ea, quae in hoc libro satis raro inueniuntur, hoc ordine occurrunt: 1) Hieronymi Wolfii in NICEPHORI GREGORAE *Annales praefatio* ad Antonium Fuggerum. 2) *Epilogus byzantinae historiae*, versibus hexametris per Hier. Wolfium. 3) *ad* Ludouicum Carinum Kiel, lucernanum, & Jo. Oporinum, H. Wolfii *Carmina*. Is Ludouicus Carinus est, qui Wolfium Jo. Jacobo Fuggeró commendauerat, vt eum bibliothecae suae praeficeret. Vid. H. Wolfii *Elegia ad* Carinum, Zonarae praemissa. In *carmine*, quod NICEPHORO praefixit hexametro, idem testatur his versibus:

Quid loquar innumeros, tibi qui debere fatentur
Vel quod doctrina, meritisue quod auxeris illos?

Wolfius *hos inter quoque grato pectore nomen*
Sponte suum defert. Per te solatia fortis
Prima suae vidit spe candidiore foueri
Inde tuis patrociniis euectus in vrbem
Augustam, *heroas* Fuggeros *nouit amicos*,
Fundamenta sui qua iecit prima peculii
Et patrias reparauit opes, quas aegra inuenta
Casibus afflictas variis exhauserat omnes &c.

4) imagines Theodori Lascaris iunioris, Michaelis Palaeologi, Andronici senioris Palaeologi, & Georgii Pachymerii, constantinopolitani sacerdotis, Protecdici, & Dicaeophylacis honore insigniti. Istae imagines, vt Jo. Oporinus, in *praefat.* ad LAONICVM CHALCOCONDYLAM, testatur, velut ad viuum, vetusti exemplaris, quod in bibliotheca augustana repositum fuerat, ope, expressae, & mira arte ligno incisae, referunt iam memoratos quatuor viros, vestibus sic dictis ceremonialibus ornatos, e quibus, tres puluinaribus, insistunt. Cum Andronici Palaeologi puluinari, vna tantummodo aquila, reliquis vero binae adpictae fuerint, id fortassis propterea factum esse, imaginis subscriptio testatur, quod Andronicus Asiae imperium totum amisit, vrbe Constantinopoli vix conseruata, quam tandem nepos Andronicus ei eripuit, & miserum senem in monasterium secedere coegit. 5) NICEPHORI GREGORAE *Historiae* romanae *Libri XI. graece cum* Hier. Wolfii *versione latina.* Cuilibet libro succincta praemittuntur *argumenta.* 6) *Annotatio locorum quorundam e* Pachymerii *historia, quam a tyrannide* Michael. Palaeologi *auspicatus, ad* Catelanorum *vsque ab* Andronico *defectionem perducit.* 7) *Annotationes in loca* NICEPHORI GREGORAE *suspecta.* 8) *Praefatio* Jo. Oporini *ad* Marcum *&* Joannem Fuggeros. 9) LAONICI CHALCOCONDYLAE, atheniensis, *Historiarum de origine ac rebus gestis* Turcorum *L.* X. 10) *Rerum & verborum in* GREGORAE *historia memorabilium index.* 11) *Rerum & verborum in* LAONICI *historia memorabilium*

rabilium index. 12) Basil. Joannis Heroldi *tabulae genealogicae* XIIX, quae cunctorum totius imperii orientalis principum stemmata, & successiones ob oculos ponunt. Istas tabulas, multo labore confectas, Heroldus Maximiliano II. Imp. romano consecrauit. Et haec sunt, quae in editione satis rara reperiuntur. Conf. omnino possunt, quae de versione Hier. Wolfii & Conradi Clauseri supra diximus. Martinus Hanckius *de Scriptoribus byzantinis* P. I. C. XXXV. p. 599. eamdem putat esse editionem, quam rescissis primo & vltimo foliis, nouisque in eorum locum suppositis *Coloniae planicianae* 1616. in fol. prodiisse, titulus mentitur. Exstat etiam editio graeco-latina NICEPHORI GREGORAE *Geneuae* 1615. in fol. Sed istae editiones omnes libros tantummodo XI. complectuntur, a capta per Venetos & Balduinum A. C. 1204. Constantinopoli, & auspicato a Theodoro Lascari, imperio Nicaeae, ad Andronici vsque Palaeologi iunioris an. 1341. obitum. Tredecim autem libris auctior & omnium optima est editio, quam Joannes Boivin hoc titulo, inter reliquos *historiae byzantinae scriptores*, in lucem emisit. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ του ΓΡΗΓΟΡΑ, *ρωμαϊκη ἱστορια.* NICEPHORI GREGORAE *byzantina historia. Tomus I. Libri XI.* Hieron. Wolfio *iampridem latine facti, & in lucem editi: iidem nunc castigatiores & auctiores quam antea.* Tomus II. *libri XIII. nunc primum e codd. MSS. eruti ac typis mandati. Ex his libros fere XI. latine vertit* Jo. Boivin, *bibliothecae regiae custos alter; idem codices contulit, notas addidit, & alias appendices, Paris. e typographia regia* 1702. non 1711. vt per errorem apud Fabricium legitur, qui recensionem exhibet L. V. *Biblioth. graec.* Cap. V. p. 319 sqq. Conf. *Bibliotheca* hamburgensis *historica* Tom. VIIII. p. 146 sqq. Repetitae editionis *venetae*, recensio exstat in den *Nachrichten von einer* hallischen *Bibliothek* Tom. V. p. 456 sqq. Producunt libri XIII. a Joanne Boivin additi, historiam ad annum vsque 1351. Vndecim priores ipse Boiui-

 nus

nus e graeco in latinum sermonem conuertit, XII. & XIII. vero Claudius Caperonerius transtulit. Promiserat quidem Jo. Boivin III. & IIII. Tomum, quorum alter libros XIIII. *historiae* posteriores, alter *varia* NICEPHORI *opuscula* complecti debebat, sed nihil eorum adhuc lucem vidit. *La secheresse du Stile de* GREGORAS, ait Niceron Tom. XVI. des *Memoires* p. 366. *ses declamations froides, & ennuyeuses, ses repetitions frequentes, & toutes ses figures mal assorties ont rebuté vraisemblablement un Interprête aussi judicieux que lui, sur tout quand il a fait reflexion, que ce morceau de l'histoire Byzantine étoit avantageusement remplacé par celle de* Cantacuzene *& de quelques autres auteurs. Ce qu'il y a de certain, c'est qu'on n'en a plus entendu parler depuis, & qu'il ne s'en est rien trouvé dans ses papiers.* Idem fere testatur eminentissimus Princeps Angel. Maria R. E. Cardinalis Bibliothecarius, QVIRINVS, in egregiis *Commentariis de rebus ad* illum *pertinentibus.* P. I. L. II. Cap. 3. p. 103. edit. *Tigur.* 1750. in 8. Vitam NICEPHORI GREGORAE omnium optime conscripsit Joannes Boiuin & cum *elogiis*, & *catalogo LXXXVII. opusculorum* eius, praemisit Tomo I. Communicauerat istum *Catalogum* cum Boiuino Bernardus de Montfaucon, dum Romae commoraretur. Jo. Alb. Fabricius eum inseruit *Biblioth. graec.* l. cit. p. 300 sqq. Conf. praeter scriptores iam nominatos Gerard. Jo. Vossius *de Historicis graecis* L. II. Cap. XXIIX. p. 233 sqq. Henr. Wharton in *Append. ad* Guil. Caue *Histor. litterar. scriptor. ecclesiastic.* p. 39 sqq. Casimir. Oudinus in *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. III. p. 768 sqq. qui pleraque ex Boiuini vita, NICEPHORI GREGORAE decerpsit. LAONICVS, siue vt ab aliis vocatur Nicolaus CHALCOCONDYLAS, atheniensis fuit, & circa annum seculi XV. septuagesimum inclaruit. Ipse de suo patre & gente sua quaedam narrauit L. VI. *de rebus turcicis* p. 169 sqq. edit. *Paris.* 1650. quibuscum conf. merentur Gerard. Jo. Vossius L. II. *de Historic.* *graecis*

graecis Cap. XXX. p. 236 sqq. Henr. Wharton *Appendix ad* Guil. Caue *Histor. litter. scriptor. ecclesiast.* p. 149. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. graec.* L. V. Cap. V. p. 474 sqq. *Biblioth.* hamburgens. *histor.* l. cit. p. 152 sqq. *Historia* eius *turcica* X. absoluitur libris, & rerum turcicarum seriem, ab Oguziorum, qui Othomannidae postea dicti fuerunt, origine, ab anno circiter 1294. ad annum vsque 1462. exponit. Latine primum prodiit in lucem, a Conr. Clausero e graeco conuersa, *Basil.* 1556. in fol. quam editio castigata 1662. sequuta est. De aliis editionibus latinis vid. quae supra diximus. Omnium prima graeco-latina est, quae cum Nicephoro Gregora, & Georgio Acropolita *Genev.* 1615. in fol. edita fuit. In *Catalogo* quidem *librorum*, *per* Joannem Oporinum *excusorum*, qui adiectus est Andr. Jocisci *Orationi*, *de ortu*, *vita & obitu* Oporini p. 673. inter Christ. Gryphii *vit. select.* editio graeco-latina *oporiniana* memoratur, sed id falsum esse, iam adnotauit Jo. Alb. Fabricius l. cit. p. 476. Omnium optima editio hoc inscribitur titulo: ΛΑΟΝΙΚΟΥ ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΟΥ Ἀθηναίου ἀποδείξις ἱστοριῶν δέκα. LAONICI CHALCOCONDYLAE, atheniensis, *Historiarum libri decem*, *interprete* Conrado Clausero tigurino. *Cum Annalibus* Sultanorum, *ex interpretatione* Joannis Leunclauii. *Accessit index Glossarum* LAONICI CHALCOCONDYLAE, *studio & opera* Caroli Annibalis Fabroti J. C. *Parisiis e typographia regia*, 1650. in fol. form. maior. pp. 506. except. praemissis & indice. Repetitae editionis *venetae* recensio inuenitur in den *Nachrichten von einer* hallischen *Biblioth.* l. cit. p. 439 sqq. In *lexico eruditorum* Tom. I. col. 1827. hic LAONICVS CHALCOCONDYLAS *scholia in* Homeri *Batrachomyomachiam* conscripsisse dicitur, sed ea de re dubitatio quaedam, in animo nostro suborta fuit, propterea quod Michael Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 474. Homeri *Batrachomyomachiam graece cum graecis scholiis*, Venetiis *per* Leonicum *Cretensem*, quem p. 154. inter typogra-

typographos retulit, 1486. euulgatam fuisse perhibet, *historiae* vero *byzantinae* scriptor se *Atheniensem* ipse dixerit. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. gr.* L. II. Cap. II. p. 264. vbi etiam LAONICVS CHALCOCONDYLAS *cretensis* adpellatur.

CXIIX.

BLONDI FLAVII *Forliuiensis*, de Roma Triumphante Libri Decem, priscorum scriptorum lectoribus vtilissimi, ad totius Romanae antiquitatis cognitionem pernecessarii, Romae instauratae Libri III. Italia illustrata. Historiarum ab inclinato Rom. imperio Decades III. Omnia multo quam ante castigatiora. *Basileae, in officina Frobeniana. Mense Martio. Anno M. D. XXXI.* (1531) in fol. pp. 422. & 578. non numerato indice folior. 6.

Raritatis testes habemus Bünemanni *Catalog. MSS. & libror. rariss.* p. 43. Gregorii *Biblioth. anonym. Berolin.* 1737. p. 33. *Catalog. Biblioth.* Salthenii p. 65. Primam in collectione occupant partem *de* Roma *triumphante libri decem*, Pio II. pontifici rom. dicati. In quinque opus diuisum est partes. Prima quae L. I. & II. complectitur, *res* Romanorum adfert, *quae ad religionem spectant.* Parte secunda siue L. III. IIII. & V. *administrationem reipublicae* romanae describit. Parte tertia siue L. VI. & VII. *militiae disciplinam* exponit. L. IIX. & VIIII. siue parte quarta, *mores, ac vitae priuatae instituta*, ob oculos ponit, & parte demum quinta siue L. X. *triumphos* Romanorum describit. Ediderat hoc auctor opus, prima vice *Brixiae, per Barthol. Vercellensem* 1482. in fol. impressum, vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 431. vbi & editio

editio *veronensis* 1482. in fol. memoratur. Recusum fuit *Brixiae* 1503. in 8 Hanc excepit editio, quae in collectione, quam describimus, inuenitur. Anno 1533. prodiit editio *parisiensis apud Simon. Colinaeum*, in 8. vid. Mich. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. II. p. 788. Recentissima, quod nos sciamus, exstat in Collectione *operum* BLONDI, *Basil.* 1559. in fol. A Lucio Fauno in hetruscum sermonem translatus liber, hoc titulo: *Roma Trionfante di* BIONDO *da* Forli, *in Venezia per Michael Tramezino* 1548. in 8. pp. 736. constituit sic dictam *gioia* XII. della *collana latina*, vid. Nicol. Franc. Haym, *Notizia de' libri rari*, *nella lingua italiana* p. 30. His decem BLONDI libris, adiicitur in omnibus fere editionibus, libellus *de* Roma *instaurata* ad Eugenium IIII. pontificem L. III. Lucius Faunus illum, cum Italia *illustrata*, emisit in lucem titulo: *Roma ristaurata*, *ed Italia illustrata di* BIONDO *da* Forli. *In Venezia per Michael Tramezino* 1543. in 8. pp. 502. vid. Nicol. Franc. Haym *Notizia de' libri rari nella lingua italiana* l. cit. Latine reperitur etiam in collectione admodum rara, quae inscribitur Italia *illustrata*, *Augustae Taurinor.* 1627. in 4. BLONDI FLAVII forliuiensis, *de origine & gestis* Venetorum, ad Franciscum Foscari ducem, inclytumque senatum, ceterosque reipublicae venetae patricios, opusculum, lucem primum vidit, cum Roma *instaurata Veronae* impressa *per Boninum de Boninis de Ragusia*, *in vigilia sancti Thomae apostoli* 1481. in fol. vid. Mich. Maittaire Tom. I. *Annal. typogr.* p. 422. Non diuersum opusculum esse censemus, cuius codicem MS. tit. BLONDI *consultatio*, *an bellum vel pax cum* Turcis *magis expediat reipublicae* venetae, in Bibliotheca oxoniensi, adseruari testatur Niceron in *Memoires* T. XVI. p. 281. quamuis ille id non FLAVIO BLONDO, sed Michaeli Angelo Blondo tribuat. Inducunt nos in eam sententiam verba BLONDI, quae initio opusculi leguntur p. 273. edit. nostr. *Magnum*, Francisce Foscari, *princeps serenissime*, *vosque amplissimi senatores*,

senatores, ac viri patricii negotium, ac omnium maius, quae excogitari possint, venetae *reipublicae nunc incumbit, vtrum ne gestum diu in* Turcos *bellum continuare, an potius praesidii ab vniuerso orbe christiano afferendi desperatione, pacem cum illis constituere debeat, consultatio anxium animisque suspensum tenet*, &c. Insertum fuit addita effigie & epitaphio BLONDI a Petro Burmanno Tom. V. *Thesauri Scriptor.* Italiae. Primae collectionis parti finem facit Italia *illustrata*, quae in hetruscum sermonem, a Lucio Fauno conversa fuit, vt iam memorauimus. Secundam collectionis partem constituunt, *Historiarum ab inclinatione* romani *imperii Libri XXXI.* siue Decades III. & Decadis IIII. liber I. Longius narrationis seriem producere constituerat BLONDVS, sed morte abreptus hoc opus perficere non potuit. Historiae initium fecit ab anno 412. quo Roma a Gothis capta fuit filumque narrationis pertexuit, ad annum vsque 1440. Silentio hic praeterire non possumus, quod Niceron l. cit. p. 280. Gerardum Jo. Vossium erroris arguerit, quem Vossius non admisit. Scribit enim Niceron: *Cette histoire commence non pas en 400. comme le dit* Vossius; *mais en 412. puisqu'elle commence à la prise de* Rome *par les* Goths, *qui se fit cette année.* Euoluimus Vossii Lib. III. Cap. VII. *de Historic. latinis* p. 531. & ibi omnia alia inuenimus. Ita enim Vossius: *Scripsit historiarum decades tres ab inclinato* Romanorum *imperio, hoc est anno CCCCVII.* (407) *vsque ad annum Chr. MCCCCXL.* (1440) *non autem MCCCC.* (1400) *vt est apud* Dauidem Chytraeum, Genebrardum, *&* Bellarminum &c. Prima editio in lucem exiit, *Venetiis per Octauianum Scotum, Modoetiensem, XVII. Kal. Aug. Joanne Mocenico Venetiarum Duce* 1483. in fol. vid. Mich. Maittaire Tom. I. *Annal. typograph* p. 442. Pontifici romano Pio II. liber adeo placuit, vt in compendium illum redigeret. Prodierunt BLONDI *Historiarum decades, vna cum abbreviatione* Pii *Pont. Max. Venetiis per Thomam alexan-*

drinum

drinum IIII. Cal. Jul. 1484. in fol. vid. M. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 452. Lucius, quem saepius nominauimus, Faunus, Pii II. compendium, in hetruscum conuertit sermonem, & edidit titulo: *Le Istorie del* BIONDO *da* Forli *dalla declinazione del' imperio di* Roma *insino al tempo suo, che vi corsero circa mille anni, ridotte in compendio da Papa* Pio, *e tradotte per* Lucio Fauno. *In Venezia per Michel Tramezino* 1544. II. Tom. in 8. Tom. I. pp. 457. Tom. II. pp. 606. vid. Nicol. Franc. Haym *Notizia de' libri rari, nella lingua* italiana p. 28. In fine collectionis, quam descripsimus, tria leguntur *epigrammata*, e quibus hoc adscribimus:

Epitaphium.

Hic situs est BLONDVS, Priami *cui forma*, Catonis
Vita, Titi Liuii *fama decusque fuit*
Coniuncta est sancto coniunx pia Paulla *marito*
Foeminei sexus gloria, vt ille virum.

Typographi haec verba adiecerunt; Basileae *in officina* Frobeniana, *per* Hieronymum Frobenium, Joannem Heruagium, *&* Nicolaum Episcopium: *An. M.D.XXXI. mense Martio.* FLAVIVS BLONDVS, siue vt a nonnullis etiam adpellatur BLONDVS FLAVIVS, foroliuiensis, e nobilissima Raualdinorum familia anno 1388. prognatus fuit. Eugenio IIII. Nicolao V. Calixto III. & Pio II. Pontificibus, romanis, ad vitae vsque exitum, ab epistolis scribendis fuit. Mortuus est an. 1463. aetatis anno LXXV. Conf. praeter scriptores iam citatos, Jo. Trithemius *de Scriptor. eccles.* Cap. DCCLXXXV. p. 383. Jos. Simlerus in *Biblioth.* p. 102. Martin. Hanckius *de rerum* romanar. *scriptoribus* L. I. p. 201 sqq. L. II. p. 341 sqq. Jo. Alb. Fabricius in *Bibliothec. med. & infim. Latinitat.* L. II. p. 679 sqq. P. Baile in *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 574. Paul. Freherus in *Theatro virorum eruditione claror.* p. 1426. Thom. Pope-Blount in *Censura celebrium auctorum* p. 465 sqq. Conr. Sam. Schurzfleischius in *introductione in notitiam Scriptorum*

P. III. *Viteb.* 1737. in 8. p. 223 sqq. *Giornale de' letterati d'* Italia Tom. XII. p. 370 sqq. In *Lexicon Eruditorum* Tom. I. col. 1138. e verbis BLONDI non recte intellectis, irrepsit error. BLONDVS nimirum in Italia *illustrata*, p. 346 sqq. scripserat: Gasparinus *a* Bergomo, *id maximo adiumenti studiis eloquentiae adtulit, quod repertus* Laudae *a summo viro* Gerardo landriano, *tunc ibi episcopo, multis maximisque in ruderibus, codex* Ciceronis *peruetustus, & cuius litteras vetustiores paucissimi scirent legere, ad eius perueniens manus, interitum euasit. Continebat is codex praeter* rheticorum nouos *&* veteres, *qui habebantur*, tres *quoque* de oratore *integerrimos*, Brutum de oratoribus claris, *&* Oratorem ad Brutum M. Tullii Ciceronis: - - *Et quum nullus esset* Mediolani *repertus, qui eius vetusti codicis litterarum sciret legere*, Cosmus *quidam egregii ingenii* cremonensis *tres de oratore libros, primus transscripsit, multiplicataque inde exempla omnem* Italiam *desideratissimo codice repleuerunt.* Nos *vero cum publicis patriae tractandis negotiis, adolescentes* Mediolanum *adissemus*, Brutum de claris oratoribus, primi omnium, *mirabili ardore ac celeritate* transscripsimus, *ex quo primum* Veronam Guarino, *post* Leonardo Justiniano, Venetias *misso, omnis* Italia *exemplis pariter est repleta.* Ex his sane verbis adparet, BLONDVM primum fuisse, qui codicem Bruti MStum, Laudae repertum, transscripserit, nemo vero propterea iure elicere potuerit, BLONDVM, Ciceronis Brutum, e latino, in hetruscum conuertisse sermonem. Ita enim verba: *er hat auch* Ciceronis Brutum, de claris oratoribus, *übersetzt*, interpretamur.

CXVIIII.

CXVIIII.

Rerum Britannicarum, id eſt, Angliae Scotiae vicinarumque inſularum ac Regionum: Scriptores vetuſtiores ac praecipui. GALFREDI *Monumetenſis*, *cognomento Arturi:* de origine & geſtis regum Britanniae, Libri XII. PONTICI VIRVNNII Britannicae hiſtoricae Libri VI. quibus *Monumetenſis* libros ſex priores in Epitomen redegit. GILDAE *ſapientis* de excidio & conqueſtu Britanniae epiſtola. BEDAE *Anglo Saxonis*, hiſtoriae eccleſiaſticae gentis Anglorum libri V. Continuatio eiusdem hiſtoriae, *incerto auctore*, libris III. comprehenſa, ac iam primum publicata. GVLIELMVS *Neubricenſis* de rebus anglicis libri V. IOANNIS FROSSARDI Hiſtoriarum Epitome, in qua de bellis inter Anglos & Gallos geſtis, praecipue agitur. Quid a nobis in hac editione praeſtitum ſit, ad Lectorem epiſtola docebit. *Heidelbergae M. D. LXXXVII.* pp. 580. except. praemiſſ. & indice rer. & verbor. folior. 6.

Inter ſcriptorum, qui res britannicas litteris conſignauerant, collectiones, haec prima & admodum rara eſt. Hieronymus Commelinus Catuac. typographus heidelbergenſis illam hac inſcriptione dicauit ILLVSTRISSIMO. PRINCIPI. ET. DOMINO. D. FRIDERICO. PALATINO. AD. RENVM. ELECTORALIS, PALATINATVS. HEREDI. DVCI. BAVARIAE. HEIDELBERGENSIS. ACADEMIAE. RECTORI. PERQVAM. MAGNIFICO. DOMINO. CLEMENTIS. RERVM. BRITANNICARVM. SCRIPTORES. HOSCE. VETVSTIORES. A. ME. COLLECTOS. AC. EDITOS. INSTITVTI. HEIC. NOVI. TYPOGRAPHEI. CEV. PRIMITIAS. QVANTVLAS.

QVANTVLAS. MERITO. AC. L. D. CONSECROQVE. HIER. COMMELINVS. CATVA'C. In epistola ad Lectorem *rerum britannicarum scriptores*, partim manu exaratos, partim typis excusos, in variis peregrinationibus se collegisse testatur. In iis edendis id potissimum curauit, vt historiae series, non autem temporis, quo auctor quisque vixit, seruaretur. GALFREDVM, ab Iuone Cauellato, *Parisiis ap. Ascensium* 1519. in 4. prius editum, & multis in locis, pro illius arbitrio, mutatum, cum MS. Paulli Knibii conlatum γνήσιον, reddidit. Vid. de differentia, quae inter *ascensianam* & *commelinianam* GALFREDI editionem intercedit, Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VII. p. 28 sqq. vbi scriptores, qui de GALFREDO Monumetensi, Archidiacono, postea Episcopo asaphensi, circa annum 1151. claro, egerunt, memorantur.

LVDOVICVS PONTICVS VIRVNIVS, bellunensis, vir seculo XV. ad finem properante, & initio seculi XVI. in Italia celebris, in gratiam Badoërae, clarissimae Venetorum familiae, e Britannis, olim oriundae, sex priores GALFREDI, monumetensis, libros, omissis iis, quae fabulosa videbantur, in compendium redegit. Jo. Alb. Fabricius l. cit. Niceron in *Memoires* Tom. IIX. p. 41. Christ. Schoettgenius in *Contin. Biblioth.* Fabricii *med. & infim. Latinitat.* L. XVI. p. 15. primam memorant editionem, quae *August. Vindelic. per Alexandr. Weissenborn* 1534. in 8. in lucem emissa fuit. Illam variae secutae fuere editiones, quae ll. citt. enumerantur. Conf. Andreae Vbaldi *vita* PONTICI VIRVNII, *philosophi graece latineque eruditissimi*, quae cura Ouidii Montalbani, *Bononiae, typis Jacobi Montii*, 1655. in 4. exscripta fuit. Gerard. Jo. Vossii *de Historic. latin.* L. III. Cap. IIX. p. 558. Niceron l. cit. & Tom. X. P. II. p. 253 sqq. *Giornale de' letterati d'* Italia Tom. XXIIII. p. 253 sqq.

GILDAE, badonici, siue bathonici, monachi angli, cognomine sapientis, iam seculo post Christum natum

tum VI. clari, *epistolam*, siue *libro querulum*, *de excidio & conquestu* Britanniae, in qua, in Britannorum deprauatos corruptosque mores, vehementissime inuehitur, primum euulgauit, & Cutheberto Tunstallo, Episcopo londinensi, dicauit Polydorus Vergilius, *Londini* 1526. in 8. vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 680. Ad hanc Polydori editionem, illae, quae in *monumentis SS. Patrum orthodoxographis* T. II. p. 830 sqq. edit. Jo. Jac. Grynaei, *Basil.* 1569. in fol. in *Bibliotheca maxima Patrum*, Tom. IIX. p. 707 sqq. edit. *lugdunens.* 1677. leguntur, aliaeque plures, quae vid. in Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latin.* L. VII. p. 172. exscriptae fuerunt. Cum vero Joannes Josselinus, Matthaei, Archiepiscopi cantuariensis secretarius, GILDAE *epistolam*, cum duobus codicibus MSS. conferret, & perfectiorem ederet *Londini* 1568. in 12. Hieron. Commelinus repudiata Polydori Vergilii editione, Josselini recudendam curauit. Sed & hanc editionem, noua, de loco, quem occupauerat, quasi deiecit, optima & adcuratissima, quam e codice cantabrigiensi dedit Thom. Gale Tom. I. *Historiae* britannicae, saxonicae, Anglo-danicae, *Scriptorum quindecim Oxon.* 1691. in fol. Conf. de GILDA Polydor. Vergilii anglic. *histor.* L. I. p. 16 sqq. edit. *Basil.* 1570 & scriptores a Jo. Alb. Fabricio l. cit. adducti. Guil. Caue *histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 425 sqq. Burcard. Gotthelf. Struuil *Dissert. de doctis impostoribus* §. IIX. p. 15 sqq. edit. *quartae* in 8.

Inter *opera* BEDAE venerabilis, quorum editiones iteratas recenset Jo. Alb. Fabricius L. II. *Bibliothec. med. & infim. Latinitatis* p. 496 sqq. & Clariss. Dauid Clement in *Bibliotheque curieuse historique & critique* Tom. III. p. 26 sqq. & quidem in editione, quam alio tempore describemus, oppido rara, *Colon. Agrippin.* 1612. in fol. Tom. IIX. emissa, *Historiae ecclesiastic. gentis* Anglorum *ad* Ceolulfum *regem Libri V.* exstant Tom. III. col. 1-151. Contexuit BEDA *rerum ecclе-*

ecclesiasticarum, *in* Anglia gestarum, seriem, a primo Julii Caesaris in Britanniam aduentu, ad annum vsque Christi 731. & ab Aduentu Anglorum in Britanniam anno 285. Hieron. Commelinus, in illa edenda, se vsum fuisse Codice MS. Nicolai Pithoei Domini de Changobert, fatetur. Inter editiones recentiores, inprimis tres principem facile occupant locum. Prima; prodiit *Cantabrigiae*, *cum versione siue paraphrasi* anglosaxonica Alfredi *regis*, *&* Abrahami Wheloci *notis* 1644. in fol. Secundam Petrus Franciscus Chifletius, hoc titulo in lucem emisit: BEDAE *presbyteri &* Fredegarii *scholastici conoordia*, *ad senioris* Dagoberti *definiendam monarchiae periodum*, *atque ad primae totius Regum* Francorum *stirpis chronologiam stabiliendam. Opus bipartitum*, *cuius pars prior continet historiam ecclesiasticam gentis* anglicanae, venerabilis BEDAE, *longe quam hactenus auctiorem*, *& emendatiorem*, *cum notis ad eandem historiam*, *& dissertatione de autore huius historiae*; *posterior dissertationem de annis* Dagoberti Francorum *Regis*, *eo nomine*, *primi. Cum Adpendice de* S. Dionysio Areopagita, *&* S. Genoueua Paris. *Patronis. Paris apud Gabriel. Martinum, via Jacobaea sub sole aureo.* 1681. in 4. Vid. *Journal des Savans* 1681. p. 316 sqq. *Acta Erud.* lips. 1682. p. 330 sqq. Tertiam denique curauit Joan. Smith, Canonicus dunelmensis, eiusque filius Georg. Smith, qui BEDAE venerabilis *historiam ecclesiasticam*, *gentis* Anglorum *Libri V. cum reliquis eius operibus historicis, Cantabrig.* 1722. in fol. ediderunt. Operis splendidi recensionem vid. in *Actis Erud.* lips. 1724. p. 124 sqq. in *Memoires litteraires de la grande* Bretagne Tom. X. p. 520. in Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinitat.* l. cit. p. 519 sqq. Conf. de BEDA venerabili, *Dei famulo*, vt se ipse nominauit in fine *historiae ecclesiast.* Tom. III. *Oper.* col. 151. edit. *coloniens.* 1612. & Presbytero monasterii B. Apostolorum Petri & Paulli, quod est ad Wirimundam & Ingiruum. Antonii Posseuini *Apparat. sacer* Tom. I. p. 210 sqq.

Guil.

Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. ecclesiast.* p. 473 sqq. Casimir. Oudini *Differt. de scriptis venerabilis* BEDAE *Presbyteri & monachi* Tom. I. *Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclesiast.* col. 1681 sqq. Petri Franc. Chifletii *Dissertatio de Auctore Histor. eccles. gentis* Anglor. l. cit. p. 3 sqq. Joannis Mabillonii *Elogium* BEDAE *historicum*, in eius *Actis Sanctorum Ordinis* S. Benedicti *Secul. III.* Tom. I. *Paris.* 1672. in fol. p. 539 sqq. Anonymi *epistola ad* Nicol. Hieron. Gundlingium, *de* BEDAE *aetate, ac cognomine* venerabilis, in Gundlingii *Obseruation. selectis* p. 161 sqq. Praeter viros modo laudatos, *vita* venerabilis BEDAE, etiam conscripta dicitur, partim a Cuthberto ipsius discipulo, partim ab alio seculi XI. auctore, quam inseruit Mabillonius l. cit. p. 534 sqq. & Joannes Smith praemisit l. cit. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* l. cit. De illis, qui, vt nobis quidem videtur, praeter rem, venerabilem BEDAM, Ligurem existimant, vid. Augustin. Oldoini *Athenaeum* ligusticum p. 97.

Quis auctor fuerit *Anonymus*, qui BEDAE *historiam* III. libris, a natiuitate Christi ad annum 1100. produxit, non constat. In Codice MS. e bibliothecarum belgicarum vastatione forte seruato, & a Knibio, cum Hieron. Commelino communicato, auctoris nomen nullum, ipseque Codex, vt Commelino videbatur, primo libro mutilus fuerat. Hoc praeterea opus Commelinus, Baleo nec lectum nec visum existimat. Auctorem vero, quisquis demum fuerit, ex Britannia esse oriundum, historia ipsa manifestat. Libro enim I. Cap. I. p. 281. Britones *suos* vocat, & eodem Libro Cap. X. p. 287. Gallos *suos* nominat *confines*. Commelinus praeterea illum, eiusdem cum GILDA, & BEDA fuisse ordinis, virum, sibi persuadet, qui tempore Guilielmi Normanni Conquestoris, ac filii eius vixerit, cum L. III. Cap. XXVII. p. 342. Guimundi, Episcopi aduersani, qui aduersus Berengarium haeresiarcham turonensem, *de veritate corporis & san-*

& sanguinis in eucharistia tres libros scripsit (vid. *Analecta* nostra *litteraria* p. 410 sqq.) tamquam ὁμώλικος mentionem facit. GILDAM etiam & BEDAM, in conscribenda continuatione, & quidem hunc in miraculis recitandis, illum in vitiis reprehendendis imitari, ait Commelinus, in *Excerptis*, *de Auctoribus* suae *collectionis*.

De GVILIELMO LITTLE, seu PETITO, aut PARVO, Canonico augustiniano, neubrigiensi, eiusque *rerum anglicarum libris V.* & optima eorum editione, nonnulla iam diximus in *Analectis litterar. de libris rarioribus* p. 419. quae vide. Conf. Guil. Caue *Histor. litterar. scriptor. ecclesiast.* p. 691.

JOANNES FROISSARDVS, siue FROISSART, patria valencenensis (*Valenciennes*) Hannonius, circa annum 1337 natus, Canonicus ac Thesaurarius chimacensis (*Chimai*) in dioecesi leodiensi, fuit, & magnum opus conscripsit, titulo: *Histoire & chronique, contenant les guerres de* France *& d'*Angleterre, *& autres lieux*, ad Eduardum II. Angliae Regem, ab anno 1326. ad annum vsque 1400. cuius variae exstant editiones, variorum continuationibus auctae. Inter illas teste Jacobo le Long in *Bibliotheque historique de* France, *Paris* 1719. in fol. num. 7293. *la plus belle & la plus rare* est, quae hoc prodiit titulo: *Histoire & chronique de* JEAN FROISSART, *de* Valencienne, *Thresorier & Chanoine de* Chimey *contenant les guerres de* France *& d'*Angleterre *depuis l'an 1326. jusqu'en 1400. & continuée par un Auteur anonyme jusqu'en 1498. revuée & corrigée, par* Denis Sauvage, *Lion* 1559-1561. IIII. Tom. in fol. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VI. p. 632 sqq. Burcard. Gotth. Struuii *Bibliotheca historica selecta* Cap. XIII. §. XII. p. 357. edit. Buderi. Cl. Jo. Vogtii *Catalog. libror. rar.* p. 291. Lenglet Dufresnoy *Tablettes chronologiques* Tom. I. *Paris* 1744. in 8. p. CCIIII. Jean le Laboureur, de Dionysii

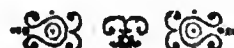
Sauvage

Sauvage cura, in edendo FROISSARDO adhibita, apud Jacob. le Long l. cit. p. 368. hanc tulit sententiam: Denis Sauvage *qui a remis sous la presse plusieurs anciens livres, & plusieurs autres, qui ont travaillé après lui, ont plûtôt disgracié qu'illustré notre histoire, & n'ont servi qu'à rendre les originaux & les prémiéres editions plus rares & plus chéres, de la vieille chronique de* Flandres, *de* FROISSART &c. *& d'autres excellens historiens.* Confirmat suo id effatum suffragio Gottlob. Kranzius, qui in Bibliotheca elisabethana vratislauiensi Codicem FROISSARDI MStum, quatuor ingentibus voluminibus, & nitidissimis picturis ornatum euoluerat. Describit illum in *Memorabilibus Bibliothecae publicae* elisabethanae vratislauiensis, *Vratislau.* 1699. in 4. p. 87. vbi inter alia haec leguntur: *putat orbis eruditus, se textum* FROISSARDI *egregie possidere; quem* Dionysius Saluagius, *regis* Henrici II. *iussu, quinquagesimo nono superioris seculi anno*, Lugduni *publicauit, sed foede decipitur, dum Codex hic imposturam detegit, &* Saluagii *manu omnia, quae aulae* gallicae *displicebant, deleta, vixque decimam historiae partem integram relictam esse, manifestum reddit.* Ex hoc maiore FROISSARDI opere gallico, *epitomen* concinnauit latinam, Joannes Sleidanus ad Joannem Bellaium Episcopum parisiensem, & rom. Ecclesiae Cardinalem, quae prima vice *Parisiis ex officina Simonis Colinaei* 1537. in 8. prodiit, vid. Mich. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. III. p. 268. Niceron *Memoires* Tom. XXXVIIII. p. 38. Et haec *epitome*, etiam in hac *scriptorum rer. britannic.* collectione locum inuenit, & postea saepissime, cum Philippi Cominaei *historia rerum gestarum a* Ludouico XI. *&* Carolo IIX. a Sleidano, e gallico sermone, conuersa, in lucem emissa fuit. Habemus editionem admodum nitidam, hoc titulo insignitam: FROSSARDVS *&* Cominaeus, *duo nobilissimi* gallicarum *rerum scriptores, Amsterdami apud Joannem Blaeu* 1656. in 12. pp. 664. except. indice. Alias editiones enumerat Jo. Alb.

 Fabricius

Fabricius l cit. p. 634. Sleidanum autem, saepius, mala fide egisse, & in Anglos fuisse iniuriosum, iam pridem obseruarunt viri docti, vid. William Nicholson's english *historical Library*, *London* 1714. in fol. p. 184. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Lat.* l. cit. p. 634. Vid. de JOANNE FROISSARDO, Gerard. Jo. Vossius *de Historic. latinis* L. III. Cap. IIII. p. 497 sqq. Valer. Andreas in *Biblioth. belgic.* p. 503. Casimir. Oudinus in *Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclef.* Tom. III. col. 2224 sqq. Isaac Bullart in *Academie des Sciences & des arts* Tom. I. p. 126. Estienne Pasquier in *Recherches de la* France 1643. in fol. L. VII. Chap. V. p. 612. P. Baile in *Dictionaire historique & critique* Tom. II. p. 1220 sqq. Niceron in *Memoires* Tom. XLII. p. 210 sqq. qui vero morte praeuentus, Catalogum operum, quae scripsit FROISSARDVS, adiicere non potuit. Omnium optime de illo, eiusque libris egit Mr. de la Curne de Sainte Palaye in *Memoire sur la vie de* FROISSART; legitur in *Memoires de litterature tirez des Registres de l' Academie royale des Inscriptions & belles lettres* T. XV. p. 486 sqq. edit. *Amsterd.* 1741. in 12. Tom. XX. p. 288 sqq. & in Jaques George de Chaufepié *Nouveau Dictionaire historique & critique* Tom. II. Lit. F. p. 87 sqq. Conf. de hac *prima Scriptorum britannicorum collectione* Burcard. Gotth. Struuii *Bibliotheca historica* Cap. XV. §. VI. p. 571. edit. Buderi. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* L. I. p. 267. Habemus eiusdem collectionis, ipsiusque editionis exemplar, ad manus, in quo, sine dubio typographi fraude, primum folium mutatum fuit, liberque *Lugduni apud Renatum Potelerium* 1587. excusus dicitur.

CXX.

CXX.

GVLIELMI BRITONIS *Aremorici* Philippidos Libri Duodecim. Caſpar Barthius recenſuit, Et Animaduerſionum Commentario illuſtrauit. Genuinus huius Operis Titulus ſit, ſpeculum Boni, Paceque Et Bello, Pii, Cordati, & Fortunati Principis: Qualis deſcribitur, & reuera fuit, Francorum Rex Philippus Auguſtus A Deodatus, qui regnauit ab Anno Chriſti. MCLXXX vsque ad A. MCCXXIII ſeminclufum. In Animaduerſionibus Bibliotheca quaedam Auctorum ſequiorum temporum comiter illuſtratur. *Cum Gratia & Priuilegio Elect. Saxon. ad Decennium. Cygneae excudebat Melchior Göpnerus ſuis ac Johannis Scheibii Bibliop. Lipſ. Sumtibus Anno MDCLVII.* (1657.) in 4. pp. 367. & 760. except. indice duplici folior. 31.

Quo tempore GVILIELMVS BRITO, aremoricus, Gallus, natus fuerit, non conſtat, illum tamen iam ſeculo XII. ad finem vergente, in Gallia fuiſſe celebrem, admodum veriſimile eſt, quoniam Lib. III. v. 380 ſqq. dixerit:

Ingratum tibi ne me nutriniſſe queraris
Vndenis tibi quem cano iam vertice luſtris
Patria Britigenum *duodennem miſit alendum*
Jam tunc caſtalii ſitientem pocula fontis.

Quibus verbis anno aetatis LV. librum ſe compoſuiſſe fatetur, quod intra annum 1218. & 1224. factum fuiſſe, ex verſibus *concluſionis hortatoriae*, ad Ludouicum IIX. L. XII. 839 ſqq. patet:

Te vocat iſte labor, tibi iam poſt paſcha paratus
Treugarum cum finis adeſt, ſupplicamine multo
Quas iterum obtinuit, a veſtro patre Johannes.

Id etiam coniicit Mr. de la Curne de St. Palaye in *Memoire concernant la vie & les ouvrages de* GVILLAVME *le* BRETON, in *Memoires de litterature, tirez des registres de l'Academie royale des Inscriptions & belles lettres* Tom. XII. p. 265 sqq. Ad illas autem potissimum inducias siue treugas his versibus respexisse GVILIELMVM, existimat Mr. de la Curne, quae inter Philippum Augustum, & Henricum filium, & successorem Joannis Angliae regis, in quatuor annos, a paschate ann. 1220. ad ann. 112 vsque 1224. factae fuerant. Induciarum formulam adseruauit J. du Mont in *grand Corps diplomatique*. Ex his igitur GVILIELMVM BRITONEM iam circa ann. 1170. natum fuisse, Mr. de la Curne suspicatur. Illum fuisse praeceptorem Petri Carlotti, quem Philippus Augustus, Galliae rex, ex amica progenuerat, ipse testatur in *conclusione* L. XII. ad istum Carlottum thesaurarium, & Philippi regis filium, vbi versu 300. ait:

Dogmata quem docui primum puerilia, cuius
Tam dociles habilis foecundat gratia sensus
Vt mihi iam dignus, habearis doctor haberi
Quintus adhuc decimus tibi vix licet annus agatur.

Quod in istius etiam Carlotti laudem, composuerit poema, adparet ex adloquio, quo libro statim I. vers. 9 sqq. Carlottum compellauit:

Si tibi totius animi virtute dicaui
Exhaustum subite tenui de fonte libellum
Imposuique tuo Karlotida *nomine nomen,*
Vt tua lectoris laus perpetuetur in ore,
Et virtus etiam post mortem nescia mortis
Famaque Karlorum *viuat post fata superstes &c.*

Verba, quae in *lexico eruditorum* Tom. I. col. 1388. de hoc poemate leguntur, paullo obscuriora sunt, & quamdam ambiguitatem prae se ferre videntur: *Philippidos libris XII.* carmine heroico conscriptis, res a Philippo Augusto Adeodato, ab anno 1180. ad annum 1223. laudabiliter gestas persequutus est. In narranda historia, maxima ex parte, Rigordum, natione Gothum,

thum, professione physicum, Regis Francorum Chronographum, & Beati Dionysii Areopagitae monachum, qui *vitam* Philippi Augusti conscripserat, sequitur, quamuis rebus gestis praesentem sese adfuisse saepius confirmet. Ad imitandum praeterea sibi proposuisse Gualteri *Alexandreida*, non solum initio statim, sed aliis quoque poematis locis, ipse fatetur poeta: Casp. Barthius in *Animaduers. in* BRITONEM p. 7. carmen elogio ornauit *poematis certe nulli ab octingentis retro annis postponendi, quod facilitate sermonis spiritum* ouidianum *maxime repraesentet, demtis aetatis nationisque notis*, & in *Aduersar.* L. XLIII. Cap. VII. col. 1940 *poetam* vocat *suo aeuo longe eloquentissimum, cui si demas ea quae seculi vitio aliter proferre non potuit, admirabilem poetam videas.* Conf. L. VIIII. Cap. XI. col. 434. L. LIII. Cap. XI. col. 2497. Mr. de la Curne l. cit. p. 268. de illo hoc tulit iudicium: *on reconnoit par-tout dans la* Philippide *un poëte du premier ordre, mais tout se ressent aussi du mauvais goût qui regnoit du tems de l'Auteur; & ce défaut ôte souvent tout le pris aux endroits d'ailleurs les plus dignes d'admiration: les récits, les portraits, les descriptions, tout y est parlant & animé; la versification aisée, semble couler de source, elle a du nombre, & de l'harmonie; mais comme si ce n'étoit pas assez pour notre Auteur de ces beautez que la nature lui présente, il court sans cesse après des pointes & des jeux de mots qui dégénerent dans le plus bas comique* &c. Conf. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 461 sqq. Quod ad editiones adtinet, iam anno 1534. *fragmentum* illius dederat Jacobus Meyer, balliolanus, quod complectitur bellum Philippi cum Ottone gestum. Edidit illud hoc titulo: *Bellum, quod* Philippus, Francorum *rex, cum* Othone Augusto, Anglis, Flandris*que gessit, annos ab hinc* 300. *conscriptum, nunc autem fideliter recognitum, & a mendis repurgatum, Antuerp.* 1534. in 8. vid. Niceron *Memoires* Tom. XXXVIIII. p. 21. Primus integrum inseruit Petrus Pithœus *Scriptor. Histor.*

Hiſtor. Francor. *veteribus XI. Francof.* 1596. in fol. editis. Deinde editionem illius curauit ad codices recognitam Andreas du Cheſne in *Scriptor.* Franc. Tom. V. *Pariſ.* 1649. in fol. p. 93 ſqq. Tertia eſt, cuius titulum adſcripſimus, Caſpar. Barthii, qui illam ad exemplar Pithoei recuſam dedit. Illam raram eſſe editionem, *Bibliothecae* ſalthenianae *Catalogus* p. 109. confirmat. Inſcripſit illam Barthius nomine Auguſti ducis brunſuicenſis & luneburgenſis. Caſpar. Barthii *commentarium* doctiſſimum ipſi Galli ſummis efferunt laudibus. Mr. de la Curne l. cit. p. 273. hac ratione de illo loquitur: *Le Commentaire dont il l'a enrichie, renferme une erudition immenſe, comme tous les Ouvrages de ce critique: il y rapporte les paſſages de l'hiſtoire même en proſe de* GVILLAVME *le* BRETON, *de celle de* Rigord, *& des autres Auteurs qui peuvent jetter quelque lumiere ſur les faits dont il eſt parlé dans ce poëme: il tire ſouvent del nos anciens Ecrivains des explications de pluſieurs mots de la baſſe latinité, dont* du Cange *a même fait vſage dans ſon ſavant* Gloſſaire: *il y fait ſentir en Critique judicieux, les beautez & les défauts de cet ouvrage, & rapporte aſſez ſouvent les vers des Auteurs* Grecs *&* Latins, *qu'il a ou imitez on copiez: il corrige ou ſupplée des textes où ils ſont corrompus ou défectueux; en ſorte que ce Commentaire peut être d'un grand uſage pour ceux qui veulent bien entendre ce poëme; qui n'eſt pas ſans difficulté.* In fine duplicis *indicis*, quorum prior *auctorum, in animadverſionibus laudatorum, illuſtratorum, emendatorum nomina;* poſterior *res & verba memorabilia* complectitur, exſtat: *Ad inclytum ſeculi voſtri heroem* Caſp. Barthium *S. R. I. Equ. ſummo cum litterarum dolore per Triennium iam Hemiplecticum, Cum praeter omnem nihilominus valetudinis rationem* GVILIELMVM BRITONEM *reſtitutum & illuſtratum ederet;* Matthaei von der Lage *purus Jambus*, folior. 2. Conf. de GVILIELMO BRITONE Gerard. Joan. Voſſius *de Hiſtor. latin.* L. III. p. 632. Caſimir. Oudinus in *Com-*

Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclesiast. Tom. III. p. 42. Olaus Borrichius in *Dissertat. de poetis latinis II.* p. 88. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Lat.* L. II. p. 771. Niceron in *Memoires* Tòm. XXIIX. pag. 91 seqq. Jaqu. George de Chaufepié in *Nouveau Dictionaire historique & critique* Tom. II. litt. G. p. 111 sqq.

CXXI.

Annales rerum Anglicarum & Hibernicarum regnante Elizabetha *auctore* GVIL. CAMDENO. *Prostat Amstelodami apud Dan. Elzevier anno MDCLXXVII.* (1677) in 8. pp. 908.

Complectitur hoc opus, quod rarum esse dicitur in *Bibliotheca* saltheniana p. 434. res, in Anglia, Scotia, & Hibernia, regnante Elisabetha regina, ab anno 1558. ad annum vsque 1604. gestas. Suasore Guilielm. Cecilio opus CAMDENVS inchoauit, cum anno 1596. fecialium princeps (*Roi d'Armes*) declaratus esset. Ita vero Tomum I. primum *Londini* 1615. in fol. Tom. autem II. cum Tom. I. iterum, mortuo iam CAMDENO, typis exscripto, *Lugd. Batau.* editum fuisse novimus anno 1625. in 8. quam editionem sequuta est Tomi II. editio *Londin.* 1627. in fol. Vterque Tomus repetitus fuit *Lugduni Batau. ad Elzeuirios* 1639. in 8. Eamdem, editionem esse illam, cuius titulum adscripsimus, illique nouum tantummodo titulum praefixum censemus. *Illustris in* Francia *vir*, cuius fidei tanquam depositum, CAMDENVS Tomum II. quem ipse in lucem edere non sustinebat, commisisse dicitur in typographi *praefatione*, fuit Petrus Puteanus, qui CAMDENO, per mortem iam extra periculum posito, fidem praestitit, & secundum illum Tomum, ad Elzeuirios prelo subiiciendum transmisit. Quo adplausu liber exceptus fuerit, variae illius testantur

ftantur verfiones, quas recenfet Niceron in *Memoires* Tom. XXIII. p. 104. vbi praeterea librum hoc elogio ornauit: *l'Ouvrage de* CAMDEN *fût reçu avec applaudiffement, & il faut avouer, qu'on n'eût pû traiter cette matiere avec plus de jugement de gravité & d'exactitude, ni avec une plus grande netteté de ftile. Quelques uns ont prêtendu que le Roi* Jacques *avoit fait ôter & ajouter diverfes chofes à la prémiere partie en faveur de la Reine d'*Ecoffe, *fa Mere, &* Antoine Wood *eft de ce fentiment; mais c'eft une chofe dont on n'apporte aucune preuve. L'envoi qu'il fit à* Mr. Dupuy *du fecond volume de fon hiftoire, pourroit à la verité faire naître quelque foupçon à cet égard, fi la crainte feule qu'elle ne fût alterée eût pû avoir part à cet envoi. Mais* CAMDEN *pouvoit auffi apprehender qu'on ne la fupprimât entierement, ou que quelqu'un ne s'en emparât après mort; ce qu'il voulut éviter en la mettant entre les mains de* Mr. Dupuy *qui effectivement la donna au public après la mort de fon Auteur en la faifant imprimer à* Leyde. Conf. P. Baile *Dictionaire hiftorique & critique* Tom. I. p. 738 feqq. not. F. & G. Scriptores, qui GVILIELMI CAMDENI *vitam* expofuerunt, nominauimus in *Analectis litterar.* pag. 418. Iis adcenferi poterunt Degorei Whear *Parentatio hiftorica, manibus* CAMDENIANIS *oblata, & dedicatio imaginis* CAMDENIANAE, *in fchola hiftorica: Eiusdem epiftolarum eucharifticarum fafciculus, & eucharifteria, Oxoniae excud. Guil. Turner* 1628. in 8. Guil. Batefius iftam *parentationem* inferuit *Vitis felectorum aliquot virorum* p. 589 feqq. Ludouici Molinaei *Oratio in laudem* GVIL. CAMDENI *habita, in Acad.* oxonienfi *an.* 1652. locum inuenit in Henning. Wittenii *Memoriis philofophor.* Dec. II. p. 130. Cum Ludouicus Molinaeus, a partibus femper fteterit Oliuerii Cromwelli & fic dictorum *independentium*, nonnulla in eius *oratione*, quae gloriae & famae CAMDENI aduerfari videbantur, fub examen vocauit, Thomas Smith, in *vita*

CAM-

CAMDENI, *epistolis* CAMDENI 1691. *Londini* in 4. editis, praemissa. Legitur etiam in *Memoires literaires de la grande* Bretagne Tom. XI. p. 239 seqq. *la vie de* GVILLAVME CAMDEN, quae maxima ex parte, ex Edmund. Gibson's *Life of* Mr. CAMDEN, excerpta fuit.

CXXII.

Rerum Scoticarum Historia, *Auctore* GEORGIO BVCHANANO, *Scoto*. Ad Jacobum VI. Scotorum Regem. Accessit de Jure Regni apud Scotos Dialogus, *eodem* GEORGIO BVCHANANO *Auctore MDLXXXIII.* (1583). *Ad Exemplar Alexandri Arbuthneti editum Edimburgi.* in fol. folior. 220. & 26.

Non prodiit haec secunda & rara editio, *Edimburgi*, vt Joannes quidem Clericus putauit, in *Bibliotheque Choisie* Tom. IIX. p. 137. sed *Geneuae* ad editionem omnium primam, *Edimburgi apud Alexandrum Arbuthnetum* 1581. euulgatam excusa fuit. Vid. Roberti Fribarni, Typographi scoti, *Catalog. variarum editionum Operum* GEORG. BVCHANANI, *vt & codicum MStorum, quibus, in noua Operum eius editione vsus est.* Variis insertus fuit hic *Catalogus* eruditorum diariis, v. c. in *Memoires de* Trevoux *Juillet* 1715. p. 1271. *Journal des Savans Oct.* 1716. p. 431. edit. *Amsterd. Histoire critique de la republique des lettres par* Phil. Masson Tom. VI. pag. 337. Praemittitur etiam Tomo I. *Operum* BVCHANANI, cuius mox titulum adscribemus integrum. Eo potissimum titulo editio *geneuensis*, primae *edimburgensi* praeferenda erit, quod illi *dialogus de iure regni apud* Scotos, qui prima vice *Edimburgi* an. 1579. in 4. adparuerat, adiectus fuerit. Elogia, quibus BVCHANANI *historia*

Scotiae

Scotiae, a viris doctissimis, ornata fuit, collecta repe-riuntur, in *Bibliotheque choisie* de Mr. le Clerc l. cit. p. 197 seqq. Recensionem satis exactam idem exhibuit l. cit. p. 174 sqq. Conf. *Bibliotheca* hamburgensis *historica*, Centur. I. Artic. II. p. 27 sqq. Seculum, quo nos viuimus, editionem, *Operum* GEORGII BVCHANANI omnium, in lucem protulit, admodum splendidam, hoc insignitam titulo: GEORGII BVCHANANI, Scoti, *Poetarum sui saeculi facile Principis; Opera omnia, ad optimorum Codicum fidem, summo studio recognita & castigata: nunc primum in vnum collecta, & innumeris pene mendis, quibus pleraeque omnes editiones antea scatebant, repurgata, ac variis insuper notis, aliisque vtilissimis Accessionibus illustrata, & aucta, curante* Thoma Ruddimanno A. M. *Edimburgi apud Robertum Frebairn* 1715. II. Tom. in fol. Hunc quidem annum prae se fert editio, sed illam ante annum 1721. non fuisse diuulgatam certissime constat. Recusa postea fuit, cum Petri Burmanni praefatione *Lugd. Bat.* 1725. II. Tom. in 4. *Vitam* suam ipse GEORGIVS BVCHANANVS, biennio, ante mortem, conscripsit, quae *cum* Thom Ruddimanni *notis, & supplementis*, *Operum* Tom. I. praemissa conspicitur. Conf. praeterea merentur GEORG. BVCHANANI *vita*, a Jo. Clerico conscripta, in *Bibliotheque choisie* l. cit. p. 106-202. die hamburgische *Bibliotheca historica* l. cit. Niceron *Memoires* Tom. VII. p. 212 sqq. Tom. X. p. 176. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 686 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. IIII. P. I. p. 301 sqq. Thom. Pope-Blount *Censura celebr. autor.* p. 654. Paul. Freheri *Theatr. viror. eruditione claror.* p. 1475. Jo. Petr. Lotichii *Bibliotheca poetica* P. IIII. pag. 20 seqq. vbi tale in eum scripsit epigramma:

Arte BVCHANANVS Cicero, *sed carmine* Flaccus
Illustrat scriptis scotica *regna suis*

Daui-

Dauidicos *raris dum miſcet ab ordine Pſalmos*
Verſibus, hac vatem vix habet arte parem.

Guilielm. autem Nicols in pœmate, quod *de litteris inuentis* compoſuit *Londini* 1711. in 8. hoc illum L. II. p. 50. ornauit elogio:

Vix priſcis cedens BUCHANANI *muſa vigebit,*
Aequales rapiet cum Libitina ſuos,
Lingua vulgari qui carmina ſcripta dederunt,
Vicinis ſolis forte legenda ſuis.
Hic eſt ille ſuum, quem Scotia *iactat alumnum*
Et quem vel ſummis vatibus annumeret.

CXXIII.

In Habakuk prophetam V. FABRITII CAPITONIS enarrationes. *Argent. apud Wolphium Cephalaeum Menſe Martio Anno MDXXVI.* (1526) in 8. folior. 50.

WOLFGANGI FABRICII CAPITONIS ſcripta omnia rariora eſſe, nec niſi in vetuſtiſſimis, iisque probe inſtructis bibliothecis inueniri, verbis Daniel. Gerdeſii in *Florileg. libror. rar.* p. 17. Cl. Vogtii in *Catalog. libror. rar.* p. 169. pronunciauimus in *Analectis litterar.* p. 207. vbi ſuccinctam vitae CAPITONIS exhibuimus notitiam, & nonnullos, quos conſcripſit, libros protulimus. Auctoribus, qui *vitam* illius conſcripſerunt, ibidem nominatis, addi poterit *dat Leven van* WOLFG. FABR. CAPITO, in *de Levensbeſchryving van beroemde en geleerde Mannen Amſterd.* 1732. in 8. P. V. p. 225 ſqq. In *lexico* quidem *eruditorum* Tom. I. col. 1645. ille menſe decembri anno 1542. peſtilentia correptus, mortuusque dicitur, id vero iam anno 1541. eueniſſe, vt l. cit. diximus, praeter ſcriptores citatos confirmat Jo. Sleidanus in *Commentar. de Statu relig. & reipubl.* L. XIIII. fol. 218. b. edit.

Argentorat. 1555. in fol. Vitus Ludouic. a Seckendorf in *Historia Lutheranismi* L. I. Sect. XX. §. XLI. p. 54. edit. *Lips.* 1692. in fol. Testantur id praeterea Michael. Toxitae *manes* WOLFGANG. FABRIC. CAPITONIS, Simon. Grynaei, *&* Jacob. Bederolti, qui libello adcessere, qui inscribitur: Jo. Sturmii *& gymnasii* argentoratensis *luctus, ad* Joachim. Camerarium, *Argentorat.* 1542. in 8. Quod ad librum, qui ante oculos iam versatur, adtinet, a CAPITONE dicatus fuit Jacobo Sturmio, ciui & Senatori argentinensi. Epistolam dedicatoriam Argentin. XIIII. Mart. 1526. scriptam, sequitur *Ratio enarrandi prophetas.* Requirit praesertim in illo, qui sibi sumit prophetas enarrandos, *historiarum illius temporis exactam scientiam, linguarum, in primis hebraeae, vel mediocrem eruditionem, & cognitionem* Christi, *fideique, certissimis experientiis.* Haec omnia variis exemplis illustrat & confirmat. Inuehitur in primis in illos, qui linguam auctoris, quem enarrare cupiunt, non intelligunt, & illum ex versionibus tantummodo interpretantur. *Quo pacto,* inquit, *auctorem, quaeso, proprie, ac viuide enarrabis, cuius ne verba quidem ipse intelligis? Audio, interprete, inquis, fideli nitor; at nulla felicitate, minutias atque idiomata huius in aliena lingua refert, vel callentissimus interpres. A re quidem exigua, pondus vniuersae sententiae saepius dependet, sicut est aut tropus, aut schematismus, aut minuta vocula, aut in vna dictione emphasis &c. Diues enim verborum copia hebraeae linguae suppetit, & remota loquendi quaedam forma. Quod latine vno modo vtcunque dicitur, id multifariam variatis vocibus synonymis, hebraice elegantissime & cum epitasi interim dicitur. Omitto enim errata illa crassa. Nam ex appellatione nomen, ex* Cusan *proprio viri, vastissimum* Aethiopiae *regnum, ex* facies *verbo personae secundae,* facies *hominis, ex* arbore hominem, *& id genus infinita monstra, audaci isti inscitiae plerumque nascuntur* &c. Huic tractationi subiunxit succinctam *historiam*

riam de regno Babyloniae, quam ipsa prophetae *enarratio* excipit. Conf. Jacob. Frideric. Reimmanni *Catalog. Biblioth. theologic.* p. 436. Jacobi le Long *Bibliotheca sacra* Tom. II. p. 666. qui littera nominis VOLFGANGI initiali V. in titulo conspicua, sine dubio adductus fuit, vt *quinque enarrationes in prophetiam* Habacuci, a CAPITONE conscriptas esse sibi persuaderet.

CXXIIII.

MARTINI BVCERI Scripta sensim sensimque in Germania, ipso auctore curante excusa haud facile obuia, & prae ceteris editionibus, quae ex sententia Caluini castratae prodierunt, aestimanda esse, adserit Jo. Georg. Schelhornius Tom. V. *Amoenitat. litterar.* p. 161. & Clar. Jo. Vogtius in *Catalog. libr. rar.* pag. 154. vbi etiam hoc effatum suum, testimonio Gerhard. Jo. Vossii comprobant. Est nobis, ex eiusmodi BVCERI operibus ad manus:

Metaphrasis in Epist. D. Pauli Apostoli ad Romanos, in quibus singulatim Apostoli omnia cum argumenta, tum sententiae & verba, ad autoritatem diuinae scripturae, fidemque ecclesiae catholicae tam priscae quam praesentis, religiose ac paulo fusius excutiuntur. Et vt Apostolus praecipuos locos totius theologiae tractauit quam exactissime & plenissime, ita maxima pars totius, non tam Paulinae, quam vniuersae sacrae philosophiae explicata est. Per D. MARTINVM BVCERVM. Dissidentium in speciem locorum scripturae, & primarum hodie in religionis doctrina controuersiarum

conciliationes & decisiones XLII. Cum indice verborum & sententiarum copiosissimo. *Basileae apud Petrum Pernam MDLXII.* (1562) in fol. pp. 595. si praemissa & indicem folior. 13. exceperis.

Consecrauit MARTINVS BVCERVS opus suum Thomae Granmero, Archiepiscopo cantuariensi, Primati Angliae, Argent. IIX. Calen. April. an. 1536. *Metaphrasi & enarrationi* praemittitur: *Praefatio in enarrationem epistolarum* D. Paulli *apostoli*, *cum in vniuersum, tum peculiariter eius, quae est scripta* Romanis, *quibus ad doctrinam Apostoli rite intelligendam Lectori via munitur.* Diuiditur ista praefatio in XII. capita. I. agitur *de laudibus* Paulli. II. *de ordine epistolarum, a tempore, quo scriptae sunt.* III. *de ordine epistolarum, quo ex dignitate & argumento earum, vulgò digestae habentur.* IIII. *Quae prima in epistola ad* Romanos *sit quaestio; quodque generale caput, quo omnia referuntur.* V. *Argumentum epistolae, & explicatio, quid Apostolus singulis capitibus differat.* VI. *Quid patres de quaestione epistolae huius & causa eius senserunt.* VII. *Summa primae rationis, qua principem quaestionem expedit.* IIX. *Quo* D. Paullus *significatu vsurpet verbum* iustificari, *&* iustificatio. VIIII. *quid* Paullo *venit verbis* fidei *&* credere. X. *quid* Paullo lex, *&* opera legis. XI. *An insit in philosophia, quod cum doctrina* Paulli *congruat.* XII. *an* D. Paullus *adhibuerit artem dicendi.*

CXXV.

Praelectiones Doctiss. In Epistolam D. P. ad Ephesios, *eximii Doctoris* D. MARTINI BVCERI, habitae Cantabrigiae in Anglia, Anno MDL. & LI. Ex ore praelegentis collectae, & nunc primum

primum in lucem editae diligentia Immanuelis Tremelii Theologiae doctoris, & eiusdem professoris in Academia Heydelbergensi. Cum indice copiosissimo. *Basileae apud Petrum Pernam* in fol. pp. 190. si praemissa & indicem omiseris.

Epistolam dedicatoriam praefixit editor Immanuel Tremellius, Theologiae Doctor, & eiusdem Professor, in Academia heidelbergensi, ad Nicolaum Throkmortonum, Equitem auratum, Sereniss. Elisabethae, reginae Angliae, camerae priuatae Nobilem, & eiusdem Maiestatis legatum apud regem Gallorum, scriptam Heidelberg. XVII. Septemb. 1561. Libro imprimendo finis impositus fuit, vt subscriptio in fine docet: *Basileae apud Petrum Pernam anno MDLXII.* (1562). Ceterum stilus MARTINI BVCERI, quo *metaphrases in epistolas* Paulli conscripsit, argumento esse poterit, *biblia* ista *latina vitembergensia*, anno 1529. edita, de quorum auctore, nostra aetate, inter viros doctos disceptatur, a BVCERO non esse edita, vt nuper quidem Carolus Christian. Hirschius, testimonio Georgii cuiusdam Eschingeri, anspacensis, qui eodem, quo *biblia* edita fuere, vixisse tempore dicitur, probare sustinuit in *Gesammelten Briefwechsel der Gelehrten*, *Hamb.* 1751. in 8. pag. 198 seqq. Cum enim ista *biblia*, a linguae latinae puritate, interdum recedant, & nonnunquam vitiis, contra prima latinae linguae rudimenta, deformata fuerint, BVCERVM illius non fuisse auctorem, ideo colligimus, vtpote cuius stilus in *epistolarum* Paulli *metaphrasibus*, satis purus elegansque est. De MARTINO BVCERO, Theologo suae aetatis celeberrimo, qui Argentorati, non Selestadii, vt Thuanus, Baile, aliique scribunt, anno 1491. natus, Cantabrigiae vero 1551. mortuus fuit, & scriptis ab illo editis vid. Thuanus L. IIX. *Histor.* pag. 406. edit. *Francofurt.* in 8. Ios. Simleri *Bibliotheca* p. 479 sqq. *Nou-antiqua* an. 1715.

pag. 21. 1718. p. 529. 1723. p. 133. 1730. pag. 872. & 882. Jacob. Frider. Reimmanni *Catalogus Biblioth. theologic.* p. 447. & 847. Viti Ludouic. Seckendorfii *Historia Lutheranismi* L. IIII. §. XXXII. p. 2201-2225. Jo. Fabricii *Historia Biblioth.* fabricianae P. V. p. 122 sqq. P. VI. p. 389 sqq. & p. 391. Jo. Franç. Buddei *Isagoge historico-theologica* passim. *Thesaur. Bibliothecal.* Tom. II. p. 229 seqq. Tom. IIII. p. 124 seqq. Cl. Jo. Vogtii *Catalog. libr. rar.* l. cit. Daniel. Gerdesii *Florileg. libr. rar.* pag. 44 sqq. Prae ceteris autem euolui merentur liber, qui inscribitur: *Historia vera de vita, & obitu, sepultura, accusatione haereseos, condemnatione, exhumatione, combustione, honorificaque tandem restitutione beatorum atque doctissimorum theologorum,* D. MART. BVCERI, *&* Paulli Fagii, *quae intra annos XII. in* Angliae *regno accidit. Item historia* Catharinae Vermiliae, D. Petri Martyris Vermilii *coniugis* &c. *Cum orationibus, concionibus, epitaphiis, variisque carminibus encomiasticis, editore* Conr. Huberto, *Argentorati, apud Paull. Macheropaeum* 1562. in 8. Cum istius collectionis editor postea MARTINI BVCERI *scripta anglicana Basil.* 1577. in fol. ederet, hanc *historiam* illis denuo praemisit. Inseruit etiam Guil. Batesius, Jo. Checi *epistolam ad* Petr. Martyrem, *&* Nicol. Carri *epistolam ad* Joan. Checum *de obitu* MARTIN. BVCERI, nec non Gualt. Haddoni, *Orationem funebrem in laudem* M. BVCERI, quae omnia, cum multis aliis, in Conr. Huberti collectione leguntur, *vitis select. aliquot viror. Londin.* 1681. in 4. pag. 250-281. Conf. Martin. Difenbachs *Sendschreiben an* Adam. Rechenberg *betreffend die schuldige Rettung der Ehre und Lehre* MART. BVCERI *Frf. ad Moen.* 1697. in 4. Albert. Menon. Verpoortenii *Differt. II. de* MARTINO BVCERO *Viteb.* 1698. in 4. Eiusd. *Commentatio historica de* MARTINO BVCERO, *eiusque de coena domini sententia, ex* BVCERI *ipsius scriptis, aliisque literarum monumentis, fide dignis, repetita. Accessit*

cessit BVCERI, *ad* Vrban. Regium *epistola, ex aucto-ris chirographo, nunc primum edita, Coburg.* 1709. in 8. Melch. Adami *vitae theologor. Germanor.* p. 102 seqq. Paul. Freheri *Theatr. viror. eruditione claror.* pag. 155. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 682 sqq. vbi illum in primis not. F. a Judaismi suspicione, contra Sanderi, Lindani, Prateoli, Posseuini, Surii, aliorumque figmenta, liberare studuit.

CXXVI.

In sacrosancta Quatuor Jesu Christi Euangelia FRANCISCI LVCAE *Brugensis Ecclesiae Cathedralis Audomaropolitanae Theologi & Decani* Commentarius. Alia eiusdem Auctoris ad S. Scripturae lucem opuscula. *Antuerpiae ex Officina Plantiniana apud Joannem Moretum MDCVI.* (1606) in fol. Tom. I. & II. pp. 1124. si praemissa folior. 18. exceperis.

In Sacrosancta Quatuor Jesu Christi Euangelia, FRANCISCI LVCAE *Brugensis Ecclesiae Cathedralis Audomaropolitanae Theologi & Decani* Commentariorum Tomus III. *Antuerpiae ex officina Plantiniana, Apud Viduam & Filios Joannis Moreti MDCXII.* (1612) pp. 317. exceptis praemissis folior. 4.

In sacrosancta Quatuor Jesu Christi Euangelia, FRANCISCI LVCAE *Brugensis Ecclesiae Cathedralis Audomaropolitanae Theologi & Decani,* Commentariorum Tomus IIII. & vltimus. continens Complementum Euangelii secundum Johannem. *Antuerpiae ex officina Plantiniana apud vi-*

duam & filios Joannis Moreti MDCXVI. (1616) pp. 192. si praemissa & additamenta folior. 9. non numerata fuerint.

Cum libri mentionem faceremus, in *Analectis litterariis* p. 542. titulus illius veluti integer, ab amico nobiscum communicatus fuit. Sed cum nobis ipsis librum iam inspicere liceret, titulum haud satis adcurate descriptum fuisse conspicimus, id quod nos commouit, vt illum hic denuo repeteremus. Primum & secundum Tomum dicauit FRANCISCVS LVCAS, Alberto, & Isabellae Clarae Eugeniae, Infanti Hispaniarum, Archiducibus Austriae, Belgii Ethnarchis. *Adprobationem* & *priuilegium* sequuntur 1) *Prolegomena ad Lectorem de totius operis ratione.* 2) *Itinerarium* Jesu Christi *Filii Dei, ex quatuor Euangeliis, iuxta ordinem rerum gestarum, opera* FRANCISCI LVCAE *collectum.* 3) *Euangeliorum secundum* Matthaeum *&* Marcum, *sensu historico ac primo exacta tractatio* a p. 1-727. 4) *Similis tractatio Euangeliorum secundum* Lucam *&* Johannem, *iis maxime locis, quae sunt illis, cum* Matthaei *aut* Marci *euangeliis communia,* p. 728-1017. 5) *Notarum ad varias lectiones in quatuor Euangeliis occurrentes libellus duplex, quorum vno graecae, altero latinae varietates explicantur* pag. 1019-1092. 6) *Tractatus de* chaldaica *S. Scripturae paraphrasi, quo & ostenditur, quis paraphraseos illius vsus, & plurima S. Scripturae loca enodantur* pag. 1093-1119. 7) *Index locorum S. Scripturae & paraphraseos* chaldaicae, *quae hoc Tractatu explicantur.* 8) *Index verborum & rerum, quae cum frequenter occurrant, semel bis, in euangelia, commentariis explicantur* p. 1120-1124. Haec sunt, quae in Tomo I. & II. reperiuntur. Tomus III. nomine Jacobi Blasaei, brugensis, Episcopi audomaropolitani inscriptus est, & complectitur *Commentarii in sanctum* Jesu Christi *euangelium secundum* Lucam *supplementum, continens propria huic euangelistae, quibus*

bus corollarii loco, aliquot capita, ex Euangelio secundum Johannem *adiecta sunt.* Tomum IIII. consecrauit Auctor Mutio Vitelleschio, Societatis Jesu Praeposito generali. Iste Tomus perficit ea, quae restabant ex Johanne edisserenda. Illi adiicitur *index & ordo quatuor euangeliorum*, his quatuor Tomis expositorum: & tandem *quaedam in primis Tomis mutanda ex recognitione Auctoris* leguntur. Reliqua vid. in *Analectis litterar. de libris rarior.* l. cit.

CXXVII.

Cathalogus Platonicus
Joannis Jocarii Antropolensis
Tetrasticum in Kathalogon Platonicum.
De veri fonte irriguo. De principio orbis
Verbo. ex arce hausto ab altiuolante aquila,
Que Plato diuinus vates. que achedemia vatis
Assecla crediderit Xp̄i. fidelis habe.
in 4. folior. 6.

Hoc opusculum litteris gothicis impressum, rarum esse, nemo facile in dubium vocabit, qui non ignorat, quod eiusmodi opuscula, quae pauca tantummodo complectuntur folia, doctorum virorum manibus facile se subducere soleant. Quo auctore illud fuerit compositum, indagare non potuimus, forte cuipiam e lectoribus nostris tam felici esse licebit, vt illum e poematis initio eliciat, quod ideo hic adscribimus: *Incipit* Cathalogus platonicus *de concordia diui* Moisis *& diuini* Platonis *ex achedemia, per euangelium altiuolantis aquile salubriter confirmata.*

In ierícho *aut vrbe lunari. eliconiadum flos*
Thuri Iohannes. *que cano digne here mi.*
Marsilius *transfert. Translata* aquilonipolensis
Metrificat. Domine metrificatum habeas.

Numenium pictagoricum *prefert* origenes
Sollers. philosophis omnibus antelocat
Cum moisea *volumina legissetque* platonis
In platone *inquit nosse sacrum* moisen
Ergo achademea disciplina est moisee
Concolor. Est vtraque sancta salute valens &c.

Hac ratione poema inchoatur, quis vero Joannes Thurius, & Marsilius fuerit, quorum fit mentio, ignorare nos fatemur. Poeta vero *aquilonipolensis*, sine omni dubio, Henricus iste a Nordheim, siue vt in aliis opusculis nominatur, aquilonipolensis est, de quo in *Analectis* nostris *litterariis* p. 439 sqq. iam nonnulla adtulimus. Joannes Jocarius, qui *Tetrastichi* in titulo auctor est, *antropolensis* quidem dicitur, sed emendauit quidam atramento hanc vocem, in exemplari, quo vtimur, & pro *antropolensis* substituit *austropolensis*. In prima poematis parte, nonnullorum philosophorum, qui ex academia prodierunt, enumerantur principia, quae similitudinem quamdam cum christianae fidei dogmatibus habent. Secunda pars hac ratione inscribitur: *Confirmatio christianorum, per* socratica *contra* lucianum, *nostre fidei, martires, tamquam nimis simplices deridentem.* Tertia titulum habet: *Reuersio ad propositum:* quarta, *confirmatio* platonicorum *ex fide & religione christiana.* quinta *de* Platone *solenniter kathegorisato*, sexta *supradictorum epilogus perbreuis*, septima *Conclusio*, quae talis est:

Non hec barbati deliramenta Platonis
Sunt achedemie heri principis ymmo ducis
(Hermes *que* Trismegistus *tacta ante* platonem
Theologye autor mercurius *cecinit.*)
Pectore toto. anima tota. vi tota vt amemus
Verbigenam inprimis philosophia monet.
Quippe bonum est lex. sed melius non philosophia est
Hec vim non facere cogit. at illa docet.
Preualet arbitrium rei opportune mō quantum
Tantum legi pre philosophia valet.

Almam

Almam achedemiam vt ingressus nistéria sancta
Hiis heroibus acceperis intus homo
Maiora & plura (que cincta thalya *nequibit*
Pandere) clamabis forsitan ore petri
Nempe bonum hic esse tria milia nos faciamus
Ergo tabernacla. sit decus vsque Deo.
Impressum Erphordie *per* Wolffgangum Schencken.

CXXIIX.

Expositio titulorum. Expositiones siue declarationes omnium titulorum iuris, tam ciuilis quam canonici, per *celeberrimum ac diligentissimum* SEBASTIANVM BRANT collecte et reuise. Et de modo studendi in vtroque iure: cum nominibus omnium scribentium in iure 1538. *Venundantur Lugduni apud Jacobum Giuneti in vico Mercuriali* in 8. folior. 137. excepta *Annotatione alphabetica omnium titulorum iuris tam ciuilis quam canonici cum quotatione foliorum ad eorundem expositionem siue declarationem nuper apposita,* folior. 10.

SEBASTIANI BRAND, s. BRANT, s. TITIONIS opuscula omnia, hodie admodum raró reperiuntur. Liber, cuius titulum adponimus, saepius impressus fuit, & in primis ob *adpendicem,* de qua mox dicemus, in pretio fuit. Prima editio, quam Christian. Schoettgenius in *Continuat. Biblioth,* Fabric. *med. & infim. Lat.* L. XIIX. p. 433. adtulit, est *Basileae* excusa 1504. in 4. Illam exceperunt *basileensis* 1515. in 4. *lugdunensis,* quam describimus, *lugdunensis apud Sebastian. Gryphium* 1543. in 8. qua se vsum fuisse testatur Christianus Godofred. Hofmannus in praefatione *vitis clarissimor. Ictor.* praemissa. Sine dubio eadem est, quam Schoettgenius l. cit. *Lugduni apud Gryphium*

1544.

1544. prodiisse scripsit. Recentissima, quam idem memorauit, est *veneta* 1564. Recentiorem illa, *lugdunensem* 1578. in 8. produxit Jacob. Fridericus Reimmannus in der *Einleitung in die Historiam litterariam der* Teutschen P. VI. p. 241. Sed ex omnibus in lucem prolatis nulla Michaeli Maittaire innotuisse videtur. Editio, quae ante oculos versatur, litteris gothicis exarata est. In praefatione ad doctorem Andream Helmoui, *iuris eloquentiae monarcham, praeceptorem suum inprimis obseruandum* SEBASTIANVS BRANT, *inter vtriusque iuris doctores humilimus*, librum hunc se conscripsisse ait, *cum adolescens nullius peritie aut artis bonae ignarus esset*. Exponuntur tituli digesti veteris, digesti infortiati, digesti noui, codicis, authenticorum, codicis repetitae praelectionis, librorum feudalium, decretalium, & decreti. Adpendix *de modo studendi in vtroque iure*, quam SEBASTIANVS BRANT libro addidit, auctorem habet JOANNEM BAPTISTAM DE CACCIALVPIS, siue vt plerumque scribi solet DE GAZALVPIS, de sancto Seuerino. Libellum prima vice *Senis* vidisse lucem, testatur SEBASTIANI BRANT *commendatio elegiaca in tractatum, de modo studendi in vtroque iure, editum, per celeberrimum vtriusque iuris doctorem, dominum* JOANNEM BAPTISTAM DE CASALVPIS de Sancto Seuerino, *ad clarissimum virum dominum* Arnoldum Zmoluffi, *vtriusque iuris doctorem: officialem curie episcopalis* Basileensis: *eiusdemque insignis ecclesie Canonicum, prestantissimum:*

BAPTISTE *pridem tractatum opus atque* JOANNIS
(Quem CASA *producit stirps bene digna* LVPIS
Te faciente) quidem perlegimus & placuit mox
Js labor eximii doctiloquique viri
Nempe modum tradit pueris in vtroque studendi
Jure: queant quanam discere iure via

Aurea

Aurea dat documenta decem: mox plura notatu
Digna & adiungit: dicta venusta refert.
Praestantesque: iurisque calumnia ponit
Quos etas potuit forte videre sua.
Quin etiam quaedam inueniet hic docta caterua
Vnde animos poterunt fors recreare suos.
Plurima nam illustrat propter quae iure libellum
Duximus hunc dignum prorsus vbique legi.
Quin igitur titulos iuris quos lusimus olim
Impressis placuit ferre characteribus
Addere praeterea haec statui incunabula iuris
Dans primum (vt decuit) tantopere esse locum
Quae tua dum coleret Senas *praestantia pulchras*
Exscribi impensis fecerat immodicis
Nunc etiam cernes impressa: dabisque iuuentae
Tu primus nostrae: hoc munus & officium.
Proinde tibi: pueri atque senes; studiosaque turba:
Innumerasque grates perpetuasque feret:
Inprimis metus (meus) *tibi gnatus* Onophyrus: *offert*
Omnimodas grates: perpetuasque canet.

Editio impressa *Bononiae, per Benedictum Hectoris anno sal.* 1493. *die III. Jul.* in fol. formae maioris, recensetur in den *Merkwürdigkeiten der Königl. Bibliotb. zu* Dresden Tom. II. p. 172. Libellus in decem dispescitur capita, quae auctori *documenta* vocare placuit. Ab vberiore eorum recensione nos abstinemus, cum id iam a Christ. Godofr. Hofmanno factum l. cit. fuerit. Non integrum is, *vitis clarissimorum Iureconsultorum*, inseruit librum, sed *quintum* tantummodo *documentum* recudendum curauit, p. 501 sqq. Quae in *Bibliotheca* Struuiobuderiana *iuris selecta*, & in *Bibliotheca iuridica* Lipenio-ienicheniana, in recensendo libro, se produnt παροράματα, iam adnotata, & emendata conspiciuntur in *Merkwürdigkeiten der königl. Bibliothek zu* Dresden l. cit. SEBASTIANVS BRANT, argentinensis, natus fuit, anno 1458. Orator, poeta, & iuris vtrius-

que

que Doctor, suae aetatis exstitit celeberrimus. Ius ciuile docuit primum Basileae, deinde in patria, vbi, reipublicae initio aduocatus, & Syndicus, deinde, vt Paullus Langius refert in Chronico citizensi, apud Io. Pistorium, in Scriptoribus rerum germanicarum Tom. I. pag. 1268 edit. Burc. Gotth. Struuii, *Ratisb.* 1726. in fol. Archicancellarius, & Imperatoris rom. Consiliarius fuit. Multa edidit opera, soluta pariter & ligata oratione conscripta. Lilius Gyraldus in *dialog. II. de poetis sui temporis* Tom. II. *Oper.* p. 406. illum infinita paene poemata conscripsisse perhibet. Qualis vero exstiterit poeta, Georgius Fabricius hocce expressit disticho:

Culta satis nondum scribebas carmina BRANDE
Sed vitium potius temporis illud erat.

Diem obiisse dicitur VI. Id. Maii anno 1521. Vid. de illo Ios. Simleri *Bibliotheca* p. 619. sqq. Anton. Posseuini *Apparat. sacer* Tom. III. p. 199. Auberti Miraei *Auctar. de Scriptor. eccles.* p. 96. Gerard. Io. Vossii *de Historic. latin.* L. III. Cap. X. p. 576. Melchior. Adami *vitae Ictor. germanor.* p. 5. Paul. Freheri *Theatrum viror. erudit. claror.* p. 805. Iacob Wenckeri *Apparat. Archiuor. Argentor.* 1713 in 4. p. 15. 16. 22 sqq. Christ. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* l. cit. Imago illius reperitur in Nicolai Reusneri *Iconibus siue imaginibus virorum litteris illustrium Argentorat.* 1590. in 8. p. 29. hoc epigrammate ornata:

Iurisconsultus poteram, & simul esse poeta:
Barbaries secli ni vetet ipsa mei.

JOANNES BAPTISTA DE CACCIALVPIS, Sanseuerinum, Campaniae oppidum, patriam, medio seculi XV. tempore, nactus est. Posteaquam Joannis Perrucii, & Angeli Perilii Juris doctorum, scholas diligentissime frequentauerat, & ipse legum doctor declaratus fuerat, Jura, Senis, insigni cum adplausu docuit, & primus, consistorii romani aduocatus, constitu-

ſtitutus fuit. Quo tempore obierit, non conſtat; Varia edidit ſcripta, quorum titulos exhibet Joſias Simlerus in *Bibliotheca* p. 341. Guid. Panzirolus *de claris legum interpretibus* L. II. Cap. CXV. pag. 212 ſqq.

CXXVIIII.

Vtriusque iuris tituli & Regulae a *Doctore* THOMA MVRNER *Argentinenſi, or. Minorum* in Alemanicum traducti eloquium. *Baſileae, Anno MDXX* (1520) in 4. folior. 125.

Liber litteris gothicis exſcriptus, nullius quidem eſt momenti, atque exiguam noſtris temporibus habere videtur vtilitatem, niſi forte in cognoſcendis vocibus, linguae teutonicae, quibusdam obſoletis, eiusmodi rerum indagatoribus, & aeſtimatoribus inſeruire queat; in cenſum tamen librorum rariorum omnino venit, cum omnia THOMAE MVRNERI, ingenii portentoſi ſcripta, noſtra aetate diſparere coeperint. Libro praefixit Auctor hanc praefatiunculam.

Juris Studioſis Baſileae *S.*

Accipite quaeſo ſacratiſſimarum legum & canonum ſtudioſi, Titulos ſimul & regulas Juris vtriusque quos in veſtram vtilitatem (vt reor) non ſine fructu ſumus interpretati, ac in alemanicum *traduximus eloquium: nullatenus diffidentes plurimum vos inde commodum deportaturos, quippe quod ex noto vobis & materno eloquio, incognitos & difficiles alioqui titulos breuibus complexi fuerimus. Non ignorans plerosque id antea longis circumitibus & ambagibus, neſcio ſi tentauiſſe dicam, an expleuiſſe & quidem prolixa dicendi copia libellos ob id graues aedidiſſe: Quod ignoto ſermone, vel aeque non cognito, magis ignotum docere temerauerunt. Quam noſtram* Germanicam *interpretationem,*

nem, etsi quibusdam displicuisse cognouerimus, aientes nos nobilissimas iuris vtriusque margaritas, porcis deuorandas tradidisse, potius quam interpretem extitisse, & prodidisse secreta, quae propalanda non fuerant: Velim id vnicum respondeant huiusmodi iuris silentiarii & regalis studii suffossores, quo titulo stipendia iuris hactenus sint meriti, vt illa declarent, quae ex voto tegere non erubuerunt. Ego quod feci, interfectum facere non possum, nec facti poenituit. Docere volui, cuius perductionis primum ego gradum existimo, ita loqui vt intelligamur, non vt nebulam oculis offerentes, nobilem facultatem praestigiantes obscuremus. Valete felices.

Coronidis loco typographus libro haec verba adposuit: *Finis traductionum titulorum ac Regularum iuris vtriusque, tum Canonici, tum Ciuilis, in* Germanicam *a* D. THOMA MVRNER *linguam.* Basileae *ex aedibus* Adae Petri, *Anno dominicae Incarnationis M. D. XX. mense Octobri.* Liber complectitur titulos *institutionum, digesti veteris, Infortiati, digesti noui, codicis repetitae praelectionis, Autenticorum, Libri XXI, & XXII. codicis repetit. praelect. Feudorum, extrauagantium, aureae bullae* Caroli IIII. *Decreti, Decretalium,* & *sexti decretalium,* latinos, cum versione teutonica. Iis subiunguntur *regulae iuris ciuilis, decreti, decretalium,* & *VI. decretal.* in vtraque lingua. Qualis autem THOMAS MVRNERVS fuerit interpres, ex speciminibus, quae adscribere hic non dubitauimus, lectores probe perspicere poterunt. Ita vero Tit. Cod. XII. 50. *de numerariis, actuariis, & chartulariis, & adiutoribus, scriniariis, & exceptoribus sedis excelsae, ceterorumque iudicum, tam militarium quam ciuilium,* his verbis exposuit: *Von schuldschreiberen, vnd entpfoheren des gemeynen frucht gelts iren helfferen vnd bewareren der richtlichen handel des keyserlichen stuls das keyner dem andern in syn ampt trag.* Eod. Cod. XII. 64. *Publicae laetitiae vel consulum nunciatores, vel insinuatores constitutionum & alia-*

& aliarum ſacrarum vel iudicialium litterarum, ex deſcriptione, vel ab inuitis, ne quid accipiant inmodicum: das die die frölich mär, oder der fürſten gebot, verbot, brieff verkünden, daruon nit zu groſſe ſchencken nemmen ſoellen. Diſtinctionis XXXIII. P. I. *Decreti* Contenta hac ratione interpretatur: *Diſtinct. XXXIII. oſtendit, quod bigami, corpore viciati, vſurarii, publice poenitentes, luſores, in ſcena ludentes, furioſi, arrepticii, accipientes meretrices in vxores, & concubinas habentes, promoueri non poſſunt: Die zwo eefrawen hant gehabt, des lybs breſthafftig, wucherer, die offenlichen gebüſset hant, ſpiler, vnd die in gemachten offenlichen ſpectaculen, oder ſpilen geweſen ſind, ſchellige, mönige, vnd die hurn zu der ee nemmen, vnd byſchlaefferin hant, ſoellent nit gewyhet werden.* Quaeſt. VII. Cauſ. XXVI. L. II. *Dt.* hac ratione expreſſit: Prima *an ſint ſortilegi, qui ſub ficto religionis nomine, futura promittunt. Reſponſio: ſic. Ob die mit begtzery vmgand die mit erdichten glouben zukünfftigs ſagen. Ant. Ja.* Secunda: *An ſit peccatum eſſe ſortilegum? Reſponſio: ſic. Ob Zoubery ein ſund ſey. Ant. Ja.* Tertia. *A quibus genus diuinationis ſumpſit exordium? Reſp. a* Perſis. *Von welchen die Zoubery anfengklich harkumpt. Ant. von den* Perſieren. Quarta: *Quot ſunt genera diuinationis? R. quatuor ſecundum numerum: & duo ſecundum formam. Wie mancherley iſt Zoubery. Ant. Fiererley in der zal. vnd zweyerley in der form.* Quinta: *An ſortilegi ſint excommunicandi? R. Sic. Ob die Zoufferer mögen gebannet werden. Ant. Ja.* Sexta: *An excommunicatus ab epiſcopo, poſſit reconciliari a presbytero? R. Non, epiſcopo inconſulto, niſi in neceſſitatis articulo. Ob ein verbannter von dem biſchoff, von einem prieſter mög wider verſunet werden. Antw. neyn vngefragt den biſchoff, on in nöten.* Septima: *An morientibus ſit poenitentia imponenda? R. non: tamen eſt eis innoteſcenda. Ob man den ſterbenden busz geben ſoll. Ant. Neyn: man ſol ſy aber inen anſagen*

ſagen vnd verkünden &c. *Nuptiae* per omnem librum MVRNERO ſunt *broutlouffte.* Neque Lucas Waddingus in *ſcriptor. Ord. Minor.* p. 325. neque Chriſtian. Schoettgenius L. XVIIII. p. 722. *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* neque Auctor *Lexici eruditor.* Tom. III. col. 766. nec alii, quos ideo euoluimus ſcriptores, huius libri notitiam habuiſſe videntur. Conf. quae de THOM. MVRNERO in noſtris *Analectis* p. 621 ſqq. diximus, & quae in Jacob. Wenckeri *Collect. Archiu. iur.* p. 139 ſqq. leguntur. Expectamus ſingularem, de THOM. MVRNERI *vita, & ſcriptis*, commentationem, a Viro Cl. I. M. Franckio illuſtriſſ. Comitis Bünauii a Bibliotheca, qui per litteras amiciſſimas in eam nos ſpem adduxit.

CXXX.

CATHO in latin durch Sebaſtianum Branth geteutſcht.

Ad CATHONIS Lectorem
Sebaſtianus Brant.

Aſpice diuinum praeclari dogma CATHONIS,
Quo pueros mores cum grauitate docet.
Inſtruit infantes materno in lacte decorem
Haurire, & mores, indolem & inde bonam.
Hunc lege, non propter vim carminis amplaque verba
Sed decus vnde tibi prodeat, atque ſalus
Vt poſtquam inſtructus ſis moribus: inde poetas
Vergilium: atque alios: hiſtoricosque legas.
Ecce CATHONIS enim vernarum carmina lingua
Vertimus: hos rhitmos edidimusque nouos

Ac

Ac verbum verbo curaui reddere: quantum
Id rithmus tulit: & praecipitantis opus.
Nam bene dum pueris ſtatui facere atque iuvente,
Appoſui leuibus verſibus ecce manum.
Atque aliquem in tenui contriui meſſe laborem
Qui tibi ſi placeat, dic mihi, Thaeda Vale.

in 4. folior. 18.

Ad rariſſima Sebaſtiani Branti, ſcripta, haec pertinet CATONIS verſio, quod omnes, quos ideo euolvimus ſcriptores, nullam illius fecerunt mentionem. Citatur tamen eius editio anni 1498. in Martini Opitii *in* DIONYSII CATONIS *diſticha de moribus, excerptis & notis, a* Chriſtiano Daumio *interpolatis, Cygneae* 1672. in 8. p. 154. 182. & 202. Inuenitur etiam in den *Beitraegen zur kritiſchen Hiſtorie der deutſchen Sprache, Poeſie und Beredſamkeit* Tom. II. p. 653. CATO *tzu Dutſch: zo Coelln by S. Lupus* in 8. ſine mentione anni facta, & Tom. I. p. 453. CATHO *tzo duytſch. Gedruckt tzo Colln vor ſant Lupus im Jair* 1530. in 4. ſed iſtam verſionem a Branto profectam eſſe, dicto loco non inuenies. Editio, quam ipſi poſſidemus, *Lipſiae* impreſſa eſt anno 1512. quod verba in fine illius poſita, docent: *Impreſſum* Lyptzk *per* Jacobum Thanner Herbipolitanum *Anno dni. Milleſimo quingenteſimo duodecimo.* Neque vero Michael Maittaire, nec qui ad eius *Annales typographicos* Supplementum ſcripſit, Jo. Henricus Leichius, illius habuiſſe videtur notitiam. Qua ratione Sebaſtianus Brant ſuum conuerterit auctorem, lectores intelligere poterunt e *praefatione*, quam hic integram adſcribimus:

Cum animaduerterem quam plurimos homines graviter errare in via morum; ſuccurrendum & conſulendum eorum opinioni fore exiſtimaui: maxime vt glorioſe viuerent: & honorem contingerent.

Nach dem ich eigentlich nam war
Das vil leuth schwerlich irrthen gar
Vnd ab dem weg der sitten giengen
Gdacht ich hülff vnd rath in zu bringen
Vorausz domit löblich sie lebten
Das sie nach ere vnd tugent strebten.
Nunc te fili mi charissime docebo:
Quo pacto mores animi tui componas.
Nun wil ich allerliebster sun
Dich lernen was du solt thun
Womit du richtest wol vnd fein
Die sytten des gemutes dein.
Igitur precepta mea legito: ita vt intelligas:
Legere enim & non intelligere est negligere.
Darum so wollest lesen hie
Mein gebot das du verstündest die
Dan lesen vnd das nit verston
Ist seumnusz vnd gibt kleinen lon.

Inter *breues sententias* DIONYSII CATONIS, quae libro primo praemitti solent, hasce, quae in omnibus aliis fere editionibus leguntur, Sebastianus Brant omisit:

Itaque Deo supplica.	*Nihil temere credideris.*
Parentes ama.	*Litteras disce.*
Cognatos cole.	*Nihil mentire.*
Blandus esto.	*Bonis benefacito.*
Neminem irriseris.	*Maledicus ne esto.*
Vino te tempera.	*Existimationem retine.*
Pugna pro patria.	*Vtere virtute.*
	Patere legem quam ipse tuleris.

Pauca in conuiuio loquere.

Secundi libri *praefationem* hac ratione composuit:
Telluris si forte velis cognoscere cultus:
Vergilium *legito: quod si mage nosce* (nosse) *laboras*
Herbarum vires Macer *tibi carmine dicit:*
Wiltu vielleicht kennen vnd leren
Den bau der erd wie man sol eren

So

So lysz Virgilium *dar von,*
Wiltu zu wiſſen underſton
Lieber der kreuter krafft villicht
Das ſagt Macer *in ſeym gediecht.*
Si romana *cupis & * punica *noſcere bella*
Lucanum *queras qui* Martis *prelia dixit.*
Ob du begereſt wiſſen zu zeyt
Der Römer *vnd* Carthago *ſtreyt*
Süch Lucanum *der ſagt dar von*
Wie Mars *zu ſtreytten iſt gewon.*
Siquid amare libet vel diſcere amare legendo
Naſonem *petito: ſin autem cura tibi hec eſt*
Vt ſapiens viuas audique diſcere poſſis
Perque ſemotum vitiis deducitur euum
Ergo ades: & que ſit ſapientia diſce legendo.
Ob dich geluſt zu lieb dich keren
Oder du Narr bulſchafft wilt leren
Such Naſonem *ob aber dir*
Diſz ſorg zu ſynn ſey vnd begir
Wie du lebſt weiſe ſoltu hören
Was du hie von mir mögeſt leren
Dar durch von mir mogeſt volbringen
Dein Zeit vnd tag on laſtermol
Darumb kum her ler leſen frey
Das du erfarſt was weysheit ſey.

Lectio carminis latini, variis in locis, ab illa differt, quam ſequitur Otto Arntzenius in editione, quae *cum ſcholiis* Eraſmi, *Notis* Scaligeri, Opitii, Barthii, Daumii, Wachii, *& Metaphraſi graeca* Planudis, Scaligeri, Zuberi & Mylii, prodiit *Traiecti ad Rhenum apud Jurianum a Paddenburg* 1735. in 8. Omiſſum praeterea in Sebaſtiani Brant eſt editione Libri III. Diſtichon II.

Fortunae donis ſemper parere memento
Non opibus bona fama datur, ſed moribus ipſis.

Et Libri IIII. Diſtich. XIIX.

Quum ſapias animo, noli ridere ſenectam
Nam quicumque ſenet, puerilis ſenſus in illo eſt.

Prius epigramma in paucissimis editionibus vetustis reperiri, iam monuerunt Joseph. Scaliger, & Christ. Daumius in *Adnotat.* p. 162. edit. Arntzenii, quare etiam accidit, vt Maximus Planudes illud, cum aliis DIONYS. CATONIS distichis, in graecum haud converterit sermonem, quod tamen recentioribus temporibus, a Joseph. Scaligero & Matthaeo Zubero factum est. Caussam vero quam ob rem Sebastianus Brant, posterius omiserit, conspicimus nullam, cum omnes aliae editiones, quas euoluere nobis licuit, id referant. Libro IIII. Sebastianus Brant in fine hos versiculos addidit:

Iam CATHO *finis adest tuus ingeniose magister*
Qui pueros mores cum grauitate doces
Te multum prius & mancum lauauimus (sanauimus) *isto*
Codice: apollineam *contulimus vel opem.*

Illis adiiciuntur *medii versus pro iuuenibus confecti*, secundum alphabeti seriem dispositi. De auctore *distichorum*, & tempore, quo is vixerit, adhuc sub iudice lis est. Vid. Marci Zuerii Boxhornii *Dissertat. de distichis, quae sub* CATONIS *nomine circumferuntur*, Henrici Cannegieteri *rescripta* Boxhornio *de* CATONE, *in quibus de nominibus, aetate, & stilo* CATONIS, quae omnia Otto Arntzenius suae editioni adiecit. Joannis Beenii *dissertatio breuis philologica, probare contendens, quod disticha & praecepta moralia, quae* CATONI *ethnico vulgo tribuuntur, nunquam ab ipso profecta sint, Hafniae* 1702. in 4. Conf. Aug. Buchneri *Oratio de* CATONIS *distichis*, quae legitur in Buchneri *orationibus* in vnum volumen collectis *Lips.* 1727. in 8. p. 742 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* Vol. I. L. IIII. Cap. I. p. 682 sqq. Vol. III. p. 279 sqq. Olai Borrichii *Dissert. I. de poetis latinis* p. 49. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 60 sqq. Gottfr. Ephr. Müllers *historisch-critische Einleitung zu nöthiger Kenntnis und nützlichen Gebrauche der alten lateini-*

teinischen Schriftsteller Tom. II. L. I. Cap. II. p. 60. Variis in primis Henricus Cannegieterus demonstravit argumentis, *distichorum moralium* auctorem, quisquis ille demum fuerit, aetate Constantini magni fuisse maiorem. De variis libri editionibus, vid. Fabricius ll. citt. & Otto Arntzenius in praefatione.

CXXXI.

Annotationes GVILIELMI BVDAEI, *Parisiensis*, *Secretarii regii*, in Quatuor Et Viginti Pandectarum Libros Ad Joannem Deganaium Cancellarium Franciae. *Accuratius nitidiusque ab Jodoco Badio Ascensio nuper impressae.* in folio, folior. 174. si epistolam dedicatoriam, & tabulam rerum & verborum praemissam folior. 8. exceperis.

Quamquam hoc volumen nitidissime impressum GVILIELMI BVDAEI *adnotationes* in *libros* tantummodo *XXIIII. Tl. priores* complectitur, ob insignem tamen raritatem, & rerum quas complectitur vtilitatem, magni aestimari solet, a Juris doctoribus, qui non solis *rerum meditationibus*, vt quidam nuper doctor vmbraticus, dicendi stribliginem vocare ausus est, delectantur, sed litteras politiores, cum iuris studio, arctissimo quodam vinculo coniungunt. Quo tempore haec editio prodierit, pro certo adfirmare non sustinemus, cum illius rei nec vola nec vestigium in libro ipso exstat. Niceronus in *Memoires* Tom. IIX. p. 386. GVIL. BVDAEI *Adnotationes in Pandectas priores*, prima vice *Parisiis* 1508. prodiisse scribit. Nostram esse illam ipsam, facile nobis persuaderemus, nisi verba tituli, *accuratius nitidiusque impressae*, dubitationem quamdam apud nos commoverent. Interea apud Michaelem Mattaire, & alios,

 quos

quos ideo euoluimus scriptores, non aliam inuenimus editionem, quae annum 1517. praecesserit. Illam enim, ante istum annum, prodiisse in lucem, ex eo coniicimus, quod primus libri possessor, volumen, isto anno, se comparasse. in libri fronte adnotauerit. GVILIELMI BVDAEI epistola dedicatoria, ad illustrissimum virum Ioannem Deganaium, Cancellarium Franciae, scripta est Parisiis, pridie Nonas nouembr. anno millesimo quingentesimo octauo (1508). Contulimus hanc editionem cum recentiore editione, quae in GVILIELMI BVDAEI *Operibus*, cum praefatione Coelii Secundi Curionis, *Basileae* 1557. IIII Tom. in fol. editis, Tom. III. exstat, illasque mirifice inter se discrepare deprehendimus, id quod nos iterum in eam adduxit sententiam, omnium primam esse editionem, quam nunc recensemus, quoniam Mr. Boivin in *Memoires pour la vie de* GVILLAVME BVDE', *premier Bibliothecaire du Roi*, Tom. III. de *l'Histoire de l'Academie royale des inscriptions, & belles lettres*, p. 530. edit. *Amsterd. chez Franc. Changuion* 1731. in 12 scribit: *il publia dans la suite, & en differens temps, ses remarques sur les Pandectes, dont il a depuis desavoué en quelque maniere la premiere edition.* De *Adnotationibus* GVIL. BVDAEI, *in libros Pandectarum posteriores*, earumque editionibus, vid. Niceron *Memoires pour servir à l'histoire des hommes illustres dans la Republique des lettres*, l. cit.

CXXXII.

De Asse & partibus eius Libri quinque GVILIELMI BVDAEI *Parisiensis Secretarii regii. Venundantur in aedibus Ascensianis* in fol. folior. 171. si praefationem, & *rerum, vocum, & sententiarum insignium, indicem serie litteraria*, folior. 7. non numeraueris.

Incre-

Incredibile eſt, quantum nominis famam, apud viros doctos, hoc opere BVDAEVS ſibi conciliauerit. Audiamus illius praeconem Ludouicum Regium, qui apud Guil. Bateſium, in *vitis ſelector. aliquot viror.* p. 225. hac ratione ſcribit: - - *Poſt cum & Plutarchi translationibus iam celebris, & Annotationibus in Pandectas clariſſimus euaſiſſet, diuinum opus de Aſſe inſtituit. In quo aegram ac prope comploratam rei literariae partem ſuſcepit, atque a nullo dum prae difficultate ſubleuatam, animaduerſione multa, ingenii ſingulari felicitate, induſtria mirabili, inſtaurauit. Nam pondera & menſuras veterum, nomiſmatis graeci latinique rationem, & aeſtimationem, tum numerandi modum, & colligendi res, denſiſſimis tenebris obſcuritatis obductas, longis errorum anfractibus, implicatas, corruptis exemplaribus propemodum comploratas, incuria temporum neglectas, & non modo a quoquam ſcriptorum, noſtrae aut auorum memoriae, ſed ne ab his quidem, qui intra mille annos ac longe plures fortaſſe fuerunt, intellectas, omnibus veſtigiis indagauit, explicuit, illuſtrauit, reſtituit in priſtinum nitorem. Priſcam quoque mundi opulentiam, atque omnium gentium diuitias in aerarium* (*vt ita dicam*) *ciuitatis* romanae, *iam plane tot ſeculis exhauſtum intulit. Quo nomine poſteritatem omnem immortali beneficio deuinxit. Quid enim erat, in quo ſtudioſis hoc tempore plus prodeſſet? quid erat quod aut nationi* gallicae *honorificentius? aut exteris nationibus gratius? aut tuendae dignitati litterarum accommodatius? aut ad intelligendos auctores totiusque antiquitatis interpretationem magis neceſſarium afferre poſſet? Librarum, ſeſtertium, talentorum, totiusque rei nummariae, ponderum, menſurarum, numeri, modi, vocabula* graeca *iuxta ac* romana *propter vetuſtatem obſoleuerant* Hermolaus, Politianus, *& alii complures viri ingenio & doctrina praeſtantiſſimi, rem tantam infeliciter adorti, propter obſcuritatem tam honeſto conatu deſtiterant: vnus ad extremum* BVDAEVS *huic parti aegrotae ac prope deſideratae reperit medicinam. Quam*

ob rem quis illum non iure miretur, summeque in eo laudandum arbitretur, quia quo vno adhuc carebamus, quod iacuerat ad hanc aetatem, nec habuerat lumen vllum. in eo illustrando & excitando omnes neruos aetatis industriaeque contenderit? nullo emolumento, nisi vt quam plurimis prodesset, inuitatus &c. Omnium autem prima & rarissima editio est, quam adferimus. Quo tempore prodierit, subscriptio lectores docere poterit, quae in fine libri legitur: *Finis libri quinti & vltimi de asse & partibus eius*, GVILLIELMI BVDAEI, Parisiensis, *a secretis regiis: In chalcographia* ascensiana *ad Idus Martias MDXIIII.* (1514). Vix autem BVDAEVS opus euulgauerat, cum duo inuenirentur homines, qui gloriae partem, quam BVDAEVS illo conscribendo adeptus fuerat, omni, sibi vindicare, studio laborarent. Alter Leonardus Portius, Italus, vir alioquin in iuris disciplina versatissimus, & morum probitate integerrimus, adulatione potissimum Jo. Baptistae Egnatii, Veneti, qui editis in Suetonium *adnotationibus*, mox BVDAEO, praeclari inuenti laudem, mox Portio tribuerat, adductus, sua esse omnia, quae BVDAEVS, *de asse, & eius partibus*, protulerat, gloriari non erubuit. Quod cum esset ad BVDAEVM perlatum, *grauiter*, vt Ludouicus Regius, apud Batesium l. cit. p. 226. ait, *exarsit, & vehementissima animi, ingenii, virium contentione, ius suum defendit, atque hoc ipsum palam testatus est, a nullo se vnquam homine, duntaxat qui viueret, his de rebus, quas tradidisset, quicquam didicisse vel fando vel legendo: tantumque abesse ne quid a* Portio *acceperit, vt omnia quae sub nomine* Portii *ad eam prodierant, illa vno eodem continuato, perpetuoque furto essent ex suo asse translata.* Et haec certe controuersia, iusto diutius, paulloque seuerius fuisset agitata, nisi iusto interuenisset tempore Joannes Lascaris communis & Portii & BVDAEI amicus, qui suo consilio, suisque effecit precibus, vt *digressio in* Portum *contumeliosa*, quam remouendae suspicionis, suique purgandi caussa, secun-

secundae libri *de asse* editioni inserere constituerat BVDAEVS, inde eximeretur, omnisque hac ratione controuersia dirimeretur. Conf. Niceron l. cit. pag. 385 seqq. Mr. Boivin de Villeneuve l. cit. pag. 531. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 691. not. G. Alter gloriae eius obtrectator fuit Georgius Agricola, Germanus, qui eamdem se rem pertractasse ante BVDAEVM gloriabatur; sed nulla prorsus ratione BVDAEVM commouit, vt illi responderet. Vid. Ludouicus Regius, Niceron, Boivin, & Baile ll. citt. Conf. Scaeuolae Sammarthani *Elogia* Gallorum *Seculo XVI. illustrium* L. I. n. II. p. 8. De recentioribus, libri *de Asse*, editionibus vid. Niceron l. cit. Ipse GVIL. BVDAEVS illum in compendium redegit, & gallice versum edidit. BVDÉ *prit lui-même*, ait Niceron l. cit. pag. 385. *le soin de faire un abregé, de son livre en françois, & cet abregé a été imprimé plusieurs fois, il est cependant rare. Une edition porte ce titre:* Sommaire ou Epitome du livre de Asse par GVILLAVME BVDÉ, Paris 1522. in 8. *Une autre est intitulée:* Extrait ou Abregé du livre de Asse de feu Mr. BVDE', auquel les monnoyes, poids & mesures anciennes sont réduites à celles de maintenant. Revû de nouveau, corrigé & additionné. Paris 1550. in 12.

CXXXIII.

Commentarii linguae graecae, GVLIELMO BVDAEO, *Consiliario Regio, Supplicumque libellorum in Regia magistro, auctore:* ab eodem accurate recogniti, atque amplius tertia parte aucti: quibus Index subiectus est duplex, tam Graecas quam Latinas voces & phrases demonstrans. Τοῦς ἐπιμελείας δοῦλα πάντα γίνεται. *Basileae, apud*

apud Nicolaum Episcopium iuniorem anno MDLVI. (1556) in fol. col. 1560. si praemissa, epistola BVDAEI graeca, in fine adiecta, & indices folior. 94. non numerati fuerint.

Omnium praestantissima haec est editio, neque minus rara, operis, quod Niceron in *Memoires* Tom. IIX. p. 387. hoc elogio ornauit. *Ces Commentaires sont très-savans, & on y remarque, sans peine un travail immense & une lecture prodigieuse, mais apres tout ce n'est qu'une masse informe & indigeste, sans ordre, & sans methode.* Ipse id fateri videtur BVDAEVS, cum scribit: *Quoniam vsus scribentium est multiplex, ego quae in mentem mihi venient, in hos commentarios quam potero explicatissime referam, & ad iuuenum captum appositissime: ita tamen vt si iam forte prouectiores eos legerint, nonnulla inuenturi sint, ob quae nec omnem operam lusisse se dictitent, nec nos in rebus translatitiis tantum laboris exhausisse.* Prima editio prodierat *Parisiis e chalcographia badiana* 1529. in fol. vid. Michael Maittaire *Annal. typograph.* Tom. II. p. 728. secunda *Basil.* 1530. in fol. vid. Niceron l. cit. Forte eadem & vna est editio, quam Joan. Ludolph. Bünemannus in *Catalog. MS. & libror. rariss.* p. 46. *Coloniae* 1530. prodiisse adfirmat. Tertia ab auctore adcurate recognita atque amplius tertia parte aucta, lucem vidit in *officina Roberti Stephani*, *Paris.* 1548. *VIIII. Calend. Jan.* in fol. vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. III. p. 411. *Catalog. Biblioth.* falthen. p. 181. Ad illam quarta, cuius adtulimus titulum, exscripta est. Praemittitur GVILIELM. BVDAEI epistola dedicatoria graeca, ad Franciscum Franciae Regem; Excerptum de GVIL. BVDAEO e Paull. Jouii *Elogiis claror. viror.* & e *bibliotheca* Conradi Gesneri; duoque *epigrammata* Jani Vitalis & Salmonii. Ille BVDAEVM tali elogio ornauit:

Qui sanctum simul, & simul disertum

Exqui-

Exquiris sapientiae magistrum,
Vltra quid petis? hic iacet BVDAEVS.

hic vero:

BVDAEVS *voluit media de nocte sepulchro*
Inferri, & nullas prorsus adesse faces
Non factum ratione caret, clarissima quando
Ipse sibi lampas, luxque corusca fuit.

Epigrammate gallico, in hanc BVDAEI vltimam voluntatem lusit, Melin de Saint Gelais, quod vt Mr. Boivin l. cit. p. 534. memorauit, insigni adplausu exceptum fuit:

Qui est ce corps, que si grand peuple suit?
Las! c'est BVDÉ *au cercueil étendu!*
Que ne font donc les cloches plus grand bruit?
Son bruit sans cloches est assez épandu:
Que n'a-t-on plus en torches dépendu
Suivant la mode accoutumée & sainte?
Afin qu'il soit par obscur entendu,
Que des François *la lumiere est éteinte.*

Conf. Franc. Garasse *doctrine curieuse, de beaux Esprits de ce tems, ou prétendus tels, Paris.* 1624. in 4. p. 920. vbi vltimae voluntatis GVIL. BVDAEI, verba leguntur. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 693. not. N. In fine *commentariorum* adparet BVDAEI epistola graeca τῶν νέων τοῖς τῶν ἑλληνικῶν λόγων ἐφιεμένοις dicata. Finem operi imponunt duo indices copiosissimi, alter graecus, alter latinus. In *operibus* GVIL. BVDAEI omnibus, *Commentarii graecae linguae* Tomum constituunt quartum. Conf. Jo. Henr. Boecleri *dissertat. de lexicis*, Tom. I. *Dissertation. academicar. Argentorat.* 1701. in 4. p. 652. Eiusd. *Bibliographia critica* §. XII. pag. 20. edit. Jo. Gottlieb. Krausii *Lips.* 1715. in 8. Jo. Fabricii *Historia Bibliothecae* fabrician. Tom. III. p. 255 sqq. Conr. Samuel Schurzfleischii *introductio, in notitiam Scriptorum variar. artium atque scientiarum* P. I. *Viteb* 1736. in 8. pag. 221 sqq. P. III. *ibid.* 1737. pag. 102 seqq.

Adr.

Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. III. pag. 146 sqq. Ludouici Regii *vita* GVIL. BVDAEI l. cit. pag. 227. vbi hoc legimus operis laudati encomion: *scripsit commentarios linguae graecae, valde & illos profundos. Continent enim omnes prope diuitias orationis graecae, & ostendunt sermonis latini, cum graeco cognationem, opus immensi ac prope infiniti laboris, & a nemine quod sciam prius tentatum, vbi arcana* Graecorum *mysteria enunciauit, & cuiuis ediscenda proposuit, quae vix antea solertissimis aperiebantur.* Georgius Buchananus L. II. *Epigrammat.* p. 157. edit. *poematum commelinianae* 1609. in 8. laudes BVDAEI hoc epigrammate, ob editos *graecae linguae commentarios*, complexus est:

Gallia *quod* graeca *est*, *quod* Graecia *barbara non est*
Vtraque BVDAEO, *debet vtrumque suo.*

CXXXIIII.

Commentarii explicationum in M. T. Ciceronis Tusculanarum Quaestionum libros V. IOACHIMO CAMERARIO, *Pabergensi autore.* Quorum primo & secundo ad Julium Pflugum copiosa est inserta disputatio de Imitatione, defensaque vtilitas atque bonitas, & ratio quaedam quasique via demonstrata illius: vna cum epistola ad Joannem Oporinum, qua Apollonii Tyanei de imitatione quoque sententia declaratur. Reliquis quaecunque in posterioribus quatuor Tusculanarum quaest. libris obscuriora, magisque memorabilia occurrunt loca, lucidissime simul atque eruditissime explicantur, Ad Danielem Stibarum Canon. Wircepurgensem, virum praestantissimum. Vna cum rerum & verborum in hisce omnib. locupletiss.

tiss. indice. *Basileae*, in 4. pp. 277. si praemissa, & indices folior. 31. exceperis.

Omnia fere scripta, viri doctissimi JOACHIMI CAMERARII, rarissime inueniri, iam adnotauit Joan. Henric. Boeclerus in *Bibliographia critica* p. 96. & Adrian. Baillet in *Jugemens des Savans* Tom. II. P. II. p. 79. vbi ait: *Tous les Ouvrages de* CAMERARIUS *sont presque universellement estimés & la plûpart sont devenus assés rares, parce que les Connaisseurs s'en saisissent aussi-tôt qu'ils les rencontrent* &c. Nonnulla recensentur á Cl. Jo. Vogtio in *Catalogo libror. rarior.* p. 165. a Daniel. Gerdesio in *Florilegio libr. rar.* p. 46. in *Analectis* nostris *litterariis* p. 187 sqq. in *Bibliotheca* Saltheniana & alibi passim. Complectitur haec pars prima *Commentariorum in* tusculanas *quaestiones* explicationes in librum I. & II. Impressa est, vt in fine legitur, Basileae *in Officina* Roberti Winter *Anno* 1538. *mense Martio.* Praemittitur illi, Chalcographi, *ad Lectores, epistola*, qua errata typothetarum, quae irrepserant, emendantur. *Index locorum ex aliis auctoribus, quae in bisce Commentariis vel citantur vel explicantur, vel denique restituuntur. Eorum item omnium, quae de illis ipsis obseruanda dicuntur.* In calce voluminis, reperitur *rerum ac verborum, in bisce commentariis memorabilium index.* Conf. Georg. Summeri *Catalogus omnium librorum, & scriptorum tam editorum quam edendorum* JOACHIM. CAMERARII *Dantisc.* 1646. in 8. p. 92. qui librum in 4. impressum, forma 8*ua* prodiisse scribit. Exemplari, quo vtimur, manu cuiusdam adscriptum est carmen JOACHIM. CAMERARII graecum distichor. 9. *Γεωργίῳ Ἥρῳ διδασκάλῳ γενομένῳ ἀνδρὶ ἀρίστῳ καὶ ἐυσεβεστάτῳ* nuncupatum, quod anecdoton esse credimus.

❧ * ✻ * ❧

CXXXV.

CXXXV.

Commentarii Explicationum in reliquos quatuor M. T. Ciceronis Tusculanarum Quaestionum libros, Ad praestantissimum virum Danielum Stibarum Canonicum Wircepurgensem, IOACHIMO CAMERARIO *Pabergense autore*. Adiectus est quoque rerum & verborum in hisce memorabilium locupletissimus index. *Cum gratia & priuilegio Caesareo ad quinquennium. Basileae apud Joannem Oporinum*, in 4. pp. 91. si praemissa & addita epistola ad Stibarum non fuerint numerata.

Posterioris partis *Commentariorum in Quaestiones* Ciceronis tusculanas, hic titulus est. Prodiit vt in fine memoratur anno 1543. Conf. Georg. Summerus l. cit. Niceron in *Mémoires* Tom. XVIIII. p. 97. Initium voluminis constituunt *epistola* CAMERARII ad Stibarum dedicatoria: & *rerum & verborum in hisce Annotationibus memorabilium index*: Coronidis loco, libri adponitur CAMERARII *epistola, ad* Stibarum, Id. April. scripta, in qua illi, inter alia gratias agit, quod vinum illi & poculum dono miserit. En! ipsa CAMERARII verba: *Vino admodum delector, & incorruptum ad me, vt videtur, peruenit: de quo nuper gratias egi tibi, sed plane veteratorie: homo, vt nosti, simplex. Cum enim plurimum non modo huius, sed innumerabilium beneficiorum nomine, tibi me debere confiterer*, Ciceronianam *sententiam posui*: ESSE ANIMI INGENVI, CVI MVLTVM DEBEAS EIDEM PLVRIMVM VELLE DEBERE. *Sed me tibi notum esse certe scio, & sic te accipere nostra, vt dicuntur, id est in optimam partem omnia. Tibi tamen parcemus, sed* ἀπὸ δρυὸς ἢ ἀπὸ πέτρης *siquid decerpi poterit, eo vtemur, de quo tu videbis. In poculo quidem fuisti plane* μεγαλοπρεπὴς, *de quo & ipso nuper*

gratias

gratias tibi aegimus. ſcalptura autem oſtenditur a me φιλοτιμοτάτως *amicis noſtris, in qua cum alia omnia, admodum, tum hoc,* PROBATAE FIDEI ERGO, *me mirifice delectat. Sed de his ſatis, ac plus fortaſſe quam tu velis* &c. Vtraque pars huius *Commentarii* in vnum volumen redacta fuit, teſte Georgio Summero l. cit. & Nicerono l. cit. p. 97. *Baſileae* 1548. in 4. Editioni tuſculanarum *quaeſtionum*, quae *cum Commentariis, ſcholiis, & variis lectionibus*, Georgii Vallae, Philippi Beroaldi, Eraſmi roterodami, Jani Pagnini, & Paulli Manucii *Paris.* 1549. in 4. euulgata fuit, non ſpernenda *Commentariorum* JOACHIM. CAMERARII particula inſerta fuit. Vid. Niceron l. cit. Michael. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. III. p. 579.

CXXXVI.

JOACHIMI CAMERARII *Papeberg.* Commentarii vtriusque linguae, in quibus eſt *διασκευὴ ὀνομαςικὴ τῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι μερῶν.* Hoc eſt diligens exquiſitio nominum, quibus partes corporis humani appellari ſolent. Προςεθεισῶν καὶ τῶν τῆς χρείας ἑκάςων ὀνομασιῶν καὶ παρεπομένων τινῶν αὐταῖς. Additis & functionum nomenclaturis, & aliis his accedentibus. Παραλλήλως σχεδὸν κειμένων τῶν τε καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν λέξεων. Poſitis fere contra ſe graecis ac latinis vocabulis. *Cum priuilegio peculiari ad quinquennium, cuius exemplum ad libri calcem reperies. Edebantur Baſileae, per Joannem Heruagium, Anno Chr. MDLI.* (1551) in fol. col. 498. excepto prooem. folior. 8. indice vocum latinar. fol. 14. & graecar. 19.

Librum prae ceteris JOACH. CAMERARII scriptis esse rarum, testatur Daniel Gerdesius in *Florileg. libror. rar.* p. 47. & *Catalog. Bibliothec.* falthen. p. 182. *Prooemium* scriptum est, *ad nobilem ordinis equestris, in* Misnia, *adolescentem*, Bolgangum Theodorici F. Wertterensem, in quo, hoc opus, hortatu & instinctu in primis Georgii Sturcii, medici, & Simonis Grynaei, cuius etiam in fine *prooemii* legitur epistolion, ad CAMERARIVM, editum esse confirmat. *Index latinus* copiosissimus opus praecedit, *graecus* vero in calce subiicitur. Quae praeterea in libro inueniuntur, titulus satis superque prodit.

CXXXVII.

Narratio de H. Eobano Hesso, comprehendens mentionem de compluribus illius aetatis doctis & eruditis viris, composita a JOACHIMO CAMERARIO *Pabebergensi.* Epistolae Eobani Hessi ad CAMERARIVM, & alios quosdam, familiari in genere, cum lepidae ac facetae, tum eruditae & literatae: Cum quibusdam CAMERARII & aliorum scriptis. Quorum nihil ante hunc diem, ad hunc modum editum fuit. *Exprimebantur haec Norimbergae a Joanne Montano, & Vlrico Neubero, Anno salutiferi Christi Jesu partus MDLIII.* (1553) in 8. folior. 200.

De insigni libri raritate, vid. Joan. Philippi Kuchenbeckeri *Analecta* hassiaca Collect. VI. pag. 474. Cl. Vogtii *Catalog. libr. rar.* p. 340. Jacob. Bruckeri *Ehrentempel der* deutschen *Gelehrsamkeit* Dec. IIII, pag. 132. not. (a). In altera tituli pagina conspicitur *signum eobanicum*, cum hoc elogio:

Nubila

Nubila scandentem Lauri de stipite cygnum
Hesso *stemma suum libera Musa dedit.*

Narrationem de Eobano Hesso CAMERARIVS, ad Adamum Cratonem, fuldensem, qui auctor illi fuerat, vt istam componeret vitam, perscripsit. *Epistolis* Eobani Hessi, *ad* CAMERARIVM, *&* *alios*, scriptis, CAMERARIVS epistolam praefixit dedicatoriam ad Petrum Suauenium, Equ. Ord. gentis Pomeran. JOACHIMI CAMERARII *epistolae*, quae vltimum, in collectione, occupant locum, omnes metro, si omnium primam ad Eoban. Hessum, & vltimam ad Philipp. Becchium exceperis, conscriptae sunt. Invenitur etiam, inter CAMERARII *epistolas*, Joannis Stigelii epistola, qua illi gratias agit, ob communicatam secum *Narrationem de* Eobano Hesso, illique *Epitaphium* mittit, elegis conscriptum, quo puer adhuc Eobani Hessi complexus fuerat laudes. Constituit vero *epistolarum* haec collectio, partem primam, *Epistolarum* Eobani Hessi, quas JOACHIM. CAMERARIVS III. Tomis in 8. euulgauit. Duo volumina posteriora non possidemus, illorum tamen titulos, ex Georgii Summeri *Catalogo* & Niceroni *Memoires* l. cit. p. 104 sqq. hic adscribere non pigebit. Secundum volumen hoc prodiit titulo: *Libellus alter epistolas complectens* Eobani *& aliorum quorundam doctissimorum virorum, nec non versus varii generis & argumenti, Lips.* 1557. *ex officina Valentin. Papae* in 8. Tertium volumen inscribitur hac ratione: *Tertius libellus epistolarum* Eobani Hessi *& aliorum quorundam virorum autoritate, virtute, sapientia, doctrinaque excellentium, editus autore* JOACHIMO CAMERARIO *Papebergensi, Lipsiae apud Voegelianum* 1561. in 8. JOACHIMI CAMERARII *narrationem de* Eobano Hesso, ob insignem illius raritatem, *Lipsiae* 1696. *impensis Martini Theodori Heybey* in 8. Joan. Benedictus Carpzouius recudendam curauit. Ista *narratione*, in describenda Eobani *vita*, postea vsi fuere Melchior Adami in *vitis philosophor*. germa-

 nor.

nor. p. 49. & Niceron in *Memoires* Tom. XXI. p. 303 ſqq. Conf. cum hiſce Eobani Heſſi *vitis* merentur Chriſtoph. Frideric. Ayrmanni *Programmata II. de* Helii Eobani *ortu*, *nomine*, & *coniugio*, *Gieſſae* 1739. & 1740. in 4. Jacobi Bruckeri *Lebensbeſchreibung* Helii Eobani Heſſi, in dem *Ehrentempel* deutſcher *Gelehrſamkeit* l. cit. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. IIII. P. I. p. 165 ſqq. De ſodalitio litterario, quod Eobanus Erfurti inſtituit, vid. M. Chriſtophori Haymanni *Geſchichte von den Geſellſchafften der Gelehrten, Lipſ.* 1743. in 8. Tom. I. Cap. XVI. p. 390 ſqq.

CXXXIIX.

JVLII OBSEQVENTIS Prodigiorum liber. Ab vrbe condita, vsque ad Auguſtum Caeſarem, cuius tantum extabat Fragmentum, nunc demum Hiſtoriarum beneficio, per Conradum Lycoſtenem Rubeaquenſem, integritati ſuae reſtitutus. POLYDORI VERGILII, *Vrbinatis* de Prodigiis libri III. JOACHIMI CAMERARII *Paberg.* de Oſtentis Libri II. *Lugduni*, *apud Joan. Tornaeſium*, & *Guil. Gazeium M. D. LIII.* (1553) in 12. pp. 367.

Raram editionem eſſe intelligimus, e *Catalogo Bibliotb.* Chr. Frid. Schmidii p. 615. e *Catalog. Biblioth.* ſalthen. p. 363. JVLII OBSEQVENTIS, de cuius aetate nihil certi pronunciare audent viri critici, *fragmentum* libri, quem *de prodigiis in orbe* romano *viſis* conſcripſerat, a conſulatu L. Scipionis & C. Laelii ab V. C. 505. ad aetatem vsque Imperatoris Augusti, cum P. Fabius, & M. Aelius conſulatui praeeſſent, Jucundus veronenſis, cum Aldo romano primum communicauerat, a quo cum Plinii *epiſtolis* & *panegyrico*, & (Aurelio Victore) *de viris illuſtribus*, Sue-

Suetonio *de grammaticis*, *Venet.* 1508. in 8. editum, & Aloisio Mocenico, Equiti & Senatori veneto dicatum fuit. Vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 191. Hanc editionem insequentibus temporibus, multae aliae sequutae fuerunt, quas enumerat Jo. Albert. Fabricius L. III. *Biblioth. latin.* Cap. IIII. p. 536 seqq. Joan. Nicol. Funccius in *Commentar. de vegeta latinae linguae senectute* Cap. IIX. §. XIII. p. 707 seqq. Franc. Oudendorpius in *Catalogo editionum* OBSEQVENTIS, quem suae editioni praemisit. Partem postea libri primi, quae temporum iniuria perierat, restituere Titi Liuii, Dionysii Halicarnassei, Orosii, Eutropii, *aliorumque*, vt scribit, *probatissimorum auctorum auxilio, ita vt nihil plane deesse videatur*, adgressus est Conradus Lycosthenes, rubeaquensis, qui IVLII OBSEQVENTIS *prodigiorum librum, integritati suae restitutum*, cum Polydori Vergilii L. III. *de prodigiis*, & IOACH. CAMERARII L. II. *de Ostentis* in lucem emisit *Basileae ex officina oporiniana* 1552. in 8. & ea quae addidit OBSEQVENTI capita, praefixo asterisco notauit. Ad hanc editionem, illa cuius titulum adscripsimus, *quam nitidissime & adcuratissime*, vt Funccius l. cit. ait, expressa est. Niceron, qui in *Memoires* Tom. XXXI. p. 339 sqq. Lycosthenis exposuit vitam & opera, quae ab illo edita sunt, recensuit, illius nullam habuisse videtur notitiam. Illam etiam a Gerardo Joan. Vossio, non fuisse conspectam, verba produnt L. III. *de Histor. latin.* p. 636. ab illo prolata, vbi ait: Jo. Tornaesius, *typographus regius*, Lugduni OBSEQVENTIS *libellum, a* Lycosthene *suppletum, edidit cum praefatione quidem* Lycosthenis, *verum (quae res pessimi est exempli) sine asteriscis. Vnde nunc fieri videas, vt graui errore,* Lycosthenes *passim, pro* OBSEQVENTE *legatur; atque etiam pro eo, ab eruditis viris, ad partes aduocetur.* Falsa enim haec, quae Vossius prodidit, esse, & asteriscos in margine adpositos esse, nonsolum

 con-

conspectus nos docuit, sed id iam Fabricius & Funccius ll. citt. obseruarunt. Nostro exemplari praemittuntur 1) Conradi Lycosthenis, rubeaquensis, *ad* Augustinum Bacqut, *praefatio*. scripta 1552. 2) Leuini Cotmanni, Gandaui, *ad* D. Conradum Lycosthenem *carmen sapphicum*. 3) *Elegia Libri*, *ad Lectorem, per eundem*. 4) *Catalogus Regum, Consulum ac tribunorum* rom. *sub quibus prodigia visa sunt*. 5) *in* IVLII OBSEQVENTIS *prodigiorum libellum index*. De editionibus recentioribus, quae cum Lycosthenis *supplemento*, in lucem exierunt, vid. Fabricius & Funccius ll. citt. Conf. Tom. III. *Biblioth. latin.* p. 65 sqq. Editio, nostra hac aetate, censetur optima, quae *cum Animaduersionibus* Jo. Schefferi, *&* *supplementis* Conradi Lycosthenis, *curante* Francisco Oudendorpio, *Lugduni Batauor. apud Samuel. Luchtmans* 1720. in 8. pp. 215. si praemissa, & quinque indices exceperis, prodiit. Conf. *Acta eruditorum* lipsiens. 1721. p. 118 sqq.

De Conrado Wolfhart, siue Lycosthene, rubeaquensi (Ruffach in Alsatia) Professore grammatices, & dialectices, nec non Diacono basileensi, anno 1518. nato, & anno 1561. aetatis anno XLIII. Basileae, apoplexia correpto, vid. praeter Niceronum l. cit. Joh. Simlerus in *Biblioth.* p. 143 sqq. Melchior Adami, in *vitis Theologor.* germanor p. 173 sqq. Paul. Freherus in *Theatro viror. eruditione claror.* p. 189. Adr. Baillet in *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. pag. 15.

De POLYDORO VERGILIO alio loco pluribus verbis dicemus. Conscripsit *de prodigiis dialogum*, cum in Anglia, apud Regem Henricum IIX. Alexandri VI. pontificis iussu, ageret Quaestorem. Id Londini anno 1526. factum esse, docet eius epistola dedicatoria, ad Franciscum Mariam, Vrbini Ducem. Quo tempore, omnium prima, prodierit editio, non constat. *Londini* anno citato, id euenisse existimat Gerard. Jo. Vossius l. cit. p. 607. sed Josias Simlerus

in

in *Bibliotheca* p. 583. & Chrift. Schoettgenius in *Continuat. Biblioth.* Fabric *med. & infim. Latinit.* L. XVI. p. 6. editionem anno 1531. antiquiorem, non adducunt, quae *Bafileae ex officina bebeliana* prodiit. Conf. P. Baile *Dictionaire biftorique & critique* Tom. IIII. p. 2832. not. D. Errant autem, qui in isto *dialogo*, prodigiorum inueniri hiftoriam exiftimant; id fibi potius negotium exiftimauit effe datum POLYDORVS VERGILIVS, vt illos impugnaret, qui arti diuinandi nimium deditifunt. Haec enim, verba illius in epiftola dedicatoria, illico produnt. *Cuius* (Chrifti) *ipfe quoque doctrina inftructus, confidenter veni, in certamen, cum bariolis, auguribus, barufpicibus, vatibus, fortilegis, quos partim diuinis, partim naturalibus debilitatos, imo atque adeo deuictos rationibus iacere, cum fuis peftiferis artibus, videre iam licebit.*

JOACHIMVS CAMERARIVS *Norica fua, fiue de Oftentis libr. II.* perfcripfit ad Andream Fuxum. Prima editio, cum praefatione Phil. Melanchthonis, ad Ludouicum Gauricum, aftrologum, fuae aetatis celeberrimum, prodierat *Vitebergae* 1532. *apud Georgium Rhau* in 8. Editiones *bafileenfis* 1532. & *lugdunenf.* 1533. in 8. cum IVLIO OBSEQVENTE a Nicerono in *Memoires* Tom. XVIIII. p. 86. prolatae, nullibi exftant, & typothetarum errori, originem debent. Legendum eft 1552. & 1553. Liber Italis adeo placuit, vt illum in linguam fuam vernaculam translatum, & hoc titulo: GIVLIO OSSEQVENTE *de' prodigi, e* POLIDORO VIRGILIO *dell'ifteffa Materia libri III. affieme con i due libri di* GIOVACCHINO CAMERARIO *degli oftenti, il tutto tradutto per* Domenico Maraffi. *In Lione per Tournes* 1554. *con figure* pp. 340. in 8. editum, dignum cenferent, qui in fic dicta *collana latina, la III. gioia* conftitueret. Vid. Nicol. Fr. Haym *Notizia de' libri rari, nella lingua* italiana, p. 29. Scip. Maffei *Traduttori italiani o fia Notizia de' Volgarizzamenti d'Antichi*

 Scrit-

Scrittori Latini, *e* Greci *che sono in luce* p. 56. qui versionis auctorem, Damiano Maraffi adpellat. Niceron l. cit.

CXXXVIIII.

Commentatio Explicationum omnium Tragoediarum Sophoclis, cum exemplo duplicis conuersionis, JOACHIMI CAMERARII *Pabepergensis.* Accessit rerum & verborum in his praecipue notatu dignarum copiosus index. *Cum Caes. ac regiae Maiestatum gratia & priuilegio ad annos decem. Basileae per Joannem Oporinum*, in 8. form. maioris pp. 515. si indicem pp. 37. exceperis.

Jam anno 1534. *Hagenoae*, *ex officina Seceriana* prodierant in 8. *Tragoediae* Sophoclis *graece cum* JOACHIM. CAMERARII *notis in* Oedipum *tyrannum*, Oedipum coloneum *&* Antigonen. Iis postea JOACH. CAMERARIVS *notas, in* Aiacem *flagelliferum*, Electram, Trachinias, & Philoctetem adiunxit, & hoc, quo diximus, titulo, edidit. Factum id est Anno M. D. LVI. (1556) *mense Augusto.* Haud igitur satis adcurate Sophoclem, *cum Commentario* JOACH. CAMERARII *Basileae* 1556. in 8. editum esse dixit Joan. Alb. Fabricius L. II. *Biblioth. graec.* Cap. XVII. p. 632. & Niceron in *Memoires* Tom. XVIIII. p. 87. Enoluimus quidem *catalogum librorum*, *ab* Oporino *excusorum*, quem Andreas Jociscus, *oratioui de ortu, vita & obitu* Joannis Oporini adiecit; sed in illo Sophoclem, *cum Commentario* CAMERARII frustra quaesiuimus. Sine dubio, igitur viri doctissimi, nostro libro, quem non viderunt, in istum errorem inducti fuerunt. Titulum sequitur JOACH. CAMERARII, *epistola* ad Joan. Oporinum, quam scripsit, cum illi MStam commentationem *explicationum omnium*

omnium tragoediarum Sophoclis, imprimendam committeret. In illa, inter alia legimus, quod CAMERARIVS quidem coeperit interpretari bifariam Sophoclis *tragoedias*, vt & verbis conuersio inhaereret, & sensum liberius exprimeret. Sed quum cognouisset, integram conuersionem *tragoediarum* Sophoclis editam esse, a Vito Ortelio, vinsemio, duarum tantummodo, nimirum Aiacis *flagelliferi*, & Electrae interpretationem, diuersimodi quasi specimen, non tam industriae suae, quam consilii, voluit adiungere *explicationi*, reliquarum vero *tragoediarum* versiones in lucem proferendas esse non putauit. *Epistolam* excipiunt *explicationes* ipsae, quibus praemittuntur quaedam *prolegomena*, in quibus *de consilio auctoris Tragoediarum; de genere scripti; & de* Sophocle agitur. Post *explicationem* Aiacis *flagelliferi*, *interpretatio*, *ad verbum expressa*, Electrae vero *liberior* collocata est. *Indicem rerum & verborum* satis prolixum collegit, Philippus Becchius, quod verba in fine *indicis* conspicua restantur. Libro coronidis loco, post indicem adpositum Caroli Vtenhofii *μελύδριον σεληναῖον, Ιωάννῃ Οπωρινῷ τῶν Τυπογράφων τῷ πάνυ*, dicatum. Conf. Georgii Summeri *Catalog.* ad ann. 1556, vbi liber minus recte in 4. excusus dicitur. Editionibus Sophoclis Henrici Stephani, *Geneuae* 1568. in 4. & Paulli Stephani, *Geneuae* 1603. in 4. & *explicationes* CAMERARII, & *versio* Electrae, & Aiacis *flagelliferi* postea insertae fuerunt.

CXXXX.

Historiae Jesu Christi Filii Dei Nati in terra, matre sanctiss. semper virgine Maria summatim relata expositio: Itemque eorum quae de Apostolis Jesu Christi singilatim commemorari posse recte & vtiliter visa sunt, *auctore* JOACHIMO CAMERARIO

RARIO. Additis aliis quibusdam, non indignis pietatis religiosae studio. *Cum priuilegio* in 8. pp. 215. excepta epistola dedicatoria pp. 11.

Jacobus Frider. Reimmannus P. I. *Catalog. Biblioth. theologic.* p. 159. libellum ornauit elogio *opusculi non iniucundi, & vtilitatis eximiae, in quo emendata dictio, distributio chronologica, & res non nugatoriae sed selectae, ex S. S & scriptoribus ecclesiasticis*, graecis *praesertim, indiciose excerptae.* Auctor librum inscripsit nomine Joachimi Friderici, illustriss. principis ac Domini Joannis Georgii F. Marchionis brandenburgensis. Lipsiae *die brumali anni instantis* 1566. quo anno etiam libellum impressum esse putamus, quod & confirmat Georg. Summerus in *Catalogo omnium librorum & scriptorum* JOACH. CAMERARII ad an. citat. Niceron in *Memoires* l. cit. p. 110. Ex *Officina Ernesti Voegelini, constantiensis,* illum prodiisse, verba testantur in fine adposita. Pag. 187 sqq. leguntur nonnulla *carmina* graeca & latina, *quibus duodecim apostolorum, quatuor Euangelistarum, & septem discipulorum* Christi Jesu *nomina* JOACH. CAMERARIVS complexus est. Pag. 191. ad finem vsque, adiecta est: *Historia de* Christi Jesu *ad mortem pro genere humano accessione, dierum ante pascha sex, & alia indicata tempora, resque praeterea quaedam narratae, oratione, quam recitatione solemni pronunciauit* M. Martin. Gassarus, plauensis, *Instituto communitatis studii bonarum artium in Acad* lipsica *4. Id. April. Anno Christi Jesu 1563.* Hic titulus sine dubio Jacobum le Long eo adduxit, vt in *Biblioth. sacra* Tom. II. p. 663. editionem *Historiae* Jesu Christi, *a* JOACH. CAMERARIO *expositae*, anno 1563. quae nullibi exstat, euulgatam esse proderet. Vtrum editiones duae recentiores ab eodem Jacobo le Long l. cit. memoratae *Lips.* 1581. & 1619. in 8. inueniantur, alii viderint, nostris oculis, nulla ex iis se obtulit, & Georgius Summerus, Niceron

Niceron ll. citt. aliique, quos euoluimus ideo ſcriptores & bibliothecarum catalogi, de illis plane ſilent.

CXXXXI.

De Graecis Latinisque Numerorum notis, & praeterea Sarracenicis ſeu Indicis, cum indicatione elementorum eius, quam Logiſticen graeci nominant (quae eſt methodus conficiendarum rationum) & vocabulorum artis interpretatione, & aliis quibusdam ad hanc pertinentibus. Additae etiam ſunt γνῶμαι graecae, ſerie litterarum expoſitae, ad vſum puerilis inſtitutionis. Studio IOACHIMI CAMERARII *Pabenpergenſis. Exprimebantur Norimbergae in officina Helleriana. Anno Chriſti M. D. LVII.* (1557). *Cum priuilegio Caroli V. Caeſaris, & Auguſti Electoris Saxoniae, ad decennium.* in 8. folior. 56.

Quo tempore libellus primum prodierit, ignoramus, Georgius Summerus, hac antiquiorem non adtulit editionem, ſed in Thom. Hyde *Catalog. Biblioth.* bodleianae Tom. I. p. 129. editio memoratur *Auguſt. Vindelicor.* 1554. in 8. expreſſa, & in *Catalogo bibliothecae* bergerianae p. 325. & 327. praeter illam, qua vtimur, editio adducitur *Norimb.* 1556. CAMERARII *epiſtola*, ad magnificum D. Joan. Vlrich. Zaſium dedicatoria, ſcripta eſt V. Calend. Decembr. 1556. Niceron l. cit. p. 104. editionem recentiorem *Viteb. apud Joan. Cratonem* 1569. in 8. excuſam eſſe adfirmat, cui primum adceſſerunt *Explicatiunculae Arithmetices doctrinae* Nicomachi, *& alia quaedam, ad contemplationem ſcientiae iſtius pertinentia*, quae in editione anni 1557. non reperiuntur. Conf. Georg. Summeri *Catalogus* ad ann. 1569.

CXXXXII.

Conuerſa ex Thucydidis hiſtoria quaedam in latinum ſermonem, & de autore illo, deque ſcriptis ipſius expoſita, nec non explicata aliqua a IOACHIMO CAMERARIO *Pabepergenſi. Witebergae Excudebat Johannes Crato Anno M. D. LXV.* (1565) in 8. folior. 78.

Libellum dicauit Camerarius Henrico Stephano, epiſtola ſcripta Id. Jul. Lipſ. 1565. Particulae e Thucydide conuerſae ſunt, 1) *Prooemium* Thucydidis. 2) *Oratio* Sthenelaidae *Ephori* lacedaemonii. 3) *Oratio ſeu Concio funebris dicta a* Pericle, *& occaſio huius e libro II.* Thucydidis. His adiecit CAMERARIVS *Commentat. de* Thucydide *eiusque hiſtoria & explicationes eorum, quae ex graeco conuertit.* Libelli mentio facta eſt, a Georgio Summero in *Catalog.* ad ann. 1565. a Nicerono in *Memoires* l. cit. p. 109. a Jo. Alb. Fabricio in *Biblioth. graeca* L. II. Cap. XXV. p. 875.

CXXXXIII.

Commentatiuncula: Non eſſe ex Euentis de Conſiliis actionibusque Hominum pronuntiandum: de exordio verſus Ouidiani: *Exitus acta probat:* JOACHIMI CAMERARII. *Lipſiae, typis Erneſti Vogelini M. D. LXXII.* (1572) in 8. folior. 15.

Ludouicus, JOACHIMI F. Camerarius, cum patris valetudo admodum infirma eſſet, opuſculum euulgauit, & Joanni a Cracaw, tunc temporis adoleſcenti adhuc, dedicauit Lipſ. XI. Cal. Januar. 1572. Precibus vero potiſſimum adductus fuit typographi, vt *commentatiunculam* prelo committeret, ſiquidem ille, ſpecimen quoddam dare volebat, quorumdam typorum

typorum, qui recenter fusi erant. Litteris exscripta est *commentatiuncula* italicis, quas *currentes* vocare solent, minutissimis sed nitidissimis. Epistola dedicatoria praecipue Georgii Fabricii, Chemnicensis, qui vtriusque & Ludouici Camerarii, & Joannis a Cracaw, in schola prouinciali misenensi, fuerat praeceptor, complectitur elogium. Cum non compleret omnes paginas *commentatiuncula*, *adiungere* ei *placuit* Ludovico Camerario, *scholion de Congiario*, *a parente* suo, *aliquando perscriptum*, *petente hoc praecipua dignitatis viro*, *quasi ipsum quoque congiarii loco*, *ad eruditae doctrinae studiosos*. Conf. Georg. Summeri *Catalogus* ad ann. 1572. & Niceron *Memoires* l. cit. p. 114. qui vero libelli titulum, haud satis adcurate protulit.

CXXXXIIII.

JOACHIMI CAMERARII *Bapenbergensis*, Epistolarum Familiarium Libri VI. Nunc primum post ipsius obitum, singulari studio, a filiis editi. *Francofurti, apud haeredes Wecheli, M. D. LXXXIII.* (1583) in 8. pp. 562. non numerata epistola dedicatoria, & indicibus folior. 8.

Duplex exstat *epistolarum familiarium*, quas scripsit JOACHIM. CAMERARIVS, collectio, vtraque illo mortuo edita. Haec prior a Joachimo, medicinae, & Philippo, iuris DD. J. F. F. Camerariis, nomine Joachimi Ernesti, Principis anhaldini, Comitis Ascaniae, Domini Zerbesti & Berenburgi inscripta est. Norimbergae *aequinoctio autumnali*, anno 1582. Epistolae dedicatoriae duo subiiciuntur JOACH. CAMERARII *carmina*, alterum latinum, alterum graecum, *de suis scriptis*, *paullo ante obitum composita*. Prius tale est:

Cogitaui multa, tentaui aliqua, feci paucula,
Incboata sunt relicta generis omnis plurima.

Otium

Otium neque suppetiit, nec tanta vis fuit ingeni,
Vt liceret instituta corrigendo absoluere
Aut caput quasi corpori informato adhuc imponere.
Nunc quod est reliquum, videbunt ista forte qui legent,
Numquid emendatione digna forte existiment,
An putent vel supprimenda vel abolenda esse omnia.

Epistolis duplex praefigitur *index*, quorum ille *nomina eorum, ad quos epistolae sunt scriptae*, hic *nomina eorum, potissimum, quorum in epistolis, passim mentio facta fuit*, ob oculos ponit. *Epistolis* adiectae sunt *graecarum sententiarum, in epistolis occurrentium, interpretationes.* Niceron in *Memoires* l. cit. p. 117. de hac *epistolarum* collectione talem protulit sententiam: *Ces lettres sont écrites avec beaucoup de politesse, & l'on y peut apprendre bien des choses curieuses sur l'histoire litteraire de son temps.* Collectio *epistolarum* posterior, titulo ornata: *Epistolarum ad diuersos volumen secundum, libros V. posteriores complectens*, prodiit *Francofurti, impensis Petri Fischeri ex officina paltheniana* 1598. in 8. Vid. Georg. Summeri *catalog.* ad annum citat. Niceron *Memoires* p. 118. Inueniuntur etiam nonnullae JOACHIM. CAMERARII *epistolae*, in *Decadibus III. Epistolarum* Huberti Langueti, JOACH. CAMERARII, Jo. Cratonis & Casp. Peuceri, *ex Museo* Immanuel. Weberi *edit. Francof. ad Moenum* 1703. in 4. Sed multae adhuc in bibliothecis doctor. virorum nondum editae delitescunt. Vid. Sigism. Jacob. Apini *dissertat. epistolica, de quibusdam nondum editis epistolis* JOACH. CAMERARII, *Norib. & Altorf.* 1724. in 4.

CXXXXV.

Politicorum & Oeconomicorum Aristotelis interpretationes, & explicationes accuratae; nunc primum a filiis in lucem editae. *Autore* JOACH. CAMERARIO *Bapenbergensi.* Subiecto rerum & ver-

verborum indice, *Francofurti apud Andream Wechelum M. D. LXXXI.* (1581) in 4. pp. 332. & pp. 117. ſi prior epiſtola dedicatoria, & indices non fuerint numerati.

Liber, qui, vt omnia JOACHIM. CAMERARII ſcripta, a viris doctis in pretio habetur, a Georgio Summero, in *Catalogo Scriptor.* JOACH. CAMERARII, & a Niceron l. cit. p. 117. iam anno 1580. prodiiſſe dicitur: ſed exemplar, quod in manibus eſt, annum 1581. prae ſe fert. Non omnes *politicorum* Ariſtotelis *libros*, CAMERARIVS latina donauit explicatione, ſed *libros* tantummodo *ſeptem*. Nam morte praeeuentus auctor, operi ſupremam manum imponere non potuit, & *librum IIX.* intactum reliquit. Edidit iſtas *explicationes*, mortuo patre, Joachimus J. F. Camerarius Doctor, & Georgii Ludouici a Sensheim, Equitis aurati, Conſiliarii caeſarii, & Principis Georgii Friderici Marchionis brandeb. & Ducis Boruſſiae &c. Onolzpachii ſupremi praefecti, nomine inſcripſit. Adiicitur *politicorum libris* duplex *index*, alter *latinus rerum & verborum explicatorum*, alter *graecus, graecarum vocum explicatarum.* Errant vero, qui integram *politicorum* verſionem latinam, in libro inueniri exiſtimant, qui nihil praeter *Commentarium* in illos complectitur. *Oeconomicis* talis praefigitur titulus: *Oeconomica ſcripta, quae extant titulo* Ariſtotelis, *in ſermonem latinum conuerſa & explicata, adiunctaque eis interpretatio Oeconomici libri* Xenophontis, *ſtudio & opera* JOACH. CAMERARII *Pabeperg. Francofurti apud Andream Wechelum MDLXXXI.* (1581). Iſtum librum, qui praeter *commentarium in* Ariſtotelis & Xenophontis *oeconomica ſcripta*, eorum etiam ob oculos ponit *interpretationem latinam*, JOACHIM. CAMERARIVS ipſe, iam anno 1564. *Lipſiae ex officina voegeliniana* in 8. prodire iuſſerat. Docet id *epiſtola* dedicatoria, ad Henricum iuniorem, Principem plauenſem, Burggrafium Miſniae, Lipſ. Cal. Mart.

Mart. 1564. ſcripta. Conf. Georg. Summeri *Catalogus* ad dictum annum & Niceron *Memoires* l. c. p. 108. Haec CAMERARII *verſio*, poſtea in nonnullis Ariſtotelis editionibus graeco-latinis, locum inuenit. Vid. Jo. Albert. Fabricii *Bibliotheca graec.* L. III. Cap. VI. p. 159 ſqq.

CXXXXVI.

JOACHIMI CAMERARII Decuriae XXI. *Συμμίκτων Προβλημάτων.* Seu Variarum & Diuerſarum Quaeſtionum, de Natura, Moribus, Sermone, In quibus Allegoriae & etymologiae multae inſunt, Graecae & Latinae expoſitionis, Graecis etiam in Latina conuerſis: ſtudioſis bonarum artium, hac prima editione, a filiis communicatae. *Geneuae apud Hieron. Comelinum. M. D. XCIIII.* (1594) in 8. p. 312. exceptis praemiſſis. folior. 8.

Liber, mortuo iam JOACHIMO CAMERARIO, curantibus Joachimo & Philippo, quos iam nominavimus, CAMERARII filiis, in lucem exiit. Sacrum illum eſſe voluerunt Richardo Baroni a Starenberg, Domino in Wildperg & Riedeck. Varia in illo veterum auctorum, graecorum & latinorum, explicantur loca. Niceron Tom. XVIIII. *des Memoires* p. 118. & Georgius Summerus in *Catalogo*, librum anno 1595. prodiiſſe ſcribunt, ſed exemplar, quo vtimur, dum haec ſcribimus, annum 1594. in fronte gerit. Librum etiam iſto anno prodiiſſe, ideo credibile eſt, quod epiſtola dedicatoria iam anno 1593. die XXIIII. Nou. ſcripta fuit. In Jani Gruteri *Lampade, ſiue Face artium liberalium* Προβλήματα CAMERARII locum invenerunt Tom. IIII. *Francof.* 1604. in 8. p. 1-169. Pertinet ad illa *Appendix Problematum D.* JOACHIM. CAMERARII, *varias & diuerſas quaeſtiones morales, naturales,*

naturales, mathematicas, poeticas & mythologicas complexa. *Apud Comelinum* 1596 in 8. vid. Niceron l. c. p. 119. Georg. Summerus l. cit.

CXXXXVII.

ONOSANDRI, *Graeci autoris*, De Re Militari, Commentarius in Latinum sermonem conversus, a JOACHIMO CAMERARIO *Pabepergensi*, & nunc primum a filiis editus. Cum prooemio ad D. Lassarum Swendium, & epistola ipsius lectu dignissima: Praeterea FRANC. PETRARCHAE, de officio & virtutib. Imper. *Noribergae* 1595. in 8. pp. 150. si praemissa folior. 20. non numerata fuerint.

Excusus fuit liber, quem Georgius Summerus in *Catalogo* omisit, & rarum esse nos docuit Jo. Georg. Graeuius, not. marginal. in *Catalogo Bibliothec.* heinsianae p. 168. adscripta, *Noribergae in officina gerlachiana*, *per Paul. Kaufmannum.* Illius editionem, patre iam mortuo, curarunt Joachimus & Philippus Camerarii DD. qui, praemissa *epistola* illum dedicarunt D. Vito Vlricho & D. Sigismundo Mareschalkis, de Ebnit, *fratribus, praecipui ordinis equestris* franconici. Miserat JOACH CAMERARIVS ONOSANDRVM, e graeco conuersum, ad Lassarum a Swendi, *mandato Imperatoris* rom. Maximiliani II. *copiarum nominis christiani ductorem in* Pannonia, cum *epistola* satis longa, quae hic cum Lazari a Swendi *responsione*, Cassoniae XX. Nouembr. 1566. scripta, & alia JOACH. CAMERARII *epistola* ad eundem, Lipf. XXV. Mai. 1567. scripta, in qua illi ob munus transmissum gratias agit, exhibentur. Capitum indicem sequuntur *carmina vetusta* Callimachi (*vt putantur*) latine reddita, a JOACHIM. CAMERARIO. Vsus fuerat

JOACH. CAMERARIVS *codice graeco*, vt ipse scribit in *epistola* ad Swendium, *male ac mendose exarato, non etiam nullis in locis mutilo.* Nicolaus igitur Rigaltius, in *praefatione ad lectorem*, ONOSANDRI *Strategico Paris* 1598. in 4. & *Heidelb.* 1604. in 4. edito, praefixa, hoc de CAMERARII versione tulit iudicium. CAMERARIVS *vir admodum quam eruditus, vnicum, eumque corruptissimum librum nactus, ingenio, quo valebat plurimum,* ONOSANDRVM *felicius & elegantius* (quam Nicolaus Saguntinus, quem optimo exemplari vsum, sed versione sua, quae prodiit *Basileae* 1541. 1558. & 1570. in 8. scriptoris mentem ac stilum, minus adsequutum esse, paullo ante pronunciauerat Rigaltius) *expressit, sed ita vt veluti partes & membra, quae in graeco codice deerant, in eius quoque versione non semel desiderentur, indeque factum opinor, vt neque* Nicolaus Saguntinus, *neque* JOACHIMVS CAMERARIVS *graeca verba publicare voluerit.* Conf. Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. graec.* L. III. Cap. XXX. p. 766 sqq.

Orationem vel si mauis epistolam *de Officio & virtutibus Imperatoris* ONOSANDRO adiectam, FRANCISCVS PETRARCHA, ad Luchinum Vermium, veronensem, tum Veneti exercitus Ducem scripsit. Factum id esse nouimus, eodem tempore, quo Luchinus Vermius, aduersus Cretenses mittebatur, cum circa annum Christi 1366. a quibusdam seditiosis incolis persuasi, imperium Venetorum excutere conarentur. Quae tamen seditio senatus veneti sollertia, & Luchini Vermii virtute, breui tempore, fuit oppressa, & insula, ad pristinam obedientiam, redacta. In *oratione* PETRARCHA Imperatoris laudabilis & strenui virtutes, ob oculos ponit, miraque breuitate, & singulari artificio, ex omni antiquitate, in hoc genere, exempla illustria repetit. In *Operibus* FRANC. PETRARCHAE, quae *Basileae ex officina Henricpetrina,* 1581. IIII. Vol. in fol. prodierunt, inuenitur haec

oratio

oratio Tomo I. FRANCISCI PETRARCHAE vita, a multis descripta fuit, quorum nomina inuenies in *Memoires* de Niceron Tom. XXIIX. p. 395 sqq. in Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinitat.* L. XV. p. 675 sqq. Omnium optima & luculentissima illius censetur vita, quam Ludouicus Anton. Muratorius conscripsit, & libro praemisit, qui inscribitur: *Le rime del* PETRARCA, *riscontrati coi testi a penna della libreria* Estensi, *e coi frammenti dell' originali d' esso poeta, s'aggiungono le considerazioni riveduti e ampliate d'* Alessandro Tassoni, *le annotazioni di* Lodouico Antonio Muratori *Bibliotecario del sereniss. Duca di* Modena. *In Modena per Bartolom. Soliani, Stampat. ducal.* 1711. in 4. Conferri merentur additiones, quas ad hanc vitae descriptionem dederunt Auctores del *Giornale de' letterati d'* Italia Tom. IIX. p. 186 sqq. Niceron l. cit. p. 366 sqq.

De JOACHIMI CAMERARII, viri, inter criticos, quos Germania protulit, celeberrimi, & facile principis, vita prae caeteris legi merentur Andr. Freyhubii & Matth. Dresseri *Orationes, in Obitum* JOACHIMI CAMERARII conscriptae: Vtraque *Lipsiae anno* 1574. *a Joan. Rhamba* in 4. excusa fuit. Posterior etiam inserta fuit Matth. Dresseri *orationibus* in vnum volumen Lips. 1606. in 8. collectis pp. 235 sqq. Andr. potissimum Freyhubii *oratione*, & Jeremiae Sohnii *narratione*, *de* CAMERARII *vita*, vsus fuit in concinnanda eius vita Melchior Adami in *vitis philosophor.* Germanor. p. 119 sqq. Eadem scripta in exponenda CAMERARII vita, in auxilium vocauit Niceron in *Memoires* Tom. XVIIII. p. 76-121. Conf. etiam poterunt Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 330 sqq. Paul. Freheri *Theatrum viror. eruditione claror.* p. 1300. J. G. Doppelmayers *historische Nachricht von* nürnbergischen *Mathematicis und Künstlern, Nürnb.* 1730. in fol. p. 64 sqq. Jacob Bruckers *Ehrentempel der* deutschen *Gelehrsamkeit* Dec. III. p. 89 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* Tom. XIII. p. 1506 sqq. Adr.

Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. II. p. 76 sqq. Tom. II. P. III. p. 366 sqq. M. Joannes Schofferus, poeta laureatus, edidit anno 1557. *aliquot insignia clarorum hominum, elegiaco carmine celebrata, Francof. ad Moen.* in 8. in quo libro tres coruos JOACHIMI CAMERARII ornauit hoc epigrammate, quod cum liber in paucorum versatur manibus, & epigramma, in repetita editione, quam dedit Theophil. Sincerus in *Bibliotheca historico-critica librorum opusculorumque variorum & rariorum, Norimb.* 1736. in 8. p. 263 sqq. non inuenitur, hic adscribimus:

Arma coronauit tibi quod phoebeius ales,
O CAMERARIADVM *gloria, fama decus*
Maximus effecit scribendi carminis vsus,
Cui daret aonia Phoebus *in arce locum.*
Nam tantum graiaque vales & voce latina,
Conficis & gemino carmina tanta sono:
Qualia vix vnquam doctum prope Phocidis *amnem,*
Edidit aurata clarus Apollo *chely.*
Quid mirum, si plectra tibi citharamque relinquat
Ac sibi praelatum te IOACHIME *velit?*

CXXXXIIX.

Orationes BONACVRSI *oratoris clarissimi* de vera nobilitate magis a virtute, quam diuiciis orta. in 4. folior. 12.

Opusculum litteris gothicis impressum, rarissimum, sine die & consule quidem in lucem exiit, sed postremis seculi XV. annis, *Lipsiae* prodiisse, hac potissimum adducimur ratione, quod Paullus Niauis, s. Niuis, s. Schneeuogel, qui tunc temporis, in academia lipsiensi litteras docuit humaniores, eius se profitetur editorem. Inscripsit illud nomine Erasmi Presbyteri, *artium baccalarii benefitiati in* Kempnitz. In epistola dedi-

dedicatoria, *orationes*, quasi ab adolescentibus duobus, Publio Cornelio, & Flamineo, vter nobilior esset, Romae, apud patres conscriptos peroratas, multa lucubratione, cum non integrae ad illum pervenissent, fuisse emendatas, ait. Auctor BONACORSO, seu BONACVRSVS DE MONTEMAGNO, nonsolum inter Jureconsultos, & Oratores italos, sed inprimis inter poetas eminuit. Vixit medio tempore seculi XIIII. & filius Jacobi de Montemagno, Principis Senatus reipublicae pistoriensis (*Gonfaloniera di* Pistoia) fuit; Tanti aestimabatur ab Imperatore Wenceslao, vt ab illo eques, ritu veteri, stricti gladii percussu crearetur. In componendis carminibus ciuem suum Cinum pistoriensem (Cino de Pistoia) ad imitandum sibi proposuerat, quem tanta felicitate expressit, vt a plerisque, illi haud impar censeretur. Abbas Jo. Baptista Casotti, *opera* illius, nec non alterius Bonacursi de Montemagno in lucem edidit. *Le Rime di* BONACORSO DA MONTEMAGNO, iam antea Nicolo Pilli cum Adnotationibus euulgauerat *in Roma* 1559. vid. Nicol. Franc. Haym *Notizia de' libri rari nella lingua* italiana p. 128. Perscripsit BONACVRSVS hoc opusculum, cuius exemplum in bibliotheca portensi publica vidimus, ad Guitondonum, Montisferrati comitem. Josias Simlerus in *Bibliotheca* p. 102. illum minus adcurate Bonagarsum pistoriensem adpellat.

CXXXXVIIII.

Epistolae MARSILII FICINI *Florentini.* in 4. folior. 243 si titulum & tabulam folior. 10. seorsum numeraueris.

Admodum rara est, haec *epistolarum* MARSILII FICINI editio, cuius meminit Michael Maittaire Tom. I. *Annal.* p. 636. Niceron in *Memoires* Tom. V. p.

V. p. 221. Jo. Georg. Schelhornius Tom. I. *Amoenitat. litterar*. p. 102. & Summe reuerendus Auctor derer *Nachrichten von einer* hallischen *Biblioth.* Tom. IIX. p. 547 seqq. In XII. diuiditur libros, & charactere litterarum romano, satis nitido expressa est. Typographus in fine haec adposuit verba: MARSILII FICINI Florentini *Eloquentissimi Viri epistolae familiares Per* Antonium Koberger *impraesse*. *Anno incarnate deitatis. M. CCCC. XCVII.* (1497) *XXIIII. Februarii finiunt Foeliciter*. Quo tempore omnium prima prodierit editio, pro certo adfirmare minime sustinemus. Adfert quidem Pellegrino Antonio Orlandi, in libro, qui inscribitur: *Origine e progressi della Stampa, e Notizia dell' opere stampate da* 1457. *sino al* 1500. *in Bologna* 1722. in 4. pag. 136. editionem *florentinam* 1495. in 4. sed Cornelius a Beughem in *incunabulis Typographiae* p. 60. illam ad annum 1497. retulit. Conf. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 591. & l. cit. Multo antiquiorem quidem prolatam inuenimus, *Venet.* 1458. in Silu. Joannis Arenholdi *Conspectu bibliothecae vniuersalis epistolarum* p. 78. sed illam inter libros, qui nullibi exstant, referendam esse, iam monuit S. R. Auctor der *Nachricht. von einer* hallischen *Biblioth.* l. cit. Editio omnium sine dubio prima est, quae in fol. prodiit, & cuius in fine haec leguntur verba: M. F. Florentini *eloquentissimi viri*, *Epistolae familiares feliciter finiunt. Impensa prouidi* Hieronymi Blondi Florentini, Venetiis *commorantis*, *Opera vero & diligentia* Matthaei Capcasae Parmensis: *impressae* Venetiis, *aequinoctium vernale* Phoebo *introeunte* A. S. (*a signo Leonis*, Leonem enim rudis figura, ligno incisa, non *arietem*, vt Maittairius quidem Tom. I. *Annal. typogr.* p. 591. existimauit, refert) *die & hora Mercurii, Vigilia diui Gregorii; anno salutis M. CCCC. LXXXXV.* (1495) vid. Jo. Georg. Schelhorn, Niceron ll. citt. die *Merkwürdigkeiten der koenigl. Biblioth. zu* Dresden Tom. I. p. 493. Quod

vero

vero ante annum 1495, nulla editio in lucem exierit, *epistolae* non solum ipsae testantur, quae ab anno 1457. ad annum vsque 1494. scriptae sunt; sed id quoque MARSILII FICINI *epistola* confirmare videtur, *ad epistolas suas*, Florentiae XV. Decembr. 1494. scripta, quam ex editione *norimbergensi*, in cuius initio reposita est, hic adscribimus:

MARSILIVS FICINVS Florentinus
Cunctis semel Epistolis suis S.

Quotiens aepistolae meae amicis meis (me iubente) salutem dicitis: totiens amicissimo vestro Hieronimo Rossio *immortales salutes dicite. Vos enim ego mortales genueram. ac nescio qua fortuna propediem moribundus.* (sine dubio moribundas). Hieronimus *autem insignis pietate vir regenerauit vos nuper (vt spero) iam immortales. Latebatis enim iam diu lucis cupide, nec quisquam adhuc e tenebris eruebat. Fato forsan vel genio nondum volente.* Rossius *autem noster immo & vobis* Roscius. *qua pietate semper erga parentem vestrum* MARSILIVM *se gessit eadem nunc & vos charitate quadam hereditaria foeliciter est prosequutus diligentia simul & opera curans vt vestre facies iamiam oppresse prorsus exprimerentur. Hunc ergo doctum. piumque restitutorem vestrum: hactenus quidem tristes nunc hylares salutate atque pro ingenti immortalitatis munere, immortales gratias agite.*

XV. Decembris MCCCCXCIIII. Florentiae.

Quod ad *epistolas* ipsas adtinet, quae maxima ex parte philosophici & astrologici argumenti sunt, Niceron l. cit. sententiam suam de illis hac ratione exposuit: *Il y a peu à apprendre dans ces lettres, on n'y trouve rien de l'histoire litteraire de ce temps. Les matieres philosophiques qui y sont traitées sont enveloppées d'une obscurité qui rebute le lecteur; ajoutez à cela que l'Auteur y parle trop souvent des folies de l'Astrologie judiciaire dont il étoit entêtè. C'est un défaut qui se trouve dans plusieurs de ses autres ou-*

 vrages,

vrages, entre autres dans celui de Vita. *Il se trouve parmi ces lettres une piece intitulée:* Oratio gregis Christiani ad pastorem Sixtum IIII. *qui a été imprimée separement à* Basle *en 1519.* Optime, cum his verbis conspirant J. G. Schelhornii, & auctoris der *Merkwürdigkeiten der koenigl. Bibliothek zu* Dr. sententia, quae ll. citt. legi poterit. Minime vero id impedimento fuit Felici Filiuccio, quo minus ille *epistolas* MARSILII FICINI, in sermonem Etruscorum converteret vernaculum, &, hoc ederet titulo: *Delle divine lettere del Gran* MARSILIO FICINO, *tradotte per* Felice Figliucci, sanese, *nuovamente ristampatè con le tavole copiosissime in Venezia per Gabriel Giolito* 1563. II. Tom. in 8. De insigni versionis raritate vid. Nicol. Franc. Haym *Notizia de' libri rari nella lingua* italiana pag. 197. In *Operibus* MARSILII FICINI, quae *Venetiis* 1516. *Basileae* 1561. & 1576. & *Paris* 1641. II. Tom. in fol. in lucem emissa fuerunt, *epistolarum Libri XII.* locum inuenerunt Tomo I. & quidem in editione *basileensi* priore p. 607 seqq.

MARSILIVS FICINVS, Canonicus florentinus, & philosophus platonicus, sua aetate celeberrimus, Florentiae anno 1433. patre chirurgo natus fuit. Apud Cosmum & Laurentium de Medicis, tam multum gratia valuit, vt ab iis honestis aedibus, sacerdotio, ecclesiae cathedralis florentinae canonicatu, annuisque & splendidis stipendiis donaretur. Quo minor autem corpore, eo maior animo & doctrina fuit, valetudinem diligenter curauit, illiusque conseruandae praecepta, in libro in primis *de triplici vita,* quem alio tempore describemus, tradidit. Vtriusque linguae fuit peritissimus, philosophiae platonicae instaurator, neque Platonem duntaxat, sed multos libros a philosophis platonicis scriptos latina ciuitate donauit v. c. Plotinum, Jamblichum, Proclum, Synesium & Psellum. Diem, febri correptus, aetatis anno LXXVI. anno 1499. dum in villa coregiana, haud procul ab

vrbe

vrbe florentina, rusticaretur, obiit. Illius memoriam, multi ad posteros transmittere studuerunt. Legi merentur Jacob Gaddius *de Scriptoribus non ecclesiasticis* Tom. I. *Florent.* 1648. in fol. p. 115 sqq. Henr. Wharton in *Adpendice ad* Guil. Caue *Histor. litterar. scriptor. Eccles.* pag. 166 seqq. Petrus Lambecius in *Commentar. de Bibliothec.* vindobonensi Tom. VII. p. 15 sqq. Giulio Negri in *Storia degli Scrittori* fiorentini p. 398 seqq. qui vero multos admisit errores, in adducendis de vita, & laudibus FICINI, scriptoribus, quos emendauit Jo. Albert. Fabricius in *Bibliotb. med. & infim. Latinit.* L. VI. pag. 496 seqq. Conf. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. III. p. 317 sqq. Inter omnes autem, qui historiam MARSILII FICINI dederunt, eminent Jo. Georg. Schelhornius, qui l. cit. p. 18 - 136. *de vita, moribus, & scriptis* MARSILII FICINI *Commentationem*, & *Apologiam pro* MARSILIO FICINO, *magiae postulato*, dedit. Niceron in *Memoires* Tom. V. p 214-225. Jacob. Bruckerus in *Historia philosophica* Tom. IIII. P. I. p. 7. 40. 362. Conf. eiusd. *Fragen aus der philosophischen Historie* Tom. V. p. 1428 - 1443. *Vitam* MARSILII FICINI, a Dominico Mellino scriptam, lucem nunquam vidisse auctoritate Julii Nigri, adducti, diximus iam in *Analectis litterariis* pag. 587. In Nicolai Reusneri *Iconibus, siue imaginibus viuis literis Cl. Virorum*, Italiae, Graeciae, Germaniae, Galliae, Angliae, Vngariae *ex typis Waldkirchianis in lucem productis*, *Basil.* 1589. in 8. hoc eius legitur epitaphium:

EN HOSPES, HIC EST MARSILIVS SOPHIAE PATER:
PLATONICVM QVI DOGMA CVLPA TEMPORVM
SITV OBRVTVM, ILLVSTRANS, ET ATTICVM DECVS
SERVANS, LATIO DEDI: FORES PRIMVS SACRAS

DIVINO APERIENS MENTIS ACTVS NVMINE
VIXIT BEATVS ANTE, COSMI MVNERE
LAVRIQVE MEDICIS NVNC REVIXIT PVBLICO
S. P. Q. F.
ANNO M. D. XXI.

Ea, quae Caesar Baronius Tom. V. *Annal.* ad annum 411. col. 438 sqq. edit. *Mogunt.* 1601. in fol. *e complurium*, vt ipse ait, *eruditorum & religiosorum virorum* & ipsius Michaelis Mercati, miniatensis, R. E. Protonotarii, *fide* retulit, quod nimirum MARSIL. FICINVS, post obitum suum, Michaeli Mercato, Mich. Mercati, qui rem Baronio narrauerat, auo, se visendum, prout viuus promiserat, obtulerit, & quae antea de animarum immortalitate, cum illo disseruerat, expertus iam confirmauerit, ea inquam iam a Nicerono l. cit. pag. 219. in dubium vocata fuerunt. Conf. Schelhornii *Amoenitat.* l. cit. p. 111 seqq. Jo. Frideric. Maieri *progr. de pacto adparitionis post mortem*, quod subiungitur Jo. Alb. Fabricii *Dissertat. inaugural. de recordatione animae humanae, post fata superstitis, Kilon.* 1699. in 4.

CL.

Epistole FRANCISCI PHILELFI *equitis aurati Oratoris atque poete laureati* breuiores elegantiores & adulescentibus magis conducentes ex toto Epistolarum eius volumine conquisite. Quibus etiam suprapofita sunt argumenta seu tituli succincte declarantia ipsarum materias. Ideoque egregium opusculum hoc imprimi curauimus. vt studiosi & facilius & sepius lectitent. quo quidem nihil

nihil ipsis accommodatius fuerit. Addita praeterea est tabula. vt facile quisque possit inuenire quam desiderauerit materiam. Preterea familiares Epistole ANGELI POLITIANI ad viros illustres conducenter prenominatis ad calcem adiecte sunt. in 4. folior. 49.

Niceron in *Memoires* Tom. VI. p. 87. & Tom. II. P. II. p. 187 seqq. varias *epistolarum* FRANC. PHILELFI editiones recenset, inter quas tamen haec non occurrit, quae etiam Michaeli Maittaire incognita fuit. Leguntur in illius fine haec verba: *Epistolio breviori eloquentissimi viri* FRANCISCI PHILELPHI *adiunctis aliquot illustris viri epistolis terminus arte impressoria imponitur exoptatus* Colonie *per honestum virum* Martinum de Werdena *prope domum consulatus in vico burgensi (vel die burgerstraes) commorantem. Anno a natali christiano Millesimo Quingentesimo septimo* (1507). Inueniuntur in editione, litteris gothicis exscripta, raro obuia, 413. tantummodo FRANC. PHILELFI & 15. ANGELI POLITIANI *epistolae*, quae stilo laconico conscriptae sunt, v. c.

ANGEL. POLITIAN. Jacobo Modesto suo Sal. *Doles quod non rescribam dolere desine iam rescribo. Vale.*

ANGEL. POL. Pico Mirandule Sal.

Que vellem corrigeres, tu laudas. Hoc vero facile facis, quod semper facis Vale.

ANGEL. POLITIANVS Amico Sal.

Dolui vehementer. letatus sum vehementer, quod egrotasti, & quod conualuisti. Vale.

ANG. POLIT. cuidam Sal. dicit

Mitto lilia. non vt gratum faciam tibi. quamquam tibi quoque. sed vt ipsis liliis. hoc est ne marcescant. Vale. Ferrar. *Idib. Aug. an. 1494.*

Scripto-

Scriptores, qui vitam FRANCISCI PHILELPHI illustrarunt, iam nominauimus in *Analectis litterariis* p. 678. quibus addi poterunt Poggii, florentini, *Inuectiuae quatuor in* PHILELPHVM, quae exstant fol. 62. b. seqq. *Operum* Poggii, edit. *argentinens.* 1513. in 4. Antoine Lancelot *memoires pour la vie de* FRANÇOIS PHILELPHE, in *Memoires de l'Academie des Inscriptions & belles Lettres* Tom. XV. p. 531 - 624. edit. *Amsterd. chez François Changuion* 1741. in 12. Conf. Bartholom. Facii *de viris illustribus liber*, quem *primum ex MS. Cod. in lucem erutum recensuit* Laurentius Mehus, etruscae *Academiae* cortonensis *Socius, Florentiae* 1745. in 4. p. 5. Nicol. Reusneri *Icones ex typis* Waldkirchianis *in lucem productae*, vbi hoc lepidum P. Myrtei legimus epigramma:

Nunquid sat tibi non fuit PHILELPHE
Linguae gloria nobilis latinae?
Ni graecas quoque peruagatus vrbes,
Dignus coniuge nuptiisque graecis,
Ferres Timothei *nouum triumphum?*
Cui, dum vna super ille dictione
Tecum pignore certat, atque barbam
Abradi sibi ferre pollicetur,
Victus: aut positam pecuniam abs te
Victor auferat: abnegasti eadem
Barbam posse pecunia obtinere
Victor: atque nouacula expedita
Barbam illius habere maluisti:
Jam nunc non Italae PHILELPHE, *sed sis*
Graecae *gloria nobilis palestrae.*

Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. pag. 357 sqq. Tom. II. P. III. p. 299 sqq.

De ANGELO POLITIANO alia occasione, nobis dicendum erit.

CLI.

CLI.

M. ANTONII BONCIARII, *Perusini*, *Academici Insensati*, Epistolae. Ad Reuerendiss. Neapolionem Comitolum Perusiae Episcopum. Editio Secunda. *Marpurgi Cattorum Typis Pauli Egenolphi*, *Typogr. Acad.* MDCIV. (1604) in 8. pp. 427. excepto indice pp. 5.

Ipse MARCVS ANTONIVS BONCIARIVS, perusinus, *epistolas* suas primum in vulgus edidit *Perusiae* 1603. in 8. *ad iudicia hominum exploranda*, vt ait Augustinus Oldoinus, in *Athenaeo augusto*, *Perus.* 1678. in 4. p. 230. *quae quidem ista fuerunt*, *vt primum tale opus*, *per manus hominum transmissum*, *lectum*, *dilaudatum*, *tandem in* Germania *paullo post recuderint Typographi* Maspurgenses (Marpurgenses). Et haec secunda editio, in quatuor diuisa est partes. *Epistolis*, nonnulla interseruntur *epigrammata*, a BONCIARIO, composita. Nouam & auctiorem editionem, in XII. libros diuisam, cum *epistolarum argumentis*, *singulis epistolis*, *a* Floramonte Floramontio *praefixis*, *Perusiae* euulgauit an. 1614. in 8. pp. 783. E titulo quidem adparet, volumen tantummodo primum esse, sed secundum nunquam in lucem exiit publicam. Exstat quidem alia *epistolarum* a BONCIARIO, exaratarum collectio, sed haec ad illam plane non pertinet. Inscribitur: *Idyllia & selectarum epistolarum Centuria noua*, *cum decuriis duabus & opusculis decem varii argumenti*, *Perus.* 1607. in 12. Niceron de *litteris* posterioribus, eiusmodi tulit iudicium in *Memoires* Tom. XXXII. p. 167. *les lettres sont écrites avec élegance*, *mais elles sont entierement vuides de choses*, *& il n'y a presque rien à apprendre.* Istae vero, quas recensemus, ad doctissimos Italiae homines perscriptae, omnes fere litterarii sunt argumenti, & historiae illorum temporum litterariae, non medio-

mediocrem lucem adfundunt. Non omnes BONCIARIVM habent auctorem, sed occurrunt plures, quae a viris doctissimis, & in summa dignitate constitutis,[1] & ad BONCIARIVM, & ad eius amicos scriptae sunt. Conf. die *Nachrichten von einer* hallischen *Bibliothek* Tom. I. pag. 444 sqq. vbi praecipui viri nominantur, quorum *epistolae* in hac collectione reperiuntur.

Natus fuit MARCVS ANTONIVS BONCIARIVS Aretriae siue Aintriae, ditionis perusinae oppido, an. 1555. M. Antonii Mureti discipulus, a Corneo Cardinali, scholis perusinis in Seminario praefectus fuit, quod officium bis, mortuo Corneo deposuit, & bis Antonii Mariae Galli, Cardinalis precibus permotus, in seminarium perusinum, ad pueros instruendos, reuersus est. Inter haec a senatu bononiensi primum, vt Bononiae eloquentiam profiteretur, euocatus, deinde a Friderico Borromaeo, mediolanensi archiepiscopo, inuitatus, ad primarii bibliothecarii munus, in bibliotheca ambrosiana, sustinendum, & demum Pisas, ad docendam eloquentiam, in academia vrbis, amplissimis praemiis adlectus, prouincias vltro oblatas, caecitatis caussa, repudiauit, antiqua, duplicato stipendio, retenta. Id memoria dignum est, quod patrem sutorem, habuerit discipulum, qui cum annos quadraginta natus, vxore amissa, se societati Jesu adiungere vellet, ne ob latinae linguae ignorantiam repelleretur, breui temporis spatio, a filio, litteris imbutus est. Rem narrat Dominicus Passionaeus, in *epistola* ad Scipionem Barnabaeum, Fulginatem, quae legitur inter BONICIARII *epistolas* p. 396 seqq. edit. *Marpurg.* Variis operibus editis inclaruit BONCARIVS, quae omnia, si *grammaticam latinam*, in vsum scholarum perusinarum, conscriptam, & semel, iterumque, & saepius editam exceperis, admodum raro hodie reperiuntur. Mortuus est anno 1616. aetatis anno prope LXI. exacto.

Quibus

Quibus fatis, per omnem fere vitam fuerit agitatus hoc epitaphium testari poterit:

Non ego, Hospes deflendus tibi, ne erres, tu a me
Leuandus. Mihi aduersus perpetuas hostes, podagram
Chiragram, caecitatem, paupertatem, inuidiam
Semper stetit inuicta hilaritas. Diuae illae caelestes.
Donabant pugnanti auxilium, vincenti triumphum.
Mors ipsa est mihi, quam fuerat vita liberalior; ista
Vnum soli pedem non concessit, haec quatuor indulget,
Plures pollicetur; istic diuturnos, alibi aeui aeternos.
Quamdiu vixerim quaeris? hoc ego vt viuus sciebam,
Triginta duos annos, & vnam noctem; abi, obi, felix.

Vitam illius multis verbis exposuit, Augustin. Oldoinus in *Athenaeo augusto*, & Niceron. ll. citt. Conf. merentur Jani Nicii Erythraei *pinacotheca* I. num. LIII. p. 98 sqq. edit. *lipsiensis* 1692. in 8. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 595.

CLII.

Opus epistolicum, Exhibens JOANNIS CASELII Epistolas, ad Principes, Nobiles, Viros Celebres, propinquos, ciues, ac familiares, in Fuchtiana & Vagetiana Editionibus non comparentes; ex ipsius Autoris aduersariis & manuscriptis maximam partem adornatum, & in XVI. libros descriptum: accurante Justo a Dransfeld. Praemissa est Herm. Conringii epistola de scriptis

CASE-

CASELIANIS, & annexa lucubratiuncula de artificio & imprimis charactere Epistolico, ex autoris Phalereo depromta. *Francofurti Sumptibus Bartholdi Fuhrmanni, Bibliopolae Osterodani Anno* 1687. in 8. pp. 1136.

JOANNES CASELIVS siue CHESSELIVS, e nobili in Geldria familia, oriundus, Goettingae anno 1533. natus fuit. Perfectis in patria, Vitebergae, Lipsiae, Rostochii & Francofurti ad Viadrum, litterarum studiis, & peragrata Italia, an. 1563. philosophiae & rhetorices professor Rostochii constitutus fuit. Cum vero Rostochii grassaretur pestilentia, anno 1565. iterum in Italiam abiit. In academia pisana, iuris vtriusque Doctor renunciatus fuit. Ex Italia, anno 1567. ad finem vergente, ad munus suum rediit Rostochium. Paullo post a Joanne Alberto Duce megalopolitano in aulam arcessitus, vt filium principem, litterarum doceret studia. Tandem post quatuor annos vitae aulicae pertaesus, Rostochium se recepit, & anno 1599. in academiam helmstadiensem tunc temporis conditam abiit, ibique philosophiam & eloquentiam ad annum vsque 1613. quo e vita decessit, publice professus est. Vid. Jo. Sigfridi *programma de vita, obitu, atque origine* JO. CASELII. Justus a Dransfeld illud *epistolis* CASELII praemisit, & Reinh. Henr. Rollius *Memoriis philosophor. Rostoch. & Lips.* 1710. in 8. Decad. I. p. 192. sqq. inseruit. Excerptum dedit Melchior Adami in *vitis philosophor.* germanor. p. 239 sqq. Christoph. Heidmanni *oratiuncula in funere* JO. CASELII *dicta Helmstad.* 1613. in 4. Jacob. Burckhardi *de* JO. CASELII *praeclaris erga bonas litteras meritis, eiusque lucubrationum editione, Epistola ad* Justum Christophorum Boehmerum, *Wolfenb.* 1707. in 4. a Rollio postea inserta fuit l. cit. p. 218 sqq. Conf. *Narratio de* JO. CASELII *vita,* quae legitur in *praefat.* Tom. II.

Rerum

Rerum germanicar. Ernest. Joachim. a Westphalen, *Lips.* 1740. in fol. p. 72 seqq. *Etwas von gelehrten* rostockischen *Sachen* An. 1739. p. 49. 89. 123. 151. 380. 382. 644.

Praeter alia opuscula, multas JOAN. CASELIVS, ad summos principes, & viros, suae aetatis doctissimos, scripsit *litteras*, quarum multae editae fuerunt, multae ineditae, in scriniis bibliothecarum delitescunt. Varias *editarum* collectiones recenset Polycarp. Lyserus in *Apparat. litterar. societat. Colligentium*, Collect. I. *Viteb.* 1717. in 8. p. 240 seqq. Eminent inter illas praecipue, quas Joan a Fuchte *Helmst.* 1619. in 8. & Henric. Vagetius *Hamburg.* 1641 & 1643. in 8. in lucem emiserunt. Justi a Dransfeld collectio, cuius titulum adscripsimus, in XVI. libros diuisa est. Complectitur liber I. *Epistolas* ad Principes, II. ad Adam. Krausen in Borchfeld, III. ad Nobiles ab Hoim, IIII. ad Nobiles a Hassewitz, V. ad Petrum Victorium nobilem florentinum, & huius ad CASELIVM, VI. ad Barones & nobiles quosdam diuersos, VII. ad Jagemannos, IIX. ad H. G. Ryhmann, VIIII. ad Propinquos & ciues, X. ad viros celebres, XI. ad Andr. Cludium, XII. ad L. Scheurlaeum, XIII. ad J. Peparinum, XIIII. ad Alb. Clampium, XV. ad Matthiam Ouerbecium, Belgam, & XVI. ad R. Diepholdium. Collectionis dransfeldianae raritatem, testatur *Thesaurus bibliothecalis* Tom. I. p. 84 seqq. & ex eo *Catalogus Biblioth.* saltheniani. p. 488. Repetita quidem exstat editio *Hanou.* 1719. in 8. sed multis typothetarum mendis deformata fuit. Prior igitur *Francofurti* 1687. edita, a viris doctis praecipue aestimari, & posteriori solet praeferri. De JOANNIS CASELII *epistolis ineditis* vid. Polycarp. Lyseri *Differtat.* citat. p. 246 sqq. *Epistolae* CASELII X leguntur inter Marquardi Gudii *epistolas*, a Petr. Burmanno *Vltraiect.* 1697. in 4. editas; Alias *ad diuersos* inseruit Rudolphus August. Noltenius *Commercio litterar. claror. viror.* Tom. I.

Brunſuig. 1737. in 8. p. 13 ſqq. *Epiſtolae* XXII. quas, cum aliis, Marquardus Gudius anno 1665. ſtrenae loco obtulerat Samuel. Sciaſſio, inſertae leguntur in dem *geſammelten Briefwechſel der Gelehrten Hamburg.* 1751. in 8. paſſim. De aliis JOANNIS CASELII operibus legi poterit Herman. Conringii *Epiſtola de ſcriptis* CASELIANIS, collectioni dransfeldianae praemiſſa, & qui plenior & perfectior eſt Henrici Ernſtii *Catalogus Scriptorum* CASELIANORVM, *in certas claſſes diſtributorum, Hamburg.* 1651. in 4.

CLIII.

CASSIODORVS SENATOR de anima.
CASSIODORI ad lectorem Barbaſculum Epigramma

Sum de te meritus bene tu vero male de me
Nam laceras nomen corripis atque meum
Sermonis lacii ſi me dignabere in albo
Fac mediam extendas CASSIODORVS ero.

in 4. folior. 24.

Editio litteris ſatis luculentis exſcripta, haud facile noſtra aetate obuia eſt. Praemittitur illi, breuis MAGNI AVRELII CASSIODORII SENATORIS *hiſtoria*, ex Helinandi & Graciani narrationibus, potiſſimum compoſita. Sequitur capitum XIIX. e quibus liber compoſitus eſt, elenchus. In fine leguntur haec verba: Phorce *in aedibus* Thome Anshelmi, *Anno M. D. VII.* (1507) *menſe Junio.* Inſignia typographi hiſce verbis ſubiecta ſunt. In Ioan. Garetii editione; omnium *operum* CASSIODORII inuenitur iſte libellus ad MSS. codices S. Audoeni rothomagenſis & Abbatiae de Noa collatus, marginalibusque notis, & animaduerſionibus Franciſc. Jureti emendatus,

Tom. II. p. 594 seqq. edit. *Venetiis* 1729. in fol. excusae.

Vitam MAGNI AVRELII CASSIODORII SENATORIS, Viri patricii & Consularis rom. viuariensis, seu castelliensis monasterii, Fundatoris & Abbatis, qui medio seculo VI. inclaruit, data, quod aiunt, opera descripsit F. Denys de Sainte Marthe, & edidit hoc titulo: *La vie de* CASSIODORE, *Chancelier & premier Ministre de* Theoderic le grand, *& de plusieurs autres Rois d'*Italie, *ensuite Abbé de* Viviers, *avec un Abregé de l'histoire des Princes, qu'il a servis, & des Remarques sur ses Ouvrages. A Paris chez Coignard*, 1695. in 12. Praemisit etiam Joannes Garetius editioni suae CASSIODORII *vitam*, in duas partes diuisam, a pag. 1-26. & p. 27-35. *dissertationem de* CASSIODORII *vita monastica*. Conf. Anton. Posseuini *Apparat. sacer* Tom. I. p. 302 seqq. Guil. Caue *Histor. litterar. scriptor. ecclesiasticor.* p. 390 sqq. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclesiast.* Tom. I. col. 1462 sqq. Daniel. Guil. Molleri *Dissertat. de* MARC. AVREL. CASSIODORO *Altorf.* 1686. in 4. Jo. Albert. Fabricii *Biblioth. latin.* Tom. I. L. III. Cap. XVI. p. 651 sqq. Tom. III. p. 618 seqq. Jo. Nicol. Funccii *Commentar. de inerti ac decrepita latinae linguae senectute*, *Lemgou* 1750. in 4. Cap. IIII. §. XXIII. p. 319 sqq. Cap. V. §. VIIII. p. 343 sqq. Cap. IIX. §. XIII. p. 469 sqq. Cap. VIIII. §. IIII. p. 522 sqq. vbi libelli *de anima* recensio exstat, & tandem Cap. XI. §. XXX. p. 595 sqq. Gabriel. Barrii *de Situ & antiquitat.* Calabriae *cum notis* Thom. Aceti *Rom.* 1737. in fol. L. III. Cap. XVII. XIIX. XVIIII. M. Gibert *Jugemens des Savans, sur les Auteurs qui ont traité de la rhetorique* p. 449 sqq. edit. quae P. I. Tom. IIX. des *Jugemens des Savans d'*Adr. Baillet *Amst.* 1725. in 12. constituit.

CLIIII.

ARETAEI *Cappadocis medici* Libri IIX. RVFFI *Ephesii* de hominis partib. li. III. Junio Paulo Crasso Patauino interprete. Accessere quae Crassus non vertit ARETAEI aliquot capita. RVFFI liber de Vesicae ac renum affectib. Eiusdem de Medicamentis purgantibus. Adnotationes locorum in quibus ab interprete Graeca discrepant. *Parisiis M.D.LIIII.* (1554) *apud Guilielmum Morelium, & Jacobum Puteanum.* in 12. pp. 553. si dedicat. & indicem folior. 14. non numeraueris.

ARETAEI περὶ αἰτιῶν καὶ σημείων ὀξέων καὶ χρονίων παθῶν βιβλ. IIII. & ὀξέων καὶ χρονίων νούσων θεραπευτικὰ βιβλ. IIII. e graeco sermone, in latinum, conuerterat Junius Paullus Crassus, medicus patauinus, *e libro*, vt ipse ait, in epistola dedicatoria, ad Albertum seniorem, Marchionem brandenburgensem, libello, quem recensemus, praefixa, *graeco manuscripto veterrimo & curioso, non sano, non integro, sed multis mendis inquinato, multis magnisque vulneribus conciso, & lacerato.* Ex tribus tam conlatis exemplaribus multa, quae deficiebant, restituit, quae erant deprauata, castigauit, quae confusa erant, in ordinem redegit: per coniecturas etiam ab artis medicae peritia desumtas, non paucos locos librariorum incuria vitiatos, antiquae & sanae, vt sibi persuasit, lectioni restituit. De quibus autem ambigebat, neque sinceram veritatem eruere, sibique penitus satisfacere potuerat, eos asterisco notauit, aliorumque iudiciis pensitandos, castigandosque reliquit. Emiserat hanc versionem, addita versione RVFI ephesii, *de partium corporis humani adpellationibus*, quem librum graecum a Francisco Frigimelico, medico acceperat, latina, primum *Venetiis* 1552. in 4. vid. Jo. Alb. Fabricii

Biblioth.

Biblioth. graec. L. IIII. Cap. III. p. 101. Editio, quam heic tenemus, versionis Crassi, secunda, admodum rara est. Quis illam in lucem prodire iusserit, non constat. Vt virorum doctissimorum fert sententia, a Jacobo Goupylo, medico parisino, id factum est. In eam potissimum adducuntur ii sententiam, verbis, quae *Adnotationibus locorum, qui in* ARETAEI *codice graeco, ab interpretatione* Crassi *discrepant*, pag. 528. adiecta, leguntur: *haec cursim latina cum graecis coniungentes obseruauimus, hicque adnotauimus, non vt aliquid interpreti bono detraheremus, cuius meditatio docta non mediocriter in edendis Graecis profuit, sed vt ipse his pauculis admonitus, in studiosorum gratiam, dum vita superest recognoscat, & melius quam quiuis alius incboatum opus, tandem absolutum emittat.* Haec autem verba, ad Jacobum Goupylum spectare, ideo sibi persuadent, quod eodem anno 1554. *Paris. apud Adrian. Turnebum* ARETAEI Cappadocis, *de acutorum ac diurnorum morborum caussis, ac signis libri IIII. & totidem de eorumdem curatione, &* RVFI ephesii *libri de vesicae renumque morbis, de purgantibus medicamentis, de partibus corporis humani, &* Sorani *de vtero & muliebri pudendo, graece e bibliotheca regia* in 8. editi fuerint, quibus Jacobus Goupylus, epistolam praefixit graecam, ad Odonem Castilionaeum, Cardinalem, in qua, se adiutum fuisse, regiae bibliothecae exemplaribus, & duobus aliis, quorum alterum, a Capello, medico, obtinuerat, alterum suis sibi comparaverat sumtibus. Eorum praeterea sententiam ipse Junius Paullus Crassus confirmare videtur, qui in repetita, & curis secundis recognita, versione, quam anno 1555. cum viris doctis communicauit, istam editionem disertis verbis, quae apud Fabricium l. cit. exstant, *medico cuidam Gallo* tribuit. Conf. Herman. Boerhave *praefatio,* ARETAEI cappadocis editioni, mox memorandae praemissa, vbi de hac versione ita scribit: *Versio latina quam* Henric. Stephanus *edidit,*

dit, in Principibus medicorum est illa ipsa completa, quae prius prodierat ab Anonymo, *quem* Goupylum *eruditi alii suspicantur, sed* Celsum Crassum, Junii Crassi *filium, ex* Goupyli *editione vertentem* Petrus Petitus *adserit.* Sed haec omnia nos non impediunt, quo minus in aliam plane discedamus sententiam, neque a Goupylo, neque a Celso Crasso, sed a Guilielmo Morelio Tiliano hanc editionem curatam esse existimemus. Cum enim *Adnotationes locorum, qui in* ARETAEI *codice graeco ab interpretatione* Crassi *discrepant*, auctore G. M. T. conscriptae dicuntur, Morelium hisce litteris initialibus nomen suum occultasse, & forte cum Goupylo, vnito studio, iunctoque labore, editionem *turnebianam* graecam adornasse, nobis persuasimus. Quo minus autem hanc suspicionem cuidam obtrudimus, eo minus pro certo adfirmare sustinemus, quid aut quem litterae designent initiales R. C. F. quae in fine *fragmenti* RVFI *de medicamentis purgantibus* p. 553. conspiciuntur. De aliis huius versionis ab Anonymo recognitae, editionibus vid. Jo. Alb. Fabricius l. cit. vbi etiam de ARETAEI cappadocis, & RVFI ephesii aetate, eorumque operibus, varia lectu digna adnotantur. Duplex nostra aetate exstat ARETAEI cappadocis editio, admodum splendida; Alteri hic praefigitur titulus: ARETAEI, cappadocis, *de Causis & signis acutorum & diuturnorum Morborum Libri IIII. De curatione acutorum & diuturnorum Morborum Libri IIII, Graece & Latine. Cum MSS. duobus*, Harleyano *&* Vaticano *contulit, nonamque versionem dedit* Joannes Wigan *A. M. Aedis Christi Alumnus. Accedit praefatio, dissertationes in* ARETAEVM, *variae lectiones, notae & emendationes. Tractatus de ionica* ARETAEI *dialecto, quodque difficiliores huius Auctoris voces exponit Lexicon. Oxoniae e Typographeo Clarendoniano* 1723. in fol. form maior. In praefatione omnes ARETAEI editiones enumerantur, in *quatuor* autem DISSERTATIONIBVS, *de* ARETAEI *aetate,*

te, secta, in rebus anatomicis scientia, & curandi ratione, quam tenuit ARETAEVS, agitur. Recensionem operis splendidissimi, cuius tantummodo tercenta dicuntur exemplaria, typis expressa, vid. in *Actis erudit*or. lipſ. An. 1728. p. 97 ſqq. Conf. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. II. p. 165. Clar. Dau. Clement *Bibliotheque historique & critique de Livres difficiles à trouver* Tom. II. p. 24. Alterius editionis titulus talis eſt: ARETAEI, Cappadocis, *de caussis & signis acutorum & diuturnorum morborum Libri IIII. De curatione acutorum & diuturnorum morborum Libri IIII. Graece & Latine. Cum Commentariis integris* Petri Petiti *medici* Pariſienſis *atque clariſſ.* Jo. Wiggani *doctis & laboriosis notis, & celeberrimi* Maittairii *Opusculis in eundem, tandemque eruditissimi atque celebratissimi* Danielis Wilhelmi Trilleri *Obseruationibus & Emendatis. Editionem curauit* Herm. Boerhaave. *Lugduni Batavor. sumptibus Petri van der Aa* 1731. in fol. form. maior. pp. 604. Huic editioni, Junii Paulli Craſſi verſio latina, e recognitione G. M. T. ſubiecta fuit. Conf. *Act. Eruditor.* lipſ. an. 1732. pag. 393 ſeqq. & Auctores ſupra citat. ll. citt.

CLV.

ΚΑΣΣΙΟΥ Ιατροσοφιστου, *και* ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ *του* ΣΙΜΟΚΑΤΟΥ *Προβληματα καὶ Ἀποϱηματα Φυσικα περὶ ζώων παθῶν.* H. e. CASSII, *Jatrosophistae*, & THEOPHYLACTI SIMOCATI Naturales quaeſtiones, circa animalium & praecipue hominis naturam, atque affectiones quasdam. Ad V. N. Ampliſſ. Excell. & Experientiſſimum Dn. Wendelinum Siebeliſtium, Doctorem Medicum, antea quidem Magni Moſcouiae nunc

vero Brunſuic. & Lunaeburg. nec non Holſatiae Ducum Sereniſſ. & Celſiſſ. Archiatrum feliciſſimum, Dominum Ciuem atque Amicum ſuum veterem & propriiſſime dicendo Conſalaneum ſubmittebat Editor, Andreas Riuinus Halis-Saxo, Philoſ. & Med. D. ac PP. C. P. Caeſareus, Collegii Principis in Acad. Lipſ. Subſenior, Paulini XVuir & philoſophici p. t. Decanus. *Lipſiae aera Chriſtiana MDCLIII.* (1653) *Typis Wittigianis*, in 4. pp. 82. except. praefat. folior. 3.

Librum rarum eſſe, nemo facile in dubium vocaverit, qui editoris in fronte conſpexerit nomen. Conf. Jo. Vogtii *Catalog. libr. rar.* p. 582. vbi de raritate opuſculorum, quae ſuis ſumtibus, excudenda curauit Andreas Riuinus, pluribus verbis agitur. Nondum inter machaoniae artis profeſſores conuenit, cuinam CASSIO Πϱοβλήματα tribui debeant. Plerique v. c. Hieronym. Mercurialis III. *Var. lect.* 11. & IIII. 13. Gerard. Jo. Voſſius *de philoſophia* p. 94. Daniel Clericus in *Hiſtoria medicinae* Tom. II. p. 126. aliique ad CASSIVM medicum, illa referunt, qui Auguſti & Tiberii temporibus floruit, & a Celſo in praefatione, *ingenioſiſſimus ſeculi ſui medicus* adpellatur. Illum autem ideo non fuiſſe *problematum* auctorem, cenſet Andr. Riuinus, in *praefatione*, quod ille contra communitates medicorum faciat, CASSIVS autem *Iatroſophiſta* methodicus fuiſſe videatur. Herm. Conringius in *introduct. in Medicinam* p. 53. CASSIO FELICI tribuit, qui ſub Imperatore Claudio medicis artibus inclaruiſſe dicitur. Forte codicis cuiusdam auctoritate, qui hunc auctorem prae ſe tulit, ad illam ſententiam amplectendam permotus fuit. Vt enim Phil. Labbeus, in *Bibliotheca noua MSS.* p. 49. teſtatur, in Codice 1125. regis Galliae exſtitit latina CASSII FELICIS *problematum* verſio, adornata Ardabure,

dabure, & Asclepio siue Callepio Coss. Anno Chr. 474. Adrianus Junius, qui *problemata* CASSII, *e graeco in latinum sermonem conuersa, Paris.* 1541. *cum graeci exemplaris castigatione*, ad finem adiecta, in 4. euulgauerat, in *praefatione* ad Cornel. Rhemnium, de auctore nihil certi pronunciare audet. Posteaquam enim varios recensuit CASSIOS, medicos graecos, haec tandem addidit verba: *quis vero huius sit auctor libri - - malim dubium silentio transire, quam temere asseuerando ineptiae notam incurrere. Certe quisquis tandem sit, vt non infimae in re medica classis, ita lectione non perfunctoria sed saepius iterata dignissimus est, adderem & aequali, cum veterum multis, nominis auctoritate, ni aliorum censurae praeiudicium dictare primus formidarem.* Conf. Andr. Riuini *praefat.* & Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* Lib. III. Cap. VI. p. 169. not. (c) vbi quoque variae *Problematum* editiones & versiones recensentur. Prima editio graeca, auspiciis Jacobi Tussani, ex vaurensis Episcopi bibliotheca, hoc titulo, haud satis adcurato: ΚΑΣΣΙΟΥ ἰατροσοφιστοῦ ἰατρικαὶ ἀπορίαι καὶ προβλήματα περὶ ζώων καὶ τετραπόδων, *Paris. Emondae Tusanae viduae Conradi Neobarii regii typographi impensis* 1541. in 12. in lucem exiit. Vid. Mich. Maittaire *Annales typograph.* Tom. III, p. 324. Recentiores editores, verba καὶ τετραπόδων, quae etiam in Bonauentur. Vulcanii editione *Lugdun. Batauor.* an. 1595. euulgata, comparent, veluti spuria reiecerunt, cum alius praeter hominem, animalis, aut quadrupedis, mentio nusquam fiat a CASSIO in *problematibus*, quae hodie exstant LXXXIIII. Sed forte pars illa, quae ad quadrupedes, seu ζῶα τετράποδα spectauit, ad nos non peruenit, aut in MS. adhuc delitescit, quae etiam Conradi Gesneri fuisse videtur sententia, qui in *Bibliotheca*, Fabricio l. cit. teste, notauit vnum duntaxat Προβλημάτων CASSII, librum excusum esse, alterum autem, vt audierit, Venetiis quoque haberi. Idem igitur Gesnerus editionem suam, *Tiguri* 1562. hoc promulgauit titulo:

tulo: προβλήματα φυσικὰ περὶ ζώων παθῶν, quem postea Andreas Riuinus sequutus fuit, qui textum graecum, cum versione latina Conradi Gesneri, e Bonauenturae Vulcanii editione exscribendum curauit, Hadriani Junii, & Conrad. Gesneri castigationes & notas, Frideric. Sylburgii coniecturas, & suas denique proprias ἐπικρίσεις, in calce subiecit.

De THEOPHYLACTO, Aegyptio, SIMOCATO, siue SIMOCATTA, ἀπὸ ἐπάρχων καὶ Ἀντιγράφει, qui extremis Heraclii Imperatoris temporibus vixisse dicitur, eiusque operibus, vid. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca*, L. V. Cap. V. p. 280 seqq. Jacobi Pontani e S. J. *praefatio*, eius *historiae oecumenicae*, *de rebus* Mauricii *Imperatoris*, praefixa. Partem illa *historia* constituit *Corporis Scriptorum historiae byzantinae*, & *ad* Jacob. Pontani *exemplar*, *castigatior*, *& glossario graeco-barbaro auctior*, *studio & opera* Caroli Annibal. Fabroti JC. edita fuit *Paris. e typographia regia* 1647. in fol. form. maior. Gerard. Joan. Vossii *de Historic. graecis* Lib. II. Cap. XXIII. p. 218. Martin. Hanckii *de Scriptor. byzantinis* P. I. Cap. VIIII. p. 186 seqq. die hamburgische *Bibliotheca historica* Centur. VIIII. p. 26 seqq. Eius διάλογον περὶ διαφορᾶς φυσικῶν ἀπορημάτων καὶ ἐπιλύσεως αὐτῶν e Bonauenturae Vulcanii editione, *Lugd. Batau.* cum CASSII *problematibus* 1596. in 12. vulgata, Andreas Riuinus recudendum curauit. Versio latina Jacobum Kimedoncium habet auctorem, qui iuuenis XVII. annorum, praeter *dialogum* THEOPHYLACTI SIMOCATTAE, *Epitomen* quoque *librorum IIX. historiarum* e Photii *Cod. LXV. & excerpta de legationibus*, *& epistolas* eius, e graeco in latinum sermonem conuerterat; sed quia in aetatis flore decesserat, in lucem, adiecto textu graeco, haec omnia, cum praefatione Jani Gruteri, Andreas Schottus in lucem emisit *Heidelbergae apud Comelinum* 1599. in 8. vid. Fabric. l. cit. Niceron in *Memoires* Tom. XXVI. p. 67.

CLVI.

CLVI.

ΦΑΙΜΩΝΟΣ φιλοσόφου ἢ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κωνσταντινοπολίτου Κυνοσόφιον ἄριστον ἢ βιβλίον περὶ τῆς τῶν κυνῶν ἐπιμελείας. H. e. PHAEMONIS, *Philosophi*, seu potius DEMETRII *constantinopolitani Cognomento* PEPAGOMENI, Liber de cura Canum singularis; e IIII. MSS. Rhodio, Augustano, & duobus Mediceae bibliothecae collatus, rectius versus, & notis quibusdam ac variis Lectionibus, vt & isagoge quadam de auctoris vero nomine & aeuo mactus a IIII. Viris D. Rudberto a Moshaim, D. Andrea Aurifabro, Dn. Nic. Rigaltio atque D. Andrea Riuino. A quo postremo etiam illustri nominis generosi honori V. N. Dni Conradi ab Einsidel, Aulae Arichiep. Parthenopyrgicae Magistri, & Praefecturae Gibichensteinensis Capitanei strenuissimi, Herois vere litteratissimi, & literarum literatorumq. Maecenatis Opt. Mx. Datus L. M. Q. Consecratus fuit. *Lipsiae Aera Christi MDCLIIII.* (1654) *Typis Wittigianis* in 4.

Quis *Cynosophii* sit auctor, inter doctos viros nondum conuenit. Codicem graecum primus in Germaniam intulit Joannes Treslerus, dantiscanus, Medicinae Doctor, qui illum in Italia, haud magno pretio emerat, a milite, qui anno 1522. ex direptione Rhodi, illum in Italiam aduexerat, variaque eius exempla descripta, cum viris doctis communicauerat. Treslerus istum codicem, qui praeter κυνοσόφιον, libros duos alios περὶ ἱεράκων continebat, amico suo Andreae Aurifabro, medicinae doctori, eo potissimum nomine dederat dono, *vt in plura exempla latine quoque versum, transfundi curaret.* Omni, quidem codex grae-

cus,

cus, auctoris indicio destitutus fuit, cum vero iam antea illius versionem dedisset Rudbertus a Moshaim, Decanus passauiensis, e codice, qui PHAEMONIS *philosophi*, prae se ferebat nomen, Aurifaber illa versione visus, PHAEMONI κυνοσόφιον, adscribere, & illius nomine insignitum *Vitebergae apud Io. Lufft* 1545. in 8. in vulgus edere non dubitauit. Conf. Gustan. Georg. Zeltneri *kurtzgefaste Historie der gedruckten Bibelversion und anderer Schriften* D. Mart. Lutheri, *in der Beschreibung des Lebens, und Fatorum* Hanns Luffts p. 98 sqq. not. d. & f. Cum Nicolaus Rigaltius, e bibliothecae regiae gallicae & mediceae codicibus, collectionem *de re accipitraria*, *& venatica*, *Paris.* 1612. in 4. ederet, κυνοσόφιον, ἢ περὶ κυνῶν ἐπιμελείας, quod in codice regio, auctoris nomine, destitutum inuenerat, cum Aurifabri versione latina, praefixo PHAEMONIS nomine, illi inferuit. Vid. Io. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. I. Cap. XXV. p. 155 sqq. Codicem auctoris nomine destitutum, in Bibliotheca laurentiana medicaea titulo: *Libellus de canum cura, descriptus* Venetiis 1554. adseruari, memorat Bernardus a Montfaucon in *Bibliotheca Bibliothecarum manuscriptorum noua* Tom. I. *Paris* 1739. in fol. p. 349. Quae postea caussae impulerint Andream Riuinum, vt κυνοσόφιον DEMETRIO PEPAGOMENO, Medico constantinopolitano, qui sub Imperatore Michaele Palaeologo floruit, quam PHAEMONI philosopho, adscribere maluerit, ipse exposuit in *praefatione* libro praemissa, quam vide. Nondum vero Riuinus, ea in re, omnem virorum doctorum dubitationem, rationibus suis, quas in medium protulit, remouere potuit, praecipue cum stili differentia, quae in κυνοσοφίῳ, & libro, quem DEMETRIVS PEPAGOMENVS conscripsit *de podagra*, se prodit, maxima, sententiae ipsius obstare videretur. Conf. Joan. Stephani Bernardi *praefatio*, quam DEMETRII PEPAGOMENI libro, *de podagra, graece & latine, ope MS. Bibliothecae* Lugduno-Batauae, *recensito*

recensito & notis illustrato, *Lugd. Batav.* 1743. in 8. praefixit. p. 6. Κυνοσόφιον, quisquis illius demum auctor fuerit, cura Thom. Johnson, cum Gratio, Nemesiano, Hieronymi Fracastorii *carmine pastoritio*, quod inscribitur Alcon, & Joan. Caii, Angli, libello *de canibus* britannicis, *Londini* 1700 in 8. denuo in lucem editum fuisse, testatur Jo. Alb. Fabricius l. c. Leue hic, ὡς ἐν παρόδῳ, παρόραμα memorare licebit, quod in adducenda editione *κυνοσοφίου riuiniana*, in Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. occurrit, vbi Riuini editio, quae in 4. prodiit, in 8. excusa scribitur.

CLVII.

Vtilissimus liber perstringens isagogas JOANNICII, ad Tegni Galeni. in 4. folior. 16.

JOANNICIVS medicus fuit Arabs, qui seculo, a Christo nato, decimo innotuit. Nonnulli eumdem esse existimant, qui Humain, aut Human dicitur. Auicennae enim *Canoni* praemittuntur, in editione latina *veneta* 1608. in fol. *Tabulae isagogicae in vniversam medicinam, ex arte* Humain *id est* JOANNITII Arabis, *auctore* Fabio Paulino, vtinensi, *collectae, & editae a* Fabricio Rasoano *D. chirurgico*, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. VI. Cap. VIIII. p. 249. Praeter *isagogen* in τέχνην ἰατρικὴν, siue *artem paruam*, Galeni, quae in nostri libri titulo, vocatur *Tegni* Galeni, multa alia scripta composuit, quorum titulos, Rasis, medicus, apud Arabes celeberrimus, in *operibus* suis, passim citat. Conf. J. A. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. p 300 sqq. Quis JOANNICII *isagogen*, ex arabico transtulerit, ignoramus. Versionis latinae, quam ante oculos positam habemus, editionem, litteris gothicis excusam, procurauit Henricus Stromer, aurbachensis, *artium liberalium magister*,

ster, medicinae Baccalarius. Illi adiicitur Hippocratis *iusiurandum, e greco, in latinum conuersum,* per Petrum Paullum Vergerium, factum; In fine haec leguntur verba: *Impressum* Liptzk *per prouidum virum* Jacobum Thanner *Anno domini Millesimo quingentesimooctauo* (1508). Conf. Iof. Simleri *Bibliotheca* p. 428. vbi JOANNICII *introductio, in artem paruam* Galeni, *impressa* dicitur, *in Italia, cum* Theophilo *de vrinis, & aphorismis* Hippocratis, *a* Constantino *monacho translatis*, &c. & *Argentorati apud Henricum Sybold.* In libro, qui titulo: *Articella cum quam plurimis tractatibus superadditis, Venetiis, per Petrum Bergomensem de Quarengiis* 1507. in 8. prodiit, JOANNICII *Isagoge* primum occupat locum. Editio *lipsiensis* neque Michaeli Maittaire, neque Joan. Henric. Leichio innotuisse videtur.

CLIIX.

Homerus Ἑβραΐζων: siue Comparatio Homeri cum Scriptoribus Sacris quoad normam loquendi. Subnectitur Hesiodus Ὁμηρίζων. *Autore* ZACH. BOGAN. *e Coll. C. C. Oxon.* Propert. libr. 3. El. 1.

- - - - Homerus
Posteritate suum crescere sensit opus.

Oxoniae, Excudebat H. Hall, Impensis T. Robinson. M. DC. LVIII. (1658) in 8. pp. 439. exceptis praemissis & indicibus pp. 53.

Liber non facile obuius, vocatur a Jacobo Friderico Reimmano, in *Catalogo Biblioth. theologicae* p. 760. In Gerardi Croesii Ὅμηρος Ἑβραῖος *siue Historia* Hebraeorum *ab* Homero *Hebraicis nominibus ac sententiis conscripta in Odyssea & Iliade*, cuius tantum

pars I.

pars I. Dordraci apud Theodor. Goris. 1704. in 8. in lucem prodiit, hanc in *Introduct.* Cap. XI. p. 171. de BOGANI opere, prolatam conſpicimus ſententiam: *exiit anno ſeculi quod nuper viximus quinquageſimo octauo* Oxonii *Liber* ZACH. BOGAN e Colleg. C. C. Oxon. *inſcriptus:* Homerus Ἑβραΐζων, ſiue Comparatio Homeri cum Scriptoribus ſacris, quoad normam loquendi. *Scribit auctor in titulo verba* Propert. Lib. 3. El. 1. Homerus poſteritate ſuum creſcere ſenſit opus. *Illam* Propertii *ſententiam, per virum hunc longe ante multos litteratiſſimum veracem eſſe, adeoque* Homerum *magnum ab eo incrementum gloriae accepiſſe, facile admitto. Et agnoſco libenter, magnam viri induſtriam, magnamque diligentiam, qua rem tam diu occultam latentemque indagauit, & tot manifeſtis teſtimoniis oſtendit ac declarat. Nihilominus quantum attinet, ad viri doctiſſimi lucubrationes in* Homerum, *in his iuſte duo deſiderari videntur. Primo vti ne luculentus vir multa allegauiſſet, quae cum dictis ſcripturae ſacrae, quae hunc refert, vix vllam conuenientiam habent. Deinde ne plurima omiſiſſet occurrentia apud* Homerum *maxime ſimilia dictis in S. Scriptura. Atque hoc quilibet non inexercitatus in S. Literis deprehendet, ſi mecum vel horam vnam impendat lectioni ac meditationi vnius libri* Homeri &c. Haec vero Croeſius variis exemplis, ex BOGANI libro, in medium prolatis, illuſtrat, & confirmat, & de eiusdem Auctoris Heſiodo *homerizante;* hac ratione exponit ſententiam p. 173. *Adiungit vir, cui in ſua diligentia magna concedenda eſt & ſcribenda laus, ſuo* Homero Ebraizanti Heſiodum ὁμηρίζοντα. *In quo Opere oſtendit,* Heſiodum *ſic paſſim locutum eſſe, vt ante eum locutus erat* Homerus. *Verum de* Heſiodo *non neceſſe habemus loqui. Illud noto, liquere e praefatione viri, quam is nihil de eo cogitauit,* Homerum *in animo habuiſſe ſequi & imitari Scripturam Sacram in ſuis deſcribendis rebus, atque exinde ſua exempla capere, vt cuius verba in ea praefatione haec ſunt.* In

titulo

titulo primi libri ἑβραΐζων non erat, qui Hebraeos sciens imitatur, sed qui sic loquitur, vt Hebraei sunt locuti; ita hic ὁμηρίζων, non est qui scribit cum animo imitandi Homerum, sed qui sic loquitur, vt loquebatur Homerus. *Itaque ergo ab huius viri sententia, nostra longissime abest. Nihilominus habemus in ea aliquod adiumentum ad nostram sententiam confirmandam.* Quae illis Jacob. Frideric. Reimmannus addiderit, legi poterunt l. cit. In praefatione, genere dicendi admodum poetico, conscripta, BOGANVS lectores docet, quod hunc libellum, *per varios morbos, quasi per saxa, per ignes*, ad vmbilicum deduxerit. Praefationi, quam rur: dedit, *apud patrem* suum *deuoniensem* XI. Kal. Octobr. 1657. subiecit *Indicem scripturarum, quae in hoc libello vel explicantur vel illustrantur.* Non solum autem V. T. libros, cum Homero contulit, sed etiam inter noui foederis libros, & Homerum instituit comparationem, quae exstat pag. 321-378. Ea *loca, quae spectant ad Deum*, posuit auctor seorsum pag. 379-408. illiusque rei caussam, in praefatione hanc adtulit, *ne bonorum animos offenderet.* Hesiodus ὁμηρίζων occurrit p. 409-436. Illi addidit *breuem* Homeri & Hesiodi *historiam*, quam e Lilii Gyraldi *de poetarum historia* dialogo II. desumsit. Libro finis imponitur *tribus indicibus*, hebraico, graeco, & latino.

ZACHARIAS BOGANVS, natus in Deuoniae pago, qui Anglorum lingua vocatur *Little-Hempton*, patre Guilielmo BOGANO, nobili Anglo anno 1625. In collegio S. Albani, & Collegio corporis Christi oxoniensi, ad litterarum studia, ad annum vsque 1646. incubuit. Illo sane anno, liberalium artium Baccalaureus, mox anno sequenti Collegii corporis Christi focius, & tandem anno 1650. artium magister solemni ritu renunciatus fuit. Puritanorum sic dictorum partes, insigni animi feruore sequutus est, variisque scriptis, quae insignem linguarum & antiquitatum cognitionem produnt, inclaruit, quam ob caussam

ab

ab Antonio a Wood, in *Historia Antiquitatibus vniversitatis* oxoniensis, *Oxon.* 1675. in fol. L. II. p. 243. *viri studiosi & linguarum peritissimi* elogio, ornatur. Nimio lucubrandi studio, in grauissimos & pertinacissimos morbos incidit, quibus per aliquod tempus vexatus, tandem anno 1659. die I. Sept. fato functus est. Librorum, quos conscripsit, catalogum ex John Prince's *Worthies of* Devon *London* 1701. in fol. p. 118. & 119. adtulit Jaques George de Chaufepié in *Nouveau Dictionaire historique & critique* Tom. II. litt. B. pag. 360. not. A. Conf. Antonii a Wood *Athenae* Oxonienses *London* 1721. in fol. Tom. II. col. 237. Eiusd. *Fasti* oxonienses qui Tomo II. *Historiae & antiquitatum vniuersitatis* oxoniensis reperiuntur, col. 52. & 94.

CLVIIII.

Liber VI. Decretalium Bonifacii IIX. *pape.* cum commentar. Joannis Andree. in fol. formae maior. folior. 162.

Variae quidem *Libri VI. Decretalium*, auspiciis Bonifacii IIX. a tribus ecclesiae romanae Cardinalibus, Guilielm. de Mandagoto, Berengario Fredello, siue vt ab aliis vocatur Stredelio, & Richardo de Senis compilati, exstant editiones, sed haec editio litteris gothicis, admodum luculentis exscripta, inter libros rariores, suo iure, sibi vindicat locum. Illi typographus coronidis loco, hosce adscripsit versiculos, minio impressos:

Pressos sepe vides lector studiose libellos
Quos etiam gaudes connumerare tuis
Si fuerint nitidi tersi si dogmata digna
Continent. & sit litera. vera. bona.
Dispeream nisi inuenias hec omnia in istis
Quos pressit Wenszlers *ingeniosa manus*

titulo primi libri Ἑβραΐζων non erat, qui Hebraeos sciens imitatur, sed qui sic loquitur, vt Hebraei sunt locuti; ita hic ὁμηρίζων, non est qui scribit cum animo imitandi Homerum, sed qui sic loquitur, vt loquebatur Homerus. *Itaque ergo ab huius viri sententia, nostra longissime abest. Nibilominus habemus in ea aliquod adiumentum ad nostram sententiam confirmandam.* Quae illis Jacob. Frideric. Reimmannus addiderit, legi poterunt l. cit. In praefatione, genere dicendi admodum poetico, conscripta, BOGANVS lectores docet, quod hunc libellum, *per varios morbos, quasi per saxa, per ignes*, ad vmbilicum deduxerit. Praefationi, quam *rur.* dedit, *apud patrem* suum *deuoniensem* XI. Kal. Octobr. 1657. subiecit *Indicem scripturarum, quae in hoc libello vel explicantur vel illustrantur.* Non solum autem V. T. libros, cum Homero contulit, sed etiam inter noui foederis libros, & Homerum instituit comparationem, quae exstat pag. 321-378. Ea *loca, quae spectant ad Deum*, posuit auctor seorsum pag. 379-408. illiusque rei caussam, in praefatione hanc adtulit, *ne bonorum animos offenderet.* Hesiodus ὁμηρίζων occurrit p. 409-436. Illi addidit *breuem* Homeri & Hesiodi *historiam*, quam e Lilii Gyraldi *de poetarum historia* dialogo II. desumsit. Libro finis imponitur *tribus indicibus*, hebraico, graeco, & latino.

ZACHARIAS BOGANVS, natus in Deuoniae pago, qui Anglorum lingua vocatur *Little-Hempton*, patre Guilielmo BOGANO, nobili Anglo anno 1625. In collegio S. Albani, & Collegio corporis Christi oxoniensi, ad litterarum studia, ad annum vsque 1646. incubuit. Illo sane anno, liberalium artium Baccalaureus, mox anno sequenti Collegii corporis Christi socius, & tandem anno 1650. artium magister solemni ritu renunciatus fuit. Puritanorum sic dictorum partes, insigni animi feruore sequutus est, variisque scriptis, quae insignem linguarum & antiquitatum cognitionem produnt, inclaruit, quam ob caussam

ab

ab Antonio a Wood, in *Historia Antiquitatibus vniuersitatis* oxoniensis, *Oxon.* 1675. in fol. L. II. p. 243. *viri studiosi & linguarum peritissimi* elogio, ornatur. Nimio lucubrandi studio, in grauissimos & pertinacissimos morbos incidit, quibus per aliquod tempus vexatus, tandem anno 1659. die I. Sept. fato functus est. Librorum, quos conscripsit, catalogum ex John Prince's *Worthies of* Devon *London* 1701. in fol. p. 118. & 119. adtulit Jaques George de Chaufepié in *Nouveau Dictionaire historique & critique* Tom. II. litt. B. pag. 360. not. A. Conf. Antonii a Wood *Athenae* Oxonienses *London* 1721. in fol. Tom. II. col. 237. Eiusd. *Fasti* oxonienses qui Tomo II. *Historiae & antiquitatum vniuersitatis* oxoniensis reperiuntur, col. 52. & 94.

CLVIIII.

Liber VI. Decretalium BONIFACII IIX. *pape.* cum commentar. Joannis Andree. in fol. formae maior. folior. 162.

Variae quidem *Libri VI. Decretalium*, auspiciis BONIFACII IIX. a tribus ecclesiae romanae Cardinalibus, Guilielm. de Mandagoto, Berengario Fredello, siue vt ab aliis vocatur Stredelio, & Richardo de Senis compilati, exstant editiones, sed haec editio litteris gothicis, admodum luculentis exscripta, inter libros rariores, suo iure, sibi vindicat locum. Illi typographus coronidis loco, hosce adscripsit versiculos, minio impressos:

Pressos sepe vides lector studiose libellos
Quos etiam gaudes connumerare tuis
Si fuerint nitidi tersi si dogmata digna
Continent. & sit litera. vera. bona.
Disperearn nisi inuenias hec omnia in istis
Quos pressit Wenszlers *ingeniosa manus*

Nam quecunque fuit hoc toto codice pressa
Litera. solicito lecta labore fuit.

Insigne & celebratissimum opus BONIFACII octaui, *quod sextum Decretalium appellant In preclarissima vrbe* Basiliensi *ingenio & arte* Michaelis Wenszlers *Impressum, glorioso fauente deo suis consignando scutis, feliciter est finitum Anno domini septuagesimo septimo post millesimum & quadringentesimum* (1477) *quarto ydus Decembris.* Vid. Jo. Sauberti *historia Bibliothecae reip.* Noribergensis, *Noriberg.* 1643. in 12. p. 131. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 373. Joan. Nicol. Weislingeri *Catalog. libror. impressorum in Bibliotheca Ordinis* S. Joannis hierosolymitani *asseruatorum, Argentorati* 1749. in fol. p. 32.

De BENEDICTO CAIETANO, BONIFACII IIX. nomine Pontifice romano, anno 1303. die XI. Octobris mortuo, & de contentionibus infeliciter, cum Philippo pulchro, Galliae rege, agitatis vid. praeter scriptores a Jo. Alb. Fabricio L. II. *Bibliothec. med. & infim. Latinitat.* p. 706 sqq. citatos, Joannis Rubei BONIFACIVS IIX. *Romae, ex officina Corbeletti*, 1651. in 4. Antonii Posseuini *Apparat. sacer* Tom. I. p. 250. Guil. Caue *Histor. litterar. scriptor. eccles.* p. 752 sqq. Augustini Oldoini *Athenaeum romanum Perus.* 1676. in 4. pag. 114. François Bruys *Histoire des Papes à la Haye* 1733. in 4. Tom. III. p. 310 sqq. Francisci Pagi *Breuiarium historico-chronologico-criticum illustriora Pontificum* rom. *gesta* &c. *complectens* Tom. III. *Antu.* 1718. in 4. p. 502 seqq. Natalis Alexandri *Historia Eccles. Secul. XIII.* Tom. VII. Artic. XIIII. pag. 35 seqq. & Dissertat. VIIII. p. 479 seqq. P. Daniel *Histoire de* France Tom. III. *Amsterd.* 1720. in 4. p. 267 seqq. Dom Bernard de Montfaucon *Monumens de la Monarchie* françoise Tom. II. *Paris* 1730. in fol. p. 191 sqq. Carol. Molinaei, *Commentarius ad edictum* Henrici II. *Regis* Galliarum p. 238 seqq. Conf. praeterea Scriptores omnes, qui historiam ecclesiasticam, vitas pontificum,

res

res Gallorum Seculi XIII. & historias iuris pontificii scripserunt.

Guilielm. de Mandagoto, siue Mandagozzo, Archidiaconus nemausensis, Episcopus ebrodunensis, aquensis, & tandem Cardinalis Episcopus praenestinus, fatis concessit anno 1321. De scriptis eius vid. Anton. Posseuini Tom. I. *Apparat. sacr.* p. 616. Augustin. Oldoini *Athenaeum* romanum p. 296. Georg. Josephi ab Eggs *Purpura docta* Tom. I. *Francof.* 1714. in fol. p. 298. Stephani Baluzii *vitae paparum* auenionensium Tom. I. *Paris* 1693. in 4. pag. 666 sqq. Joann. Albert. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VII. pag. 455 seqq.

De Berengario Fredello, seu Stredelio, siue Stedello, biterensis Ecclesiae Succentore, Episcopo & Cardinali vid. Anton. Posseuini *Apparat. sac.* Tom. I. p. 222. Augustin. Oldoini *Athenaeum* roman p. 119. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. II. pag. 577.

De Richardo Petrono, senensi, V. J. D. Ecclef. rom. Vicecancellario, & Diacono titulo S. Eustachii Cardinali legi poterit Anton. Posseuini *Apparat. sac.* Tom. III. p. 131. Augustin. Oldoini *Athenaeum* romanum p. 580. Guid. Panziroli *de claris legum interpretibus* L. II. Cap. XLVIIII. p. 134 sqq. Christ. Schoetrgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XVII. p. 243.

De Joanne Andrea vid. quae in *Analectis litterariis* p. 1124 sqq. & supra p. 81 sqq. diximus.

CLX.

Guldin Bull, CAROLI *des vierden, weilant Römischen Keyser.* Reformationn Statuten, Herligkeiten vnd Ordenungen aller Oberkeit des h. Römischen Reichs, vnd Teutscher Nation belan-

 gend.

gend. *Keyſer* FRIDERICHS Reformation aller Ständ, gmeynem nucz zu gut vnd Friden. Im. Jar. M. CCCC. vnd zwei und viertzig auffgericht. *Zu Franckfurt, am Meyn, Bei Chriſtian Egenolph.* in 4. folior. 31.

Editio ſatis rara expreſſa fuit, vt verba, in fine conſpicua, teſtantur *zu Franckfurt am Meyn, bei Chriſtian Egenolph. Im Heumon, des MD. vnd XXXI. Jars* (1531). Cum verſio nonnullis in locis ab illa diſcedit, quae in recentioribus legitur editionibus, illius initium, ſpeciminis loco, heic adſcribimus: *Wir* CAROLVS *der vierd, von Gots gnaden* Römiſcher *Keyſer zu alln zeitten merer des Reiches vn̄ Künig zu* Behem, *zu ewiger gedachtnus der Sachen. So ain ieglich Reich, das in ihm ſelb getailt, würt troſtlosz, wann die Fürſten ſölicher tailung ſind geſellen der dieb. Darumb hat Got en mitten vnder ſie gemiſcht den gaiſt des ſchwindels, das ſie zu Mittag ihrs Liechts, gleich als in der finſtere, nit befinden, vnnd ihr leuchter von rechter ſtat bewegt, das ſie blind vnd der blinden fürer werden, auch die alſo in der Finſtere wandlen, die ſchadenn vnd ſein blinds gemüts, volbringen die miſſethaten, ſo in der thaylung beſchehen. Sag an du Hochfart, wie wolteſtu in* Lucifero *geherſchet, wo du die hülff der tailung nit gehabt betteſt. Sag an du heſſiger* Sathan, *wir* (wie) *möchteſtu den* Adam *vom Paradiſe geworffen, wo du ihn nit vonn der gehorſam gethailet hetteſt? Sag an du zorn, wie hetteſtu den* Römiſchen *gemeinen nutz zerſtöret, wo du* Pompeium *vnd* Julium, *mit grimmigen ſchwertern nit zu innern hefftigen kriegen erweckt hetteſt? Sag an du vnkeuſcheit, wie du* Troi *zerſtöret, du hetteſt dann* Helenam *von ihrem man getheylet? Auch du Neid vnd hasz das Chriſtenlich Keiſerthumb, das von Gott, gleich der heiligen vnd vnzertailten dreiheit, mitt den Götlichen tugenten des Glaubens, der Hoffnung vnd der*

Liebe

Liebe gesterckt, des grundtfest auff das aller Christenlichest reich seliglich geuestnet ist, mit aller gifft als die schlange in des Keysserthumbs äst vnd nähste glider, mit vngenötigter missethat, verunreynigt, auff das, so die seulen zerschlahen, der gantze baw zufallen gericht. Also hastu zwischen des heiligen Reichs siben Churfürsten, durch die, als siben leuchter, das hailig Reich in ainigkeit des sibenförmigen gaists solt erleucht werden, mehrmals in zertailung gestellt, &c. Conf. de variis AVREAE BVLLAE editionibus latinis pariter atque vernaculis Christian. Godofred. Hofmanni *Bibliotheca iuris publici Francof.* 1734. in 4. n. 294-351. *Historiam* AVREAE BVLLAE conscripsit Jo. Christian. Schelle *Lipf.* 1696. in 4. Vid. etiam Theophili Sinceri *Nachrichten von lauter alten und raren Büchern* P. IIII. p. 198 sqq. vbi etiam editionis, quam descripsimus, mentio facta fuit.

CLXI.

Excellentissimi ac famosissimi tempestate nostra ante alios Jura ciuilia Padue legentes dni. JOANNIS CAMPEZII, *Bononiensis Juris vtriusque doctoris* tractatus de dote nuperrime ab ipso castigatus atque dilucidatus. in fol. form. maior. folior. 69.

Tractatus anno 1461. a JOANNE CAMPEZIO conscriptus, Venetiis *per* Bernardinum Stagnin de Tridino de Monteferrato MCCCCLXXXXVIIII. (1499) *die VII. Septembris,* litteris gothicis expressus fuit. Vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 697. Antiquior editio *veneta* 1491. in fol. recensetur in den *Merwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. II. p. 171. Insertus postea fuit *Tractatui Tractatuum* Tom. VIIII. fol 274 sqq. Juuenis

adhuc illum conſcripſit CAMPEZIVS, quod e nomine coniicit Guid. Panzirolus L. II. *de claris Legum interpretibus* Cap. CXXXIII. p. 237. Aetate enim prouectior, CAMPEGIVS nominari maluit. Filius fuit Bartholomaei Campegii, bononienſis, Jcti celeberrimi, Mantuae anno 1449. natus. In gymnaſio primum ticinenſi, iura, ſummo cum adplauſu docuit, mox vero a Venetis, maiore ſtipendio euocatus Patauium conceſſit. Narrat Marcus Antonius Coccius Sabellicus L. VII. *Exemplor.* Cap. V. Tom. IIII. *Operum* col. 130. edit. quam Coelius Secundus Curio *Baſil.* 1560. in fol. euulgauit, quod, cum ei vrbi adpropinquaret, *ob excellentem eruditionem nominisque celebritatem a magiſtratibus vrbis, (quod niſi regibus aut ſummis principibus dari conſueuerat) a gymnaſiarchis & omnifariam profeſſoribus, ingentique officiorum frequentia,* illi *itum* fuerit *obuiam, vt nulla hominum memoria Profeſſorem honorificentius acceptum viderit* patauina *ciuitas.* Ciuium precibus ſollicitatus, & cum Jaſonem Maynum ſuperiorem ferre non poſſet, e gymnaſio patauino Bononiam ſe contulit, ſed paullo poſt Patauium rediit, cum ad eum deducendum gymnaſii Rector, & cum eo circiter L. legum ſtudioſi Bononiam conceſſiſſent. Tunc ſtipendium, quod antea octingentorum aureorum erat, ad mille adauctum ei fuit. Iterum, poſteaquam per decem annos, in prima cathedra, ius caeſareum docuerat, ſe in patriam contulit, ibique ſummis honoribus ornatus, & magiſtratibus, maxima cum laude functus eſt. Quantum apud ſummos principes valuerit gratia, & quibus, ad mortem vſque, agitatus fuerit fatis, pluribus verbis expoſuit Guidus Panzirolus l. cit. Mantuae, moerore animi confectus, & dyſenteria correptus, diem obiit ſupremum anno 1512. aetatis anno LXIII. Inſigni inter alia, quo Ennium Cicero, elogio, eum ornauit Panzirolus p. 238. & *virum haud magna ſed fidei plenum* fuiſſe ait, & Marcus Mantua Benauidius, in *Epitome viror. illuſtrium*, illum *iuriſperitorum eloquen-*

quentissimum, & eloquentium iurisperitissimum exstitisse scribit p. 472. Conf. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 351. E liberis eius eminuerunt Rudolphus, militum venetorum dux summus; Joannes Baptista episcopus maioricensis; Alexander episcopus bononiensis, legatus vicarius auenionensis, & romanae Ecclesiae Cardinalis; Laurentius, Professor iuris ticinensis, Auditor rotae, & episcopus feltrensis, rom. eccles. Cardinalis, & Leonis X. ad Anglos, & ad Germanos in comitiis augustanis anno 1530. celebratis, legatus, & tandem Thomas Campegius, Parmae & Placentiae Gubernator, Episcopus feltrensis, & rom. Eccles. Cardinalis, qui cum aliis pontificiorum doctoribus colloquio wormatiensi interfuit. Auctor *Catalogi Doctorum tam catholicorum, quam protestantium,* Wormatiae *praesentium,* cuius supra fecimus mentionem, hoc in posteriorem scripsit epigramma:

Illico se nobis feltrensis *Episcopus offert,*
Non animo inferior nec quoque laude minor (scil. Jo. Morono)
Respicis in mento canescit vt alba senili
Barba? quod & praestet sic grauitate, puta.

CLXII.

JOANNIS BOCATII, *de Certaldo, Historiographi clarissimi*, de casibus virorum illustrium, libri nouem. Hic liber iam olim etiam, sed antiquissimis incultisque characteribus impressus, & nunc primum ab innumeris, quibus passim scatebat, mendis, studio & opera Hieronymi Zieglerі, Rotenburgensis, repurgatus, adiectisque paucis scholiis eiusdem, in lucem nunc denuo editus est. Huc accessit, historiarum, fabularum, & rerum aliarum scitu dignarum index copiosus.

Augustae Vindelicorum. Cum gratia & priuilegio Caesareo singulari. Anno MDXLIIII. (1544) in fol. pp. 273. si praemissa non numeraueris.

Inscripsit Hieronymus Zieglerus, rotenburgensis, *apud diuam Annam* Augustae Vindelicorum *Ludimagister*, opus, cuius editiones omnes, satis raras esse, intelligimus ex *Merckwürdigkeiten der königlichen Bibliothec zu* Dresden Tom. I. p. 89. nomine Leonardi Beckh a Beckhstain, sacrae Caesar. Maiest. a consiliis, cuius etiam insignia, ligno nitide incisa, & H. Ziegleri *decasticho* decorata, in fronte libri conspiciuntur. Praefatiunculam ad Lectorem, in qua Zieglerus se, in hoc BOCCATII opere expurgando, biennium fere consumsisse scribit, sequuntur Georgii Laeti, *archigrammatei*, Aug. Vindelic. Xysti Betuleii, Andreae Roseti, Wolfgang. Martii, Andr. Dietheri, & Joannis Pontani carmina, quibus Ziegleri operam & sollertiam, quam in emendando BOCCATII opere collocauit, summis efferunt laudibus. *Indicem omnium historiarum & rerum notatu dignarum* excipit, *vita* BOCCATII, ab incerto auctore conscripta, quam Christophorus Wursung, augustanus, ex italico, in teutonicum sermonem, & ex illo, in latinam Zieglerus linguam transtulit. Illi subiicitur Excerptum ex Jo. Trithemio de Scriptor. ecclesi.; ex Paulli Aemilii Libro I. *de rebus gestis* Francorum; e Volaterrani L. XI. & e Donati Bossi *chronicis ad annum* 1375. Diuisit JOANNES BOCCATIVS de Certaldo hoc opus suum, in quo virorum in summa dignitate constitutorum, & aliorum illustrium hominum, virtutes & vitia, quibus prae aliis mortalibus eminuerunt, & variam, quam experti fuere fortunam, ex omni historia excerpsit, in VIIII. libros, & Machinardo, e clara Caualcantium familia, consecrauit. Quo tempore omnium prima in lucem exierit editio, non constat. P. Baile in *Dictionaire historique & critique* T. I. p. 576. not. H. de editione loquitur, quae *Parisiis cura*

cura Jo. Thierri, *bellouacensis*, in fol. in lucem exierit, an vero illa, editione *augustana*, sit antiquior, se ignorare fatetur. Editionem *parisiensem apud Jo. Gormontium* in fol. excusam, memorat Thom. Pope-Blount in *Censura celebrium auctorum* p. 439. edit. *geneuensis* 1694. in 4. In *Catalogo Bibliothecae* Hulsianae T. I. p. 286. occurrit IO. BOCCACCII *liber de Casibus viror. illustrium*, *Editio perantiqua*, *sine dubio prima*, *carente anno & loco Impr.* Liber tanti praeteritis temporibus aestimatus fuit, vt in omnes fere linguas vsitatiores translatus fuerit. Versionum titulos & editiones adtulit Niceron Tom. XXXIII. p. 38 sqq. Idem Hier. Zieglerus librum in vernaculum transtulit sermonem, & edidit figuris, ligno incisis, ornatum, *August. Vindelicor.* 1545. in fol.

Scriptores, qui IOANNIS BOCCATII vitam litteris consignarunt, iam enumerauimus in *Analectis* p. 134. Iis autem adcenseri merentur Filippo Villani & Giuseppe Betussi *Vita del* BOCCACCIO, quarum altera praemittitur *Decamerone del* BOCCACCIO, *in Londra* 1727. in 8, altera libro del BOCCACCIO, *delle Donne illustri*, *in Vineggia* 1558. in 8. Conf. Papir. Massoni *Elogior.* P. II. *Paris* 1656. in 8. p. 185 sq.

Editorem Hieron. Zieglerum poeseos postea professorem in academia ingolstadiensi, factum fuisse, nos docet *Lexicon eruditorum* Tom. IIII. col. 2200.

CLXIII.

Antiquae Tabulae Marmoreae Solis effigie, Symbolisque exculptae accurata Explicatio. Quae priscae quaedam Mythologiae ac nonnulla praeter ea vetera monumenta, Marmorum gemmarum nomismatum illustrantur. Auctore HIER. ALEANDRO *Iuniore*. Accessit non absimilis argumenti

 expo-

expositio sigillorum zonae veterem statuam marmoream cingentis. *Romae, Ex Typographia Bartholomaei Zannetti MDCXVI.* (1616) *Superiorum permissu.* in 4. pp. 98. si indicem rerum & verborum exceperis.

Integrum exhibemus libri titulum, quem admodum rarum esse, nos docuit Cl. Dauid Clement in *Bibliotheque historique & critique* Tom. I. p. 165. not. 40. Istam descriptionem, antiquae tabulae, ex albo marmore, magnitudinis pedum sesquitrium ex vnoquoque latere, quae Romae olim exstitit, in aedibus Hasdrubalis Matthaei, Marchionis Jouii, dicauit HIER. ALEANDER, Odoardo Farnesio R. E. Cardinali amplissimo. In tabula heliaca, quam aere exprimendam curauit, conspicitur Solis caput, radiis circumdatum, e cuius humeris arcus & pharetra prominent. Sub capite efficta est lyra, poculo satis magno, ansato, & hedera cincto imposita. In dextra & laeua monumenti parte adposita sunt Herculis & Mercurii insignia, binae nimirum clauae, superaddita leonis pelle, & totidem caducei, qui cum clauis lapidum cumulis innituntur. Dextram vero & sinistram clauam, coniungit ex implexis frondibus, floribus, pomis, frugumque spicis, in sese pendens iugamentum lemniscatum, quod Vitruuius L. IIII. Cap. I. p. 61. edit. Jo. de Laet, *Amsterd.* 1649. in fol. *encarpum* nominat, Hetrusci autem *ghirlanda* s. *festone* adpellare solent. Alterum monumentum vetustatis, quod ALEANDER describit, statuae zona est, quae capite, brachiis, & cruribus truncata, Romae, eruta, apud Paullum Gualdum, Archipresbyterum patauinum, ad quem etiam ALEANDER suam expositionem perscripsit, adseruabatur. Zonam autem, in qua praeter duodecim Zodiaci signa, Proserpinae raptus, Ceres mater, filiam lampadibus instructa quaerens, Hercules, qui Plutonis quadrigam praecedit, Jupiter nubibus

bibus insidens, duaeque Cereris comites, quae Plutonis quadrigam sequuntur, conspicitur, ALEANDER, *solaris virtutis, terrenaeque foecunditatis, ac spei oriturarum frugum*, esse *symbolum* existimat. Haec omnia, eodem titulo, si verba addideris: *Editio II. ab eodem* (scil. ALEANDRO) *aucta & recognita Lutetiae Parisiorum, Ex officina Niuelliana, sumptibus Sebastiani Cramoysi, via Jacobaea, sub Ciconiis* 1617. *Cum priuilegio Regis* in 4. pp. 136. si praemissa & indicem 8. folior. non numeraueris, denuo edita fuere. Inserta quoque conspiciuntur Jo. Georgii Graeuii *Thesauro Antiquitat.* romanar. Tom. V. col. 701-762. Vtrumque monumentum etiam aere exprimendum curauit & descripsit Dom Bernardus de Montfaucon, in *Antiquité expliquée*, & quidem statuae zonam T. I. P. I *Paris.* 1722. in fol. Tab. XLI. ad pag. 82. tabulam heliacam in *Supplement au livre de l'antiquité expliquée* Tom. I. *Paris* 1724. Tab. XXXII. ad pag. 84.

Diem obiit supremum HIERONYM. ALEANDER iunior, foroiuliensis, Jureconsultus suae aetatis non incelebris, & Francisci R. E. Cardinalis Barberini Secretarius, anno 1631. cum morbum *e frequentibus concoenationibus compotationibusque, cum amicis & contubernalibus aliquot suis*, vt Janus Nicius Erythraeus in *Pinacotheca* I. p. 47. scribit, sibi contraxisset. Mortuus elatus est, Academicorum Humoristarum humeris, atque in ea academia Francisci Barberini opera sumtuque, amplissimo funere cohonestatus fuit. Panegyricum in illius funere, eiusdem Cardinalis iussu pronunciauit Gaspar de Simeonibus, qui postea hoc titulo editus fuit: *In morte di* GIROLAMO ALEANDRO *oratione di* Gasparo de Simeonibus, *detta in* Roma *nell' Academia degli Humoristi à 21. di Decembre 1631. in Parigi* 1636. in 8. Conf. Niceron *Memoires* Tom. XXIIII. p. 270 sqq. Leonis Allatii *apes vrbanae*, *Rom.* 1633. in 8. p. 122. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 153.

CLXIIII.

CLXIIII.

De Romanorum Gentibus & Familiis Scriptores Duo Praestantissimi. ANTONIVS AVGVSTINVS Et FVLVIVS VRSINVS C. R. Cum vtili & necessaria Nobilissimi cuiusdam viri Praefatione. *Lugduni, apud Franciscum Fabrum M. D. XCII.* (1592) in 4. pp. 156. si titulum & praefationem 4. pp. non numeraueris.

Libri hic titulus integer est, quem a raritate laudat Cl. Dauid Clement Tom. II. de la *Bibliotheque historique & critique* p. 260. Quis *vir* ille fuerit *nobilissimus*, qui praefationem libro anteire iussit, dicere non possumus. Liber prodierat *Romae apud Tramezinum*, 1577. in fol. hoc titulo insignitus: *Familiae* Romanae, *quae reperiuntur in antiquis numismatibus, ab vrbe condita, ad tempora diui* Augusti, *ex Bibliotheca* FVLVII VRSINI, *adiunctis familiis XXX. ex libro* ANTONII AVGVSTINI, *cum figuris.* Vid. Dauid Clement *Bibliotheque* l. c. p. 259. & scriptores ibidem not. 74. citat. Editio *romana* hoc praecipuum habet, quod FVLVII VRSINI integer, in illa, exhibeatur liber, in *lugdunensi* vero Catalogus modo & recensus familiarum romanarum, ex maiore opere excerptus, adscriptis omnibus veteribus inscriptionibus, ab VRSINO prolatis, inueniatur. Opus FVLVII VRSINI, postea integrum in lucem denuo emisit, *accessionibus* & *commentariis* auctum Carolus Patinus *Paris.* 1663. in fol. Insertum etiam cum ANTONII AVGVSTINI libro exstat Tom. VII. *Thesauri Antiqu.* rom. Jo. Georg. Graeuii col. 1143 sqq. Omnium autem optime hoc argumentum pertractauit recentioribus temporibus Jo. Foy Vaillant, in *Numis antiquis Familiarum* romanarum, *perpetuis interpretationibus illustratis*, *Amstelod.* 1703. II. Tom. in fol. Conf. Niceron *Memoires* Tom. VIIII. p. 69. Tom. XXIIII. p. 345 sqq. Tom. II. p. 217. T. III. p. 290 sqq. Vid. & Scriptores a Dauid. Clement. not. 75. cit.

CLXV.

ANTONII AVGVSTINI, *Archiepiscopi Tarraconensis*, de Legibus & Senatusconsultis liber. Cum notis Fuluii Vrsini, multo quam antea emendatius, additis etiam locorum quorundam notis. Cum duobus indicibus locupletissimis: *Lugduni, apud Franciscum Fabrum MDXCII.* (1592) in 4. pp. 272. exceptis praemissis & indicibus folior. 8.

Et hic ANTONII AVGVSTINI liber, vt omnia fere, quae conscripsit Opera, raro hodie, etiamsi plures illius exstant editiones, occurrit. Prima omnium prodiit editio *Romae, apud Dominicum Basa* 1583. in 4. Illam excepit editio *parisiensis*, *apud Joannem Richerium* 1584. in fol. de cuius insigni raritate vid. Dauid. Clement *Bibliotheque historique & critique* Tom. II. p. 252. vbi recentiores quoque editiones not. 65. memorantur. Conf. Niceron Tom. VIIII. p. 70. Jo. Georg. Graeuius librum inseruit Tom. II. *Thesauri Antiquitat.* romanar. col. 1142 sqq. Fuluii Vrsini *notae, ad leges & SCta, quae in veteribus cum lapidum aerisque, tum scriptorum monumentis, reperiuntur*, exstant in editionis, quam adtulimus, fine p. 230-272.

CLXVI.

Opusculum perutile de cognitione animae & eius potentiis AVGVSTINI *de Anchona*, cum quadam Questione PROSPERI *de Regio*, in 4. folior. 52.

E Philipi Elssii tantummodo *encomiastico* augustiniano, *Bruxell.* 1654. in fol. p. 102. hic liber, eiusque editio, Jo. Alb. Fabricio L. I. *Biblioth. med. & infim. Latinit.* p. 404. innotuit. Inscripsit illam Augustinus

de

de Placentia, Fratrum Heremitarum, diui Augustini Lector, nomine magistri Gratiani, fulginatis, eiusdem Ordinis Prioris generalis. Inuenerat illius codicem in bibliotheca placentina oblitum puluere, carieque exesum, illumque castigandum & eliminandum tradidit, M. Joanni de Ripis. In secunda tituli pagina tales leguntur versiculi:

Baptistae Philaretae *ad Lectorem*

Hunc eme: qui flagras animam cognoscere lector
Hoc animam: hoc eius nobile posse scies
Hic est AVGVSTINVS *sacri* Anchona *magistrum*
Eloquii tellus, quem tulit eximium.
Doctius hoc nullus logicos nudauit elenchos
Hinc tenuit quicquid cuncta Sophia tenet
Sed quid opus verbis: opere hoc testatur eme ergo
Hunc: quoniam lecto doctus abibis ab hoc.
Questio REGINI *nec non praeclara magistri*
PROSPERI *in hoc lector dulcis habetur: eme*
Haec latebris educta placentinate *relucent*
Nunc Augustino, *Lector Amice Vale.*

AVGVSTINI tractatus in quatuor dispescitur partes, in quarum prima, quae XII. habet capita, *determinatur modus cognitionis & apprehensionis, omnium potentiarum sensitiuarum, & sufficientia ipsarum.* In secunda parte, quae capita IIX. continet, *manifestatur modus cognoscendi, & intelligendi potentiae intellectiuae.* In tertia parte, quae Capita VI. complectitur, *declaratur diuersitas actus intelligendi & praedicandi ipsius intellectus, & quomodo circa primas & secundas intentiones negociari habet.* In quarta parte, capitibus IIII. ostenditur *diuersitas scientiarum & sufficientia earundem.* Illi parti subiicitur, *Questio*, vt titulus praefert, *dignissima & perutilissima, de sensibus interioribus reuerendi & eximii Doctoris magistri* PROSPERI de Regio ex ordine fratrum heremitarum sancti Augustini, eiusdemque ordinis generalis meritissimi, *excerpta & sumpta ex questionibus, ab eo* Parisius *disputatis, supra prologo primi magistri sententiarum*

tiarum. In illius calce haec legimus verba: *Per dignissimum opusculum de cognitione anime: eiusque potentiis Clarissimi Viri: summi philosophi: ac sacratissime Theologie perspicui Doctoris* AVGVSTINI Anchonitani: *quod Opus ab eo in primo libro sue expositionis in Metaphysicam: Capite vndecimo adducitur: Floruit Anno salutis M. CC. XXI. Finit Foeliciter. Et cum eo Questio quedam doctissimi Viri* PROSPERI Reginensis Aurelio Augustino *dicati Generalis dignissimi: Opere vero: maximoque labore: & diligenti cura castigatum: impensis* Joannis Ripani *Theologi* Agripiceni *eidem* Augustino *dicati. Et accuratissime reuisum per Excellentissimam artium: & medicine doctorem* Alexandrum Achilinum Bonon. *Ex arte: & officina* Joannis Jacobi de Benedictis *Ciuis* Bononiensis: Jo. Benti. II. *tempu. gubernante. Anno salutis M. D. III.* (1503) *Die vltima Maii* Bononiae. Omnis liber, si duo priora folia exceperis, litteris gothicis exscriptus.

De AVGVSTINO TRIVMPHO, anconitano, eiusque scriptis, vid. praeter scriptores, a nobis iam in *Analectis litterariis de libr. rarior.* p. 26. citatos, Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. ecclesiasticor.* p. 748. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis ecclesiast.* Tom. III. col. 599 sqq. qui cum Antonio Posseuino in *Apparat. sacr.* Tom. I. p. 149. librum AVGVSTINI TRIVMPHI, a nobis descriptum, inter inedita illius scripta retulerunt, vnde insignem illius colligimus raritatem.

De PROSPERO reginensi, prouinciae Romandiolae alumno, Theologiae Doctore parisino, in comitiis generalibus ariminensibus, studentium examinatore, vid. Phil. Elssius in *encomiastico* augustiniano p. 596. Christ. Schoettgenius in *continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XVI. p. 49. vbi eius *quaestio de sensibus interioribus*, etiam *Caesenae* 1626. edita dicitur.

CLXVII.

CLXVII.

Commentariorum CAESARIS Elenchus. De bello Gallico libri IIX. De bello ciuili Pompeiano libri III. de bello Alexandrino liber I. de bello Africano liber I. de bello Hispaniensi liber I. Ad haec. Pictura totius Galliae, diuisae in partes tres, secundum C. CAESARIS Commentarios. Nomina locorum, vrbiumque, & populorum Galliae, vt olim dicebantur latine, & nunc dicuntur gallice, secundum ordinem alphabeti. Pictura pontis, in Rheno, item Auarici, Alexiae, Vxellodunum, Massiliae. Atque haec omnia ex D. Henrici Glareani Poetae laureati castigatione, & scholiis eiusdem. *Friburgi Brisgoiae* in 8. pp. 549. exceptis praemissis folior. 20. & Marliani indice pp. 69.

In C. IVLII CAESARIS *Clarissimi Rom. Imperatoris* Commentarios de bello gallico ac ciuili, HENRICI GLAREANI *poetae Laureati* Annotationes. *Cautum est regiae Maiestatis aedicto, ne quisquam alius hasce* HENRICI GLAREANI *annotationes in* CAESAREM *intra VI. annos, aut imprimat, aut alibi impressas in Rom. imperii fines vendendas importet. Friburgi Brisgoiae* pp. 114. except. praefat. indice & errator. catalogo fol. 7.

Prima, nisi fallimur, editio est, quae cum GLAREANI *adnotationibus* in lucem exiit. Nam antiquiorem neque apud Fabricium, neque apud alium quempiam inuenimus. Impressa est, vt in fine *commentariorum* CAESARIS, *indicis* Marliani, & *Adnotationum* GLAREANI memoratur, *per* Joannem Fabrum Emmelium, Juliacen. *M.D.XXXVIII.* (1538).

Jo.

Jo. Alb. Fabricius in *Bibliotheca lat.* L. I. Cap. X. p. 166. *Annotationum* GLAREANI, quae singularem praefixum habent titulum, mentionem quidem fecit, sed CAESAREM ipsum eodem anno prodiisse, incognitum illi fuisse videtur. Praeter ea, quae in titulo memorantur, praemissa conspiciuntur 1) Aldi *praefatio ad Lectorem*, ex editione *veneta* 1513. in 8. 2) *varia diuersorum codicum lectio*, *& errata*, *quae in octo libris de bello* gallico *fefellerunt*, *post vero relecto exemplari per* Antonium Krummenstoll, Nuithonem, *&* Carolum a Wähingen Athesinum, *optimae indolis & summi iudicii adolescentes*, *deprehensa ac emendata fuerunt.* 3) Joannis Jocundi veronensis *epistola ad* Julianum Medicen & 4) Joannis Emmei, iuliacensis, *typographi*, *ad lectorem praefatiuncula*, in qua GLAREANI compatris & amici singularis hortatu & admonitione, se adductum fuisse scribit, vt omnium nominum in CAESARIS *commentariis* oppidorum ciuitatumque *indicem* adiiceret, quia Marliani *catalogus* multa falsa, multa suspecta habeat, in populorum totius Galliae nomenclatura, ita vt lector ei neutiquam tuto confidere queat. Relegit igitur typographus ipse totum codicem *commentariorum belli* gallici, non contentus, semel atque iterum, nominis admonuisse lectorem, sed quotiescunque CAESAR ciuitatem aliquam nominat, eam breuissimis numeris pernotauit, vt ex variorum locorum comparatione lector itinera, situm, longitudinem, fines, breuiter omnia, quae apud hunc auctorem sunt, scire possit. Iste *index* quinque paginis absoluitur. In fine editionis reperitur *index eorum*, *quae in commentariis* C. JVLII CAESARIS *habentur per ordinem alphabeti*, per Raimundum Marlianum, *hominem sui temporis eruditissimum. In quo diligenter quidem*, *sed cursim recognito*, *quaedam emendata sunt*, *quaedam vel demta*, *vel mutata*, *multa addita vsque ad haec tempora. Adnotationes* suas HENRICVS GLAREANVS, inscripsit nominibus Guidonis atque Prosperi, generosorum Baro-

num a Gebennis, *epistola, Calend. April.* Friburgi Brisgoiae anno 1538. scripta, in qua earum reddit rationem, & Aeneae Syluii, aliorumque errores, quos, in veteri geographia admiserunt, perstringit. *Epistolam* excipit *index* eorum, quae in *adnotationibus* enucleata deprehenduntur. Adiectae postea fuerunt *adnotationes* multis CAESARIS editionibus, & vt Jo. Alb. Fabricius l. cit. testatur, seorsum *Lugduni* 1546. in 8. recusae prodierunt.

Natus fuit HENRICVS LORITVS, *vir*, vt illum Gerard. Jo. Vossius nominat, *vndequaque doctissimus*, Glaronae in pago Heluetiorum, anno 1488. Cognomen GLAREANI, illi inditum fuisse dicitur, a patria domo, quae *zum Steinacker* (*glarea*) adpellabatur. Cum in coronatione Maximiliani I. Imperatoris, in consessu omnium fere Germaniae principum, *carmen* pronunciaret *panegyricum*, annulo ab Imperatore donatus, & laurea poetica, coronatus fuit. Basileae primum in professorum philosophiae numerum adlectus fuit, cum vero religionis ibidem fieret immutatio, anno 1529. Friburgum concessit, & historicam atque poeticam professionem obtinuit. Domus eius *optimarum artium officina* dicta fuit, e qua, per omnem fere Germaniam, viri doctissimi, discipuli eius, prodierunt. Festiuum eius ingenium omni eluxit tempore, cuius rei luculenta adlata fuerunt specimina, a Melchior. Adami, in *vitis* germanor. *philosophor.* p. 110 sqq. a Jo. Burc. Menckenio, in Declamat. I. *de charlataneria eruditorum* p. 94 sqq. edit. *Amstelod.* (Lipsiae) vt titulus mentitur, euulgatae, 1747. in 8. & Declam. II. p. 154. Magni eum aestimauit ob singularem in omni scientiarum genere, eruditionem, Erasmus roterodamus, qui in *epistolis* illum passim egregiis condecorauit elogiis. v. g. L. I. ep. V. ad Stephan. Poucherium col. 16 sqq. edit. *londinens.* 1642. in fol. L. XIIX. Ep. XXXV. ad Vrbanum Regium col. 800. L. XX. Epist. XXXIIX. ad Conrad. Heresbachium col. 1000. L. XXI. Ep. XVII. ad Nic. Watte-

Wattenuil col. 1068. L. XXIIII. ep. XXII. ad Bernardum Episcopum Cardinalem tridentinum col. 1323. Fatis concessit Brisgoiae anno 1563. aetatis anno LXXV. Conf. de illo, & scriptis eius Jos. Simleri *Bibliothec.* p. 277. Thomae Pope-Blount *Censura celebrium auctorum* p. 584 sqq. Gerard. Jo. Vossius L. III. *de natura artium & scientiarum* p. 93. 148. 204. edit. *Amstelod.* 1696. in fol.

CLXIIX.

C. JVLII CAESARIS Commentarii, Nouis Emendationibus illustrati. Eiusdem Librorum, qui desiderantur, fragmenta. Ex Bibliotheca Fuluii Vrsini Romani. Quae praeterea in hoc libro contineantur, sequens pagina indicabit. *Antuerpiae ex officina Christoph. Plantini MDLXX.* (1570) in 8. exceptis praemissis, & iis quae adiiciuntur pp. 59.

Librorum editiones, quae ex *officina plantiniana* prodiere, in librorum rariorum venire censum iam prater alios adnotauit Cl. Dauid Clement in praefatione Tom. I. de la *Bibliotheque historique & critique* p. XI. not. V. Litteris italicis, quas currentes vocant, haec exscripta est. Primo loco occurrit Fuluii Vrsini *epistola*, ad Fabium Farnesium equitem hierosolymitanum, Romae XII. Kal. Jun. 1569. scripta. Refert, praeter Antonium Augustinum, Episcopum ilerdensem, neminem esse, qui librorum CAESARIS amissorum *fragmenta* collegerit; cum autem codicem ante sexcentos fere annos scriptum inuenerit, operae pretium se facturum arbitratum esse, si quas ex optimo libro correctiones eruisset, adiunctis Octauii Pantagathi, & Gabriel. Faerni *emendationibus*, cum iis, quae collegisset, CAESARIS scriptorum *fragmentis*,

 in

in lucem ederet. Sequitur Paulli Manutii *epistola*, ad Paullum Rhamnusium, Joan. Baptistae filium, *de historiae laudibus*, quam Jo. Michael. Bruti *epistola*, ad illustrissimam aetheriorum academiam, qua illi CAESAREM; *scholiis* suis *illustratum*, *Venet.* 1564. in 8. editum, consecrat. Illi subiuncta sunt *nomina locorum*, *vrbium*, *populorum*, Galliae & Hispaniae, *quae in commentariis* CAESARIS *occurrunt*, *quo nomine*, & *olim* latine, & *nunc dicuntur* gallice & hispanice, *per ordinem litterarum*. Figurae vrbium, & delineationes geographicae, Hispaniae, & Galliae, a Joanne Jocundo, veronensi descriptae, heic vero ligno incisae, in multis etiam aliis CAESARIS editionibus reperiuntur. *Epistolarum*, *Orationum*, Anticatonis, *librorum de Analogia*, *apophthegmatum*, aliorumque librorum, qui CAESARI tribuuntur, *fragmenta*, a Fuluio Vrsino collecta, cum eius *emendationibus* in C. JVL. CAESAREM pag. 1-79. reperiuntur. In fine, editioni adiiciuntur a) *Veterum* Galliae *locorum*, *populorum*, *vrbium*, *montium atque fluuiorum alphabetica descriptio*, *eorum maxime*, *quae apud* CAESAREM *in commentariis sunt*; & *apud* Cornelium Tacitum *auctore* Raymundo Marliano. b) *libellus variarum lectionum*, quae e codice carrariensi, editione *Gryphii lugdunensi* posteriore 1546. in 12. *florentina apud Juntas* 1512. siue 1514. *parisiensi Roberti Stephani* 1544. & *Vascosani* 1543. a Joanne Michael. Bruto excerptae fuerunt. Repetitam fuisse editionem *Antuerp.* 1574. cognoscimus, e catalogo editionum, quibus vsus fuit Franciscus Oudendorpius, cum JVLIVM CAESAREM, cum integris notis Dionysii Vossii, Joan. Dauisii & Samuel. Clarkii *Lugdun. Bat.* & *Roterodam.* 1737. in 4. formae maior. ederet. Illi tamen editio, quam descripsimus, prima minus nota fuisse videtur.

CLXVIIII.

CLXVIIII.

THEODORICI GRESEMVNDI *iunioris Moguntini* iucundiſſimus in ſeptem artium liberalium defenſionem Dialogus.

Ad Lectorem.

Candida quisque voles modo voluere ſcripta libelli
Arti quam faueas docta Talia dedit.
Sic teneram GRESMVNDI nunc venerare Mineruam
Perdocte potuit verba latina loqui
At Lachaſis vix fila octo bis tendit in annos
Recte ſi memini cum hec documenta dedit.
Si grauior tandem ſtudiorum venerit etas
Arbitror vt cedat itala turba viro.
Non dubito fructus naſcetur floribus illis
Grandius hoc quisquam voluere mente poteſt.
Ergo male eſt ſcriptum Germania barbara tellus
Reddidit hec tales cum bene culta viros.

in 4. folior. 20.

Omnia THEODORICI GRESEMVNDI, iunioris, opuſcula, noſtra aetate, rariora ſunt, inter quae hoc facile principem obtinet locum. Multi quidem viri docti illius fecerunt mentionem, ſed eiusmodi verbis, vt fere adpareat, quod illis libellum oculis ſpectare non licuerit. Joſias Simlerus in *Bibliotheca* pag. 647. TH. GRESEMVNDVM, Hieronymi tantummodo Gebuileri teſtimonio, *laudes philoſophiae & liberalium artium, luculentiſſimis dialogis* complexum eſſe, adfirmat. Vt reliquos taceamus, Jacobus Burckhardus, in *Commentario*, *de linguae latinae in* Germania *fatis* Tom. II. Cap. IIII. p. 393. fide tantummodo Joannis Trithemii *de Scriptor. eccleſ.* cap.

 DCCCXXXII.

DCCCXXXII. p. 199. retulit, THEODORICI GRESEMVNDI *librum* exstare *insignem, de septem artibus liberalibus*. Inter praecocia ingenia TH. GRESEMVNDO locum esse adsignandum, etiamsi Adrianus Baillet, Jo. Christoph. Wolfius, Jo. Henric. von Seelen, Joannes Klefekerus, aliique eum, in *Catalogis* & *Bibliothecis*, quas conscripserunt, *eruditorum praecocium*, omiserint, iam obseruauit Jacobus Burckhardus l. cit. Hunc enim libellum composuit, vt versiculi, in titulo conspicui, testantur, iuuenis XVI. annorum, & quidem, vt ipse, in *epistola* dedicatoria *ad* Jo. de Trittenheym, *Abbatem* spanhemensem, *praeceptorem ac dominum suum praecipue obseruandum*, scribit, eo tempore, quo contagiosa Moguntiae pestilentiae lues obrepere grassarique coepisset. Tunc enim fuga sibi consulendum ratus, donec aëris haec intemperies deferbuisset, ad diuae Mariae vallem, quae vulgo Mergenthal adpellatur, se contulit, ibique paullisper operam, a grauioribus disciplinis remisit, & hunc *dialogum* composuit. Scripta est *epistola* dedicatoria Moguntiae *Kalend. Januar. anno Sal.* 1494, quo anno prima editio per *Petrum Friedberg* in 4. teste Michaele Maittaire Tom. I. *Annal. typograph.* p. 583. & Cornel. a Beughem in *incunabulis Typographiae* p. 68. excusa fuit. Secunda ni fallimur est editio, quae ab eodem Mich. Maittaire l. cit. pag. 656. *Dauentriae* 1497. in 4. impressa dicitur. Illam, quae ad manus est, tertiam esse censemus. Litterarum charactere exscripta est gothico, cuius in fine haec leguntur verba: *Impressum* Liptzk *per* Jacobum Thanner Herbipolensem, *Anno salutis nostre* 1501. Neque Michael Maittaire, neque Jo. Henricus Leichius, nec Christianus Schoettgenius, qui in *continuat. Bibliothec.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* Lib. XVIIII. p. 636. reliquas adtulit editiones, illius notitiam habuisse videntur. Repetita fuit teste Elia Ehingero, in *Catalog. Biblioth.* augustanae, & Joan. Henric. Leichio in *Annal. typogr.* lipsiens. p. 84. Christ. Schoettgenio

genio l. cit. *Lipsiae* 1505. in 4. In nostra editione *epistolam* dedicatoriam antecedit THEOD. GRESEMVNDI *carmen* elegiacum, *ad librum suum*, distichor. 15. Fingit GRESEMVNDVS in libello ipso, se per somnium duos vidisse viros, Chirona & Aristobulum, quorum hic artes liberales impugnauerit, ille earum in se susceperit defensionem, vterque vero illum rogauerit, vt arbitrio suo controuersiam componeret. Disceptant igitur Cap. I. Chiron & Aristobulus *de grammatica*, II. *de logica*, III. *de rhetorica*, IIII. *de Astronomia*, V. *de Musica*, VI. *de arithmetica*, & VII. tandem & vltimo *de geometria*. Composito inter Chirona & Aristobulum certamine, septem liberales artes, sub specie *clarissimarum virginum* in conspectum veniunt, & GRESEMVNDVM rogant, vt sententiam suam, de hac controuersia, exponat, earumque tueatur honorem. His precibus permotus GRESEMVNDVS, suam pronunciat sententiam, cuiusque artis liberalis, paucis verbis, repetit vtilitatem, & Chironi victoriam esse deferendam, decernit. Quae cum dixisset, gratias illi maximas agunt virgines, & cum Chirone & Aristobulo euanescunt.

Elogium THEODORICI GRESEMVNDI, iunioris, conscripsit, illumque aetatis anno XL. ex passionibus vuulae suffocatum esse, memorauit Hieronymus Gebuilerus. Reperitur hoc elogium, editioni *carminis*, quod GRESEMVNDVS *de violata, ab impio nebulone* Schelkropf, *sacra cruce*, conscripsit, praemissum, quam Hieronym. Gebuilerus *Argentorati* 1514. in 4. curauerat. Excerptum ex illo dedit Josias Simlerus l. cit. Integrum inseruit Georg. Christian. Joannis *Scriptoribus historiae* moguntin. Tomo nouo *Francof.* 1727. in fol. pag. 397 seqq. Euolui etiam merentur, praeter scriptores iam citat. Antonii Posseuini *Apparat. sacer* Tom. III. p. 271. Hippolyt. Maraccii *Bibliotheca* mariana Tom. II. pag. 387. Melchior. Adami *vitae Medicorum* germanor. qui p. 3. haec de eo retulit: *Filium habuit* Theodoricus Gresemund

semund de Meschede, *sibi cognominem, tanta indole, vt vix pubertatem, & XV. aetatis annum egressus, multos aetatis pronectae & claros eruditione & facundia superavit. Scripsit idem tum ad* Trithemium, *tum ad alios eius seculi viros doctos, pene infinitas epistolas, de diuersis argumentis ornatissimas, variasque orationes*, ciceronianam *facundiam redolentes: adeo vt velut alter* Adeodatus Augustini, *quondam suo ingenio, & scribendi argumentandique promtitudine ac solertia multis fuerit admirationi & stupori.* Conf. Paul. Freheri *Theatr. viror. eruditione claror.* p. 1214. Hic etiam obseruare licebit, quod Josias Simlerus THEODORICVM GRESEMVNDVM, spirensem, a Theodorico Gerardo gaudano distinxerit, huic vero THEODORICI GRESEMVNDI tribuerit scripta; quae caussa eiusmodi confusionis fuerit, alii inuestigent. Conf. Mich. Maittaire *Annal. typograph.* l. cit. p. 583. not. 6.

CLXX.

Tragicocomedia de ierosolimitana profectione illustrissimi principis pomeriani, in 4. folior. 24.

Libellus, auctoris nomine in fronte destitutus, studio & opera JOANNIS DE KITSZCHER, vtriusque iuris Doctoris, Praepositi colbergensis, compositus fuit. Nomen adscripsit dedicatoriae *epistolae, ad Inclitum & praecelsum principem* Georrium (Georgium) Stettinensem Pomeranie &c. *Ducem.* Conscripsit opusculum, vt ipse refert, vehementi adhortatione permotus aliquorum celebrium virorum, qui illum ex Augusta vindelicia redeuntem, Lipsiamque peragrantem, officii gratia, adierant, cum vna olim cum illo, in litteraria palaestra, instructi essent. Litteris impressum est gothicis sane luculentis. Editionis

nis tempus, hisce verbis in fine conspicuis designatur: *Finis Tragicocomedie profectionis* iherosolimitane *Illustrissimi Principis* Pomeranie Liptzk *per* Melchiar Lotter *impresse. Anno Xpr. Millesimo quingentesimo primo* (1501). Neque Michael Maittaire, neque eius continuator Jo. Henric. Leichius, huius libelli mentionem fecerunt. In titulo conspicitur figura gryphi, qui insignia ducum Pomeraniae vnguibus tenet. Capiti illius galea cum corona imposita est, his adscriptis verbis:

Faueant tibi sidera precor.

Epistolam dedicatoriam, varia antecedunt, nomine *libri*, & Petri & Vincentii, rauennatis, *carmina, ad lectorem*, composita, quae partim Bogislai, Pomeraniae Ducis, cuius peregrinatio in Palaestinam describitur, partim ipsius auctoris complectuntur elogia. Finita dedicatione, nonnulla adponuntur *carmina;* haud satis metro adstricta, quae *argumentum Tragicocomoediae* complectuntur. Vnum modo adscribimus:

Abiturus domo Staettinensis *haerus*
Cum satrapis de expeditione consulit
Qui ad vnum dissuadent omnes
Inprimis vxor variis terretur ostentis
Hortatur frustra secum vt maneat
Tandem littere afferuntur de eius interitu
Quas solertes senes caute supprimunt
Quo ad leciores herilis accipit coniunx
Que diis sacrificans agit gracias
Nunctius vt gesta sunt ordine omnia explicat.

Cum opusculum, vti nos quidem sciamus, nunquam recusum fuit, de insigni raritate quilibet iudicium ferre poterit. Excerptum ex illo dedit Joannes Bugenhagius Libr. III. *Pomeraniae*, quam ex Manuscripto edidit Jac. Henr. Balthasar, *Gryphiswald.* 1728. in 4. p. 177.

CLXXI.

Dialogus de Sacri Ro. Imperii rebus perquam vtilis cum epithomatibus historiarum ne dum Romanarum sed externarum fere omnium. in 4, folior. 58.

Auctoris, eiusdem JOANNIS KITZSCHER nomen, in fronte libri, sine typographi, loci, & anni indicio editi, non expressum est, legitur tamen initio *epistolae* dedicatoriae, ad Fridericum Saxoniae Electorem, *datae* Torgau *Anno sal. 1504. XII. Kal. Jul. Dialogum*, in ista *epistola* se scripsisse perhibet, dum in Italiae *oris litteraria fungeretur palaestra.* In bononiensi academia se fuisse Rectorem, alia testatur *epistola*, ad Philippum Beroaldum scripta, *prid. Non. Sept. anno* 1496. qua illi opusculum, *nondum, triduo expleto, absolutum* mittit, *vt* id *detersis mendis, politiori lima exasciet.* Epistolae subiecta est Philippi Beroaldi *responsio*, qua opusculum summis effertur laudibus. Fingit auctor, se per somnium, duce Comite Pico Mirandulano, iam mortuo, ad inferorum sedes descendisse, & quos ibi viderit, veteris & recentioris aeui heroas refert, resque ab iis, gestas, in notis, somnio subiectis exponit.

Fuit iste JOANNES DE KITSCHER, siue KITZSCHER, e vetere & nobili gente, quae eo tempore in Misnia florebat, oriundus. Juris vtriusque Doctor creatus, insignis orator & poeta exstitit, quam ob rem a Vincentio rauennate, Petri filio, hoc elogio ornatus fuit, quod inter alia, *Tragicocomoediae*, modo memoratae, praefixum fuit:

Laus patriae, virtutis honos, dilecte JOHANNES
Salue quo nunquam charior alter erit
Tu non argento nec fuluo es deditus auro
Sed cunctis anima est gratior ipsa tibi
Te quoque fastidit Veneris *damnosa voluptas*
Quae solet insanos reddere saepe viros

Et

Et tibi nam pulchro mens est in corpore sano
Dulce tibi nomen Misina (Misnia) *clara dedit*
Ingenioque vales dubias componere lites
Atque faues doctis ingeniose viris
Canonis es princeps, sacrarum gloria legum
Alter Fabricius, *religione* Numa.
Tu pater eloquii, germanae *gloria gentis*
Te cuncti laudant vtraque lingua colit
Aurea nunc aetas, qua natus Tullius *alter*
Lacteus & nobis Liuius *alter adest.*
Iuppiter *atque dedit famam sine labe tenere*
Oblectas multos, principibusque places
Vos precor, o superi, nostrum seruate JOHANNEM
Qui fandi splendor vnicus estque decus
Jamque vale ac italum *memori sub pectore conde*
Quem fore ne dubita tempus in omne tuum.

Pater autem Petrus rauennas, hoc ad eum scripsit epigramma, quod legitur inter varia carmina, *aureis* Petri Rauennatis *opusculis* quae supra p. 28 sqq. descripsimus, adiecta:

Cum sis ingeniis nimium generosus auorum
Tu superas morum nobilitate genus
Magnum nomen habes quod toto extenditur orbe
Maius erit modo sint tempora longa tibi
Turbaque doctorum seclo te nouit in isto
Quilibet ingenii nobile laudat opus
Caesar & ipse tuae capitur dulcedine linguae
Eloquio mulces pectora cuncta tuo.

Georgii, Ducis Saxoniae, consiliarius factus, a Bogislao X. Pomeraniae Duce, cum is e terra sancta in patriam rediisset, euocatus, eius in aulam concessit, & consiliarii aulici titulo ornatus, & ab eodem duce orator Augustam Vindelicorum missus fuit, quo in itinere *Tragicocomoediam* composuit. Cum anno 1504. inter Bogislaum Ducem, & Stralsundam vrbem, diffidia exorirentur grauissima, & consilia, quae Duci dederat KITSCHERVS, ex voto minime cederent,

rent, ea re permotus, Pomeraniam reliquit, & in patriam se recepit. Ducis Saxoniae, Henrici, consiliarius factus, variis negotiis publicis interfuit. Teste enim Vito Ludouico Seckendorfio L. III. *Histor.* Lutheranismi Sect. 19. §. LXXII. Addit. III. p. 222. cum anno 1538. visitatio ecclesiastica institueretur Theodorico Preussio, Rudolpho a Rechenberg, e partibus nobilium in Misnia, socius comesque datus est. Deinde anno 1539. in caussa Antonii a Schoenberg, qui a Georgio Duce, ex arce Schoenberga, aliisque praediis deturbatus fuerat, Principis, vt tunc moris erat, procuratorem egit, vid. Seckendorf. l. cit. §. LXXIII. Addit. I. p. 223. Cum anno 1540. ob Philippi Hassiae Landgrafii bigamiam, cum Margareta de Sala, grauissimae agitarentur controuersiae, KITSCHERVS a duce Henrico, ad Saxoniae Electorem, legatus missus fuit, vt de hoc scandalo a Landgrafio dato, magnas apud Electorem querelas exponeret, vid. Seckendorf. l. cit. Sect. 21. §. LXXVIIII. Addit. III. p. 279. Quo tempore KITSCHERVS obierit, a scriptoribus istius temporis non relatum fuit. Genealogiam eius contexuit Gabriel Bucelinus in *Stemmat.* P. IIII. p. 137. Vid. praeterea Joan. Micraelii pommerische *Chronik und Geschichte* p. 480. 485. Adam. Rechenberg *Schediasm. historicum de Nobilitate* Misniae *litterata Lips.* 1694. in 4. Sect. III. §. 31. qui haec talia de illo retulit: JOHANNES DE KITSCHER Colbergensis *&* altenburgensis *insignium cathedralium Ecclesiarum Praepositus &* numburgensis *Canonicus J. V. Doctor & interpres eminentissimus, reliquarum quoque bonarum litterarum non ignarus, Philosophus denique, Orator & Poeta & Historiographus omnium peritissimus. Diu in* Italia *studiis operam dedit, summaque cum laude* Italis *admirantibus in Juris subtilitatibus aeque ac in reliquis scientiis ita profecit, vt breui Juris consultissimus euaserit. Hic vtriusque Collegii* bononiensis *Academiae factus Rector, dum isthic litteraria fungeretur dignitate,*

tate, inter alia ad Philippum Beroaldum, *sibi amicissimum, scripsit* Dialogum de Imperii rebus *disertissimum. Ex* Italia *dein ad natale solum reuersus, magnae eloquentiae nec minoris vtilitatis opuscula conscripta posteritati reliquit: e quibus impressa circumferuntur hodie* Dialogus in defensionem poetices, *in qua Musae interloquuntur:* Dialogus, *in quo virtus ac fortuna dissidentes decertant: Temperantia & Castitas interloquuntur:* Dialogus, *in quo virtus a Fortuna vinculis constringitur* &c. *item variae* orationes *ad Pontifices & reges varios,* Epistolae *etiam ad diuersos scriptae. De quibus vid.* Centuria Scriptorum, qui Lipsiae, Vitembergae, & Francofurti ad Oderam, vsque ad annum 1515. floruerunt, ex edit. J. J. Maderi, Helmstad. 1660. in 4. *num. XCII. &* Paull. Freheri Theatrum viror. eruditione claror. p. 802. *Claruit is magna nominis fama annos natus XLIIII. sub* Maximiliano *Imperatore &* Leone X. *anno* 1514.

CLXXII.

Scanderbegus Hoc est Vita & res strenue feliciterque gestae, Georgii Castrioti, Epiri regis, ob magna facta Scanderbegi dicti, contra Turcarum immanitatem & perfidiam, quae omnia suis orationibus, & breui historico contextu cognoscentur, omnibusque Christianis, ad intelligendum, detestandum & debellandum Turcicam rabiem impiissimam, praesertim hoc tempore valde inseruiunt. *Authore Reuerendiss.* D. GEORGIO BARTHOLDO PONTANO, *a Braitenberg. S. Metrop. Eccl. Pragen. Praeposito, Olomucen. & Budissinen. Canonico, & Protonot. Apost. Com. Pal. S. Caes. Regiaeque Maiestatis & Reuerendiss. Sereniss. que Archidu-*

chiducis, Maximiliani Consiliario. Hanouiae, typis Wechelianis apud Claudium Marnium & hered. Jo. Aubrii MDCIX. (1609) in 8. form. maior. pp. 293. except. epistola dedicator. & praefat. folior. 12.

Conscripserat Marinus Barletius, Sacerdos scodrensis, *de vita, moribus ac rebus, praecipue aduersus* Turcas, *gestis*, Georgii Castrioti, libros XIII. qui vt *Bibliothecae* barberinae *index* Tom. I. p. 113. & *bibliotheca historica* Struuio-buderiana Tom. II. p. 1656. testatur, *Romae* nullo addito anni indicio, in fol. in lucem prodierant, & anno 1537. *Argentorati*, per Caspar. Hedionem, denuo editi, & a Philipp. Lonicero, cum eiusdem Barletii *historia, de* scodrensi *obsidione*, Tom. III. *chronic.* turcic. fol. 101-230. inserti fuerunt. Vid. Dauid. Clement *Bibliotheque historique & critique* Tom. II. p. 435 sqq. *Analecta litteraria* nostra p. 68. Cum vterque Barletii liber, iam BARTHOLDI PONTANI, a Braitenberg, aetate, rarior factus esset, nouam is editionem, in vsum reipubl. maturandam censuit, vtque iuuaret lectorem, orationes omnes, quas Barletius operi suo inspersera, praemissis argumentis, vt historia breuissime conciperetur, ordine posuit, vt & in forma minore, & ad ferendum vel versandum facili, imprimeretur, & sigillatim neque emtor, solutione magna grauaretur. Consecrauit, hoc maioris operis barletiani compendium Jaroslao Borzita de Martinicz, *S. C. Maiest. consiliario, districtus* Slanensis, *capitaneo*, &c. Librum ipsum in rarioribus esse collocandum testatur Cl. David Clement l. cit. *Catalog. Biblioth.* Kielmannsegg. T. I. p. 832. *Catalogus Biblioth.* falthen. p. 421. Recensio inuenitur in *Bibliotheca* hamburgensi *historica*, Centur. II. p. 158 sqq.

CLXXIII.

CLXXIII.

P. CALLIMACHI EXPERIENTIS de bello Turcis inferendo, Oratio grauissima, ac iam temporibus conuenientissima. Idem eiusdem historia, de his quae a Venetis tentata sunt, Persis ac Tartaris contra Turcos mouendis, non solum verborum elegantia conscripta singulari, verum etiam multis grauissimis consultationibus ad id bellum conficiendum referta. *Haganoae, ex officina Seceriana, Anno M. D. XXXIII.* (1533) in 4. folior. 91.

Prima & rara est editio, quam curauit Nicolaus Gerbelius, & nomine Ruperti Palatini Rheni, vtriusque Bauariae Ducis &c. inscripsit. *Orationem* PHILIPPVS CALLIMACHVS, iam anno 1486. coram Innocentio IIX. Pontifice rom. pronunciauerat, vt illum, ad ineundum, cum Rege Poloniae, contra Turcas, foedus, excitaret. Niceron in *Memoires* Tom. VI. p.207. illam hoc elogio ornauit: *Ce discours est fort beau, & tout historique. On y voit un long détail de l'Etat de l'Empire* Ottoman, *de ses forces & de ses conquêtes, & de tout ce que les Princes chrétiens ont fait, pour empêcher ses progrès.* Adseruatur in splendidissima & instructissima Bibliotheca zalusciana Codex chartaceus elegantissimus, exaratus ante annos circiciter CCLX. qui septem PHILIPPI CALLIMACHI, florentini *Opuscula* autographa, Sigismundo Augusto Regi Poloniae, a Stanislao Gorski, canonico, oblata, complectitur, inter quae num. 4. exstat *de bello* Thurcis *inferendo ad* innocencium octauum *pontificem maximum* ianua *ortum. oracio.* vid. *specimen Catalogi Codicum MS. Bibliothecae* zaluscianae *a* Joanne Daniele Andrea Janozki *Canonico* Scarbimiriensi, *eiusdemque Bibliothecae praefecto exhibitum iussu & sumtu Optimi & munificentissimi Principis Episcopi* Cracouien-

couienſis, *Ducis* Seueriae, *Tribunalis* radomienſis *Praeſidis A. R. S.* 1752. in 4. form. maior. num. LXXXVII. p. 32. Multa in hoc codice, nondum typis euulgata fuerunt. *Hiſtoriae de his, quae a* Venetis *tentata ſunt*, Perſis *ac* Tartaris *contra* Turcos *mouendis*, praefationem anteire iuſſit Matthias Dreuetius Regis Alberti Polon. Secretarius, ad M. Antonium Maurocenum Senatorem venetum. *Hiſtoriam* ſcripſit CALLIMACHVS circa annum 1485. *Oratio*, vna cum *hiſtoria*, poſtea inſerta fuit Petri Bizari *rerum* perſicarum *hiſtoriae, Francof.* 1601. in fol. pag. 371 ſeqq.

Ipſe PHILIPPVS CALLIMACHVS librum conſcripſit *de ſuis calamitatibus*, nondum typis expreſſum, cuius codicem chartaceum ſummo nitore conſpicuum Reuerendiſſimus & Celſiſſimus Princeps, Andreas Stanislaus Koſtka Comes Zaluſcius, Epiſcopus cracouienſis, Dux Seueriae, a Sereniſſ. Principe regio, Jacobo Sobieski, teſtamento ſibi, cum aliis bene multis codicibus egregiis, legatum obtinuit. Vid. Jo. Dan. Andr. Janozki *ſpecimen Catalogi Codicum MSS. Bibliothezae* zaluscianae p. 33. *Vita* PHILIPPI CALLIMACHI EXPERIENTIS praemiſſa conſpicitur, eius *hiſtoriae de* Vladislao *rege, ſeu de pugna* varnenſi *Libr. II.* quam Jo. Michael Brutus *Cracouiae* 1582. in 4. edidit. Jacobus Bongarſius, illam vitae deſcriptionem, cum *hiſtoria, de pugna* varnenſi, inſeruit *Scriptorib. rerum* hungaricarum *Frf.* 1600. in fol. p. 288 ſqq. & Joan. Georg. Schwandtnerus *Scriptor. rer.* hungaric. Tom. I. p. 441 ſqq. Legitur quoque inter *vitas clariſſimorum hiſtoricorum*, quae *e bibliotheca & recenſione* Chriſt. Gottlieb Buderi, *Jen.* 1740. in 8. prodiere p. 248 ſqq. Omnium vero optime in exponenda eius vita verſati fuerunt Auctores del *giornale de' letterati* d'Italia, Tom. XXVI. pag. 375 ſqq. & Niceron in *Memoires* Tom. VI. p. 196 ſqq. Conf. Jo. Trithemius *de Scriptor. eccleſ.* Cap. CMXLIIII. p. 227. Aubert. Miraeus in *Auctar. de Scriptor. eccleſ.*

clef. Cap. DX. p. 94. Iof. Simlerus *Bibliotheca* p. 111. & 572. Gerard. Jo. Voſſius *de historic. latin.* L. III. Cap. IIX. pag. 555 ſqq. Giulio Negri in *Storia degli Scrittori* fiorentini p 11 ſeqq. Martin. Cromerus in *Polonia* Lib. XXX. pag. 440 ſeqq. edit. *Colon.* 1589. Octauius Ferrarius in *prolusione* VIIII. Tom. II. *Oper. varior.* p. 110 ſqq edit. Jo. Fabricii, *Wolfenbüttel.* 1711. in 8. P. Baile in *Dictionaire historique & critique* Tom. I. p. 1144 ſqq. Fridericus Hannibal Stempel, in *Dissertat. de Societate Abbreuiatorum* romana, *Jenae* 1704. in 4. pag. 11 ſqq. Jo. Alb. Fabricius in *Bibliothec. med. & infim. Latinit.* Lib. III. p. 892 ſeqq. *Bibliotheca* hamburgenſis *historica* paſſim in primis Centur. X. p. 207 ſqq. Jacobus Woit in *Dissertat. de incrementis studiorum per* Polonos *ac* Pruſſos Lipſ. 1723. §. XX. pag. 29 ſeqq. Jo. Daniel Janozki *de litterar. in* Polonia *Propagatoribus Dantisci* 1746. in 4. §. XVII. p. 15 ſqq. vbi epitaphium eius adducitur, quod Joannes Albertus, Caſimiri Regis Pol. filius illi ponendum curauit:

Hic iacet, heu! patria procul a regione ſepultus,
Progenitus thuſco *ſanguine*, CALLIMACHVS.
Quem fatum variis aduerſum erroribus egit,
Inuictum his tandem conſtituitque locis.
Illius eſt poſtquam virtutem regia ſenſit,
Vidit florentem Sarmatis *ora virum*
Qui, memor hoſpitii, tam mitis contulit iſti
Conſiliis regno commoda multa ſuis.
Quod ſentit praeſens & poſtera ſentiet aetas:
Cuius iudicium ſanctius eſſe ſolet
Plura quoque aggreſſum, & quaedam maiora parantem
Haud opportuno tempore, mors rapuit.

Idem epitaphium legitur in Jacob. Bongarſii & Jo. Georg. Schwandtneri ll. citt. in Nicol. Reuſneri *Iconibus ſiue imaginibus viuis literis Cl. virorum ex typis* Valdkirchianis *in lucem productis* fol. H. 4. & particulam

Coloniae 1626. *curante Bernh. Gualthero.* Sed inter rarissimos libros, haec prima editio omni iure referri debet; cum exemplaria fere omnia, iussu Philippi Christophori, Electoris treuirensis, e prosapia Soeternorum oriundi, suppressa & e hominum conspectu sublata fuerunt. Vid. *Bibliotheca* hamburgensis *historic.* Centur. III. p. 246 seqq. Jo. Georg. Schelhorn *Amoenitat. litterar.* Tom. II. p. 346. Insignem igitur a doctis viris iniit gratiam, IACOBVS MASENIVS, quod nobile hoc historiae atque antiquitatum Germaniae monumentum, e situ & tenebris protraheret, nouisque supplementis augeret. Inchoantur BROWERI *Annales*, cum anno, a nato Christo 270. & res in Dioecesi treuirensi, ad annum vsque 1600. gestas, exponunt; MASENIVS autem narrationem ad annum vsque 1652. produxit. Id potissimum in recentiori historia agit BROWERVS, vt Guilielmi Kyriandri, qui id sibi datum esse existimauerat negotium, vt in *Annalibus siue Commentariis, de origine & statu antiquissimae ciuitatis* Augustae Treuirorum, *Coloniae* 1576. editis, ciuitatis controuersiam, quae ipsi cum archiepiscopo treuirensi intercedebat, paullo vehementius defenderet, narrationes & argumenta discuteret & caussam treuirensis archiepiscopi contra ciuitatem ageret. Primam operis partem MASENIVS dicauit Carolo Caspar. a Petra, Ecclesiae treuirensis Archiepiscopo; secundam Metropolitanae treuirensis ecclesiae Praelatis & Canonicis capitularibus. Recensio operis vid. in *Biblioth.* hamburgensi *historic.* l. cit. in *Bibliotheca historica* Struuio-buderiana p. 993. Redegit postea MASENIVS ipse hoc opus in *compendium*, atque edidit titulo: *Epitome Annalium* treuirensium, *Augustae Treuiror.* 1676. in 8. Non quidem a MASENIO, haec epitome perrata, vlterius, quam ad annum 1672. perducta fuit, sed adiecit illi anonymus quidam, supplementum 12. plagularum, quo tristia fata, quae vrbs illa, cum Archiepiscopatu treuirensi, per tres annos 1673-75. cum

a Gallis, qui vrbem expugnauerant, misere vastaretur, pertulerat, exponuntur. Conf. *Biblioth.* hamburgensis *historica* l. c. p. 251 sqq. *Bibliotheca historic.* Struuio - buderiana l. cit. De CHRISTOPHORO BROWERO vid. Phil. Alegambe *Bibliotheca Scriptor. Societat. Jesu Rom.* 1676. in fol. p. 73.

CLXXV.

Bibliotheca chalcographica, Illustrium virtute atque eruditione in tota Europa, Clarissimorum Virorum Theologorum, Jurisconsultorum, Medicorum, Historicorum, Geographorum, Politicorum, Philosophorum, Poetarum, Musicorum, Aliorumque. Collectore JANO JACOBO BOISSARDO *Ves:* Sculptore Jan: Theod: de Bry Chalcogr. Antehac cum vitis editorum & in quinque partes distributorum, nunc vero coniunctim, solis Iconibus & distichis singulorum subiiciendis exhibitorum, & ab eorum exitu, continuatorum. *Francofurti Impensis Joannis Ammonii Bibliopolae Anno MDCL.* (1650) in 4. folior. 239.

De insigni libri raritate testes habemus Sigm. Jacob. Apinum in *Anleitung wie man die Bildnüsse berühmter und gelehrter Männer mit Nutzen sammlen, und denen dagegen gemachten Einwendungen gründlich begegnen soll*, *Nürnberg* 1728. in 8. p. 144. Cl. Jo. Vogtium in *Catalog. libr. rarior.* pag. 133. *die Nachrichten von einer* hallischen *Bibliothek* Tom. V. p. 273. *Catalog. Bibliothecae* falthen. p. 132. Varias editiones recenset Niceron Tom. XIIX. p. 312. Liber complectitur 234. imagines virorum illustrium. Exemplari, quo vtimur, tres continuationes adiectae sunt, quarum heic adscribimus titulos.

CLXXVI.

CLXXVI.

VI. Pars Bibliothecae chalcographicae, id eſt continuatio prima, iconum virorum virtute, atque eruditione illuſtrium, quorum alii inter viuos eſſe iam olim deſierunt, alii vero nunc quoque vitali lumine bonorum dignitatum ſuarum perfruuntur gloria: Sculptore Sebaſtiano Furckio Chalc. cui nunc additur natalium & obituum ſuccincta notatio, adiectis ſingulorum iconibus ſingulis diſtichis. *Francofurti, impenſis Johannis Ammonii Bibl. Anno* MDCL. (1650) folior. 57.

Inueniuntur in illa continuatione LIII. imagines, quamuis exemplar in den *Nachrichten von einer* halliſchen *Bibliothek* l. cit. deſcriptum, LII. tantummodo complexum fuerit. Non omnibus imaginibus ſubiiciuntur *diſticha*, quae ſeorſum impreſſa tribus foliis, praemittuntur.

CLXXVII.

VII. Pars Bibliothecae Chalcographicae Id Eſt Continuatio Secunda Iconum Virorum Illuſtrium, Quorum alii quidem inter viuos eſſe iam olim deſierunt, alii vero nunc quoque aura, honorum ſuorum perfruuntur gloria. Sculptore *Clemens* Ammonio *Junior* Chalcograph. Adiectis ſingulorum Iconibus ſingulis diſtichis. *Impenſis Johannis Ammonis Senior Ciuis & Bibliopolae. Francfordii ad Moenum. Anno* MDCL. (1650) folior. 54.

Noſtrum exemplar, duabus imaginibus, auctius eſt illo, quod deſcribitur in den *Nachrichten von einer* halliſchen *Bibliothek* l. cit. pag. 274. Imagines nimirum ob oculos ponuntur L. quibus index Nominum & praefatiuncula bibliopolae Joannis Ammonii praemittitur, in qua Lectores rogat, *vt* illum *ſiue in effigiebus ſubminiſtrandis, ſiue in natalibus aut emortualibus humaniter indicandis, iuuare, & ſi opes ſubſidiarias petere liceat, eas inſuper ſuppeditare ne grauentur.*

CLXXIIX.

VIII. Pars Bibliothecae Chalcographicae id eſt Continuatio Tertia. Iconum Virorum Illuſtrium, quorum alii quidem inter viuos eſſe iam olim deſierunt, alii vero nunc quoque aura honorum ſuorum perfruuntur gloria. Sculptore Clemente Ammonio, Chalcogr. Francof. Adiectis ſingulorum Iconibus ſingulis diſtichis. *Francofurti ad Moenum. Impenſis Johannis Ammonii Ciuis & Bibliopol. Anno* 1652. in 4. folior. 54.

Continet haec pars icones L. *Epigrammata* ſingulis iconibus ſubiecta, ſeorſum etiam tribus foliis impreſſa, praemittuntur. *Partem* etiam *Bibliothecae chalcographicae VIIII. ſiue Continuationem IIII.* in lucem exiiſſe, legimus apud Niceronum l. cit. & in denen *Nachrichten von einer* halliſchen *Bibliothek,* ſed in noſtro exemplari non inuenitur. Conf. *Obſeruat. ſelect.* halens. Tom. IIII. p. 35 ſqq.

Vitam JANI JACOBI BOISSARDI, antiquarii celeberrimi, Veſuntione Sequanorum (Beſançon) anno 1528. nati, & Metis anno 1602. mortui, pluribus verbis expoſuerunt Martinus Hanckius *de rerum* Romanar. *Scriptoribus* Tom. I. pag. 257 ſeqq. Burcard. Gotthelf Struuius in *diſſertationibus* II. *de vita & ſcriptis*

scriptis JANI JACOBI BOISSARDI, quae exstant in *Obseruationibus* halensibus *selectis* Tom. IIII. p. 1 seqq. Niceron in *Memoires* Tom. XIIX. p. 303 seqq. Conf. *Dictionaire* de Mr. Baile Tom. I. pag. 588 sqq. *Analecta litteraria de libris rarior.* p. 136 sqq.

CLXXVIIII.

JO. CASAE V. Cl. Galateus. Seu de morum Honestate & Elegantia, Liber ex Italico Latinus, *Interprete* NATHANE CHYTRAEO. Eiusdem CASAE Libellus de officiis inter potentiores & tenuiores amicos. *Francofurti apud Andream Wechelum MDLXXX.* (1580) in 8. pp. 130. si praemissa & adpendix except. fuerit.

Il Galateo ovèro de' Costumi di GIOV. DELLA CASA, prodierat *con l' Orazione à* Carlo V. *Imperatore, in Firenze per i Giunti* 1560. in 8. vid. Nicol. Fr. Haym, *Notizia de' libri rari, nella lingua* italiana pag. 182. *Cet Ouvrage,* ait Niceron in *Memoir.* Tom. XII. pag. 121 seqq. *est le plus éstimé de tous ceux de* LA CASA; *Il n'y a point de langue, en laquelle il n'ait été imprimé. En effet c'est le livre* italien *le mieux écrit après le* Decamerone *de* Boccace. *C'est un entretien sur la maniere de plaire dans le commerce de la vie.* NATHAN CHYTRAEVS, poetices, in academia rostochiensi, professor, versionem suam, dicauit Nicolao Caasae, regni Daniae Cancellario, *Rostoch.* 1577. *Epistolam* dedicatoriam sequitur Joannis Caselii, ad eumdem Nicolaum Casium, *epistola,* in Commentationem CHYTRAEI scripta *Rostoch.* 1578. Excipit illam *praefatio, ad omnes bonarum litterarum studiosos adolescentes.* In Jo. Caselii *prooemio* agitur, *de tribus virtutibus cognatis*, quarum perpetuus est vsus, in consuetudine hominum, de

veritate, humanitate, vrbanitate. In *Galateo* CASAE ipso, demonstratur potissimum, quod quaelibet res, quae cuipiam ex sensibus molesta & grauis, aut adpetentiae contraria est, & praeterea quae imaginem rerum turpium, & odiosarum animo subiicit, aut quae etiam aduersatur intellectui, quod, inquam, eiusmodi res, aut actio, tamquam magnopere aliis displicens, omni cura & industria debeat vitari. Quapropter, in aliorum praesentia, non solum non faciendae sint res impurae, aut foetidae, aut taediosae, aut stomachum mouentes, verum etiam mentionem earum fieri dedeceat, quoniam non tantum actio, aut recordatio, eiusmodi rerum displicet, sed eas etiam quocunque vel modo, vel gestu, imaginationi alterius adumbrare, indecorum, quid? nonnunquam turpe esse solet. In gallicum sermonem libellus conuersus, & editus fuit hoc titulo: *Galatée, ou l'art de plaire dans la conversation, traduit de* l'Italien *de* JEAN DE LA CASE *par le Sieur* du Hamel, *Paris* 1678. in 12. Versio hispanica per Dominicum de Bezerra prodiit *Venetiis* 1585. in 12. vid. Niceron l. cit. Adiunctus est versioni CHYTRAEI latinae, alius JO. CASAE libellus, quem latine primum conscripserat, postea vero ipse in hetruscum sermonem conuerterat titulo: *Trattato degli Vfficii communi, trà gli amici superiori & inferiori.* Prima vice editus fuit *Florentiae* 1561. in 8. Huic adiecit CHYTRAEVS *locos nonnullos bonorum auctorum, tam* latinorum *quam* graecorum, *quos in scriptione* Galatei *auctor expressisse, saltem respexisse videtur.* Vtrumque libellum italicum, cuius variae exstant editiones, Abbas Joan. Baptista Casotti, notis Petri Dini, Jacobi Corbinelli, Aegidii Menagii, Anton. Mariae Saluini, & suis propriis auctum, ornatumque inseruit, collectioni de' *tutti li opere di Mons.* GIOV. DELLA CASA, *con una copiosa giunta di scritture non piu stampate,* quam edidit *Florent.* 1707. III. Tom. in 4. Libellus *de officiis inter potentiores & tenuiores amicos* reperitur in

JO. CA-

IO. CASAE *monumentis latinis*, *Florent. in officina Juntarum, Bernardi filiorum*, 1567. in 4. & a Nicol. Hieron. Gundlingio, *Halae Magdeb.* 1709. in 4. editis. Scriptores, qui res, ad IO. CASAM, episcopum beneuentanum, pertinentes, exposuerunt, iam nominauimus in *Analectis litterariis* p. 214 sqq.

De NATHANE CHYTRAEO, Dauidis fratre natu minore, poeseos, in Academia rostochiensi professore, qui Menzingae in Palatinatu anno 1543. natus, & ann. 1598. mortuus, multis scriptis editis inclaruit, vid. *Etwas von gelehrten* rostockischen *Sachen* An. 1739. p. 337. 344. 371. 474. & alibi passim.

CXXC.

Passio Christi, ex quattuor euangelistis *per deuotum virum* PETRUM KYERSLACH, *ordinis predicatorum*, cum tractatu de planctu Marie. in 4. folior. 48.

Opusculi, litteris gothicis expressi, titulus, haud quidem satis adcurate adlatus conspicitur a Michael. Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 487. In fronte oculis subiicitur, figura ligno incisa, quae Christum cruci adfixum matrem, & discipulum, duosque milites refert, quorum vnus lanceae ictu, Christi latus aperit. Folio 31. alia Christi cruci adfixi reperitur imago, ad descriptionem, quam dedit opusculi auctor, effigiata. Folio 45. haec leguntur verba: *Explicit collectura ex diuersis doctoribus, super passionem domini, explicatam & descriptam, per quattuor euangelistas. Anno dni. M. CCCC. LXXXVII.* (1487) In eiusdem folii altera pagina, inchoatur B. Bernardi *de planctu* Marie *Tractatus breuis*, cui hisce verbis finis imponitur: *Explicit Tractatus b.* Bernardi *de planctu* Marie. Iosias Simlerus in *Bibliotheca* p. 559. & Anton. Posseuinus in *Apparat. sacro* Tom. III.

p. 58. eiusmodi tantum verbis, fecerunt auctoris mentionem: PETRVS DE KYRSLACKEN, *ordinis Praedicatorum*, *scripsit* de passione domini. *Vixit Anno D.* 1488. Illum fuisse, Lectorem Theologiae Norimbergae, & monasteriorum Sueuiae & Bauariae vicarium generalem, docet Jacobus Echardus in *Scriptor. ordin. Praedicator.* Tom. I. p. 858. a. Hoc opusculum satis rarum esse, ex eo patet, quod auctores citati, cum auctore *lexici eruditorum* Tom. II. col. 2190. dubitaut, an inter libros impressos referri debeat, an adhuc in MStis delitescat. In Johannis Weidneri *Catalogo dererienigen Lehrer*, *welche von Anfang der christlichen Kirche*, *bis hieher die Passion* Christi *erläutert haben*, qui adiicitur eiusdem *Passions-Kinderlehren*, *Augspurg* 1725. in 8. PETRI DE KYRSLACKEN nomen frustra quaesieris. *Tractatus de planctu* Mariae; ab editoribus, *operum* S. Bernardi claraeuallensis, recentioribus, ad ea opuscula referri solet, quae supposititia sunt, & S. Bernardi nomen mentiuntur.

CXXCI.

Manuale Parrochialium sacerdotum. in 4. folior. 12.

Plures, sine dubio & diuersae, pro diuersa dioecesium & paroeciarum ratione, huius libelli exstant editiones, cum tempore praesertim medii aeui, quilibet fere presbyter, & sacerdos parochialis, eiusmodi manuali instructus esse deberet. Colligimus id, e *Statutis ecclesiae* nannetensis, in Edmund. Martene & Vrsini Durandi Tom. IIII. *Thesauri noui Anecdotor.* col. 934. vbi haec legimus verba: *librum*, *qui dicitur* manuale *habeant singuli presbyteri parochiales*, *vbi continetur ordo seruitii mortuorum*, *baptismi*, *catechismi*, *extremae vnctionis* &c. Exemplar, quod euol-

euoluere nobis licet, iam anno domini Millesimo. CC. LV. (1255) compilatum dicitur. In XVI. dividitur capita, quae cum libri initio, hic adscribimus:

Capitula Contenta in hoc libello.
De sancta sinodo Capitulum primum.
De sacramento baptismatis. Cap. II.
De Sacramento Confirmationis Cap. vel diuisio III.
De sacramento altaris vel eucharistie Cap. & distinctio IIII.
De sacramento Confessionis. Cap. diuisio vel discretio V.
De sacramento Ordinis. Cap. VI.
De sacramento matrimonii. Cap. principium & initium VII.
De sacramento eterne vnctionis Cap. vel principatus IIX.
De negociis & officiis Clericorum. Cap. ciuitas aut regnum. IX.
De immunitate ecclesiarum & rerum ad eas pertinentium. Capitul. X.
De obseruatione Jeiuniorum Cap. propositio vel & conclusio XI.
De Festiuitatibus. Duodecimum.
De Bissexto Capitul. XIII.
De die Pasce (Paschae) *Cap. XIIII.*
De ieiuniis quattuor temporum Cap. XV.
De sententia Excommunicationis Cap. XVI.
Incipit Manuale Parrochialium Sacerdotum.

Quoniam ex quorundum simplicium ignorantia sacerdotum, aliquando quedam sunt que vergere possunt in suarum & aliorum periculum animarum; hoc eis sub breuitate notauimus. non vt ipsi occasione istorum, in aliquo obligentur de nouo: sed vt de his que agere debent, simpliciter informentur. In fine adiiciuntur *casus, obseruandi ab Episcopo,* nimirum: *Incendiarii. De votis fractis. Iniectione manuum in parentes. Homicide,*

micide. Mulieres necantes pueros: vel aborsum (abortum) *procurantes. De manialibus stuprum. Incestus de parentela: vel consanguinea: vel affini. Periurii peccatum. Peccatum contra naturam. Sacrilegium. Sortilegium cum brutis. Isti* vero *casus* vt verbis in *manuali* adpositis vtamur, *sunt seruandi Pape:*

Ad Papam clerum feriens: falsarius: vrens
Ecclesiam: simon audens celebrare missas.

Typographus opusculo, litteris gothicis exscripto, haec verba adscripsit: *Impressum* Landszhut *per venerabilem dominum* Joannem Weyssenbuger, (Weyssenburger) *Anno dni. M. D. XX.* (1520) *Die X. Augusti.* Michael Maittaire istam editionem non adtulit.

CXXCII.

PVBL. OVIDII NASONIS, *sulmonensis* de arte amandi libri III. & de remedio amoris. in fol. folior. 58.

In fine codicis rarissimi, litteris gothicis crassioribus impressi, haec typographus prodidit verba: *Liber* PVBLII NASONIS OVIDII *de remedio amoris feliciter explicit. Impressus in* Augusta *per* Gintherum Zainer *ex.* Reutlingen *progenitum Anno dni M° CCCC° LXXI°* (1471) *XV° Kal. Februarii.* Michael Maittaire illius non habuisse videtur notitiam, quoniam in *Annalibus typographicis* eam non memorauerit. Ita vero liber impressus est, vt litterae versuum initiales, a vocibus, quas inchoant, paullo conspiciantur seiunctae, ea quidem ratione, vt Aldo, libros suos exscribere, in more positum erat. Quod ad lectionem codicis adtinet, ille, si pauca quaedam leuiora exceperis, ab editionibus recentioribus raro discedit. Sic v. c. in editionibus recentioribus L. II. v. 3-6. legitur:

Laetus

Laetus amans donet viridi mea carmina palma
Praeferor ascraeo maeonioque *seni*
Talis ab armiferis priameius *hospes amyclis*
Candida cum rapta coniuge vela dedit.

Codex vero noster, hos versus hac ratione expressit:

Letus amans ornet viridi mea tempora *palma*
Preferor ascreo meonioque *seni*
Talis ab armiferis priameius *hospes* anuclis
Candida cum rapta coniuge vela dedit.

Eod. Libr. v. 11. 12.

Non satis est venisse tibi me vate puellam
Arte mea capta est, arte tenenda mea est.

* * *

Non satis est inuenisse *tibi me vate puellam*
Arte mea capta est arte tenenda mea.

CXXCIII.

P. OVIDII NASONIS, *Sulmonensis Elegiographorum Vexilliferi.* Ars amandi ad Juuentutem romanam.

Dicolon Distrophon Andree Prepositi Delitzschensis

Ad Lectorem

Gratior aligeri pueri. nunc castra sequaris
Etas dum viridis: dum tibi forma nitet
Jussa vigens euo quisquis fastidit amoris
Hic pendet Veneri sera tributa senex
Agrestes elimat amor: purgat ruditatem
Cultorum morum dicitur esse parens

Quis-

Quisquis ab humanis penetralibus arcet amorem
Cernitur e mundo tollere dulce iubar.

in 4. folior. 72.

In fine editionis, litteris gothicis excusae, haec leguntur verba: *Ingeniosissimi vatis* OVIDII NASONIS sulmonensis *Ars amandi finit. Impressa a* Jacobo Abiegno (Thanner) *ciue* Liptzensi. *Anno salutis nostre M.CCCC.LXXXXVIII.* (1498). Iis verbis typographus insignia sua adposuit. Neque Michael Maittaire, neque illius continuator, Jo. Henricus Leichius editionis satis rarae fecerunt mentionem. Sequitur autem ista editio, eamdem plane lectionem, quam in superiore deprehendimus.

De Joanne Praeposito, siue Probst, delitiano, nihil aliud compertum habemus, quam quod in academia lipsiensi docuerit, & anno 1513. & 1519. Rectoris magnifici munus in ea academia gesserit. Vid. Zachar. Schneideri *Chronicon* lipsiense, *Lips.* 1655. in 4. p. 317. 318.

CXXCIIII.

PVBLII OVIDII NASONIS Fastorum libri, cum argumentis in librorum capitibus additis. in 4. folior. 100.

Editioni litterarum charactere gothico exscriptae, subiectus est *dierum festorum cuiuslibet, apud* Romanos, *mensis, index.* Illius fini typographus talia adscripsit verba: PVBLII OVIDII NASONIS sulmonensis *poete clarissimi Fastorum libri sexti & vltimi finit. Impressum* Liptzk *per prouidum nec non honestum virum* Baccalaureum Martinum Herbipolensem *Anno Millesimoquingentesimo duodecimo* (1512). Joan.

Joan. Henric Leichius, istam editionem omisit; sed aliam, vno anno recentiorem, in *Annal. typogr.* lipsiens. p. 93. adtulit, quae forte eadem est, quam describimus. Quemlibet librum antecedit *Tetrasticon dicolon* auctore Petro eolico, quod argumentum libri ob oculos ponit. Speciminis loco, illa adscribere non pigebit, quae in fronte libri I. & II. leguntur:

Digerit in primo, menses quos continet annos
Quodque habet officium quilibet inde dies
Posthec describit primum, Jano *duce mensem*
Quicquid & annales addidit ipse docent.

* * * * * * * * *

Febrius *hinc* Janum *sequitur recto ordine mensis*
Quisque dies cuiquam sit sacer inde deo
Ortus & occasus stellarum: ●omulus *inde*
Et casta huic mensi femina finis erit.

CXXCV.

Ovidii quindecim metamorphoseos libri diligentius recogniti cum familiaribus commentariis: & indice alphabetico ab ascensio summa cura collecto.

Si virtus animi rebus prestare caducis
Creditur: ex cultis nil dignum duxero libris.
Ecce parare tibi posthac studiosa iuuentus
Ere potes modico quos multo impressimus auro.

Venundantur lugduni ab Jacobo huguetano eiusdem ciuitatis bibliopola & ciue in vico mercuriali vulgariter a la rue merchiere ad angiportum qui in ararim ducit. Et parrhisiis in vico sancti Jacobi sub diua

diua virgine prope sanctum benedictum in 4. folior. 208. exceptis foliis 10. prioribus.

In titulo, editionis rarissimae, Michaeli Maittaire, Jo. Alb. Fabricio, Jo. Henr. Leichio, & aliis incognitae, litteris gothicis luculentis, exscriptae, conspicimus insignia Bibliopolae Jacobi Huguetani, quadrato inscripta, cuius angulis adsident superioribus, vrsus & leo, vterque coronatus, inferioribus canis & agnus, cum hac epigraphe: *La marque. de.* Jaques Huguetan. *libraire. en;* Cum vocula *en* statim sub leone posita sit, leonis simulacrum, vrbem lugdunensem (Lion) vt in Gallorum *rebus de Piccardie*, fieri solet, designare coniicimus. Is igitur verborum integer erit sensus: *La Marque de* Jaques Huguetan *libraire en* Lion. In secunda tituli pagina, hoc perbreue Jodoci Badii Ascensii, legitur epistolion:

Jodocus Badius Ascensius Jacobo Huguetano *fido ac probo Bibliopole ac ciui* lugdunen. *salutem.*

Cum hisce diebus Lugduni *agerem: rogasti* metamorphoseon opus *relegerem: additurus si congruum videatur nonnihil. Relegi, adiecique annotatiunculas nostras atque in ordinem alphabeticum notatu digna collegi: castigauique subinde, quae inuersa offendi. Sed (quod moleste fero) tanta est multorum negligentia vt sepe error nouissimus primo sit peior. Tu vero, si me amas & secundam opellam a nobis exigis: perspicies. Hanc autem tuo nomini penitus destinatam dedico eidem. Vale. Ad XV. Kalendas Junias anni MCCCCCI.*

Sequitur P. OVIDII NASONIS *vita*, in qua inter alia leguntur versiculi, quibus OVIDIVS testari dicitur, se relegatione fuisse prohibitum, quo minus *metamorphoseon* libros, sub limam reuocaret, atque emendaret:

Orba parente suo quicunque volumina tangis:
His saltem vestra detur in vrbe locus.
Quoque magis faueas: non sunt hec edita ab illo:
Sed quasi de domini funere rapta sui.

Quid-

Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit:
Emendaturus: si licuisset: eram.

Hanc OVIDII *vitam* excipit: *Ad illustrissimum* Mantuae *principem* Franciscum Gonzagam, Raphaelis Regii, *enarrationum in* OVIDII *Metamorphosin praefatio.* Scripta est Venetiis *Nonis Septembris 1493.* ex quo colligimus, Raphaelis Regii in OVIDII *Metamorphosin enarrationem*, tunc temporis primum prodiisse. Duplicem autem, hoc anno, in lucem emissam fuisse editionem, testatur Mich. Maittaire Tom. I. *Annal. typogr.* p. 560. qui alteram *Venetiis per Bonetum Locatellum*, *impensis Octauiani Scoti* an. 1493. prodiisse memorat, quae sine dubio omnium est prima. Nam in altera impressa *Venetiis per Bernardinum Benalium*, haec legi Raphaelis Regii verba, prodidit Michael Maittaire l. cit. not. 1. P. OVIDII *Metamorphosis cum integris ac emendatissimis* Raphaelis Regii *enarrationibus*, *& reprehensione illarum ineptiarum*, *quibus vltimus quaternio*, *primae editionis fuit inquinatus.* Praefationi Raphael. Regii hoc adpositum est epigramma:

Vos animosa phalanx dicendi tracta lepore
Dulce melos poesis si quod mire placet:
NASONIS *celeres tersos captate libellos:*
Quos vetus errorum pestis inhorruerat.
Nec metamorphoseos (nam sedula pulsat ad edes)
Frigore brumali torpeat ampla manus.
His reserate sinus. digna mercede vocate
Grata ferent gratis premia subsidiis.

Sequitur *index eorum*, *quae libro metamorphos. continentur*, quo finito, conspicitur *Systema mundi* ex mente OVIDII descriptum. In fine codicis, typographus adscripsit: PVBLII OVIDII NASONIS *metamorphoseos liber vna cum enarrationibus* Raphaelis Regii *duplicique repertorio.* Lugduni *impressus per magistrum* Nicolaum Wolff de alemannia. *Die XXIX. Nouembr. Anno dni. M. quingentesimoprimo* (1501).

De Jodoco Badio, qui a patria Ask siue Aasche in Brabantia, Ascensii cognomen obtinuit, critico & typographo seculi XV. & XVI. in Gallia celeberrimo, prae ceteris legi meretur P. Baile *Dictionaire* Tom. I. p. 414. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* T. I. P. II. Sect. II. p. 14. T. II. p. 420. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 66 sqq. Jo. Conr. Zeltneri *Correctorum in Typographiis eruditorum centuria*, *Norimb.* 1716. in 8. p. 76 sqq. Numerosae prolis parens, obiisse dicitur diem supremum, anno aetatis LXXIII. anno 1535. Variis illum ornauit epitaphiis, graecis & latinis, Henricus Stephanus, e quibus vnum alterumue adscribere licebit:

Hic, liberorum plurimorum qui parens,
Parens librorum plurimorum qui fuit,
Situs Jodocus Badius, *est* ascensius.
Plures fuerunt liberis tamen libri,
Quod iam senescens coepit illos gignere,
Aetate florens coepit hos quod edere.

* * * * *
* * * *

Κεῖνος ὁ καὶ Μούσαις καὶ Ἄρηϊ περισσὰ ποιήσας
Παρισίῳ Βάδιος κεύθεται ἐν δαπέδῳ.
Βίβλους μὲν Μούσαισιν, Ἄρηϊ δὲ ἄρσενας υἱοὺς,
Ἔργανα εἰρήνης, ἔργανα καὶ πολέμου.
Καὶ τάχα δ' ἔτικε πατὴρ ἴσων παίδωντε βίβλωντε,
Εἰ, ὅτε βιβλοτοκεῖν, ἤρξατο παιδοτοκεῖν.

A viris criticis, animaduersionibus & emendationibus suis, in auctores veteres classicos, non parem retulit gratiam. Franciscus sane Floridus Sabinus paullo iniquiore in eum fuisse videtur animo, cum L. II. *Lectionum subcisiu.* Cap. XXII. in Jani Gruteri *Lampade siue face artium liberalium* Tom. I. p. 1153. hac ratione de illo scribit: Jodocus Badius ascensius, *indoctorum praesegmen, barbariei columen, atque, vt in pauca conferam*, Antonii Mancinelli *interpres, dignum sane, vt aiunt, patella operculum, insigni fretus impudentia,* P. Virgilii *opera, coeno, ne dicam merda obuoluens,*

non

non pauca in eruditissimis viris, reprehendere ausus est, quae ob singularem inscitiam, summis labris degustare non potuit &c.

Raphael Regius, natione Italus, vrbem bergomensem patriam nactus est; Litteras graecas & latinas probe calluit, & a senatu veneto, publico conductus stipendio, tum Patauii, tum Venetiis, humanitatis studia, publice professus est. Inclaruit seculo XV. ad finem vergente, & initio seculi XVI. & varia in veteres auctores, in lucem emisit commentaria, vid. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 596. Christ. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinitat.* L. XVII. p. 141. Conf. quoque Joannis Britannici, brixiani, praefatio *Explicationibus in* Horatii *artem poeticam, sermones & epistolas* praemissa, in Eminentiss. Principis ANGELI MARIAE R.E. Cardinalis Bibliothecarii QVIRINI, *Specimine variae litteraturae, quae in vrbe* Brixia, *eiusque ditione paullo post typographiae incunabula florebat.* P. I. *Brix.* 1739. in 4. form. mai. p. 84. vbi etiam de dissidiis atrocissimis, inter Calphurnium, Marinum Becichemum, scodrensem, & Raphael. Regium agitatis p. 91. omnium optima exhibetur narratio. Raphael Regius sane Calphurnium, veluti rabidus canis inuadit, cuius rei testis, *disputationis* est inscriptio, quam contra Calphurnium scripsit, & *Venetiis* 1490. euulgauit, vbi haec leguntur: Raphaelis Regii, *in nonnullos errorum, cuiusdam* Calphurnii, *bestiae Disputatio.* Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinitat.* L. XII. p. 87 sqq.

CXXCVI.

P. OVIDII Metamorphosis, cum integris ac emendatissimis Raphaelis Regii enarrationibus & repraehensione illarum ineptiarum quibus vltimus Quaternio primae editionibus (editionis) fuit inquinatus. in fol. folior. 167.

Editionem oppido raram, apud Mich. Maittaire, & alios frustra quaesiuimus. In fine leguntur haec verba: *Impressum anno domini M. CCCCC. V.* (1505) *Die vero VII. Februarii.* Loci & typographi indicio prorsus destituitur, litterarum autem characteres romani, in Italia hanc editionem, suos habere natales, nos docent. Tituli verba indicio sunt, illam ad Raphaelis Regii edit. *Venetiis per Bernardinum Benalium* 1493. in fol. esse exscriptam. *Epistola* Raph. Regii ad Franc. Gonzagam, P. OVIDII NASONIS *vita, index* eorum, quae in libris *metamorphos.* ouidianae continentur, quae omnia, in editione modo descripta, exstare diximus, heic etiam locum inuenerunt. *Systema*, autem *mundi*, cuius fecimus similiter mentionem, heic paullisper mutatum est. Editioni adcedunt 1) Raphael. Regii, *ad clarissimos equites* Antonium Buldonum, Joan. Francisc. Paschalicum, & Dominicum Bollanum, (qui idem sine dubio est, cuius supra, *Tractatum de conceptione gloriosissimae Dei genitricis Virginis* Mariae, descripsimus) *eloquentissimos aduocatores oratio*, siue vt eminentiss. QVIRINVS illam Tom. I. *specimin. variae litteraturae* brixiens. p. 92. satis quidem adposite nominauit, *iudiciaria quaedam clamitatio*, qua iustitiam sibi administrandam petit, aduersus suarum *enarrationum deprauatores*, vt vocat, eo quidem furore atque verborum impetu, vt Raphael. Regium, mentis suae tunc temporis, non satis fuisse compotem, ex illa colligas. Particulam heic in lectorum transscriberemus gratiam, nisi iam illud ab eminentissimo patre purpurato, factum fuerit, qui l. cit. excerptum ex illa dedit, satis luculentum. In calce *declamationis*, collocata conspicitur 2) *Epistola* Raphael. Regii, *ad* Paullum Cornelium, *patricium* venetum, *doctissimum sapientissimumque senatorem.* In illa etiam conqueritur auctor epistolae, editionem primam ab *Octauiano Scoto* impressam, *quam foedissime, siue librariorum incuria, siue inuidorum conspiratione* esse deprauatam. Existimat eminentissim.

Quirinus

Quirinus l. c. p. 95. istam *epistolam* secundae editioni fuisse praefixam, quoniam Regius, errores, qui in secundam editionem irrepserant, excusat, & inter alia Cornelium his verbis compellat: *Tu namque es & illa modestia, & doctrina, vt quae bene scribuntur, ingenue commendes, quae vero festinatione, librariorumue incuria peccantur, illa benigne excuses.* Minime autem editio anno 1497. euulgata, vt quidem eminentissimus Princeps existimat, secunda est, sed illam, nisi fallimur, secundam esse censemus, quam supra, auctore Mich. Maittaire Tom. I. *Annal. typogr.* p. 560. *Venetiis per Bernardinum Benalium* 1493. in fol. prodiisse diximus. Id heic silentio praeterire non possumus, quod editio, cui describendae, iam impendimus operam, hypothetarum erroribus valde sit deformata, a quibus, ne ipsius tituli verba, immunia fuerunt.

CXXCVII.

Quae hoc volumine continentur Annotationes in omnia OVIDII opera. Index fabularum, & caeterorum, quae insunt hoc libro, secundum ordinem Alphabeti. OVIDII Metamorphoseon Libri XV. *Aldus* in 8. folior. 47. & 203.

Pars *Operum* est OVIDII, quae *Aldus* plus vna vice ex officina sua typographica, in lucem prodire iussit publicam. Tres editiones memorantur in den *Merkwürdigk. der königl. Bibliotb. zu* Dresden Tom. III. p. 34 sqq. Quo autem nostra editio tempore in lucem exierit, pro certo adfirmare non sustinemus, cum neque in duplici titulo, neque in fine adpositus annus fuerit. Praemittuntur nostro volumini, *variantes lectiones, emendationes atque mutationes*, quas in antiquis libris se inuenisse testatur Aldus in *praefatiuncula ad Lectorem.* Complent folia 31. neque

 solum

ſolum ad *Metamorphoſin*, ſed quoque ad reliqua OVIDII *opera* ſpectant. Eas ſequuntur *Impreſſorum errata*, ex omnibus tribus voluminibus folior. 6. *Index fabularum* 9. folia replet. Libros *metamorphoſeon* talis praecedit titulus: OVIDII *Metamorphoſeon Libri XV. Aldus.* Si coniecturae locus fuerit, librum, quem recenſemus, ſecundae editionis partem crediderimus, quae anno 1516. & 1517. *ex officina aldina* edita fuit.

De PVBLII OVIDII NASONIS *Metamorphoſeon* & aliis, quos conſcripſit libris, variisque eorum editionibus, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latina* T. I. Libr. I. Cap. XV. p. 265 ſqq. Tom. II. p. 364 ſqq. *Vitam* P. OVIDII NASONIS, praeter duos auctores antiquos, e Pomponii Laeti, & farneſiano codice productos, & praeter Paull. Marſum, Raph. Regium, Aldum Manucium, Chriſtophor. Zarottum, Hercul. Ciofanum, Anton. Volſcum, quorum narrationes de OVIDIO, variis OVIDII praemittuntur editionibus, *ordine chronologico, ſic delineatam* dedit Joann. Maſſon *vt poetae fata & opera, veris adſignentur annis, notisque philologicis & hiſtoricis illuſtrentur, atque* Auguſtei *aeui ritus moresque varii illuſtrentur. Amſtelod.* 1708. in 8. pp. 240. ſi praemiſſa & indicem exceperis. Eamdem poſtea *vitam ab auctore emendatam & auctam* Petrus Burmannus ſplendidiſſimae *operum* OVIDII addidit editioni, quam *Amſtelod.* 1727. IIII. Tomis in 4. euulgauit. Exſtat Tomo IIII. in Append. p. 27-120. Conf. Filippo Argelati *Vita di* P. OVIDIO NASONE, quae OVIDII *libris Faſtorum* praemiſſa conſpicitur, in *Corpore poetarum latinor. cum* hetruſca *verſione* editorum Tom. XXIII. *Mediolani* 1745. in 4. Jo. Nic. Funccii *de virili aetate lat. linguae Commentar. Marburg. Cattor.* 1727. in 4. P. I. Cap. III. §. XXXIIX. ſqq. p. 251 ſqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 240 ſqq. P. Baile *Dictionaire* T. III. p. 2137 ſqq. Gottfr. Ephraim Müllers *hiſtoriſch-critiſche*

tische Einleitung zu nöthiger Kenntniß und nützlichem Gebrauche der alten lateinischen Schriftsteller Tom. IIII. L. I. Cap. XIII. p. 1-208.

CXXCIIX.

CATVLLVS, TIBVLLVS, PROPERTIVS, in 8. folior. 151.

Locus impressionis in fine libri his designatur verbis: Venetiis *in aedibus* Aldi. *Mense Januario MDII.* (1502) *Nec sine priuilegio, vt in Caeteris.* Aldus Manucius hanc editionem Marino Sannuto sequenti epistola dicauit:

Al. Ma. Ro. Marino Sannuto *Patritio* Veneto Benedicti *Filio*. S.

VALERIVM CATVLLVM Veronensem *his diebus cura nostra impressum & libentius ad Te legendum mittimus* Marine Sannute *humaniss. quoniam in vrbe ista doctorum virorum parente, & altrice ingeniorum* Verona, *vnde oriundus* CATVLLVS *quaesturam agis. Scimus enim munus nostrum Tibi gratiss. fore, tum ipso munere, Quid. n. gratius* CATVLLIANO *lepore? tum quia, quoties post occupationes publicas relaxare animum voles, percommode & haberi in manibus, & euolui arctatus cura nostra* CATVLLVS *poterit. Delectabit te praeterea, quod longe alius, quam qui erat, videbitur ob multas emendationes, & versus tum additos, tum in pristinum locum restitutos. in qua re adiutus sum maxime ab* Hieronymo Auantio, veronensi, *homine doctiss. & summo ingenio, tibique deditissimo. Qua re vel eo gratiorem tibi* CATVLLVM *putamus futurum, quoniam* Auantius *tuus* veronensis, *vel noster potius illi corrigendo, & in pristinum candorem restituendo, & olim per se diu, & multo labore, & vna mecum inter imprimendum accuratiss. incubuimus. Quae tamen asterisco videbis notata, ea in fine operis aliter,*

 atque

atque aliter legi excudenda curauimus, vt possit studiosiss. quisque quod melius visum fuerit, eligere pro arbitrio suo. Idem & in TIBVLLO *&* PROPERTIO *fecimus, quos ad tria millia voluminum, & plus eo hac minima forma excusos in manus tuas, & caeterorum commode, assidueque vna cum* CATVLLO *& ire, & redire speramus. Vale.*

Ea, quae in hac epistola Aldus promisit *in fine operis aliter atque aliter legi excudenda*, in nullo exemplari, (tria enim ante oculos versantur, dum haec scribimus) inueniuntur. Vnus ex hisce tribus libris, variis virorum doctorum versatus fuit manibus, qui nomina sua titulo adscripserunt. Possedit nempe illum Petrus Mosellanus, qui hoc codice donatus fuit a Francisco Haller, cracouiensi. Mosellanus, illum dono dedit M. Hieron. Ruperto, Canonico, & Pastori ecclesiae cathedralis budissinens. e cuius munificentia, transiit ad Georgium Rothingium, carinthium. Tandem ad Rudolphum Agricolam peruenit. In fine CATVLLI Hieronymi Auancii *nouae emendationes* in Lucretium, quem Aldus, vt supra p. 99 sqq. adnotauimus, anno 1500. in 4. ex Auancii *recognitione* ediderat, repositae sunt. Praecedit illas epistola Auancii, ad Marin. Sannutum. Omissae *emendationes* in Lucretium fuerunt, in editione CATVLLI, TIBVLLI & PROPERTII repetita, quae *Venetiis in aedibus Aldi, & Andreae Soceri, mense Martio* 1515. in 8. excusa fuit. Vid. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. I. p. 425 sqq. vbi plures aliae editiones rarissimae recensentur. CATVLLVM emendatum ab Auancio iam ante *aldinam* editionem in lucem exiisse, epistola Hieron. Auancii ad Augustinum Morauum, olemucensem testatur prid. Id. Octobr. 1493. scripta, quae in Eminentiss. QVIRINI *Specim. variae litteratur.* brixiens. P. I. p. 60 sqq. legi poterit. Minime vero emendationibus suis in veteres auctores, satisfecit viris criticis Hieron. Auan-

cius, quod praeter alios, disertis Janus Brouckhuysen prodidit verbis, qui in *Notis* ad PROPERT. L. II. Eleg. VII. v. 76. p. 116. edit. *Amstelod.* 1702. in 4. illum in officina aldina, multos scriptores bonos, malo mangonio interpolasse, ait. Conf. L. III. Eleg. IIII. v. 25. p. 234. L. III. Eleg. VII. v. 16. p. 257.

C. VALERII CATVLLI, vitam, haud ita pridem viri tres, inter Italos doctissimi, descriptam dederunt. Joannes nimirum Antonius Vulpius, cuius *vita* CATVLLI, *cum veterum testimoniis de* CATVLLO, *&* *diatriba de metris* CATVLLI, praemissa est CATVLLO *cum* J. A. Vulpii *Commentario locupletissimo*, *Patauii excudit Jos. Cominus* 1737. in fol. minor. form. Secundus est Jo. Franc. Corradini de Allio, qui edidit C. VALERIVM CATVLLVM *in integrum restitutum ex Manuscripto*, *nuper* Romae *reperto*, *& ex* gallicano, patauino, mediolanensi, romano, Zanchi, Maffei, Scaligeri, Achillis Vossii *& aliorum*, *critice* J. F. Corradini de Allio *in interpretes veteres*, *recentioresque grammaticos*, *chronologos*, *etymologos*, *lexicographos*, *cum vita poetae nondum edita*, *Venet.* 1738. in fol. min. Tertius Phil. Argelati *vitam* CATVLLI sermone hetrusco conscriptam, praefixit CATVLLI *carminibus*, in *Corpore veterum poetar. latinar. cum versione* hetrusca Parmindi ibichensis, *Pastoris* Arcadis, *editis* T. XXI. *Mediolan.* 1740. in 4. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* Tom. I. L. I. Cap. V. p. 51 sqq. T. II. p. 67 sqq. Jo. Nicol. Funccii *de virili aetate lat. linguae Tractat.* P. I. Cap. III. §. 11 sqq. p. 174 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 81 sqq. Gottfr. Ephr. Müllers *historisch-critische Einleitung zu nöthiger Kenntnis und nützlichen Gebrauche der alten lateinischen Schriftsteller* T. II. Cap. V. p. 193 sqq. 237 sqq. 260 sqq. 284 sqq. 294 sqq. P. Baile *Dictionaire* T. I. p. 815 sqq.

De ALBIO TIBVLLO, Equite & poeta romano, prae aliis legi merentur Christoph. Frider. Ayrmanni

vita ALBII TIBVLLI, *Equitis* romani, *poetarumque elegiacorum Principis*, *poematum eius enarrationi*, *temporumque*, *quibus ille vixit*, *ac* Messalae *in primis vitae rerumque gestarum illustrationi inseruiens. Viteb. ex officina gerdesiana* 1719. in 8. Filippo Argelati *vita di* ALBIO TIBVLLO l. cit. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth.* Tom. I. L. I. Cap. XIIII. p. 256 sqq. Tom. II. p. 349 sqq. Jo. Nicol. Funccii l. cit. §. VII sqq. p. 186 sqq. Adr. Baillet l. cit. p. 238 sqq. Gottfr. Ephr. Müller l. cit. p. 204 sqq. p. 247 sqq. p. 271 sqq. p. 296 sqq.

Res, quae ad SEXTVM AVRELIVM PROPERTIVM pertinent, inter alios exposuit Thaddaeus Donnola J. C. Hispellas in *percuriosa dissert.* quam conscripsit *de patria* SEX. AVRELII PROPERTII *poetae, in qua cum nonnulla de* Hispelli *antiquitate tum multa alia scitu digna enodantur & explicantur, Fulgineae* 1629. in 4. Ob insignem raritatem Henricus Leonardus Schurzfleischius *denuo edidit, prolegomenis & Annotationibus auxit & indices adiecit Vitembergae formis creusigianis* 1713. in 8. Gillet de Moivre *Vie de* PROPERCE *Chevalier* romain, *& la traduction en prose & en vers* François *de ce qu'il y a de plus interessant dans ses poësies*, *avec des remarques & l'histoire des principaux evenemens de son siécle*, *qui ont rapport à ses Ouvrages. à Paris chez André Cailleau* 1746. in 12. Conf. Filippo Argelati *Vita di* SESTO AVRELIO PROPERZIO l. cit. T. XXII. *Mediolan.* 1743. in 4. Jo. Alb. Fabricii l. cit. Tom. I. L. I. Cap. XIIII. p. 257 sqq. Tom. II. p. 352 sqq. Jo. Nicol. Funcii l. cit. §. X sqq. p. 193 sqq. Adr. Baillet l. cit. pag. 215 sqq. Gottfr. Ephraim. Müller. l. cit. p. 217 sqq. p. 253 sqq. p. 276 sqq. p. 284 sqq. p. 296 sqq.

CXXCVIIII.

CXXCVIIII.

P. TERENTII *aphri comicorum elegantissimi* Comedie a Guidone Juuenale viro perquam litterato familiariter explanate : & ab Jodoco Badio ascensio vna cum explanationibus rursum annotate atque recognite ; cumque eiusdem Ascensii prenotamentis atque annotamentis suis locis adhibitis quam accuratissime venundant impresse. in 4. form. maior. folior. 199.

Insignis istius editionis raritas, ex eo colligi poterit, quod neque Jo. Alb. Fabricius, neque Michael. Maittaire, nec Arnoldus Henric. Westerhouius, qui, si recte posuimus calculum, 248. editiones enumerauit, memorata fuit. Litteris illa gothicis exscripta est; Tituli verbis subiectum est insigne, sine dubio Bibliopolae, his circumscriptis verbis: DEVM. TIME. PAVPERES. SVSTINE. MEMENTO. FINIS. MARTIN BOILLON. In fine codicis haec leguntur verba: PVBLIII (Publii) TERENTII aphri *comicorum elegantissimi comedie a* Guidone Juuenale *viro perquam litterato familiariter explanate: & ab* Jodoco Badio ascensio: *vna cum explanationibus suis locis adhibitis rursum annotate atque recognite: solerti cura castigate: impensaque non leui per egregium virum* Steph. Baland *caracteribus mandate. Anno ab incarnatione domini M. CCCCC. VI.* (1506) *die XXV. Augusti. Finiunt feliciter.* Ex his verbis adparet librum *Lugduni* esse impressum, quoniam Mich. Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. II. p. 145. Stephanum Baland inter vrbis lugdunensis refert typographos. In epistola Jodoci Badii, ad magistrum Herueum Besiuum, *iureconsultum & litteris eruditissimum*, scripta *ex illustri* parrhysiorum *gymnasio ad Kalendas Januar.* 1501. elucidamenta sua, Lugduni, eo animo collecta scribit, vt in vernaculam Gallorum linguam conuertantur.

De

De GVIDONE JVVENALE *interprete* TERENTII, ex ſententia Henrici Loriti, *haud ſatis idoneo* vid. Symphorian. Champerii lib. *de viris illuſtribus nec non praeclaris totius* Galliae *ſcriptoribus* fol. 123. edit. *Lugduni* 1507. in 4. impreſſae, vbi hoc eius exſtat elogium: GVIDO JVVENALIS *patria* Cenomanus *vir vndecunque doctiſſimus*, *ſacrarum litterarum ſtudioſus*, *humanitatis ſtudia percallens*, *metro exercitatus & proſa*, *multo tempore bonas litteras*, *in* pariſienſi *gymnaſio gratis docuit*. *Sed poſtmodum omnibus mundanis peſſumdatis*, *habitum monaſticum in coenobio* S. Benedicti *haud procul a ciuitate* bituricenſi *adſumſit*, *vbi paucis elapſis diebus*, *in Abbatem*, *ob vitae probitatem electus eſt*. *Verbum Dei feruenter & publice praedicauit*, *ſed immatura mors illum abſtulit*. Variis ſcriptis & latino, & vernaculo Gallorum ſermone, editis inclaruit. Conf. Joſ. Simleri *Bibliotheca* p. 251. Antoine du Verdier *Bibliotheque de* France, *Lyon*, 1585. in fol. p. 533. Franc. la Croix du Maine *Bibliotheque de* France *Paris* 1584. in fol. p. 135. Anton. Poſſeuini *Apparat. ſacer* Tom. I. p. 603. vbi illum *philoſophum ac theologum* pariſienſem, & *monachum* cluniacenſem adpellat; die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. I. p. 235 ſqq.

Auctores veteres, qui vitam P. TERENTII Afri, litteris conſignarunt, collegit, notis illuſtrauit, & editioni TERENTII *Hag. Comitum* 1726. II. Tom. in 4. emiſſae, praemiſit Arn. Henric. Weſterhouius Tom. I. p. XXVII. ſqq. Cum iis coniungi poterunt Caſpar. Sagittarii *Commentatio de vita & ſcriptis* TERENTII, quae cum eiusd. *Commentat. de vita*, *ſcriptis*, *editionibus*, *interpretibus*, *lectione & imitatione* Plauti & Ciceronis. *Altenb. ap. Georg. Conr. Rüger* 1671. in 8. prodiit. Filippo Argelati *vita di* PVBLIO TERENZIO in *Corpore poetar. latinor. cum verſione* hetruſca *editor*. Tom. XVIIII. *Mediolani* 1740. in 4. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. latin.* Tom. I. L. I.

Cap. III.

Cap. III. p. 29 sqq. Tom. II. p. 27 sqq. Jo. Nicol. Funccii *de adolescentia lat. linguae Tract. Marburg.* 1720. in 4. Cap. III. §. XXIIX sqq. p. 135 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 36. sqq. Gottfr. Ephr. Mullers *Einleitung zu nöthiger Kenntnis und nützlichen Gebrauche der alten latein. Schriftsteller* Tom. II. Cap. III. p. 107 seqq. Eminentissimi Cardinalis QVIRINI *specimen variae litteraturae* brixiensis P. I. p. 50 seqq. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dr. Tom. I. p. 234 sqq. 245 sqq. 253 sqq. 260 sqq. 267 sqq. *Analecta litterar. de libris rar.* p. 944 sqq. vbi partim de TERENTII *vita* exponitur, partim variae *comoediarum* quas conscripsit, recensentur editiones.

CXC.

LVDOVICI BIGI PICTORII, *Ferrariensis* Opusculorum Christianorum, libri tres eloquentissimi sanctissimique. Quorum Primus Jo. Francisco Pico, Mirandulae domino, & Concordiae comiti, Secundus Alberto Pio, Carporum Principi, Tertius vero Guidoni Vbaldo, Vrbinatum Duci dicatus est. PONTII PAVLINI Carmen Jambicum Christianam pietatem commendans.

L. B. C.

Paruum opus est, sed forte sua breuitate putabis
Grandius e terris sternit ad astra viam.

in 4. folior. 63.

Omnia LVDOVICI BIGI PICTORII ferrariensis, poetae, illa aetate celeberrimi, opuscula esse paullo rariora, diximus in *Analectis litterar. de libris rarior.*

rior. p. 685 seqq. vbi p. 687 seqq. hanc *opusculorum christianorum* editionem in censum librorum rariorum retulimus. Cum autem tunc temporis librum nondum vidissemus, eiusque titulus e Niceroni *Memoires* Tom. XXXIIX. p. 273. mutilus, a nobis exscriptus esset, nos operae pretium facturos existimamus, si adcuratiorem istius libri, heic exhiberemus recensionem. Illius editionem curauit Beatus Rhenanus, & dicauit Arnoldo *gentili suo.* In epistola *ex* Heluetо *K. Decemb.* 1508. scripta, haec in laudem LVDOVICI BIGI PICTORII prolata leguntur: — *cuncta quae christianum hominem perdecent, ita caste, ita terse, suauissimis numeris suis constrinxit, vt extra omnem poetarum aleam, poni mereatur, idque* marullianum *de eo conuenientissime dici possit:*

Hanc si quis inter ceteros locat vates
Onerat quam honorat verius.

Epistolam excipit *index carminum*, quae per omnes tres libros reperiuntur. Sunt illa numero LXV. *Epigrammata* vero, *epitaphia*, & *disticha*, libro III. passim inserta, singula non numerata fuerunt. *Meditatio in orationem dominicam*, & *hymnus in beatam virginem*, quae L. II. fol. 28.& 29. leguntur, sine dubio eadem sunt, quae seorsum cum *precatione ad Christum Dei filium*, prodiere *Venet.* 1502. in 4. vid. *Analecta litteraria* p. 687. *Supplicatio*, *singulis diebus, aute crucifixum*, *dicenda*, fol. 60. conspicua L. III. oratione soluta conscripta est. Exstat eodem L. III. carmen fol. 55. b. sqq. e quo colligimus, BIGVM ingrauescente aetate poenituisse, quod iuuenis *amorum libros* conscripserit. Carmen inscribitur hoc titulo: *Amatoria carmina non esse scribenda, in editionem* Candidae. (de qua vid. *Analecta litterar.* p. 686) vbi haec talia legimus:

Te tamen inprimis, & qui leget ista monemus,
Ne me imitans aliquod scribat amoris opus:
Poenitet hic caecam me consumsisse iuuentam:
Tamque diu summo displicuisse Deo

Nam

Nam quamuis ego coniugii ſpe ſemper amarim:
Et fuerit noſtro, nullus in igne dolus
Quin tamen interdum ratio ſuccumberet omnis
Senſibus: haud poteram continuiſſe ſatis
Quam melius vel chriſticolae miracula gentis
Vel patrum vitas concelebraſſe foret.
Scilicet haud cuiquam vatum: niſi cantet amores:
Fama datur nigros effugitura rogos:
Heu quam ſtulta nouos tenet aſſuetudo poetas
Concinitur primo carmine ſemper amor &c.

In tranſitu quaſi, heic etiam memorare licebit, quod nonnulla LVDOVICI BIGI *epigrammata* in Tomo I. *Paſquillorum*, *Eleutheropoli* 1544. in 8. legantur & quidem p. 73. *in Hypocritam, ad* Homerum & p. 95. Romana *venalis*, & Romae *luxus*.

PONTII PAVLLINI *carmini iambico*, praemiſit Beatus Rhenanus epiſtolam ad Jacobum Fullonium, *ex* Argentoraco *curſim Idib. Januar. anno a Chriſto nato* 1509. ſcriptam. Fuit MEROPIVS PONTIVS ANICIVS PAVLLINVS, patria burdegalenſis, epiſcopus nolanus in Campania hetruſca, Decimo Magno Auſonio, vt Plinii verbo vtamur, *iuratiſſimus* amicus, anno 431. defunctus. Scripſit *carmen* illud ad Auſonium, cum adhuc in Hiſpania viueret, religioni deditus chriſtianae, adſiduiſque litteris Auſonii prouocaretur, vt in patriam rediret. *Opera* eius plus vice ſimplici, in lucem edita fuerunt, quibus & editores vitam praemiſerunt. Franciſci Sacchini *vita* S. PAVLLINI, *ex ipſius ſancti ſcriptis, & veterum elogiis concinnata*, ab Heriberto Rosweido, *operum* PAVLLINI, editioni *antwerpienſi* 1622. in fol. praemiſſa, & poſtea inſerta fuit, *cum notis* Danielis Papebrochii, & *Adpendice; de tribus* PAVLLINIS, Nolae *Epiſcopis ſanctis*, *Actis Sanctorum* antuerpienſ. Tom. IIII. *menſ. Junii* p. 202 ſqq. Eodem loco p. 198. reperitur Vranii *Prebyteri epiſtola, de Obitu* S. PAVLLINI, *ad* Pacatum, *e MS.* trecenſi *edita*, *a* Petro Franciſc. Chifletio, *& cum aliis MSS.* conla-

conlata, cum notis Daniel. Papebrochii. Inseruit quoque Laurentius Surius *Vitis Sanctorum* ad d. 22. Jun. p. 285. Petri Franc. Chifletii PAVLLINVS *illustratus, siue adpendix ad opera & res gestas* S. PAVLLINI, nolani, prodiit *Diuione typis Philibert Chavance* 1662. in 4. Cum Joan. Baptista Brunus, S. PONTII MEROPII PAVLLINI, nolani *Episcopi, Opera, digesta in duos Tomos, secundum ordinem temporum, nunc primum disposita, & ad MSS. codices* gallicanos, italicos, anglicanos, belgicos, *atque ad editiones antiquiores emendata & aucta, nec non variorum notis illustrata, Paris. apud Jo. Couterot & Ludou. Guerin* 1685. in 4. in lucem emitteret, nonsolum Tom. I. in praefatione, varias *operum* PAVLLINI editiones recensuit, sed etiam Tom. II. varia PAVLLINI *elogia*, e variis scriptoribus, collecta, Vranii *epistolam, vitam* PAVLLINI a Franc. Sacchino conscriptam, & VII. *Dissertationes, ad eius, & operum historiam spectantes* adiecit. Reperiuntur etiam in Ludouici Ant. Muratorii *Anecdotis, Mediol.* 1697. in 4. Tom. I. p. 157 sqq. *quinque Dissertationes de* S. PAVLLINI *dignitatibus; de* S. PAVLLINO Campaniae *consulari; de reliquis* S. PAVLLINI *gestis; de tempore suscepti a* S. PAVLLINO *episcopatus; & de aedificiis* Nolae *a* S. PAVLLINO *conditis.* Cum his conf. poterunt Scriptores a Jo. Alb. Fabricio in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. XV. p. 606 sqq. citati, Anton. Posseuini *apparat. sacer* Tom. III. p. 15 sqq. Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. ecclesiastic.* p. 240 sqq. Olai Borrichii *Dissertat. II. de poetis latinis* p. 74. Polycarp. Leyseri *Historia poetarum & poematum medii aeui* p. 53 sqq. Andr. Christian. Eschenbach *Dissertat. de poetis christianis sacris* Sect. II. §. XI. inter *Dissertation. academicas* iunctim *Norimb.* 1705. editas, p. 101 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. III. P. I. p. 413 seqq.

Sed iam e diuerticulo isto, in viam, & ad nostram editionem reuertimur. Adiecit illi coronidis loco, typographus hoc epistolion:

Mat-

Matthias Schürerius Heluetensis *Studiosis Sal. Mos fuit apud priscos, minime ignobiles, strenas aut xeniola Calendis Januariis pro foelici ineuntis anni auspicio quotannis, amicis missitare, quod tum ex hystoriographorum, tum poetarum monumentis notissimum est. Ego itaque cum erga studiosos omnes quam optime affectus sim, Haec christiana* BIGI *carmina bonarum litterarum sectatoribus velut pro strena, aut (vt vulgi more loquar) natalitio donario emisi. Vos grati estote, & bene valete, semper quae meliora sunt sequentes. Ex* Argentoraco.

Haec Christiana LVDOVICI BIGI *opuscula stamneis calamis* Argentoraci *emendatissime exscripta sunt. Decimo sexto K. Februar. Anno a Natali christiano. M. D. VIIII.* (1509) *Inuicto Caesare* Maximiliano. *P. F. Aug. Romani imperii Habenas moderante.* Conf. Mich. Maittaire *Annales typograph.* Tom. II. p. 197.

CXCI.

THEODOLVS cum Commentario, in 4. folior. 65.

Quis THEODVLVS, siue THEODOLVS, vt in nostro exemplari, litteris romanis impresso, legitur, fuerit, nondum constat. Sunt qui cum Honorio, augustodunensi L. III. *de Scriptor. eccles.* Cap. XIII. p. 86. edit. Jo. Alb. Fabricii, Sigeberto, gemblacensi *de Scriptor. eccles.* Cap. CXXXIIII. p. 108. Guilielm. Caue in *histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 368. Casimir. Oudino in *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. II. col. 480. Polycarp. Leysero in *historia poetarum & poematum medii aeui* p. 293. Christian. Schoettgenio in *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XVIIII. p. 653. THEODVLVM, natione fuisse Italum statuunt, qui Athenis, studiis

litterarum operam dederit, & ibidem, ad Episcopi dignitatem peruenerit. Cum gentiles & christianos disputantes audierit, illum vtriusque partis collegisse rationes, & in illud opus, quod *eglogam* siue *eclogam* vocauit, contulisse memorant. Alii contra, vt Joan. Trithemius *de Scriptor. eccles.* Cap. CLXXXV. p. 52. Sixtus, senensis, in *Biblioth. sancta* L. IIII. p. 306. Anton. Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. III. p. 206. Andr. Christian. Eschenbach in Dissert. *de poetis christianis sacris* Sect. II. §. XXIII. l. cit. p. 114. Presbyterum & Episcopum Coelesyriae illum fuisse adfirmant. Sed illos errasse, ex eo satis dilucide adparet, quod Honorius, augustodunensis L. II. Cap. XC. Theodorum, quem Gennadius cap. XCI. THEODVLVM adpellat, Presbyterum & Episcopum in Coelesyria, a THEODVLO, de quo heic agitur, disertis verbis distinguit. Conf. Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. V. Cap. XLV. p. 546. Jo. Henr. Leichii *Annal. typogr.* lipsiens. p. 65. not. x). Qua ratione Anton. Posseuinus, mira plane oscitantia, ex vno scriptore tres fecerit, diuersos, quorum duos priores Theodoros vocat, iam animaduertit Guil. Caue l. cit. Refert Christian. Schoettgenius l. cit. ex Anton. Sanderi *Biblioth.* belgica *MSta* I. p. 139. quod in codice quodam MSto. Joannes Chrysostomus, hoc opus composuisse legatur, qui vt adrogantiam vitaret, adsumto THEODVLI nomine opus euulgauerit. Eadem plane leguntur, in *Commentario* editioni, quam recensemus adiecto, vbi fol. I. haec verba oculis se obiiciunt: *Caussa efficiens est pene ignota. dicunt tamen aliqui quod* THEODOLVS *ipsum composuit. Alii dicunt quod* Joannes Chrysostomus *doctor Theologus eminentis scientiae. Alii dicunt aliter. Sed super hoc non est curandum multum. Et ego credo quod* THEODOLVS *non sit proprium nomen auctoris: sed nomen noniter inuentum & fictum, secundum proprietatem rei & materie: sicut in comediis* dauus *quasi* dans vana. *Causa finalis est vt videatur qualiter a pseudo praedicatoribus*

bus & peruersis hominibus, veritas ipsa saepe criminetur: tamen ipsa vincit falsitatem. Ex quo patet vtilitas operis. Hortamur enim in isto libello amare veritatem & fugere falsitatem & mendacium: & credere quod falsitas a veritate superatur. —— *Titulus est talis.* Incipit liber vel aegloga THEODOLI. *Et iste Titulus innuit quod* THEODOLVS *sit nomen auctoris. Vel dicatur sic. Incipit* THEODOLVS *vt* THEODOLVS *sit nomen huius* aegloge: *ficut* eunuchus *nomen vnius comoediae: sicut etiam tragoedie propriis nominibus nominantur: sicut etiam intitulatur quaelibet* egloga Virgilii. *Dicitur autem* THEODVLVS, *a* theos *quod est* deus, & dolus doli; *quia in in hac* aegloga, *agitur de veritate, quae est ipsemet deus: deus est prima veritas. & de dolo i. falsitate. Et pro latiori declaratione sciendum est, quod* aegloga *dicitur esse vana descriptio buccolicorum: vt est materia humilis, mores predicans, per introductionem rusticarum personarum, vt pastorum, & dicitur ab* egle, *quod est* capra: & logos sermo, *quasi sermo caprinus. i. humilis: vel quia a capris & talibus ruralibus possessionibus talis sermo sumitur.* Auctorem *Eclogae*, quisquis ille demum fuerit, ad poetas Seculi X. referendum esse, cum Guil. Caue & Jo. Alb. Fabricio, in notis ad Trithemii l. cit. ideo existimat Polycarp. Leyserus, l. cit quod hexametris rhythmicis, siue leoninis *ecloga* sit conscripta. Ad seculum VI. autem THEODVLVS relatus fuit ab Olao Borrichio Diss. II: *de poetis latin.* p. 81. Inchoatur *ecloga* hac ratione:

Aethiopum *terras, iam feruida torruit aestas*
In cancro solis dum voluitur aureus axis
Compuleratque suas tilie sub vmbra capellas
Natus ab Athenis *pastor cognomine* pseustis &c.

Personae colloquentes sunt, Pseustis, Alithia, Pronesis.

Quod ad *commentarium* adtinet, illum ab homine barbaro, qui prima grammaticae neglexerit rudimen-

 ta,

ta, compilatum esse, particula a nobis excerpta, lectores docere poterit. Quis ille fuerit, dicere non sustinemus. Multos enim, in THEODVLI *eclogam, commentarios* conscripsisse, ipse memorat *commentarii* auctor anonymus, cum hac ratione illum inchoat: *Multi licet magno excellenti ingenio viri ad praesentis libelli expositionem, se applicauerunt, tamen haud iniuria labor iste quem aggredior superuacuus atque superfluus videbitur* &c. Eminet inter commentatores Bernardus Siluestris, Clericus traiectinus, circa annum 1110. clarus, cuius mentionem faciunt Sigebert. gemblacensis Cap. CLXVIIII. p. 114. Anton. Posseuinus Tom. I. *Apparat. sacr.* p. 229. Casimir. Oudinus in *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. II. col. 1006. Caspar. Burmannus in Traiecto *erudito, Traiecti ad Rhen.* 1738. in 4. pag. 25 seqq. vbi etiam varias bibliothecas nominat, in quibus Bernardi *commentarius* MS. adseruatur. Stephanum praeterea Patringtonum siue Petringtonum, eboracensem, Theologiae Doctorem oxoniensem, & monachum carmelitanum, *Commentarium* in THEODVLI *eclogam* scripsisse, testantur scriptores, quos produxit Christ. Schoettgenius l. cit. pag. 592. Is ipse Stephanus Patringtonus est, quem Jo. Lelandus in *Commentar. de Scriptor.* britannicis P. II. Cap. DXIIII. p. 429 seqq. Patrendunum, & Anton. Posseuinus in *Apparat. Sacr.* Tom. III. pag. 249. Christophor. Hendreich in *Pandect.* brandeburg. p. 193. & Polycarp. Leyserus l. cit. p. 299. Stephanum anglicum nominant, & *commentarium* in THEODVLI *eclogam* conscripsisse perhibent. *Commentarium* in THEODVLI *eclogam*, ab Anonymo confectum, in bibliotheca Academiae Juliae MS. exstare, memorat Polyc. Leyserus l. cit. qui a nostro diuersus videtur, quod diuersum illius sit initium. Etsi plures THEODVLI inueniantur editiones, omnes tamen hodie rariores sunt, propterea quod seculo XV. ad finem vergente, & initio seculi XVI. impressae fuerunt. Recenset illas Christ.

Schoett-

Schoettgerius l. cit. Nostra, quae sine die, vt aiunt, & consule, in lucem exiit, inter illas, locum non invenit. Inseruit *eclogam* etiam M. H. G. quae litterae designant Melchiorem Haiminsfeldum Goldastum, *manuali biblico, Francof.* 1620. edito p. 22 sqq. quam editionem, cum codice MS. academiae Juliae contulit Leyserus l. cit. p. 296 sqq.

CXCII.

VALERIVS MAXIMVS, cum commento Oliverii Arzignanensis Vicentini, in fol. folior. 209.

Praemittitur editioni, cuius iam mentio facta fuit, in den *Merkwürdigk. der königl. Bibliotb. zu* Dr. Tom. III. p. 114. Petri Bruti, episcopi catharensis *epistola, ad* Oliuerium *suum Oratorem clarissimum*, & huius ad Petrum de Brutis *epistola* dedicatoria. Illas excipit *index auctorum*, quibus in *commentario*, Oliverius vsus fuit, *compendiosa vita* VALERII MAXIMI, & *rubricae libri* VALERII MAXIMI. In fine leguntur haec typographi verba: *Opus* VALERII MAXIMI *cum noua ac praeclara* Oliuerii Arzignanensis *viri praestantissimi examinata interpretatione: impressum* Venetiis *accuratissime per* Albertinum Vercellensem *anno nostri saluatoris M. CCCCC.* (1500) *die V. mensis iulii.* Quod ad exempla adtinet XXIIII. quae communi, & quasi peruulgata opinione, a Manucio primum reperta dicuntur, illa in hac editione desiderantur. Istam autem inuentionis gloriam perperam Manucio tribui, iam ostendimus in *Analectis litterar. de libris rarior.* p. 1020. VALERIVM MAXIMVM, *cum* Oliuerii arzignanensis *commentario*, post editionem *venetam* 1488. in fol. saepius lucem vidisse monuit Joan. Alb. Fabricius in *Bibliothec. latin.* L. II. Cap. V. p. 333. Conf. *Bibliothec. med. & infim. Latinit.* L. XIIII. p. 476.

CXCIII.

VALERII MAXIMI Moralium Exemplorum Libri Nouem, Summa Diligentia castigati, Ac fidelissimis eruditissimorum virorum Oliuerii. f. Arzignanensis, Jodocique Badii Ascensii commentariis enarrati, Quibus addita sunt quatuor & viginti exempla, nuper aldi Manutii industria inventa, eiusdem Ascensii commentariis exornata. Cum duplici Indice, Altero quidem capitum, altero vero eorum quae toto opere notatu digna visa sunt. Insunt praeterea Theophili Viri Eruditissimi Perutiles Lucubrationes, quae tibi non mediocri erunt (si huius autoris virtutes optime nosse volueris) adiumento, Adiunctis etiam autoritatibus Liuii, Justini, Plutarchi, Dionysii & multorum aliorum illustrium historiographorum, quae in aliis deerant. *Venetiis M. D. LVIII.* (1558) in fol. folior. 222. si praemiss. indices folior. 16. exceperis.

Quid in editione nitida, quae raro occurrit, praestitum fuerit, lectores, titulus prolixus, satis superque docere poterit. Patria Oliuerius fuit vicentinus, litterasque humaniores Venetiis docuit. Jacobus Leonicenus, quem *spirituali quadam necessitudine* sibi coniunctum, ait, auctor ei fuit, vt commentarium, in VALERIVM MAXIMVM conscriberet. Cum enim editio VALERII MAXIMI in lucem exiret, quae in titulo Omniboni Leoniceni *commentariis illustrata* dicebatur, Jacobus Leonicenus, filius, id admodum aegre tulit, & Oliuerio persuasit, vt boni viri, gratique discipuli officium tueretur, & praeceptorem suum, quo posset studio vindicaret, & a turpissima, qua commaculatus fuerat, nota liberaret. Fuerunt autem

tem Pallacini cuiusdam imperiti hominis *nugae*, a Calphurnio, nonsolum damnatae, sed cum eius correctioni traderentur, ita reiectae, vt diceret, *se malle noua componere, quam tam mendosa corrigere.* Nihilominus tamen impressores ex auaritia adducti, Omnibono illas *nugas* adscribere ausi fuerant, *vt eius auctoritate venalior fieret ac pretiosior editio.* Haec omnia nos docuit ipse Oliuerius arzignanensis, qui ea, in *epistola* dedicatoria ad Petrum de Brutis, episcopum catharensem, refert. Quis Theophilus *vir* ille *eruditissimus* fuerit, cuius *lucubrationes*, in nostra editione reperiuntur, nos cum auctore der *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dr. Tom. III. p. 115. ignorare fatemur. Quisquis ille fuerit, mirifice eum depexum dedit Antonius Lenas, in editione VALERII MAX. quae hoc prodiit titulo: *Nicolaus Gorgonzola.* VALERII MAXIMI *Opus cum interprete* Oliverio: *& paucis annotationibus: quas* Arcadicus *ille sub* Theophili *nomine marginibus inscripsit. Id* Antonius Lenas *praeclarae indolis adolescens recognouit. eo videlicet consilio; vt per eam occasionem bicipitis illius monstri latratus: & plus quam cerbeream rabiem coerceret: sed Praeceptoris modestiae obtemperans ab incepto destitit: grauitate vindictae praesentem lenitatem compensaturus. In quo quidem opere si quae memoratu digna facile inuenire cupis: Index quem* Franciscus Puteolanus *excogitauerat, sine vllo errore commonstrabit. Accedit & alter index vocabulorum, qui in proxima editione promissus non prostat. Vale lector. Mediolani* 1508. in fol. folior. 224. Multis sane & acerbissimis in ista editione, Theophilum conuiciis petit, & illum plus vna vice *asinum* adpellat *arcadicum.* Vid. die *Merkwürdigk. der koenigl. Bibliotb. zu* Dresden l. cit. Editioni nostrae, typographus quidem nomen suum non adposuit, sed illam apud Joan Mariam Bonellum, in lucem exiisse, certissime nobis persuademus, cum litterarum characteres, iis simillimi sunt, qui in Terentio, Virgilio, aliis-

que auctoribus, in eadem officina typographica excusis, conspiciuntur.

CXCIIII.

Epitomata super nouem libros VALERII MAXIMI de dictis factisque memorabilibus diligenter & accurate a Mgro. JOHANNE HONORIO *Cubitensi* recollecta.

Epigramma Magistri Andree Fabani Landauiensis ad Candidum Lectorem.

Vt datur hybleis apibus laus multa laboris
Cum stipant densis aurea mella fauis
Cum repetunt vernis redolentia floribus arua
Condere celestis cum iuuat artis opus
Sic age: ne dubites; pigeat nec; candide lector
Huic operi eternum contribuisse decus.
Hic labor & studium patet: hic agitatio mentis
Hic viget historie non moriturus honos.
Nectareos docti pressit quos cura magistri
Gustabit succos: hicque peritus eris.

in 4. folior. 62. & index folior. 6.

Quis JOANNES iste HONORIVS, cubitensis, siue, vt ipse nonnunquam scripsit JOANNES HONORIVS CRISPVS, cubitensis fuerit, ignoramus. Quod seculo XV. ad finem inclinante, & initio seculi XVI, Lipsiae vixerit, antiquorum auctorum, Ciceronis, Horatii, Senecae, aliorumque testantur opera, quae tunc temporis a Jacobo Thanner, & Martino herbipolensi, impressa, eius potissimum studio correcta, & commentariis illustrata dicuntur. Conf. Joan. Henric. Leichii Dissert. *de origine & incrementis typographiae* lipsien-

lipsiensis, & *Annales typogr.* lipsien. passim. Quod igitur ille, in recentissima *lexici eruditorum* editione, non inuenerit locum, est omnino, quod valde miremur. VALERIVM MAXIMVM, in Epitomen, redactum, dicauit Vrsino cracouiensi, *discipulo suo.* In fine libri haec leguntur: *Epitomata in* VALERII MAXIMI *libros nouem dictorum factorumque memorabilium diligenter, & accurate a Magistro* JOHANNE HONORIO Cubirensi *recollecta impressit* Liptzik *vir diligentissimus* Jacobus Abiegnus (Thanner) Herbipolensis *Anno salutis 1503.* Haec verba excipit *Rerum & verborum index.* Repetitam libri exstare editionem *Lipsiae per Jacob. Thanner* an. 1514. nos docuit Jo. Henr. Leichius in *Annal. typogr.* lipsiens. p. 81. not. c.)

CXCV.

PETRI RAMI, *Veromandui*, pro philosophica Parisiensis academiae disciplina oratio ad Carolum Lotharingum, Cardinalem. *Parisiis ex officina Ludouici Grandini, e regione gymnasii Rhemensis,* 1551. in 8. pp. 125.

In fine legitur: Parisiis *excudebat* Matthaeus David, *Quinto Kalend. Septemb.* 1551. Conqueritur PETRVS RAMVS, in *epistola* ad Carolum lotharingum, Lutetiae Parisiorum *in* Praelleorum *gymnasio, decimotertio Calend. Martii 1550. ante pascha*, scripta, quod ad decimum quintum Calend. Martii, cum prouocationis, (in qua delitescere cogitauerit) diem adcusator anteuertisset, & ad decimum tertium, denunciasset, coactus fuerit, subito in senatum venire, & colligere tam breui tempore, quae e tam multis voluminibus, in hac contentione, cum philosophiae aristotelicae defensoribus, occurrerant. Caussam, quam, in

hac oratione perorauit, ipsis, heic RAMI verbis, exponimus, quae leguntur p. 6 seqq. *Cum quatuordecim abbinc annis philosophiae studiis ac dialecticae in primis me totum magna animi alacritate dedissem, vt eius artis vsum veterum & philosophorum & oratorum exercitationibus tantopere celebratum nostris scholis restituerem, in illo animi ardore malum quendam Genium Academiae* parisiensi *& publicis eius commodis Deus quinto abbinc anno opposuit, a quo voluntas & cupiditas nostra, tam vehementer ad Academiam illustrandam inflammata mille modis turbaretur & vexaretur, & si permissum esset, extingueretur. Vexationis illius calamitates non repeto, sed Deo Optimo Maximo summas gratias habeo, quod illi malo Academiae Genio, bonum Genium & contrarium ad me sustentandum, subleuandum, miseriisque illis omnibus liberandum* Carolum Lotharingum Cardinalem *dederit. Ergo quarto abbinc anno ad institutum philosophiae laborem redii, omniaque deinde consequuta tempora, in illo studio posui, & poetis, oratoribus, philosophis, omnisque generis authoribus & scriptoribus publice declarandis & explicandis vsum Dialecticae quantumcunque acerrimis ac perpetuis vigiliis assequi potui, tantum docui & demonstraui. Interim malus ille Genius, vel turbandis rebus aliis impeditus, vel nondum satis idoneum nostri vexandi instrumentum nactus, quietos nos esse finit. Quarto tandem hoc anno publicae authoritatis quendam pugiunculum nescio quibus suis artibus adeptus furere in nos rursus incipit. Adolescentulum audacem magnae dignitatis insignibus & viribus elatum & superbum, voluntatis suae famulum & ministrum reperit, per quem nos confictis & commentitiis criminibus accusat, quod in philosophico studio non philosophos, sed contra leges academiae, pro philosophis poetas doceamus. Primum huic accusatori, alienae libidinis ministro supplicamus, quia nobis vehementer suspectus esset, ne, dum caussa nostra disceptaretur, sententiam de nobis diceret, neue idem nostrae caussae & accusator & disceptator esse vellet: reliquis deinde caeterorum*

rorum ordinum hominibus haec crimina ficta & falsa esse respondemus, legesque Academiae a nobis obseruari confirmamus, rogamusque vt gymnasium nostrum per probos & doctos homines visitetur, & de nostra disciplina quaeratur, vt falso crimine nos accusatos esse constaret, etsi quid a nobis humanitus offensum esset, vt nobis non modo non repugnantibus, sed optantibus emendaretur. Hoc die nil amplius actum est. Postridie malus ille Genius per iudicem illum ministrum suum & certos homines ex eodem sinu appositos, discipulos nostros nulla disquisitione prius habita, indicta caussa, nulla iudicii forma in suo & priuato cubiculo condemnat: publicis & scholis & sigillis & tabulis prohibet, omnibus denique Academiae muneribus & praemiis excludit & eiicit. Ab hac sententia tam noua discipuli nostri prouocant. Res prouocatione ex priuato iudicio in Julianense *philosophorum comitium deducitur. Illic duo capita deliberationis fuerunt, alterum de philosophici curriculi tempore, alterum de libris, de quo vtroque nulla inter nos erat dissensio. Itaque (credo quod minor in sacro loco nocendi vis malis Geniis inesset) vna omnium philosophorum voce discipuli nostri absoluuntur, dummodo praeceptor eorum iureiurando confirmaret libros Academiae legibus definitos a se praelectos esse: id iureiurando per eum confirmatur: sed tamen paulo post contra* Julianense *decretum nouis machinis in eodem illo domestico & familiari accusatoris & damnatoris nostri conciliabulo non discipuli vt antea, sed nos eorum magistri oppugnamur. Accusator enim per fraudem & falsam relationem duobus publicae deliberationis capitibus de suo tertium addit, de forma legendi: nosque hac suppostitia relationem quasi legitimam legendi formam violassemus, tristi quodam supplicis traductionis genere damnamur, vt in publicis scholis disciplinam nostram ipsi detestemur & abnegemus, imposterumque iureiurando nil tale facturos esse confirmemus: ad discipulorum perfugium confugimus & vna prouocamus. Caussa igitur ad superiores Academiae ordines secunda prouocatione deuoluitur.*

Hic

Hic cum nos euitandi tumultus caussa absentes ex scripto caussam dixissemus, & accusator & accusatoris ministri per illum Genium impulsi, quamuis nostris duabus apellationibus exclusi, tamen tertio iudicant & condemnant. Medici non liquere respondent, Jureconsulti scholas aperiri iubent, nec quicquam tot apellationibus interpositis adhuc pendentibus innouandum censent: primo Theologi quidem accusatori assentiuntur: deinde tamen ad consilium delectorum iudicum qui amplius cognoscant, remittunt. Accusator igitur tam turbulentis, tamque implicatis hominum sententiis elatus tertiae damnationis occasionem arripit, a qua cum ad delectos iudices venissemus, priores appellationes sequuti & discipuli & magistri prouocamus, & quarto supplicamus, ne accusator qui nos toties & accusasset, & tam iracunde damnasset, & tot appellationibus nostris reiectus nullum sibi in caussa nostra iudicii locum reliquisset, imposterum de nobis iudicaret. Quod cum mihi & ipse & eius quidam emissarii denegarent, ad illud oppressorum commune perfugium confugimus, a tanta violentia postremum magistri discipulique prouocamus. Habetis, Judices, quemadmodum in isto naufragio iactati, & quibus fluctibus poene obruti sumus. Vna appellationum, prouocationumque tabula adhuc sustentamur: atque, vt spero, si vestra nobis aequitas aspirabit, ad portum salui, & incolumes deducemur. Malus academiae Genius multis ministris abutitur, libidine, inuidia, ignorantia, falsa fama, impudentia, auaritia, hic libidinem & effraenatam cupiditatem adhibuit. Attamen de tam multarum damnationum iniuria, de tot appellationum iure nil mihi differendum putaui. Haec vos tacente me satis superque consideraturos existimaui, de re ipsa atque caussa potius & libentius disputabo. Pro discipulis nostris primum respondebo, deinde nostrae disciplinae rationes & firmamenta collocabo, eamque disciplinam quam sequimur, Academiae disciplinam esse demonstrabo &c. Conf. Niceron *Memoires* Tom. XIII. p. 273 sqq. Inserta fuit haec P. RAMI *oratio*, libro, cui titulus:

PETRI RAMI *Professoris regii & Audomari Talaei Collectanea, Praefationes, Epistolae, Orationes, Parisiis* 1577. in 8. it. *adiuncta* P. RAMI *vita, per* Joannem Thomam Freigium, *cum Testamento, eiusdem* Basilea, *pro* Aristotele *aduersus* Jacobum Schecium *comparatione,* Joan. Benae & Frid. Risneri *Orationibus. Marpurg.* 1599. in 8.

CXCVI.

PETRI RAMI *Regii Eloquentiae Philosophiaeque professoris* oratio, initio suae professionis habita, anno 1551. octauo Calend. Septemb. Ad Carolum Lotharingum Cardinalem. *Parisiis, Ex typographia Matthaei Dauidis, via amygdalina, ad Veritatis insigne.* 1551. in 8. pp. 35.

Et haec etiam *oratio,* nitidissime litteris, quas currentes vocant, impressa, in collectione memorata inuenitur. Tanto hominum concursu recitata fuit, vt multi, a multitudine paene fuerint oppressi. Ipse id testatur PETRVS RAMVS, in epistolio ad Cardinalem lotharingum, quod tale est:

Carolo Lotharingo Cardinali, *Mecoenati suo* PETRVS RAMVS S.

Mitto ad Te professionis nostrae praefationem, in tanta hominum frequentia habitam vt non modo de concione permulti pene exanimati subducti sint, sed ipsum oratorem ex tam multiplici tamque denso spiritu halituque orta rauis propemodum oppresserit. Itaque leges nonnulla quae duo millia hominum laudem tuae virtutis audientium, non audiuere. Vale.

Vitam PETRI RAMI plures exposuerunt, inter quos eminet Theophilus Banosius, qui edidit PETRI RAMI *Commentarium de religione christiana Libris IIII. Francof.* 1576. & 1577. in 8. cui RAMI *vitam* prae-

praemisit. Joannes Thomas Freigius, *vitam* RAMI adiecit eius *praelectionibus*, *in Orationes octo consulares*, *Basileae* 1574. & 1580. in 4. Inserta etiam fuit *Collectioni Collectaneorum*, *Praefationum* &c. quam supra memorauimus. Composuit praeterea RAMI *vitam* Nicolaus de Nancel, Trachyenus, quam euulgavit, cum *libro Declamationum*, *Paris. ex officina Cl. Morelli* 1599. in 8. edito. Cum his conf. meretur P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. III. p. 2424 sqq. Niceron *Memoires* l. cit. & Tom. XX. pag. 64. Error sine dubio typographicus est, cum is *orationem* posteriorem, quam memorauimus *Parisiis* 1557. editam esse scribit. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. III. p. 87. 168. 217. Mr. Gibert *Jugemens des Savans sur les auteurs qui ont traité de la rhetorique* P. II. p. 33 seqq. Jo. Launoii *de varia* Aristotelis *fortuna in academia* parisiensi *liber*, quem cum Jo. Jonsii *de historia peripatetica dissertatione*, & *schediasmate de varia* Aristotelis, *in scholis protestantium fortuna*, edidit Jo. Herm. ab Elswich *Viteb.* 1720. in 8. passim. Christianus Fridericus Lenzius *Historiam* PETRI RAMI, *Profess. regii* parisiensis, e cathedra philosophica lipsiensi, publice proposuit, & in lucem emisit *Lipsiae* 1715. in 4. Legi etiam poterunt Scaeuolae Sammarthani *Elogia* Gallorum *Seculo XVI. doctrina illustrium* L. II. p. 100 sqq. edit. *Isenac.* 1722. in 8. Paull. Freheri *Theatrum virorum eruditione claror.* p. 1467. Chr. Breithaupt *Dissertat. de tribus Logicae instauratoribus* RAMO, Verulamio, & Cartesio *Jen.* 1712. in 4. Peruulgata plerumque omnium est opinio, Jacobum Carpentarium, philosophum, parisiensem RAMO infensissimum, sicarios subornasse, qui P. RAMVM, in laniena parisiensi, e medio sustulerint. Omnia vero alia elucent, e *narratione*, quam *de cyclopica illa atque inaudita & execranda laniena quae facta est* Lutetiae, Aureliis, Lugduni, *& aliis in locis* Galliae, sub Carolo Rege VIIII. die, qui Bartholomaei nomine, in fastis, notatus erat, an.

Chr.

Chr. 1572. conſcripſit Joan. Guilielm a Bonheim Aſſeſſ. Camerae & poſtea Conſiliarius caeſar. qui Aureliis, omnia ipſe oculis percepit. Cum haec *narratio*, typis nondum fuerit vulgata, particulam iſtam e codice manu exarato, quem poſſidemus, heic adiicimus. Ita vero ille: *Quod ad Dominum* RAMVM *attinet, ita ſe res habet. is primum lytro 2000. coronatorum, vitam ſuam redemit, quos etiam perſoluit. Poſtea cum rex intellexiſſet,* RAMVM *nondum occiſum eſſe, expreſſe ſuis iniunxit, vt idem etiam interficeretur. Fuit is in aedibus ſuis occultatus, & ſe poſuerat inter funes lecti ſui & ſaccum ſtraminis. Nihilominus inuentus, miſerrime confoſſus & per feneſtram proiectus. Poſtea virilia ei exſecta, funibus cadauer per ciuitatem traxerunt, in aquam tandem proiecerunt: tertio die flumen eum ad littus pepulerat, vbi infantes* Iutetiani *cadauer virgis ceciderunt. Eius mors cum Domino* Carpentario *annunciaretur, quocum propter* Ariſtotelem, *ab altera parte impugnatum, ab altera vero defenſum, perpetua lis erat, lacrymas fundere coepit, indigne ferens, tam doctum virum, qui acumine ingenii praecellebat, & propter eruditionem vbique terrarum celebris erat, vita priuari. Fuere literae quaedam in muſeo* RAMI *inuentae, ex quibus, multa arcana, colligi poterant. Inter reliqua vero, quae habuit, etiam* Cuiacii *ſcripta reperta ſunt, quibus totum ſe euangelicum declarat, ita vt & de vita* Cuiacii *magnum ſit periculum. Varia quoque* RAMO, Lutetiae *affixa fuere epitaphia, in ſummam ſui ignominiam.* Iſta ſane narratio plane aduerſatur illi, quae reperitur in *Commentariis de ſtatu religionis & reipublicae in regno* Galliae, vbi P. IIII. Libr. X. fol. 42 b. PETRVS RAMVS, Jacobi Carpentarii, *aduerſarii, opera, a mactatoribus quibusdam, e cellula, in qua latitabat, extricatus, depenſa primum pecunia, acceptis aliquot vulneribus, e feneſtra deturbatus, ilibusque effuſis, anxiis ictibus enecatus dicitur.*

CXCVII.

CXCVII.

Poetarum famosiorum pluriumque celebratissimorum virorum OCTAVII CLEOPHILI, *Fanensis*, catalogus, elimatus cura Geor. Dottanii, Menigensis. in 4. folior. 21.

Versibus elegiacis opusculum conscriptum est, vbi poetas graecos & latinos celebriores, aliosque antiquitatis heroas, per somnium se vidisse fingit auctor. Alio nomine a scriptoribus nonnumquam excitatur, *de poetarum* nimirum *caetu*, *libellus*. Ita vero poema inchoatur:

Nox erat, & pleno fulgebat Cynthia *cornu*
Ibat & arctoo tardior vrsa polo
Fessaque iam multo resolutum membra sopore
Curarum domitrix ceperat alta quies.
Ecce vagans, tandem florentibus applicor oris
Aut fuit: aut vacue somnia mentis erant
Acrius geminis petit ethera verticibus mons
Menia sidonie *qua posuere manus*
Hic tibi bache *pater rauco sonat ere* Cytheron
Hic Helicone *sacri sunt tibi* Phebe *lares*
Hic habitant claris nimphe Libetrides *antris*
Hic est Pieridum Thespiadum*que domus*
Hic fons conspicuis vatum celeberrimus vndit
Gorgoneus *celeri quem pede fecit equus* &c.

Opusculo quidem neque typographi, neque loci, neque anni indicium additum est, illud tamen *Lipsiae a Martino herbipolensi* excusum esse, istius typographi insigne, in fine conspicuum, docet. Aliam exstare editionem, *Lipsiae* 1501. *per* eumdem *Martinum herbipolensem* impressam, Jo. Henric. Leichii *Annales typograph.* lipsiens. p. 79. testantur. Editio omnium sine dubio prima est, quam Cornel. a Beughem in *incunabulis Typographiae* p. 48. 1474. in 4. prodiisse scribit. Editio *parisiensis ex aedibus ascensianis, cum notis*

notis Badii 1503. memoratur in Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 165. In *Catalogo Bibliothecae tellerianae* p. 432. editionem *Paris* 1505. in 4. inuenimus. Libelli etiam editionem, *Basileae apud Frobenium* 1518. in lucem exiisse, prodit Iosias Simlerus in *Bibliotheca* p. 530. Floruit OCTAVIVS CLEOPHILVS, fanensis, Seculo XV. & in primis ea aetate, qua Petrus, Laurentius, & Julianus Medices vixerunt. Eos enim seculi sui fuisse Maecenates, his praedicat in poemate fol. 11. verbis:

Sed quamuis raros dent secula nostra poetas
Dant Mecenates secula nostra tamen
Temporis hoc vicium est non muneris: arma canenti
Innumere noto carmine dantur opes.
Munera non desunt: desunt qui munera sumant.
Viuit adhuc tuscis *regibus ordus eques*
Vrbs est tyrrhenas *inter celeberrima gentes*
Quam rapidus celeri perfluit amnis aqua
Alma virum tellus: qua non formosior alter
Splendidior toto non manet orbe locus.
Aurea marmorei tendunt super astra penates
Et tangunt nitidi sydera summa lares
Nobilis hec medica *generatus origine* petrus
Regna colit: tuscae *gentis & vrbis honos,*
Cosmus *erat genitor terra bene notus in omni*
Quo non immenso sanctior orbe fuit
Hic dum vita esset, sublimia templa Deorum
Et media celsos struxit in vrbe lares
Hic & cunctorum numerosa volumina vatum
Alta laudatas aede coegit opes
Quem morem instituit romana *primus in vrbe*
Pollio *temporibus magne poeta tuis*
Hic igitur multo donauit munere vates
Et doctis patulam prebuit vsque domum
Tandem suprema clausus pia lumina nocte
Ethereos inter possidet astra deos

Excedit patrem natus: vincitque parentis
Officium: vinci gaudet & ipse parens.
Ille sui aspiciens celo facta inclita nati
Sydereo grates soluit agitque Joui
Ergo iter ad superos patria sibi preparat arte
Natus: & humanas spernit & odit opes.
Hospitibus donat noua munera: donat egenis
Magnaque ab hoc patrius munera ciuis habet
Justicie cultor: verusque in crimine iudex
Antiquum excedit religione Numam.
Ocia amat: damnatque feri certamina martis
Sola habet hostilis quis cadat arma furor
Hic ergo est nostro Mecenas tempore: cuius
Doctiloquis domus est semper aperta viris
Etruscae *decus est & gloria gentis vterque*
Ortus & ethrusca *est alter & alter humo*
Pierios *vates pariter dilexit vterque*
Laudibus immensis dignus vterque cani
Vndique confugiunt ad Petri *limina vates*
Limina dirceo *nobilitata choro*
Huic etiam similes natos pia fata dederunt
Qui decus & mores osque parentis habent.
Laudatas fortis didicit Laurentius *artes*
Nec se desidiae luxuriaeue dedit
Doctus equi fodere eratis calcaribus armos
Marcia*que audaci bella ciere manu*
Doctus & aeripides cursu preuertere ceruos
Doctus & hirsutos figere primus apros
Hic etiam magni sectans vestigia patris
Diligit aonidum pieridum*que choros*
Tu quoque sacrarum studioso pectore iuli
Aere camenarum *numen & antra colis*
Priscorumque legis generosa poemata vatum
Et quicquid pulcri musa latina tulit.
Mitis in omne genus. sociosque benignus in omnes
Officio: patrum qui bene tendis iter &c.

Conf. Gerard. Joan. Vossius L. III. *de Historic. latinis* Cap. X. p. 739. vbi Cosmum Medicen 1464. Petrum

Petrum 1472. Julianum 1478. Laurentium autem 1492. mortuum esse adserit. CLEOPHILO praenomen fuerat FRANCISCI, quod autem deposuit, & OCTAVII, quo pater vsus fuerat, postea adsumsit. Multa reliquit scripta, cuius ipse catalogum dedit, in *epistola* quadam, *ad* Fanenses, anno 1490. scripta. Enumerant illa quoque Gerard. Jo. Vossius, & Jo. Simlerus ll. citt. Eminent, inter illa, *Faneis, siue de bello* fanensi, *& parta vrbi libertate* L. III. carmine heroico conscripti, & editi *Rom.* 1490. *Epistolas amorum, ad* Juliam, sub Bernardini Cillenii nomine Melchior Goldastus, inter *Catalecta* Ouidii *Francof.* 1610 in 8. edidit. Vero autem auctori FRANCISCO OCTAVIO (CLEOPHILO) vindicauit Janus Gruterus in *Delitiis poetar.* Italorum Tom. II. p. 136-145. Diem obiit OCTAVIVS CLEOPHILVS, ex veneno, quod ab vxoris patre, cum Medinae (Ciuita vecchia) commoraretur, illi propinatum fuerat, qui hac ratione, promissa illum dote, fraudare existimauerat, anno 1490. aetatis anno XLIII. Illius *vitam,* data, quod aiunt, opera conscripsit Franciscus Polyardus, quem in *eruditorum lexico* frustra quaesieris, fanensis, quae exstat in Joannis Fichardi *vitis illustr. Viror. Francof.* 1536. in 4. fol. 71 seqq. Conf. Scriptores supra citat. & Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. latinit.* L. XIIII. p. 438. Lilii Gregor. Gyraldi *Dialog. de poetis sui temporis* I. Tom. II. *Oper.* p. 386. vbi illum *suauem amatorem, nec illepidum*, nominat. Marcus autem Antonius Sabellicus, *de reparatione linguae latinae* Tom. IIII. *Operum* col. 331. edit. Coel. Secund. Curionis, *Basil.* 1560. in fol. *multum quidem ingenii in illo, sed amorum cantatorem, & ob id, minus celebrandum esse,* ait.

De editore haec adnotauit Joan. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & inf. Lat.* L. IIII. p. 187 sqq. Georgius Dottanus, Ostro-Francus *Professor Theologiae in Academia* Lipsiensi, *superstes adhuc an. 1514. cuius*

 haec

haec scripta referuntur in Centuria Maderiana Cap. XLIX. *Carmen de quatuor euangelistis. Sermo versibus concinnatus de* S. Paulli *laudibus. Poema ad iuventutem de cursu & breuitate temporis.* Aliud *contra osores poetarum. Epitaphia & Epigrammata. Epistolae. Opusculum de coloribus rhetoricis.*

CXCIIX.

Consensus orthodoxus Sacrae scripturae & veteris ecclesiae de sententia & veritate verborum coenae dominicae adeoque de tota controversia sacramentaria, in certa capita distinctus, in quibus praeter veram huius mysterii doctrinae explicationem, etiam vere sacramentarii errores ex perpetua articulorum fidei analogia, & genuino patrum sensu excutiuntur, atque simul excogitatae Dipnosophistarum imposturae deteguntur: Nunc denuo multis in locis contra quorundam Mataeologorum recentes imposturas, auctus & recognitus. Accesserunt duo indices: alter rerum & verborum, alter personarum, patrum, scriptorum, synodorum, confessionum, quorum testimonia & sententiae in hoc Opere citantur: item & haereticorum. Irenaeus L. III. Cap. IIII. Quodsi de aliqua quaestione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab iis de praesenti quaestione sumere, quod certum & liquidum est? Hieronymus in Epist. ad Minerium Tomo IIII. Meum est propositum antiquos legere, probare singula, retinere quae bona sunt, & a fide

fide verae ecclesiae catholicae non recedere. *Tiguri apud Froschouerum MDLXXXV.* (1585) in fol. pp. 411, exceptis praemiss. & indicibus folior. 36.

Titulus libri est, qui iamdudum rarissimus, in auctione ittigiana, pretio 8. thalerorum, in Joan. Ludolph. Bünemanni *Catalog. libror. rariss.* p. 52. & in *Catalogo bibliothecae* Daniel. Salthenii p. 245. venditus dicitur. Originem illi dedit controuersia vbiquistica, tanta animorum contentione, seculo inprimis XVI. ad finem labente, agitata, vt forte minus sufficerent, multis in bibliothecis loculi, libris reponendis, qui a lutheranis & caluinianis Theologis, hac in controuersia, euulgati fuerunt. Historiam controuersiae, praeter alios dedit Rodolphus Hospinianus, tigurinus, qui anno 1598. in lucem emisit *Historiam Sacramentariam, Hoc est libros quinque de coenae dominicae prima institutione: eiusque vero vsu & abusu in primitiua ecclesia: tum de origine, progressu, ceremoniis & ritibus missae, transsubstantiationis, & aliorum pene infinitorum errorum, quibus coenae prima institutio horribiliter in papatu polluta & profanata est: Cum refutatione Sophismatum & Argumentorum* Rob. Bellarmini Jesuitae, *& aliorum, quibus profanationem hanc defendere conantur. Tiguri apud Jo. Wolphium Typis Froschou.* in fol. pp. 603. & anno 1602. *Historiae sacramentariae partem alteram, de origine & progressu controuersiae sacramentariae, de coena domini, inter* Lutheranos, Vbiquistas, *&* Orthodoxos, *quos* Zwinglianos *seu* Caluinistas *vocant, exortae ab anno nati in carne Christi Salvatoris M. D. XVII. vsque ad annum M. D. C. II. deducta; in qua etiam de origine & progressu* Vbiquitatis, *&* Libro Concordiae *agitur. ibid.* folior. 403. Conf. Christoph. Matth. Pfaffii *introduct. in historiam theologiae litterar.* L. III. in Epilog. p. 405. & 412 sqq.

412 seqq. & eiusd. *Commentarius de actis & scriptis publicis ecclesiae* wirtembergicae, *Tubing.* 1720. in 4. p. 76 seqq. *Consensus orthodoxus*, in nouem capita dispertitus est, quorum argumenta retulit Rodolph. Hospinianus P. II. *Histor. sacramentar.* fol. 365. & Joan. Fabricius in *Historia bibliothecae* fabricianae Tom. II. p. 151. Praemittitur istis capitibus: *Ad omnes* Germaniae *ecclesias reformatas piorum, qui sub* zwingliani *&* caluiniani *nominis inuidia, vim & iniuriam patiuntur, praefatio apologetica.* Primum liber lucem viderat *Heidelb.* an. 1574. in 4. quam editio excepit *tigurina* 1578. in fol. Editio, quae apud Christophor. Matth. Pfaffium in *Histor. litterar. Theolog.* l. cit. p. 415. memoratur, *tigurina* 1605 in fol. sine dubio typothetarum errori originem debet, & nostra est anni 1585. Cum Jacobus Andreae, librum, Theologorum würtenbergensium, nomine, confutare adgrederetur, auctorem illius ignorabat, & a Theologis tigurinis compilatum esse, sibi persuadebat. Sed iam extra omnem dubitationem positum est, eum a Christophoro Herdesiano, halberstadiensi, Icto, & syndico reipubl. norimbergensis, viro magnae & excellentis eruditionis, fuisse compositum. Vita illius, data describitur opera, in den *nützlichen und auserlesenen Arbeiten der Gelehrten im Reiche, Nürnberg* 1733. in 8. P. I. p. 11 seqq. Conf. praeter scriptores iam citatos Vincentii Placcii *Theatrum Anonymorum* p. 16. p. 101. & 102. Paull. Freheri *Theatrum viror. eruditione claror.* p. 898 sqq. Efromus Rüdingerus, Joachimi Camerarii gener, ob Caluinismum satis suspectus, inter Annam Burgum, qui Annas du Bourg, ex Aluernia riomensis, Consiliarius parliamenti parisiensis ecclesiasticus, Parisiis an. 1559. ob fuorem, erga Huguenotas, *au place de Greve*, e patibulo suspensus fuerat, vid. Burchard. Matthaei *Oratio de* Anna Burgio, *martyre, Viteb.* 1573. in 8. & Christophorum Herdesianum, instituit *parallelismum*, qui legitur in Ludouici Miegii *Monumentis pieta-*

pietatis & litterariis, Francof. 1702. in 4. P. II. p. 61 seqq.

Inter confutationes *Consensus orthodoxi*, praecipuum tenet locum, opus quod inscribitur: *Solida refutatio compilationis* Cinglianae *&* Caluinianae *quam illi* Consensum orthodoxum, sacrae scripturae, & veteris ecclesiae, de controuersia sacramentaria, *appellarunt, in lucem ediderunt, & aliquoties recoxerunt. Conscripta per Theologos* wirtembergicos: *in gratiam eorum, quibus gloria* Christi *seruatoris, & sua aeterna salus cordi est. Accesserunt quoque duo indices: Alter rerum & verborum, alter personarum, patrum, scriptorum, synodorum, Confessionum, quorum testimonia & sententiae, in hac refutatione citantur.* Tit. I. Cap. *Sunt enim multi inobedientes, vaniloqui & seductores, maxime qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui: qui vniuersas domus subuertunt, docentes, quae non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta:* Cretenses *semper mendaces, malae bestiae, ventres pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure. Editio altera. Tubingae Excudebat Georg. Gruppenbachius MDXCIII.* (1593) in fol. pp. 530. except. praemiff. & indic. In opere, quod nostra aetate satis rarum est, praefationi *Consensus orthodoxi*, praefatio, & nouem capitibus, totidem capita opponuntur. Prima editio in lucem exierat, *Tubingae* 1584. in fol. Auctor confutationis, vt iam diximus, fuit Jacobus Andreae, Waiblinga würtembergicus, Cancellarius tübingensis, & theologus, qui linguarum latinae, graecae, & hebraicae cogntione, & multarum rerum scientia excelluit. Fatis concessit anno 1590. aetatis fere LXII. Vid. de illo Melchior. Adami *vitae Theologorum* germanorum p. 302 sqq. Paulli Freheri *Theatrum virorum eruditione clarorum*, p. 277. qui ea, quae de illo commemorant, depromserunt ex Jacobi Heerbrandi *oratione funebri, de vita & obitu* Jacobi Andreae *Tubing.* 1590. in 4. Cum illa, ibidem, & eodem tempore

prodiit Anton. Varenbuleri *Oratio de virtutibus* Jac. Andreae. Nepos Jacobi, Joannes Valentinus Andreae, edidit *Famam* andreanam *reflorescentem*, *siue* Jacob. Andreae, *vitae, funeris, scriptorum, peregrinationum, & progeniei recitationem*, *Argentorati* 1630. in 12 cui inserta fuit p. 372 sqq. Lucae Osiandri *Predigt bey der Leiche* Jacob Andreae, *samt einen kurzen summarischen Bericht, welchergestalt derselbe seinen Abschied von Magnif. D. Rectore und Senatu der Vniversitæt zu* Tübingen *christlich und seelich genommen*. Idem Jo. Valentin. Andreae nomine fictitio Leui Sutoris adsumto, euulgauit Jacobi Andreae *vitam*, *hexametris expositam*, *Lunaeburg*. 1649. in 16. Conf. Ludouic. Melchior. Fischlini *Memoria Theologor*. wirtenbergens. P. I. 1710. in 8. p. 95 sqq. Christoph. Matth. Pfaffii ll. citt. Joan. Fabricii l. cit. p. 152 sqq. die *unschuldigen Nachrichten* an. 1716. p. 583 sqq. vbi ex MSto edita fuit *eine genaue Nachricht wegen* D. Jac. Andreae *Abschieds von* Dresden. In Joach. Müllers *Staatscabinet* VIII. *Oefnung* Cap. VIIII. p. 322 sqq. leguntur *besondere Nachrichten von* D. Jacob. Andreae *Herkunfft und Conduite in* Sachsen.

CXCVIIII.

ANDREAE FRICII *Modreuii* de Republica emendanda Libri quinque, recogniti & aucti; Quorum Primus, de Moribus secundus, de Legibus. Tertius, de Bello. Quartus, de Ecclesia. Quintus, de Schola. Ad Regem, Senatum, Pontifices, Presbyteros, Equites, populumque Poloniae, ac reliquae Sarmatiae. Quibus hac editione Secunda accesserunt praeter alia: De Ecclesia Liber secundus, lectu dignissimus. Orationes item, & Epistolae. Cum locuplete rerum & verborum memorabilium

morabilium indice. *Basileae, per Joannem Oporinum 1559.* in fol. pp. 807. excepto indice, typographi *epistola* ad Daniel. Schilingum, & ANDR. FRICII carmine ad Nicol. Dlusium, in fine conspicuo folior. 29.

Editionem libri oppido rari, optimam, data descripsimus opera, in epistola, ad Virum clariss. Abrah. Gotth. Kaestnerum, Matheseos in Academia lipsiensi Prof. publ. extraord. amicum aestumatiss. quae legitur in *Gesammelten Briefwechsel der Gelehrten auf das Jahr* 1751. p. 737 sqq. quam videsis. De editione prima imperfecta, *Basil.* 1554. in fol. edita, vid. Jo. Vogtii *Catalog. libror. rar.* p. 288. *Analecta litteraria de libris rarior.* p. 352. die *Nachrichten von einer hallischen Biblioth.* Tom. VI. p. 546 sqq.

CC.

ANDREAE FRICII *Modreuii, Secretarii Regii,* syluae quatuor. I. de tribus personis & vna essentia Dei, ad Sigismundum Augustum Regem Poloniae &c. II. de necessitate conuentus habendi ad sedandas religionis controuersias ad eundem Regem. III. de Jesu Christo filio Dei & hominis, eodemque Deo & domino nostro, ad Pium Papam V. IIII. de Homousio, & de iis, quae huc pertineant, ad Jac. Vehanium Archiep. Gnesnensem. Ex ipsius autographo expressae: Adiecta est quaestio theologica non dissimilis argumenti, ab eodem auctore examinata. Omnia nunc primum in lucem edita. *Anno MDXC. mense Julio,* in 4. pp. 274. si praefatio pp. 16. non numerata fuerit.

Inter ANDR. FRICII scripta, hoc esse rarissimum testantur die *Nachrichten von einer* hallischen *Biblioth.* l. cit. p. 324. vbi etiam argumenta, & fata libri satis prolixe & adcurate exponuntur, quam ob rem ab vberiore recensione, nos abstinemus. *Quaestio theologica*, cuius in titulo facta mentio, haec est p. 266-273. *quomodo vnio diuinae & humanae naturae* Christi *facta sit in persona non in natura, cum tamen eaedem prorsus res sint natura & persona in Domino Deo nostro.* Quo liber loco impressus fuerit, nondum extra omnem dubitationem positum esse videtur. Christoph. Sandius, qui librum in *Bibliotheca Anti-Trinitariorum Freistad.* 1584. in 8. p. 36 sqq. describit, se ex maiorum relatione accepisse, perhibet, editionem huius operis factam esse *Racouiae.* Sed contradicit illi Gustau. Georg. Zeltnerus, in *Adnotat.* ad Martin. Ruari *Epistolar.* Centur. I. Ep. XLVI. p. 177. & id *Basileae* factum esse adfirmat. Quae Martini Ruari & Fausti Socini, de FRICII *syluis* fuerit sententia, e locis, ex eorum *epistolis*, in den *Nachrichten von einer* hallischen *Biblioth.* l. cit. p. 325. prolatis, intelligi poterit. Conf. Stanislai Lubieniecii, *Historia reformationis* polonicae, *in qua tum reformatorum, tum antitrinitariorum origo & progressus in* Polonia, *& finitimis prouinciis narrantur*, *Freistad.* 1685. in 8. L. III. Cap. IIX. p. 221 sqq. Christian. August. Saligs *Vollständige Historie der* augspurgischen *Confession* P. II. *Hall.* 1734. in 4. L. VI. Cap. IIII. §. 26. p. 668. Sam. Frid. Lauterbachs pohlnischer *arianischer Socinismus*, *Frf. & Lips.* 1725. in 8. p. 105 sqq. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. III. p. 1992 sqq. not. B.

CCI.

Examen libri pontificalis, siue vitarum romanorum Pontificum, quae sub nomine Anastasii Bibliothecarii, circumferuntur. Cuius occasione idem

idem Anaſtaſius a calumniis Heterodoxorum vindicatur, ac in fine Bibliothecariorum apoſtolicae ſedis foecundus catalogus apponitur, ex quo nonnulla pro illuſtranda Hiſtoria eliciuntur. *Auctore* JOANNE CIAMPINO, *Romano*, *Magiſtro breuium gratiae*, *nec non maioris praeſidentiae abbreuiatore*, *ac in vtraque ſignatura Referendario. Romae*, *ex typographia Joannis Jac. Komarek MDCLXXXIIX.* (1688) *Superiorum permiſſu*, in 4. pp. 120. & 119. non numeratis foliis 7. prioribus.

JOANNES JVSTINVS CIAMPINI Romae anno 1633. natus, variis muneribus in curia romana admotus fuit, & multa edidit ſcripta, quibus magnam nominis famam ſibi parauit. Mortuus eſt anno 1698. aetatis anno LXV. Cum inter paſtores arcadas romanos, dum viueret, eſſet receptus, eo mortuo, Vincenzo Leonio, eiusdem ſocietatis paſtor, *elogium* illius, lingua hetruſca ſcripſit, quod legitur inter *le vite degli* Arcadi *illuſtri publicate da* Giov. Maria Creſcimbeni, *in Roma* 1710. in 4. P. II. p. 195 ſqq. Ex iſto *elogio* hauſit, quae retulit de CIAMPINI vita Niceron in *Memoires* Tom. IIII. p. 193 ſqq. & in der *deutſchen Ueberſetzung* Tom. IIII. p. 361 ſqq. *Opera* eius *omnia*, haud ita pridem, in vnum corpus collecta, *Romae apud Carol. Giannini* III. Tom. in fol. hoc titulo edita fuerunt: JOANNIS CIAMPINI, Romani, *Magiſtri breuium gratiae*, *litterarum apoſtolicarum maioris abbreuiatoris*, *ac in vtraque ſignatura referendarii*, *Opera in Tres Tomos diſtributa. Editio nouiſſima ceteris correctior & auctior. Acceſſerunt eiusdem* CIAMPINI *opuſcula quaedam ſelectiora: item Appendix*, *ſeu notae*, *in quibus nonnulla poſt eius obitum innouata recenſentur: ac demum auctoris vita*, *nunc primum ipſius operibus addita.* Sed ea non impedit editio, quo minus a rerum antiquarum aeſtimatoribus, ſtudioſe hodierno

dierno die conquirantur editiones priores, quae novam collectionem, & litterarum characteribus, quibus exscriptae sunt, nitore, & figurarum quibus sunt exornatae, elegantia, longe superant.

Liber, qui ante oculos versatur, raritatis iam elogio notatus fuit a Cl. Vogtio, in *Catalogo libror. rar.* p. 198. Dicauit illum CIAMPINI Raymundo Capisucchio, & Laurentio Brancato de Laurae R. E. Cardinalibus. Demonstrat per XII. libri sectiones variis argumentis, *librum pontificalem*, non vnius eiusdemque auctoris opera esse compositum, & Anastasium Bibliothecarium, nonnisi paucas romanorum Pontificum, nimirum Gregorii IIII. Sergii II. Leonis IIII. Benedicti IIII. & Nicolai I. vitas exposuisse, ceteras autem, quae Gregorium praecedunt, & Nicolaum sequuntur, diuersis ab auctoribus fuisse confectas. Verumtamen licet a pluribus exaratum codicem romanorum Pontificum existimet, nihilo minus vt autographo, genuinisque e scripturis excerpto, maximam, ac summam fidem, ei, habendam esse censet, praecipue cum propter antiquitatem, eximiae venerationis sit liber, constantemque historiam contineat, quam tot seculorum consensu, ecclesia romana receperit, vtpote quae litteris consignata fuerit, a scriptoribus, qui vel pontificibus, quorum gesta scripsere, coaeui, vel paullo iuniores fuerint. Conf. Niceron ll. citt. p. 204 sqq. & 369. Quae Friderici Spanhemii, & Casimir. Oudini, de *libro pontificali*, eiusque auctore, fuerit sententia, vid. in illius *dissertatione de papa femina*, *Lugd. Bat.* 1691 in 8. §. LX. p 278 sqq. & *Miscellaneor. sacrae Antiquitatis* L. V, Cap. IIX, T. II. *Operum Lugd Bat.* 1703. in fol. col. 647 sqq. in huius autem *Commentario de Scriptor. & scriptis eccles.* T. II. col. 258 sqq. Conf. Emanuel. a Schelstraten *Dissert. de antiquis* romanorum *Pontificum catalogis, ex quibus* liber pontificalis *concinnatus fuit, & de* libri pontificalis *auctore & praestantia*, quae in eius *Antiquitate*

ecclesiae

ecclesiae illustrata Tom. I. *Rom.* 1692. in fol. tertium locum occupat. Francisci Blanchini, veronensis *praefatio*, splendidissimae Anastasii editioni, *Rom.* 1718. 1723. II. Tom. in fol. editae, praemissa.

In *Adpendice*, quam JOANNES CIAMPINI huic operi adnexuit, exhibet *R. E. Bibliothecariorum Catalogum*, secundum *chronologicum ordinem*, *cum nonnullis Diplomatum Datis*, *ex quibus varia eliciuntur*, *quae ecclesiasticae Historiae plurimum lucis afferunt.* In prooemio in bibliothecae apostolicae originem inquirit, & Angeli Roccae, & Onuphrii Panuinii exponit argumenta, quibus ille bibliothecam istam a diuo Petro, hic vero ab eius successore Clemente I. ortum habuisse, & a *bibliorum codicibus*, praesertim *euangeliis*, *epistolis* Petri, Paulli, Jacobi, Joannis & Judae, nec non *apostolorum actis*, & Joannis *apocalypsi*, deinde *epistolis decretalibus*, vel *consultationibus*, siue *constitutionibus synodalibus*, vel aliis id genus rebus, per summos Pontifices, Christi vicarios, & Petri successores, incrementum paullatim accepisse, contendunt. Cum recentioribus temporibus munus subscribendi diplomata, praecipue *Cardinalibus Bibliothecariis* fuerit demandatum, CIAMPINI demonstrat, quod priscis temporibus, id etiam ab aliis officialibus curiae romanae v. c. *primiceriis*, *diaconis*, *subdiaconis*, *scriptoribus apostolicis*, *cancellariis*, *vicecancellariis*, *Cardinalibus* & *Capellanis Pontificis*, administratum fuerit. Primus, quem *apostolicae sedis Bibliothecarii* titulo insignitum inuenit, est Laurentius, Presbyter Cardinalis tituli .... sub Pelagio II. anno 580. Vltimus in CIAMPINI catalogo, qui dignus sane est, qui ad nostra tempora ab earum rerum perito perducatur, est Laurentius Brancatus, de Lauraea nuncupatus, qui munus *Presbyteri Cardinalis Bibliothecarii*, per liberam dimissionem Flauii Chisii in manibus Innocentii XI. sponte factam anno 1681. adeptus est, & eo, quo CIAMPINI librum edidit, illi adhuc praefuit. Hoc quo

quo iam viuimus tempore, Bibliothecae vaticanae curam, eminentissimo ANGELO MARIAE, Cardinali QVIRINO, Principi, ad litterarum incrementa & immortalem Musarum gloriam, vere nato, esse demandatam, nemo est qui nescit.

CCII.

Parergon ad Examen Libri Pontificalis, siue Epistola Pii II. ad Carolum VII. Regem Franciae Ab Haereticis deprauata, & a Launoiana calumnia vindicata. *Cura & studio* JOANNIS CIAMPINI *Romani Magistri Breuium Gratiae, Nec non Maioris Praesidentiae Abbreuiatoris, Ac in vtraque signatura Referendarii. Romae Ex Typographia Ioannis Iacobi Komarek MDCLXXXIIX.* (1688) *Superiorum Permissu* in 4. pp. 38. exceptis tribus foliis prioribus.

Ediderat Fr. Vincentius Baro, Dominicanus, *Libros V. apologetici, pro religione, vtraque theologia, moribus, ac iuribus Ordinis Praedicatorum, aduersus* Theophili Rainaldi *tres, totidem* Petri de Alua *libros, aliquot epistolas* Joannis Launoii, *expostulationes* Carterii, *aliosque*, in quibus, inter alia §. IIX. & §. XI. Launoium incusat, quod *epistola* VII. verba *Epistolae* Pii II. ad Carolum VII. Galliae regem; *vnum a Te petimus charissime fili, vt* detractoribus *sedis apostolicae, semper non credas, multa illorum passionibus tribuas,* interpolauerit, & pro voce *detractoribus*, substituerit *doctoribus.* Purgauit se ab hac Baronis criminatione Joan. Launoius Cap. XVI. *epistolae* VIIII. Partis V. ad Thomam Fortinum p. 471 sqq. edit. *Cantabrig.* 1689. in fol. illaque verba, ex editione *Operum* Pii II. *quae extant omnium, nunc demum post corruptissimas editiones, summa diligentia castigatorum, & in vnum*

corpus

corpus vidactorum; Basil. ex officina Henricpetri 1571. se excerpsisse, ibique pro *detractoribus*, *doctoribus* legi, adfirmauit. Impugnauit igitur Joannem Launoium denuo JOAN. CIAMPINI, & huius vocis immutationem in editione *Henricpetrina* 1571. *ab haeresi*, vt ait, *lutherana*, *profectam esse* pronunciare sustinuit. Prouocat ad editiones *epistolarum* Pii II. antiquiores, nimirum ad *norimbergensem impensis Anton. Koberger* 1496. *mediolanensem* eodem anno impressam; *lugdunensem per Joannem Molin alias de Cambray* an. 1518. & tandem *Basileensem Henricpetrinam* an. 1551. *Operum* Aen. Syluii editionem, quae omnes pro *doctoribus* referant *detractores*. Dicauit hoc opusculum suum CIAMPINI, Hieronymo Casanata, R. E. Presbytero Cardinali. Conf. Niceron ll. citt. p. 205. & 369.

CCIII.

Ad Sanctissimum, Et Beatissimum Patrem D. N. Innocentium XI. Pont. Max. Coniecturae De Perpetuo Azymorum Vsu In Ecclesia Latina, Vel saltem Romana, Qua Occasione Vox Fermenti in Melchiadis, & Siricii Decretis, Ac in Epistola Innocentii I. Rom. Pont. Aliique Veteres Ecclesiastici Ritus declarantur. *Auctore* JOANNE CIAMPINO *Magistro Breuium Gratiae, Ac in vtraque Signatura Referendario. Romae, Ex Typographia Joannis Jacobi Komarek. MDCLXXXIIX. Superiorum Permissu.* in 4. pp. 291. si folia 9. priora non computata fuerint.

Inscripsit hoc opus JO. JVSTINVS CIAMPINI, vt e titulo iam patet, nomine Innocentii XI. Pontificis rom. In fronte, oculis se offert auctor, genibus flexis, Pontifici librum obferens, ab Arnoldo V. Wester-

Westerhout, niditissime aere expressus. Imagini subscripta sunt verba: *Feretis primitias messis vestrae ad sacerdotem Leuit. XXIII, 10.* Quatuordecim liber absoluitur capitibus, quorum argumenta haec sunt: I. *Breuis dissertatio quaestionis de* Azymo *a* Michael. Cerulario *Patriarcha* constantinopolitano, *contra* latinos *excitatae*, *cum illius obiectionibus*, *ac* latinorum *responsionibus*, *ex quibus clare deducitur*, Iesum Christum *dominam nostrum*, *sanctissimum eucharistiae sacramentum*, *in* Azymo *instituisse*. II. *Qualis panis apud ethnicos* romanos, *tempore primitiuae ecclesiae vsitatus fuerit*, azymusne *an* fermentatus. III. *Ecclesiam* latinam, *singulis seculis in* Azymis *celebrasse ostenditur.* IIII. *Vox* Fermenti *in* Melchiadis *&* Siricii *decretis*, *ac in epistola* Innocentii I. *ad* Decentium *Episcopum contenta*, *in quo sensu a nonnullis scriptoribus accepta sit?* Examinantur in hoc capite sententiae de voce Fermenti Anonymi apud Pamelium in *Liturgico latino* Tom. I. p. 489. Petri Episcopi vrbeuetani, Francisci Mariae florentini, Claudii Espensaei, Latini Latinii, Jacobi Sirmondi, Cardinalis Bonae, Christiani Lupi, Nicolai Cardinalis de Cusa, Caesaris Cardinalis Baronii, Seuerini Bini, Theophil. Rainaldi, Francisci a S. Augustino Macedo, Antonii Dadini Altasserrae, Joannis Cabassutii, Antonii Augustini & Joannis Mabillonii. V. Proponitur Josephi Mariae Thomasii *Presb. regii prisci* Fermenti *noua expositio.* VI. *Refelluntur argumenta Eminentissimi* Bonae, *quibus probare intendit* Fermentum *in ecclesia* latina, *vsque ad schisma* Michael. Cerularii, *vel per ea tempora*, *vsitatum fuisse.* VII. *Auctoris sententia de* Fermento *proponitur.* IIX. *De mixtione sacrati vini cum vino non consecrato*, *quid dicendum sit?* VIIII. *Qaid esset* Fermentum, *quod dabatur Sabbato in Consistorio* lateranensi; Thomasii *de* Fermento, *quod dabatur ante Palmas in Consistorio* lateranensi, *opinio.* X. *Sententia* Amalarii Fortunati, metensis *ecclesiae Diaconi*, *de antiquo ritu immissionis*, *duarum particularum sacrati panis*, *in calicem.* XI. Joa. Beleth,

Beleth, *Theologi* parisiensis, *&* Gulielmi Durandi, mimatensis *Episcopi iudicium super mixtione Corporis* Christi, *cum vino non consecrato, in die parasceues.* XII. *An antiquitus permissum esset Acolythis, sacratissimam Eucharistiam deferre?* XIII. *de antiquitate* ordinis romani, siue *ritualis romani*, vbi illud, cum Melchiore Hittorpio, qui *Coloniae* 1568. in fol. ediderat, immemorialis antiquitatis, & a magistris romanae curiae, praescriptum esse, sibi persuadet, cum nimirum Stephano III. & Pipino primum, ac deinde Carolo M. adnuentibus, diuinas laudes & obsequia, romanis cantibus psallere, gallica ecclesia exorsa est. XIIII. *de voce* Ruga. Haec vox non solum in *vitis Pontificum* rom. quae Anastasio tribuuntur, saepissime occurrit, sed in *ordine* etiam *romano* inuenitur, cum processio describitur, quae missa finita fieri solet, e presbyterio, in secretarium, vbi inter alia haec leguntur: *Post episcopos presbyteri, deinde monachi, deinde schola, deinde milites draconarii, id est qui signa portant: post eos baiuli, & cerastatarii, post quos acolythi, qui* Rugam *conseruant, post eos extra praesbyterium, cruces portantes, deinde mansionarii iuniores, & intrat* (scil. Pontifex) *in secretarium.* Sub censuram vocata, quam de hac voce *Ruga* protulerunt, sententia Jul. Caes. Bulengeri *de donar. Pontif.* L. II. Cap. 43. Claud. Salmasii in *notis* ad Tertullianum *de pallio* cap. V. Franc. Mar. Torrigii *delle sacre grotte* vaticane, *cioè narratione delle cose più notabili, che sono sotto il pavimento della basilica di* S. Pietro *in* Vaticano, *in Roma* 1635. in 8. P. II. p. 442. 471. & 500. Dominici Macri, in *Hierolexico*, Octauii Ferrarii in tr. *de origine linguae* italicae, Caroli du Fresne Domini du Cange in *glossario med. & infim. Latinit.* sub voce *Ruga*, & in *Descript. vrbis* constantinopolitan. L. III. Cap. 73. Ciampini *Rugam* vocem, non latinam, sed barbaram esse existimat, quae ab Gallorum *rue*, quae latinis *via* est, originem ducat. *Rugam* igitur in *romano ordine* expressam nihil aliud omnino deno-

tare contendit, nisi *viam*, per quam iter, ac transitus sit pontifici; ideoque munus Acolythorum fuisse, ne Pontificibus transitus a quopiam impediretur, quod officium, nostra aetate, demandatum nouimus *ceremoniarum magistris*, qui veluti *speculatores* inuigilant, vt libera pateat via, per quam Pontifex transire possit. Conf. Niceron p. 208 sqq. & 368.

CCIIII.

Anti-Lutherus JVDOCI CLICHTOVEI, *Neoportuensis. Doctoris Theologi*, *Academiae Parrhisiensis*. Tres Libros complectens. Primus, contra effrenem viuendi licentiam, quam falso libertatem christianam, ac euangelicam nominat Lutherus, ostendit ecclesiam sanctam & eius praesides, constituendarum sanctionum (quae obligent populum christianum, & transgressores, peccati mortalis reos esse definiant) potestatem habere. Secundus contra abrogationem missae, quam inducere molitus Lutherus, demonstrat distinctos officiorum gradus, ac ordines esse in ecclesia. Non omnes itidem christianos esse sacerdotes & sanctissimum eucharistiae sacramentum, quod in missa consecratur, esse vere sacrificium. Tertius contra eneruationem votorum monasticorum, quam inuehere contendit Lutherus, declarat religiosorum vota, etiam perpetua, atque pro toto vitae curriculo, recte fieri, idque viuendi in monastica disciplina institutum, summopere esse commendandum. Insunt & primo egregii huius operis libro, dissolutiones quaedam contra Erasmum Roterodamum, de vno, aut tribus Dionysiis, minus bene

bene ſentientem. *Anno M. D. XXV.* (1525) in 4. folior. 215. non numerat. praef. & indice folior. 12.

Titulus longo inſtructus ſyrmate, libri minus frequenter obuii, ab vberiore recenſione nos abſtinere iubet. Prior editio, quae poſteriorem raritate ſuperat, a JODOCO CLICHTOVEO *Pariſiis apud Simon. Colinaeum* 1524. in fol. edita, & Carolo Guilliardo, pariſienſis ſenatus Praeſidi dicata fuit Vid. *Catalogus Biblinthec.* tellerian. p. 44. & Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 648. In fine editionis, qua vtimur, haec legimus verba: *Expletum eſt hoc opus, contra* Lutherum,*in tres libros diſſectum,atque proelo excuſum,apud florentiſſimum* colonienſis *academiae gymnaſium. In officina honeſti ciuis* Petri Quentell. *Anno ab incarnatione domini* (*qui obedientiae pietatis & religionis eſt amator*) *viceſimo quinto ſupra milleſimum & quingenteſimum* (1525) *ſexto kalendas Martias.* In Mich. Maittaire *Annal.* editionem fruſtra quaeſiuimus. Plura, qui de hoc libro ſcire cupit, adeat Adr. Baillet *Traité des Satyres perſonelles*, qui conſtituit Tom. VI. des *Jugemens des Savans* P. I. Chap. IIX. p. 400 ſqq. Louis Ellies du Pin *Bibliotheque des Auteurs eccleſiaſtiques* Tom. XIIII. p. 162 ſqq.

CCV.

De veneratione Sanctorum libri duo JUDOCI CLICHTOVAEI, *Neoportuenſis. excellentiſſimi Pariſienſis academiae Theologi.* Primus, honorandos eſſe ab eccleſia ſanctos, & ſedulo a nobis orandos, oſtendit. Secundus, rationes eorum, qui contendunt non eſſe venerandos, nec orandos a nobis ſanctos, diſſoluit. *Anno M. D. XXV.* (1525) in 4. folior. 68.

Liber, raritate minime secundus antecedenti libro, eodem anno 1525. *Parisiis* primum editus est. Auctor illum inscripsit nomine Ludouici Guilliardi, Episcopi tornacensis. In fine haec pauca oculis se obiiciunt typographi verba: Coloniae *in officina honesti ciuis* Petri Quentel, *Anno M. D. XXV. mense Aprili.*

JODOCVS CLICHTOVEVS, siue, vt Gallorum lingua pronunciari solet, JOSSE CLIQVEDOVË, Neoportuensis, (Niewport) Flander, Jacobi Fabri, stapulensis discipulus, collegii parisiensis nauarraei, Doctor, & Canonicus carnotensis, primus inter Gallos fuit, qui, vt Joan. Launoius P. II. *Ep.* V. p. 148. edit. *cantabrig.* 1689. in fol. testatur, e theologis parisiensibus, contra Lutherum insurrexit. Mortuus est Carnuti (Chartres) die XXII. Septembr. an. 1543. Vitam eius praeter scriptores iam citatos, breuibus exposuerunt verbis Anonym. in *Addition. ad* Joan. Trithemii *Catalog. Scriptor. ecclesiast.* Cap. XXI. p. 238. edit. Jo. Alb. Fabricii, Anton. Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. II. p. 272. Joan. Launoius in *Historia gymnasii* nauarraei, *Paris.* 1682. in 4. P. II. p. 668 sqq. Conf. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 429. Hermanni von der Hardt *autographa* Lutheri P. I. p. 42. Jo. Fabricii *Historia Biblioth.* fabric. P. I. p. 141. Theoph. Sinceri *Nachrichten von lauter alten vnd raren Büchern* p. 110 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Lat.* L. VIIII. p. 507 sqq.

CCVI.

Summa philosophie Naturalis ALBERTI MAGNI per Tractatus Capitula & particulas pulcherrime distincta. Ita quod cuilibet legenti facile appareat quid quodque capitulum queque etiam particula in effectu sibi velit.

Primus

Primus		Phisicorum
Secundus	Tractatus correspondet libris	de celo & mundo
Tertius		de generatione
Quartus		Metheororum
Quintus		de anima.

in fol. folior. 73.

A Joanne Henric. Leichio, liber litteris gothicis impressus, memoratur in *Annal. typogr.* lipsiens. p. 76. Praemittitur illi *Epitaphium venerabilis* ALBERTI, *predicatorum Ordinis patris religiosissimi ac sacrae theologie professoris profundissimi, olimque* Ratisponensis *ecclesie episcopi dignissimi*, quod hic adscribimus, quia paullo prolixius illo est, quod ab Is. Bullart, in *Academie des Sciences & des arts, contenant les vies & les eloges historiques, des hommes illustres, qui ont excellé en ces professions, depuis environ quatre siècles, parmy diverses nations de l'* Europe &c. *Bruxel.* 1682. in fol. Tom. II. L. III. p. 145. a Jacobo Burckhardo *de linguae latinae in* Germania *fatis* P. II. Cap. III. p. 120. a Christophor. Aug. Heumanno in *Actis philosoph.* P. XVII. p. 757. & ab aliis adducitur:

Fenix doctorum. paris expers philosophorum
Princeps verborum vas fundens dogma sacrorum
Hic iacet ALBERTVS *preclarus: in orbe disertus*
Pre cunctis certus assertor in arte repertus.
Maior Platone *vix inferior* Salomone
Quem tu Christe *bone doctorum iunge corone*
Annis bis denis minus actis mille tricenis
Christi *nascentis. de corporis erit habenis*
Quinta post festum Martini *luce molestum*
Ore petendo Deum transiuit agens iubileum
Qui legit hos versus mox ad tumulum retrouersus
Inclina dicat collectam cum requiesat
Condidit iste chorum presul qui philosophorum
Flos & doctorum fuit ALBERTVS *schola morum*

 Lucidus

Lucidus errorum destructor obexque malorum
Hunc rogo sanctorum numero Deus adde tuorum
Pontificum medius iacet ALBERTVS *tumulatus*
Hic studium rexit quem Christus *ad ethera vexit.*

Codici typographus, in fine sua adposuit scuta, iisque verba adscripsit: *Finis summe naturalium magni* ALBERTI *cursorie emendate in almo vniuersitatis* Lyptzensis *gymnasio. Per baccalarium* Martinum Lanszperg *de* Herbipoli &c. *Anno incarnationis domini &c. 1. 4. 99.*

Vitam ALBERTI magni, lauingensis Sueui, Doctoris parisiensis, & Episcopi ratisbonensis, qui aetatis anno LXXXVII. Coloniae diem obiit supremum, anno 1280. data, quod aiunt, descripsit opera Petrus de Prussia. Rudolphi de Nouiomago ord. Praedicator. *vitam* ALBERTI M. *Colon.* 1490. prodiisse testatur Michael Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 529. & Val. Andreas in *Biblioth.* belgic. pag. 800. Librum titulo *legendae* B. ALBERTI *magni Episcop.* ratisponens. *Colon apud Jo. Koelhof* in 4. litteris gothicis non addito anni indicio, euulgatum esse memorat. Jacob. Quetif *de Scriptor. ordinis Praedicator.* pag. 871. Conf. Christ. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* fabrician. *med. & infim. Latinit.* L. XVII. p. 98. *Lexicon eruditorum* Tom. III. col. 1870. Recentioribus temporibus eius dedit *vitam* Bernardinus Gauslinus, feltrensis, cognomine de Taruisio celebris, Ordinis praedicator. hoc titulo: *Beatus* ALBERTVS Magnus, *gente* teutonicus, *natione* Sueuus, *patria* lauingensis, *Episcopus* Ratisbonae *ex familia praedicatorum*, *recens laudibus illustratus*, *a religioso eiusdem familiae. Venetiis typis Georg. Valentini* 1630. in 8. Cum Ludouicus Viues ALBERTVM M. plus vice simplici ALBERTVM adpellauit *Grotum*, Christoph. Augus̃t. Heumannus l. cit. & Joan. Albert. Fabricius L. I. *Biblioth. med. & infim. Latinit.* p. 113. in eam inducti fuere sententiam, vt crederent *Groti* siue *magni* cognomen, ALBERTO fuisse a familia inditum.

Cum

Cum vero extra omnem dubitationem positum sit, ALBERTVM e nobili Comitum Bolstadensium stirpe, ortum fuisse, in medio relinquimus sententiam, ab hisce viris doctissimis prolatam. Nobis sane eorum perplacet opinio, qui ob singularem rerum diuinarum humanarumque scientiam, *Magnum* illum dictum fuisse existimant. Dicitur a beata Maria virgine quinque annis ante obitum impetrasse, vt omnia, quae in philosophia, rebus naturalibus, & mathematicis didicerat, obliuisceretur, vt scilicet in sola fide & charitate, non in philosophorum opinionibus moreretur. Conf. Caesar. Egass. Bulaei Tom. III. *Histor. academ.* parisiens. p. 162. Henric. gandauensis *de Scriptor. eccles.* Cap. XLIII. p. 125. Jo. Trithemii *de scriptor. eccles.* Cap. CCCCLXVI. p. 114 sqq. Anton. Possevini *Apparat. sac.* Tom. I. p. 31 sqq. Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 731. Jos. Simleri *Bibliotheca* pag. 18. Jacob. Quetif. *de Scriptor. Ord. Praedicat.* Tom. I. p. 162 sqq. & p. 275. Ambrosii de Altamura *Bibliotheca dominicana* p. 49 sqq. Christophor. Hendreichii *Pandect.* brandeburg. p. 85 sqq. P. Baile *Dictionaire* Tom. I. p. 128 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* l. cit. A magiae suspicione ALBERTVM liberare studuit GabrielNaudé in *Apologie pour tous les grands personnages qui ont été faussement soupçonnez de Magie* Chap. XIIX. p. 512 seqq. edit. *paris.* 1625. in 8. *Opera* ALBERTI M. in vnum corpus collecta prodierunt cura Petri Jammy, monachi Ord. Praedicat. gratianopolitani *Lugduni* 1651. XXI. Tomis in fol. Multa vero adhuc in Bibliothecis latent, opera MSS. quae lucem nondum viderunt publicam.

CCVII.

Excellentissimi artium & sacre theologie docto-ris domini EGIDII *Romani*, *Archipresulis bi-turicensis*, *ordinis heremitarum sancti Augustini* in libros posteriorum Aristotelis expositio. in fol. folior. 127.

In *prologo* AEGIDIVS romanus *ad venerabilem virum*, *ex* Anglorum *spectabili prosapia oriundum*, *dom.* Stephanum de Maulay, scribit, illius se potissimum, hosce in Aristotelis *posteriorum libros*, *commentarios*, hortatu composuisse. Antonius Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. I. pag. 22. *commentaria* vocat *egregia*, illa vero impressa esse, ignorasse videtur, sicuti & Guilielmus Caue, qui in *Operum* AEGIDII romani indice, ne titulum quidem libri adtulit, quam ob rem in eam adducimur sententiam, vt existimemus, reliquis AEGIDII operibus, hunc librum esse rariorem. In fine editionis, litteris gothicis exscriptae, quae a Michaele Maittaire in *Annal. typograph.* non memorata fuit, haec leguntur verba: Venetiis *per* Bonetum locatellum, *sumptibus* Domini Octauiani Scoti *sexto idus Maii* cIↄ CCCCLXXXIIX. (1488).

Si quis ab instanti circo defendere sese
Aegida *vel cupiat* pallados *armigerae*
Hirsuta qui pelle tegor me vendicet & sic
Romanum AEGIDII *nouerit ingenium*

Ramusius Armi Catai. S.

AEGIDIVS, COLVMNA, romanus, e splendida & illustri Columnensium familia prognatus, Joannis de Columna, R. E. Cardinalis, qui anno 1244. obiit, abnepos fuit, & ob insignes progressus, quos in philosophia & theologia fecerat thomistica, *Doctoris fundatissimi* adeptus est cognomen. Varia munera gessit ecclesiastica, tandemque anno 1296. a Bonifacio IIX. bituricensium in Gallia Archiepiscopus, & prouinciae aquita-

aquitanicae Primas constitutus fuit. Sunt inter Scriptores ecclesiasticos, qui cum Augustino Oldoino in *Athenaeo* romano p. 32. illum in R. E. Cardinalium collegium cooptatum, & a Leone X. purpura cum titulo S. Matthaei in Merulana, quem postea cum titulo S. Marcelli commutauerit, ornatum fuisse perhibent. Sunt autem alii, qui illis contradicunt, inter quos eminet Ludouicus Donius d'Attichy in *Floribus historiae Collegii S. R. E. Cardinalium ab anno 1049. vsque ad annum 1660. Lutet. Paris.* 1660. III. Tom. in fol. Tom. I. pag. 371. Diem obiit suum AEGIDIVS Auenione, XI. Kalend. Jan. an. 1316. aetatis anno LXVIIII. Corpus Lutetiam Parisiorum translatum, in augustinianorum aede repositum, & sepulchrum hoc epitaphio ornatum fuit:

HIC IACET AVLA MORVM, VITAE MVNDITIA; ARCHIPHILOSOPHIAE ARISTOTELIS PERSPICACISSIMVS COMMENTATOR; CLAVIS ET DOCTOR SACRAE THEOLOGIAE; LVX IN LVCEM REDVCENS DVBIA, FRATER AEGIDIVS DE ROMA ORDINIS FRATRVM EREMITARVM S. AVGVSTINI ARCHIEPISCOPVS BITVRICENSIS, QVI OBIIT ANNO DOMINI MCCCXVI. DIE XXII. DECEMBRIS.

Vid. de illo Anton. Posseuini *Apparat. sacer* l. cit. Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. eccles.* pag. 753. Augustin. Oldoini *Athenaeum* romanum pag. 28 seqq. Caes. Egassii Bulaei *Historia academiae* parisiens. Tom. III. pag. 671. Fratr. Sammarthanorum Gallia *christiana* Tom. I. pag. 179 seqq. Natalis Alexandri *Historia ecclesiastica Secul. XIIII.* Cap. V. Artic. II. Tom. VII. p. 152 seqq. Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. med. & infim. Latinit.* L. I. p. 51 sqq.

CCIIX.

Duodecim libri Metaphisice ab ARESTOTELE *summo philozophorum principe* pro consumacione tocius philosophie editi: Per tractatus & capitula distincti. Summa denique diligentia emendati incipiunt. in fol. folior. 122.

Adornauit editionem litteris gothicis exscriptam JOANNES PEYLICK de Czeytz, id quod haec verba in fine conspicua testantur:

Condita pulchra iacent archana hic philosophie
Magno que studio scripsit ARISTOTELES.

Accipe iucundissime lector hoc preclarum opus ac diuinum summi dei auxilio foeliciter ad finem vsque perductum. Summo denique studio Magistri JOANNIS PEYLICK *de* Czeytz, *vbi mendosum visum est! elimatum. Atque pro scholarium manuductione (vt vides) per tractatus & capitula distinctum. In quo siquid ad rem pertinens neglectum inueneris! gratiose interpretare: quoniam non omnia possumus omnes. Impressum* Lyptzick *per baccalarium* Martinum Landspergk *de* Herbipoli. *Anno salutis Millesimoquadringentesimononagesimonono* (1499) *Die vero quartadecima mensis Martii.* His verbis typographi scuta adposita sunt. Recusum esse hoc opus anno 1503. & 1509. scripsit Jo. Henric. Leichius in *Annal. typogr.* lipsiens. pag. 75.

JOANNES PEILICKE, cizensis, patre Bartholomaeo, ciuitatis cizensis consule prognatus, artium magister lipsiensis, Jureconsultus, Decretalium Professor, Concilii Scabinorum Adsessor, & Senator lipsiensis fuerat. Eius *compendium philosophiae naturalis* lucem vidit *Lipsiae* 1491. in fol. typis *Melchioris Lotteri* impressum, vid. Jo. Henr. Leichii *Annal. typogr.* lipsiens. p. 65. Idem sine dubio liber est, qui titulo *Compendii philosophiae moralis* adducitur a Jo. Alb.

Fabri-

Fabricio in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VIIII. p. 333. & in *Lexico eruditorum* Tom. III. col. 1347. Posterius nos docet illum seculo XV. exeunte, & initio Seculi XVI. floruisse. Herman. Buschii *Epigramma in* JOHANN PEYLICK *Mamilinum, alias* Czeytz *art. doct. &* Misnensis *Juuentutis moderatorem*, exstare L. III. *Carminum* adnotauit Jo. Henr. Leichius l. cit. not. r). Hoc cognomen *Mamilinus* sine dubio a similitudine vocis *Zeitz* cum Teutonum *Zitze*, quae latinis *mamma* est, originem duxit.

CCVIIII.

Libri duo Elenchorum ARISTOTELIS *philosophorum principis:* per tractatus: capitula: & particulas distincti. oculataque elimati diligentia incipiunt.

Magister Johannes Martini Saganensis ad Lectorem.

Sis memor etatis paucos que durat ad annos
 Humanis opibus nec reparanda venit
Ocia preterias celesti odiosa zophie
 Mente sub indocta nam fugit omnis honor
Quam cito laxa cutisque ignauos occupat artus
 Plorabis vacuos preteriisse dies.

in fol. folior. 28.

In calce libri legitur: *Finis secundi Elenchorum* ARISTOTELIS. *Anno dni. M. CCCCCIII.* (1503). Etiamsi typographus nomen suum non adposuit, gothicus tamen litterarum character satis luculentus, librum e Martini herbipolensis typographica officina prodiisse, oppido testatur.

CCX.

CCX.

Summi *philosophorum principis* ARISTOTELIS libri octo de phisico auditu phisicorum appellati. Nouiter correcti & bene emendati. Quibus vniuersaliter & in genere totum negocium phisicum & vniuersalia philosophie principia per que propter quid aliorum ostenditur Continentur. in fol. folior. 90.

Codex litteris gothicis impressus, haec in fine refert verba: *Habes amate lector textum* ARIS. *de phisico auditu denuo satis laboriose emendatum vigilique diligentia Baccalarii* Martini herbipolensis: Liptzensis *ciuis. ibidem a nouo pressum. Si quid tamen vicii humano errore. admissum fuerit cum beniuolentia radito atque inter legendum castigato. Non enim est qui omnia possit* &c. Hisce verbis typographi insignia conspiciuntur subiecta.

CCXI.

Incipiunt libri *gloriosissimi Philosophorum principis* ARISTOTELIS de Anima. in fol. folior. 30.

Neque a Michaele Maittaire, neque a Jo. Henr. Leichio, editionis, charactere gothico impressae, mentio facta fuit. In fine haec leguntur verba: *Expliciunt gloriosissimi libri* ARISTOTELIS Stragerite (Stagyritae) *filii* Nichomaei *de anima intitulati.* Liptzk *impensis* Jacobi Thanners impressi. *Anno* 1502.

CCXII.

CCXII.

Textus quattuor librorum Meteororum ARISTOTELIS *philosophorum facile principis* bene èmendatus. Impressionum Ignee Aeree Aquee Terree docens causas & principia exquisitissime. in fol. folior. *66*.

Praemittitur codici, charactere litterarum gothico exscripto, cuius Jo. Henr. Leichius in *Annal. Typogr.* lipsiens. mentionem fecit p. 81. epistola, in qua *meteorologiam* hanc, Petrus Sidororius, hallensis *minimus inter artium magistros, academie* Lipczensis, *mendis etsi non omnibus: complurimis tamen: eripuisse*, atque in *officina:* Melchiar Lotters *oppidani* Lipczensis *ad Dei laudem & studiosorum profectum, caracteribus effigiari fecisse* dicitur. In fine haec leguntur verba: *Libri quatuor Meteororum* ARISTOTELIS *philozophorum principis atque monarche.* Lypczk *in officina* Melchiar lotters *Anno MCCCCCIII.* (1503) *quinto ydus Mayas finem feliciter cepere.*

CCXIII.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ τα Ευρισκομενα. ARISTOTELIS opera quae exstant. Addita nonnunquam ob argumenti similitudinem quaedam Theophrasti, Alexandri, Cassii, Sotionis, Athenaei, Polemonis, Adamantii, Melampodis. In Tomi cuiusque fine adiecta varians locorum scriptura, e praecipuis editionibus; nonnunquam etiam e manuscriptis codicibus: Emendationes quoque non paucae ex interpretum versionibus, aliorumque doctorum virorum animaduersionibus. Praeterea capitum index; & duo rerum ac verbo-

rum

rum notatu digniorum inuentaria, Latinum & graecum. Initio praemissa quaedam de ARISTOTELIS vita & scriptis, ex auctoribus tum veteribus tum recentioribus. Opera & studio Friderici Sylburgii Veterensis. *Francofurti apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium, & Joannem Aubrium MDLXXXVII.* (1587). Tom. XI. in 4.

Ita inscribitur Tomus I. collectionis omnium *operum* ARISTOTELIS, quam satis raram esse, docet Joan. Ludolph. Bünemannus, in *Catalog. libror. rariss.* p. 105. Gottlieb. Stolle in der *Historie der Gelahrheit Jena* 1736. in 4. p. 376. not. d). *Supellex librorum* Maurit. Georg. Weidmanni P. I. p. 120. & *Catalog. Biblioth.* Salthen. p. 312. A recensione omnium partium, e quibus omnis collectio componitur, nos abstinemus, cum id multa sollertia & adcuratione factum fuerit a Viro Cl. Dauid. Clement, in *Bibliotheque historique & critique* Tom. II. p. 95 sqq. Duplex exemplar nobis ad manus est, quorum alterum e bibliotheca portensi publica, alterum ab amico nobiscum communicatum fuit. Vtrumque Tomo VII. qui *problemata* ARISTOTELIS complectitur, destituitur, qui etiam in istis exemplaribus desiderabatur, quae cum Cl. Clement e bibliotheca electorali hanouerana, & bünemanniana, communicata fuerant. In exemplari, quod in bibliotheca adseruatur portensi, titulus, quem adscripsimus, non legitur, sed Tomo I. hic praefigitur titulus: ἈΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Ὄργανον. ARISTOTELIS *Organum, siue Logicae Tractationes Omnes: Quarum numerum & ordinem sequens pagella indicabit. Ad exemplaris fidem quod postremum* Lutetiae *excusum est, diligenter emendatum, & in capita distinctum. Francofurti excudebat Andreas Wechelus, sibi & Thomae Guarino M.D. LXXVII.* (1577). Praefationem praemisit Simon

mon Grynaeus latinam, *ad Philologum.* Paginis hoc volumen constat 465. Desiderantur etiam, quae in altero exemplari reperiuntur, si *excerpta de* ARISTOTELE *ex* Suida *&* Diogene laërtio exceperis, *praemissa de* ARISTOTELIS *vita & scriptis, ex auctoribus tum veteribus, tum recentioribus.* Cur Cl. Dauid Clement *scripta* ARISTOTELIS *rhetorica, secundum logices* adpellauerit *Tomum*, ignoramus. Tertiae partis titulus, exemplar. bibliothecae portensis, ab altero etiam exemplari differt. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Φυσικῆς ἀκροάσεως, βιβλία Θ. περὶ Οὐρανοῦ Δ. περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς Β. Μετεωρολογικῶν Δ. περὶ κόσμου Α. περὶ ψυχῆς Γ. περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν βιβλ. Α. περὶ Μνήμης καὶ ἀναμνήσεως Α. περὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως Α. περὶ ἐνυπνίων Α. περὶ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς Α. περὶ νεότητος καὶ γήρως, καὶ ζωῆς καὶ θανάτου Α. περὶ ἀναπνοῆς Α. περὶ μακροβιότητος καὶ βραχυβιότητος Α. ARISTOTELIS *de physica auscultatione, lib.* 8. *de Coelo* 4. *De Gener. & Corruptione* 2. *Meteorologicorum* 4. *De Mundo* 1. *De Anima* 3. *De Sensu & sensibilibus, lib.* 1. *De Memoria & reminiscentia* 1. *De Somno & vigilia* 1. *De Insomniis* 1. *De Diuinatione per somnum* 1. *De Iuuentute, senectute, vita, & morte* 1. *De Respiratione* 1. *De Longitudine & breuitate vitae* 1. *Ad exemplaris fidem, quod postremum* Lutetiae *excusum est, emendati. Francofurti Ex Typographia Andreae Wecheli M. D. LXXVII.* (1577). Ex praefatione Andreae Wecheli patet, quod hac parte initium operis imprimendi fecerit & speciminis quasi loco in lucem emiserit. Tractatuum, qui in hac parte reperiuntur, quemlibet, nouo paginarum numero, Typographus orditur. *Varia* autem *locorum lectio*, in altero exemplari, in tractatus cuiusque fine addita, *index capitum, & rerum ac verborum notatu digniorum bina inventaria alterum graecum, alterum latinum* heic desiderantur. Tomo VIIII. hic praefigitur titulus: ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Ἠθικῶν Νικομαχείων βιβλία δέκα. ARISTOTELIS *Ethicorum, Siue De Moribus Ad* Nicoma-

comachum, *Libri Decem, Opera doctissimi Viri* Petri Victorii *emendati. Francofurti Ex Typographia Andreae Wecheli M. D. LXXVII.* (1577) p. 192. Petrus Victorius *praefationem*, & *diuersitatem variarum lectionum* praemisit, quae omnia quinque folia complent. Nullus huic parti index adiectus est. *Oeconomica* & *politica* ARISTOTELIS, quae in altero exemplari, vnum constituunt volumen, binas in exemplari portensi faciunt partes singulares. Illa hac ratione inscribitur: Ἀριστοτέλους οἰκονομικά. ARISTOTELIS *Oeconomica Siue de Rebus domesticis. Francofurti. Ex Typographia Andreae Wecheli M. D. LXXVII.* pp. 33. Haec talem praefert titulum: Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν βιβλία ὀκτώ. ARISTOTELIS *Politicorum, Siue de Optimo Statu Reipub. Libri Octo, Ex castigationibus* Petri Victorii *emendatiores facti. Francofurti Ex Typographia Andreae Wecheli. M. D. LXXVII.* (1577) pp. 230. Petri Victorii *praefatio* latina, scripta est *Idib. Quintil.* 1552. *Variae lectiones* praemissae, duas paginas & dimidiam complent. Reliqua omnia, quae in altero exemplari adiiciuntur, hic desiderantur. Nonne haec titulorum diuersitas, indicium est luculentissimum, duplicem exstare *operum* omnium ARISTOTELIS editionem, quae *ex typographia Wecheliana francofurtensi* in 4. in lucem emissa fuerit? Id quidem extra omnem positum dubitationem est, editionem posteriorem, multo perfectiorem auctioremque esse priore: sed litterarum characteres, quibus exscripta est, paullo obtusiores sunt illis, qui in partibus conspiciuntur anno 1577. editis.

CCXIIII.

ARISTOTELIS *Stagyritae* de arte rhetorica Libri Tres, Cum M. ANTONII MAIORAGII Commentariis. Additis nuper Graeco textu ad

ad ipsius MAIORAGII versionem, & Petri Victorii sententiam emendato: Noua Capitum diuisione: Suis in singula capita argumentis: singulorum librorum, per tabulas oeconomia: nec non repletis lacunis, praesertim in secundo, vbi multorum contextuum commentaria deerant. Per Fabium Paulinum Vtinensem Philosophum, & Graecarum Literarum Pub. Venetiis Doctorem. Cum duplici Indice, altero Capitum, altero Rerum, & verborum locupletissimo. Ad illustriss. & Reuerendiss. S. R. E. Cardinalem Amplissimum Augustinum Valerium Episcopum Veronensem. *Venetiis Apud Franciscum de Franciscis, Senensem, M. D. XCI.* (1591) in fol. folior. 270. praemissis & indicibus folior. 28. exceptis.

Liber in Germania nunquam recusus, raro, nostra aetate, inuenitur, quae enim *paraphrasis* MAIORAGII *Basileae* 1554. expressa in fol. a Jo. Alb. Fabricio L. III. *Biblioth. graec.* Cap. VI. p. 127. memoratur, non ad *libros* ARISTOTELIS *rhetoricos* spectat, vt quidem vir Cl. Joan. Petrus Kohlius, in praefat. *de vita & scriptis* MAIORAGII, *Deliciis epistolicis Lips.* 1731. in 8. editis, praemissa, existimare videtur. *Paraphrasin in libros* esse ARISTOTELIS *περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς*, & *περὶ οὐρανοῦ*, diserte prodidit Jo. Alb. Fabricius l. c. & Niceron in *Memoires* Tom. XLI. p. 283. Conf. *Catalogus librorum per* Joannem Oporinum *excusorum*, Andr. Jocisci *Orationi, de ortu, vita, & obitu* Joan. Oporini, adiectus, vbi *paraphrasis* memorata quidem adducta, nulla autem in *libros rhetoricos* adlata fuit. *Explanationes* siue *commentarii* MAIORAGII, *in libros tres* ARISTOTELIS *rhetoricos*, primum in Italia, MAIORAGIO iam mortuo, in lucem prolati fuerunt, ab eius amitino

Primo Comite *Venetiis* 1572. in fol. pp. 458. vid. Niceron l. cit. p. 284. Editionem, quam e bibliotheca portenſi publica perluſtrauimus, vt titulus prodit, Fabius Paulinus, qui philoſophus & medicus vtinenſis, non *typographus* fuit, vt Cl. quidem Kohlius l. cit. p. 83. exiſtimat, curauit. In ſecunda tituli pagina, conſpicitur M. ANTONII MAIORAGII imago, anno 1555. cum annum ageret aetatis XLI. nitidiſſime ligno inciſa. Sub illa collocatus fuit, *Operum* MAIORAGII *editorum, edendorum* & *inchoatorum elenchus*. Fabii Paulini *epiſtolam* dedicatoriam excipit, Primi Comitis *epiſtola, Mediolani Kal. Januar.* 1571. ſcripta, qua Fratribus Arcimboldiis, Antonello Protonotario apoſtolico, & Senatori regio, & Joanni Candiae & Vallegii domino, eam potiſſimum ob cauſſam, editionem primam, *explanationum* MAIORAGII dicauit, quod MAIORAGIVM domus Fratrum Arcimboldiorum, alumnum olim exceperat. Hanc *epiſtolam* ſequitur, MAIORAGII *praefatio, in tres* ARISTOTELIS *libros, de arte rhetorica, index capitum,* & *tabula oeconomiam trium librorum complexa.* Operi ipſi adiicitur *index rerum & verborum locupletiſſimus, quae in toto opere continentur.* Niceronus nullam huius optimae editionis notitiam habuiſſe videtur, id quod inſignem illius raritatem valde confirmat. Recentiorem editionem *Pataui apud Joan. Cagnolum* 1689. in 4. *nitide* quidem, ſed *vitioſiſſime* impreſſam, a Joan. Alberto Fabricio, habuiſſe ſecum communicatam teſtatur Cl. Kohlius l. cit. Incredibile eſt, quot virorum doctiſſimorum elogiis hoc MAIORAGII opus condecoratum fuerit. Silentio iam praeterimus Andreae Schotti, Daniel. Georg. Morhofii, Ludouici Moreri, aliorumque teſtimonia, & vnum, quod illi tribuit Cl. Kohlius heic repetimus encomium. *Theſaurus*, ait l. cit. p. 82. *potius eloquentiae variaeque eruditionis, quam liber appellandus eſt hic* MAIORAGII *commentarius. In hunc enim quidquid propemodum habuit doctrinae quod-*

cunque

cunque sibi comparauerat artificii rhetorici longo rerum vsu acquisiti ac confirmati, non sine summa diligentia congessit. Nec falluntur profecto illi, qui eorum omnium, quae nobis reliquit MAIORAGIVS, *scriptorum princeps ac praecipuum hoc appellant, omnium recentiorum* Hermolai Barbari, Georgii Trapezuntii, Caroli Sigonii, Petri Victorii *commentariis, doctissimis licet multoque studio elaboratis, doctrinae non tantum apparatu, sed & nitore stili, interpretationisque perspicacia longissime anteponunt* &c. Inter tot autem MAIORAGII admiratores, aduersarius quidam insurrexit Natalis Comes, qui paullo iniuriosior in eum fuisse videtur, cum L. VIIII. *Mythologiae* Cap. V. p. 970. edit. *wechel.* 1574. in 8. plagii eum postularet, & scriberet: *qui locus* (ARISTOTEL. L. III. *rhetor.*) *cum ante nostram aetatem legeretur deprauatus*, Petri Victorii *Patricii* florentini, *ac viri clarissimi ingenio est integritati restitutus, vt mihi, cum essem* Florentiae, *multis rationibus probarunt viri quidam eximiae integritatis & eruditionis, atque in primis* Vincentius Borghinus, *vir omnium, quos vnquam cognoui, multiplici rerum cognitione praestantissimus, horum grauium testium auctoritate commotus non potui non summopere improbare* M. ANTONII *cuiusdam* MAIORAGII, *nescio impudentiam ne appellem, an exquisitam ambitionem; qui omni explicatione prope* aristotelicae *artis ipsius* Victorii *scriptis accepta, vt ex iisdem viris illustribus cognoui, ex hac emendatione elatus, mox alibi in* Victorium *ipsum non semel insultauit, & per loci huius correctionem viros omnes clarissimos suae aetatis insectatus est: atque in primis* Hermolaum Barbarum, *virum praestantissimum* &c. Vestigia Natalis Comitis legisse videtur Mr. Gibert, Academiae parisiensis Rector, & rhetorices in Collegio mazariniano Professor, qui in *Jugemens des Savans sur les Auteurs, qui ont traité de la Rhetorique* P. I. p. 65. cum de commentatoribus in *libros* ARISTOTELIS *rhetoricos*, exponit, de MAIORAGIO

 hac

hac ratione ſcribit: *Cet auteur* (Petrus Victorius) *eſt également profond, iudicieux, exact & modeſte. Il n'a pas fait la traduction de l'Ouvrage, qu'il commente; on peut la tirer de ſon Commentaire.* MAIORAGIVS *l'a faite, & l'a accompagnée d'un Commentaire auſſi long que celui de* Victorius. *Il copie même* Victorius *presque par-tout mot pour mot; il a pourtant cela de propre, qu'il ramaſſe les idées de divers Auteurs, ſur les mêmes préceptes, & qu'aux préceptes, il joint ſouvent des exemples: il montre beaucoup d'érudition:* Victorius *n'en a pas moins.* Conf. P. Baile *Dictionaire hiſtorique & critique* Tom. III. p. 1883. not. H. Sed dedit MAIORAGII defenſionem Cl. Kohlius l. cit. p. 84 ſqq.

Catalogum Scriptorum, qui vitam ANTONII MARIAE COMITIS, ſiue DE CONTI, qui a patria Maioragio, pago haud procul ab vrbe mediolanenſi ſito, MAIORAGII adſciuit cognomen, & cum Academiae Hetruſcorum *degli Transformati* adſcriberetur, nomen ANTONII MARIAE, in MARCI transformauit ANTONII, anno 1514. nati, & poſteaquam Profeſſoris eloquentiae mediolanenſis munere, magna nominis fama functus fuerat, anno 1555. aetatis autem anno XLI. mortui, ad poſteros transmiſerunt, inuenies in *Memoires* de Mr. Niceron l. cit. p. 285. in praefatione Cl. Kohlii, ſaepius citat. p. 2 ſeqq. Conf Marquardi Gudii *epiſtolae*, in quibus non ſolum nonnullae M. ANTON. MAIORAGII, ſed etiam virorum doctiſſimorum & clariſſ. ad MAIORAGIVM, & ad alios paſſim inſertae fuerunt epiſtolae, quibus vita MAIORAGII mirifice illuſtratur.

CCXV.

PETRI VICTORII Commentarii in VIII. Libros ARISTOTELIS De optimo Statu Ciuitatis.

tatis. Positis ante singulas declarationes Graecis verbis Auctoris: iisdemque ad verbum Latine expressis. Accessit rerum & verborum memorabilium Index plenissimus. *Cum gratia & priuilegio. Florentiae, apud Juntas* ↄIↄ Iↄ LXXVI. (1576) in fol. pp. 698. exceptis praemissis & indic. folior. 23.

Librorum, quos conscripsit PETRVS VICTORIVS, editiones in Italia excusae, non solum litterarum elegantia, qua editiones in Germania repetitas, superant, sed etiam raritate, rerum aestimatoribus se commendare solent. Hunc sane librum, inter rarissimos iam retulit Joan. Ludolph. Bünemannus, eique satis magnum in *Catalogo libror. rarissimor.* p. 95. statuit pretium. Conf. Cl. Vogtii *Catalog. libror. rariss.* p. 709. Is autem Gabrieli Naudaeo in *Bibliographia politica* p. 247. edit. quae cum Degorei Whear *Relectionibus hyemalibus, Cantabrig.* 1684. in 8. euulgata fuit, *recte & doctrinae facilitati, & studiorum praeterea suorum vtilitati consuluisse videtur*, *qui* Danielis Heinsii *paraphrasin, in libros* ARISTOTELIS *politicos, vna cum editis e regione* Zwingeri *&* P. VICTORII *commentariis „sibi addiscendum & euoluendum proposuerit.* Quibus caussis PETRVS VICTORIVS adductus fuerit, vt Francisco Medici, Magno Etruriae Duci, hoc opus suum nuncuparet, hisce verbis, initio *epistolae* dedicatoriae exposuit: *Multae sunt causae, & illae quidem magnae, ac iustae princeps optime, quae me hortatae sunt, vt hoc vigiliarum mearum munus, ad te mitterem: &, siquid honoris inde ac laudis ad me peruenire potest, tibi largirer, atque honestissimo tuo nomine consecrarem. vt autem omittam nunc, quod tibi multis modis debeo: liberalitateque tua grandi sum vsus in neptibus collocandis, quod beneficium quam magnum sit, intelligere facile potuere, qui aliquando eguerunt, benignitateque ali-*

cuius subleuati sunt, illud me magis mouet, quod fungor officio, facioque, quod necesse est ab omnibus probetur, ac magno consilio gestum esse existimetur: sum enim cupidus verae laudis, laetorque non parum, cum audio iudicium meum commentari. Quomodo autem non probabitur, opus de optimo statu ciuitatis, a summo philosopho scriptum, ad eum missum esse, qui clauum tenet trium amplissimarum ciuitatum, vt alias multas relinquam, antiquas ac nobiles, siue quae se in fidem his commendarint, siue quae in ditione ipsarum positae sint: & , vt illae rectum cursum faciant, saluaeque in portum vehantur, plurimum laborat: idemque excultum animum habet scientia artium optimarum, ceteraque monimenta magni huius doctoris cognouit; in primis autem sapientiae partem illam, quae bene viuendi praecepta dat, & non solum tradit priuatae vitae, cum laude degendae rationem, sed etiam reipublicae, recte regendae prudentiam: Latinum *vero* Graecumque *sermonem, necessarium scientiis exquisite perdiscendis, puer adhuc hauserit. Haec igitur, non inuitum tamen, me traxerunt ad hoc faciendum;* &c. Matrimoniio sibi iunxerat iste Franciscus Medices vxorem, Maximiliani Caesaris sororem, qui illum, vt PETRVS VICTORIVS, ait, *decreto suo magnum* Etruriae *ducem adpellauit, itaque adpellari ab omnibus voluit*, quo simili gradu honoris, antea Cosmus, pater Francisci, a Pio V. pontifice maximo decoratus fuerat. *Indicem rerum ac verborum* fecit, vt VICTORIVM hoc labore leuaret, Benedictus Bettius, *latinarum*, vt a Victorio vocatur, *& graecarum litterarum, vt artis quoque dicendi bene peritus, ipsarumque doctor adcuratus.* Istum *indicem* sequuntur, tres alii, primus *graecarum vocum*, secundus *locorum e veteribus auctoribus, ab* ARISTOTELE *in libris politicis, citatis*, & tertius denique qui *auctorum nomina* complectitur, *quorum testimonia in* P. VICTORII *commentariis citantur, aut loci emendantur, aut explicantur. Impressus* typis, in fine liber dicitur,

dicitur, *apud heredes* Bernardi Iuntae *Mense Augusto MDLXXVI.* (1576). Quanti Ioannes Caselius librum aestimauerit, verba eius docent, quae leguntur *Epistolar.* L. V. *Epistol.* V. *ad* PETRVM VICTORIVM p. 285. edit. Iusti a Dransfeld *Francof.* 1687. in 8. *Deinceps reuertar ad* ARISTOTELEM, *&* *auditoribus meis forte illius libros de optimo statu reipubl. interpretabor, illustratos a te, diuinis commentariis, quo facilius amplissimas illas doctrinas assequeremur, magisque emergeret illa cana veritas,* Atticae *philosophiae alumna, secundum* Varronem. De PETRO VICTORIO alio tempore dicendi locus erit.

CCXVI.

CONSTANTINI *Porphyrogennetae Imperatoris,* Opera. In quibus Tactica Nunc primum prodeunt. Ioannes Meursius collegit, coniunxit, edidit. *Lugduni Batauorum, ex officina Elzeuiriana anno MDCXVII.* (1617) in 8.

Scripta Joannis Meursii omnia, & in primis auctorum graecorum, quas euulgauit editiones, raro hodie inueniuntur. Imperatoris CONSTANTINI Porphyrogennetae *opera,* quae heic reperiuntur, iam antea seorsum a Meursio edita fuerant, nunc vero additis *Tacticis* collegit, & vt in praefatione ait, *dispersos veluti artus vnum corpus esse fecit.* Omnem collectionem Joanni ab Oldenbarnevelt Holl. & Westfr. Aduocat. Archiuor. Praef. magni sigilli Cust. Reipublicae dicauit. Scripta CONSTANTINI hoc ordine posita fuerunt.

I. *De Administrando imperio liber ad* Romanum Porphyrogenitum, *filium.* Illum iam anno 1611. fuisse editum, verba testantur in fine obuia: Lugduni Batauorum *typis* Johannis Balduini, *impensis vero*

Ludouici Elzeuirii. *Anno MDCI.* Primus fuit Joannes Meursius, qui hunc CONSTANTINI librum, luce donauit publica. Vsus fuerat codice, qui a Baptista Egnatio, in Bibliothecam transmigrauerat palatinam, *Versionem latinam*, & *notas breues* adiecit. Cum caput libri XXIII. & XXIIII. περὶ Ἰβηρίας καὶ Ισπανίας nimis corruptum, e graeco, non conuertere auderet Meursius, id postea praestitit Anselmus Bandurius, Presbyter ac monachus benedictinus, e congregatione melitensi, qui integrum librum, ex editione meursiana recudendum curauit Tom. I. Operis, quod partem *corporis historiae byzantinae* constituit, & hoc inscribitur titulo: *Imperium Orientale*, *siue antiquitates* constantinopolitanae, *in quatuor partes distributae, quae ex variis scriptorum* graecorum *operibus & praesertim ineditis adornatae*, *commentariis & geographicis, & topographicis, aliisque quam plurimis monumentorum ac numismatum tabellis illustrantur, & ad intelligentiam cum sacrae tum profanae historiae apprime conducunt. Paris. e typograph. regia* 1711. in fol. form. maior. & *Venet. ex typograph. Barthol. Jauarina* 1729. II. Tom. in fol.

II. *Liber Tacticus*, *terra marique pugnantium ordinationem continens.* Huic libello Meursius nullam versionem sed tantummodo *notulas* quasdam addidit. Emendatione igitur indigent verba Niceroni Tom. XII. des *Memoires* p. 190. vbi CONSTANTINI *Tactica* a Meursio *graece & latine Lugd. Bat.* 1617. in 8. edita dicuntur. Communicatus fuerat e bibliotheca palatina cum Meursio codex, e codice Bibliothecae vindobonensis descriptus, quem Petrus Lambecius Tom. VII. *Commentarior. de Bibliotheca* vindobonensi p. 201. descripsit.

III. *De Thematibus Imperii Orientalis Liber I. Ex Bibliotheca & versione* Bon. Vulcanii, *cum Notis eiusdem.* Prodierat Bonauenturae Vulcanii editio *Lugduni Batauor. ex officina Francisci Raphelengii* 1588. in 8. Codicem ille nactus erat, qui Mechliniae, apud medi-

medicum quemdam, Anglum, Thomam Clementem, *parum clementer habitus, multos annos, in Bibliothecae vel potius βιβλιοταφῆς squallore & puluere delituerat; postea in altera miserae illius vrbis direptione αἰχμάλωτος, militari violentiae obnoxius, perierat, nisi periisset. Nam* Vulcanio *tandem, vna cum* Procopio *de aedificiis* Justiniani, *&* Agathia *oblatus, persolutis λύτροις seruatus est.* Retulit haec ipse Vulcanius in *epistola* dedicatoria ad Janum Dousam, Paul. Busium, & Abraham. ab Almonda. Secundum quidem librum

IIII. *de Thematibus imperii occidentalis siue* Europae, in lucem etiam emittere animo constituerat Bonau. Vulcanius, sed fato, nescimus quo, deterritus, a proposito destitit, illamque gloriam Federico Morello reliquit, qui primus *Librum II. cum versione* sua *& notis* in vulgus edidit *Paris.* 1609. in 8. Sunt vero *themata* apud CONSTANTINVM Porphyrogennetam, illae prouinciae, in quibus militum legiones, in praesidiis, locatae fuerunt. Vtrumque libellum e codice regis Galliae 2431. in charta bombycina exarato, castigatum, & addita versione noua publici postea iuris fecit Anselmus Bandurius Tom. I. *Imperii oriental.* Adiecta conspicitur tabula geographica aere expressa Guilielm. de l'Isle, quae imperium constantinopolitanum, quale ab Heraclii aetate, per θέματα fuit digestum, ob oculos ponit.

V. CONSTANTINI Porphyrogennetae *Nouellae Constitutiones aliquot.* Sunt numero XIII. quas iam in lucem exire, cum *versione latina*, iusserat Joannes Leunclauius, *in Jure* Graeco-romano *tam canonico, quam ciuili, ex variis monumentis* Europae *&* Asiae *eruto, Francof.* 1596. in fol. Tom. I. L. II. p. 103. seqq. & Tom. II. p. 139 seqq. His *emendationes* & *castigationes* quasdam adiecerat Joan. Leunclauius, quas etiam Meursius in sua editione adiecit, & illis

VI. subiunxit, CONSTANTINI Porphyrogennetae, *Imperatoris nouellas constitutiones IIII.* quas e codicibus regiis, *auctiores melioresque*, cum *noua ver-*

sione & castigationibus iam antea ediderat Carolus Labbeus *Paris.* 1606. in 8.

Conf. de CONSTANTINO Porphyrogenneta, eiusque editis scriptis Martin. Hanckii de *Scriptoribus byzantinis* L. I Cap. XXV. p. 461 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca* L. V. Cap. V. p. 486. seqq. & qui nuper *Lipsiae* 1751. in fol. form. maioris istius Imperatoris, *de ceremoniis aulae byzantinae* L. II. primum cum viris doctis e bibliothecae senatoriae lipsiensis codice, cum viris doctis communicauit Joannis Henrici Leichii *Commentatio de vita & rebus gestis* CONSTANTINI *Porphyrogeniti, imperatoris byzantini Lips.* 1746. in 4. edita, & operi memorato Tom. I. praemissa.

CCXVII.

Του Σοφωτατου ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ, *περι των* Οφφικιαλων τοῦ παλλατίου Κωνςαντινουπόλεως, καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας. *Sapientissimi* CVROPALATAE, de officialibus Palatii Constantinopolitani, & officiis magnae Ecclesiae. Libellus Graece & Latine nunc primum in lucem editus, ad historiae ciuilis, ecclesiasticae, & totius antiquitatis intelligentiam perutilis & necessarius. Ex bibliotheca viri clariss. & consultiss. Julii Pacii J. V. D. Additus in fine Notarum libellus. Cum indice rerum & verborum locupletiss. *Apud Joannem Mareschallum Lugdunensem MDLXXXVIII.* (1588) in 8. pp. 425. si epistola dedicatoria pp. 9. non numerata fuerit.

Librum esse raro obuium, *catalogus* testatur *bibliothecae* saltheníanae p. 394. Duplex praefigitur dedica-

dedicatio, altera Julii Pacii, qui Hippolyto a Collibus I. C. & Professori Heidelbergensi, tali inscriptione librum dicat.

Nob. V.
Hippolyto a Collibus *J. C. clariss.*
Collegae Opt.
Hunc CVROPALATIS *de Officiis*
Constantinopolitan.
Libellum
Ex suo κειμελιαρχῳ *in publicam*
Vtilitatem nunc
primum editum
Officii & Amicitiae non
Vulgaris publicae testandae
Causa. Jul. Pacius Beriga
D. D.

altera editoris Nadabi Agmonii, siue Francisci Junii, qui epistola *consulibus ac senatui inclytae reipubl.* Francofurdensis, *Francof. an. 1588.* scripta, librum sacrum esse voluit. Is librum e graeco conuertit, & notas, & indicem adiecit. Ignorauit autem verum auctoris GEORGII CODINI nomen, & *Curopalatae* dignitatis nomen, pro proprio venditauit. Quo loco editio prodierit, non constat, verisimile est, illam *Heidelbergae* natales suos debere, quamuis Martin. Hanckius *de Scriptoribus byzantinis* Lib. II. Cap. X. pag. 683. & Henric. Wharton in *Adpendice ad* Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. ecclesiast.* p. 147. librum *Francofurti* esse euulgatum existiment. Niceron in *Memoires* Tom. XVI. p. 197. id *Lugduni Batauorum* factum esse, adfirmat. Extant exemplaria, quae nouo ornata titulo, & additis aliquot pagellis Francisci Junii nomen in fronte gerunt, & *ex Hieron. Commelini officina* 1596. prodiisse dicuntur. Conf. Niceron l. cit. vbi ait: Junius *publia le premier cet Ouvrage sous le nom hebreu de* Nadabus Agmonius; *son travail n'a pas eu l'approbation du public, qui a trouvé son édition très défectueuse, & les con-*

conjectures dont il s'est servi dans ses corrections & ses notes, fort peu heureuses. Il en donna une nouvelle à Heidelberg *en 1596. in 8. & la dédia à* Marquard Freher, *qui lui avoit procuré des manuscrits par le moyen desquels il y a rempli plusieurs lacunes de la précedente. Il en préparoit une troisiéme plus exacte, lorsqu'il mourut, & cette circonstance en a privé le public.* Male inprimis excepit Franciscum Junium, Jacobus Gretserus, qui illum non solum Tom. II. *de sancta cruce*, locis a Jo. Alb. Fabricio L. V. *Biblioth. graec.* p. 478. memoratis perstrinxit, sed etiam in *variis lectionibus, & explicationibus, in libellum* GEORGII CODINI Curopalatae, *Ingolstad.* 1602. in 8. & in *Facula* GEORGIO CODINO Curopalatae *accensa, Ingolstad.* 1604. in 8. mirifice depexum dedit. Ipse Jacobus Gretserus, nouam GEORGII CODINI dedit editionem, hoc titulo insignitam: GEORGIVS CODINVS Curopalata *de officiis & officialibus magnae Ecclesiae, & aulae* constantinopolitanae, *latine versus, adiunctis tribus Commentariorum, obseruationum, & emendationum libris, & syntagmate de imaginibus manu non factis, deque aliis a* S. Luca *pictis, Paris.* 1625. in fol. Ad tres codices potissimum recensuit librum, duobus nimirum boicae bibliothecae, tertio lauteriano. In prooemio his verbis, in duplicem Franc. Junii editionem inuehitur: CODINVM *ne plane otiosus essem, in manus sumpsi, verti, commentaria adieci, errores grauissimos* Junii *detexi: vtique id aut non facturus aut parce facturus (quamuis innumeros eius errores dissimulauerim) nisi* Junius *homo arrogantissimi supercilii, & catholicae fidei immanissimus hostis fuisset, qui cum a suis haberetur, & venditaretur omniscius, perspicue ostendit, edito* CODINO, *sibi hac opinione & fama fieri iniuriam, si tamen volenti fieri potest iniuria, quia* Junius *hanc de se opinionem, & famam volebat & fovebat, qui* Curopalatam *primum edidit, anno redemptoris LXXXIIX. ex bibliotheca* Julii Pacii, *suppressi suo*

suo nomine, vel potius in iudaicum *commutato - - - Postea nactus* Junius *a* Marquardo Frehero *integriora exemplaria, adiectis priori editioni aliquot pagellis, quibus lacunas nonnullas expleuit; nomen suum professus est,* CODINVM*que* Frehero *inscripsit, ita vt* Curopalata *iam tribus patronis stipatus in publicum venerit. Merito tamen culpandus est* Junius, *quod nouam editionem non adornarit, & a se pleno sacco sparsos errores non correxerit, adiutus codicibus bibliothecae* palatinae, *&* Raphaelis Seileri *exemplari; quod erat apographum optimi codicis* augustani: *nam* CODINVM *olim fuisse: iam enim non est; sed amissus est; vt ante aliquot annos ex amplissimo domino* Marco Velsero *IIuiro* Augustano *intellexi: nescitur cuius negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidiis instructus* Junius, *praesertim translatione* Seileriana, *debebat* CODINVM *a capite ad calcem recognoscere, plurima & grauissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori proponere. Verum nihil horum praestitit, nisi quod vt antea dictum, paucas pagellas, primae ac mendosissimae suae editioni assuit, mutato titulo, addito nouo patrono, appositoque suo nomine. Quo ipso fucum lectoribus fecit, quasi nouam editionem promeret, anno MDXCVI. cum non fuerit noua, sed prima, illa nimirum ipsa, quae anno M. DLXXXIIX. prodierat,* &c. Cum & in *commentariorum* libris, Gretserus, Junio non pepercisset, socerum suum defendere, & Gretsero dicam scribere sustinuit Gerard. Joan. Vossius in *praefat.* libr. *de historicis latinis* fol. 13 b. seqq. edit. *Lugd. Bat.* 1627. in 4. Sub limam vocata ipsa Gretseri editio, & denuo edita fuit, a Jacobo Goar hoc titulo: GEORGIVS CODINVS Curopalata *de officiis magnae ecclesiae, & aulae* Constantinopolitanae, *ex versione* P. Jacobi Gretseri, *Soc. Jesu, cum eiusdem in* CODINVM *Commentarior. libris tribus, & de imaginibus non manufactis opere. In hac editione praeter comparatum eum regiis MSS.* Graecum *textum, & reparatam* latinam

tinam *versionem*, *accedunt inediti ex Regia & Mazariniana bibliotheca officialium catalogi, & ad* CODINI *mentem locupletes notae. Adiunguntur recentiores orientalium Episcopatuum notitiae, voces honorariae, appellationes dignitatum indices, quibus postremis saeculis Ecclesiastici vel aulici proceres salutabantur. Cura & opera* P. Jacobi Goar, Paris. *Ord. Praedic. Congreg. reform.* S. Ludouici. *Parisiis e typographia regia MDCXLIIX.* (1648) in fol. form. maior. pp. 425. exceptis praemiss. & indicibus. Constituit editio optima & splendidissima partem *Corporis Scriptorum historiae byzantinae*, vid. *Bibliotheca* hamburgensis *historica* Centur. VIIII. p. 112 sqq. Recensetur etiam ex editione repetita *Venet. ex typographia Barthol. Javarina* 1729. in fol. in den *Nachrichten von einer* hallischen *Bibliothek* Tom. V. p. 449 seqq. In praefatione inter alia monet Jacobus Goar, quod *primum caput de officialibus ecclesiae magnae*, illi non videatur esse CODINI, cuius sententiae rationem subiungit, nimirum *Catalogum*, in quo officialium nomina recensentur, a reliquis CODINI capitibus, saepius in regiis gallicis MSS. distinctum reperiri, & integrum opus, absque *catalogo*, in sua, recto ordine, capita esse distributum, quod & ipsi, quibus Gretserus, vsus fuerit, comprobent codices.

GEORGIVS CODINVS floruit sub vltimis Imperatoribus constantinopolitanis, & post ipsam vrbis constantinopolitanae expugnationem adhuc vixit, quo *Curopalatarum* officium esse iam desierat. Petrus igitur Lambecius, in eam inductus fuit opinionem, illum *Curopalatae* titulum tantummodo obtinuisse, quia *de officiis palatii* scripserit. Vid. *breuis* eius *differtat. de* GEORG. CODINI *vita & scriptis*, quae praemittitur *Animaduersionibus in* GEORGII CODINI *& alterius cuiusdam* anonymi *Excerpta de antiquitatibus* constantinopolitanis, inter *scriptores historiae byzantinae* pag. 135 sqq. edit. *Paris.* 1655. Nullum autem reperit P. Lambecius codicem, cui *Curopalatae* cognomen

gnomen additum fuerit. Illi autem, qui *Curopalatae* dignitatem gerebat, aulae custodia, & cura demandata erat, auream virgam gestabat, primus in comitatu Imperatoris, eiusque auctoritas, imperatoriae proxima erat. Vid. de denominatione & dignitate *Curopalatae* Joan. Meursii *glossarium graeco-barbarum Lugd. Batau.* 1614. in 4. pag. 279 seqq. Caroli du Fresne Domini du Cange *Glossarium med. & infim. Graecitatis Lugd.* 1688. col. 739. Eiusd. *Glossarium med. & infim. Latinit.* Tom. II. *Paris.* 1733. col. 1242. Jacobi Goar *Commentar. ad* GEORG. CODINVM Cap. II. pag. 24. edit. *paris.* Jacob. Gretseri Lib. II. *Obseruat. in* GEORGII CODINI *Cap.* II. p. 190. & *ad Cap.* V. p. 208. edit. *paris.* 1648.

Franciscus Junius siue de Jon, senior, Theologus leidensis, natus an. 1545. & mortuus anno 1602. *vitam* suam ipse descripsit, quam primum in lucem edidit Paullus Merula *Lugdun. Batauor. ex officina plantiniana* 1595. in 4. Praemissa postea fuit *operibus* eius *theologicis Geneu.* 1607. & 1613. II. Tom. in fol. editis. *Praefatione* illam ornauit, & *breui narratione*, *de eius morbo, obitu, & scriptis* auxit Daniel Gerdesius in *Miscellaneis* groning. Tom. I. *Amstelod. & Duisburg.* 1736. in 8. P. II. p. 201 seqq. Legi etiam poterunt Franc. Gomari *oratio funebris in obitum* Franc. Junii *Lugd. Bat.* 1602. in 4. Jo. Meursii *athenae* batauae *Lugd. Bat.* 1625. in 4. pag. 163. Paull. Colomesii *Gallia orientalis* p. 94 seqq. edit. Hag. Comit. 1665. in 4. Melchior. Adami *vitae Theologor. exteror.* p. 96. Paull. Freheri *Theatrum viror. eruditione claror.* p. 322. de *Lebensbeschryving van geleerde en beroemde Mannen* P. VI. *Amsterd.* 1733. in 8. p. 601 sqq. Niceron *Memoires des hommes illustres* Tom. XVI. p. 171 seqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. II. p. 132 sqq. Tom. V. P. II. quae complectitur *les Auteurs déguisez*, P. II. Cap. VII. p. 167 seqq. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. II. pag. 1585. seqq.

CCXIIX.

CCXIIX.

Opusculum MICHAELIS COCCINII *Tubingensis alias* KÖCHLIN *dicti*, De imperii a Graecis ad Germanos translatione, in quo etiam differitur, qui Galliae populi spectent ad ius & ditionem imperii. Item de Francorum origine ac de duplici Frcia. (Francia) De corona imperii, & pleraque alia scitu memoratuque dignissima. Apologiae duae eiusdem COCCINII sese a calumniosa quorundam infamatione defendentis ac purgantis. Insuper protestatio ad lectorem. in 4. folior. 30.

In hac paucarum plagularum collectione rara lectoribus se offert

1) Ringmanni Philesii Vogesinae τὸ δεκάστιχον, quo argumentum libelli exponitur:

Inclyta in Heluetiis *an* Argentina *sit oris*
Alsatia *&* *possit dicier* Heluetia?
Semper ea populus fuerit Germanus *in vrbe*
Quamuis hoc essent Gallica *regna solo?*
Sique ibi sint Francis (*versus* Tirana *cadentem*
Qui degunt) *quoquo iura relicta modo?*
Imperium Graiis *an* Gallus *habuerit ab ipsis*
Aut potius belli Theutonus *arte valens?*
COCCINIVS *querit cum* Bebelio *ipsa* MICHAEL
Scribitur horum isto maxima parsque libro.

2) MICHAELIS COCCINII, *ad praeclarum iurium doctorem consultissimum*, Jacobum Oesler Tubingensem, *epistola*. Commemorat in illa epistola, quod duas scripserit *apologias*, Argentinam chalcographo ad imprimendum delatas, in quibus, se aduersus calumniosam infamationem, defenderit, quae duobus in primis auctoribus, contra illum exorta fuerat, quorum alter erat Theologus, alter Jurisconsultus a maledicen-

ledicentia ac loquentia notissimus. Impingere autem volebant illi haereseos notam, quam ob rem istas composuit *apologias.* Quia autem chalcographus de libelli paruitate conquerebatur, & eiusmodi parua opera, in emporio francofurtensi venalia non solere exponi, adfirmabat, quaedam *de imperii translatione ad* Germanos, item, *qui* Galliae *populi ad ius & ditionem spectent imperii*, scribere tentauit.

3) Τὸ τετράστιχον Wolfgangi Richardi gislingensis, *in argumentum libelli* COCCINII *de imperii tralatione.*

4) MICHAEL. COCCINII *epistola, ad disertissimos iuriumque consultissimos viros,* Joannem Reuchlin, phorcensem, & Joann. Streler, vlmensem, *&* Henric. Winckelhoffer, ehingensem, *confoederatorum* Sueuorum *iudices consistoriales, ac triumuiros.* In illa exponit, quae illum impulerint, vt hoc opusculum conscriberet. En! ipsa illius verba: *Cum viri sitis doctissimi, ac humanitatis plenissimi, in conuictu inter epulas & pocula: tales itidem quaestiones nobis proponere soletis Quocirca vt istiusmodi consuetudinis fructum aliquem videatis: decreuimus eas questiones quas nouissime in conuictu simposioque philosophico proposuistis: diligentius pertractare, ac quid de ipsis sentiamus scriptis nostris id vobis explicare. Fuere autem questiones a vobis propositae haec: Prima an* Argentina *sit vrbs* Heluetiorum? *& quos* alsaticos *appellamus sint* Heluetii? *sicut quidam arbitrantur. Secunda, an* argentinenses *sint, & semper fuerint* Germani *in* Gallia *tamen siti? Tertia: an* Argentina *& tota* Alsacia, *ad ius & ditionem pertineant* Francorum? *Quarta: an imperii tralatio de* Graecis *sit facta ad* Francos *& non* Germanos? *Quinta: qui* Galliae *populi ad ius & ditionem pertineant imperii: tanquam feudatarii? Primas duas in presentiarum* Bebelius *discutiendas assumpsit, cuius sententiam; & meo quidem iudicio approbatam: cum ipsemet per ydoneos scriptores satis superque muniuerit: nihil amplius mihi addendum reliquum*

liquum fuit. Ideo ad reliquarum quaestionum discussionem accedam &c. Huic epistolae opusculum ipsum subiungitur. Insertum fuit a Simon. Schardio, libro, qui inscribitur: *Sylloge historico-politico-ecclesiastica, Argentorati* 1618. in fol. In *Catalogo Bibliothecae* bodleianae Tom. I. p. 168. duae aliae collectiones memorantur, quibus insertum fuit. Scriptores alios, qui idem *de Translatione imperii a* Graecis *ad* Francos, pertractarunt argumentum, recenset Gisbertus Voetius, *Selectar. Disputation. theologic.* P. II. *Vltraiect.* 1655. in 4. p. 891 sqq.

5) Στιχίδια τοῦ Φιλεσίου περὶ ὄρεος πατρικοῦ. Carmine latino elegiaco montem celebrat Vogesum.

6) *Tetrastichon* Jacobi Henrichman. *in argumentum apologiarum* coccinarum.

7) *Pro* cocciniana *apologia*, *tetrastichon*, Wolfgangi Richardi, gislingensis.

8) Ad MICHAEL. COCCINIVM, *amicum singularem*, *epigramma* Leonardi Clementis, vlmen.

9) MICHAEL. COCCINII *ad* Leonardum Clementem, vlmensem, *artium & philosophiae magistrum, paroetianum* zwifaldensem. *epistola*, in qua caussam, qua commotus duas conscripserit *apologias*, his exponit verbis: -- *quarto abhinc anno (qui quidem aetatis meae erat annus vigesimus quartus) opusculum quoddam lucubraui, de caesarea papalique potestate, ac de caussis tantae imperii inclinationis: & reipublicae christianae ruinae. Et quum idem opusculum erat a me paullo concitatius incautiusque ac minus erudite conscriptum; eam ob rem vt me ipsum emendarem: vt aliquid consideratius eruditiusque quod aliquando aeditione esset dignum) elaborarem, dialogum scribere coepi, sub titulo* de imperii iuribus, *in quo tu pontificis rhomani partem sustinere ac defendere conaris:* Bebelius *Caesaris:* Caspar Humel *media quadam ac regia incedens via: medium pacis & concordiae excogitare laborat. Verum praefatum opusculum per quendam poetastrum & erronem furtim ad manus cuiusdam bilosi rancorosique theologi*

logi peruenit; qui rem mox cuidam iurisconsulto detexisse fertur. Is theologus malae cuiusdam de me infamationis auctor & seminarium extitit praecipuum vt quod libellum conscripserim haeresi plenum, & quod de facto sim excommunicatus. Illam equidem infamationem ego qui honestis hic sum genitus parentibus & inter gentiles ac ciues meos vita & moribus comprobatus animo, (vt debeo) iniquissimo ferens: hoc mense Januario (1506) *duas apologias ad quendam canonicum* ſtutgardianum *dedi, vt me apud ducales senatores a tanta infamatione & criminatione defensaret. Sed quia talis infamatio indies magis ac magis inualescit ideo constitui easdem apologias (vt omnibus essent testimonium & purgatio meae innocentiae) sub tuo nomine publicare: vt cum infamatio sit publica, defensio itidem mea sit publica* &c.

10) *Apologia prima ad quendam Canonicum* Stutgar. H. B.

11) *Apologia secunda ad eundem Canonicum* ſtutgardianum H. B.

12) *Protestatio* MICHAEL. COCCINII *ad lectorem.* Scripta illa eſt *ex Tubinga, XVI. Kal. Augusti. Anno dni. MDVI.* in fine hoc legitur Diſtichon:

Pressit apud Tribonos *solito limatius, illa*
Inclyta Grünigeri *calchographia. Vale.*

13) *In detrectatorem integerrimi viri,* MICHAEL. COCCINII Tubingen. *praeceptoris sui doctiss. ἐκλέγχημα* Guolgangi Richardi gyslingenſis.

14) Jacobi Heinrichmanni, *philosophi, ad doctissimum iurisconsultum illustriss. principis* Würtenbergenſ. *senatorem praestantissimum,* Beatum Widman, *praeceptorem & doctorem suum, epistola.* Diriſſimas imprecationes in illa, in COCCINII Aduerſarios euomit, v. c. *Ah summe rerum opifex maxime Deus, hosce impuros & pestiferos homines, vertigine, lippitudine, podagra & chiragra, stranguria & coryza afficias: omni denique mendicorum morbo (quibus afflicti eiulantes*

 ante

ante sacras aedes ad stypem manum porrigunt) *castiges: vt tandem morbo suo impediti: bonos lacessere desinant.*

15) *Decastichon* Jacobi Heinrichman. *contra maledicum detractorem:*

Spurcus & infamis pereat detractor amarus
Linguam ammittat qui detrahit ingenuis
Et suspendatur fiatque volucribus esca
Mersus aquis hic sit piscibus atque cibus
Fulmine tangatur iactato ex aethere summo
Et pereant statim grandine quaeque sua
Et malus hunc sursum rapiens inque aere daemon
Pulueret & vento discutiatque scobes
Hunc tandem stygius daemon sub balnea ducat
Assiduoque lauans hunc Acherontis *aquis.*

16) Jacobi Oesler, tubingens. *vtriusque iuris doctor.* Argentinae *consistorialis causidici epistola ad* MICHAEL. COCCINIVM, *conterraneum & amicum suum.* In fine omnis collectionis haec leguntur verba: Joannes Grüninger *imprimebat* Argen.

De MICHAELE COCCINIO eiusque scriptis, apud omnes fere Historiae litterariae scriptores, altum est silentium, e quo singularem eorum raritatem colligimus. In gymnasio tübingensi illum Henrici Bebelii fuisse auditorem, ipse profitetur in *epistola* Tubingae *anno 1505. d. V. Kal. Maii ad studiosam iuuentutem* germanicam, scripta, quae legitur in Henrici Bebelii *opusculis*, *Argentin.* 1516. in 4. editis p. 139. Cum postea varii, contra praeceptorem insurgerent aduersarii, innocentiam illius strenue defendit in *apologia*, quae legitur in Appendice *Commentariorum* Henrici Bebelii *de Abusione linguae latinae apud* Germanos, *& de proprietate eiusdem*, qui, vt alias editiones taceamus, *Argentin.* cum *opusculis* Bebelii modo memoratis 1516. euulgati fuerunt. Circa annum 1511. Mutinae apud Gubernatorem Vitum de Furst, Sueuum, Equitem auratum, atque iureconsultum, Cancellarii munere functum esse, patet ex *epistola* Henrici Bebelii, ad eum scripta, & huius *apologiae* l. cit. subiecta.

Annum

Annum vero 1506. *octauum fuiſſe*, *quo* COCCINIVS, tubingenſis *paedagogii rector antea fuerit*, ipſius *ad ſcholaſticos iuniores Collegii modernorum ſtudii* tubingenſis, docet *epiſtola*, Jacob. Hainrichmanni *grammaticae*, *Tubing*. 1506. in 4. & alibi ſaepius editae, adnexa. Conf. Viri clariſſ. Jacob. Burckhardi nuper, heu! quanto reipublicae litterariae detrimento, mortui *Commentar. de linguae* latin. *in* Germania *fatis* P. II. paſſim, inprimis p. 318. not. (tt). Burc. Gotth. Struuii praefat. in COCCINII libellum *de bello* Maximiliani *cum* Venetis *geſto*, apud Marqu. Freher. l. cit. Joſ. Simlerus in *Bibliotheca* p. 504. & *Catalog. Biblioth.* tellerianae p. 288. eius *de bellis* italicis L. I. excuſum *Baſileae*, cum Coriol. Cepionis, *de* Petri Mocenici *Imp. geſtis Lib. III. &* Cornel. Wengeri *de bello inter* Sigismundum *Archid.* Auſtriae *&* Venetos libello *ap. Robert. Winter* 1544. in 8. adfirmant. Idem ſine dubio libellus eſt, quem Marquard. Freher. tit. *de bello* Maximiliani *cum* Venetis, geſto anno 1511. inſeruit Tom. II. *Scriptor. rer.* germanic. p. 539 ſqq. edit. Burc. Gotth. Struuii. *Dialogus*, quem in *epiſtola*, loco 9) a nobis citata, memorat, ſine dubio lucem nunquam vidit publicam, quod ipſe teſtari videtur *apologia prima*, vbi operis in quatuor libros diſpertiti argumentum ſatis copioſe exponit, &, *dum quarti libri ſcriptioni*, ait, *inſiſterem*, *ſuaſioni cuiusdam amici*, *a ſcribendo abſtinui. Ac res, quam elaborare decreueram, eſt indigeſta, atque ſepulta manebit cum perpetuo ſilentio.* In collectione *opuſculorum* bebelianorum, quae ſine loci & anni indicio in 4. prodiit, exſtat *Contra calumniatores* COCCINIVS *ad lectorem*, & MICHAEL. COCCINII *alias* KÖCHLIN *dicti*, tubingenſis, *ad ſtudioſam iuuentutem* germanicam, *epiſtola*, ſcripta *Tubingae d. XXV. April. 1505.* Et haec ſunt omnia, quae, apud ſcriptores, de illo inuenire potuimus.

CCXVIIII.

ALBERTVS *magnus*, de arte intelligendi. docendi. & predicandi. res ſpirituales & inuiſibiles per res corporales & viſibiles & e conuerſo pulcra & vtiliſſima. in fol. form. minor. folior. 18.

Inter opuſcula, quae ALBERTI M. nomen prae ſe ferunt, hoc e rariſſimis eſt, & in nulla *operum* ALBERTI M. quod nos quidem ſciamus, editione reperitur. Jo. Alb. Fabricius Lib. I. *Biblioth. med. & infim. Latinit.* p. 121. librum ALBERTO M. tribuit *de doctrina dicendi & tacendi, Paris* 1491. quem *de arte viuendi, loquendi & tacendi* inſcriptum eſſe Mich. Maittaire Tom. I. *Annal. typographic.* p. 531. prodit. Eumdem noſtrum librum eſſe cenſeremus, niſi Michael. Maittaire nobis obſtaret ſententia, qui non ſine ratione ſuſpicari videtur, libellum falſo, nomine ALBERTI M. eſſe inſcriptum, qui potius ad Albertanum cauſſidicum brixienſem, de quo vid. *Analecta* noſtra *litter* p. 1118 ſqq. pertineat. Chriſtoph. Hendreich. in *Pandectis* brandeb. p. 85 titulum, prout in editione, quae ante oculos verſatur, eum legimus, quamuis non integrum, adtulit, & libri antiquiſſimam exſtare in fol. memorauit editionem, quae ſine dubio haec noſtra eſt, cum omnia venerandae vetuſtatis indicia prae ſe ferat. Sine die & conſule in lucem exiit, litteriſque gothicis admodum inconcinnis expreſſa eſt. Si coniecturae locus eſt, illam ex officina Joannis Zaineri, vlmenſis euulgatam eſſe crediderimus, circa annum 1480. Habemus librum, qui inſcribitur *Scala caeli*, quem alio tempore deſcribemus, qui eodem anno, ex dicta officina typographica in lucem prolatus fuit. Non ouum ouo ſimilius eſſe poterit, quam alter liber alteri eſt. Magnitudo, craſſities chartae vna eademque, characteres litterarum iidem, eadem ſcribendi compendia, & vt paucis omnia complectamur, omnia in

vtroque

vtroque libro conspirant. Christophor. Hendreichius etiam l. cit. editionem recentiorem *Lipsiae* 1511. in fol. excusam adtulit, quam Jo. Henr. Leichius in *Annal. typogr.* lipsiens. silentio praeteriit. Capitum XIIX. quibus omnis liber absoluitur, argumenta haec sunt. Caput I. *de vtilitate huius artis.* II. *de Commissione veritatis euangelice.* III. *de locis & principiis huius artis.* IIII. *de scientia librorum nature artis & moris in rebus corporalibus.* V. *de scientia librorum nature artis & moris in rebus spiritualibus.* VI. *de faciebus Dei per quas intelligitur, docetur & predicatur.* IIX. *de faciebus anime per quas intelligitur, docetur & predicatur.* VIIII. *de faciebus peccati, per quas intelligitur, docetur & predicatur.* X. *de faciebus penitentie in genere, per quas intelligitur, docetur & predicatur.* XI. *de faciebus contritionis, confessionis & satisfactionis.* XII. *de faciebus virtutis.* XIII. *de vsu secundum quem huic operi seruit.* XIIII. *Quod deus vtitur mundo, vt signo, ad quinque sensus.* XV. *quomodo deus vtitur mundo vt instrumento.* XVI. *quod deus vtitur mundo vt medio morali.* XVII. *quomodo deus vtitur dyabolo, inferno & coelo empireo.* XIIX. *quomodo deus vtitur homine peccato, virtute & poenitentia.*

CCXX.

Liber de abundantia exemplorum *magistri* ALBERTI *magni Ratispa. episcopi* ad omnem materiam. in fol. form. minor. fol. 65.

Liber, qui priori & vetustate & raritate similis est, ex eadem typographica officina originem suam ducere videtur. In septem diuisus est partes, quarum I. agitur *de timore mundano.* II. *de inferno.* III. *de purgatorio.* IIII. *de diuino iudicio.* V. *de timore mortis.* VI. *de peccati timore.* VII. *de timore periculorum.* Exempla, partim e profana, partim ex ecclesiastica

 historia

historia desumta sunt, quibus multae historiae absonae, & putida figmenta immiscentur. Sic v. c. P. I. *de timore seruili* haec narratur historia, *de quodam rustico trufatore, qui cum duceret vaccam & vitulum, ad montem sancti* Michaelis, *in littore maris intra fines* Britannie *&* normanie, *& appropinquaret ad locum & fluxus maris qui quandoque viam illam attigit, eum inuaderet exclamans, dixit:* O beate Michael libera me & dabo tibi vitulum, *liberatus autem dixit:* Bene fatuus erat beatus Michael si credebat quod daretur ei vitulum meum: *& ecce fluxus iterum quasi inuoluens eum, exclamauit dicens:* O beate Michael libera me & promitto tibi vaccam & vitulum. *Liberatus autem dixit.* O Michael nec vaccam nec vitulum habebis. *Cum autem sic quasi securus cederet: ecce fluxus inuoluens suffocauit eum, & vaccam & vitulum: iuxta illud* Thessalonicen. 5. *Cum autem dixerit pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus. & iste tunc perdidit vaccam & vitulum: hic se & omnia sua.* P. III. *de suffragiis mortuorum* hoc relatum legimus: *Exemplum narrat magister* Nicolaus de Flanginei *archiepiscopus* bisuntinus, *qui erant duo socii fideles. Cum autem alter prauiter peccasset ab alio animatus iuit cum eo* Romam *& data est ei triennis penitentia: qua assumpta grauem incurrit infirmitatem: & cum esset desolatus grauiter eo quod non impleffet penitentiam: promisit ei socius quod vellet eam pro eo adimplere. Cum autem ipso mortuo eam ageret in fine primi anni apparuit ei defunctus in tercia parte corporis albissimus, in duabus niger ad modum picis: in fine vero anni secundi apparuit in duabus partibus albissimus: in fine vero tercii totus albus ei gratias agens de sua liberatione.* P. V. *de memoria mortis*, hoc adlatum est exemplum *de quadam vitula sortilega, quae cum grauiter infirmaretur, mouebatur a filia sua bona puella quod quereret sacerdotem & sacramenta esse: quod cum nollet facere vocauit filia vicinas, vt ei secum hoc persuaderent, cum autem & ipsis nollet acquiescere dixit quod non ita cito moreretur: quomodo*

modo hoc sciret quaesierunt. at illa. Hoc anno primo die marcii audiui cuculum canentem: quinque vicibus continue dixit cu: cu: *& ideo scio, quod non morior infra quinque annos. Cum autem ei persuaderent ne haberet in hoc fiduciam & ipsa nollet acquiescere: mortua est cito sine sacerdote & sacramentis, & hoc contra illos, qui nimis confidunt in vita sua.* Et eiusmodi flosculis omnis liber refertus est.

CCXXI.

Mariale ALBERTI M. siue quaestiones CCXXX. super Euang. Missus est angelus Gabriel. in fol. formae max. folior. 66.

Operis ALBERTI M. quod saepe seorsum excusum fuit, & in *omnium* eius *operum* collectione, a Petro Jammy Ord. Praedicator. monacho, *Lugd.* 1651. adornata, Tom. XX. primum occupat locum, haec est editio rarissima, & nisi fallimur, omnium prima. Litteris codex impressus est gothicis, adeo rudibus, vt artis typographicae, quasi infantiam, primo adspectu prodere videatur. Scatet praeterea typothetarum mendis, totque implicitus est scribendi compendiis, vt inter tot libros, seculo XV. impressos, quos vnquam euoluimus, vix lectu difficilior, nostris oculis oblatus fuerit. Nullus titulus, nulla littera initialis, nullum typographi, loci, aut anni indicium. *Prologus*, his inchoatur verbis, litteris maiusculis valde deformibus expressus: INCIPIT. PROLOGVS. IN. OPVS. VIRGINIS. GLORIOSE. EDITVM. A. DOMINO. ALBERTO. THETONICO.(Teutonico) QVI. ALIO. NOMINE. MAGNVS. ALBERTVS. VOCATVR. *Prologum* sequuntur *Tituli quaestionum.*

CCXXII.

Opus de laudibus beatae Virginis Libr. XII. in fol. form. max. folior. 223.

Quod de antiquitate & raritate, operis ALBERTI M. *super euangelium: missus est angelus* &c. diximus, id etiam de hoc anonymi opere, quod illi, in codice, qui in Bibliotheca reperitur portensi, iunctum est, valet, cum ex vna eademque officina typographica, vtrumque prodiisse librum, primus adspectus, quemlibet docere poterit. Omnia certe, artis typographicae incunabula produnt. Liber nullo adlato auctoris nomine, his inchoatur verbis: PREFACIO. IN. OPVSCVLVM. DE LAVDIBVS. BEATE. MARIE. VIRGINS (virginis) INTITVLATVM. INCIPIT. FELICITER. Cum hoc *opus* teste Casimir. Oudino Tom. III. *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* col. 158. *egregium sane est*, *atque omnimodas B. Virginis Dei*, Mariae, *laudes cumulate continet*, & insignis eius raritas ex eo colligi potest; quod Aloysius Nouarinus, se primum esse iactauerit, ad quem istius operis, cuius codicem tantummodo habuerat manu exaratum notitia peruenerit, in *elector. sacror. Libr. IIII.* quem edidit titulo: *Electa sacra, in quibus, qua ex linguarum fontibus, qua ex priscis gentium ritibus, nonnulla sacrarum litterarum loca, nouo explicatu donantur aut noua luce vestiuntur, subque virginea vmbra ita virginis* Mariae *laudes exhibentur, vt etiam* Gabrielis *Nuncii*, Josephi *sponsi*, Joachimi & Annae, *genitorum eius imagines & vniuerse vtilium monitorum colores vitae perficiendae huius vmbrae appositione venustiores ostendantur. Lugd.* 1633. *Turnoni* 1640. *Lugd.* 1647. in fol. operae nos pretium facturos esse, existimamus, ipsius auctoris verbis, cuiuslibet libri argumentum heic adscribere. In I. *Libro exponitur angelica salutatio delata ad* Mariam. In II. *distinguitur, quo modo* Maria *seruiuit nobis in filio, de singulis membris & sensibus suis.* In III. *adsignantur primo dignitates & praerogatiuae*

rogatiuae carnis virgineae & duodecim specialia priuilegia eius. In IIII. agitur *de virtutibus & preeminentiis eius.* In V. *de vtraque pulcritudine eius.* In VI. *de vocabulis vel adpellationibus eius Mater, amica, soror, carissima, filia, sponsa, vxor, seu vidua, mulier, bona virgo, virago, princeps, regina, primas, ancilla, ministra.* In VII. *quomodo designatur per quaedam caelestia & superiora, caelum, firmamentum, sol, lunaque, sydus, orison, Lucifer, aurora, lux, mane, dies.* In IIX. *de terra & biis, quae ad terram pertinent quibus ipsa figuratur, terra, solum, tellus, humus arida, limus, & argilla, area, campus, ager, mons, collis, concaua, vallis, desertum, solitudo, petra, pascua, pratum.* In VIIII. *de receptaculis aquarum, quibus potest figurari, fons, puteus, flumen, fluuius, torrens, aqua, stagnum, alueus, & situla, lacus, ydria, concha, canalis, trames, aquaeductus, labium, piscina, natatio, item natatoria, amnis, vena, latex, cisterna.* In X. *de aedificiis, quibus ipsa figuratur in biblia, archa, thronus, solium, ferculum, sella, tribunal, sedes & cathedra, currus, lectica, scabellum, lectulus & requies, habitatio, cellula, nidus, cella & apotheca, gazophylacium, bibliotheca, aerarium, gynecaeum, locus, horrea, pistrinum, furnus, clibanus, fornaxque, caminus, aula, tabernaculum, thalamus, domus.* In XI. *de munitionibus & nauigiis, vrbs ciuitas, castellum, villa, turris, munitio, murus, nauis, pericula maris, archa* Noae. In XII. *quare adpellatur hortus conclusus.* Libro finis imponitur indice 180. *rerum diuersarum animatarum, & inanimatarum, quibus* Maria in hoc opere *comparatur.*

Exemplar operis nostrum, vt iam diximus, non addito auctoris nomine, editum fuit, id tamen RICHARDO A SANCTO LAVRENTIO, Canonico, Archidiacono, & S. Mariae rothomagensis poenitentiario, qui medio Seculi XIII. tempore, & circa annum 1230. inclaruisse dicitur, tribuere non dubitat Casimir. Oudinus, l. cit. cum exemplar istius operis olim fuerit impressum,

impressum, in Bibliotheca Franciscanorum de Bernaio in Normannia, hoc titulo conspicuum: *Dominus* RICHARDVS A SANCTO LAVRENTIO, *qui ante 400. annos floruit de laudibus beatae virginis libri XII.* Praeter Casimir. Oudinum ad eumdem auctorem id opus etiam retulerunt Aloysius Nouarinus l. cit. Phil. Labbeus *de Scriptor. eccles.* Tom. I. p. 31. Theophil. Rainaldus *de libris bonis & malis* p. 121. & 235. & in *Nomenclatore* mariano passim. Franc. Pomeraye in *Histoire de l'Eglise cathedrale du* Rouen 1686. in 4. L. II. Chap. XXIII. p. 283. Dissentire quidem videtur Michael Maittaire in *Annal. typograph.* Tom. I. p. 564. vbi cum Josia Simlero in *Biblioth.* p. 96. Pellegrino Anton. Orlandi in *Origine e progressi della stampa, e Notizie dell' opere stampate da 1457. sino al 1500.* p. 143. Cornel. a Beughem in *incunabulis typographiae* p. 37. auctorem operis Bernardinum de Bustis, seu bustiensem esse existimat. Conscripsit quidem Bernardinus iste, mediolanensis, ex ordine Minorum Opus *de laudibus* Mariae, *siue* Mariale, sed diuersum omnino, ab opere, quod recensuimus, esse, docet descriptio in Theophili Sinceri *Nachrichten von lauter alten und raren Büchern* p. 40 sqq. Henr. Wharton in *Adpendice ad* Guil. Caue *Histor. litter. Scriptor. eccles.* p. 159. Bernardinum *iudicio parum valuisse, & ad superstitionem, & nugas pronum fuisse* scribit, *qui insanis laudibus, & blasphemiis lectori nauseam, virgini* Mariae *faciat iniuriam.* Varias istius libri editiones recenset Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinitat.* L. II. p. 581. Conf. Anton. Posseuini *Appar. sac.* Tom. I. p. 222. Henr. Wharton. l. cit. Quod autem ad editiones adtinet, operis, RICHARDI A S. LAVRENTIO, Petr. Lambecius Tom. II. *Commentar. de Biblioth.* vindobonensi p. 777. antiquam exstare adfirmat, *Argentorati*, sine auctoris nomine, *per Martinum Simum, librarium & ciuem inclyte ciuitatis Argentine facta diligenti collatione praeuia eiusdem libri ad exemplaria scripta* 1493. in fol. impressam. Conf. Mich.

Mich. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. I. p. 564. vbi editionem diuerſam eſſe ait, ab illa, quae iam anno 1483. ex eadem *Martini Simi* (qui vero nomine Flach dictus fuit) officina typographica *Argentorati* in fol. prodierat. Conf. p. 447. Editionem *Duaci* an. 1625. in 4. *ex antiquis Mſs factam*, memorauit Phil. Labbeus l. cit. & Jo. Alb. Fabricius L. I *Biblioth. med. & infim. Latinit.* p. 119. & Chriſtian. Schoettgenius in *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinitat.* L. XVII. p. 230. ſed illam ſe non vidiſſe ſcribunt Lambecius & Oudinus ll. citt. Petrus Jammy opus tribuit Alberto M. &, hanc ob cauſſam, inſeruit collectioni *omnium* Alberti *operum* Tom. XX. Id perperam factum fuiſſe, ſcriptores ſupra citati, maxima ex parte, iam obſeruarunt, quos vide. Forte Petrus Jammy, eiusmodi exemplar habuit, quod recenſuimus, vbi Alberti M. *Commentarius*, *ſuper euangelium Miſſus eſt angelus* &c. vti iam ſupra monuimus, praemiſſus fuit, quod illum in eam adduxit ſententiam, vt vtrumque opus, Albertum habere auctorem, arbitraretur.

CCXXIII.

Summa angelica de caſibus conſcientie per *fratrem* ANGELVM *de Clauaſio ordinis Minorum vicarium generalem ciſmontanorum fratrum obſeruantie* compilata. in 4. folior. 369.

Abſit vt librum, ſemel iterum ſaepiusque editum, qui in eccleſia romana, libri inſtar claſſici, cum ſilveſtrina *ſumma*, reliquis caſuiſticis libris omnibus praelatus, illisque commendatus fuit, qui eiusmodi deliciis, delectantur, in raris reponamus, niſi haec ipſa editio id requirere videretur, quae, ſi non omnivm prima, tamen e prioribus aliqua eſt, & multis viris doctiſſimis incognita fuit, qui omnium primam *Vene-*

Venetiis 1490. in lucem exiisse prodiderunt. Litteris gothicis illa exscripta est, & litteris initialibus destituitur. In fronte gerit *epistolam* Hieronymi Tornielli, *Lectoris, ad R. P. F.* ANGELVM de clauasio, operis auctorem, in qua *orat eius reuerentiam: vt ipsum opus imprimi faciat, propter talem & tantam dicti operis excellentiam & vtilitatem.* In fine istius *epistolae*, precibus & hortamentis has Torniellus addit minas: *etsi quod absit prefata reuerentia Tua, his agitata stimulis, vel recalcitraret, aut saltem tardior incederet, non dubito magnum eius capiti iudicium imminere. Noli igitur, qui fuisti semper pius ac dulcis; nobis & Reuerentie tue hac in re esse crudelis*, &c. ANGELVS de Clauasio, ad Torniellum haec pauca rescripsit: Angelicam *Summam pro vtilitate confessorum, & eorum qui cupiunt laudabiliter viuere, nuper a me diuina opitulante gratia compilatam: mi* Hieronyme *frater suades vt arti imprimentium tribuam. Tardiusculo quoque & pigritanti animo, minarum dulcia figis calcaria. quam ex quo, vltra meam opinionem, tot laudibus extollis, vt tuis votis morem geram, imprimendam ad te transmitto. Vale in deo. & ora pro me.* Prologum excipit triplex index 1) complectitur *capitulorum principia, per alphabeti ordinem* dispofita. 2) *Nomina theologorum, Jureconsultorum,* & *aliorum* romanae *ecclesiae Doctorum* ob oculos ponit, *qui citantur in summa* angelica. 3) *declarat modum allegandi.* In calce editionis sequentes leguntur versiculi, quibus typographus subscripsit nomen suum.

Humano angelicas quicunque audire loquelas
Ore cupis: presens perlege lector opus
Hic sacros canones: hic & ciuilia iura.
Hic sancte inuenies religionis opes.
Maxima multorum quod vix dabat ante librorum
Sarcina: id angelica *dat tibi summa breuis*
ANGELVS *est auctor: sacri decus ordinis ingens*
Seraphici: *& tante religionis honos*

Aucto-

Auctorem atque opus impressum felicia dona
Clauissina *tulit terra beata viro*
Nec CARLETA *minus gens felix vnde creatus*
ANGELVS *angelicis dignus adesse choris.*

Explicit summa angelica *de casibus conscientie per fratrem* ANGELVM de clauasio *compilata: maxima cum diligentia reuisa: & fideli studio emendata, sicut ipsum opus per se satis attestabitur.* Venetiis *impressa per* Georgium de Riuabenis Mantuanum *alias* Parentem (ita enim vocem *Parentez*, non *Pareutez*, vt in Joan. Sauberti *Historia Bibliothecae reipubl.* noribergens. p. 160. & in Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 489. illam expressam conspicimus, legendam existimamus) *Anno dni. MCCCCLXXXVII.* (1487) *XI. Kal. Nouembris.* Libro finis imponitur *rubricis iuris ciuilis & canonici* folior. 10.

Versatur recentior *Summae* angelicae editio, manibus nostris, quae tali inscribitur titulo: *Summa* angelica *de casibus conscientie, cum additionibus nouiter additis*, in fol. folior. 267. In fine haec leguntur verba: *Laus* Jesu Christo, *virgini matri* Marie. *beato patri nostro*, *sancto* Francisco. *sancto Seraphico* Bonauenture *doctori ceterisque dei electis. Finit Summa* angelica *de casibus conscientie per Fratrem* ANGELVM de Clauasio *compilata. maxima cum diligentia reuisa. & fideli studio emendata. sicut ipsum opus per se satis attestabitur.* Nurenberge *impressa per* Anthonium Koberger *inibi conciuem Anno dni. M. CCCC. XCVIII.* (1498) *in vigilia sancti Bartholomei apostoli.* His verbis versus a nobis memorati subiiciuntur. Vid. Mich. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. I. p. 676. *Biblioth.* salthen. *Catalog.* p. 36. Optimae istius *Summae* censentur editiones, quae Jacobi Vngarelli, monachi ex ordine Minorum, patauini, *additiones*, & Petri Vendramaeni J. C. veneti, *adnotationes*, ob oculos ponunt. Recensentur editiones in Anton. Posseuini *Apparat. sacro* Tom. I. p. 88. in Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & in-*

fim.

fim. Latinit. L. I. p. 262. Sermone hetrusco eam prodiisse memorat Jo. Alb. Fabricius l. cit. Quale autem eiusmodi libris pretium statuerit Andreas Alciatus, & Joannes Mabillonius, vide in illius *epistola contra vitam monasticam*, quam edidit Anton. Matthaeus *Lugdun. Batau.* 1695. in 8. p. 55. & in huius *Traité des Etudes monastiques Paris.* 1691. in 4. P. II. Chap. VII. p. 296. Conf. Gebhard. Theodori Meieri *introductio in vniuers. theolog. moral. studium* Cap. XVII. §. 5. & Jo. Michael. Langii *Dissertat. de orig. & progressu theologiae moral. systematic.* §. VIIII. Joan. Franc. Buddei *Isagoge historico-theologic.* P. I. p. 704.

ANGELVS CARLETVS, Ligur, Minoritarum obseruantium vicarius generalis, cognomen de Clauasio obtinuit, a Clauasio (*Chiavasso*) oppido nobili & munito, inter Taurinum & Vercellas, vnde originem duxit, sito, quod olim ad Liguriam spectabat, hodie vero Duci pedemontano paret. A romanae ecclesiae doctoribus, egregiis ornatur elogiis, e quibus, id tantummodo repetere licebit, quo illum condecorauit Jacobus Philippus Bergomas, *Chronic.* L. XVI. vbi *omnium*, inquit, *diuinorum dogmatum eruditione conspicuus, & diuini sermonis declamator ardentissimus, atque famosus, sed & quadam humilitate & sanctimonia clarissimus effulsit. Qui licet ordinem suum Obseruantium citra montes, per plures annos, verbo & exemplo, digne & laudabiliter, maximo cum labore direxerit, nihilominus cum diuini prope ingenii vir existeret, vt merito re & nomine dici possit* ANGELVS, *opus certe dignissimum edidit, quod a se* Summam angelicam *nuncupauit.* Quo tempore obierit, non constat, cum alii annum 1484. alii 1494. alii 1499 alii denique alium annum, illi fuisse emortualem, contendunt. Illorum nobis placet opinio, qui cum Augustino Oldoino, in *Athenaeo* ligustico p. 30 sqq. aliisque, ANGELVM anno 1494. III. Id. april. e vita discessisse existimant. Conf. de illo &

scriptis

ſcriptis eius, praeter ſcriptores iam cit. Ioſ. Simleri *Bibliotheca* p. 42. Henr. Wharton *Appendix ad* Guil. Caue *Hiſtor. litter. Scriptor. eccleſ.* p. 158. Natal. Alexandri *Hiſtoria eccleſiaſtic. Secul. XV. & XVI.* Tom. IIX. Cap. IIII. Art. IIII. *p.* 177. Data, vt aiunt, opera vitam ANGELI CARLETI fuiſſe deſcriptam, ab Archangelo di Salto, hoc titulo: *Idea religioſi Seraphici, exhibita, in vita* B. ANGELI de Chiavaſſo, *Confeſſoris Ordinis Minorum, Cunei per Barthol. Strabellam,* 1664. in 4. legimus in *Bibliotheca* aproſiana p. 84. edit. Jo. Chriſtoph. Wolfii, *Hamb.* 1734. in 8.

CCXXIIII.

Summa ASTEXANI *de Aſt.* de caſibus conſcientie. in fol. form. maior. folior. 505.

Editionem inſigniter raram poſſidet Scholae provincialis portenſis Bibliotheca publica, Litteris exſcripta eſt gothicis, omnibus litteris, quas initiales, ſeu florentes vocant, deſtituta. Praemittitur *tabula*, ſiue index foliot. II. quam ipſe ASTEXANVS, ſecundum ordinem alphabeti, ſe compoſuiſſe ſcribit. In fine *tabulae* ſe oculis obfert, ſimulacrum Jeſu cruci adfixi, ligno inciſum. Initio *Summae*, haec verba leguntur: ***In nomine dni. Amen. Incipit Summa de caſibus, ad honorem Dei compilata, per fratrem*** ASTEXANVM ***de ordine fratrum minorum: vbi premittuntur littere eiusdem fratris ad dominum*** Johannem gayetanum ***ſancti*** theodori ***dyacon. & cardinalem. & poſtea immediate littere eiusdem. quas quando recepit ſummam miſit ad ſupradictum*** ASTEXANVM. Epiſtola ASTEXANI, in qua Joannis Caietani Vrſini hortatu, hoc compoſuiſſe opus memorat, ſcripta eſt Jan. 1317. *Summa* in octo diſtributa eſt libros: In I. agitur ***de diuinis praeceptis;*** in II. ***de virtutibus & vitiis;*** in III.

de contractibus & voluntatibus vltimis; in IIII. *de sacramentis in communi, & in speciali de baptismo, confirmatione, & eucharistia;* in V. *de poenitentia & vnctione extrema;* in VI. *de ordinis sacramento;* in VII. *de censura ecclesiastica; nomine cuius intelligitur sententia excommunicationis, interdicti, suspensionis, & de depositione;* in IIX. *de matrimonio.* Libro posteriori adcedit *aliqualis doctrina breuis, de verborum significationibus, & de expositione seu doctrina vocabulorum. & terminorum, cum suis notabilibus, in corpore iuris tam canonici, quam ciuilis contentorum, que maximam difficultatem in iure studentibus conferunt atque tedium propter eorum raritatem seu obscuritatem.* Codici finis imponitur, *ordinatione titulorum decretalium, & librorum legalium,* secundum ordinem alphabeti. *Signatur etiam ibidem simul qui sint tituli decretalium, de quorum materia, agitur in hac summa.* Typographi verba haec sunt: *Preclarum ac studiosissimum* ASTEXANI *opus de casibus: forum anime seu conscientie concernentibus: ex diuinis & humanis legibus in vnam summam octo partibus distinctam. congestam titubanti menti. morboque animi medelam afferens ac recte consulens in sancta ac foelici ciuitate* Colonia *per prouidum & circumspectum virum* Hinricum Quentell. *eiusdem incolam & ciuem. Sub anno dni M. CCCC. LXXIX.* (1479) *secundo Kalendas septembris peruigili cura impressum. Nec non de spectabilis & magnifici viri pro tempore rectoris alme & insignis vniuersitatis* Coloniensis *speciali mandato. indagini maturiori lugubrationeque* (lucubratione) *perspicaci visum. examinatum. digestum. admissum & approbatum reique publice vt suum afferat presidium in comuni donatum. Ad omnipotentis dei laudem fideliumque conscientiarum serenationem & salutem: feliciter finit.* His verbis adponitur imago saluatoris mundi, sinistra pomum sic dictum imperiale manu gestans. Conf. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 401. Inter editiones, quae huc vsque innotuerunt, haec sine dubio secunda

est,

est, si primam esse statuamus, quae hoc titulo adducitur in *Catalogue des livres imprimez de la Bibliotheque du Roy, à Paris de l'imprimerie royale* 1739. Tom. II. p. 276. & in Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 389. *Fratris* ASTESANI de Est *de ordine Minorum Summa de casibus, libri octo cura & sollicitudine mri fratris* Bartolamei Bellati de Feltro *ordinis minorum, nec non Fratris* Gometii Hispani *de* Vlixbona *theologiae baccalaurei emendata duob. Volum. sumptibus & iussu* Johannis de Colonia *sociique eius* Johannis Manthen de Gherretzem *Venetiis* 1478. in fol. Quae enim Joannes Nicol. Weislingerus in *Catalogo librorum impressor. in Bibliotheca ordinis* S. Joannis hierosolymitani *asseruatorum* p. 13. & in *Armamentario catholico Argentorat.* 1749. in fol. pag. 18. de editione *argentoratensi per Joannem Mentel* 1469. impressa, protulit, fundamento adhuc satis incerto, nituntur, cum verba, quibus sententiam suam probare sustinet, minio tantum & calamo scriptorio exemplari adposita fuerint. Recensuimus in *Analectis litterar. de libris rarioribus* p. 1017 seqq. Valerii Maximi editionem satis vetustam, cui calamo annus 1470. adscriptus fuerat, sed ideo librum eodem anno fuisse impressum, pro certo adfirmare nunquam poterimus. Forte editio quam Weislingerus vidit, eadem est, cuius in Bibliotheca portensi euoluimus exemplar, litteris paullo rudioribus gothicis, non addito, loci, typographi, & anni indicio, in fol. impressum. Foliis absoluitur 431. multisque scribendi compendiis refertum est. *Tabula*, quae editioni *coloniensi* 1479. praemittitur, huic finem imponit. Alias libri editiones vid. in Cl. Dauid. Clement *Bibliotheque historique & critique* Tom. I. p. 170 sqq. Ex hac *Summa*, quae ab Auctore astesana & astensis plerumque nominari solet, & quidem e Libro V. Tit. 32. excerpti sunt *canones poenitentiales*, qui cum Gratiani *decreto* plerumque edi solent, & ab Antonio Augustino deinde adiecti fuerunt *poenitentialibus canonibus*, quos *cum notis* edidit *Tarraconae*

raconae 1581. in 4. *Venet.* 1584. in 4. & cum *Epitome iuris pontificii Paris.* 1641. in fol. Habemus etiam editionem vetustam, gothico litterarum charactere in 4. fol. 6. excusam, quae hunc prae se fert titulum: *Textus canonum penitentialium. cunctis curam animarum babentibus multum salubris atque perutilis, de verbo ad verbum pene, de summa fratris* astensis, *ordinis Minorum extractus.* Conf. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca graeca* L. VI. Cap. I. pag. 75. Niceron *Memoires* Tom. VIIII. p. 70. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dr. Tom. II. p. 195 sqq.

De ASTEXANO siue ASTESANO, ex Asta, subalpinorum vrbe, haud procul ab vrbe mediolanensi, oriundo, ordinis Minoritarum sodali, prouinciae ianuensis alumno, seculo XIIII. claro, vid. Anton. Possevini *Apparat. sac.* Tom. I. p. 135. Henr. Wharton *Append. ad* Guil. Caue *Histor. litter. Scriptor. eccles.* p. 19. Christophor. Hendreich *Pandectae* brandeburgicae pag. 313. Louis Ellies du Pin *Bibliotheque des Auteurs ecclesiastiques* Tom. XI. p. 7. Natalis Alexandri *Historia ecclesiastica Seculi XIIII.* Tom. VII. Cap. V. Artic. II. p. 153. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. I. p. 381. Conf. Jo. Franc. Buddei *Isagoge historico-theologica* P. I. p. 704. & qui ibidem scriptores citantur.

CCXXV.

Summa AZONIS. in fol. form. max. folior. 320. exceptis indicibus folior. 17.

Opus profecto superuacaneum susciperemus, si vitam viri multis verbis repetere vellemus, quem nemini iurisperitorum incognitum esse crediderimus. Adeant qui de PORCIO AZONE, *Juris monarcha, tuba veritatis*, & *legum fonte*, anno 1200 summo totius orbis luctu, extincto, historiam legere cupiunt

Guidi

Guidi Panziroli *de claris legum interpretibus* Lib. II. Cap. XXV. p. 113 ſqq. Jo. Fichardi *vitas Jureconſultor.* p. 401 ſeqq. Marci Mantuae Benauidii *epitom. viror. illuſtrium* p. 437. Ghriſtophor. Hendreich *Pandect.* brandeb. p. 367. Carol. Sigonii *de rebus* bononienſibus *Hanou.* 1604. in 4. L. IIII. in fine, Nicol. Burtii Bononiam *illuſtratam* in Jo. Gerh. Meuſchenii *Vitis ſummorum dignitate & eruditione virorum* Tom. II. *Coburg.* 1736. in 4. pag. 162. Caeſar. Egaſſ. Bulaei *Hiſtoriam academiae* pariſinae Tom. III. pag. 675. Franc. Ariſii Cremonam *litteratam* Tom. I. p. 89 ſqq. *Giornale de' letterati d'* Italia Tom. X. pag. 281 ſeqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Lat.* Lib. I. p. 428. In tanta olim, teſte Guid. Panzirolo l. cit. p. 114. AZONIS *ſumma*, apud veteres Jureconſultos, auctoritate fuit, vt non modo in omnium manibus verſaretur, ſed ſine ea, forenſia negotia, non tractari poſſe, in prouerbium abiret. Vnde Veronae etiam ſtatutum fuit, neminem illorum Jureconſultorum collegium poſſe ingredi, qui eam *Summam* non haberet. Nec Mediolani in ordinem Ictorum recipiebatur, qui id opus ſecum non ferret, ac ſuum eſſe iuraret. Noſtra autem, qua viuimus aetate, quamuis innumerabiles fere exſtent editiones, quas Hendreichius l. cit. recenſet, ita euanuit illius auctoritas, vt inter plurimos cauſſarum patronos, reperiatur rariſſime, qui AZONIS *Summam* viderit. Exemplaria enim, quae veterum Ictorum fatum, veluti commune effugerunt, & nondum in ſalſamentariorum, vnguentariorumue tabernas tranſierunt, in monaſteriorum, aut aliis bibliothecis deliteſcunt, vbi tineas & blattas paſcunt. Non ſane opus inter libros rariores referremus, niſi editio ſeculo XV. exſcripta, id exigere videretur. Litteris excuſa gothicis eſt, &, primo loco, ob oculos ponit, *Summam codicis*, quae hiſce inchoatur verbis: Jeſus Maria *Probemium ad Summam codicis.: per dominum* AZONEM *compoſitam: noua cum recognitione: ac multis cum additionibus in locis* [illegible]

nouiter positis: Deo fauente feliciter incipit, Fol. 230. *Domini* AZONIS *prohemium ad summam institutionum incipit feliciter*, Fol. 250. sequitur *Summa ad pandectas & tres libros C. ac super libro nouellarum, seu authenticorum.* Initio leguntur versiculi:

Quisquis ad auratas diuini muneris artes
Caesarei intrepido currere calce cupis
Impiger excussis loculis preciosa magistri
AZONIS *legum iam tibi scripta cape*
Hic caput est iuris: fons hic rutilantior omni
Flumine: ab initiis optime queque suis.
Eia age seruata quicquid iacet aeris in archa
Excute si sacri munera iuris aues.

In fine fol. 230. haec typographi conspiciuntur verba: *Excellentissimi ac preclarissimi Jurisconsulti domini* AZONIS *summa super C. & super institutionibus, cum quibusdam additionibus, aliorum doctorum* (Placentini, Accursii &c.) *pernecessariis ad ipsam: diligentissime castigata explicit. Impressa* Venetiis *summo studio & diligentia a* Philippo pincio Mantuano. *Anno D. MCCCCXCVIII.* (1498) *die primo Junii. Imperante clementissimo, ac sapientissimo d. d.* Augustino Barbadico, *Inuictissimi* Venetorum *Senatus Duce serenissimo. Cum priuilegio nequis audeat imprimere vsque ad decennium sub pena in eo contenta. Defende nos pater* Antoni. His verbis subiicitur imago S. Antonii ligno incisa. Quatuor codici adiiciuntur *indices*. Michaeli Maittaire editio incognita fuisse videtur. Sunt quidem nonnulli, qui *Summam* istam Joanni Basiano cremonensi, AZONIS praeceptori tribuunt, sed illam iam AZONI vindicauit Joan. Baptist. de Gazalupis in *Historia interpret. & glossator. iuris* p. 502.

CCXXVI.

CCXXVI.

Contenta in hoc libello. Modus confitendi compositus per *Re. episcopum* ANDREAM *Hispanum S. Ro. ecclesie. Pe.* Interrogationes & doctrine quibus quilibet sacerdos debet interrogare suum confitentem. Canones penitentiales per *episcopum Ciuitatensem* compositi. Casus papales & episcopales. in 4. folior. 20.

Haec collectio, in primis ob canones poenitentiales, a Joanne Alberto Fabricio, in *Bibliotheca graeca* non memoratos, vbi L. VI. Cap. I. p. 74 sqq. *Canonum poenitentialium* compilatores, & editores longa serie recenset. Prima & tertia collectionis particula, auctorem produnt ANDREAM DE ESCOBAR, Hispanum, Ordinis benedictini, Episcopum ciuitatensem, deinde aiacensem, & postea megarensem, romanae curiae Poenitentiarium, & vt nonnulli memorant, Cardinalem. An is *interrogationes & doctrinas, quibus quilibet sacerdos debet interrogare suum confitentem*, & *casus papales, & episcopales* conscripserit, pro certo adfirmare neutiquam possumus. *Modus confitendi*, ab eo libello fortasse non differt, quem titulo *luminis confessorum* adducit Nicolaus Antonius in *Bibliotheca* hispan. *veter*. Tom. II. pag. 155. vbi & reliqua ANDREAE DE ESCOBAR *opera* recensentur. Antonius Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. I. p. 84 seqq. alium Andream, Hispanum, Episcopum aiacensem, alium Andream megarensem, & alium denique fuisse Andream, Hispanum monachum Ord. S. Benedicti, Episcopum primum megarensem, deinde ciuitatensem, mox aiacensem, postremo Cardinalem ac Poenitentiarium, & decretorum Doctorem, existimat. Posteriori tribuit libellum *de forma & modo confitendi*, quem *antidotario animae*, Nicolai Abbatis de Bogardis, praefixum esse, ait, quod & confirmatur a Joanne Tritthe-

Trithemio *de viris illustribus Ordinis* S. Benedicti, *Colon.* 1575. in 4. L. II. Cap. 136. & L. IIII. c. 43. Antonius Possevinus quidem, Nicol. Antonius ll. citt. & qui illos sequitur Joan. Albert. Fabricius Libr. I. *Biblioth. med. & infim. Latinit.* p. 243. ANDREAM DE ESCOBAR primum Megarensem (*Meiara*) deinde ciuitatensem (*Civitate*) hinc aiacensem (*Ajazzo*) fuisse Episcopum scribunt. Sed ipse ANDREAS DE ESCOBAR, episcopatus, quibus praefuit, in prooemio *modi confitendi*, ordine inuerso, hac ratione enumerat: *Ego magister* ANDREAS, Hispanus, Ro. *curie penitentiarius olim* ciuitatensis *&* aiacensis. *nunc vero* megarensis *vocatus Episcopus. ordinis sancti* Benedicti. *requisitus per mihi confitentes hanc generalem confessionem, que quasi omnia peccata continet. ex multis sanctorum patrum dictis collegi verbis breuioribus quibus potui* &c. In collectionis, litteris gothicis impressae, fine, haec talia leguntur verba: *Impressum* Nürmberg *per dnm.* Joannem Weyssenburger *presbiterum. Anno salutis octauo* (1508). *In vigilia Mathie apostoli.* Michael. Maittaire editionem silentio praeteriit.

CCXXVII.

JOANNIS CVSPINIANI, *viri clariss. poetae & medici, ac diui Maximiliani Augusti oratoris,* De Caesaribus atque Imperatoribus Romanis, Opus insigne: ab innumeris quibus antea scatebat, mendis vindicatum: Vna cum Volphgangi Hungeri, Jureconsulti doctiss. Annotationibus, quibus innumera cnm huiusce auctoris, tum aliorum quoque historicorum loca, & restituuntur & explicantur. De vtilitate vero huius historiae simulque autoris ipsius vita, ex doctiss. praefationibus operi praemissis, Lector abunde cognoscet. Accessit etiam rerum

rerum & verborum tam in Annotationibus, quam ipsis Imperatorum vitis memorabilium, copiosus Index. *Cum Caes. Maiest. & Christianiss. Gallorum Regis Caroli, gratia & priuilegio ad annos sex. Basileae per Joannem Oporinum & Nicolaum Brylingerum.* in fol. pp. 635. & 239. exceptis praefationibus, & indice pp. 65.

Nullum quidem haec editio anni indicium in fronte & calce gerit, sed sine dubio circa annum 1561. aut 62. in lucem exiit. Anno nimirum 1561. Alberti Reyffenstayn *epistola* dedicatoria ad Joannem Jacobum Fuggerum, *Kalend. Februar.* scripta est. Cum is ideo CVSPINIANI librum, se edidisse adfirmat, vt Wolfgangi Hungeri, amici & adfinis coniunctissimi *adnotationes* iam absolutas, potissimum ab interitu vindicaret, primam istam editionem censemus esse, quae Hungeri *adnotationes* refert. Emendatione igitur indigent, quae in *Bibliotheca historica* struuio-buderiana p. 65. de eiusmodi editione, cum Hungeri *adnotationibus, Basil.* 1540. in fol. euulgata memorantur. *Praefationem*, & *carmen hexametron* anonymi, sequitur Christophor. Scheurlae *J. V. D. Aduocati patriae, ad* Carolum austrium Romanor. *Imperatorem, in historiam Caesarum, a* CVSPINIANO *conscriptam, prooemium*, ex prima editione transscriptum. Ea enim lege, a CVSPINIANI haeredibus post longam tractationem, impetrauerat atque obtinuerat librum, vt sub Imperatoris Caroli auspiciis publicaretur, cum illi iam pridem ab ipso auctore destinatus, & vltima etiam voluntate consecratus fuerat. In Nicolai Gerbelii, phorcensis, *praefatione ad lectorem,* JOANNIS CVSPINIANI vita exponitur.

Natus fuit JOANNES SPIESHAMMER, qui more illorum temporum, vsitatissimo, CVSPINIANVS nominari voluit, Swinfordiae, in orientalis Franciae oppido, anno 1473. In gymnasio vindobonensi Con-

radi Celtis fuit auditor, tantamque studiis suis famam, tantamque cum laude gloriam consequutus est, vt eo tempore, in vniuersa doctorum turba, nemo, illo facundior, aut eloquentior haberetur, qua propter etiam laurea corona, ab Imperatore Maximiliano, donatus fuit. Primum omnium eum Imperator in senatum adsciuit, in Hungariam, Bohemiam, Poloniamque oratorem misit, annis XII. continuis, eius consiliis, & opera, in difficillimis rebus saepe vsus. Mortuo Conrado Celte, anno 1508. Bibliothecae vindobonensi praefectus, & tandem senatus vindobonensis Praeses constitutus fuit. Illius epitaphium exstat in Petri Lambecii *Commentar. de Bibliotheca* vindobonensi Tom. II. p. 1011.

JOANNES CVSPINIANVS *Doctor quondam Ciuitatis* Viennensis *praefectus.*

Excolui primum Musas, & Apollinis *artes*
Nempe fui Medicus, tumque poeta simul
Postea me rebus natum maioribus, auxit
Caesar & ornauit praesidis officio
Illa igitur nostro sint verba inscripta sepulcro
Vnica: vixi olim, CVSPINIANVS *eram*
Historiae immensae monumenta aeterna reliqui
Viuus in his semper CVSPINIANVS *erit.*

Vixit ann. LVI. Obiit Al. MDXXX. IX. mens. April. die XIX.

JOANNIS CVSPINIANI *vita*, quam Nicolaus Gerbelius conscripsit, a Christ. Gottl. Budero inserta fuit, *vitis clarissimorum historicorum, Jenae* 1740. in 8. p. 66 sqq. & omissis iis, quae ad rem non pertinebant, a Melch. Adami *vitis philosophor.* germanor. p. 33 sqq. Conf. poterunt Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 359. Gerard. Jo. Vossii L. III. *de Historicis latinis* Cap. X. p. 585 sqq Paul. Freheri *Theatr. viror. eruditione claror.* p. 1440. Martin. Hanckii L. II. *de* rom. *rer. Scriptor.* Cap. XVI. p. 126 sqq. Joan. Fabricii *Historia Bibliothecae* fabricianae P. III. p. 77. Conrad. Samuel.

Samuel. Schurzfleiſchii *introductio in Notitiam Scriptorum* P. I. p. 318 ſqq. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* L. III. p. 2147 ſqq.

Hiſtoria CVSPINIANI *de Caeſaribus*, a Schurzfleiſchio *opus* vocatur *luculentum*, quod a viris doctis magni aeſtimari ſolet. Non autem difficile fuit, CVSPINIANO, viro doctiſſimo, eiusmodi opus conſcribere, cum illi ex Imperatoris liberalitate & beneficentia, omnes vndique vetuſtiores bibliothecae, omnia Ducum Auſtriae ſecretiora ſcrinia. & ἀρχεῖα paterent, quae librorum, aliorumque monumentorum rariſſimorum, copioſam illi ſuppeditabant ſupellectilem. Deduxit Caeſarum & Imperatorum roman. hiſtoriam a Julio Caeſare ad Maximilianum I. Poſt Conſtantinum IIX. Palaeologum inſeruit p. 528-579. libellum *de* Turcorum *origine*, & *Imperatorum* turcicorum *hiſtoriam* a Mahomethe pſeudopropheta, ad Selimum othomannum vsque expoſuit. Pagina 579-595. agitur *de* Turcorum *re militari*, *religione*, & *ceteris eorum moribus domeſticis.* His adiunxit pag. 595. Foelicis Petancii, Cancellarii Segniae, qui ſaepius in Turcia oratorem egit, & cui cum CVSPINIANO inſignis fuit familiaritas, *Tractatio ad* Vladislaum Hungariae & Bohemiae *regem*, *quibus itineribus* Turci *ſint adgrediendi.* Illius in fine collocatum eſt Maximiliani Imperatoris I. anno 1519. defuncti *elogium.* Omni libro finis imponitur, JOANNIS CVSPINIANI *diario*, *de congreſſu Caeſaris* Maximiliani *auguſti*, & *trium regum*, Hungariae, Bohemiae, & Poloniae, Vladislai, Ludouici, *ac* Sigismundi, *in vrbe* viennenſi *facto*, *d. XVII. Julii Anno Chr.* 1515. A Marquardo Frehero. *diarium* inſertum fuit Tom. II. *Scriptor. rer.* german. p. 587 ſqq. edit. Burc. Gotth. Struuii.

Wolffgangi Hungeri, *adnotationes* ſeorſum excuſae, hoc titulo adiectae ſunt libro: Volphgangi Hungeri, Baioarii Aquiburgenſis, *Jurecoſ. in* JOANNIS CVSPINIANI *Caeſarum Hiſtoriam*, *Annotationes.*

In

In quibus tum innumera huius auctoris. tum aliorum quoque historiographorum, veterum & recentiorum, permulta loca a mendis vindicata, natiuae lectioni restituuntur, & quaedam clarius explicantur: admixtis subinde parergis Lectori historiarum studioso cognitu perquam iucundis. Accessit locuples rerum & verborum in iisdem memorabilium index. Cum Caes. Maiest. gratia & priuilegio ad annos decem. Basileae per Joannem Oporinum & Nicolaum Brylingerum. Cum anno 1601. *Francofurti* omnia JOANNIS CUSPINIANI *opera* III. Tom. in fol. ederentur, omnia eodem, quo recensuimus ordine, in Partem primam relata fuere. En! titulum integrum:

CCXXIIX.

JOANNIS CUSPINIANI, *Viri Clarissimi, Poetae & Medici, ac D. Maximiliani Aug. Oratoris, de* Caesaribus atque Impp. Romanis Opus insigne: Ab innumeris, quibus antea scatebat, mendis vindicatum. Cum Wolphgangi Hungeri J. C. doctiss. Annotationibus, quibus innumera cum huiusce autoris, tum aliorum quoque historicorum loca & restituuntur & explicantur. Accessit rerum & verborum maxime memorabilium Index locupletissimus. *Francofurti typis Wechelianis apud Claudium Marnium & heredes Joannis Aubrii* cIↃIↃcI. (1601) in fol. pp. 702. except. praefat. & indice folior. 26. & dimid.

Cum haec *operum* pars prima, nihil contineat, quod non in editione, quam modo descripsimus, inveniatur, vberiore recensione supersedemus, idque modo adiicimus, librum a Nicolao Hieron. Gundling in *der vollständigen Historie der Gelahrheit* Tom. II. p. 2866.

p. 2866. inter eos referri, qui non ſemper & vbiuis inueniantur. Conf. *Catalog. Biblioth.* ſalthen. p. 70.

De Wolfgang Hungero, Jureconſulto ſeculi XVI. celeberrimo, Waſſerburgi, in Bauaria nato, Profeſſore iuris in academia ingolſtadienſi, Cancellario friſingenſi, & Camerae imperialis ſpirenſis Adſeſſore, vid. *Dictionaire hiſtorique & critique de* Mr. Baile Tom. II. p. 1522 ſqq. vbi & reliqua eius ſcripta enumerantur. Quod pro Ludouico Bauaro & Friderico Barbaroſſa, Impp. *apologiam* ſcripſerit, quam vero ipſe ſuppreſſit, teſtatur ipſe in *Adnotation.* ad CVSPINIANI *Caeſares* col. 186. edit. *Baſil.* 1561. vbi ait: *Nos hoc loco* pro *vtrisque optimis Imperatoribus* Baioario *&* Aenobarbo *elucubrata apologia integra, luce ipſa clarius oſtendimus, & fabulam illam de* Ludouico Baioario *vanam, falſam & tralaticiam eſſe, &* Aenobarbum *non tam de verbis, quam rebus ipſis contendiſſe, atque in ſumma longe alias fuiſſe ſummis Pontificibus in hos Imperatores odiorum cauſſas, & quaecunque tandem eae fuerint, ſaltem negotia ipſa controuerſa a Pontificiis, ea animorum impotentia, faſtu & acerbitate tractata, vt horundem Imperatorum, vbique maior modeſtia, manſuetudo, humanitas, adeoque innocentia, pietas & iuſtitia eluceat, vtcunque inſignis ille theologus* Albertus Pighius, campenſis, *pontificiorum* Hector L. V. Cap. 14. & 15. eccleſiaſticae hierarchiae, *cauſſam huius* Ludouici *ita propoſuerit, atque explicarit, vt vniuerſam eam damnaret. Sed voluiſſe ipſum eo in argumento, ac praeſertim* Lib. VI. romanorum *pontificum auribus aliquid dare, iampridem etiam catholicum, veritatis amantiſſ. theologum, virum eccleſiaſticum, doctrinae & vitae ſanctimonia, nuper dum viueret, cum primis ſpectatum, ſcio pronunciaſſe: & vbi neceſſe ſit, ipſius cenſuram autographam, ea de re in medium proferre poſſum. Neque vero noſtro ex capite, iſti apologiae noſtrae hoc glorioſe arrogamus, ſed potius concordi ex calculo amicorum aliquot, tam eccleſiaſticorum quam laicorum, qui catholica*

tholica in religione iuxta nobiscum versantur, & ecclesiae statum a foedis & perniciosis abusuum & vitiorum monstris repurgatum sartumque & tectum (quod aiunt) iam pridem pio zelo, sed hactenus frustra optant, ac super ea apologia, ipsis exhibita, consulit etiam scripto sua singuli nobis candide & libere exposuerunt iudicia. Attamen & sponte nostra, & praecellentis cuiusdam amici beneuolo monitu, hoc tempore domi, retinere, eandem, quam in publicum edere maluimus. Diem obiisse supremum Hungerus dicitur anno 1555.

CCXXVIIII.

Austria JOANNIS CVSPINIANI, cum omnibus eiusdem Marchionibus, Ducibus, Archiducibus ac rebus praeclare ad haec vsque tempora ab iisdem gestis. Eiusdem JOANNIS CVSPINIANI oratio protreptica ad S. Ro. Imperii Principes & proceres, vt bellum suscipiant contra Turcum: cum descriptione conflictus in Hungaria facti, quo periit rex Hungariae Ludouicus, & qua via Turcus Solemet ad Budam vsque peruenerit ex Alba Graeca. cum enumeratione clara dotium, quibus a natura dotata est Hungaria: & insertione multarum rerum annotatu dignissimarum. Cum Gasparis Bruschii poetae laureati, & Comitis palatini praefatione, quae carmine elegiaco scripta, Encomion eiusdem Austriae continet. Cum Indice locupletissimo. *ibid. eod.* in fol. pp. 86.

En! secundae partis *omnium operum* JOANNIS CVSPINIANI, titulum. Gaspar Bruschius *carmen elegia-*

elegiacum dicauit Gregorio & Jacobo fratribus germanis Lechneris, alteri Abbati cremiphanensi in Austria supra Anasum sita, alteri philosophiae ac sacrae paginae magistro. *Historia* CVSPINIANI Austriae inchoatur cum Leopoldo anno 933. & pertingit ad Ferdinandum I. vsque Caroli V. fratrem. *Historiae* subiunxit Austriae *descriptionem, quantum pateat, & cur ita dicta, tum* Danubii *descriptionem, fluentis, per vtramque* Pannoniam, *cum LX. nauigabilibus fluminibus, dehinc Praelatorum, Baronum, Militum, & oppidanorum quatuor ordinum, ac statuum, ad comitia venientium seriem, a quibus sint monasteria & coenobia fundata: postremo sex* Austriae *patronorum*, Quirini *Archiepiscopi* laureacensis, *& patriarchae* aquileiensis; Maximiliani *Archiepiscopi* laureacensis, *& martyris;* Floriani *tribuni militum, martyris* Laureaci *passi;* Seuerini, *post* Attilam Hunnorum *regem defunctum, secundarii* Austriae *apostoli;* Colomanni *martyris;* & Leopoldi pii *Marchionis vitas, cum precatione* Joannis Stabii, *in sanctos* Austriae *patronos.* Promiserat quidem in *Epilogo ad lectorem*, JO. CVSPINIANVS se velle subiungere omnes fluuios, montes, oppida, castra, & villas, quae omnia sua peregrinatione, Joannes Stabius oculis lustrauerat, & iussu Maximiliani I. Imp. descripserat, Georgius Collimitius auxerat & in tabulam redegerat; sed non stetisse CVSPINIANVM promissis, typographus Lectorem monuit. *Orationem protrepticam, ad sacri* rom. *imperii principes & proceres*, excipiunt Casp. Vrsini, velii, *ad* Germaniae *principes* Jo. Alexandri Brassicani *ad eosdem*, & C. Vrsini velii, *ad* JO. CVSPINIANVM *carmina elegiaca* latina. *Orationem* inscripsit CVSPINIANVS nomine Bernardi praesulis tridentini, Regis Hungar. & Bohemiae, Archiducis Austriae, Ferdinandi, primarii a consiliis. Haec autem omnia iam lucem viderant *Basil.* 1553. in fol. cum *chronico* Magistri Alberti argentinensis, quod ideo Typographus francofurtensis

se

se omisisse scribit, *ne lectores sumtibus oneret frustra*, cum in eo tomo *rerum* germanicarum inueniatur, quem Christianus Vrstisius publicauerit an. 1585.

CCXXX.

JOANNIS CVSPINIANI, *Viri Clarissimi, Diui quondam Maximiliani Imperatoris a consiliis, & oratoris*, de Consulibus Romanorum commentarii, ex optimis vetustissimisque auctoribus collecti. Praefertur his Commentariis Sexti Rufi V. Consularis Rerum gestarum Pop. Rom. deque accessione Imperii Epitome, cum eiusdem CVSPINIANI, eruditissimis Scholiis. Magni Aurelii Cassiodori Senatoris Chronicon, siue de Consulibus Romanorum Libellus, passim CVSPINIANI Commentariis insertus. Nicolai Gerbelii in eosdem commentarios, ad ornatiss. virum D. Joannem Jacobum Fuggerum Praefatio, in qua de Chronographis, de eorum discordia, deque huius operis maxima vtilitate. Ad haec rerum atque verborum toto opere memorabilium Index locupletissimus. *ibid. eod.* in fol. pp. 477. except. praefat. & indice folior. 30. & dimid.

Hac ratione, tertia *operum omnium* JO. CVSPINIANI, pars inscribitur, cuius titulus satis luculentus, quae in libro inueniantur, satis superque docet. Omnium inter *opera*, quae CVSPINIANVS scripsit, primum est, & prima vice cum *opusculis* P. II. memoratis, in lucem editum fuit *Basil.* 1553. in fol. Praefationi suae adiecit Gerbelius *versiculos*, quos CVSPINIANI *manibus consecrauit:*

Tempus

Tempus erat vernum, vernis erat vndique tellus
Floribus ornata, atque omnia plena rosis
Triste nihil, nihil incultum, nihil denique durum,
Insigni stabant omnia laetitia.
Tempora prima iterum mundi rediisse putasses
Cuius in aspectu nil nisi risus erat.
Tum forte elysiis *in vallibus, inque remotis*
Doctorum errabat turba diserta locis.
Aeris illecebris tam blandi excita, repente
Castaliae Clio *sedula liquit aquas.*
Follibus a primis, a prima incude labores
Accipit ad sese CVSPINIANE *tuos.*
Ilicet in campos laetos. & amoena vireta
Euolat, Historicis exhibitura librum
Nec mora, quod voluit doctissima Musa peregit,
Doctorumque gregi nobile reddit opus.
Laetitiam illius caetus, quis gaudia fando
Explicet, aut laudes CVSPINIANE *tuas?*
Quas in te doctus populus congessit, & vno
Diuinum scriptum comprobat ore tuum.
Floribus extemplo, violisque recentibus omne,
Quis nemus hoc sacrum, quis locus ille viret.
Exornant doctae monumenta insignia dextrae
Dextrae quam merito Juppiter *aequus amat.*
Quam grata egregiis aequabit honoribus aetas
Posterior, multis accumulata bonis.
Pro quibus immensas referent pia pectora grates
Manibus o felix CVSPINIANE *tuis.*

CCXXXI.

Annales Sueuici siue Chronica rerum gestarum Antiquissimae & Inclytae Sueuicae gentis. Quibus quicquid fere de ea haberi potuit, ex latinis & graecis, aliarumque linguarum auctoribus, scriptisque plurimis non editis, comprehenditur, Ad-

Adiunctis interim ceterae quoque Germaniae, Orientis & Occidentis ac vicinarum prouinciarum ad nostra vsque tempora, memorabilibus rebus ac scitu dignis. Opus nouum nonsolum elaboratum & perutile, sed etiam ad alios permultos historicos ac scriptores facilius intelligendos necessarium: Cuius dodecas prima ab initio rerum conditarum vsque ad DCCC annum Christi deducitur. *Auctore* MARTINO CRVSIO, *Graecae & Latinae linguae, cum Oratoria in celebri academia Tybingensi Professore ac Historico.*

Μέγαν ἱςὸν ὑφαίνω

Ποικίλον ὕμνον ἀεάσσω.

Cum gratia & priuilegio Caes. Maiest. speciali ad decennium. Francofurti ex officina typographica Nicolai Bassaei MDXCV. (1595) in fol. pp. 338. except. praemiss. & indice folior. 14.

MARTINI CRVSII *graecae & latinae linguae cum Oratoria in Academia Tybing. Professoris*, Annalium Sueuicorum Dodecas secunda ab anno Christi DCCCI. vsque ad MCCXII. annum deducta. *ibid. eod.* pp. 574. non numeratis praemissis, & indice folior. 17.

- - - Annalium Sueuicorum Dodecas tertia Ab anno Christi MCCXIII. vsque ad annum MDXCIIII. perducta. Adiecto paraleipomeno variarum plurimarumque rerum libro: in quo hodiernum quoque Turcicum bellum an. 1590. vsque ad 1596. Domini annum, diligenter describitur. *ibid. MDXCVI.* (1596) pp. 846. si praemissa & index folior. 28. non numerat. fuerint.

--- Pa-

. . . - Paraleipomenos rerum Sueuicarum liber; In quo exponuntur Sueuiae regiones, principatus, comitatus, nobilitas. Wirtembergicae & aliae Suevicae vrbes. Monasteria, arces, & pagi. Memorabilia multa, nec cuiuis hactenus nota. Praesertim de bello inter christianos & Turcas hodierno vsque ad annum Christi MDXCVI. *ibid. eod.* pp. 132. except. praemiss. & indice folior. 5.

Liber hic inter MARTINI CRVSII *opera*, quae admodum rara sunt, vtilissimus esse videtur. Omnia nonsolum quae ad Sueuiae historiam spectant, complectitur, sed multa etiam iis immiscuit CRVSIVS, quae res, in aliis regionibus, gestas, ob oculos ponunt. Satis adcurata illius reperitur recensio in *Bibliotheca* hamburgensi *historica* Centur. X. p. 40 sqq. quam ob rem a prolixiore heic recensione nos abstinemus. Cuilibet volumini imago MARTINI CRVSII ligno incisa praemittitur. Prima *dodecas* inscripta est nomine Friderici, Ducis wirtembergici, secunda, Philippi Ludouici, Ducis palatini, tertia, Joachimi, Lucii, Sigismundi, & Achacii fratrum a Landaw. *Liber* autem *paralipomenos* vrbis Augustae, Vlmae, Reutlingae, Esselingae, Hailprunnae, Halae, Campidoni, Memmingae, Noerlingae, & Werdae Ephoris, Consulibus, Praetoribus ac Senatoribus dicatus est. Raritatis testes sunt *Bibliothecae* menkenianae *catalogus* p. 431. Cl. Joannis Vogtii *Catalog. libror. rar.* p. 225 sqq. *Catalog. Biblioth.* rinckianae p. 478. aliique plures. Nouam quidem editionem cum viris doctis communicare promiserat Joan. Michael Hallwachsius Professor tubingensis, sed versione operis teutonica, quam Joan. Jacob. Moserus an. 1733. hoc titulo in lucem emisit: MARTINI CRVSII Schwäbische *Chronick, von Erschaffung der Welt bis auf das Jahr* 1596 *aus dem lateinischen erstmals übersetzet, vnd mit einer Continuation bis* 1733. *auch*

einen vollständigen Regiſter verſehen, *nebſt einer Vorrede, dem Leben des Autoris, vnd einer alphabetiſchen Nachricht von mehr denn 1000. gedruckt und ungedruckten Schriften*, *die* Schwaben *gantz oder zum theil betreffen. Franckf.* II. Tom. in fol. a propoſito abſterritus deſtitit.

Vid. de MARTINO CRVSIO Viti Mylleri *Oratio de vita & obitu* MARTINI CRVSII *Tubingae* 1608. in 4. qua vſus in deſcribenda CRVSII vita fuit Melchior Adami in *vitis philoſophor.* germanor. p. 223 ſeqq. Ioan. Conrad. Dieterici *progr. de propagatione graecarum litterarum & poeſeos per* Germaniam, *a Triumuiris litterariis* MART. CRVSIO, Michael. Neandro, Laurent. Rhodomanno *inſtituta*, *Gieſſae* 1663. in 4. Paul. Freheri *Theatrum viror. eruditione claror.* p. 1503. Henrici Wilandi *Leichpredigt bey der Begräbnis* Catharinen Vetſcherin, MARTINI CRVSII *ehelicher Hauszfrawen*, *Tübing* 1599. in 4. Varia, in illo reperiuntur ſermone, ad rerum cruſianarum hiſtoriam ſpectantia. Niceron *Memoires* Tom. XIIII. p. 382 ſeqq. *Nou-antiqua* ann. 1704. p. 135. vbi legitur *der theologiſchen Facultaet zu* Tübingen *Judicium von* MARTINI CRVSII *noch vngedruckten Schriften*, ex MSto. editum. De bello grammaticali, per tres fere annos integros, inter Nicodemum Friſchlinum, & MARTINVM CRVSIVM, tanta animorum acerbitate geſto, vt teſte Dauid. Chytraeo p. 603. *epiſt.* ad Pancrat. Crugerium, Graecis *non magis curae fuerit* Troiam *capere*, *quam* Friſchlino *aduerſarium omnibus probris deformatum conculcare*, vid. Carol. Henric. Langii Nicodemus Friſchlinus *vita*, *fama*, *ſcriptis ac vitae exitu memorabilis*, *Brunſuig. & Lipſ.* 1727. in 4. Cap. II. §. X. p. 73 ſqq. Cl. Jacob. Burckhardi *de linguae latinae in* Germania *fatis* P. I. Cap. VI. p. 501 ſqq.

CCXXXII.

CCXXXII.

MARTINI CROMERI, *Varmienſis Epiſcopi* Polonia: Siue de origine & rebus geſtis Polonorum Libri XXX. Oratio funebris Sigismundi primi, Regis, deque ſitu, populis, moribus, magiſtratibus, & republica regni Poloniae, libri duo. Omnia nunc vltimo ab ipſomet auctore recognita, ac multis locis emendata & aucta. His acceſſerunt recens ad hiſtoriae continuationem, quae ſequens pagina demonſtrat, & chartae geographicae, cum Poloniae, Pruſſiae, Maſouiae, Ruſſiae &c. tum etiam Lithuaniae, Liuoniae & Moſcouiae, aeneis formis expreſſae. Cum indice rerum memorabilium locupletiſſimo. *Coloniae Agrippinae, in officina Birckmannica ſumptibus Arnoldi Mylii. Anno M.D. LXXXIX.* (1589). *Cum gratia & priuilegio S. Caeſareae Maieſtatis.* in fol. pp. 846. except. fol. prioribus 14. & indice folior. 27.

Omnium optima haec editio, noſtra iam aetate rarior facta eſt. Prolixiore heic recenſione ſuperſedere poſſumus, cum in *Bibliotheca* hamburgenſi *hiſtorica* Centur. III. Art. XXXVIIII. p. 172 ſqq. liber deſcriptus, variaeque editiones enumeratae fuerunt. Omnium prima eſt, quae *Baſileae ex officina oporiniana* 1555. in lucem exiit. Conf. Gabriel. Groddeck *Schediasma de Scriptor. Hiſtor.* polonicae p. 18. *Bibliotheca hiſtorica* Struuio-buderiana p. 1511 ſqq vbi. etiam ii enumerantur, qui CROMERI opus ſatis prolixum in compendium redegerunt. Exemplar, quod e Bibliotheca portenſi publica, ante oculos verſatur, hoc ſingulare habet, quod ligaturae e corio rubro turcico, deauratae, haec litteris aureis verba inſcripta fuerint

SIGISMVNDVS. III. D. G. REX
POLONIAE. M. D. LIT. PROX
HAERES. REG. SVAETIAE
ETCET. FVTVR. REX

In Joannis Pistorii, niddani, polonicae *historiae corpore*, *Basil.* 1582. in fol. edito, CROMERI *chronicon* Tom. II. vltimo loco repositum fuit. Inchoauit CROMERVS narrationem suam, ab origine gentis polonicae, eiusque filum ad annum vsque 1506. deduxit.

MARTINVS CROMERVS, Episcopus varmiensis, homo nouus, absolutis in gymnasio cracouiensi studiis, Juris vtriusque Doctor, omnem fere Germaniam et Italiam peragrauit. Ex itinere redux Canonicus cracouiensis, et regius Secretarius constitutus, omnem honorem, omne studium, omnesque cogitationes suas, in examinandis, commemorandisque patriae rebus, collocauit. Multas reipublicae legatus, in Imperatoris, Pontificis, aliorumque Principum aulis, legationes obiit, et patriae negotia, tanta fide, tantaque cura et sollertia egit, vt anno 1579. remunerationis loco, varmiensem nancisceretur episcopatum. Mortuus est anno 1589. aetatis anno LXXVII. cum inter amicos mensae adcumberet. Vid. de illo praeter Christophor. Varseuicium, Simon. Starouolscium, Petr. de Duisburg, Christoph. Hartknochium, Paull. Piasecium, Casp. Schutzium, et alios Anton. Posseuini *Apparat. sacer* Tom. II. p. 402. Jo. Daniel. Janozkii *litterarum in* Polonia *Propagatores*, *Dantisci* 1746. in 4. §. XLI. p. 28 sqq.

CCXXXIII.

De Bello Belgico, Auspiciis Excell^mi ac Generosissimi Ambrosii Spinolae, Marchionis a Benaffro, Equitis Velleris Aurei, &c. Ducis vniuersi Exercitus Regis Hispaniae potentissimi Philippi

lippi III. Et sereniſſimi Archiducis Alberti ab Auſtria, Belgii Principis. Cum expoſitione Cauſarum et rationis confectae Pacis, ſeu Induciarum, additis articulis, et litteris Principum ad ipſas inducias ſpectantibus *Auctore* JOANNE BALINO, *Burgundione Veſulano. Bruxellae, ex officina Rutgeri Velpii, Typog. Jur. ſub Aquila aurea, anno 1609. Cum Priuilegio* in 8. pp. 174. ſi ea quae praemittuntur et adiiciuntur folior. 25. exceperis.

Librum eſſe rarum, nos docuit Cl. Dauid. Clement in *Bibliotheque hiſtorique et critique* Tom. II. p. 379. Dicauit illum Auctor *florentiſſimae reipublicae, potentiſſimaeque dominationi* Genuenſi. Dedicationem, praefationem, et capitum XIIX. indicem excipiunt varia *poemata*, BALINO, in honorem Ambroſii Spinolae, Aurelii Spinolae, Philippi Parauicini, et Joan. Baptiſt. Aureae conſcripta. Compoſita *belli* belgici *hiſtoria*, adiicitur p. 108. *Hiſtoria de pace ſeu induciis XII. annorum*, quae partem capitis XIIX. et XVIIII. caput integrum complectitur. Forte ea Chriſtophor. Hendreichius adductus fuit, vt BALINI *hiſtoriam de induciis* belgicis, *Bruxellis anno* 1640. prodiiſſe ſcriberet. Libello additur JOANNIS BALINI poema elegiacum, *de pace* belgica, quod Jani *bifrontis* belgici titulo inſcripſit. Folior. 6. Initium lectores docere poterit, qualis fuerit BALINVS poeta:

Squallebant mea membra ſitu, deforme cadauer
Proſtratum gelida deficiebat humo:
Obruta lethaeo languebant lumina ſomno:
Pallida tingebat liuidus ora calor.
Aſpera frons ſulcis tremulae vicina ſenectae:
Spiritus e tardo pectore miſſus erat.
Ingratos vox rauca ſonos fundebat anhelo
Gutture, plena grauis verba doloris erant.

Manabant oculis lachrymae velut imber ab alto:
Nulla quies animo, corpore nulla quies.
His dum cincta malis iaceo, furibunda caterua
Quadrupedante solum martia prodit equo.
Vulnera vulneribus crebris superaddita cernas,
Sanguinolenta modo, liuida membra prius.
Foedatos etiam rubicundo puluere crines:
Spumantis sanies ore fit instar equi.
Et cruor, et tabum, toto mihi corpore manant,
Confossum crebra cuspide vtrumque latus.
En morior, sanguisque animam circumuebit ater:
Viuo tamen, mors est non cito posse mori &c.

Editionem libri *antuerpiensem* an. 1610. ab Hendreichio in *Pandect.* brandeb. p. 398. productam, in dubium vocauit Cl. Dau. Clement l. cit. Non certiore fundamento inniti credimus editionem, quae cum Flor. van der Haer *historia* huius *belli Bruxell.* 1609. in 8. prodiisse dicitur Tom. I. des *algemeinen gelehrten Lexic.* col. 743. in primis cum neque apud Valerium Andream Dessellium in *Biblioth.* belgic. p. 451. neque apud Jo. Franc. Foppens in *Biblioth.* belgic. Tom. I. p. 567. eiusmodi editionis mentio facta fuerit. Iis testibus JOANNES BALINVS Vesalii, apud Sequanos natus, Presbyter, vixit in Belgio legionis burgundicae sub Claudio de Rya, Barone Balanzonio, Curio seu Capellanus, et Vesaliae Cliuiorum viuere desiit. Illum, praeter hunc librum, alia magno numero opuscula, praesertim *poemata* composuisse perhibent, quae hoc tempore, apud agnatos, reposita, inueniantur.

CCXXXIIII.

Obsidionis Madeburgi, Antiquae ac Inclytae Saxonum vrbis, anno 1550. et 51. a Caesarianis factae, succincta atque historica descriptio. Per

Per SEBASTIANVM BESSELMEIERVM *eius vrbis ciuem* Germanico idiomate conſcripta, nunc vero primum Latio donata.

In Madeburgum tetraſtichon

Ante quidem bellum, in bello, poſt denique bellum
Eſt mihi ſeruatus virginitatis honos
Sed quoniam iam ſum tot millia paſſa virorum,
Dic mihi quo potui virgo manere modo?

Baſileae, anno MDLII. (1552.) in 8. pp. 108.

SEBASTIANVS BESSELMEIERVS, ciuis magdeburgenſis, in hoc libro deſcripſit obſidionem vrbis, qua, Imperatoris iuſſu, per quindecim menſes, illam cinxerat Mauricius, Elector Saxoniae, an. 1551. propterea quod *librum interimiſticum* vrbs recipere noluerat. Expugnata fuit eodem anno, die III. Novembris. Lingua librum conſcripſerat vernacula auctor, qui, cum vrbs obſideretur, vigilum praefectus fuerat, hoc titulo: *Warhaftige Hiſtori vnd Beſchreibung des Magdeburgiſchen Kriegs, von anfang biſz zu ende, was ſich die Zeit der Belägerung innen vnd auſſerhalb der Statt zugetragen vnd verlauffen hat, auch von der Schlacht vnd fürnembſten Scharmützlen, Thaten vnd Angriffen zu beyden theilen geſchehen, im Iahr der mindern Zahl 50. vnd 51. auffs kürtzeſt verfaſt. Durch* SEBASTIAN BESSELMEYER *Bürger zu Magdeburg, ſo in ſolchen händeln bey vnd mit geweſen. Gedruckt zu Baſel, im Jahr nach Chriſti Geburt,* 1552. in 8. Inſeruit illum Friderich Hortleder operi, quod inſcribitur: *der* Römiſchen *Keyſer vnd Königlichen Maieſtaeten, auch des heiligen Rö. Reichs, geiſtlicher vnd weltlicher Staende, Churfürſten, Fürſten, Graffen, Herren, Reichs vnd anderer Stätte, zuſampt der heiligen Schrifft geiſtlicher vnd weltlicher Rechte Gelehrten Handlungen vnd Auszſchreiben* &c. Tom. I.

Franckf. am Mayn 1618. in fol. L. IIII. Cap. XIIX. p. 915 sqq. vbi duplicem aliam exstare ait editionem mutilatam. Quis librum e vernaculo, in latinum converterit sermonem, pro certo adfirmare, minime sustinemus. A Simone Schardio id factum esse, fundamento nescimus quo, *Lexicon eruditorum* Tom. I. col. 1052. adfirmat. Si coniecturae locus fuerit, Coelium Secundum Curionem interpretem latinum existimauerimus, cum in fine libelli, litterae initiales C. S. C. cum hoc epigrammate legantur:

Quod steterim virgo, tot millia passa virorum
Effecit Christus *virgine natus homo.*
Quodque viro digna est species, et gloria tanta
Non mea, sed summi facta dedere dei
Si qui sancta patris seruarint iussa potentis
Non metuent fraudes, vlla nec arma virum.

Quorsum adcedit, quod illo tempore, Coel. Secundus Curio, Basileae vixerit. Quisquis autem versionis fuerit auctor, in Gallorum et Italorum potissimum gratiam, hunc laborem fuisse susceptum, in *praefatiuncula ad Lectorem* profitetur. Auctoris *anacephalaeosin*, ideo omittendam censuit, quod ad historiae seriem, nihil fere facere videatur. Illius loco adiecit in fine narrationem de equite albo siue vt ab hostibus nominari consueuerat, albo rustico, qui a partibus Magdeburgensium stetit, et semper in acie primus fuit, qui in hostium copias inrueret illasque vndequaque caederet, et in fugam verteret. Illum S. Michaelem, aut alium angelum, a Deo missum fuisse, tunc temporis sibi persuadebant Magdeburgensium hostes. Simon Schardius versionem latinam inseruit *scriptoribus rer.* germanic. Tom. II. p. 1684 sqq. edit. *basileens.* Tom. II. p. 519 sqq. edit. Hier. Thomae, sed de equite albo, narratio omissa fuit.

CCXXXV.

CCXXXV.

Origines Murensis monasterii, cum breui chronico Seculi XI. quo maior scriptorum penuria fuit, ex vetustissimo codice edita. *Spirembergii in bibliopolio Brucknausenio MDCXVIII.* (1618) in in 4. pp. 65.

Falso liber *Spirembergii* impressus dicitur, e Gallia prodiit, lucemque sub Nicolai Claudii Fabricii Peireskii auspiciis, *Parisiis* primum vidit publicam, id quod ex Petri Gassendi *vita* Peireskii *Hag. Comit.* 1655. in 4. L. II. p. 101. patet. Conf Jo. Georg. Eccardi praefat. ad *Origines Familiae* Habsburgo-austriacae *Lipf.* 1721. in fol. Qua ratione codex iste, in Peireskii venerit manus, inter scriptores non convenit. Eccardus l. cit. id potissimum Godofredi Jacobonati opera, factum esse, memorat, Petrus autem Gassendus, l. cit. narrat, magna contentione Peireskivm, et repetitis litteris curauisse, vt amicus suus Emericus de Vic, tum legatione regia, in Heluetia fungens, dextre obtineret in authentica forma, *Actorum* murensium exemplar, quod posset inferri in chartophylacium regium. In primis Peireskius sibi expetierat antiquam illam, quae praefixa erat *actis*, Principum fundatorum monasterii murensis *genealogiam*, cuius, et *actorum* sollicite procurauit iteratam editionem, et *genealogiam*, *ne vna quidem syllaba*, vt Gassendus ait, *addita, vel demta, redegit in perspicuum schema.* Quamquam idem retulit Joannes Mabillonius in *itinere* germanico p. 23 sqq. edit. Jo. Alb. Fabricii *Hamb.* 1717. in 8. omnia tamen alia, ab ipsis, coenobii murensis, religiosis viris se accepisse, refert Marquard. Herrgott in *genealogia diplomatica augustae gentis* habsburgicae Tom I. *Viennae* 1737. in fol. form. maior. *Prolegom. III. de aetate et authentia Actorum* murensium p. XXV. codicem nimirum

acto-

actorum murensium diu latuisse, ipsis quoque monachis ignotum; tandem vero in cubili reuerendissimi D. Abbatis, dum aedes monasterii restaurabantur, inter parietem et coassationem fortuito casu, illum, qui ibidem absconditus erat, in terram fuisse prolapsum narrat. *Eumdem postea codicem*, pergit Marquard. Herrgott, *multis precibus homo* Gallus, *litteris commendatitiis, ab Oratore regis* Galliarum, *qui* Solodori *degebat, instructus, a coenobitis expetiuit: quem, quum ad legendum in cubiculo, quo hospes exceptus erat, concederetur, nocturnis horis, clam descripsit, insciisque monachis, postmodum* Parisiis *prelo commisit.*

Quo tempore auctor *actorum* murensium vixerit, et quis ille fuerit, adhuc sub iudice lis fuit. Peireskius illum, ad Seculum, a Christo nato, XI. vel XII. retulit, sed codicem, e quo ille, suum exemplar describendum curauit, recentioris aetatis, et seculo vel XIII. vel XIIII. fuisse exaratum, variis argumentis demonstrat Marquardus Herrgott, simulque, Dominici Tschudii, Abbatis murensis argumenta refellit, quibus, in libro *de origine et genealogia gloriosissimorum Comitum de* Habsburg, cui ipsa *Acta* murensia inseruit, anno 1651. edito, et 1702. recuso, Peireskii sententiam corroborare studuerat. Auctorem autem anonymum, primas partes, ipsumque Abbatis officium in murensi monasterio, quondam obtinuisse, coniicit Marqu. Herrgott, in *prolegom.* cit. p. XXXIII. ex verbis, quae *Actis* inseruit p. 74. edit. Peiresk. et 337. edit. Marqu. Herrgott. dum auctoritate quadam, quasi dictatoria edixit: *decernimus igitur, quatenus nulli Praepositorum, Cellerariorum, aliarum venerabilium personarum, liceat ea alterare, extra quam statuta sunt.* Cum autem Marqu. Herrgott l. cit. fidem et auctoritatem *actorum* murensium, speciosis argumentis suspectam reddere, et infra diplomatum fidem deprimere adgressus esset, calamum nuper, contra illum strinxit P. Fridolinus Kopp, monachus murensis, et in lucem edidit *vindicias Acto-*

rum

rum murensium, *pro et contra* R D. P. Marquardum Herrgott, *genealogiae diplomaticae augustae gentis* habsburgicae *auctorem*, *seu acta fundationis* murensis *monasterii*, *tanquam eiusdem genealogiae fundamenta*, *fidei suae asserta*, *solidisque rationibus et documentis sobrie et iuste vindicata. Typis eiusd. monasterii per Joan. Casp. Hiltensperger* 1750. in 4. form. maior. cum figuris aeneis. Id potissimum agit Koppius, vt doceat genealogiam domus habsburgicae a Dominico Tschudio et ab ipso Marqu. Herrgott, ad fidem *Actorum* murensium conditam, ruinosis fundamentis superstructam non esse, neque fidem auctoris anonymi, qui hoc fundationis libro, antiqua murensis monasterii iura persequitur, merito suspectam haberi. In tres *vindicias* suas distinxit partes, quarum I. Capitibus XXIIII. diluit argumenta a Marqu. Herrgott contra aetatem et authentiam *Actorum* murensium proposita, tantaeque, *Acta* haec, fidei, integritatisque esse ostenditur, vt genealogia habsburgica recte ac tuto iis superstruatur. P. II. X. capitibus demonstrat, virtutem imo necessitatem *actorum* murensium, tantam quidem, vt desuper, genealogia habsburgica, etiam diplomatica, non tantum possit, sed etiam debeat fundari. Ipsas praeterea stemmatis habsburgici propagines, ita deducit, vt a Guntramno diuite, recta linea descendat, ad Rudolphum vsque I. romanorum regem. P. III. exhibet ipsa *Acta* murensia, *suae fidei ad litteram et sensum restituta*, *atque cum nouissima* Marqu. Herrgott *editione*, *cuius quoque discrepantiae et hallucinationes adnotantur, collata*, *atque aliis insuper animadversionibus illustrata.* De aliis editionibus vetustioribus vid. Cl. Joan. Vogtii *Catalogus libror. rarior.* p. 479 sqq. *Analecta litteraria de libris rarior.* p. 619 sqq.

CCXXXVI.

CCXXXVI.

La vie du Marquis Galeace Caracciolo, mort à Geneve, le siécle passé. Histoire des plus curieuses. *A Geneve pour Jean Louis Du Four MDCLXXXI.* (1681) in 12. pp. 159. praeter folia quatuor priora.

Sine dubio ipsa illa haec est versio, quam ex hetrusco Nicolai Balbani idiomate conuersam esse a Mr. Minutoli, adfirmat Mr. Des Maizeaux in *Remarques sur la Lettre* XXXV. de Mr. Baile Tom. I. *Amsterd.* 1729. in 12. p. 181. quamquam titulus ibi reperiatur, ab illo, quem adscripsimus, plane diuersus. Non solum enim eodem anno 1681. versionem, quam dedit Mr. Minutoli *Geneuae* in 12. prodiisse, adnotationis auctor refert, sed idem quoque confirmare videntur octo asterisci, quos versionis auctor anonymus in epistolae dedicatoriae fine, nominis sui loco adposuit. Tot enim e litteris nomen de Mr. Minutoli compositum est. Dicata est haec versio gallica *à Messieurs les Chefs des Familles* Luquoises *domiciliées à* Geneue. Ex epistola dedicatoria excerptum dedit Cl. Dav. Clement in *Bibliotheque historique et critique* Tom. II. p. 348. Conf. *Analecta litteraria de libris rarioribus* p. 64. vbi pluribus verbis, de libello, qui hetrusco sermone scriptus est, et eius versionibus diximus. Versionem latinam, quae, ab auctore anonymo, titulo Galeacii Caraccioli Vici *Marchionis vita: qua constantiae verae christianae exemplar rarum proponitur*, anno 1596. in 8. edita fuit, ob insignem raritatem recudendam curarunt Auctores *musei* helvetici Tom. II. Part. IIX. *Turici* 1748. in 8 p. 519 sqq. Anglicam versionem a W. Crashaw compositam, ex Roberti Fysher *Catalogo Bibliothecae* bodleianae Tom I. p 237. iam memorauit Cl. Dauid Clement l. cit.

Galeacius, siue Galeazzo Caraccioli, Vici Marchio, patre Nicolao Antonio, et matre, Petri Caraffae,

raffae, qui postea sub Paulli II. nomine, ecclesiae romanae Pontifex praefuit, sorore, anno 1517. natus, Neapoli fuit. Cum Petrus Martyr Vermilius, florentinus, Canonicus regularis, Neapolin venisset, et ibidem religionis christianae, quam sic dicti profitentur reformati, dogmata disseminaret, Galeacius Caracciolus, Joannis potissimum Valdesii, Hispani, et qui illi adfinitate iunctus erat, Joannis Francisci Casertae persuasionibus permotus, illius etiam frequentare coepit praelectiones, quibus adeo excitatus fuit, vt iam tunc temporis, reformatorum partes occulte amplecteretur. Tandem, interiecto tempore in Germaniam, et quidem in aulam caesaream missus, Argentinae, ab eodem Vermilio, qui in Germaniam discesserat, magis confirmatus, anno 1551. patre, coniuge Victoria Ducis Nucerini filia, atque liberis relictis, omnibusque diuitiis spretis, Geneuam concessit, & anno 1560. primum consultis pastoribus, Annam Fremeriam, viduam, quae Rothomago, religionis caussa Geneuam venerat, iam quadragenariam in matrimonium duxit. Cum illa, bonis omnibus deiectus, in summa paupertate vixit, & anno 1586. aetatis anno LXVIIII. e vita decessit. Conf. de illo Thuanus *Histor.* L. LXXXIIII. p. 174 sqq. Antoine Teissier *Eloges des Hommes savans* P. II. p. 135. In gallica vitae versione, haec eius, & vxoris, quae vndecima, post eius mortem, mense obiit, leguntur epitaphia, in latina versione omissa.

Illustri Domino D. Galeacio Caracciolo, *Marchionatus* Vici *in Regno* Neapolitano,
vnico & legitimo heredi,
P. P. L. P.

Italiam *liqui patriam, clarosque penates*
Et laetam antiqua nobilitate domum
Caesareaque manu porrectos fortis honores
Contempsi, & magnas Marchio diuitias.

Vt

Vt te Christe, *ducem sequerer contemptus, & exul,*
Et pauper varia pressus vbique cruce:
Nam nobis caeli veros largiris honores
Et patriam, & census annuos, atque domos
Excepit profugum vicina Geneua Lemanno
Meque suo ciuem fouit amica sinu;
Hic licet exigua nunc sim compostus in vrna
Nec claros cineres alta sepulcra premant
Me decus ausoniae *gentis, me vera superbis*
Maiorem pietas regibus esse facit.

** * **
* ** *

Lectissimae Matronae, Annae Fremeriae, *Illustris Domini D.* Galeacci Caraccioli *vxori*
P. P. L. P.

Vix vix vndecies repararat cornua Phoebe
Conspicitur tristi funus in vrbe nouum:
Anna *suum coniunx lacrymis venerata maritum,*
Indomito tandem victa dolore cadit.
Illa sui cernens properantia tempora lethi,
Dixit tunc demum funere laeta suo,
Quam nunc grata venis, quam nunc tua iussa libenter
Mors sequor, ad sedes nam vehor aethereas.
Hic vbi certa quies concessa laboribus, aura
O coniux tecum iam meliore fruar.
Pectore quem toto conceperat illa dolorem
Sola superueniens vincere mors potuit.

CCXXXVII.

JO. BAPTISTAE BENEDICTI, *Patricii Veneti, Philosophi*, Diuersarum speculationum mathematicarum & physicarum liber. Ad Serenissimum Carolum Emanuelem Allobrogum & Subalpinorum Ducem inuictissimum. *Taurini apud haeredem*

redem Nicolai Beuilaquae MDLXXXV. (1585) in fol. pp. 426. except. dedicatione & praefatione.

Libri satis rari, hic titulus integer est, quem minus adcurate, ex Eliae Ehingeri *Catalogo Bibliothecae* augustanae 1633. in fol. col. 672. protulit Cl. David Clement in *Bibliotheque historique & critique* Tom. III. p. 131. Inueniuntur in illo 1. *Theoremata arithmetica; 2. de rationibus operationum perspectiuae libellus; 3. de mechanicis lib. 4. Disputationes de quibusdam placitis* Aristotelis; 5. *in quintum* Euclidis *librum theoremata; 6. physica & mathematica responsa per epistolas.* Haec omnia multis figuris geometricis illustrata conspiciuntur. Paullo vero gloriosius de hoc libro suo, loquitur in praefatione auctor, cum inter alia scribit: *nihil his libris a me traditum est, quod aut legisse, aut ab aliis audiuisse meminerim, nam si aliena attigi, ea, aut cum aliqua differentia demonstrationis, aut dilucidius scripsi, quodsi forte alius eadem tradidit, aut eius lucubrationes ad me non peruenerunt, aut earum perlectionis memoria excidit. Vt enim etiam* Aristoteles *ipse sensit, facile fieri potest, vt pluribus eaedem opiniones, in mentem veniant. Imo multa scribenti euenire potest, vt cum iamdiu aliquid scripserit, iam oblitus idem repetat, quod mihi etiam nonnunquam accidit* &c. Ex dedicatione adparet, quod Duci Sabaudiae Caroli Emanuelis patri admodum carus ac familiaris fuerit BENEDICTVS, qui illum ex vrbe parmensi, Taurinum arcessiuerit. Eum mortuum esse anno 1590. aetatis anno LX. prodit *lexicon vniuersale* hofmannianum. In Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 341. illum JO. BAPTIST. DE BENEDICTIS nominari conspeximus. Qua ratione eius librum *de gnomonum vmbrarumque solarium vsu, August. Taurinor.* 1574. in fol. editum, admodum rarum, proprium sibi reddiderit, & pro suo venditauerit, inter plagiarios qui vnquam exstiterunt impudentissimus Joannes Taisnerius, hannonius, athensis, id

ipsis JOAN. BAPTIST. BENEDICTI verbis expositum fuit a P. Baile in *Dictionaire historique & critique* Tom. IIII. pag. 2687. not. B. Conf. *Miscellanea* lipsiensia *noua* Tom. I. p. 145. Dauid Clement l. cit. vbi & de aliis JO. BAPT. BENEDICTI *operibus* agitur.

CCXXXIIX.

ΦΙΛΩΝΟΣ Ἰουδαίου εἰς τὰ τοῦ Μωσέως κοσμοποιητικὰ, ἱστορικὰ, νομοθετικά. Τοῦ αὐτοῦ μονόβιβλα. PHILONIS *Judaei* in Libros Mosis de Mundi opificio, historicos, de Legibus. Eiusdem Libri singulares. Ex bibliotheca regia. Βασιλεῖ τ' ἀγαθῷ κρατερῷ τ' αἰχμητῇ. *Parisiis, ex officina Adriani Turnebi typographi Regii. Regiis Typis M. D. LII.* (1552). *Ex priuilegio Regis.* in fol. pp. 736. si praemissa, & ea, quae adiiciuntur exceperis.

Omnium prima graeca, & rarissima est editio, quae nitidissimis litterarum characteribus exscripta est. Dicauit illam Adrian. Turnebus, Carolo Lotharingo, Cardinali. Sequitur epistolam dedicatoriam graecam ἀκολουθία τῶν τοῦ ΦΙΛΩΝΟΣ συγγραμμάτων, & *Excerpta* ex Suida & Eusebio, de PHILONE graeca. In fine adiicitur ἡ διάφορος γραφή, καὶ σφαλμάτων τινῶν ἐπανόρθωσις, & *index rerum memorabilium, quae in* PHILONE *continentur*, latinus. Maxime dolendum est, quod splendida haec editio, non omnes PHILONIS complectatur libros; desiderantur enim in illa, *opuscula* nonnulla, quae Dauid Hoeschelius, e codice augustano, omnium primus graece edidit, & Federicus Morellus postea latine vertit in editione *operum* PHILONIS *parisiensi* 1640. in fol. Quae *opuscula* autem recentioribus editionibus denuo accesserint, intel-

intelligi poterit, ex Joan. Alb. Fabricii *Biblioth. graeca* L. IIII. Cap. IIII. p. 106 sqq. Cum Joannes Christophorsonus, Anglus, libros PHILONIS, *de mundi fabricatione, de decem praeceptis, de magistratu diligendo,* & *de officio iudicis*, in latinum sermonem converteret, & *Antuerp.* 1553. in 4. ederet, contulit editionem *turnebianam* cum Codicibus MSS. & quadringenta fere errata in illa castigauit.

Conf. de PHILONE, Judaeo alexandrino, qui circa annum Chr. XL. inclaruit, & de *opusculis* eius editis, & ineditis, eorumque diuersis editionibus Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* l. cit. Optima omnium censetur editio, quam supra memorauimus, *morelliana, parisiensis graecolatina* 1640. in fol. Prima prodierat *graecolatina Genevae* 1613. in fol. Sed in illa non exstat libellus *περὶ ἱερᾶς ἑβδόμης*. *Parisiensis* recusa fuit *Vitebergae* 1690. in fol. Noua supplementa scriptorum PHILONIS Judaei, e Suecia expectauerat Guil. Ernest. Tenzelius, & singularem ideo *obseruationem*, inseruerat *Obseruationibus* halensibus *selectis* Tom. V. p. 428 seqq. *De* Platonismo PHILONIS Judaei, singularem *Dissertationem contra* Jonsium conscripsit Joan. Alb. Fabricius *Lips.* 1693. in 4. quae nunc exstat inter eius *opuscula Hamburg.* 1738. in 4. in vnum volumen collecta p. 147 seqq. Conf. Jo. Henric. Boecleri *Dissertation. academic. Argentorat.* 1701. in 4. vbi Tom. I. pag. 380 sqq. inuenitur *schediasma in* PHILONIS Judaei *legationem ad* Caium.

CCXXXVIIII.

JOSEPHI *Judei Historici* praeclara opera non parua accuratione & diligentia recenter impressa, nec non a complusculis mendis quibus passim antea statebant (*scatebant*) tersa atque castigata.

De Antiquitatibus Libri viginti, nunc primum cum duplici ad bibliam concordantia: vna quidem generali ad leges & hiſtoriales bibliae libros: altera vero ſpeciali ad ſingula eorundem capitula. De Judaico bello libri ſeptem ad octo nouiſſimos eiusdem de antiquitatibus libros nec non ad Ageſippi (*Aegeſippi*) Xp̄iani de hieroſolimitano excidio libros collati atque concordati. De antiqua Judeorum origine contra Grecos & Manethonem aegyptium: nec non contra Appionem Alexandrinum libri duo hucusque confuſi nunc vero per capita diſtincti. Et his omnibus JOSEPHI operibus adiecta ſunt accurate ſingulis capitibus compendioſa argumenta: cum annotatiunculis in margine vbique accommodatiſſime collocatis non parum lectori conducentibus. Roberti Goullet ſacre pagine profeſſoris eruditiſſimi qui predicta JOSEPHI opera eo modo quo permiſſum eſt non ſine magno labore excoluit Tretramonon: (*tetramonon*): ex ipſius JOSEPHI biliae (*bibliae*) hiſtoriae ſcolaſticae Ageſippi (*Aegeſippi*) epithomatibus ſolerter conciliatum. Eiusdem compendium de ſex etatibus ſeculi in quo praeter Xp̄i genealogiam multa ſcitu digniſſima continentur. breuis ſcilicet coſmographiae recollectio: & omnium ferme regnorum origo ſucceſſio & finis quotquot reges in illis & quot annis regnauerunt. illi praeſertim quorum ſacri codices ac JOSEPHVS noſter meminerunt. *Venundantur parrhiſii in vico diui Jacobi ſub interſignio Lilii aurei.* in fol. folior. 195. 110. & 84.

Verſio

Verſio latina, quae ſub Rufini presbyteri aquileienſis nomine circumferri ſolet, librorum JOSEPHI *XX. de antiquitat. iudaicis* primum, in hoc codice, latinis litteris exſcripto, occupat locum. Dicauit verſionem editor Robertus Goullet, *inter ſacrarum litterarum profeſſores*, vti ipſe ait, *minimus*, Ludouico Herbert, abricenſi Epiſcopo. Ex epiſtola dedicatoria adparet, Goulletum Theologiae Pariſiis fuiſſe profeſſorem, in Collegio haricuriano: Ita enim ille: *Cum itaque animo volutarem cui has meas lucubraciunculas deuouerem, tu mihi inprimis occurriſti digniſſime pontifex cui plurima debeo ceterique mei contubernales* haricuriani *quippe cum tuis auſpiciis reuerendus in* Chriſto *pater & dns. bonae memoriae* Gauffridus Herbert conſtienſis (conſtantienſis) *olim praeſul meritiſſimus germanus tuus cuius animam collocet dominus cum principibus populi ſui, a paucis annis* haricurianum *ludum noſtrum ampliſſimis donanit prouentibus: ad ſcolaſticorum aeducationem, ob idque tu eum claris fratribus tuis quorum officiis me totum deuoui & deuoueo, ampla impartitus es munera. Efflagito igitur id munuſculi hilari accipias animo - - - Vale praeſulum columen & decus ex* haricurianis *Saedibus* Parrhiſii *tertio kalendas Februarias. Anno dominicae ſalutis Milleſimo quingenteſimo decimo tertio.*

Epiſtolae dedicatoriae haec ſubiecta eſt

JOSEPHI *in pſeudographos Querimonia*
Mancus ego nuper lacero mutilatus amictu:
Crinibus impexis pube tegente genas
Obſcurasque miſer longe relegatus in oras
Exilium quaeſta eſt mens gemebunda ſuum
Detritus iacui truncato ſtipite nullis
Nexibus aut neruis ſquallida membra valet
Saucia nec doctus reparauit corda Machaon
Lumina nec chyron: *curaque* phillicides (Philyrides)
Non Circes *iuuit falſe non* phaſidos *herbae*

 Nec

Nec coi *quicquam pharmaca rara senis*
Hei nimium possem vigilatas plangere noctes
Atque queri studio preteriisse dies
Vt mea calorum (clarorum) *memorarent gesta virorum*
Scripta: vel optato fine legatur opus
Ni bene crescenti occurrissent numina morbo
Dum michi constanti mente Robertus *adest.*
Ingenium: feruens studium: constantia: sudor
Me foedis soluit lector amande notis.

Sancti Hieronymi in JOSEPHVM *prologum* qui continet *generationem eius, fortunam quoque & testimonium quod fert de* Christo, excipit:

Studiosis litterarum zelatoribus Joannis de Guoy, mornensis, *epigramma.*

Orta vetustarum cognoscere semina rerum
Priscaque quem patrum cernere gesta iuuat
Quaeque palestinis *ceciderunt agmina telis*
Victaque romanum *quae subiere iugum*
Hic JOSEPHVS *adest terris* (tetris) *eductus ab vmbris*
Singula qui fluxi temporis acta notat.
Quicquid enim succi vetus aegesippus *habebat*
Eloquioque pari. Biblia sancta refert.
Quis simul adiicitur: quod charta scolastica pandit
Omnia presenti codice clara patent
Quattuor vnus is est: bis terque quaterque legendus
Ter lege bissens lectio trina dabit
Tetramonon siquidem complete quattuor vnum
Continet: vt largas arcula seruat opes
Adde breui solimae *clausas epithomate gentis*
Historias: quarum portio nulla vacat
Haec dedit excultum solertis dogma Roberti
Candida quem sacrae pallidis (palladis) *arma tegunt.*

Arche-

Archetyopum (archetypum) *vitae hic clarique specimen honesti*
Euentus varios indicat atque vias
Non igitur leuibus mergantur pectora nugis
Nam nihil stomachum nausea ficta grauem.

Illud, isthaec duo sequuntur epigrammata:

Eiusdem (Joan. de Guoy) *perspicacissimo artium & theologie professori, magistro* Roberto Goullet, constantiensi, *praesentis voluminis elimatori vigilantissimo octostichon.*

Historiae flores quondam laetissima Clio
Inuenit quorum fons JOSEPHVS *erat*
Quo tamen extincto, dederant obstacula sentes
Nam tenebras luci plurima menda tulit.
At fugiunt vmbrae purgatis lumine nimbis
Dum clarii *reseras docte* Roberte *vices*
Sic tua diuinos spirantia verba recessus
Aethereas pandunt luce micante vias.

Mercurius lepaintre *fratrem suum* Joannem barbier *bibliopolam hoc epigrammate salutat.*

Multiuigas liceat gressu nutante per vrbes
Iuerit: historiae fautor & vnus apex
Aut si tempus edax palmarum fregerit vsus
Niliaco veterum cortine (cortice) *gesta canens*
Aut scithyae, sirtis*que lacus*, siculam*que* carybdin
Legerit. aeoliis *vndique pulsus aquis*
Attribuens praeluste (praelustre) *tamen genus* Herculis *intrat*
Parrhisios *operi laurea serta tuo*
Quippe corintiaco *rutilans tua charta metello* (metallo)
Dignior ante graues semper habetur auos
Bibliopola fides precii cui vera recumbit
Diceris, & danaa *nescius arte pater.*

 In

In fine librorum *de antiquitatibus iudaicis*, haec leguntur verba: *Expliciunt* JOSEPHI *illustrissimi hystorici de* Judeorum *antiquitate viginti libri. Antehac quidem mendose impressi ac in infinitis ferme locis corrupti: nuperrime vero per eximium profundumque sacrarum litterarum doctorem ac professorem magistrum* Robertum Goullet: *non sine multa lucubratione ingentique labore in pristinum nitorem restituti: expoliti pariter & castigati: ordinatimque per capita diuisi adiectis singulorum capitum summariis: nec non annotatiunculis in margine collocatis: lectoribus apprime conducentibus: vna cum concordantiis non solum eorundem librorum sed etiam Bibliae. Impressi inque* Parrhisiis *per* Anthonium Bonnemere *impressorem. Anno domini Millesimo quingentesimo decimo nono* (1519).

Secundam codicis partem constituunt JOSEPHI *de bello iudaico libri septem*, qui hac ratione inchoantur: *Incipit* FLAVIVS JOSEPHVS *historicus illustrissimus de* Judaico *bello per venerabilem* Ruffinum *praesbiterum de* graeco *in* latinum *traductus. Antehac quidem mendose impraessus ac in infinitis ferme locis deprauatus: nunc vero per grauissimum atque profundissimum thelogiae* (theologiae) *doctorem nec non professorem magistrum* Robertum Goullet: *non sine multa lucubratione grandique labore in suum primum statum restitutus excultus & vbique emendatus adiectis singulorum capitum compendiosis argumentis: cum annotatiunculis perquam vtilibus in margine collocatis, nec non cum concordantiis ad libros eiusdem* JOSEPHI *de antiquitatibus, & ad* Aegesippum *christianum de Excidio* hierosolymitano: Finem iis imponunt haec verba: *Exaratum habes* (*lector optime*) FLAVIVM JOSEPHVM *historicum illustrissimum de bello* iudaico, *per venerabilem* Ruffinum *praesbyterum De* graeco *in* latinum *traductum. Ante hac quidem mendose impraessum: ac infinitis ferme locis deprauatum. Nunc vero per grauissimum atque profundissimum theologiae*

logiae doctorem: nec non Professorem magistrum Robertum Goullet *non sine multa lucubratione ingentique labore in statum suum pristinum restitutus, excultus, & vbique emendatus. Adiectis singulorum capitum compendiosis argumentis cum annotatiunculis perquam vtilibus in margine collocatis nec non cum concordantiis ad libros eiusdem de Antiquitatibus & ad* Aegesippum *christianum de excidio* hierosolimitano. Adseruatur in Bibliotheca portensi publica membrana e ducentis septem & triginta constans foliis, quae chartam, vt vulgo dicunt, regiam, siue augustam magnitudine aequant, &, cum *antiquitates* JOSEPHI *iudaicas*, tum & *belli iudaici historiam* a Rufino Toriano vt vulgo creditur, in latinum sermonem conversam, complectuntur. Illam ante hos fere sex centos annos, litteris fuisse exaratam, demonstrare variis argumentis sustinuit Fridericus Gotthilf Freytag pater in programmate, quo hanc *e Bibliotheca* portensi JOSEPHI *membranam* descripsit *Numburgi* 1727. in 4.

Tertia parte ponitur ob oculos JOSEPHI iudei *ad* epaphroditum *de antiquitate iudaice gentis: contra* Graecos Manethonem Appionem*que & alias* aegyptios *conscriptio* (*quam nouissimam post omnia opera aedidit*) *in duos subdiuidens libros* (*quorum primus specialiter contra* Graecos *&* Manethonem, *& Secundus contra* Appionem *intitulatur*) *nouiter impressa atque per capitula* (*hucusque non*) *aegregie distincta adiectis singulorum capitum argumentis cum annotatiunculis perquam vtilibus Per grauissimum atque profundissimum theologiae professorem magistrum* Robertum Goullet. Typographus coronidis loco haec adposuit verba: *Exaratum habes* (*candide Lector*) FLAVIVM JOSEPHVM *historicum illustrissimum de Aantiquitatibus* (antiquitatibus) *belloque iudaico nec non de antiqua* Judaeorum *origine per venerabilem* Ruffinum *praesbyterum De graeco in latinum traductum. Ante hac quidem mendosae* (mendose) *impraessum ac in in-*

finitis locis deprauatum. Nunc vero per grauissimum atque profundissimum sacrae paginae professorem magistrum Robertum Goullet *non sine multa lucubratione ingentique labore in statum suum pristinum restitutus excultus & vbique accuratissime emendatus Adiectis singulorum capitum compendiosis argumentis cum annotatiunculis perquam vtilibus in margine collocatis nec non cum concordantiis non solum eorundem librorum inter se. Sed etiam bibliae* aegesippi *ac hystoriae scolasticae vbicunque idem cum* JOSEPHO *pertractant. Impraessus quidem industria probi viri* Anthonii bonnemere *in impressoria arte petissimi* (peritissimi) *ac librarii. Impensis vero honestorum virorum* Joannis petit & Francisci regnault *bibliopolarum Anno domini Milesimo quingētesimo decimonono* (1519) *kalendis Aprilis.*

Quarto loco in codice nostro conspicitur Roberti Goullet *Tetramonon*, quod hac ratione inchoatur: FLAVII JOSEPHI *historici illustrissimi de antiquitatibus belloque iudaico: nec non de antiqua* iudaeorum *origine breiuiscula & perquam vtilia epitomata nec non additiones bibliae & hystoriae scolasticae atque* Aegesippi: *locis congruis ad ipsum* JOSEPHVM *accuratissime a grauissimo atque profundissimo theologiae doctore nec non professore magistro* Roberto Goullet *appositae & collectae: quod quidem opus compendiosum* Tetramonon *merito potest appellari.* Praefationem isti parti praemisit Joannes Vatellus *ad spectatissimum dignissimumque dominum magistrum* Joannem Boenin, *in sacratissima theologorum palestra licenciatum vigilentissimumque* (vigilantissimum) *ac sapientiss.* haricurianae *domus prouisorem*, *& dominum*, *nec non sanctorum* Geruasii & Protasii *apud* parrhisios *curatum pastoremque meritissimum.* Conqueritur inter alia, in ista praefatione, de hominibus, qui donum sibi caelitus datum, scientiam & intellectum, marcescere, situque toties obduci permittant. *Quae dignissime prouisor*, pergit ille, *extitit impudens ad hanc diem no-*

strorum

ſtrorum hominum inertia: Quorum ne vllus quidem (quod fateri pudet) adhuc inuentus eſt inter eos receptus: qui literis inuigilaſſe: & vt (ita dixerim) plus olei quam vini conſumpſiſſe videantur. Praeterquam pauci tui admodum ſimiles: & coetanei. De quorum foelici grege: ac numero inſignis ille: & egregius occiduae noſtrae regionis ſplendor ac decus eximium Robertus Goullet *ſacrarum literarum digniſſimus antiſtes ac in eisdem profeſſor emeritus tuae* haricurianae *domus* ολατευτης και καυχημα *ac eiusdem diligentiſſimus inſtitutorum cuſtos & aſſertor. Qui vt eſt omnium virtutum corona percelebris: ac magno ingenio ſummaque eruditione plenus in hac* (*vt ſcis*) parrhiſienſi *academia conſpicuum iam dudum nomen: ac famam perpetuam eſt adeptus: ſuo praeſertim concionandi officio: in quo ipſe quidem: ſi per ocium licet aſſidue huius vrbis ciues dulciſſimo inſtructionis cibo reficit & ſpiritualis verbi ſemine locupletat. Vnde quantum auctoritatis & gloriae ſit apud ipſos conſecutus:* muſoniano (*vt ita dixerim*) *ſilentio commodius poteſt: quam verbis indicari. Accedit ad haec ſumma rerum inquiſitio: & diligentia qua vſus eſt maxima in hac ſacratiſſimi* FLAVII JOSEPHI *operis recognitione. Quod equidem vel nimia vetuſtate: vel patrum noſtrorum negligentia apud nos perierat. Incumbens igitur vir vtique impigerrimus in tam liberale tamque laudabile munus* (*quo non ſolum viuos ſibi conciliat. ſed mortuum quoque reddit obſtrictum beneficio ſempiterno*) *ab omni deprauationis: ac mendarum labe: vel ab interitu potius vendicauit. — — Huius igitur frequens* flauianae *hiſtoriae recordatio. quam tum omnibus ſit allatura commodi nemo eſt qui ambiguat: elimatae praeſertim & ab eodem magiſtro noſtro annuo labore recognitae diſtinctaeque luculenter quibusdam veluti parergis. ſed quae in rem eſſe plurimum videbuntur: adiectis inſuper ad ſingula capita non inutilibus epitomatis, quae ſubiectam vniuscuiusque materiam prime* (primo) *fronte exhibeant. Etſi qua forte* JOSEPHVS *omiſerat, & omi-*

& omiserat quidem plurima: tam in libris de antiquitatibus, quam in eis, qui de bello iudaico conscripti sunt, ille suppleuit ex Biblia, Scolastica historia, & Aegesippo, *conciliauitque inuicem vbi essent diffidentes, atque ita repercussit omne opus, vt quod imperfectum prope, ac mancum prius erat, nunc quidem absolutissimum videatur & integerrimum. Sed nequid ille de spacio: curriculoqae suae studiosae consuetudinis nequaquam deflectens: intentatum relinqueret: quod & suae facultati: aliorumque studio atque exercitationi congrueret apparatum: compendiosissima vniuersi operis epitomata, compluraque ad totius historiae integritatem ex ethnicis supplementa congessit: insequens opusculum quod cum esset ex quattuor praesertim, conflatum* JOSEPHO: *testamento veteri: scholastica historia: recte quidem: ac scite* νοναμαςτετ (τετραμωνον) *hoc est ex quattuor vnum appellauit. quod sua celebre infuturum reddet vtilitas* &c.

Adiicitur *Tetramono, Compendium de sex aetatibus seculi, in quo (praeter* Christi *genealogiam) multa scitu dignissima continentur. breuis scilicet cosmographiae recollectio, & omnium ferme regnorum origo, successio, & finis, quique reges in illis, & quot annis regnauerunt. Illi praesertim quorum sacri codices ac* JOSEPHVS *meminerunt, auctore* M. R. Goullet. In praefatiuncula monet, e sacris bibliis Augustini, Hieronymi, Chrysostomi, Eusebii, Rhabani, Bedae, Orosii, Isidori, Hugonis de S. Victore, Berosi chaldaei, Maronis aegyptii, Philonis iudaei, Strabonis, Plinii, Plutarchi, Iustini, Liuii, Flori, aliisque veterum auctorum, & doctorum catholicorum libris id compendium concinnatum esse. Produxit id ad annum vsque 1513. Quae ad recentiorum temporum historiam spectant, maxima ex parte e Iacobi bergomensis & Hartmanni Schedelii, quem Hartimannum Sichedel vocat, libris chronicis, & aliis, eorum temporum, historicis desumta sunt. Christian. Schoettgenius huius *compendii* quidem fecit mentionem in *Continuat. Biblioth.*

Bibliotb. fabric. *med. & inf. Latinit.* L. XVII. p. 281. fed fe nefcire ait, an fuerit editum. In *compendii* commendationem hoc Johannis de Gouy, qui fupra de Guoy nominatus fuit, in fine legitur *epigramma:*

Tempora quisquis amat longi difcretus aeui
Nofcere vel fluxos rurfus habere dies.
Aut veterum quaenam fuerit profapia regum
Sceptraque quot foles regia quisque tulit:
Quas aquilo: quas eurus habet: quas cyrthius vrbes
Quasque feras tumidis irrigat aufter aquis:
Haec lege fuccincti (moueo) compendia libri:
Splendida quae terfo pollice gefta notant
Aetatum cernes difcrimina multaque vitae
Signa: dabunt mores dexteritasque patrum
Regnorum fiquidem cafus regumque propago
Praemia longeuae profperitatis alunt.
Ficta nec hic vani pingunt mendacia fuci
At folum: quicquid littera vera docet.
Multa igitur nofter tollatur laude Robertus
Peruigili cuius munera tanta patent.
Nam quaecunque tenent prolixa volumina longo
Contextu: paucis conferet ifte liber.
Talia quid praeftat? ftudii conftantia fenfus
In tenebris pernox affidausque labor.
Singula foelici genuit quae Neuftria *fato*
Paladis *vt largas multiplicaret opus.*

Omni autem codici, typothetarum quidem erroribus corruptiffimo, nihilo tamen minus oppido raro, hifce verbis imponitur finis: *Habes candide lector preclara* JOSEPHI iudei *hiftorici opera vberrime: a profundiffimo Theologiae profeffore, fic vt praemiffum eft elaborata opera & impenfis* Francifci Regnault *&* Johannis Petit *librariis impreffa: & ab innumeris erroribus quibus antea fcatebant terfa atque caftigata: ne fis ergo ingratus praeces altiffimo fundito pro eo, qui praedicta opera ad communem hominum vtilitatem:*

tem: non sine magnis vigiliis & accurato labore excoluit: ac ipsos bibliopolas: qui in hoc opere magnos (magnas) *fecerunt impensas liberali emptione subleuato quod si feceris michi crede magis tibi proderit hic liber in Biblioteca quam nummus in archa. Vale impressum* Parrhisii *anno Dni. M. quingentesimo decimonono* (1519) *penultima Maii.* Mich. Maittaire istius codicis nullam habuisse notitiam videtur, ipsique Thomae Ittigio ex Posseuini tantummodo *Apparat. sacro* Tom. II. p. 279. & Tom. III. p. 149. cognitus fuit. Vid. Thom. Ittigii *prolegomena in* JOSEPHUM, in adpendice *omnium operum* FLAVII JOSEPHI, quae *graece cum versione* Jo. Hudsoni, & eiusdem, Eduard. Bernardi, Jac. Gronouii, Franc. Combefisii, Jo. Sibrandi, Hendr. Aldrichii, Joan. Coccei, Ezechielis Spanhemii, Adrian. Relandi, *& selectis aliorum notis*, adiectisque virorum doctissimor. commentationibus ad JOSEPHUM & eius libros, spectantibus, in lucem edidit Sigebert. Hauercampus, *Amstelod. Lugd. Bat. & Vltraiect.* 1726. II. Tom. in fol. Tom. II. pag. 84. Errorem admisit Anton. Posseuinus Tom. III. pag. 149. cum editionem apud Joannem Paruum s. Petit, qui ibidem per typothetarum errorem *Pauus* adpellatur, *impressam* esse ait, quae ex *officina typographica* Antonii Bonnemere, *sumtibus* Jo. Parui *Bibliopolae* prodiit. Praeter Anton. Posseuinum & Thomam Ittigium editionis etiam fecerunt mentionem Jos. Simlerus in *Bibliotheca* p. 607. Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. graec.* L. IIII. Cap. VI. p. 243. in adpendice Tom. II. edit. Sigebert. Hauercampi p. 65. Christ. Schoettgenius l. cit. De editione priore, quae *Parisiis opera* Joannis Barbier, *& impensis* Francisci Regnault, & Joan. Petit *librarior. impressa* an. 1514. fuit, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graeca* ll. citt. *die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. I. p. 383 sqq. vbi iam adnotatum fuit, quod Joan. Vatellus in praefatione, *Tetramono* Roberti Gouleti praemissa,

missa, *Biblia sacra veteris Testamenti*, *Talmuth* adpellauerit. De Rufino Toranio siue Tyrannio, aquileiensi Presbytero, prae ceteris legi meretur Dom Gervaise ancien Abbé de la Trappe *vie de* Rufin, *Paris* 1724. II. Tom. in 12. & Iusti Fontanini *Historia litteraria* aquileiensis *Rom.* 1742. in 4. L. IIII. & V. Conf. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. III. p. 270 sqq. Christ. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* fabric. *med. & infim. Lat.* L. XVII. p. 369. vbi plures nominantur auctores, qui de vita Rufini & scriptis eius exposuerunt.

De Roberto Goulleto, constantiensi (*Coutances*) Normanno, & reliquis eius scriptis vid. Simlerus, Posseuinus, Schoettgenius, *die Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu* Dresden ll. citt.

CCXXXX.

S. HIERONYMVS, & GENNADIVS *massiliensis*, de viris illustribus. in fol. form. minor. folior. 37.

Editio vetustissima sine die & loco in lucem exiit. Litterarum characteres gothici paullo rudiores, & crassiores nullum dubium relinquunt, quin codex *officinae typographicae* Gintheri Zaineri, *vlmensi* natales debeat. Littera initialis per omnem codicem conspicitur nulla, omniaque verba graeca omissa sunt, quorum loco lacunae oculis se obferunt. Sic capite II. omissum est vocabulum *Hypotyposeon*. Cap. VIIII. διαφωνίαν. XI. περὶ βίου θεωρητικοῦ ἱκετῶν et ἢ Πλάτων φιλωνίζει ἢ Φίλων πλατωνίζει. XIII. ἀρχαιότητος et περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ. XIIX. δευτέρωσιν. XXII. agon. XXIII. ἔλεγχος et διατριβάς. XXIIII. περὶ ἐνσωμάτου θεοῦ. XXXII. *syntagmata* et ψευδόγραφα. XXXV. ogdoade. XXXIIX. κατηχήσεων, στρωματεῖς libri octo: ὑποτυπώσεων προσεφώνησε, ἀρχαιογονίαν. XL. *Cataphrygarum*, περὶ ἐκστάσεως.

σεως. LII. *Chronographiam*. LIIII. κατηχήσεων, κατηχήσεως. LXI. ἑκκαιδεκαετηρίδα, ἐννεακαιδεκαετηρίδα, προσομιλίαν, ἐργοδιώκτην. LXIII. *Etymologia*. ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, διαφωνία, *genealogia*. LXV. εὐχαριστίας. LXVIIII. κατηχήσεων, ἑορταστικαὶ. περὶ γυμνασίου. LXX. καθάρων, ἐπιτομὴν et reliqua, quae nonſolum per HIERONYMI, ſed etiam per GENNADII opuſculum, omiſſa ſunt. Contulimus codicem, cum editione, quam Joan. Alb. Fabricius dedit in *Bibliotheca eccleſiaſtica*, p. 13 ſqq. et inſignem per omnia fere capita, lectionis deprehendimus diſcrepantiam. Sed editionem antiquiſſimam vel ex codice corruptiſſimo, deſcriptam, vel typothetarum erroribus mirifice deprauatam eſſe, intuentibus illico ſe prodit. Speciminis loco Cap. LXV. integrum heic adſcribimus: „ *Theoderus* qui poſtea „ Gregorius appellatus eſt, neoceſarie ponti Epiſco„pus admodum adoleſcens ob ſtudia grecarum et la„tinarum literarum de cappadocia *Bertum*. et inde „ ceſaream paleſtyne tranſiit iuncto ſibi fratre athe„nodoro. quorum cum egregiam indolem vidiſſet „ origenes *cohortatus* eſt eos ad philoſophiam In qua „ paulatim criſti fidem ſubintroducens ſui quoque ſe„ctatores reddidit quinquennio ita eruditi ab eo re„mittuntur ad matrem E quibus theodorus profici„ſcens *pane gericum* - - - ſcripſit origeni et „ conuocata grandi frequencia ipſo quoque origene „ preſente recitauit qui vsque hodie extat. Scripſit „ et *eccleſiaſtes* (Fabricius p. 147. *μετάφρασιν in Eccle„ſiaſten*) breuem quidem ſed valde vtilem. et alie „ *eius* vulgo feruntur epiſtole *et de fide* (haec verba „ apud Fabricium deſiderantur, ſed vid. not. b.) ſed „ precipue ſigna atque miracula que iam Epiſcopus „ cum multa Eccleſiarum gloria perpetrauit.„ In Gennadii libro deſiderantur, vt in aliis editionibus vetuſtioribus, capita, de Caeſario, Sidonio, Gelaſio HIERONYMO, et GENNADIO maſſilienſi ipſo. Vtriusque libri editio, Joanni Alberto Fabricio, et

aliis

aliis editoribus, ob insignem eius raritatem incognita fuisse videtur. Alias antiquiores et recentiores HIERONYMI recenset editiones Joan. Alb. Fabricius in *Biblioth. ecclesiast.* p. 11. Conf. *Biblioth. latin*, Tom. III. L. IIII. Cap. III. p. 455 sqq. In editione *Operum* S. HIERONYMI *omnium*, quae studio Joan. Martianey, Presbyteri Congregat. S Mauri, *Paris.* an. 1693 - 1707. V. Tom. in fol. prodiit, HIERONYMI liber exstat Tom. IIII. P.II. col. 97 sqq. GENNADII massiliensis editiones enumerantur in *Biblioth. ecclesiastic.* Jo. Alb. Fabricii P.II. p. 4. Conf. *Biblioth. med. et infim. Latinit.* L. VII. p. 88 sqq. In editione *operum parisina* HIERONYMI legitur GENNADII liber Tom. V. in praemissis col. 26 sqq. Conf. de hac editione Mr. le Clerc *Bibliotheque choisie* Tom. XVII. p. 147 sqq.

Vitam S. HIERONYMI, stridonensis Episcopi, omnium optime praeter Jo. Albert. Fabricium l. cit. exposuit Casimir. Oudinus in *Dissertat. de vita et scriptis* S. HIERONYMI, Tom. I. *Commentar. de Scriptor. et scriptis ecclesiast.* p. 790 sqq. Conf. Scriptores in *Catalogo Bibliothecae* bunauianae Tom. I. Vol. II. 1316 sqq. longa serie memoratos.

De GENNADIO massiliensi, Presbytero, seculo V. ad finem inclinante, claro, vid. praeter Jo. Alb. Fabricium ll. citt. Anton. Posseuini *Apparat. sac.* Tom. I. p. 534 sqq. Jacob. Gaddii *de Scriptor. non ecclesiast.* Tom. I. p. 222. Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. ecclesiastic.* p. 376. Henrici Norisii *Historia* pelagiana *Amstelod.* 1702. in fol. II. 16. vbi, sicut et in *Dissertation.* V. *de synodo oecumenica quinta, historiae* pelagianae adiect. p. 118. Pelagianis GENNADIUM adcenset, sed illum aduersus hanc Norisii criminationem, pluribus verbis defendit Bruno Neusserus, monachus augustinianus, in *prodromo velitari pro* Augustino, *contra* Henric. de Noris, *Magunt.* 1676. in fol. p. 125 sqq.

CCXXXXI.

CECILII CIPRIANI *Episcopi cartaginensis et martiris dignissimi* Libri et epistole. in fol. form. minor. folior. 31.

Editio satis rara et antiqua litteris gothicis exscripta est. Quamuis nec typographi nec anni additum fuerit indicium, illam tamen seculo XV. exeunte, in Germania, et nisi fallimur, *Basileae* excusam esse, litterarum docent characteres. Aliae editiones, quae seculo XV. in lucem exierunt, recensentur in den *Merkwürdigk. der Königl. Biblioth. zu* Dr. Tom. I. p. 35 seqq.

CCXXXXII.

Opera *Diui* CAECILII CYPRIANI *Episcopi Carthaginensis* ab innumeris mendis repurgata, adiectis nonnullis libellis ex vetustissimis exemplaribus, quae hactenus non habebantur. ac semotis iis. quae falso videbantur inscripta. vna cum annotatiunculis. Atque haec omnia nobis praestitit ingenti labore suo Erasmus Roterodamus. vir iuuandis optimis studiis natus. *Apud inclytam Basileam.* in fol. pp. 515.

Primus CYPRIANI *opera*, ad formam decentem, reduxit Erasmus roterodamus, qui illa, hac editione, an. 1520. non 21. vt Casimir. Oudinus in *Commentar. de Scriptor. et scriptis eccles.* Tom. I. col. 273. scribit, primum in lucem emisit, a mendis et erroribus, quibus priores editiones inquinatae erant, correcta et repurgata. Vid. Jean le Clerc *Bibliotheque choisie* Tom. V. p. 269. Hanc vero editionem, vt patrum sic dictorum ecclesiasticorum praesertim latinorum

rum *erasmianas* et *frobenianas* omnes editiones, aeque raram esse hodie, atque in pretio haberi, docet *Bibliothecae* Salthen. *catalogus* p. 31. Guil. Caue in *prolegom. Histor. litter. Scriptor. ecclesiast.* Sect. V. §. III. p. XVI. In initio, oculis subiicitur I) *vita* B. CAECILII CYPRIANI, per D. Eusebium, Hieronymum. II) Erasmi roterodami *Epistola* dedicatoria, *ad* Laurentium Puccium, *titulo sanctorum quatuor* Cardinalem, scripta *Louanii* 1519. *prid. Cal. Augusti* III) Eiusdem *adnotatiunculae*, *in* CYPRIANVM. IIII) *Index*, *seu Ordo Operum diui* CAECILII CYPRIANI, *cum iis*, *quae hactenus non habebantur*, *in excusis voluminibus*, *sed e vetustis codicibus addita sunt*, *a* Des. Erasmo rot. Retulit ad genuina CYPRIANI opera

a) *Epistolarum libros IIII.*
b) *Tractatum ad* Demetrianum Africae iudicem anno 253. scriptum, in quo demonstrat calamitates, bella, pestilentiam, rerum, quibus viuitur caritatem, quibus tunc, terrarum orbis premebatur, christianis, vt quidem ethnici consueuerant, non esse imputandas.
c) *Tractat. de habitu virginum*, quem Jo. Fellus episcopus oxoniensis, anno 248. scriptum esse existimat. In tres diuiditur partes, in I. ostendit virgines a terreno cultu et ornamentis debere abstinere; in II. hortatur virgines, ne cerussa nouum corpori colorem inducant, ne celebrent lauacra cum viris, neque illae, quibus non animus sit nubendi, nuptiis intersint; in III. tandem virginitatis ob oculos ponit praerogatiuas.
d) *Tract. de simplicitate praelatorum*, siue *de vnitate ecclesiae*, contra Nouatum et Nouatianum an. 251. scriptum, propterea quod illi sub specie singularis sanctitatis ab ecclesia catholica discesserant, cuius disciplinam admodum dissolutam esse, in vulgus spargebant. Qua ratione hic libellus, ad stabiliendum Petri primatum corruptus, interpo-

latusque fuerit vid. in Joan. Gerhardi *patrologia, Jen.* 1673. in 8. p. 165 sqq. in Guil. Caue *prolegomen. in Histor. litterar. Scriptor. eccles.* Sect. V. §. V. p. XX. in Jo. Pearsoni *Annal.* cyprianicis, qui illum tractatum a CYPRIANO non esse compositum, sed vel ab Origene, vel Gaudentio brixiano, vel alio recentioris aeui scriptore, consarcinatum esse existimat.

e) *Sermonem de eleemosyna* an. 254.
f) *Serm. de zelo et liuore* an. 256.
g) *Serm. de bono patientiae* an. 255.
h) *Serm. de mortalitate* an. 252. Docet in hoc sermone homini christiano, saeuiente pestilentia nec mortem pertimescendam, nec mortuos propinquos nimium deflendos esse.
i) *Serm. de lapsis* an. 251. Quatuor hic sermo potissimum absoluitur capitibus: in *primo* laetandum, et gratias Deo persoluendas esse ait, pro restituta, per Decii mortem ecclesiae tranquillitate, et animi constantia, qua martyres pro fide et religione christiana mortem subierant; in *secundo* nonnullorum defectionem deplorat; in *tertio*, in eos invehitur. qui sic dictos *lapsos* excipiebant; in *quarto* denique illos, qui a vera fide defecerant, hortatur, vt ad christianorum caetum reuertantur, et poenas illis, quae apostatas, et in hac vita maneant, ob oculos ponit.
k) *Sermon. de oratione dominica.* an. 252.
l) *Libellum ad* Fortunatum *de exhortatione martyrii,* an. 252. compositum. Fuit is Fortunatus, vt nonnulli sibi persuadent, Episcopus in Africa. In aliis editionibus reperitur alius ad eumdem, *de duplici martyrio* libellus, quem Erasmus primum euulgauit, huic vero primae editioni nondum addidit. A CYPRIANO illum non esse conscriptum, quamuis Erasmus id adfirmare sustinuerit, varia testantur loca, in primis vbi Diocletiani et Turcarum facta est mentio. Sunt igitur nonnulli inter viros doctos,

ctos, qui imposturam fecisse Erasmum, et libellum, quem ipse conscripserit, pro CYPRIANI labore venditasse aiunt, cum nullus inueniatur codex MS. qui illum complectatur, et dicendi genus, erasmiano, admodum sit simile. Vid. Prudent. Marani praefat. edit. *Operum* CYPRIANI, *Parif. e typogr. regia* 1726. in fol. form. mai. Sed liberat ab hac imputatione Erasmum Louis Ellies du Pin in *Bibliotheque des Auteurs eccles.* Tom. I. p. 173. Conf. Vincent. Placcii *Theatr. Pseudon.* p. 210.

m) *Testimonior. ad* Quirinum *contra* Judaeos *libr. III.* an. 248. et 249. conscriptos.

Et haec sunt, CYPRIANI opuscula, quae iam in antiquioribus *operum* editionibus inueniuntur, genuina, quibus denuo Erasmus addidit,

a) *ad* Jubaianum *de haereticis baptizandis libellum.*
b) *Ad* Pompeium *contra epistolam* Stephani, *epistolam.*
c) *ad* Quintinum *epistolam.*
d) *Sententias episcoporum concilii* carthaginensis, *an. 256. de baptizandis haereticis.*

V) *Index operum, quae falso videbantur* CYPRIANO *adscripta.* Talia sunt

α) *de montibus* Sina et Sion, *aduersus* Judaeos *tractatus.*
β) *Tractat. de reuelatione capitis* B. Joannis Baptistae.
γ) *Expositio in symbolum apostolorum.*
δ) *Libellus de singularitate Clericorum.*
ε) *ad* Cornelium *Papam de Cardinalibus operibus* Christi, *vsque ad eius adscensum, ad patrem, sermones.*

VI) *Index operum additorum ex descriptis calamo libris, nothorum tamen. Ad ea referuntur.*

1) *Ad* Moysen *et* Maximum, *et ceteros confessores, de laude martyrii libellus.*
2) *de disciplina, et bono pudicitiae libellus, incerto auctore.*
3) *ad* Nouatianum *epistola, quod lapsis spes veniae non sit deneganda.*

4) *Ora-*

4) *Oratio* B. CYPRIANI *martyris*, quae inchoatur *hagios*, *hagios*, *hagios* &c.

5) *Oratio* B. CYPRIANI *martyris*, *quam sub die passionis suae dixit.*

6) *Sermo* Augustini *de* S. CYPRIANO *martyre*, cui typographus haec verba in fine subscripsit: Basileae *apud* Joannem Frobenium *mense Februario. Anno. M. D. XX.* (1520).

VII) *Index epistolarum ac librorum diui* CYPRIANI, *iuxta ordinem litterarum digestus.*

IIX) *Passio* B. CYPRIANI, *Episcopi* carthaginensis, *per* Pontium *eius Diaconum addita*, *et adnotatiuncula* Erasmi roterodami *aucta*, quae cum indice memorato, initio voluminis reposita fuit. In fine *operum* CYPRIANI adiectus fuit *index sententiarum memorabilium.* Fecit editionis mentionem Michael Maittaire in *Annal. Typographic.* Tom. II. p. 593. Editiones *erasmianas* variis in locis repetitas, Casimir. Oudinus l. cit. et Jo. Alb. Fabricius, in *Biblioth. latin.* Tom. III. Libr. IIII. Cap. III. p. 378. recensent. Post editiones Henrici Grauii, Paulli Manucii, Jacobi Pamelii, Simon. Goulartii, Nicol. Rigaltii, Philippi le Prieur, Jo. Felli, omnium optima, nostra aetate censetur editio, quam Prudentius Maranus hoc in lucem emisit titulo: S. CAECILII CYPRIANI *Episcopi* carthaginensis *et Martyris opera, ad MSS. codices recognita et illustrata studio et labore* Stephani Baluzii Tutelensis, *Absoluit post* Baluzium *ac praefationem et vitam* S. CYPRIANI *adornauit, vnus ex monachis Congr.* S. Mauri, *Paris. e typogr. regia* 1726. in fol. form. mai. et *Venetiis* 1728. in fol. form. mai. Conf. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dr. Tom. I. p. 40. THASCIVS CAECILIVS CYPRIANVS, e rhetore factus christianus, Caecilio presbytero suadente, a quo, et CAECILII nomen adeptus est, anno 248. inuitus carthaginensis ecclesiae Episcopus, et totius Africae Primas consecratus fuit. Martyrium

tyrium subiit sub Imperatore Galieno in Africa anno 258. XIIX. Kal. Octobr. Vid. de illo, praeter Pontii Diaconi *historiam de passione* S. CYPRIANI, Gregorii nazianzeni *orationem*, et S. Augustini *sermonem* et auctores, qui scriptorum ecclesiasticorum vitas collegerunt, Patrumque bibliothecas condiderunt, Joannis Pearsonii, Episcopi cestriensis, *Annales* cyprianici, *siue tredecim annorum, quibus* S. CYPRIANVS *inter christianos versatus est, breuis historia, chronologice delineata,* quam Joan. Fell Episcopus oxoniensis editioni *operum* CYPRIANI praemisit, *Oxon.* 1682. in fol. et repetit. edit. *Amstelod.* 1700. in fol. Joannis Dodwel *Dissertationes* cyprianicae, *Oxon.* 1684. et in editione CYPRIANI *oxoniens.* et *amstelodamensi. La vie de* S. CYPRIEN, *Evêque de Carthage, avec la critique de ses ecrits Amsterd.* 1689. in 12. Auctor vitae est Joannes Clericus, et eadem est, quae legitur in *Bibliotheque uniuerselle* Tom. XII. p. 212 sqq. in teutonicum conuersa sermonem exstat in Joan. Clerici *unpartheischen Lebensbeschreibungen einiger Kirchenväter und Ketzer*, quae cum praefat. Christian. Thomasii prodiere *Halae* 1721. in 8. p. 138 sqq. *La vie de* S. CYPRIEN, *Doctor de l'Eglise, Evêque de Carthage et Martyr, dans laquelle on trouvera l'abregé des ouvrages de ce Pere, des notes critiques et historiques et des dissertations theologiques, sur les differentes contestations de son tems, Paris.* 1717. in 4. Auctor, vt *Acta eruditorum* lipf. an. 1718. p. 298. testantur, est Dom Gervaise ancien Abbé de la Trappe. Conf. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. et infim. Latinit.* L. III. p. 1252 sqq. *Acta Eruditor.* lipsiens. an. 1683. p. 41 sqq. Jo. Fabricii *Historia biblioth.* fabric. Tom. I. p. 164 sqq. Conr. Samuel. Schurzfleisch *Introductio in notitiam Scriptorum* P. I. p. 147 sqq. *Memoires de* Trevoux ann. 1734. p. 2246 sqq. vbi leguntur René Jos. de Tournemine *Coniectures sur la supposition de quel-*

ques ouvrages de S. CYPRIEN *et de la lettre de* Firmien.

CCXXXXIII.

EVSEBIVS de euangelica praeparatione a Georgio Trapezuntio, e graeco in latinum sermonem traductus, opus cuique fideli nonsolum vtile verum etiam iocundum et pernecessarium *novissime impressum et exactissime emendatum.* in fol. folior. 65.

Quamuis versio haec manca valde atque mutila sit, et Georgius Trapezuntius, homo cretensis, vt Dionysius Petauius *de incarnatione verbi* XIIII. §. 11. scribit, *latina sua versione, non tam* EVSEBIO *lucem adtulerit, quam eo foede laniendo, addendo ac depravando, iustam de se querelam posteris reliquerit,* illa tamen priscis temporibus, et seorsum, et adiectis reliquis EVSEBII *operibus*, in lucem emissa fuit. Recenset varias illius editiones J. Albert. Fabricius in *Biblioth graec.* L.V.Cap.IIII, p. 36 sqq. Niceron in *Memoires* Tom. XIIII.p.327. *Giornale de' letterati* d'Italia Tom. XVI. p. 10 sqq. Conf. Tom. XVII. p. 277 sqq. Prima omnium prodiit *Venetiis ex typographica officina Nicolai Jenson* 1470. in fol. cui Antonius Cornazanus in artificis laudem, *carmen* adposuit *octostichon*:

Artis hic & fidei splendet mirabile numen,
Quod fama autores, auget honore Deos,
Hoc Jenson Veneta Nicolaus *in vrbe volumen*
Prompsit, cui felix gallica *terra parens*
Scire placet tempus, Mauro Christophorus *vrbi*
Dux erat: aequa animo Musa retecta suo est.
Quid magis artificem peteret dux Christus *& autor*
Tres facit aeternos ingeniosa manus
M. CCCC. LXX.

Vid.

Vid. Michael. Maittaire *Annales typograph.* Tom. I. p. 285. not. 4. *die Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. II. p. 282 ſqq. Noſtram editionem oppido raram, quartam eſſe putamus, quae a paucis memorata fuit. Mentionem illius fecit e *Bibliothecae* Lugdun. Batau. *Catalogo* p. 41. & baluzianae p. 4. Michael Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 729. Conf. *die Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dresden l. cit. p. 283 ſqq. In fine typographus, omiſſo ſuo nomine, haec adpoſuit verba: EVSEBII Pamphili *viri diſertiſſimi de praeparatione euangelica opus, a doctiſſimo vtriusque liguae* (linguae) *interprete* Georgio Trapezuntio *e graeco in latinum verſum exactiſſima* Venetiis *impreſſum diligentia. Anno humanitatis domini M. CCCCC.* (1500)) *Die X. Menſis Nouembris.* In praefatione Georgii Trapezuntii, ad ſanctiſſimum Papam Nicolaum V. commemoratur, quod iſtius pontificis iuſſu alia ex EVSEBII libro, Trapezuntius plane omiſerit, alia tantummodo conciderit. Verba eius haec ſunt: *quoniam nonnulla in hoc libro ſparſa inuenimus, ab* ariana *prauitate non aliena: firmo nobis fuit argumento ante caetum illum ſacratiſſimum, haec illi conſcripta & aedita fuiſſe; Quare ſentibus tuo iuſſu amputatis roſas ſolummodo latinis hominibus hac traductione obtulimus* &c. Quam autem Trapezuntius hac ſua mutilata verſione, a viris doctis retulerit gratiam, iam ſupra Dionyſii Petauii exemplo demonſtrauimus, quibuscum conferri merentur, quas Franciſcus Vigerus Societatis Jeſu Presbyter, qui nouam & adcuratiorem EVSEBII *de praeparatione euangelica* dedit verſionem *Paris.* 1728. in fol. in praefatione *ad chriſtianum & candidum Lectorem* de Trapezuntii verſione prodiit, vbi ait: *Extitit ante hos centum annos* Trapezuntius, *homo & natione* Graecus, *& Latinis inſuper literis non mediocriter informatus: Qui, ſi horum ad librorum interpretationem, quantum eruditionis ac ſolertiae afferebat, tantum a curis grauioribus*

temporis & otii conferre potuisset; nobis vtique legendi voluptatem, non alterius operae necessitatem reliquisset. At dum, (quod ipsemet vel excipit, vel excusat) cum eorum a quibus vrgebatur desiderio, vertendi celeritatem aequare gestiret, EVSEBIVM EVSEBIO *suffuratus est; itaque suo ex sensu vultum ei speciemque finxit, vt ab eo* Trapezuntium *verius quam* EVSEBIVM *haberemus. Ita capitum numerum ordinemque mutat; ita sententias, periodos, paginas nonnunquam integras modo interpolat, modo, quod longe grauius est, expungit ac resecat. Librum certe decimum quintum ne attigit quidem. Id quod viris etiam doctissimis fraudi fuit, qui quum* EVSEBII *Graeca non legissent, postremum hunc librum periisse crediderunt.* Qui plures ea de re virorum doctorum querelas legere cupit, euoluat Leonis Allatii *de* Georgiis *& eorum scriptis diatriben* in Joan. Albert. Fabricii *Biblioth. graeca* Tom. X. p. 724. Conf. *Biblioth. graec.* L. V. Cap. IIII. p. 36. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. III. p. 304 sqq. In calce nostrae editionis reperitur *epistola* Hieronymi Bononii, taruisini, qui cum Hieronymo de Bononia, siue Hieronymo Albertucci de Borsellis, ordinis Praedicator. monacho, bononiensi, non confundendus est, ad clariss. Jurisconsultum Albertum Vonicum, taruisanum, in qua, inter alia, gratias illi agit, quod *cum* istius *versionis non sat facile inueniri potuerit exemplar, ille liberalissime ex Bibliotheca sua, quam praeciosissimis libris disciplinarum omnium liberalium, refertam, in ornatissima domo, in modum atrii extructa studiosissimeque comparauerit, typographo promptissime subuenerit.* Idem denique Hieronymus Bononius hoc addidit *carmen*:

EVSEBIVS graio *tantum sermone loquebar*
Nec poteram latiis *vtilis esse viris*
Cura Trapezunti *non est perpessa* Georgi
Ignotum tanti muneris esse bonum

Inter-

Interpres latias *solers aduexit in oras*
Et docuit lingua liberiore loqui.
Errores igitur quisquis cognoscere priscos
Instructus vera religione cupis
Me lege diuinas Romana *voce docentem*
Historias: grates soluere vtrique memor.

De EVSEBIO, Pamphili, Episcopo caesariensi, viro, vt nonnullis videtur, suspectae fidei, & ad Arianismum maxime propenso, vid. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. I. col. 312 sqq. Anton. Posseuini *Apparat. sacer* Tom. I. p. 462. Guil. Caue *Histor. litter. scriptor. ecclesiast.* p. 127 sqq. Louis Ellies du Pin *Bibliotheque des Auteurs ecclesiastiqu.* Tom. II. p. 1 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. V. Cap. IIII. p. 30 sqq. Conr. Sam. Schurzfleisch *introduct. in Notitiam Scriptor.* P. II. Cap. XVII. p. 164 sqq. P. III. p. 35 sqq. Henrici Valesii *Dissertatio de vita & scriptis* EVSEBII caesariensis, quae praemittitur *Historiae ecclesiasticae* EVSEBII ab Henr. Valesio editae *Paris* 1678. in fol. fol. 10 sqq. Jo. Christoph. Ernesti *Dissertationes II. de* EVSEBIO Pamphili, *Episcopo* caesariensi, *Viteb.* 1688. & 1703. in 4. Jean le Clerc *vie d'* EVSEBE, in *Bibliotheque universelle* Tom. X. p. 379 sqq. teutonice eadem vita legi poterit in Jo. Clerici *unpartheyischer Lebensbeschreibung einiger Kirchenväter und Ketzer* p. 522 sqq. Cum ille EVSEBIVM, ad arianam haeresin animo fuisse procliuem scriberet, calamum contra illum strinxit Guil. Caue & EVSEBIVM non arianum, sed vere catholicum fuisse demonstrauit in *dissertatione* de EVSEBII caesariensis Arianismo *aduersus* Jo. Clericum, quae Tom. II. edit. nouiss. *Histor. litterar. scriptor. eccles. Oxon.* 1743. in fol. in Appendice addita fuit. Respondit ad illam Jo. Clericus in *epistolis criticis & ecclesiasticis Amst.* 1700. in 12. ep. II. Conf. de hac controuersia Photii *quaestio cuius haeresis fuerit* EVSEBIVS Pamphili quam Bernardus a Montfaucon edidit e Bibliotheca Cois-

Coisliniana olim Segueriana MSS. *Paris.* 1715. in fol. p. 348 sqq. Elia di Amato *Lettera, che* EVSEBIO *di* Cesarea, *anco dopo il Concilio* Niceno, *fù imbruttato dall'errore* Ariano, in *lettere erudite di* Amato Parte II. *Genoua* 1715. in 4. Letter. XVI. pag. 291 sqq. Jaques George de Chaufepié *Nouveau Dictionaire historique & critique* Tom. II. litt. E. pag. 67 seqq.

CCXXXXIIII.

Opera complura *Sancti* HYLARII *Episcopi* hac ſerie coimpreſſa. D. (De) trinitate contra Arrianos lib. XII. Contra Conſtantium heraeticum Lib. I. Ad Conſtantium Imperatorem Lib. II. Contra Auxentium Arrianum Lib. I. Auxentii Blaſphemiae plena Epla I. De ſynodis contra Arrianos habitis Lib. I. Ad Apram filiam diui Hylarii Epl. I. In pſalmos Dauid Commentarii ſeu Lib. II. In euangelium Matthaei Lib. I. *Venundantur vbi impreſſa ſunt in aedibus aſcenſianis Parrhiſiis in via regia ad diuum Jacobum ſub tribus luciis,* in fol. folior. 100. 130. & 35.

S. HILARII, pictauienſium, in Gallia, epiſcopi qui diem obiit anno Chr. 367. vitam pluribus verbis expoſuerunt, ſcriptores, qui Patrum & Scriptorum eccleſiaſticorum hiſtoriam litterariam, data vt aiunt opera, conſcripſerunt. Inter eos nominaſſe ſufficiet Anton Poſſeuinum in *Apparat. ſacro* Tom. II. p. 49. ſeqq. Guil. Caue in *Hiſtor. litter. ſcriptor. eccleſ.* p. 164 ſeqq. Caſimir. Oudinum in *Commentar. de Scriptor. & ſcriptis eccleſ.* Tom. I. col. 425 ſqq. Louis Ellies du Pin in *Bibliotheque des auteurs eccleſiaſt.* Tom. II. p. 281 ſeqq. Jo. Bollandum in *Actis Sanctor.*

ctor. ad d. XIII. Januar. Tom. I. *Antuerp.* 1684. p. 782 seqq. Jean Bouchet in *Annales d'* Aquitaine, *Poitiers* 1531. in fol P. I. Cap. VI - XV. *Histoire litteraire des* Gaules Tom. I. P. II. p. 139 sqq. Jo. Alb. Fabricium in *Biblioth. latin.* L. IIII. Cap. III. p. 413 seqq. Eumd. in *Biblioth. med. & infim.* Lat. L. IIX. p. 753 sqq. Jo. Fabricium in *Historia Biblioth.* Fabric. Tom. I. p. 180 sqq. Conrad. Samuel. Schurzfleisch in *introduct. in notitiam Scriptor.* P. I. p. 178 sqq. P. III. p. 46 sqq. Jo. Gillotius conscripsit *Commentat. de* S. HILARIO, Pictauorum *episcopo*, *ex eius scriptis*, *& aliorum virorum doctiss. excerptam*, *& in varias partes distributam*, quae praefixa est *operum* S. HILARII editioni, *Paris.* 1652. in fol. Reperitur etiam S. HILARII *vita*, descripta, *cum Catalogo*, *omnium*, quae conscripsisse fertur *operum*, in editione HILARII quam Petrus Coustant, monachus Ordinis S. Benedicti, e congregat. S. Mauri, *Paris.* 1693. in fol. in lucem emisit.

Editionem, quam oculis nunc obiectam habemus, raram & infrequentem, dicauit Robertus Fortunatus maclouiensis, *Reuerendo in* Christo *patri dno.* Iuoni rhedonen. *Antistiti dignissimo & confessionis illustrissimae ac prudentissimae* Francorum *reginae auditori circumspectissimo.* In *epistola* dedicatoria *ex gymnasio* plesseiaco Parrhisiis *septimo Idus ianuarias anni ad calculum nostrum M. D. X.* (1510) scripta, nonnulla de HILARII vita, scriptis & exstantibus, & deperditis, eorumque stilo profert, illique tandem his verbis finem imponit: *inter ea autem opera quae summa vigilantia congesta venerandae paternitati tuae domine confessarie nuncupamus: duodecim libros de trinitate quos contra* Arrianos *diuus* Hieronymus *inscripsit: &* Constantium *&* Auxentium *haereticos: & de synodis contra eos celebratis librum* Georgius Cribellus *presbyter pridem in lucem protulit. Commentarios autem duos in psalmorum explanationem* Joannes Solidus cracouius, *vir litteris & moribus probatis, adhortante*

prae-

praesertim Jacobo Fabro ſtapulenſi, *philoſopho multis nominibus laudato, acri vigilantia, & non pauco labore, e ſitu ac ſqualore redemit. Porro tractatus in* Matthaeum *& epiſtolam ad* Apram, *filiam diui* HILARII Guilielmus Paruus *regiae confeſſionis auditor: tibique pater colende habitu: profeſſione: totoque ordine quodammodo collega: & propagandorum librorum bonorum auctor maximus e diui* Benigni diuionen. *coenobio ad* Badii *non mali chalcographi officinam vt latinis characteribus vir tam anxie latinus imprimeretur transmiſit. Omnesque qui ſymbolum contulere: vno ore plenoque conſenſu commonuerunt, vt venerationi tuae totum opus dicaremus: rogaremusque patiaris ſub tuae dexteritatis praeſidio opus tantum emitti; quod vt facias pater reuerende obnixe precamur. Vale*

Ad regiae confeſſionis Auditorem celeberrimum: & theologum doctisſimum Guilielmum Paruum: aſcenſianum *epigramma*

Parue *diſertorum non parua lucerna virorum:*
(*Nam redimis tetro ſcripta probata ſitu*)
Ecce inter Gallos *lux prima & maxima ſanctos*
HILARIVS *duce te p: aeſulti ora ſubit*
Perge age phoebaea *doctores lampade dignos*
Eruere: & ſummos aequiparare viros
Non etenim minor eſt virtus tradentis in vſum
Abi ita: quam clarum parturientis opus.

In fine *epiſtolae, ad* Apram, fol. XCIIX. quo prima editionis pars finitur, haec leguntur verba: *Explicitum eſt opus ſancti* HYLARII *Epiſcopi de Synodis: cunctis orthodoxae religionis zelatoribus, cum vtile tum neceſſarium In* Arianos *inque praeuaricatores* Arianis *aſtipulantes. Impraeſſum ſolerti opera in aedibus* Aſcenſianis *ad quartum Idus ſeptembres. Anno M. D. X.* (1510). *Explanatio Pſalmorum* ſecundam noſtrae editionis conſtituit partem, quam excipit *Tabula canonum euangelii* Matthaei, qua tertia pars inchoatur. Illi finis hiſce verbis imponitur: fol. XXXV. a. *Finis*

nis tractatus Sancti HYLARII *Episcopi in* Mattheum, *de quo vetus hoc extat epigramma:*

HYLARII *hoc opus est digestum praesulis ore:*
Qui iunxit veris edita cum typicis
Supposuit sacrae patratis verba figurae
Quae leui scripsit mystica differuit.

* * * * * *
* * *

Recentius de diuo HYLARIO *distichon.*
Gallorum *columen*, Gallus *non* Gallus, *at heros*
HYLARIVS *doctus, docta per ora volat.*

Impressum est hoc opus quanta maxima potuit diligentia pro exemplariorum poenuria, in aedibus atque impensis Ascensianis. *Anno salutis nostrae M. D. X.* (1510) *Ad Calendas Januarias.* Eodem fol. b. *breuis* legitur *narratio de vita & operibus B.* HYLARII *per* spanhemensem (Trithemium Abbatem). In Michael. Maittaire *Annal. typograph.* editionem frustra quaesiuimus. De aliis & recentioribus *operum* HILARII editionibus, vid. *Acta eruditor.* lipsiens. Tom. III. Supplem. p. 49 sqq. & *prolegomena*, quae Petrus Coustant, suae editioni praemisit.

De controuersia recentioribus temporibus, inter Abbatem Petrum Faydit, & Petrum Coustant, cui prior exprobrauerat, quod haud bona fide, in nonnullis HILARII locis egerit, exorta, vid. illius *Alteration du dogme theologique, par la philosophie d'* Aristote, *ou les fausses idées des scholastiques, sur toutes les matieres de la religion Paris* 1696. huius autem *Vindiciae MSS. Codd. a R. P.* Bartholomaeo Germon, *impugnatorum, cum Appendice, in qua,* S. HILARII *quidam loci, ab anonymo, obscurati & deprauati, illustrantur & explicantur, Paris* 1707. in 8. pp. 334. & *vindiciae veterum codicum confirmatae, Paris* 1715. in 8. Conf. *Mêlanges d'histoire & de litterature par Mr.* de Vigneul-Marville Tom. I. p. 387 seqq. edit. *Paris* 1725. in 8. vbi Abbatis Petri Faydit, qui eadem, ob stili acerbitatem, quae Gregorius nazianzenus, habuit

buit fata, & *duris flagellis aliquoties caesus fuit*, characterem ad viuum expressum conspicimus. Vid. etiam *Relation de ce qui s'est passè dans une Assemblée tenue au bas du* Parnasse, *pour la reforme des belles lettres*, *Amsterd.* 1739. in 8. p. 111 seqq. Filippe le Cerf *Bibliotheque historique & critique des Auteurs de la Congregation de* St. Maur *à la Haye* 1726. in 8. p. 65 seqq.

CCXXXXV.

Tractatus Procuratoris, editus sub nomine diaboli. quando petiit iustitiam coram Deo. Et beata virgo Maria se opposuit contra ipsum & obtinuit. Nec non obmutuit pugna contra genus humanum.

Cum in *Analectis* nostris *litterariis de libris rarioribus* pag. 712 sqq. describeremus *Processum iudicia- rium* Mascaron *contra genus humanum*, aliam exstare editionem ignorabamus. Sed incidimus forte nuper in *Nou-antiqua* anni 1720. ibique p. 724 seqq. integrum *processum*, titulo, quo adscripsimus, ex editione *romana* insertum esse conspeximus. In fine istius editionis, haec legi dicuntur verba: *Finitus & impressus est presens tractatulus* Romae *per magistrum* Steffanum Planneck de Patauia *Anno MCCCCLXXXVI.* (1486) *die vero lunae sexta decima mensis Januarii.* Sine dubio B. Loescherus editionem recudendam curauit, quam in suis fuisse libris, testatur in *Stromat.* p. 247. Conf. Michael. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. I. p. 480. Contulimus statim *Nou-antiqua* cum editione, Bibliothecae portensis publicae, vetustissima, & inter vtramque, insigne, plurimis in locis, intercedere discrimen, intelleximus. Nonsolum enim in editione *romana*, *infernalis nequitiae Procurator*, semper

ſemper *Aſcaron* nominatur, ſed initium quoque & clauſula in vtraque editione, mirifice diſcrepat. Vt dicto conſtet veritas, vtriusque editionis, & initium, & clauſulam adſcribemus. Initium nimirum tale eſt:

Edit. Bibl. portens.	Editio romana.
Proceſſus iudiciarius. *Acceſſit* maſcaron *ad dei omnipotentis preſenciam & ait O creator omnium vbique iuſticia es XI. qu. III ſecundum c. cuſtudi de pedi IIII. ſunt plures. Ego ſum procurator. tocius infernalis nequicie. placeat tibi in agnicione iuſticie me audire iuxta. l proxime de bis que in teſta. dele. qui dominus ait Si es procurator exhibe mandatum. vt. l. ſiquis inficiatus ff. depoſiti & in cle. cauſam de elec. iunctis notis in l. ſi filius familias §. veterani ff. de procu.* &c.	*Acceſſit* Aſcaron *ad omnipotentis dei preſentiam & ait: Creator omnium vbique iuſtitia. XI. q. III. ſecundum & c cuſtodi. de pe. dis. III. c. ſunt plures. Ego ſum procurator totius nequiciae infernalis: placeat iuſticiae dignator me audire iuxta legem proxime. ff. de bis quae in teſta. deln. Cui dominus ait: ſi es procurator, exhibe procuratorium: vt. l. ſiquis inficiatus. ff. de politi. extra de elec. c. cauſam. & vt no. in l. filius familias §. veterani. ff. de Procura* &c.

Vtrique editioni hac ratione finis imponitur:

Edit. Bibl. portens.	Editio romana.
Cum quelibet veſtrum babeat, quod ſuo nomine congruit Conſulo ego pax quod concordia fiat ea propter pſalmiſta ait Miſericordia & veritas ſupple que in bac diſcordia erant diſcordes oſculate ſunt. Eſt enim oſculum ſignum pacis iuxta no. in. l. I. ff. de pac.	*Cum quaelibet veſtrum babeat quod ſuo nomini congruit; conſulo ego pax, quod pax fiat: ea propter pſalmiſta ait: miſericordia & veritas, Supple quae in bac controuerſia erant, oſculatae ſunt. Eſt enim oſculum ſignum pacis vt no. in l. I. ff. de. pac. Mediante.*

buit fata, & *duris flagellis aliquoties caesus fuit*, characterem ad viuum expressum conspicimus. Vid. etiam *Relation de ce qui s'est passé dans une Assemblée tenue au bas du* Parnasse, *pour la reforme des belles lettres*, *Amsterd.* 1739. in 8. p. 111 seqq. Filippe le Cerf *Bibliotheque historique & critique des Auteurs de la Congregation de* St. Maur *à la Haye* 1726. in 8. p. 65 seqq.

CCXXXXV.

Tractatus Procuratoris, editus sub nomine diaboli. quando petiit iustitiam coram Deo. Et beata virgo Maria se opposuit contra ipsum & obtinuit. Nec non obmutuit pugna contra genus humanum.

Cum in *Analectis* nostris *litterariis de libris rarioribus* pag. 712 sqq. describeremus *Processum indiciarium* Mascaron *contra genus humanum*, aliam exstare editionem ignorabamus. Sed incidimus forte nuper in *Nou-antiqua* anni 1720. ibique p. 724 seqq. integrum *processum*, titulo, quo adscripsimus, ex editione *romana* insertum esse conspeximus. In fine istius editionis, haec legi dicuntur verba: *Finitus & impressus est presens tractatulus* Romae *per magistrum* Steffanum Planck de Patauia *Anno MCCCCLXXXVI.* (1486) *die vero lunae sexta decima mensis Januarii.* Sine dubio B. Loescherus editionem recudendam curauit, quam in suis fuisse libris, testatur in *Stromat.* p. 247. Conf. Michael. Maittaire *Annal. typograph.* Tom. I. p. 480. Contulimus statim *Nou-antiqua* cum editione, Bibliothecae portensis publicae, vetustissima, & inter vtramque, insigne, plurimis in locis, intercedere discrimen, intelleximus. Nonsolum enim in editione *romana*, *infernalis nequitiae Procurator*,

ſemper *Aſcaron* nominatur, ſed initium quoque & clauſula in vtraque editione, mirifice diſcrepat. Vt dicto conſtet veritas, vtriusque editionis, & initium, & clauſulam adſcribemus. Initium nimirum tale eſt:

Edit. Bibl. portens.

Proceſſus iudiciarius.

Acceſſit maſcaron *ad dei omnipotentis preſenciam & ait O creator omnium vbique iuſticia es XI. qu. III ſecundum c. cuſtudi de pedi IIII. ſunt plures. Ego ſum procurator. tocius infernalis nequicie. placeat tibi in agnicione iuſticie me audire iuxta. l proxime de bis que in teſta. dele. qui dominus ait Si es procurator exbibe mandatum. vt. l. ſiquis inficiatus ff. depoſiti & in cle. cauſam de elec. iunctis notis in l. ſi filius familias §. veterani ff. de procu.* &c.

Editio romana.

Acceſſit Aſcaron *ad omnipotentis dei preſentiam & ait: Creator omnium vbique iuſtitia. XI. q. III. ſecundum & c cuſtodi. de pe. dis. III. c. ſunt plures. Ego ſum procurator totius nequiciae infernalis: placeat iuſticiae dignator me audire iuxta legem proxime. ff. de bis quae in teſta. delen. Cui dominus ait: ſi es procurator, exbibe procuratorium: vt. l. ſiquis inficiatus. ff. de politi. extra de elec. c. cauſam. & vt no. in l. filius familias §. veterani. ff. de Procura* &c.

Vtrique editioni hac ratione finis imponitur:

Edit. Bibl. portens.

Cum quelibet veſtrum babeat, quod ſuo nomine congruit Conſulo ego pax quod concordia fiat ea propter pſalmiſta ait Miſericordia & veritas ſupple què in bac diſcordia erant diſcordes oſculate ſunt. Eſt enim oſculum ſignum pacis iuxta no. in. l. I. ff. de pac.

Editio romana.

Cum quaelibet veſtrum babeat quod ſuo nomini congruit; conſulo ego pax, quod pax fiat: ea propter pſalmiſta ait: miſericordia & veritas, Supple quae in bac controuerſia erant, oſculatae ſunt. Eſt enim oſculum ſignum pacis vt no. in l. I. ff. de. pac. Mediante

Edit. Bibl. portens.	Edit. roman.
pac. Sororibus igitur pacificatis mediante pace procurator iniquitatis infernalis Mascaron *tanquam male conscius recesſit. Et ideo omnes filii* Eue *implorant virginem gloriosam & inde dicant. Eya ergo advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte scilicet osculum misericordie pacis Et* jhesum *benedictum fructum &c. explosso dyabolo. Litigacio* Manscaron *contra genus humanum finit feliciter.*	*te igitur pace pacificatis sororibus, procurator iniquitatis recessit. Et ideo omnes filii* Euae *aduocatam implorant virginem gloriosam. Vnde & dicitur: Eya ergo aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte: scilicet osculum misericordiae & pacis. Et* Jesum *benedictum fructum ventris tui excluso diabolo, nobis ostende. O clemens, o pia, o dulcissima virgo* Maria. *Amen.*

Nisi omnia nos fallunt, editio, quae in Bibliotheca portensi ostenditur, antiquior, illa *romana*, videtur.

CCXXXXVI.

Elegans ac subtilis disputatio *excelentissimi iuris vtriusqu. doctor. domini* YHERONIMI ZANITINI in qua examinantur plurima dubia simul cum disputatione *clarissimi doctoris domini* BENEDICTI DE PLVMBINO, in fol. form. maior. folior. 37.

In fine codicis, litteris gothicis excusi, haec leguntur verba: *Finiunt tres subtiles & elegantes disputationes. videlicet vna perspicacissimi viri dni* HYERONIMI DE ZANETINIS *vtriusq. doc. acutissimi de* bon. *Et due clarissimi viri doct. dni* BENEDICTI DE PLVM-

PLVMBINO. *Impresse* bon. (Bononiae) *per* Justinianum de Hyriberia *sub illustriss. principe domino* Joanne *secundo* bentiuolio. *die XIII. Septembris. M. CCCCLXXXXIX.* (1499). Michaeli Maittaire non innotuisse videtur, qui typographum Tom. I. *Annal. typographic.* p. 173. 183. 189. 232. 265. 606. & 709. Justinianum de Ruberia nominat.

HIERONYMI ZANETTINI siue ZANITINI siue DE ZANITINIS, nomen inter Jureconsultos valde obscurum est. In Collectione *vitarum clariss. Jureconsultorum*, quam Christianus Godofredus Hofmannus, *Lips.* 1721. in 4. edidit, non inuenitur, neque Joan. Alb. Fabricius, neque Christian. Schoettgenius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* illius fecerunt mentionem. Illum an. 1494. extinctum esse patet e Nicolai Burtii Bononia *illustrata*, *Bononiae apud Platonem de Benedictis* 1494. in 4. edita, & a Joh. Gerh. Meuschenio, ob insignem raritatem *vitis summorum dignitate & eruditione virorum* Tom. II. *Coburg.* 1736. in 4. pag. 157 sqq. inserta, vbi p. 163. de HIERON. ZANETINO haec talia leguntur: *Sic ingenii fulgor in* HIERONYMO ZANETINO *iam paucis admodum diebus extincto emicuit, qui & ipse vtroque iure exornatus diu legendo ac interpretando me* (Bononiam) *consiliis ac doctrina valde illustrauit, in cuius memoriam haec carmina suo sepulcro, quod in claustro diui* Dominici *situm est, descripta reperies:*

Hic ZANETINVS *adest*, Felsina *quem tulerat,*
Vnius hic tumulus nomen est, spes, fama, decusque
Justitiae, probitas, contumulata iacent.
Hic patriae lumen, splendorque iubarque suorum,
Jam fuit, & viuet gloria parta diu.

Pauca de illo etiam adtulerunt Jos. Simlerus in *Bibliotheca* p. 300. & Anton. Posseuinus in *Apparat. sacro*, Tom. II. p. 47. In den *Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu* Dresd. Tom. I. p. 148. memorantur eius *Contrarietates seu diuersitates inter ius ciuile & canonicum, sparsae per totum corpus vtriusque iuris.*

ris. Et casus conscientiales positi in Repetitione C. primi de Accusationibus, quas accuratissime omnique solertia impressit Plato de Benedictis Bonon. *an.* 1490. *die* 24. *April.* in fol. folior. 29. Liber postea locum inuenit in *Tractatu tractatuum* tit. *de differentiis legis & canonum, siue iuris ciuilis & canonici* Tom. I. fol. 197 seqq. In eodem opere Tom. III. P. I. fol. 405 seqq. eius *de foro conscientiae & contentioso* legitur *Tractatus.* In *Theatro chemico,* quod *Argentorati* 1613. IIII. Tomis in 8. euulgatum fuit, eius *conclusionem & comprobationem Alchymiae* p. 277. exstare, docet Thom. Hyde in *Catalogo Biblioth.* Bodleianae Tom. II. p. 267. Illum singulari praeditum fuisse memoria, *disputationis* in codice nostro declarat inscriptio: *Celeberrimi & immortalis iuris pontificii ac cessarei* (caesarei) *interpretis. Nec non diuino munere memorie refulgentis domini* HIERONIMI ZANITINI bononiensis, *facundissima & celeberrima disputatio incipit feliciter.* Quaestionem pertractat, ad rem testamentariam spectantem, quam defendit Bononiae 1457. in scholis Baptistae de Sancto Petro, cum doctoratus gradum adsumeret. Eadem *disputatio* est, cuius Josias Simlerus l. cit. iniecit mentionem. Nobis eorum non placet sententia, qui BENEDICTVM DE BARZIS, siue BARZIVM perusinum, & BENEDICTVM DE PLVMBINO siue PIOMBINO, Istos fuisse diuersos statuunt. Eiusmodi sententiae addictos deprehendimus Jos. Simlerum p. 94. & 95. Guid. Panzirolum *de claris legum interpretibus* L. II. Cap. LXXVI. p. 175. & Cap. CII. p. 200. *Lexici eruditor.* auctorem Tom. I. col. 835. & 958. Augustinus autem Oldoinus in *Athenaeo augusto* p. 51 seqq. vnius tantummodo BENEDICTI DE BARZIS seu BARZII mentionem fecit, quem Baldi senioris discipulum, patria perusinum, e Plumbino, oppido Etruriae, in agro senensi & in ora maris tyrrheni, e ruinis Populonii erecto, vel aucto, oriundum fuisse ait. Confirmare hanc nostram

ſtram ſententiam videtur tempus, quo BENEDICTVS DE PLVMBINO, duas *diſputationes* defendiſſe in codice noſtro dicitur, anno nimirum 1386. circa eadem ſane tempora, quibus Baldus ſenior floruit, cuius BENEDICTVS DE BARZIS apud Panzirolum l. cit. p. 175. & apud Oldoinum l. cit. auditor & diſcipulus fuiſſe dicitur. Vtrumque praeterea BENEDICTVM Ferrariae iura docuiſſe Panzirolus ll. citt. memorauit. In eadem etiam ſententia fuiſſe videtur Chriſtophor. Hendreichius cum in *Pandectis* brandeb. p. 414. voce DE BARCIS lectores ablegat ad PLVMBINVM. Sed eorum, quae ſcripſerat immemor, p. 442. BENEDICTVM adducit DE BARZIS, Jureconſultum, & Patricium eugubinum, cui ſcripta tribuit, quae ab Oldoino, BENEDICTI DE BARZIS, e Plumbino oriundi, opera eſſe dicuntur. Conf. Thom. Hyde *Catalog. Biblioth.* bodleian. Tom. II. p. 65. vbi vnius tantummodo BENEDICTI PLVMBINI *ſeu* DE PLVMBINO, DE BARCIS *ſiue* BARZIS, ſcripta enumerantur. Sed aliis hanc controuerſiam dirimendam relinquimus. BENEDICTVM DE BARZIS, plumbinum, poſteaquam in patria, Senis, Florentiae, Ticini, Bononiae, Pataui, Ferrariae, iura, omnium adplauſu, publice profeſſus, & Imperatoris Sigismundi conſiliarius factus fuerat, diem obiiſſe, ſcribunt Panzirolus & Oldoinus ll. citt. prid. Id. Martii an. 1410. Sepulchrum in templo auguſtinianorum hoc elogio ornatum fuit:

Corpus humo, caelis animam, famamque dediſti
Laudibus, & legum BENEDICTE *monarcha fuiſti*
Nominis effectu radians virtutis imago,
Piſanus *ciuis* Plumbini *clara propago.*
Omnibus Italiae *ſtudiis tua lectio fulſit*
Publica dum legis hic tibi de Libitina *refulſit*
Martia tunc orbi lux bis ſeptena nitebat
Mille quater centum bisquinque annosque mouebat.

In prima *diſputatione* ex iure ſtatutario piſano, quaeſtio pertractatur, *de filiis non legitime natis;* in ſecunda

da *de donatione mortis caussa, a marito vxori facta, & exceptione non numeratae dotis.* Alia sine dubio *disputatio* est, quam Josias Simlerus p. 95. verbis: *multae disputationes eximiorum*, inchoari ait. Nam prima in nostro codice, verbis: *statuto* pisano *cauetur*, & secunda, verbis: *statuto ciuitatis cauetur*, initium ducit.

CCXXXXVII.

Consilia *do.* PETRI DE ANCHARANO. in fol. formae maior. folior. 196.

Dispescitur haec *Consiliorum* collectio, in duas partes, quarum prior finitur *consilio* CXCIIX. fol. 85. a. Praeter *rubricas iuxta ordinem decretalium, sub quibus conuenienter collocari possunt consilia*, praemittitur P. I. *tabula consiliorum famosissimi iuris vtriusque doctoris dni* PETRI DE ANCHA. *collectoris & ordinatoris, in almo studio* Bononiensi, *per titulos ordinarios decretalium, in quibus conuenientius ipsorum consiliorum sumaria potuerint collocari, ad communem studentium vtilitatem.* Vtraque libri pars *consilia* complectitur CCCCXLIII. *Consilii* primi initio, haec leguntur verba: *Prestantissimi iuris vtriusque interpretis* PETRI DE ANCHARANO *Consilia amplissima nuperrime ab erroribus veterum impressorum in* papiensi *gymnasio accuratissime mundata.* Ille, qui emendationis in se suscepit curam, nominatur in voluminis fine, vbi haec legimus: *Finis secunde partis consiliorum eximii vtriusque iuris doc. do.* PE. DE ANCHA. *Summopere emendate per eruditissimum legum scholarem dominum* Bonifacium de bellingeriis. Papie *impressa per* Franciscum gyrardengum. *1496. die 24. Octobris.* His verbis typographus sua insignia adposuit. Quis iste Bonifacius de Bellingeriis fuerit, non constat.

PETRI

Petri autem de Ancharano nomen, inter Jureconſultos, qui e Baldi ſchola prodjerunt, non incelebre fuit. Illum e ſplendidiſſima Farneſiorum gente, fuiſſe oriundum, verba teſtantur, monumento eius ſepulchrali, quod Bononiae, in templo diui Dominici, ab amicis, poſitum fuiſſe memorat Guid. Panzirolus Lib. III. *de clar. leg. interpret.* Cap. XXVI. p. 347. edit. Hofm. inſcripta:

D. O. M.

Petro. Ancharano. Jvris. Pontificii et. Caesarei

Clarissimo. Interpreti. Eivs. Amantissimi saxvm. Hoc

instavratvm. posvere. Anno sal.

M. CCCC. LXXXXVII.

Canonis hic specvlvm civilis et anchora ivris

Hev iacet, aeternas mens tenet alma domos

Nomen erat Petrvs, genvit Farnesia proles

Nvnc Ancharanvm dat sibi lavdis opes.

Qvis svperabat evm virtvte micante qvis isto

Consiliis hominvm clarior ante fvit

Pro meritis nvnc astra dedit sibi Jvppiter almvs.

Et volvit gelido membra iacere solo.

Idem epitaphium adtulit Nicolaus Burtius, parmenſis, in Bononia *illuſtrata*, in Jo. Gerard. Meuſchenii *vitis ſummorum dignitate et eruditione virorum* Tom. II. p. 167. vbi ſecundi diſtichi hexameter, hac ratione legitur:

Nomen erat Petrvs, *genuit* Franeſia *pollens*.

In *elogio* praeterea Bononiae eiusdem Nicolai Burtii, carmine elegiaco, conſcripto, quod Jo. Ger. Meuſchenius Tom. III. libri citat. *ad exemplar bononienſe* 1498. recudendum curauit, hoc p. 89. inuenimus diſtichon

Non minus illuſtrat (ſcil. Bononiam) *cui nam* Franeſia *nomen*
En ANCHARANVM, *patria grata tulit.*

Ancharanum, a quo cognomen obtinuit, caſtellum fuit in Farneſiorum ditione ſitum. Ab illo autem, *Collegium pauperum ſtudioſorum*, quod PETRVS, Bononiae inſtituit, *Ancharanum* adpellari teſtatur Nicol. Burtius in Bononia *illuſtrata*, et Guid. Panzirolus ll. citt. Se Baldi fuiſſe diſcipulum ipſe profitetur PETRVS, cum in *conſilio* CXLII. fol. 156. b. edit. noſtrae Baldum *dominum et praeceptorem ſuum* adpellat. Floruit ſeculo a Chriſto nato, XIIII. ad finem vergente, et Pataui, Ferrariae, Senis, et Bononiae magno audientium concurſu docuit, et *veridicus interpres*, *iuris lumen*, et *anchora iuris* cognominatus fuit. Tanta etiam apud exteros nominis eius fama et auctoritas fuit, vt ſummi etiam principes, et viri, in dignitate conſtituti, in rebus dubiis et controuerſis illum conſulerent, quamuis Franciſcus Aretinus, illum *quandoque auro et pecunia deceptum* conſilia dediſſe exiſtimauerit. Eius in primis opera vſi fuerunt Epiſcopi et ſacerdotes, in Concilio piſano congregati, cum contra ducis Bauariae legatos, concilium, legitime congregatum, et Gregorium XII. et Benedictum XIII. Pontifices, iure, veluti ſchiſmaticos, periuros, et haereticos, a concilio exauctoratos eſſe pronunciarent. Vid. *Acta primi Concilii* piſani, Seſſion. VII. in Edmundi Richerii *Hiſtoria conciliorum generalium* L. II. *Colon.* 1683. in 4. Cap. II. p. 80 ſqq. Henr. Spondani *Continuat. Annal.* Baronii, ad ann. 1409. num. VIIII. Diem obiit Bononiae circa annum 1416. Quod enim id non anno 1410. acciderit, vt peruulgata quidem eſt opinio, ex eo adparet,

quod

quod inter *consilia*, decimum quintum *consilium*, fol. 7. editionis nostrae, M. CCCC. XV. (1415) die IIX. Septembr. conscriptum dicatur. Errorem etiam admittunt illi, qui PETRVM DE ANCHARANO, vitam ad annum vsque 1497. produxisse memorant. In eum sine dubio errorem, verbis, inscriptionis sepulchralis, haud satis adcurate consideratis, inducti fuerunt, quibus, epitaphium anno M. CCCC. LXXXXVII. (1497) *instauratum* dicitur. Nescimus vnde Casimir. Oudinus compertum habuerit, quod Tom. III. *Commentar. de Scriptor. et scriptis eccles.* col. 1239. hoc epitaphium in templo S. Benedicti bononiensi, spectari, et PETRVM DE ANCHARANO ibidem sepultum esse scribit. Omnes enim scriptores, qui istius monumenti sepulchralis mentionem faciunt, illud in templo S. Dominici reperiri confirmant. Conf. inter alios Natalis Alexandri *Historia Eccles. Seculi XV.* Tom, IIX. Cap. IIII. Artic. V. p. 177. Francisci Schotti et Hieron. ex Capugnano *Itinerarium nobiliorum* Italiae *regionum*, *vrbium*, *oppidorum*, *et locorum* P. I. p. 169. edit. *Vicent* 1610. in 8. De PETRO ANCHARANO vid. Guid. Panzirolus l. cit. Joan. Fichardus in *vitis Jureconsultor. recentior.* p. 419. Marcus Mantua Benauidius in *Epitome viror. illustr.* p. 487. Jo. Baptista de Caccialupis in *succincta historia interpretum et glossator. iuris* p. 507. Jo. Trithemius *de Scriptor. eccles.* Cap. DCCXXV. p. 168. Aubert. Miraeus in *Auctario de Scriptor. eccles.* p. 84. Jos. Simlerus in *Bibliotheca* p. 551. Anton. Posseuinus in *Apparat. sacr.* Tom. III. p. 33. Henricus Wharton in *Append. ad* Guil. Caue *Histor. litterar. Scriptor. eccles.* p. 89. Christoph. Hendreich in *Pandect.* brandeburg. p. 166. vbi illum PETRVM JOANNEM DE ANCHARANO vocat. Casimir. Oudinus l. cit. Joan. Alb. Fabricius in *Bibliotb. med. et infim. Latinit.* L. XV. p. 713. Michael Maittaire in *Annal. typogr.* Tom. I. p. 619. editionem *Consiliorum*, qua vtimur, valde raram, charactere litterarum gothico impressam, a

Catal. Biblioth. amerbachianae p. 27. adtulit, vbi vero minus recte cognomen *de Ancyrano* scribitur, cum in nostra editione semper legitur DE ANCHARANO. Editiones recentiores, *cum additionibus* Hieron. Zanchii enumerat Christophor. Hendreichius et Casimir. Oudinus ll. cit. ubi etiam reliqua PETRI DE ANCHARANO *opera* commemorantur. Conf. die *Merkwürdigk. der königl. Bibliothek zu* Dresden Tom. I. p. 330.

CCXXXXIIX.

Consilia et questiones FREDERICI *de Senis*, in fol. form. maior. folior. 109. si indicem praemissum exceperis.

FRIDERICVS PETRVCIVS, senensis, siue vt ab aliis vocatur FRIDER. PETRVCCIVS de Senis, medio Seculi XIIII. tempore, in Italia, inter Jureconsultos celeberrimos inclaruit. Jus praesertim pontificium interpretatus est. primum in patria, deinde etiam Perusii, et inter discipulos, Baldum in primis habuit. Cancellariam curiae romanae illi fuisse demandatam, ex Aegidii de Bellamera Jureconsulti et Archiepiscopi auenionensis *prologo*, *de permutatione beneficiorum ecclesiasticorum* probauit Casimir. Oudinus Tom. III. col 1139. *Commentar. de Scriptor. et scriptis eccles.* Senis, extra portam, nouam Carthusianorum domum, ab illo conditam, bellorum autem calamitatibus vastatam, et postea restitutam fuisse testatur Guid. Panzirolus *de claris legum interpretib.* L. III. Cap. XXIII. p. 342. Quo anno diem obierit supremum, nullibi relatum legimus. In patria esse defunctum, et in aede maiori, prope D. Joannis sacellum, sepulcrum marmoreum, pluribus signis exornatum, et mira elegantia elaboratum habuisse, refert Panzirolus l. cit. Conf. de illo, et scriptis

ſcriptis illius, inter quae *conſiliorum* collectio, praecipuum ſibi vindicat locum, praeter ſcriptores iam citatos, Marci Mantuae Benauidii *Epitome viror. illuſtr.* p. 465. Jo. Baptiſt. de Caccialupis *Hiſtoria Interpret. et gloſſator. iuris* p. 506. Joſ. Simleri. *Bibliotheca* p. 210. et 211. vbi FRIDERICVM PETRVCIVM, ſenenſem, & FRIDERICVM de Senis, diverſos fuiſſe homines, credidiſſe videtur. Anton. Poſſeuini *Apparat. ſac.* Tom. I. p. 481. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VI. p. 628.

Quod, ad *conſiliorum* editionem, ſatis raram, adtinet, illi praemittitur *Tabula* folior. 5. *ſuper diſputationibus, queſtionibus, & conſiliis domini* FREDERICI PETRVCII de Senis, *per titulos decretalium*; *Conſilia* hac ratione inchoantur: *Domini noſtri* Jheſu Chriſti *nomine eiusque matris ſanctiſſime* Marie *virginis glorioſe ſuffragiis inuocatis. Incipiunt queſtiones diſputate Conſilia reddita ad conſultationes reſponſa interdum allegando ſed vt plurimum conſulendo ac collationes habite cum iuris vtriusque doctoribus per do.* FREDERICVM DE PETRVCIIS de Senis *decretorum doctorem in diuerſis ſtudiis & maxime* peruſino. *Et licet ex ordine & diſpoſitione ipſorum poſſet quis de prioritate & poſteritate temporis ſumere argumentum. hoc tamen ceſſat in eis quod prefata ſine annotatione temporum ſcripta fuerunt. Et quod de eis velut ſparſim & in cedulis ſcriptis nullam vel modicam vtilitatem ſentiebat ſcriptorum. Ideo eas & ea quotas ponendo vt poſſet facilius inueniri indifferenter & prout occurrebant ſcriptori tradendo fecit in vnum volumen redigi aliquis licet modicas apoſtillas & additiones faciendo prout etatis progreſſu & experientia caſuum didicit quae omnia correctioni & reformationi patris & dni. ſui* Jo. An. (Joannis Andreae) *illuminatoris iuris canonici intelligantur ſubmiſſa. Additiones quoque & apoſtille predicte cum dictionibus ſuper quibus cadunt poſt finem cuiuslibet conſilii, queſtionis & reſponſi, ſeu collationis ordinate ſub quotis per litteras alphabeti* con-

continentur. In fine *consilii* CCCIII. haec leguntur verba: *Hic finiunt consilia & questiones cum eorum tabula Excellentissimi decretorum doctoris domini* FREDERICI PETRVCII Senensis *Impressionique dedite* Venetiis *per* Andream de toresanis de Asula *Anno salutis MCCCCLXXXXVIII.* (1498) *Die XXIX. Decembris.* Testatur Guid. Panzirolus, FRIDERICVM PETRVCCIVM, virum fuisse maxime adcuratum, qui in ambiguis quaestionibus, alios iurisperitos consulere consueuerit. Comprobare id videtur collectio, quae ad manus est, vbi Jacobi de Pistorio, Abbatis Lapi de Podiobonico, Petri de Tuderto, Francisc. de Monte altino, Griffoli de Montepolitiano, Ricardi de Malumbre, Lapi Abbatis sancti Miniati prope Florentiam, Joan. Andreae, & aliorum complurium Jureconsultorum *responsiones* ad FRIDERICI PETRVCCII *consultationes* & *quaestiones* reperiuntur. Michaeli Maittaire editio incognita fuit. De aliis antiquioribus & recentioribus editionibus, vid. Casimir. Oudinus et Jo. Alb. Fabricius ll. citt. Conf. die *Merckwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dresd. Tom. II. p. 329.

CCXXXXVIIII.

D*omini* SIMPHORIANI CHAMPERII *lugdunen.* Liber de quadruplici vita. Theologia Asclepii Hermetis Trismegisti discipuli cum commentariis *eiusdem domini* SIMPHORIANI. Sixti philosophi pythagorici Enchiridion Isocratis ad Demonicum oratio preceptiua: Silue medicinales de simplicibus: cum nonnullis in medice facultatis praxim introductoriis. Quedam ex Plinii iunioris practica. Tropheum gallorum quadruplicem eorundem complectens historiam. De in-

ingreſſu Ludouici XII. francor. regis in vrbem Genuam. De eiusdem victoria in Genuen. Regum francorum genealogia. De claris Lugdunenſibus. De Gallorum ſcriptoribus. De gallis ſummis pontificibus. Epiſtole varie ad *eundem dominum* SIMPHORIANVM, in 4. folior. 141.

Omnia SYMPHORIANI CHAMPERII *opera*, noſtra aetate, maxime rara ſunt. Teſtes producimus Cl. Jo. Vogtii *Catalog. libror. rarior.* p. 168. Samuel. Engel *Biblioth.* P. I. p. 34. P. III. p. 7. Daniel. Gerdeſii *Florileg. libr. rar.* p. 68. Jo. Chriſt. Mylii *Memorabilia Biblioth. academicae* ienenſis p. 74 ſqq. *Catalog. Biblioth.* ſalthenian. p. 575. Eorum catalogum vide in Niceron *Memoires* Tom. XXXII. pag. 245 ſeqq. Haec collectio, ob ſingularem in primis raritatem laudatur in *Bibliothecae* ſarrazianae *catalogo* pag. 193. vid. Daniel. Gerdeſii *Florilegium* l. cit. Niceron l. c. pag. 251. illam minus adcurate, in fol. prodiiſſe ſcribit. In fine illius haec legimus verba: *Impreſſum eſt preſens opus* Lugduni, *expenſis honeſtiſſimorum bibliopolarum* Stephani Gueyhardi *&* Jacobi Huguetani: *arte vero & induſtria* Jannot de Campis: *Anno domini M. CCCCC. VII.* (1507) *Finitum prid. Kal. Auguſti.* Michael Maittaire nullam libri notitiam habuiſſe videtur. Typographus in illo exſcribendo charactere, litterarum gothico, vſus eſt. Cum a nemine huc vſque rarior liber, quod nos quidem ſciamus, deſcriptus fuerit, variaque memoratu digna, in illo occurrant, lectores id nobis condonabunt, ſi in illo recenſendo paullo prolixiores fuerimus. Imago ſancti Symphoriani, genibus innixi, qui ab adſtante carnifice capite plectitur, ligno inciſa, ſexies in libro occurrit. Eadem imaginis figura, virum & feminam genibus flexis ob oculos ponit, quae SYMPHORIANVM CHAMPERIVM, & eius vxorem referre videtur.

I. Liber

I. Liber *de quadruplici vita*, Francisco de Rouhan, *cum* andegauensis *ecclesiae praesuli, tum* lugdunensis *archiantistiti* Galliarum*que primati*, dicatus, quatuor refert partes, nimirum *de vita sana, de vita longa, de vita caelitus comparanda*, & *de vita supracaelesti*. Praemittitur libro praeter epistolam dedicatoriam 1) Sebastiani Coppini monsluciensis *ad* SYMPHOR. CHAMPERIVM *epistola*, in qua, inter alia, haec CHAMPERII opuscula, edita memorantur: *Principum & dominarum nauis* (La Nef des Princes & des batailles de Noblesse, avec autres enseignemens utiles & profitables à toutes manieres de gens, pour connoître à bien vivre & à bien mourir, dediqués, & envoyés à divers Prelats & Seigneurs, composés par noble & puissant Seigneur Robert de Balsat, Conseiller & Chambrelan du Roy notre Sire, & son Senechal au Pays d'Agenes. Item plus le Regime d'un jeune Prince & les proverbes des Princes, & autres petits livres très-utiles & profitables, lesquels ont été composés par Maitre SYMPHORIEN CHAMPIER, Docteur en Theologie & Medecine, jadis natif du Lionnois. *Lyon*. 1502. in 4. fol. 65. La Nef des Dames vertueuses, composée par M. SYMPHORIEN CHAMPIER, Docteur en Medecine; contenant quatre livres. Le premier est intitulé la fleur des Dames; le 2e est du regime du Mariage; le tiers est des propheties des Sibylles; & le quatt est le livre de vrai amour. *Lyon*. 1503. in 4. *Paris*. 1515. in 4. *Paris*. 1531. in 4. vid. Niceron l. cit. p. 245 sqq.) *Dialectices ianua; physices ianua* (vterque liber vno volumine *Lugduni* 1498. in 4. editus fuit. vid. Niceron l. cit. p. 254.) *libellus contra magos & fascinatores*. (Niceron l. cit. p. 255, librum tit. Dialogus in Magicarum artium destructionem *Lugdun*. in 4. adtulit). *Additiones in* Guidonem *chirurgum & Introductiones in Tegni* Galeni. (Varia in Galeni libros scripsit commentaria, quae recenset Niceron. l. cit. passim). 2) *Index capitum in libr. de quadruplici vita*. 3) *Fratris* Guichardi de

Les-

Leſſard *Conuentus* lugdunenſis *fratrum* Heremitarum *ſancti* Auguſtini *in alma theologie facultate* pariſien. *humilis profeſſoris ad* SYMPH. CHAMPERIVM *epiſtola.* 4) Joannis Arzelerii, *iuris pontificii profeſſoris officialis* lugdunenſis *epiſtola ad eumdem.* Gondiſalui Toledo ad eumdem epiſtola. 6) Philippi Laurentii *ſereniſſ.* Francorum *reginae phyſici ad eumdem epiſtola.* 7) imago S. Symphoriani, quam iam deſcripſimus, cui haec ſubiecta leguntur verba: *Deus qui beatum* Simphorianum *martyrem tanta virtute donaſti: vt intrepidus exorante matre capite plecti: quam vanam* Veneris *ſimulacrum* Heraclio *preſecto impellente, venerari maluerit: preſta queſumus: vt eius exemplar imitantes: ab omni idololatrie ſeruitute: aliisque diris facinoribus expiatos efficias. Per dominum noſtrum* Jeſum Chriſtum *filium tuum* &c.

II. *Diffinitiones* Aſclepii, Hermetis Triſmegiſti *diſcipuli, ad* Ammonem *Regem, per* Ludouicum Lazarellum, *ad patrem ſuum* Joannem Ay, *ad* latinum, *e* greco *traductas,* conſecrauit *eruditiſſimo atque in omni diſciplinarum cognitione conſummatiſſimo, totius item* Gallie *philoſophorum principi* Jacobo Fabri ſtapulen. Commentarius SYMPHOR. CHAMPERII in Aſclepium in quatuor *ſectus* eſt partes, & multa e remotiſſima Aegyptiorum antiquitate, depromta ob oculos ponit. Vid. Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec. graec.* L. I. Cap. IIX. p. 56 ſqq. cui tamen haec Ludouici Lazarelli verſio latina, minus nota fuiſſe videtur.

III. Sixti *philoſophi* pythagorici *enchiridio*, praefigitur SYMPHORIANI CHAMPERII *epiſtola, ad* Philibertum Naturelli, *tum* traiectenſis *Eccleſiae Praepoſitum, tum* atanathen. *Abbatem commendatarium* lugdun. in qua ſe mirari ait, hunc Sixti philoſophi libellum, grauiſſimis creberrimisque ſententiis refertum, a nemine Gallorum hactenus eſſe impreſſum: cum quotidie multi impreſſores perituras nugis impleant chartas. In fine libelli legitur Laurentii Abſtemii *carmen*, in eius commendationem *ad lectorem,* ſcriptum.

scriptum. Tribuuntur *sententiae*, quae Sixti philosophi nomen prae se ferunt, a Rufino in latinum sermonem conuersae, a viris doctis plerumque Sextio, siue Sixto philosopho stoico, qui Imperatoris Tiberii aetate, inclaruisse & Pythagorae philosophiam quodam modo in lucem reuocasse & cum τοῖς conciliasse dicitur, vid. Iusti Lipsii *Commentar. ad* Senecae *epistol.* LVIIII. Tom. I. *Oper.* Senecae *Amstelod. ap. Io. Janssonium* 1619. in 8. p. 387. Eiusd. Lipsii *Manuduct. ad stoicam philosophiam* L. I. Differt. VI. Tom. I. *Operum* Iusti Lipsii, *Lugdun.* 1613. in fol. pag. 750. Thom. Gale praefatio, ad *opuscula mythologica, physica & ethica graec. & latin. Amstelod.* 1688. in 8. vbi Sextii *sententiae* reperiuntur pag. 643 sqq. In aliam autem plane abiit sententiam, non quidem communi doctorum virorum suffragio comprobatam, Vrbanus Godofr. Siberus, qui Sextii *sententias notis illustratas*, separatim edidit, *Lips.* 1725. in 4. & Sixto II. Episcopo romano & martyri vindicare sustinuit. Argumenta quibus vtraque pars sententiam suam confirmare studet, nec non variae *Sententiarum* Sextii editiones, in medium prolatae fuerunt a Jo. Alb. Fabricio L. VI. *Biblioth. gr.* Cap. X. p. 645 sqq. In collectione SYMPHOR. CHAMPERII sequitur

IIII. Isocratis *ad* Demonicum *oratio preceptiua, e* greco, *in* latinum *versa*, quae epistolam dedicatoriam ad Philippum Laurentianum, Apollinee *artis professorem bene meritum*, Francorum*que regine physicum accuratissimum*, in fronte gerit.

V. *Siluae medicinales ad complementum librorum de vita sana atque longa spectantes*, quorumdam simplicium, ordine alphabetico dispositorum, naturam ob oculos ponunt. Praemittitur illis *epistola prohemialis, ad* Gabrielem Mirum, apollinee *artis professorem, sereniss.* Francorum *regine consiliarium atque protophysicum.*

VI. *Introductorio in praxim medicinalem* adiiciuntur

VII. *Que-*

VII. *Quedam ex* Plinio iuniore *excerpta ad* hippocratice *artis facultatem attinentia*, &

IIX. *Medicorum priuilegia, ex iuris cesarei corpore deprompta.* Haec omnia, quae iam enumerauimus, primam collectionis constituunt partem.

Secundae parti nouus praefigitur titulus: *Trophеum* gallorum *quadruplicem eorumdem complectens historiam in quattuor partitum libros partiales. Primus de* gallie *diuisione. De* gallorum *origine. De eorumdem aduersus alias nationes victoriis. De* Karoli *octaui atque* Ludouici XII. francorum *regum, preclaris gestis. Et de eiusdem regis* Ludouici XII. *ingressu, in vrbem* genuensem. *De* gallorum *commendatione ex aliarum nationum testimoniis. Liber secundus de commendatione & antiquitate ciuitatis* lugdunensis. *De eiusdem ciuitatis viris illustribus. Liber tertius de scriptoribus famatis, qui in partibus* gallie *viguerunt. Liber quartus de statu ecclesiastici tranquillitate apud* Auinionem. Titulum excipit *Index capitum libri, de quadruplici* gallorum *historia.* In eius fine oculis se obfert imago S. Ludouici, ligno incisa, hac adscripta precatione: *Deus qui beatum* Ludouicum gallica *ditione potientem a prima iuuenta, & misericordie & totius religionis exemplum ceteris prebuisti: presta, quesumus vt qui vesanam presentis seculi castitate voluptatem ingentem pietate opulentiam: & vera humilitate superbiam pessundedit: tua gratia nedum eius meritis comite vita illius instar moratos esse concedas & in perpetuum celesti gloria perfrui largiaris. Per dominum nostrum* &c.

Liber primus *Trophei* Gallorum, cui praemittitur *epistola prohemialis, ad* Georgium de Ambasia rothomagensis *ecclesiae Archipraesulem & Cardinalem, ac in* Francia *legatum*, in varios tractatus, variaque dispescitur capita, quorum argumenta haec sunt: Tractatus I. *de* Gallie *diuisione item de* Gallorum *origine Eorumdemque in alias nationes, & precipue* rhomanos *virtutibus.* Tract. II. *de* Karoli octaui *atque* Ludouici

 duode-

duodecimi Francorum *Regum preclare gestis.* In fronte istius tractatus, conspicitur figura ligno incisa, quae tres magos, ex oriente venientes, & puerulo Jesu, recens nato, munuscula obferentes, ob oculos ponit. Tr. III. inscribitur *de* Gallorum *commendatione, ex aliarum nationum testimoniis.* Adiiciuntur illi *carmina* quaedam breuiora Antonii Mancinelli, Publii Fausti Andrelini, foroliuiensis, in laudem Caroli VIII. Ludouici XII. Ducum aurelianorum, & Ludouici Sfortiae composita. Inserta etiam conspicitur Benedicti portuensis ad Bartholomaeum Justinianum *narratio de serenissimi* Ludouici XII. Francorum *Regis, in vrbem* Genuam, *aduentu.* Illam sequitur 1) Bartholom. Justiniani *ad spectatum & ornatum virum,* Benedictum portuensem, *reipublicae* genuensis *Cancellarium, epistola,* qua illi ob transmissam *narrationem,* gratias agit. 2) *Decretum* genuensium *annuatim obseruandum, celebratum Anno domini M. D. II. die XVII. Nouembris, cum illustris & excelsus dominus* Philippus de Cleves *dominus* Rauestein *Regius admiratus &* genuensium *gubernator esset. Solenni hoc decreto perpetuis temporibus valituro sanxerunt & decreverunt* Genuenses, *quod dies aduentus christianissimi regis* Ludouici XII. *in vrbem* genuensem, *qui fuit vigesimus sextus mensis Augusti, quotannis ab vniuersa ciuitate ferietur ac festus peragatur, & insuper campanarum sonitu ac falodiis, ceterisque leticie signis celebretur. ita vt aduentus ipsius memoria omnibus iocundissima esse videatur.* 3) *Oratio babita* Genue *apud regem* Galliarum, *per* Nicolaum Brignalem *ciuem* genuensem *prid. Kal. septembris. Anno salut.* 1502. 4) *Compendiose atque sub forma epitomatis, expeditio in* genuenses *a Domino* SIMPHORIANO CHAMPERIO *compilata.* 5) *Oratio do.* Stephani Vinaldi *ad. Regem pro nobilitate* genuen. *in prima audientia publica.* 6) *Nonnulla ex preclaris* francorum *Regum facinoribus per modum supplementi eorum, que de his in superioribus dicta sunt, collecta.* 7) *Regum* Francorum *genealogia*

tam

tam ex antiquioribus, *quam recentioribus rerum ſcriptoribus in epitomen redacta.*

Secundus liber *Trophei* Gallorum, *de origine & commendatione ciuitatis* lugdunenſis, *& de eiusdem viris illuſtribus*, inſcribitur nomine Jacobi de Amuncuria, *vtriusque iuris Profeſſoris in eccleſia diui* Joannis Baptiſtae lugdunenſ. *comitis ac Praecentoris, domini* lugdunenſ. *vicarii generalis.* Capite I. agitur *de origine & antiquitate vrbis* lugdunenſis. Cap. II. *de eccleſie* lugdunenſis *preeminentia*, *ſiue hierarchia.* Cap. III. *de claris* lugdunenſibus. Huic capiti adiiciuntur *epitaphia ex vetuſtiſſimis monumentis vrbis* Lugduni *in* Gallia comata, *ſumpta.* Niceron l. cit. p. 252. mentem ſuam de hoc libro II. hac ratione expoſuit: *Le Traité* de claris lugdunenſibus *eſt fort court; après y avoir recherché à ſa maniere l'origine de la ville de* Lyon, *& avoir parlé de ſon egliſe, il paſſe aux hommes illuſtres, c'eſt-à-dire, aux Saints, qui y ont vêcu, & finit par quelques inſcriptions, qui ſe trouvent dans cette ville. Leur petit nombre montre, ou qu'il a eu peu de curioſité pour ces ſortes de Monumens, ou que de ſon temps il y en avoit peu de decouverts. La maniere même dont il les rapporte, & les explique, fait voir qu'il ne les entendoit pas trop bien, & qu'il étoit peu verſé en ce genre de Literature.*

Liber tertius *de viris illuſtribus, nec non preclaris totius* Gallie *ſcriptoribus*, *ne contient gueres*, vt Niceron l. cit. ait, *que des auteurs eccleſiaſtiques, ſur la plûpart deſquels il ſe contente de marquer ſuccinctement leurs Ouvrages.*

Liber quartus dicatus eſt Franciſco de Stagno, *Decretorum Doctori*, Ruchen. *praeſuli, domini* Georgii de Ambaſia, *eccleſie* rhomane *Cardinalis*, *ac legati* auinionenſis, *generali locum tenenti, & Gubernatori* auinionenſi. In quatuor diuiditur partes. I. *de ſummis pontificibus* Gallis, *qui in* Gallia *reſederunt.* II. *de ſummis pontificibus*, *qui ex* Gallis *ad ſummi ponti-*

ficatus apicem electi fuere, atque in Italia, *siue* Rhome. *federunt.* III. *Apologia in* Gallie *calumniatorem status ecclesiastici, apud* Auinionem *continens tranquillitatem.* IIII. *ad dominum* SIMPH. CHAMPERIVM lugdunens. *artium liberalium*, Apollineeque *facultatis professorem dignissimum Fratris* Angeli de Duccis, *ordinis* Carmelitar. Brixiens. *Apologeticon.* In fine *apologetici* conspicitur figura, quam typographi insigne esse censemus. Refert illa virginem alatam, tergo arbori adstantem, quae manibus scutum gestat, cum litteris J. D. C. (Jannot De Campis) super arboris apicem haec leguntur verba: *C'est Tout mon Plesir.* Quadrato vero, quo omnis figura circumdatur, haec inscripta sunt verba: *Une seule me console.*

Litterae & *carmina*, quibus collectioni finis imponitur, auctores habent Sebastianum Coppinum, Jacobum Robertetum, Gondisaluum Toledo, Henric. Valuphinum, Joannem Mairium, Humbert. Furnerium.

Quae de SYMPHORIANO CHAMPERIO, nostra aetate scimus, maxima ex parte, ex ipsis illius scriptis collecta sunt. In libro *de claris* lugdunensibus, nonnullos maiorum suorum recenset, inter quos eminet Petrus Gherardi rom. Eccles. Cardinalis, & Antistes aniciensis a sancto Symphoriano ducens originem. In *adpendicula*, quam huic libro addidit Nicolaus de Quercu, *qui huius opusculi*, (scil. *de claris* lugdunensibus) *castigationi praefuit*, SYMPHORIANVS CHAMPERIVS lugdunensis esse dicitur, quamuis maiores eius, ex nobili, in Delphinatu, familia duxerint originem. Idem Nicolaus de Quercu, varia, quae conscripsit SYMPHORIANVS CHAMPERIVS *opuscula*, recenset. Illum autem ex vrbe lugdunensi non oriundum esse, testatur Niceron l. cit. p. 239. vbi in agro tantum modo lugdunensi, *à Saint Saphorin le Château*, illum natum esse scribit, eiusque rei ipsum CHAMPERIVM in *Nef des Princes* fol. 53. produ-

producit testem. Quo autem tempore natus, quoue mortuus fuerit, non constat; Nonnulla illius scripta nomen CAMPEGGII prae se ferunt, quod hac potissimum ratione, factum esse adserit Niceron l. cit. vt Italis persuaderet, se originem ducere, e familia *di Campeggio* bononiensi, & *di Campisi* ticinensi. Inter polyhistoras sui temporis, non postremum obtinuit locum, quod varia & maxima, quibus ornatus fuit, elogia, & *scriptorum* ab ipso compositorum, testatur catalogus. Sed in aliam plane abiit sententiam Julius Caesar Scaliger, in poemate scazontico, quod inscribitur *Ata*, vbi de CHAMPERIO haec talia leguntur:

CHAMPERIVS *quis ille, si petit quisquam,*
Respondeo, sed Scaeuolae *modo paucis*
Ardelio mirus, insolens, tumens, turgens
Titulo Archiatri, quod Deus sit atrorum;
Nam candidae ille mentis haud tenet micam,
Falsarius sed inuidusque ineptusque,
Scriptis alienis indidit suum nomen,
Vno alteroue verbulo vsque mutato,
Dum ex officina barbarissima agnoscas.
Quidsi ille falsitauerit suum nomen
CAMPEGIVM *e* CHAMPERIO. *Et tacitus dormis*
Democrite! *o nec rumperis cachinnando.*

Conf. de illo Fratris Angeli de Duccis, Carmelitae brixiensis *Apologeticon* supra cit. vbi multa in laudem CHAMPERII, eiusque *opusculorum* dicta reperies. *Catalogus Praeceptorum, Patronorum, familiarium, & auditorum* SYMPHORIANI CHAMPERII, ab ipso CHAMPERIO conscriptus; Petri Anton. Rustici *Oratiuncula ex tempore habita, pro celebratissimo Doctore, & equite aurato,* SYMPHOR. CHAMPERIO. Vtrumque opusculum inuenitur in SYMPH. CHAMPERII libro, qui inscribitur *Duellum epistolare* Galliae *&* Italiae *antiquitates summatim complectens. Trophaeum christianiss.* Galliarum *Regis* Francisci

cisci *huius nominis* I. *item complures illustrium virorum epistolae ad* D. SYMPH. CAMPERIVM. *Impressum* dicitur *opus* illud *per* Joannem Phiroben *&* Joannem Divineur Alemanos *sumptibus honesti viri* Jacobi Francisci Deionta Florentini, *Bibliopolae* Veneti, *Anno a virginis partu* 1510 in 8. pp. 190. repetita exstat editio *Lugduni* 1519. in 8. Vid. etiam Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 641 sqq. Anton. Posseuini *Apparat. sacer* Tom. III. p. 259. G. A. Mercklini Lindenius *renouatus Norimb.* 1686. in 4. p. 986 sqq. Andreae Rossori *Syllabus Scriptorum* Pedemontii *Monteregal.* 1667. in 4. p. 527. sqq. *L'histoire litteraire de* Lyon *du* P. Colonia Tom. II. p. 478 seqq. Benedictus Curtius Symphorianus, gallice Benoît le Court de St. Savorin a SYMPHORIANO CHAMPERIO, medico, plane diuersus, Jureconsultus, & ecclesiae lugdunensis eques fuit, qui cognomen Symphoriani, a patria, eodem loco, quo CHAMPERIVS natus fuit, adeptus est. Inclaruit in primis *commentario*, quem in Martialis Aruerni *Arresta Amorum L. II.* conscripsit. Varias illius editiones recenset Niceron in *Memoires* Tom. VIIII. p. 174 sqq. Albert. Henric. de Sallengre in *Memoires de litterature* Tom. I. Art. IIX. p. 104 sqq. Cl. Dau. Clement in *Bibliotheque historique & critique* Tom. II. p. 308 sqq. Reliqua eius scripta, memorantur a Josia Simlero in *Biblioth.* p. 94. a H. A. de Sallengre l. cit. a Cl. Vogtio in *Catalogo libror. rar.* p. 228.

CCL.

PETRI CRINITI, *viri eruditissimi* de honesta disciplina libr. XXV. de poetis latinis lib. V. Et poematum lib. II. Cum indicibus suis. *Venundantur in vico sancti Jacobi ab Johanne paruo & ipso Ascensio.* in fol. form. minor. folior. 148.

Editio

Editio oppido rara prodiit *Parisiis* 1508. quod verba in fine conspicua, paullo post memoranda docent. Illius iam mentionem factam fuisse a Michael. Maittaire conspicimus Tom. II. *Annal. typogr.* p. 194. Dicauit illam, Jodocus Badius ascensius, Germano Ganaeo, qui *libri imprimendi facultatem* Ascensio fecerat. Dedicatio subscripta est, *ad Idus Junias* 1508. Coronidis loco illi adponitur *octosthicon* ascensianum *ad eumdem* Ganaeum. Ipse PETRVS CRINITVS libros suos, *de honesta disciplina*, scripsit ad Bernardinum Caraffam, Neapolitanum, Pontif. antiochensem, Florent. *Non. Jun.* 1504. Haec *ascensiana* editio, ad illam exscripta fuit, quam Benedictus Philologus, Florentiae, *opera & impensa* Philippi de Giunta 1504. in fol. in lucem emisit. Id autem colligimus, ex Benedicti Philologi *epistola*, ad Scipionem Carteromachum, nostrae etiam editioni praemissa, qua ei mittit CRINITI *commentarios*, quos imprimendos curauerat, eumque rogat, vt ipsius labores formis excudat, eumdemque laudat, quod superioribus annis, tanto omnium concursu & fauore graecas litteras Venetiis professus fuerit. Conf. Michael Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 170. *Catalog. Biblioth.* weidmann. P. I. p. 135. Libro XXV. & vltimo PETRVS CRINITVS imprecationem, siue vt vocat *legis cautionem*, *contra ineptos criticos* adposuit:

Quoi legent hosce libros mature censunto:
Profanum volgus: & inscium ne attrectato
Omneisque legulei blenni, barbari procul sunto
Qui aliter faxit: is rite sacer esto.

Libri V. *de poetis latinis*, a Liuio Andronico initium capiunt, & ad C. Sollium Sidonium Apollinarem vsque, historiam poetarum XCVI. persequuntur. Inscripsit illos nomine Cosmi Paccii, Pontificis aretini, *Kalend. Novembr.* 1505. Praemisit etiam praefatiunculam, *de origine poetices, apud latinos.*

Poematibus praefixit Luceius veronensis epistolam ad Petrum Bembum, Patritium Venetum, in qua CRINITI *poemata*, a Joanne Cotta, sibi esse transmissa testatur, aliaque eius poemata se editurum promittit, quae cum alibi locis multis, tum Ferrariae apud Principes Estenses reposita inueniantur: Exstat Libro II. *carmen* illud, quo Joannis Andreae Lamponiani, mediolanensis, laudibus extulit scelus, qui cum Carolo Vicecomite (Visconti) & Hieronymo Olgiati, facinoris sociis, anno 1476. Galeacium Sfortiam mediolanensium Ducem, die XXVI. Decembr. in templo S. Stephani, mediolanensi, gladio trucidarunt. Vid. Paull. Jouius in *Elog.* Galeacii Sfortiae L. III. p. 244. P. Baile *Dictionaire* Tom. II. pag. 1650. CRINITI *carmen* inscribitur: *de virtute* Joannis Andreae Lamponiani, *tyrannicidae.* Typographus in fine codicis haec adscripsit verba: *Habes itaque, lector studiose, tria ex lucubratione* PETRI CRINITI *opera: Vnum de honesta disciplina: alterum de poetis latinis: & tertium in quo sunt eiusdem lepidissima poemata nostra accuratione auspice domino* Germano de Ganaio *ciompressa* (coimpressa) *Caetera eiusdem officinae monimenta vt nostrae committantur expectamus: Interea boni consulito. Vale. Ex aedibus* Ascensianis *ad Idus Junias M. D. VIII.* (1508). Repetitam, in *eadem officina*, esse editionem anno 1510. in fol. nos docet *Catalog. Biblioth.* weidmann. l. cit. *Catalog. Biblioth.* falthen. p. 150. vbi vero in 4. editio impressa dicitur. De editione *parisiensi ascensiana* an. 1513. in fol. vid. Mich. Maittaire Tom. II. pag. 251. Alias editiones recentiores enumerat Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. lat. med. & infim. Latinit.* Lib. III. p. 1230. *Operum*, quae promisit PETR. CRINITVS, quamuis promissis non steterit, index vid. ap. Jo. Alb. Fabricium l. cit. quibus addi debent, quos legimus, in Benedicti Philologi, ad Scipionem Carteromachum *epistola* adnotatos, *de poetis Libr. X. posteriores*, & *liber de historicis latinis.* Ex eius *poematibus* nonnulla

nulla inseruit Janus Gruterus *Deliciis poetarum* italorum Tom. I. p. 823-846. Varia virorum doctorum de eius operibus iudicia collegit Adolphus Clarmundus, siue Jo. Christ. Rüdigerus in *vitis clarissimor. in re litterar. viror.* P. VII. *Viteb.* 1708. in 8. p. 33 seqq. Conf. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. pag. 172. & 401 seqq. Tom. IIII. P. I. p. 76. Quae apud Lilium Gregor. Gyraldum *de poetis sui temporis* Dialog. I. Tom. II. *Oper.* p. 390. de illo leguntur, talia sunt: *Reliquit & varii generis versus* PETRVS CRINITVS, Florentinus, *non illepidos quidem, sed certe tales, qualia sunt quae soluta oratione reliquit, multa is vbique polliceri videtur, quae non adeo praestat, omnisque* CRINITI *oratio, non vt aures ita animum implet, prope enim dixerim nugae canorae.* Illum ad impietatem quamdam pronum fuisse & procliuem, & in libris in primis *de honesta disciplina*, quaedam inueniri, quibus res sacras, & religionem cui addictus erat, in ludibrium conuerterit, testatur Jo. Henric. Boeclerus in *Bibliographia critica* Cap. XXVII. p. 448. vbi ait: PETRVS CRINITVS Italus, *qui de honestis disciplinis & poetis disserens nimium nugatus est, ac non nisi cum grano salis legendus. Homines quidem non satis eruditi, multum olim hoc autore vsi sunt, & in primis etiam qui concionibus ad populum habendis vacant; cum ille tamen vel maxime in rebus sacris ineptiat.*

Floruit PETRVS RICCIVS, siue, vt dici maluit, CRINITVS, Florentinus, initio Seculi XVI. diemque in flore aetatis, anno vndequadragesimo obiit. Morbi, quo periit, genus, ipse decantauit *carmine*, quod inscribitur *de sua aegritudine & imminenti obitu*, vbi initio statim haec leguntur:

Nil est quod vltra sit licitum mibi
Sperare tandem: nil medicae manus
Ex imminenti me miserum rogo
Referre incolumen queunt.

 Et

Et iam medullis aestuat intimis
Accensa bilis: nec patitur meo
Vnquam dolori finem aliquem dari
Sed vexat magis indies
Obducta frontis lumina: per genas
Delapsa tetra cum macie cutis
Et destitutae mentis inertia
Instare exitium monent &c.

Sunt nonnulli, qui illum moerore confectum produnt, cum conuiuio cuidam interesset, quo natis in vsum laetitiae scyphis pugnabatur, eiusque capiti, vnus e discipulis cyathum, vino repletum illideret, vel vt Gerard. Joan. Vossius Lib. III. *de Histor. lat.* p. 603. scribit, *cantharo frigidae, a petulanti conuiua perfunderetur.* Praeter *elogium* quod Paull. Jouius ei scripserit, legi de illo poterit Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 556. Giulio Negri *Storia degli Scrittori* fiorentini p. 462. Burc. Gotth. Struuii *Bibliotheca antiqua* Ann. 1705. p. 411 sqq. Antoine Varillas *Anecdotes de* Florence *ou l'histoire secrette de la maison de* Medicis, *Haye* 1685. in 12. L. V. Conf. Vossius, Fabricius, Clarmundus ll. citt. Posterior l. cit. p. 36. PETRO CRINITO, florentino perperam tribuit *Historiam belli rustici, in* Germaniae *diuersis partibus an. 1525. excitati, & a magistratibus feliciter sedati*, quae inuenitur in Marqu. Freheri *Scriptor. rer.* germanic. p. 235-278. edit. Struuii, a Petro Haarer, siue Crinito, Germano, Electoris palatini Secretario composita fuit. Conf. Fabricius l. cit. p. 1231.

CCLI.

Omnia opera ANGELI POLITIANI & alia quaedam lectu digna, quorum nomina in sequenti indice videre licet. in fol. folior. 448.

Exem-

Exemplar libri, quod ad manus eſt, adeo ſplendidum, elegans & nitidum eſt, ac ſi hac aetate ex officina typographica inſtructiſſima prodierit. Nonſolum charta puriſſima, et inſtar membranae craſſa, ſed litteris etiam luculentioribus, ſe lectoribus commendat. Id ſane pro certo adfirmare poſſumus, quod, eo, ſi Georgii Vallae opus, *de rebus expetendis & fugiendis* exceperimus, elegantiorem & ſplendidiorem librum non vidimus, qui in Aldi romani officina excuſus fuerit. Dicauit illum Aldus Manucius, romanus, Marino Sannuto, Leonardi filio, patritio Veneto. Digniſſimum venia in epiſtola dedicatoria, eſſe ait, POLITIANVM, ſiquid in eius ſcriptis deprehendatur parum elaboratum & cultum, cum haec opera eius non ab ipſo edita fuerint ſed ab amicis, & praecipue ab Alexandro Sartio, bononienſi, qui amiciſſimi viri, quaecunque habere potuerit, opera, multum ac diu, & adcurate quaeſita, imprimenda curauerit. Refert praeterea, POLITIANVM, ſi annos ſuos vixiſſet, leges ex pandectis, quae olim piſanae fuerant, in priſtinam lectionem, quod iam facere coeperat, reſtituere, commentariosque in illas non barbare, ſed more romano, conficere voluiſſe. Dolet, quod *ſecunda Miſcellaneorum centuria*, & *Epiphyllides*, & in Tranquillum, in Terentium, in Statium, in Quintilianum doctae & ingenioſae *adnotationes*, ab illo, non abſolutae fuerint, nonnullaque eius *opera*, a quibusdam hominibus florentinis ideo occultentur, vt in poſterum illa, pro ſuis edant. Stulte autem illos agere ſcribit. Nam id profecerint, vt ſiquid ipſi vnquam dignum ſcitu inuenerint, ediderintque, magis POLITIANI quam eorum eſſe, docti omnes contendent, qui ſuppreſſa quam plurima POLITIANI eſſe *opera*, a quibusdam, quos alienis pennis ſe valere nihil pudet, non ignorauerint. *Opera*, quae Aldus Manucius, in hanc collectionem retulit, haec ſunt:

1) AN-

I) ANGELI POLITIANI, aliorumque virorum doctissimorum, & in summa dignitate constitutorum *epistolarum Libri XII.* Petri Medicis potissimum hortatu, POLITIANVS epistolas se collegisse, et in volumen redegisse, in prima libri primi testatur *epistola.* Seorsum prodierunt hoc titulo: *Illustrium virorum Epistole*

Meri sales: merae facetiae
Meri lepores: merae argutiae.
Merae vrbanitates: merae delitiae:
Merae veneres: venerumque gratiae
Quarum auctores hoc habentur ordine.

Operis sequentis auctores: Angelus Politianus, Joannes Picus Mirandula, Hermolaus Barbarus, Pomponius Laetus, Baptista Guarinus, Philippus Beroaldus, Nicolaus Leonicenus, Hieronymus Donatus, Callimachus, Ludouicus Odaxius, Marcus Antonius Sabellicus, Lucius Phosphorus *Pont.* Signi. Jacobus Antiquarius, Caesar Carmentus, Bartholomaeus Scala, Antonius Codrus Vrceus, Franciscus Puccius, Augustinus Maphєus, Joannes Franciscus Benedictus, Marsilius Ficinus, Macarius Mutius *Eques,* Tydeus Acciarinus, Baccius Vgolinus, Aldus Manutius Romanus, Mattheus Vero. *Cano. regularis,* Innocentius *Papa Octauus,* Jacobus *Cardinalis* Papiensis, Franciscus Pico. *Cardinalis* Senensis, Paulus Cortesius, Joannes *Dei gratia rex* Portugalliae, Laurentius Medices, Ludouicus Sforcia *Dux &c.* Georgius Merula, Bartholomaeus Chalcus, Petrus Crinitus, Michael Acciarius Vrianensis, Scipio Carteromachus. In fine editionis rarissimae, in fol. formae minoris excusae, haec leguntur verba; *Hoc opus diligenter impressum est Anno a natali christiano M. CCCCXCIX.* (1499) *ad Idus Februarias. In officina* Nicola Wolf Lutrien. *Parisiis* illam prodiisse, ex epistola Iodoci Badii ascensii, ad Antonium Koberger typogr. Norimbergensem, dedicatoria colligimus, qua

qua se epistolarum esse collectorem profitetur. Vid. Mich. Maitaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 686. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. II. p. 542 sqq. Exstat etiam editio *parisiensis cura* Franc. Sylvii Ambianatis 1517. In libro XII. multa inueniuntur, quae Hermolaum Barbarum habent auctorem, v. c. *praefatio in paraphrasin physices* Themisii, *in castigationes* plinianas, *in libros* Aristotelis, *Oratio ad* Fridericum Imperatorem, *&* Maximilianum *regem* Romanorum, nomine reipublicae venetae, cuius erat legatus, *epistola de ferculis* &c. Quanti POLITIANI epistolas aestimauerit Mr. de la Rochefoucault vid. in *Essais de litterature* Tom. I. p. 292.

2) *Miscellaneorum Centuria prima*, ad Laurentium Medicen. Prima vice prodierant *Florentiae* in fol. form. minor. cuius editionis in fine haecce leguntur verba: *Impressit ex Archetypo* Antonius Miscominus. *Familiares quidam* POLITIANI *recognouere.* POLITIANVS *ipse nec Horthographiam se ait, nec omnino alienam praestare culpam.* Florentiae *Anno Salutis M. CCCC. LXXXIX.* (1489.) *Decimo tertio kalendas octobres.* vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 509. die *Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. III. p. 89 sqq. Inserta est *centuria* ista a Jano Grutero Tom. I. *Lampadis siue facis artium liberalium, Francof.* 1602. in 8. p. 1-124. Fuerunt iam POLITIANI aetate, qui illum multa, e Nicolai Perotti *cornucopiae*, in sua transcripsisse *Miscellanea*, confirmarent. Defendit se ipse in *Miscellaneorum* conclusione, conf. Jacob. Thomasius *de plagio litterario* p. 234. edit. *leucopetr.* 1679. in 4. P. Baile *Dictionaire* Tom. III. p. 2343. not. m.

3) Herodiani *historia* e graeco *in* latinum *conuersa;* Praemittitur illi epistola ANGELI POLITIANI, ad Andream Magnanimum, scripta *in rusculo* fesulano *pridie Non. Maias an. 1493.* & praefatio ad Innocentium IIX. Pontificem max. Prima omnium editio hunc

hunc prae se fert titulum: Herodiani *historiae de Imperio post* Marcum *Libri octo e* Graeco *translati* ANGELO POLITIANO *interprete*, ad Innocentium octauum, *Pontificem Maximum.* Finis haec ob oculos ponit verba: Herodiani *librorum octo de Imperio post* Marum, *vel de suis temporibus*, ANGELO POLITIANO *interprete finis. Quod quidem opus nouum & aureum* Plato de Benedictis *accuratissime anno Domini M. CCCC. XCIII.* (1493) *pridie Kal. septembres* Bononiae, *quam pulcherrimis his Caracteribus impressit.* in fol. form. minor. vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 558. *die Merkwürdigk. der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. III. p. 67. Ob hanc versionem, quam, vt alios iam taceamus viros doctissimos, Degoreus Whear in *Relection. biemalibus Cantabrig.* 1684. in 8. p. 71. hoc ornauit elogio: *legat igitur censeo, siue graece siue latine* Herodianum; *nam haud scio vter maiorem laudem mereatur* Herodianus *ne, quem in lingua sua, vbere vena fluere non negauerim: an* POLITIANVS, *qui* Herodiani *scripta, tanta felicitate interpretatus est, vt non transtulisse, sed ipse composuisse videri possit.* In plagii etiam suspicionem POLITIANVS venit, cum aemuli eius illam Gregorio Tiphernati tribuerent. Vid. Jacob. Thomasius l. cit. p. 234 sqq. P. Baile *Dictionaire* l. cit. Adrien Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. III. p. 314. vbi inter alia hanc Bernardi de la Monnoye legimus adnotationem qua, non Gregorii Tifernatis, sed Omniboni brendulensis Vicentini POLITIANVM pressisse vestigia, in conuertendo Herodiano, innuit.

J'ai fait voir, ait *page 26. de l'indice expurgatoire du* Menagiana, *que s'il y avoit eu quelque Traduction* d'Herodien *plus ancienne que celle de* POLITIEN, *ce n'étoit pas à* Gregoire de Tiferne, *mais à un autre* Italien *son contemporain nommé* Ognibuono *natif de* Lunigo *près de* Vicence, *en latin* Omnibonus vicentinus, *qu'il la falloit attribuer. Sur quoi j'ai indiqué un endroit*

droit du 2 Livre de la Rome triomphante *de* Blondus, (p. 44 sqq. edit. *basileens.* 1531. in fol.) *où se trouve un morceau de cette traduction lequel prouve clairement que* POLITIEN *s'en est aidé.*

4) Epicteti *stoici enchiridion, e* graeco *versum,* Laurentio Medici dicatum.

5) ANGELI POLITIANI *pro* Epicteto *stoico, ad* Bartholomaeum Scalam *epistola*, scripta Fesulis *Kalend. sextil.* 1479. in qua Epictetum, contra Scalae obiectiones defendit, quibus illum, obscura, supra hominis vires, et falsa praecepisse pronunciauerat.

5 b) Alexandri Aphrodisaei, *super nonnullis physicis dubitationibus solutionum liber, in* latinum *conuersus.* Adiicitur illi, Petri Criniti ad Joannem Franciscum Picum, mirandulanum Principem *epistola*, scripta *Kalendar. April.* 1497. Florentiae. Librum tantummodo priorem e graeco conuertit POLITIANUS, de qua versione vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. graec.* L. IIII. Cap. XXV. p. 74.

6) Plutarchi chaeronaei, *amatoriae narrationes,* ANGELO POLITIANO *interprete,* nomine Pandulphi Collenuccii pisaurensis Jureconsulti inscriptae Fesulis *nonis Sextil.* 1478.

7) ANGELI POLITIANI *praelectio, in priora* Aristotelis *analytica,* cui titulus *Lamia.*

8) ANG. POLITIANI *praelectio,* cui tit. *Panepistemon.*

9) *Quod ira in pueris, optimae indolis saepe est argumentum*, ad Laurent. Medicen.

10) *Oratio in expositione* Homeri. Quae Guil. Budaeus, & Francisc. Duarenus, de hac *oratione* retulerunt, vid. in Jacobi Thomasii *Dissertat. de plagio litterario* l. cit. & in Paul. Colomesii Κειμηλ. *litterariis* Cap. XXXI. in *Opusculis Vltraiect.* 1669 in 12. p. 66 sqq.

11) *Oratio super* Fabio Quintiliano, *&* Statii *silvis.*

12) *Praefatio in* Suetonii *expositionem.*

13) *Pro oratoribus* Senensium *ad* Alexandrum VI. *Pontificem max. oratio.* Inserta est haec oratio, *clarorum hominum orationibus, vel honoris officiique caussa, ad principes, vel in funere de virtutibus eorum habitis,*

bitis, quae *ex academia veneta* 1559. in 4. prodierunt, & *orationibus gratulatoriis*, *in electione*, *coronatione*, *natiuitate*, *nuptiis*, *triumphis &c. Pontificum*, *Imperatorum*, *Regum*, *Principum* &c. *habitis a legatis*, *virisue suae aetatis doctissimis*, *Hanouiae* 1613. in 8. p. 75 sqq. Supra vero quam dici potest, Pontifici recens electo, adulatus est POLITIANVS. Vna periodus testimonii loco esse poterit, quae statim ab initio legitur: *Gratulamur tibi*, Alexander *Sexte*, Romane *Pontifex*, *quod ad rerum humanarum fastigium subuectus*, *imo ad diuinitatem ipsam*, *plane sublatus*, *omnia praeter Deum*, *minora inferioraque te videas*, *sic: vt reges etiam ipsi & principes adorare submissi vestigia tua*, *& puluerem pedum tuorum lingere non modo non dedignentur*, *sed loco etiam praeclari muneris concupiscant.*

14) *Pro oratoribus* Florentinorum, *ad* Alphonsum Siciliae *regem*; In eadem collectione *hanouiensi* legitur p. 126 sqq.

15) *Secunda oratio pro oratoribus* Florentinorum, *ad* Alphonsum Siciliae *regem*.

16) *Pro Praetore* florentino, *ad dominos ineuntes summum magistratum*.

17) *Magni* Athanasii *in psalmos opusculum* ANGELO POLITIANO *interprete*. Exigua tantum apospasmatia quaedam *expositionum in Psalmos* transtulisse ANGEL. POLITIANVM scribit Jo. Alb. Fabricius L. V. *Biblioth. graec.* Cap. II. p. 304.

18) ANGELI POLITIANI *dialectica*.

19) *Praelectio de dialectica*

20) *Praelectio in* Persium.

21) *Silua*, cui titulus *Nutricia*, Argumentum de poetica & poetis desumtum est. Janus Gruterus inseruit *Delitiis poetarum* Italorum Tom. II. p. 256 sqq. Absoluta est in Fesulano IIX. *idus Octobr.* 1486. & dicata Antoniotto Gentili, titulo S. Anastasiae Presbytero Cardinali auriensi.

22) *Silua*, cui titulus *rusticus*, *in poetae* Hesiodi Ver-

Vergilique *Georgicon enarratione pronunciata*, ad Jacobum Saluiatum. Exstat in J. Gruteri *Delitiis poetarum* Italorum l. cit. p. 279 sqq. & in Renati Rapini *hortis*, *Vltraiecti* 1672. in 12. Seorsum prodiit cum Nicolai Beraldi interpretatione *Basil.* 1518. in 4.

23) *Silva, in bucolicon* Vergili *enarratione pronunciata*, cui titulus *Manto*; Praefixa est epistola ad Laurentium Medicen, Petri Francisci filium, Florentiae 1482. & praefatio poetica, vid. *Delitiae poetar.* italor. p. 295 sqq.

24) *Silua*, cui titulus *Ambra*, *in poetae* Homeri *enarratione pronunciata* Florentiae *prid. Non. Nouembr.* 1485. vid. *Delitiae poetar.* italor. l. cit. p. 307 sqq. De commentatoribus in quatuor Politiani *siluas* vid. P. Baile *Dictionaire* l. cit. p. 2342. not. H.

25) *Elegia*, *siue epicedion in* Albierae Albiciae *immaturam obitum* ad Sismundum Stupham eius sponsum, vid. *Delitiae poetar.* italor. p. 325.

26) *Liber Epigrammatum latinorum*, quae inserta quidem *Delitiis poetarum* italor. p. 333 sqq. sed nonnulla omissa fuerunt.

27) *Liber epigrammatum graecorum*, quem edidit Zenobius Acciaiolus Florent. 1495. Vid. de Zenobio Acciaiolo, Ordini Praedicatorum adscripto, Jacob. Echardus *de Scriptor. Ord. Praedicator.* Tom. II. p. 45 sqq. Vid. de carminibus ANGELI POLITIANI Caspar. Barthii *Aduersar.* L. XLVII. Cap. V. col. 2193 sqq. Lil. Gregor. Gyraldi *de poetis sui temporis* Dialog. I. Tom. II. *Oper.* p. 388 sqq. Olai Borrichii *de poetis latinis* Dissertat. III. p. 103. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. IIII. P. I. p. 52 sqq. In Antonii dos Reys, Lusitani, Congregationis Oratorii olyssiponensis, Regis Portugalliae Historici latini & Regiae Academiae Socii *Epigrammatum* Tomo I. Olyssipon. 1728. in 4. L. I. p. 25. hoc legimus *in* ANGELVM POLITIANVM, *monachos, obscaenos libros damnantes probris lacessentem* Epigramma

Carpere non cessas monachos qui carmina damnant
Atque doces tuto quaeque profana legi
Non hominis nequam vox est ea daemonis effrons
Quam solus profert absque pudore satan
Quis sis cordatos inter vis noscere? dicam
Angelus *es certe* POLITIANE *malus*.

In fine *epigrammatum graecorum*, et totius, quam descripsimus collectionis, haec se oculis obferunt verba: Venetiis *in aedibus* Aldi Romani *mense Julio M. IID.* (1498) *Impetrauimus ab illustrissimo Senatu* Veneto *in hoc libro idem quod in aliis nostris*. Adiicitur *registrum* & *monodia* in Laurentium Medicen, quae iam legitur, in libro *epigrammatum latinorum*, ibique *intonata* dicitur *per* Arrighum Isac. Pluribus verbis argumenta singulorum *opusculorum*, quae in collectione reperiuntur, exposuit Phil. Masson in *histoire critique de la republique des lettres* Tom. III. p. 233 sqq. Tom. IIII. p. 252 sqq. & Vir amplissimus Fridericus Otto Menckenius in *vita* POLITIANI mox memoranda.

ANGELVS AMBROGINVS, siue CINVS, qui a patria Montepolitiano (*Montepulciano* Hetruriae oppido, cognomen POLITIANI adeptus est, vir doctissimus, litterarumque in Italia renascentium, instaurator, diem obiit supremum anno 1494. Florentiae aetatis anno XL. In eius obitum Petrus Crinitus hoc epitaphium scripsit

Hic hic Viator paullulum gradum siste
Vatem potentis Spiritus vides clarum:
Qui mente promptus acri, & arduum spirans,
Ac summa quaeque & alta consequi suetus:
Is ille ego ANGELVS POLITIANVS *sum.*
Fouit benigno me sinu Flora, *& illic*
In fata cessi: Parthenopaeos *reges*
Quum gallica *arma irruerent minabunda:*
Tu vale & hoc sis meriti memor nostri.

Vid. Nicol. Reusneri *icones ex typis* Waldkirchianis *in lucem productae* pl. G. 5. Monstratur hodie POLITIANI

TIANI monumentum sepulcrale, in aede Dominicanorum S. Marci florentina, nulla inscriptione ornatum: vid. Jo. Georgii Keysleri *neueste Reisen* I. Th. *Hannou.* 1740. in 4. XLIII. Br p. 540. Legi de POLITIANO merentur Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 43. Gerard. Joan. Vossii *de Historicis latinis* L. III. Cap. IIX. p. 564 sqq. Paul. Freheri *Theatrum viror. eruditione claror.* p. 1432. P. Baile *Dictionaire historique & critique* Tom. III. p. 2340 sqq. *Giornale de' letterati d'*Italia Tom. VI. pag. 255 sqq. Tom. XIIX. p. 255 sqq. Isaac Bullart *Academie des Sciences* Tom. I. p. 276 sqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. p. 390 sqq. Tom. II. P. III. p. 817 sqq. Tom. IIII. P. I. p. 52 sqq. MS. Menage *Antibaillet* Tom. I. p. 51 sqq. Adolph. Clarmundi *vitae clarissimorum in re litteraria virorum* P. III. Viteb. 1710. p. 163 sqq. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & inf. latinit.* L. I. p. 263 sqq. Thom. Crenii Praefatio *de claris* Angelis, quae praemittitur Angeli Caninii, angelarensis, *Hellenismo* p. 19 sqq. edit. *Amstelod.* 1700. in 8. Daniel. Guil. Molleri *Dissertatio de* ANGELO POLITIANO *Altorf.* 1698. in 4. Werner. Iacob. Clausii POLITIANVS, *sive de* ANGELI BASSI POLITIANI *Canonici olim* florentini *vita*, *scriptis*, *&* *moribus liber*, *Magdeb.* 1718. in 8. Abbatis Pierantoni Serassi *vita del* POLIZIANO, quae praefixa est libro hetrusco, hoc titulo, insignito: *le elegantissime Stanze di* M. ANGELO POLIZIANO *& la Ninfa* Tiberina *del* Molza, *Bergamo* 1750. in 4. Omnium vero optime, & luculentissime, de ANGELO POLITIANO, & *scriptis* ab illo editis, eorumque variis editionibus egit, quem iam honoris caussa nominauimus, Vir amplis. Frideric. Otto Menckenius in *Historia vitae & in litteras meritorum* ANGELI POLITIANI, *Lipsiae in officina gleditschiana* 1736. in 4.

CCLII.

Opera JOANNIS PICI MIRANDVLE *Comitis Concordie: litterarum principis:* nouissime accurate reuisa (addito generali super omnibus memoratu dignis regesto) quarumcunque facultatum professoribus tam iucunda quam proficua. JOANNIS PICI MIRANDVLA. vita: per Joannem Franciscum Illustris Principis Galeotti Pici Filium elegantissime conscripta. Heptaplus de opere sex dierum geneseos Fo. I. Deprecatoria ad Deúm elegiaco carmine Fo. XX. Apologia Tredecim quaestionum Fo. XXI. Tractatus de ente & vno cum obiectionibus quibusdam & responsionibus Fo. LXII. Oratio quaedam elegantissima Fo. LXXXIIII. Aepistolae plures JOANNIS PICI MIRANDVLAE. & aliorum famosorum. Fo. XCII. Disputationum aduersus astrologos libri duodecim Fo. CXV. Testimonia eius vitae & doctrinae. In principio. Caecilii Cypriani episcopi Carthaginensis de ligno crucis carmen Fo. I. Hoc in volumine scribunt epistolas hi viri clarissimi. JOANNES PICVS MIRANDVLA. Jo. Fran. Miran. Gal. comitis filius. Hermolaus barbarus. Angelus politianus. Frater Baptista carmelita. Matheus Bossus Veronensis. Hieronymus donatus. Robertus saluiatus. Philippus beroaldus. Baptista guarinus. Christophorus landinus. Alexander cortesius. Bartholomaeus fontius. Marsilius ficinus. Baccius vgolinus. Junianus maius parthenopeus. Hieronymus Emser. in folio form. minor. folior. 216. si praemissa folior. 12. exceperis.

Tertia

Tertia, quod nos quidem sciamus, haec est omnivm, JOANNIS PICI, mirandulani, in vnum corpus collectorum operum editio, satis hodie rara & infrequens. *Prima* prodiit *Bononiae*, vbi illam typis *impressit* Benedictus Hectoris bononiensis *die XX. Mart.* 1496. in fol. *Secundum* censemus, quam Bernardinus Venetus *d. XXIIII. Aug.* excudit *Venet.* 1498. in fol. vid. Mich. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. I. p. 611. & 664. Nostra *tertia*, de qua vid Michael. Maittaire *Annal. typogr.* Tom. II. p. 171. hanc in fine refert typographi subscriptionem: *Disputationes has* JOANNIS PICI MIRANDVLAE, concordiae *Comitis, litterarum Principis aduersus Astrologos: diligenter impressit Industrius* Joannes Prüs *Civis* Argentinus. *Anno salutis. M. CCCCCIIII.* (1504). *Die vero XV. Marcii.* Praemittitur ipsis JOANNIS PICI *operibus.*

1) Hieronimi Emseri *presbyteri ad* Joan. Prüs argentinum *ciuem, atque Calcographum accuratissimum*, Epistola, quam, quia breuis illa est, adscribimus integram: *Conuenisti me nuper* Joannes *amantissime rogitabundus: quatenus tibi: ex* JOANNIS PICI *illustris olim* MIRANDVLAE *comitis ac litterarum Principis, elucubrationibus, (quas aere canaris exprimere) summa eorum. quae lectu indicarem pulcriora rarioraque excerperem: atque in ordinem: siue regestum aliquod (vt vocant) redigerem: quo lectores confusa prolixitate perplexos, nouus inuitaret labor. atque rerum breuis (laconico more) annotatio: Ego vero tametsi hoc tempore prae valitudine litterario ocio minus sum idoneus: tibi nihilominus: Libenter & obsecundabo & obsequar: tum quod honestum imprimis est tibi viro grandaeuo atque in aedendis ad communem litterariae Reipup. vtilitatem voluminibus: operam atque aetatem omnem consumenti: ferre suppetias: tum quod eum librum in manus susceperis: cuius aetas nostra: non dico praestantiorem: sed ne similem quidem vidit. Quicquid enim apud veteres siue iunio-*

iuniores omnes Hebraeos: Chaldaeos: Arabes: Graecos: *siue* Latinos: *abstrusum diu latuit: homo ille tam in* Heptaplo *quod reliquis operibus adeo coegit: elucidauit: atque ingenii sui altitudine propagauit: vt inter vetustos recens inter recentes vero videri possit antiquissimus. Accipe igitur mi* Joannes *quem petiisti laborem ab* Italis: *quorum vetus imprimendi cura hodie friget: neglectum: daque operam: (vt sicut* Germani *nostri: impressoriae artis inuentores extitere) ita bene castigateque premendo palmam aliis aeripiant. Id autem poteris consequi eo facilius: quod tibi sunt caracteres quos vel* Nicostrata *ipsa laudare: aut* Dedalus *admirari queat Accedit ad hoc exemplar quod habes non vulgare: siue (vt plerumque fit) mendosum: sed* Bononiense *illud castigatissimum: ex vero & primo* mirandulanae *manus archetypo percusum: cuius potestatem mihi fecit doctissimus ille communis noster amicus & benefactor* Thomas wolphius iunior *iuris pontificii insignibus decoratus: musarum sacerdos: &* Ciceroniana *quadam facundia* germanos *omnes: non tam decorans quam exuperans. Tu vale atque communi vtilitati inserui: Mercede apud deum Op. Max. non cariturus: Ex* Argentina.

Tetrastichum Eiusdem (scil. Emseri).
Crede mihi lector Picana *volumina scrutans*
Facundus: Doctus: Relligiosus eris.
Haec tria si vili non praeponenda monetae
Duxeris: infoelix iure putandus eris.

Sequitur 2) *Regestum omnium voluminis opusculorum*, quod, vt ex *epistola* adlata patet Hieronymum Emserum auctorem habet. Excipiunt illud

3) Joannis Francisci Pici Mirandulae *epistola ad veritatis amatores*, &

4) Jacobi Wimpfelingi Sletstatini *ad Lectorem nobilissimorum operum* JOANNIS PICI MIRANDVLAE, *epistola.* In vtraque, insignis & plane stupenda

da PICI eruditio, & *operum*, quae conſcripſit, praeſtantia lectoribus commendatur, Illis adiicitur

5) JOANNIS PICI MIRANDVLAE *viri omni diſciplinarum genere conſummatiſſimi vita. Per* Joannem Franciſcum *Illuſtris Principis* Galeotti Pici *Filium edita.* Eius in fine repoſitum eſt

6) Caecilii Cypriani *epiſcopi* Carthaginenſis *carmen de ligno crucis*, vna cum duobus PICI *epitaphiis:* alterum hoc eſt

JOANNES *iacet hic* MIRANDVLA. *Caetera norunt*
Et Tagus *&* Ganges *forſan & Antipodes.*

alterum *a fratre* Baptiſta Mantuano *conditum* dicitur

PICVS JOANNES *caelos elementa deumque*
Doctus adhuc iuuenis ſanctificatus obit.

Prius vt Jo. Georg. Keyslerus adnotauit in den *neueſten Reiſen* P. I. Br. XLIII. p. 539. hodie ſupereſt, in templo S. Marci florentino, vbi hac ratione ſepulcro eius inſcalptum conſpicitur

D. M. S.
JOANNES IACET HIC MIRANDVLA: CETERA NORVNT
ET TAGVS, ET GANGES FORSAN ET ANTIPODES
OBIIT ANNO SAL. M. CCCC. LXXXXIIII.
VIX. AN. XXXIII.

HIERONYMVS BENIVENIVS, NE DISIVNCTVS POST MORTEM LOCVS OSSA TENERET, QVORVM IN VITA ANIMOS CONIVNXIT AMOR, HAC HVMO SVPPOSITA PONEND. CVR. OBIIT ANNO MDXXXXII. VIXIT LXXXVIIII. MENS. VI.

Quod ad JOANNIS PICI *opera* adtinet, quae in hac collectione reperiuntur, verbum non addimus amplius, cum iam Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med.*

 &

& infim. Latinit. L. VIIII. p. 334 sqq. & Niceron in *Memoires* Tom. XXXIIII. p. 139 sqq. illa longa serie recensuerunt, & eorum argumenta exposuerunt.

Natus fuit JOANNES PICVS anno 1463. patre Joanne Francisco Pio, Comite Mirandulae & Concordiae, & ob insignem, quam iuuenis prodidit, ingenii & doctrinae praestantiam, *ingeniorum* sui seculi *Phoenix,* & a Scaligero *Monstrum sine vitio* adpellatus fuit. Omnium optime illius dedit *vitam*, Joannes Franciscus, Joannis e fratre Galeotto filius, quae nostrae collectioni praemittitur, & a Guil. Batesio, *vitis selector. aliquot virorum qui doctrina, dignitate aut pietate inclaruere, Londin.* 1681. in 4. inserta fuit p. 90 sqq. Exstat etiam, in Joannis Fichardi *vitis illustrium virorum Francof.* 1536. in 4. p. 58 seqq. Conf. *Leven van* JOANNES PICVS *Prinse van Mirandola en* Concordia, in *Levensbeschryving van beroemde en geleerde Mannen* P. III. num. IIII. pag. 499 seqq. Werner. Iacob. Clausii *programma de eruditione cum solida pietate in* JOANNE PICO, mirandulano *Principe conspicua. Hal. Magdeb.* 1707. in fol. Adr. Baillet *Enfans devenus celebres par leurs etudes & par leurs ecrits*, qui liber constituit Tom. V. P. I. des *Jugemens des Savans* edit. *Amsterd.* 1725. in 8. p. 78 sqq. Reliqui scriptores, qui, illius memoriam scriptis, ad posteros transmittere studuerunt, commemorantur a Joanne Albert. Fabricio & Nicerono ll. citt. vbi etiam recentiores *operum* editiones, & eorum versiones adferuntur. Fallitur vero Fabricius, cum *Operum* JOANNIS PICI collectionem, per Hieron. Emserum *Basileae* 1557. editam scribit. Hieron. enim Emserus iam anno 1527. d. IIX. Novembr. mortuus fuerat; editio vero *basileensis* an. 1557. ad Emseri editionem recusa tantummodo fuit.

CCLIII.

POGGII FLORENTINI Oratoris Clariſſimi Ac Sedis Apo. Secretarii OPERVM Primae Partis Contenta. Hiſtoria diſeptatiua de AVARICIA. Hiſtoriae diſceptatiuae CONVIVALES tres. De NOBILITATE liber diſceptatorius. De humanae conditionis MISERIA libri duo. RVINARVM vrbis ROMAE Deſcriptio. ASINVS LVCIANI per Poggium e graeco in latinum verſus. Liber INVECTIVARVM contra Foelicem Antipapam, Franciſcum Philelphum & Laurentium Vallam. Liber ORATIONVM variarum.

Secundae Partis Contenta. Liber EPISTOLARVM pluribus epiſtolis familiaribus, antea non preſſis, ac lectu iocundiſſimis auctus. In quibus notatu digniora ſunt haec. De laude RVRIS ſive rei ruſticae. Balneorum BADENSIVM prope Thuregum deſcriptio. HIERONYMI haeretici obitus & ſupplicii enarratio. De TRAIANI Caeſaris excellentia. Philippi Mariae Ducis Mediolanenſis epiſtola ad Poggium, & reſponſiua eiusdem ſuper laudibus FLORENTINORVM. In LASCIVE ſcribentes POETAS. Diſceptatio pulchra ſuper praeſtantia SCIPIONIS aphricani, & C. IVLII Caeſaris. Quam dialogus notabilis apte ſequitur de INFOELICITATE PRINCIPVM. Finem his omnibus FACETIARVM Sales ponunt. Particulares praedictorum manuductiones ſtudioſus lector quaerat poſt finem operum INDICE ſpeciali deſuper confecto: quae prioribus addita ſunt quotatione ſua clarius ſecer-

nente 1513. in 4. form. maior. vel si mauis fol. form. minor. folior. 185.

De insigni editionis raritate, vid *Catalogus* Mayerianae *Biblioth.* p. 782. *Catalog. Biblioth.* Daniel. Salthenii p. 308. vbi haec editio minus recte *Basileae* euulgata dicitur. Nam in fine nostri exemplaris haec leguntur verba: Argentinae *Impensis prouidi* Joannis Knoblouchi: *litterario praelo* Joannis Schot *pressum hoc opus.* POGGII *sub annum Domini MDXIII.* (1513) *Kalen. Septembris.* Quae in collectione inueniantur, titulus satis superque indicat. Verba illius quae litteris maiusculis exprimenda curauimus, praeter omnem fere istorum temporum consuetudinem, characteribus typorum rubris exscripta adparent. Est autem haec editio, non prima sed *tertia. Prima* prodiit *Argentorati* 1511. in fol. quam excepit *secunda parisiensis* eodem anno in 4. in lucem emissa. Curauit istas editiones Thomas D. Aucuparius, poeta laureatus, cuius epistola dedicatoria, ad Sebastianum Brant, Argentoraci *XXVIIII. mens. Januar.* anno 1511. scripta, editioni, qua vtimur, praefigitur.

In *historia disceptatiua conuiuali, de auaritia, & luxuria, & de fratre* Bernardino, *aliisque concionatoribus*, quam ad Franciscum Barbarum scripsit, colloquuntur Antonius Luscus, Cincius, Bartholomaeus de Montepulciano, aliique.

In *historia tripartita*, quae *tres* continet *historias disceptatiuas conuiuales*, ad Prosperum Cardinalem de Colonna scriptas, eiusmodi pertractantur quaestiones. 1) *vter alteri gratias debeat, pro conuiuio impenso: isne qui vocatus est, ad conuiuium, an qui vocarit?* 2) *Quae sit res ad doctrinam praestantior, generique humano vtilior, iuris ne ciuilis, an medicinae?* 3) *latina ne lingua prisci* Romani *vulgo ab ipsa infantia vterentur, an alia quidem esset doctorum virorum, alia plebis oratio?*

Liber

Liber *de nobilitate* Gerardo Cumano dicatus eſt; Cum POGGIVS, in hoc libello, paullo acrius in Venetos inueheretur, eadem animi contentione illi reſpondit Laurus Quirinus Patricius Venetus, & Leonardus Chienſis, qui *tractatum* conſcripſit *apologeticum*, *de vera nobilitate*, qui manuſcriptus olim adſeruabatur in bibliotheca Jacobi Facciolati, vid. Joannis Baptiſtae Recanati Patricii Veneti *vita* POGGII mox memoranda p. XXI. Niceron *Memoires* Tom. VIIII. pag. 148. In epiſtola POGGII manuſcripta, ad Thomaſium, philoſophum & medicum venetum, quam apud Clariſſ. viros Abbates Saluinios exſtitiſſe ait Recanatus, omnem rem in nobiles quosdam venetos confert, quorum opera italicum bellum excitatum putabat.

Librum I. & II. de miſeria conditionis humanae nomine illuſtriſſimi Principis Sigismundi Pandulphi Malateſtae inſcripſit. Henricus Bebelius illis *argumentum*, nouem diſtichis comprehenſum anteire iuſſit.

Deſcriptionem de fortunae varietate vrbis Romae, *& de ruina eiusdem*, inſeruit Albertus Henricus de Sallengre Tom. I. *noui Theſauri antiquitat.* romanar. *Hagae* 1716. p. 497 ſeqq. & Joan. Godofr. Clauſingius *Juri publico* Romanorum, *id eſt Arcanorum ſtatus reipubl.* romanae Faſcicul. IIII. *Lemgou.* 1737. in 8. Tituli ſimilitudine inductus fuit Joan. Albert. Fabricius, vt Libr. XV. *Biblioth. med. & infim. Latinit.* pag. 898. pleniorem libelli crederet editionem, POGGII opus, plane diuerſum *de varietate fortunae Libr. IIII.* quod primum hoc titulo in lucem editum fuit: POGGII BRACCIOLINI, florentini, *Hiſtoriae de varietate fortunae Libri IIII. ex MS. Bibliothecae* ottobonianae, *nunc primum editi*, *& notis illuſtrati a* Dominico Georgio. *Accedunt eiusdem epiſtolae LVII. quae nunquam antea prodierant. Omnia a* Joanne Oliua Rhodigino *vulgata*, *Paris.* 1723. in 4.

Conf. Niceron Tom. VIIII. pag. 158 seqq. *Acta Eruditor.* lipsiens. 1725. pag. 229. & 1726. pag. 220. *Emendationes e codice* barnstorfiano, inseruit Christoph. August. Heumannus Tom. II. *Poecil.* Libr. I. *Hal.* 1726. in 8. p. 95 sqq.

Luciani *asinus*, *e graeco in* latinum *conuersus sermonem*, Cosmae de Medicis consecratus est.

In *orationibus inuectiuis* Amadeum, Sabaudiae Ducem, qui a Concilio basileensi, sub Felicis V. nomine, Pontifex romanus electus fuerat, Francisc. Philelphum, qui eius amicum Nicolaum Niccoli, binis *satyris* lacessiuerat, & Laurentium Vallam, tanta mordacitate, totque petiit conuiciis, vt nihil rabiem eius, in hoc genere superare videatur. *Quintam inuectiuam* in Vallam, quae hic desideratur, teste Recanato l. cit. pag. XXII. MStam habuit Justus Fontaninus.

Oratio funebris I. recitata fuit in funere Francisci Zabarellae, Cardinalis florentini, II. in funere Albergati Nicolai Cardinalis titulo S. crucis, III. in funere Nicolai Niccoli, ciuis florentini, IIII. in funere Laurentii de Medicis, V. denique *oratio* ad Nicolaum V. Pontificem scripta est. Et hisce *orationibus* Parti I. collectionis imponitur finis. Dixit etiam in funere Leonardi Bruni, arretini, POGGIVS *orationem*, quam ex veteri codice manuscripto, bibliothecae colbertinae, primus, cum orbe litterario, communicauit Stephanus Baluzius Tom. III. *Miscellan. Paris.* 1680. in 8. p. 248 sqq. & post Baluzium recudendam curauit Petr. Burmannus Tom. IIX. *Thesauri Scriptor.* Italiae. Inuenitur etiam in fronte *epistolarum* Leonardi Bruni, quas Jo. Alb. Fabricius euulgauit *Hamburg.* 1724. in 8. & in recentissima *epistolarum* Leon. Bruni collectione, quam vir clariss. Laurentius Mehus, etruscae Academiae cortonensis Socius, *Florent.* 1741. II. Tom. in 8. form. maior. in lucem edidit, & quidem in praemiss. pag. CXV. seqq.

Parti

Parti collectionis operum POGGII BRACCIOLINI secundae nouus praemittitur titulus. Initium faciunt *epistolae, ad varios*, quorum nomina reperiuntur in Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. XV. p. 899. Inter *epistolas* eminent, 1) ad Cosmum de Medicis *epistola, de laudibus ruris siue rei rusticae*, cuius in initio conspicitur Henric. Bebelii *epistola extemporalis*, ad Joannem Streler, vlmensem, Juris Doctorem, *de laudibus & felicitate pagorum, ruris, & siluarum.* 2) *de Balneis prope* Thuregum *sitis descriptio* ad Nicolaum Nicoli. 3) *de* Hieronymi pragensis, *haeretici obitu, & supplicio descriptio*, ad Leonardum Brunum, arretinum. Variis in collectionibus haec *epistola* postea locum inuenit. Reperitur in collectione, quae sine loci & anni indicio, in fol. pp. 349. prodiit, & hunc prae se fert titulum: *Commentariorum* Aeneae Sylùii Piccolominei Senensis, *de concilio* Basileae *celebrato, Libri II. olim quidem scripti, nunc vero primum impressi. In quibus sic illam synodum depingit, sic quicquid illic actum est, bona fide refert, vt qui legerit, interesse, & infulatos illos heroas disputantes, colloquentes, concionantesque coram videre se putet. Nec solum iucunda est historia, verum etiam vtilis. Vixque aliud Concilium extat pari fide & diligentia descriptum. Lege felix. Cum multis aliis nunquam antehac impressis: quorum cognoscendorum gratia ne te pigeat sequentem indicem aut epistolam percurrere.* p. 302 seqq. Rarissima postea collectio titulo *Fasciculi rerum expetendarum & fugiendarum, Coloniae* 1535. in fol. edita fuit. In hac posteriore editione POGGII *narratio de* Hieronymo pragensi legitur fol. 152 seqq. Exstat etiam in *Historia & monumentis* Joannis Huss *atque* Hieronymi pragensis *Confessorum* Christi 1715. in fol. Tom. II. pag. 532 seqq. in Joachim. Camerarii *Narratione historica de fratrum orthodoxorum ecclesiis, in* Bohemia, Morauia & Polonia. *Heidelbergae typis voegelinianis* 1605. in 8. p. 241 seqq. in Theodori Bezae *Iconibus*

nibus, id est veris imaginibus virorum doctrina simul & pietate illustrium, Geneu. 1580. in 4. & quidem inter *Antesignanos patrum memoria instaurandi christianismi martyres, ex diuersissimis orbis terrarum regionibus*, Anglia, Bohemia, Italia, *diuinitus selectos*, vbi etiam in Simonis Goulartii versione gallica, *Geneu.* 1581. in 4. locum inuenit. Gallice etiam legitur in Jaques Lenfant *Poggianis*, de quibus mox plura nobis erunt dicenda. In linguam conuersa germanicam hoc prodiit titulo: *Wie* Hieronymus *von* Prag *ein Anhänger* Johannis Huss *durch das Concilium zu* Costanz *für ein Ketzer verurteilt vnd verprent worden ist, vnd wie er sich zu sterben berait hat* in 4. sine loci, anni, & typographi facto indicio, pp. 11. Leonardi Bruni *epistola responsoria*, ad POGGII *epistolam* legitur in Joachimi Camerarii libr. cit. p. 249. & in *Epistolis* Leonard. Bruni L. IIII. Ep. VIIII. Tom. I, edit. Laurent. Mehus p. 119 seqq. 4) *Epistola Ducis* Mediolanensis, ad POGGIVM, *cum eius responsione de laudibus* Florentinorum. 5) *de laudibus* Traiani ad Borinium bononiensem. 6) *Epistola* Antonii Panormitae, ad POGGIVM, in qua se exemplo veterum auctorum tuetur, quod paullo lasciuiora carmina scripserit, & POGGII ad eamdem *responsio*. 7) *Vter praestantior fuerit Imperator* Julius Caesar *an* Scipio africanus, *aduersus* Guarinum veronensem, qui priorem posteriori praetulerat. *Epistolas* sequitur

Dialogus de infelicitate Principum, ad clarissimum virum Thomam, quem seorsum ex bibliotheca augustana, *cum notis* edidit Elias Ehingerus, *Francof.* 1629. in 8. vid. Jacobi Bruckeri *Commentatio de vita & scriptis* Eliae Ehingeri, *August. Vindelic.* 1724. in 8. pag. 116.

De *Facetiis* mox plura dicemus. Repetita fuit omnium *operum* POGGII collectio, *Basil.* 1538. *in officina Henricpetrina* in fol. *Toutes ces éditions*, ait Nice-

Niceron l. cit. p. 146. *sont fort peu exactes, les fautes y sont sans nombre, & il n'est gueres possible de décider laquelle est la moins fautive.*

POGGII BRACCIOLINI, octo Pontificum roman. Secretarii, qui e Terra noua florentinae ditionis oppido, prope Aretium originem duxit & anno 1459. aetatis anno LXXX. diem obiit supremum Florentiae, vitam data, quod aiunt, opera descripserunt Iust. Chr. Thorschmidius in *dissert. de* FRANCISCI POGGII florentini *vita, & meritis in rem litterariam, Vitemb.* 1713. in 4. Jo. Baptist. Recanati in POGGII *vita,* quam praemisit POGGII *Historiae* florentinae *nunc primum in lucem editae, notisque & auctoris vita illustratae, Venet.* 1715. in 4. form. maior. pag. I-XLVI. inserta postea POGGII *Historia* florentina, cum Recanati *vita* fuit *Thesauro antiquitat. & Histor.* Ital. Tom. IIX. P. I. Exstat etiam vtraque in Ludou. Anton. Muratorii *Scriptoribus rerum* italic. Tom. XX. *Mediolani* 1731. col. 155 sqq. Henr. Albert. de Sallengre in *vie du* POGGE florentin, *avec des memoires sur les Ouvrages du* POGGE *& des corrections des fautes commises par divers auteurs sur le Chapitre du* POGGE, in *Memoires de litterature* Tom. I. P. I. pag. 1 sqq. Mr. Jaques Lenfant in libello cui titulus Poggiana *ou la vie & le caractére du* POGGE florentin, *Amsterd.* 1720. II. Tom. in 12. Niceron in *Memoires* Tom. VIIII. pag. 128 seqq. Inuenitur etiam in *de Levensbeschryving van beroemde en geleerde Mannen* P. II. Num. VIIII. pag. 437 seqq. *Leven van* POGGIVS BRACCIOLINI. Conf Jos. Simleri *Bibliotheca* pag. 582. Gerard. Jo. Vossii *de Historic. latin.* L. III. Cap. V. p. 502 seqq. Anton. Posseuini *Apparat. sac.* Tom. III. p. 95 sqq. vbi lectores praeter alia monet, vt meminerint, prohibitas esse in *indice* romano POGGII *facetias,* cum tamen reliqua eius scripta non prohibeantur. Casimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & scriptis eccles.* Tom. III. col. 2381 seqq. Henr. Wharton *Ad-*

pendix

pendix ad Guil. Caue *Histor. litter. Scriptor. eccles.* pag. 98 sqq. Giulio Negri *Storia degli Scrittori* fiorentini pag. 473 seqq. *Giornale de' letterati d'* Italia Tom. VIIII. pag. 167 seqq. Barthol. Facii *de viris illustribus liber* pag. 17. Paull. Freheri *Theatr. viror. eruditione claror.* pag. 1424. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. pag. 342 seqq. Gilles Menage *Antibaillet* P. I. XII. pag. 43 seqq. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* Lib. XV. p. 894 seqq.

CCLIIII.

POGGII BRACCIOLINI, *florentini*, Facetiae, *editio perantiqua sine loci, typographi & anni editio* in 4. formae minor. folior. 71.

Incredibile est, quanto adplausu hoc *facetiarum* opus, multis obscaenitatibus licet putidis & inconditis narrationibus, stiuam & rus redolentibus, refertum sit, per vniuersam Italiam, Galliam, Hispaniam, Britanniam, aliasque regiones exceptum fuerit. Testantur id praeter innumerabiles editiones, & versiones, verba POGGII ipsa, quae leguntur in *inuectiua* in Laurentium Vallam *secunda, Operum* fol. 82. edit. *argentinens.* 1513. vbi ait: *Sed quid mirum* facetias *meas, ex quibus liber constat, non placere homini inhumano, vasto, stupido, agresti, dementi, barbaro, rusticano? At ab reliquis aliquanto quam tu doctioribus probantur, leguntur, & in ore & in manibus habentur, vt velis nolis, rumpantur licet tibi* Codro *ilia, diffusae sint per vniuersam* Italiam, *& ad* Gallos *vsque* Hispanos, Germanos, Britannos, *caeterasque nationes transmigrarint, quae sciant loqui latine.* Editio, quam manibus tractamus, sine dubio, e primis est, & omnes vetustatis characteristicas notas prae se fert. Litteris expressa est gothicis, &

omni

omni destituitur titulo. In secunda primi folii pagina, *incipit tabula super facias* (facetias) POGII quae *tabula* quinque & dimid. foliis absoluitur. Liber ipse his inchoatur verbis: POGII florentini, *oratoris clarissimi, facetiarum incipit feliciter Prologus.* In fine libri haec leguntur verba: POGII florentini *secretarii apostolici facetiarum liber finit feliciter.* Per omnem librum nulla littera est initialis, nec foliorum numerus. Scribendi autem compendia, quae abbreuiaturae vocantur, parca, quod miramur, adlata sunt manu. Alias *facetiarum* editiones, heic silentio praeterimus, cum omnes eruere, nemini facile licuerit, Gallicae tantum versionis recentioris mentionem facere licebit, cum controuersiae, quae inter duos viros doctos intercessit, illa occasionem dedit. Versionis auctor est Jacobus Lenfant, qui *facetias* gallica ciuitate donatas, hoc in lucem emisit titulo: Poggiana *ou la vie, le Caractére, les sentences & les bons mots de* POGGE florentin, *avec son histoire de la republique de* Florence, *& un supplement de diverses pieces importantes. A Amsterd. chez P. Humbert* 1720. II. Tom. in 12. Strinxit contra hunc librum, calamum Giovambatista Recanati, *Patrizio* Veneto *è della società reale di* Londra, & edidit *Osservazioni critiche, ed apologetiche sopra il libro del Sigr.* Jacopo Lenfant *intitolato* Poggiana. *In Venezia* 1721. *per Giovambat. Albrizzi* in 8. pp. 248. except. dedicat. & indice. Edidit etiam in Jacobi Lenfant librum, Mr. de la Monnoye, *Remarques sur les* Poggiana *à Paris* 1722. in 12. Conf. de POGGII *facetiis* Niceron *Memoires* Tom. VIIII. p 153 sqq. Mr. Sallengre *Memoires sur less Ouvrages du* POGGE in *Memoires de litterature* Tom. II. p. 44 seqq. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. p. 345. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* L. XV. p. 901. Theophili Sinceri *Nachrichten von lauter alten und raren Büchern* p. 148 sqq. die *Merkwürdigkeiten der koenigl. Biblioth.*

zu Dresden Tom. III. p. 570 sqq. & auctores ibidem citati.

CCLV.

Opera ANTONII MANCINELLI, *veliterni*, in 4. folior. 249.

In fine voluminis litteris gothicis exscripti, haec leguntur verba: *Opera* ANTONII MANCINELLI veliterni *in Grammaticam: quorum tituli in frontispicio huius libri, continentur finiunt feliciter. per* Nicolaum Kesler *caractere nitido & correctura exactissima* Basilee *elaborata Anno a partu virginis Millesimo quingentesimo primo* (1501). Hisce verbis typographus scuta sua adposuit. Inueniuntur in hac collectione

1) *Donatus melior*, ad Quintum & Festum *filiolos* compositus 1487. quem librum saepius editum, Niceron in *Memoires* Tom. XLIIX. in catalago operum ANTONII MANCINELLI omisit.

2) Marci Catonis *Carmen*, *de moribus per* ANT. MANCINELLVM *ex deprauato correctum*. Id etiam a Nicerono non memoratum fuit.

3) *de arte grammatica introductorius libellus.*

4) *Epitomata seu regulae constructionis* ad Nicolaum Rubeum Patricium venetum 1492. Adiecit epistolae dedicatoriae laborum suorum catalogum, vt Rubeus noscat, quid ad annum vsque 1492. ad puerorum eruditionem elaborauerit.

5) *Summa declinationis*, *nominis variationem docens.*

6) *Thesaurus variae constructionis*, Dominico de Bonis auguriis, iuris vtriusque doctori in gymnasio romano, ideo dicatus an. 1499. quod illo duce, auctore, & auspice ANTON. MANCINELLO tunc

tempo-

temporis, iam per quatuor annos, in gymnasio romano profiteri licuerat.

7) *Spica siue arista in grammaticam, siue libellus voluminum quatuor de declinatione, de generibus, de praeteritis, de supinis*, carmine conscriptus, ad Jacobum Sutrinum *iuris vtriusque doctorem eximium, Episcopumque* calacensem *liberalissimum* 1491. Initium facit Antonii illuminati de monte nouo, ad ANTON. MANCINELLVM *epistola*, scripta eodem anno *kalend. sextilibus*. vbi inter alia de *Spica* haec leguntur: *Spicam percurri quae mihi frugifera visa est, vt nihil hactenus ad puerorum eruditionem (absit omnis liuor) compendiosius ac vtilius editum intuear. Nihil namque mancum aut prauum: sed omnia dextima & rectissima sapit. Abeat iam barbarus* Alexander (Alexander de villa dei Aremoricus dolensis ex ordine Minorum) *& barbaram cum sua barbarie repetat patriam. Et vere* romanus *ac elegans* MANCINELLVS *vbique vigeat & decantetur. Gratulor ingenio tuo perspicacissimo: quo latinus sermo illustratur. Gaudeo mihi & ceteris grammatices professoribus qui sine labore & fastidio, tua industria in tradendis artis grammaticae erudimentis proficere poterimus* &c.

8) *Versilogus de syllabarum quantitate ad inclytum adolescentem* Joannem Michaelem de Bonis auguriis, *clarissimi viri* Dominici *filium Vrbani quidem gymnasii doctoris summi*.

9) *Carmen de floribus nominum & verborum*, Vrso, vrsinae *domus heroi clarissimo Episcopoque* theanensi, *ac gymnasii almae vrbis rectori quam optimo* dicatum 1489. Romae *kalendis sextilibus*.

10) *Carmen de figuris & earum originatione ad* J. V. *regis* Hungariae Bohemiae*que Oratorem*. Caussam, qua impulsus fuit, vt eius nomine libellum inscriberet, hisce versibus exposuit:

Pannonios inter fama celeberrime Praesul
Romano eloquio vel Cicerone prior
Cum tibi sint dociles pueri clarique nepotes
Pars quorum studiis erudienda meis
Scripsimus haec valeant cultum quis nosse poema
Quis veterum passim scripta referta notent
Cultior his etenim quecunque oratio fiet
Siue soluta meet siue notata modis
Vtque per ora virum possint audentius ire
Nec sannas metuant auriculasue sibi
Eligo tutorem summa grauitate verendum
Eligo quem procerum pectora seua tremunt
Qui nulli ingenio, nulli virtute secundus
Quo nullus toto gratior orbe manet.
Hinc ad te properant nostri monumenta laboris
Hinc velut ad numen missa libenter eunt
Sumito parua licet minimo quoque minima gaudent
Sumito: sic voti spes tua compos eat.

Epigrammati subiicitur MANCINELLI *epistola ad generosissimum adolescentem* Michaelem Pannonium, qui sine dubio J. V. Oratoris filius fuit. Scripta est Romae *Nonis sextil.* 1489.

11) *de virtute poetica ad bonum impellente libellus*, qui *titulis* quinquaginta absoluitur, & excerpta tantummodo e veterum auctorum monumentis, in primis poeticis ob oculos ponit. Epistola praefixa est ANTON. MANCINELLI *ad artium & medicinae doctorem eximium, philosophum item amplissimum* Antonium Petricam *Kalend. Aug.* 1486.

12) *Vitae* ANTONII MANCINELLI *sylua.* Initium statim, carminis argumentum ob oculos ponit:

Quae mihi terra parens, qui me genuere parentes
Cognomen fuerit qua ratione datum.

Quae mihi iuncta thoro, quibus & comitatus alumnis,
Hinc studia, hinc mores Calliopea *refer.*

Vnius distichi epigrammate quod initio repositum fuit, hoc carmen ornauit Ascanius Quatrassus Sermonetanus. Recudendum carmen elegiacum ex editione *romana* 1502. in 4. haud ita pridem curauit Jo. Gerard. Meuschenius in *vitis summorum dignitate & eruditione virorum Coburg.* 1735. in 4. Tom. I. p. 40 sqq. De antiquioribus *Syluae* editionibus; & de gallica versione, quae *à Lyon chez Louis Lanchart* in 8. euulgata dicitur, vid. Niceron l.cit. p. 327.

13) Laurentii Vallensis *Epitome portusque elegantiae per* ANTONIVM MANCINELLVM *ad amicorum filios*, Venetiis *idib. Martiis* 1492. Quatuor mensium laborem continuum, *libro* Laur. Vallae, *elegantiarum*, in epitomen redigendo se impendisse scribit.

14) *Lima decorationis in* Vallam *reuerendo aedis* geminianae *antistiti*, *diuique* Marci *canonico* Nicolao Rubeo, Veneto, consecrata Venet. XIIX. *Kal. Jul.* 1497.

15) *In rhetoricam* Ciceronis *nouam*, *commentum, ad generosissimum adolescentem* Hieronymum Omphredi Justinianum, *Patritium* venetum, *Prothonotarium apostolicum, Archidiaconum* concordiensem. Venetiis, IIX. *idus Nouembr.* 1493.

16) *Scribendi orandique modus, ad* Valerium Crispinum, *iureconsultum eximium ciuemque* veliternum *quam optimum & generosum* Venet. XVIIII. *Kal. Jun.* 1493.

17) *Vocum proprietates ex* Donato, Aulo Gellio, Asconio Pediano, Macrobio, *rhetoricis* Ciceronis, tusculanis *quaestionibus*, Vegetio *de re militari*, Capro, Pompeio Festo, Nonio Marcello, Tullio *de natu-*

natura deorum, de diuinatione, & Lactantio Firmiano. Et haec sunt omnia, quae in collectione satis rara reperiuntur. Habemus aliam editionem, in cuius fine haec leguntur verba: *Opera* ANTONII MANCINELLI Veliterni *in Grammaticam quorum tituli in frontispicio huius libri continentur finiunt feliciter per* Nicolaum Kesler *caractere nitido, & correctura exactissima* Basilee *elaborata Anno a partu virginis Millesimo quingentesimo tertio* (1503). Posterior editio priori in omnibus admodum similis est, & pari foliorum numero absoluitur, quare vnam eamdemque editionem, & in posteriore vltimum tantummodo folium recusum esse censemus.

ANTONIVS MANCINELLVS, veliternus, natus fuit anno 1552. Originem duxit e familia di Palombo, MANCINELLI autem cognomen, ab auo, qui e leuinis erat, in posteros propagatum fuit. Ipse hanc caussam retulit, in *sylua de vita sua* his verbis:

Jam tibi cognomen dederit quae caussa, docebo
Cum dederit primis ante Palumbus *auis*
Dum Stephanus *puer esset auus; laeuoque lacerto*
Fortior, accepit quod tibi nomen inest.
Tu dexter: natique tui; fraterque, paterque
Sed MANCINELLVS *dicere sicut auus*

In patria, Sermoneti, Romae, Fani, Venetiis, aliisque Italiae locis, grammaticam in scholis professus est, multaque scripsit, quae ad grammaticam, veteresque auctores enucleandos spectant. In *sylua de vita sua*, operum quae ad annum vsque 1492. in lucem emisit, hanc dedit notitiam.

Ordine cuncta modo referam quaecunque supersunt
Vt studia, vt mores, quae tibi Parca *dedit.*
Grammaticae in puerum docti docuere latini
Cura tui fuerat maxima namque patri.

Qui

Qui rector custosque pius, venusinus *vt olim*
Expulit omne nefas, contulit omne decus.
Consilio cuius ciuilia iura petisti
Ad logicam vertit, post medicina virum
At quoniam data sunt mortalibus omnia caelo
Pierides *noluit reddere virgo tibi*
Praeteritis igitur septem ter messibus aeui,
In patria doctor publicus eligeris.
Verborum regimen, variatio, schema, figurae
Thesaurus flores hic vigilata prius.
Gymnasium post Roma *dedit*, *commenta* Maronis,
Tum Satyri, hinc Flacci, *versiloguumque paris*
Pomponi *hortatu* venetas *deductus ad oras*
Laurenti *limam scribis, & inde modum.*
Somnia quis maior declaras Scipio *visus,*
Rhetoricenque simul vel Ciceronis *opus.*
In patria speculum de moribus officiisque
Sermonumque decus scribitur, hortus item.
Lexicon, Emporium, diuersa epigrammata Persi
Solini, Aeneidos, *glossaque fit* Valeri.

Duo disticha posteriora in editione anni 1501. omissa sunt, cum octo totius carminis posterioribus, quibus munia, quae gessit publica descripsit, & narrationem vitae suae ad annum 1502. perduxit. Leguntur in Jo. Gerard. Meuschenii libro cit. p. 45. Quo tempore, quoue mortis genere diem obierit supremum, non constat. Legimus quidem in Flacii illyrici *Catalogo testium veritatis* Tom. II. L. XVIIII. p. 903. edit. Simon. Goulartii, *Lugdun.* 1597. in 4. haec talia: *De* ANTONIO MANCINELLO, *quidam celebris vir hanc narrauit, historiam:* MANCINELLVS *in solemni quodam festo* Romae *sub processione, more solito, albo insidens equo, publice coram omni populo elegantem habuit orationem, contra* Alexandrum sextum *Pontificem: vbi omnes Papistarum & Antichristi regni abusus, impios mores, spurcissimam vitam, inaudita scelera & scandala reprehendit ac*

 valde

valde acriter in easdem abominationes est inuectus: & in fine postquam perorauerat, orationem scriptam inter populum astantem sparsit. Commotus hac oratione Pontifex, illum comprehendi, & vtramque ei manum abscindi iussit. Sed conualescens ANTONIVS, *paulo post iterum in alio quodam festo, simili modo multo grauiorem & vehementiorem habuit contra Pontificem orationem, qua ira accensus* Alexander *linguam* ANTONIO *exscindi curauit: quo dolore aggrauato, pius hic vir interiit. Huius rei fides penes autorem sit.* Conf. P. Baile *Dictionaire*, Tom. III. pag. 1895 sqq. vbi plures nominantur auctores, qui hoc commentum prodiderunt, quod Niceron l. cit. pag. 318 seqq. confutauit, qui, cum P. Baile, errorem forte ex nominis similitudine enatum esse existimat, cum nonnulli Italorum scriptores Hieronymo cuidam Mancioni, neapolitano, Caesaris Borgiae, Alexandri VI. filii iussu, linguam esse praescisam referant, propterea quod ille aduersus Borgiam aculeatis sermonibus vsus fuerit. Conf. Jo. Gerh. Meuschenii praefatio Tom. I. *vitar. Summor. dignitate & eruditione virorum.* De ANTONIO MANCINELLO conf. Jos. Simleri *Bibliotheca* p. 52. Jo. Alberti Fabricii *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. I. p. 333 seqq. qui cum Nicerono l. cit. pag. 323. varias *opusculorum* MANCINELLI editiones, & eorum collectiones, quae nostra aetate obliuione sepultae iacent, enumerat. De *commentario* in Horatium alio tempore dicemus. Nonnulla eius *epigrammata* inseruit Janus Gruterus *Delitiis* italorum *poetarum* Tom. II. p. 6 seqq. Quae Francisci Floridi Sabini de illo fuerit sententia, e loco, supra p. 482. ex eius *lection. subcisiu.* Lib. II. Cap. XXII. a nobis producto, colligi poterit.

CCLVI.

CCLVI.

Vocabularium PYLADE in 4. folior. 43.

Tituli verbis ſuperimpoſitum eſt, inſigne typographicum cum hiſce verbis: *Jo. Jacomo. e fratelli de Legnano.* Verſibus conſcripſit PYLADES *vocabularium*, & praemiſſo carmine octo diſtichorum, nuncupauit Scipioni Tertio, *Patricio* brixiano, *mercatorum conſuli aequiſſimo.* Inſertum fuit carmen ab eminentiſſimo Principe ANGELO MARIA Cardinale Bibliothecario QVIRINO *Specimin. var. litteratur.* brixienſ. P. II. pag. 10. Verſibus PYLADIS, ſubiicitur *commentarius* proſaicus, qui eumdem habet auctorem. Vtriusque heic adiicimus ſpecimen:

Abigo, Abactor, abactus

Expellens abigit: *pecus & furatus* abegit
Hinc furto pecus abripiens dicetur abactor
Inde magiſtratu pulſusque vocatur abactus.

Abigere *eſt expellere, quaſi extra agere vt* abige *muſcas a facie:* abige *capras a vitibus. Inde* abacti *dicuntur, qui coacti depoſuerunt magiſtratum, & ab eo expulſi ſunt: vt inquit* Feſtus. Abigere *etiam eſt furto tollere, vt latrocinari: ſed de pecuariis tantum animalibus, vnde* abactores *dicuntur pecuariorum animalium fures, quos* Vlpianus *& alii* abigeos *vocant.* Et hac ratione omne opuſculum compoſitum eſt. Sine dubio prima eſt editio, quam eminentiſſ. QVIRINVS l. cit. *Brixiae per Jacobum Britannicum*, anno 1498. impreſſam eſſe ſcribit. Noſtrae, quam ad manus habemus, editioni adiicitur Georgii Vallae *de orthographia* opuſculum. In fine illius haec oculis obiiciuntur verba: PYLADAE *vocabularium cum eiusdem interpretamento, &* Georgii Vallae *de orthographia opuſculum, quam accuratiſſime compilatum.*

Impressum Mediolani *per* Petrum Martirem de Mantegatiis. *Ad impensam* Johannis Jacobi *&* *Fratrum* de Legnano *Anno Domini M. CCCCCV.* (1505) *Die X. Mai.* Michaeli Maittaire, vtraque editio incognita fuit. Num plures exstent editiones, pro certo adfirmare non sustinemus: quodsi vero exstant, illas, vt PYLADAE scripta omnia, oppido raras esse, e scriptorum silentio coniicimus. Neque enim huius *vocabularii* a Josia Simlero, neque a Christiano Schoettgenio, nec in recentissima *lexici eruditorum* editione, mentio vlla facta fuit.

CCLVII.

PYLADE in Alexandrum de Villa Dei Annotationes.

Alexandri de Villa Dei, aremorici, dolensis, ex ordine Minorum, qui initio Seculi XIII. inclaruit, *doctrinale puerorum*, siue grammatica latina, e Prisciano excerpta, & versibus leoninis composita, per ccc. & amplius annos, in scholis pertractata, & semel, iterum, saepiusque typis exscripta fuerat, cum PYLADES BVCCARDVS inepti hominis nugis permotus, illas confutare adgrederetur, & *adnotationum* libellum, in eius *Doctrinale Brixiae ex officina Jacobi Britannici* anno 1500. in lucem prodire iuberet. Vid. eminentissimi QVIRINI *Specim. variae litteraturae* brixiens. P. II. p. 1 sqq. vbi etiam epistola PYLADAE dedicatoria, ad Heliam Capreolum, *Oratorem excellentem*, *&* lunatensem *Praetorem* inserta fuit. Editioni quae nobis est, haecce verba in fine adposita sunt: *Impressum* Mediolani *per* Joannem Angelum Scinzenzeler, *Anno dni. M. CCCCC. II.* (1502.) *die II. mensis Decembris.* Michaeli Maittaire editio non innotuisse videtur. De Alexandro de Villa Dei vid.

vid. Jof. Simleri *Bibliotheca* p. 25. Anton. Poffeuini *Apparat. fac.* Tom. I. p. 45. Cafimir. Oudini *Commentar. de Scriptor. & fcriptis ecclef.* Tom. III. col. 154 fqq. Chriftophor. Hendreich *Pandectae* brandeb. p. 108. Polycarp. Leyferi *Hiftoria poetarum medii aeui* p. 767 fqq. *Giornale de' letterati d'*Italia Tom. XXIIII. p. 270 fqq. vbi memorantur Alexandri *vita*, & *emendatio*, ac *fupplementum doctrinalis*, a Pontico Virunio, confcriptum. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotb. med. & infim. Latinit.* L. I. p. 177 fqq. Eminentiff. Principis QVIRINI l. cit. vbi etiam aliorum virorum doctorum, Gregor. Lil. Gyraldi, & Joan. Defpauterii, qui edita *grammatica* meliore, *doctrinale* e fcholis expulit, de Alexandri ineptiis, exponuntur fententiae.

CCLIIX.

PYLADAE *Brixiani* Carmen fcolafticum. in 4. folior. 38.

Opus, quod omnem grammaticam, metro adftrictam exhibet, ideo PYLADES, in praefatione ad lectorem, *carmen fcholafticum* adpellari ait, quod in fcholis doceri legique debeat. Editio, qua vtimur, talia, coronidis loco, adpofita habet: *Impreffum* Mediolani *per Magiftrum* Petrum Martirem de Mantagatiis *Ad Impenfas : Filiorum Quondam Domini* Joannis de Legnano. *Anno. Domini. M. CCCCC II.* (1502) *Die XXIIX. Menfis Octobris.* In titulo Filiorum Joannis de Legnano infignia, confpiciuntur. Illam ad editionem tertiam *brixienfem*, *XV. Kal. Sept.* 1498. *per Jacobum Britannicum*, impreffam, effe exfcriptam, non folum epigramma docet, quod in fronte confpicitur, *ad generofum magnificumque* veneti *nominis*

nis Patritium Lodouicum Martigenam, quod ex editione *tertia brixiensi*, inseruit eminentiss. QVIRINVS P. II. *Specimin. litterat* brixiens. p. 9. sed, haec etiam *praefationis ad Lectores* verba, istius rei, testes esse videntur: *qui* tertiam *hanc huius opusculi impressionem viderit, a duabus prioribus differentem: tum ob pauca quaedam immutata: tum ob addita complusscula: ne miranturs. Ita nam accidere solet: vt festinata nimium celeritas deficiat.* Brixianus *Impressor vix dum in vtero concaeptum foetum: atque immaturum educens: quid nisi abortiuum potuit efficere. At* Venetus *in ortu ipso: neque lotum neque initiatum adhuc: primos vagitus edere incipientem; atque anonymum: ad immaturam virilitatem tollere festinauit. Nunc autem & prouectior: & suo cum nomine cultior exit.* &c. Epigramma ad Joannem Britannicum, quod eminentiss. QVIRINVS l. cit. adtulit, in nostra editione non adparet. Tale autem carmen praefationem ad lectores sequitur:

Ad Lectores PYLADES

Nomen in hoc casum: genus: atque heteroclisin albo
Et cum praeteritis verba supina tenent
Cernitur hoc residens epopoeia culta libello
Plura quid exoptas Pallada *nosse volens.*
Non hic teutonico *prolatum gutture carmen*
Barbara nec latiis *verba coacta leges*
Non vana inspicies; & non discenda puellis
Queque virum induti dedidicisse velint
Quanta sit & cernes non syllaba quaeque docentem
Vix paucos recte condere lege pedes.
Sit duo verba satis versu non apta locari:
Codice sub toto digna fuisse nota:
Hunc eme quicunque es pater. hunc tua cara doceri
Pignora: dum PHOEBI *sit tibi cura: iube*

Hunc

Hunc iuuenes : puerique parent : qui discere vera
Grammata Rhomulidum Ceropidum*que* (Cecropidum) *petunt.*

Hoc quoque discipulos ludi exercere magistri
Pertesi longo tempore barbariem :
Non grauis impensa est, argenti proferet illum
Nun cupidus nummis bibliopoladecem.

In calce operis hi leguntur versiculi :

Ad Lectorem PYLADES

Lector candide ne meum libellum
Hunc spernas rogo dum scholasticorum
Non sit pessimus hic tibi librorum
Verum si magis vtilis videtur
Prisca barbarie. politiorque
Id quod iudicio tuo relictum est :
Hoc pacto tamen : vt soluta noscas
Omni lege elementa : syllabasque
Solas carminis exuisse normam ;
Dum mens altius explicat volatus :
Hunc amplectitor : & meos labores
Toto pectore : si libet : faueto.

Ex vltima recognitione auctoris, opusculum *Mediolani* 1539. in 4. prodiisse, testatur Josias Simlerus in *Biblioth.* p. 592.

CCLVIIII.

CCLVIIII.

PYLADAE Genealogia, in 4. fol. 30.

Antiquiores operis editiones, in ipsa Italia, in qua prodierunt, rarissimas esse, ex eo coniicimus, quod eminentissimus QVIRINVS non aliam habuerit, quam quae duabus Hesiodi editionibus, in Germania typis exscriptis, nimirum *basileensibus oporinianae* & *birckmannianae* adiectae fuerant. Habemus Hesiodi editionem graecolatinam, *ex officina voegeliana*, sine loci & anni indicio, in 8. emissam, cui praeter Hesiodi *opera & dies* a Nicolao Valla, *Scutum* Herculis a Joanne Ramo de Goës, & *Theogoniam* a Bonino Mombritio, latino carmine redditam, PYLADAE etiam *Theogonia* accessit. Editioni in Italia euulgatae, quae iam ante oculos versatur, neque loci, neque typographi, nec temporis indicium adpositum est, illam autem *Mediolani sumtibus filiorum Joannis de Legnano* in lucem exiisse, initio Seculi XVI. istorum bibliopolarum docet insigne, tituli verbis adpositum. Haud vero satis adcurate mihi agere videntur, qui hoc PYLADAE opus, *Theogoniae*, quam Hesiodus conscripsit, versionem nominant. In quinque enim carmen libros diuisum, *Theogonia* Hesiodi nonsolum multo prolixius est, sed ipse PYLADES initio, Libri I. praeter alios auctores, qui historiam veterum mythicam, litteris consignarunt, Diodori Siculi, & Joannis Boccatii de Certaldo libris, se vsum fuisse adfirmat:

Carmine concipimus geneas cantare Deorum
Quos pia gentiles turba vocare solet.
Quonam quisque patre: & qua sit genitrice creatus
Forsitan & clarum siquid in orbe dedit.
In quibus Ascraei *pars est non vltima vatis:*
Multa etiam Siculus *quae* Diodorus *agit.*

Quid-

Quidquid & aggessit quondam Certaldus *in vnum*
Aut veteres scriptis, nos docuere suis.

Opus suum PYLADES nuncupauit Lucae Tertio *Patriciorum* Brixiae *splendori, & Maecenati* suo, hoc epigrammate:

Tertie *cura poli: Musarum gloria* Luca
Carmine diuorum suscipe quaeso genus
Quod PYLADES *nuper fictum tibi dedicat vni*
Dum sibi praesidii te satis esse putat.
Nil habuit maius, quo te lux maxima vatum
Munere deuotus posset adire cliens.
Quidquid nam inconstans homini fors addit: & aufert:
Argenti: & rerum: possidet ille nihil:
Contentus casule & modici possessor agelli:
Si modo vix tenuis suppetat ore cibus.
Hunc tu iudicio postquam grauiore libellum
Terseris: in populum. si volet: ire iube.

Conf. de hoc opere Jo. Alb. Fabricii *Bibliothec.* graec. L. II. Cap. IIX. p. 384. Christ. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XVI. p. 63. Jos. Simleri *Biblioth.* p. 105. Eminentiss. QVIRINI *Specimen Litteratur.* brixiens. P. II. p. 296 sqq.

PYLADES BVCCARDVS, qui a nonnullis minus adcurate Burchardus PYLADES adpellari solet, brixiensis, criticus, grammaticus, & poeta non incelebris, patriam suam, exeunte seculo XV. & initio seculi XVI. illustrauit. Inter eos viros obtinet locum, qui, si corporis formositatem, membrorumque concinnitatem spectaueris, naturam non satis fautricem experti fuerunt. De Plauti in primis *comoediis*, vt eminentiss. QVIRINVS P. I. *Specimin. variae litteratur.* brixiens. p. 1 sqq. testatur, praeclare meritus fuit, quarum

rum XIIX. correxit, quinque exposuit, & a ter mille & amplius erroribus liberauit, quibus illas Georgius Merula alexandrinus statielensis, Eusebius Scutarius vercellensis, Joannes Baptista bononiensis, & Bernardus Saracenus venetus, euulgatis Plauti editionibus, & scriptis in eum commentariis inquinauerant. Cum autem PYLADES nouam editionem meditaretur, mors illum a suscepto negotio, desistere coegit. Sed suscepit in se editionis curam, rogatu & amicitia PYLADIS, permotus Joannes Britannicus, illamque in lucem exire iussit, *Brixiae apud* typographum sibi cognominem *Jacobum Britannicum* 1506. in fol. Qua ratione postea PYLADES a Thadaeo Vgoleto, florentino, qui Georgium Merulam praeceptorem defenderat, impugnatus fuerit, in editione Plauti, quam curauit Lucas Panetius, olchinensis canonicus, *Parmae* 1510. & *Venetiis* 1518. in fol. pluribus verbis exposuit eminentissimus QVIRINVS libr. saepius laudato P. I. p. 29 sqq. Conf. die *Merkwürdigkeiten der königl. Biblioth. zu* Dresden Tom. I. p. 93 sqq. vbi Fridericus Taubmannus, vehementer adnotationibus manuscriptis, quae in Bibliotheca regia, Dresdae adseruantur, in PYLADEM inuectus memoratur. Opera PYLADAE, seu vt illum perperam vocat, Pylactis, *Mediolani, ex officina Joan. Mariae de Ferrariis* 1512. in 4. prodiisse, testatur Joan. Nicol. Weislinger in *Catalog. librorum impressorum, in bibliotheca* S. Joannis hierosolymitani, Argentorati *adseruatorum* p. 34.

CCLX

CCLX.

Hoc in Volumine hec continentur LAVRENTII VALLENSIS Elegantie de lingua latina. LAVRENTII VALLENSIS de Pronomine Sui ad Joannem Tortelium (Tortellium). LAVRENTII VALLENSIS Lima quedam per Antonium Mancinellum. in fol. folior. 85.

Hisce verbis in titulo adpositum est, scutum corona ornatum, in quo conspicitur felis, quae glirem deuorat, his adscriptis litteris J. B. S. quibus typographi Joannis Baptistae Sessae, sine dubio, indicatur nomen. Impressit ille librum, quod eius subscriptio docet, in fine libri conspicua: Venetiis *anno Domini M. CCCC. XCIX.* (1499) *Die IIX. Februarii.* Praeterea in fine libri, aliud insigne typographicum inuenitur, quod easdem litteras initiales refert. Saepissime quidem LAVRENTII VALLAE libri, qui in hoc volumine reperiuntur, in lucem editi fuerunt, quod insignem testatur adplausum, quo excepti fuerunt, editiones tamen seculo XV. exscriptae, sua in primis se commendant raritate, omnes.

Elegantiarum libros sex dicauit, Joanni Tortellio, arretino, *Cubiculario apostolico, theologo facundissimo.* Prima omnium editio prodierat *Romae* 1471. in fol. vid. Michael. Maittaire *Annal. typograph.* Tom.I. p. 308. qui editionem rarissimam, per Vdalricum Gallum, impressam esse existimat. Raritate illam aequat, editio *veneta* eiusdem anni *per Nicolaum Jenson* in fol. excusa. vid. Michael. Maittaire *Annal. typogr.* l. cit. p. 304. Reliquae editiones vid. in Christ. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XX. p. 787 sqq. In Collectione omnium *operum* LAVRENTII VALLAE *henricpetrina Basil.* 1540. quam alio tempore descri-

bemus, exstant *elegantiarum libri VI.* p. 1-235. Fuerunt inter LAVRENTII VALLAE aemulos, inter quos Bartholom. Facius, & Poggius Bracciolinus eminent. quibuscum inimicitias VALLA gessit, qui eius eruditioni inuidentes, merita eius in linguam latinam adlatrarunt, & verbis minuere aut plane tollere conati sunt. Alii plagiarium LAVRENTIVM VALLAM esse, & in vulgus spargere non dubitarunt, *Elegantiarum libros* illum auctorem non habere, sed *olim in* Germania *fuisse repertos; quodque scripti essent litteris fugientibus & fatiscentibus, vix certis cognitum indiciis tandem fuisse*, Asconii Pediani *opus esse.* Idem fere retulit Aldus Manucius, cum in *epistola ad* Marcum Musurum *de orthographia* statiana, quam Statio, a se edito subiunxit, scribit: *se puerum* Romae, *quum* Domitium (Domit. Calderinum) *audiret intellexisse*, LAVRENTIVM VALLAM, *bonam partem* elegantiarum *suarum accepisse ex* M. Fabii Quintiliani *libris XII. elegantiarum, quos,* verum sub nomine Asconii Pediani, *se eo tempore percupidum ex* Gallia *exspectare*, ibidem addidit. Conf. Gerard. Jo. Vossius *de Histor. latin.* L. I. Cap. XXVII. p 130 sqq. Bernard. de la Monnoye *Remarques sur les Jugemens des Savans* d'Adrien Baillet Tom. II. P. III. p. 70 sqq. P. Baile *Dictionaire* Tom. IIII. p. 2792. not. (L). Arnold. Drakenborch *praefat.* ad Tom. VII. Tit. Liuii, *Lugd. Batau. & Amstelaed.* 1746. 4. p. XI. De controuersia, inter Andream Alciatum, Franciscum Floridum Sabinum, & Jacobum Capellam, ob veterum Jureconsultorum latinitatem, quam Laurent. Valla in praefat. L. III. *Elegantiar.* summis laudibus extulerat, capitibus autem XXVIIII. vltimis L. VI. *Elegantiar.* aliqua ex parte vituperauerat, exorta, vid Caroli Andreae Dukeri praefatio, quam virorum, quos nominauimus, opuscula in vnum volumen collectis, & titulo: *Opuscula varia de Latinitate Jurisconsultorum Veterum iunctim animaduersionibus adiectis*, editis *Lugd. Bat.* 1711. in 8. pp. 490. praemisit.

Libel-

Libellus de reciprocatione sui & suus, a LAVRENTIO VALLA, eiusdem Joannis Tortellii, arretini, nomine inscriptus fuit. Reperitur iam *elegantiarum libris* adiectus in editione *veneta* 1471. & in collectione *operum* VALLAE, modo memorata p. 235-249. In nostra editione in libelli fine hoc legitur epigramma:

Calphurnius Antonio Pasqualino de Sancto Germano Campaniae S.

Restituit quondam patriae vexilla Camillus:
Et raptas Gallis *solus ademit opes.*
Rettulit eloquium nostro LAVRENTIVS *aeuo:*
Et capitolinae *contulit arcis opem.*
Barbara cuncta iacent: sunt hoc & vindice pulsi
Quicunque a gotthis *signa relicta colunt*
Quo tibi debebit semper studiosa iuuentus
Campani Antoni *gloria magna soli*
Nanque tua impensa totum vulgatur in orbem
VALLENSIS *notus qui fuit ante magis.*

Tertium in collectione occupat locum LAVRENTII VALLENSIS *lima quaedam*, *per* Antonium Mancinellum, veliternum, *ad reuerendum aedis* geminianae *Antistitem*, *diuique* Marci *Canonicum*, Nicolaum Rubeum, *Patricium* venetum, *omnium bonarum artium & virtutis cultorem.* Excipit Mancinelli *limam*

Tabula in VALLAE *libros elegantiarum* alphabeti ordine disposita.

Vid. de LAVRENTIO VALLA patricio Romano, & S. Joannis lateranensis Canonico, litterarum elegantiorum, in Italia, instauratore, Gerard. Joann. Vossius de *Histori*c. *latinis* Lib. III. Cap. VII. pag. 528. Barthol. Facius *de viris illustribus* pag. 23. Adr. Baillet in *Jugemens des Savans* loc. cit. & Tom. II. P. I. pag. 348 seqq. Tom. II. P. III. p. 293 seqq. Christ. Schoettgenius in *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.*

tinit. L. XX. p. 787 seqq. Reliquis autem in exponenda LAVR. VALLAE vita praeripuerunt palmam Joann. Antonius Vigerinus Abbas in *elogio* LAVRENT. VALLAE, quod e codice vaticano in lucem edidit Dominicus Georgius N. III. Adpendicis *Monumentorum*, quae *disquisitioni de* Nicolai V. *Pont. Max. erga litteras*, *&* *litteratos viros* pag. 204 seqq. adiecit. P. Baile in *Dictionaire* Tom. IIII. pag. 2790 seqq. Arnoldus Drackenborch in *vita* LAVRENTII VALLAE, quam praefationi ad Tom. VII. Liuii inseruit, & compilator anonymus *de Levensbeschryving van geleerde en beroemde Mannen*, qui P. II. pag. 577 seqq. exhibuit *Leven van* LAVRENS VALLA. Ob veritatem, cuius erat studiosissimus, iusto liberius prolatam, Pontificis, aliorumque virorum, in summa dignitate constitutorum, sibi contraxit odium, vid. P. Baile l. cit. not. (D). Inter viros doctos etiam inventi fuerunt, qui illum peterent inuectiuis, & occasione quauis oblata, perstringerent. Principem inter eiusmodi aemulos LAVR. VALLAE obtinent locum, Antonius Panormita, Benedictus Morandus, Antonius raudensis, & quos iam nominauimus Poggius Bracciolinus, & Bartholom. Facius. Poggius sane ob voces quasdam, quae LAVRENTIO VALLENSI, in eius *epistolis* displicuerant, *quinque orationes* conscripsit *inuectiuas*, iniuriis & conuiciis plenissimas. In omni fere pagina occurrit *bestia*, *latrator furibundus*, *insanus*, *conuiciator demens*, *haereticus*, *monstrum* &c. *Quatuor* tantummodo eiusmodi *orationes* impressae fuerunt, quae reperiuntur in Poggii *Operibus* fol. 71 b. seqq. edit. *argentinens.* 1513. in 4. & in editione *ex collatione emendatorum exemplarium recognita*, *per* Henric. Bebelium *Basil. ex officin. henricpetrina* 1538. in fol. p. 188 sqq. *Quinta* lucem nondum vidit, sed Msta tantum exstitit in Bibliotheca Justi Fontanini, vid. Niceron *Memoires* Tom. VIIII. p. 150 seqq. Conf.

Jaques

Jaques Lenfant Poggiana, *ou la vie de* Pogge Florentin pag. 212. & quae ad illum locum ſcripſit Giovambattiſta Recanati in *Oſſervazioni critiche ed apologetiche ſopra il libro del Sigr.* Jacopo Lenfant *intitolato* Poggiana p. 108 ſeqq. De controuerſia, leui ex cauſſa, cum Barthol. Facio exorta, inſig..que animorum contentione agitata, vid. V. Cl. Laurentius Mehus, in *vita* Barthol. Facii, quam praemiſit Facii *de viris illuſtribus libro*, p. XXV. ſeqq. Exſtant Facii *inuectiuae* in LAVRENT. VALLAM in *Miſcellaneo di varie operette* Tom. VII. *Venez.* 1743. in 12. pag. 331 ſeqq. Qua ratione vero LAVRENTIVS VALLA his, & aliis ſuis aduerſariis reſponderit, vid. in *Dictionaire de Mr.* Baile l. cit. p. 2790 ſeqq. not. (c) & in Arnold. Drackenborch *vita* LAVR. VALLAE l. cit. paſſim. Illum anno 1457. aetatis anno quinquageſimo, diem obiiſſe ſupremum praeter alios teſtantur Paull. Jouius in *Elogiis Doctor. viror.* p. 18. Arnold. Drakenborch l. cit. p. XXVIII. & Mr. de la Monnoye in *Remarques ſur les Jugemens des Savans d'*Adrien Baillet Tom. II. P. I. p. 349. quamuis alii, qui ſententiam ſuam tuentur, inſcriptione ſepulcrali, quae, in templo S. Joannis lateranenſis, romano, legitur, annum 1465. illi fuiſſe emortualem contendunt.

CCLXI.

In preſenti libro continentur Libri ſex Elegantiarum LAVRENTII VALLENSIS *Oratoris Clariſſimi.* Tractatus de reciprocatione Sui & Suus *eiusdem* ad Johannem Tortellium cubicularium apoſtolicum. Inuectiua in errores Antonii Raudenſis. LAVRENTII VALLENSIS

 de

de libero arbitrio dialogus ad Garsiam Illerdensem Episcopum.

P. Paulus Senilis cunctis bonarum litterarum cultoribus S. P. D.

Rhetora quisquis amas: vates linguamue latinam:
LAVRENTI hoc VALLE perlege semper opus,
Nanque docet verum: quo sunt sermone locuti
Tullius heroicum virgiliusque pater
Et docet: vt fuerint variis erroribus vsi
Multi: quos doctos inscia turba putat.
Hunc igitur legito iuuenis studiose: senexque:
Si recte queris verba latina loqui:

in fol. form. minor. folior. 124.

Et antiquitate & raritate hic codex superiorem superat. Vidimus illius exemplar, charactere litterarum gothico admodum inconcinno, exscriptum, in Bibliotheca scholae prouincialis portensis publica. Manu illi adscripta erant haec verba: *Liber sancte* Marie *virginis in* porta. *hunc frater* balthazar *suo prouisu anno domini 1485. comparauit.* Typographus autem talia in fine codicis subiecit: LAVRENTII VALLENSIS *oratoris disertissimi: ornatissimas de libero arbitrio dialogus Per me* Johannem Koelhoff de Lubeck *Ciuem* Colonie *accuratissime Impressus Anno gre. M. CCCC. LXXXII.* (1482) *die vero XIX. mensis Maii feliciter explicit.* Editionem, ad illam, quam curauit, qui in titulo nominatur, Paullus Senilis, *Paris.* 1476. exscriptam esse, ex eius epistola ad Joannem Heynlin de Lapide, & huius ad Paullum Senilem christianissimi

nissimi Francorum regis Secretarium responsoria colligimus. Vtraque initio statim voluminis reposita est. Paulli Senilis epistola talis est: *Cum his proximis diebus mecum ageres vir humanitate, litterisque excellens. vt clarissimi viri* LAVRENTII VALLE *quem merito latine lingue restauratorem dixerim: elegantias castigarem librariorum vitio corruptissimas: recepi tandem me id esse facturum. Non quod ego me tanto oneri parem esse crediderim (quippe quod vix doctissimi homines ferre queant) sed quod tantum tua apud me autoritas valet. vt fatear, nihil a me tibi posse sine maxima ingratitudine denegari. Est profecto res ista & digna, & pernecessaria: sed que doctum virum & ociosum postulat: Quorum mihi neutrum adesse tu optimus testis es. Nam & magnorum principum aule non ex imperitis litteratos, sed ex litteratis imperitos facere consueuerunt. Et hec procellosa tempora non chartam, aut calamum, sed equos sibi gladiumque deposcunt: Accedit etiam ad has difficultates: quod ego in hanc vrbem me furtim (vt ita dixerim) ob comparanda mihi quedam necessaria surripui, regem versus ilico rediturus. Inter has tamen tantas loci temporisque angustias gessi tibi morem: vt potui melius, &* LAVRENTIVM *nostrum non me ausim dicere emendasse: sed celerrime percurrisse & quidem stomachabundum: tum quia non latini viri: qualis ipse fuit, sed legere barbari hominis scripta videbar: tum quia molestissimum mihi erat: ad emendandos pro tenui ingeniolo meo tot librariorum errores omnino mihi otium denegari. Tuum igitur nunc officium est, vt posteaquam ego te iubente hoc negotium: quod supra meas vires esse intelligo: aggressus sum: tu optima lima tua: tuoque grauissimo iudicio persequaris plurima: que adhuc corrigenda supersunt: vt ego agellum hunc spinis lapidibus lolioque mundasse, ac sarculo coluisse: tu vero plantis & variorum florum genere exornasse iudiceris. Postulat hoc a te studiosorum iuuenum cetus: quibus hic liber*

maxi-

maxime vtilitati futurus est: postulat LAVRENTIVS *noster: qui cum ad extirpandam ab hominibus nostris hoc suo aureo libro barbariem incredibiles pene labores vigiliasque subierit: committendum non est: vt nostra culpa ipse fuisse barbarus videatur. Postulat denique* Senilis *tui honor: in quem multos impetum facturos esse non dubito: presertim in hac prestantissima vrbe* Lutetia *vbi nonnullos esse audio, qui* Ciceronis *latine lingue omnium iudicio parentis scripta castigent. Que res certe non mediocri mihi voluptati est. Nam si forte ad me reprehendendum grauissimi censores isti descenderint: Ego ad* Ciceronem *confugiam: vt quo ipse olim vrbem* Rhomam *a* Catilina: *eodem nunc se meque ab istorum morsibus ense defendat, Vale.*

Respondit Paullo Senili, & illi gratias, ob librum transmissum egit, Joannes de Lapide, epistola, in qua inter alia, haec digna nobis visa fuerunt, quae heic adscribantur: - - - *Vtinam ea sit aliquando facultas: qua pro mea voluntate gratum tibi facere possim: qui mox a me rogatus, tam frugiferum laborem suscepisti: susceptum quoque consummasti. Neque sane quicquam reliqui fuit a me repertum: a quo vel minutissimam scabram, obtusa mea lima (quam deceptus amore optimam dixisti) possem excerpere. Sed ne* laurentianum *quidem agrum tantum (vt scribis) spinis, lapidibus, lolioque mundasti, & sarculo coluisti: verum etiam (quod incassum mihi reliquum esse voluisti) plantis & vario florum genere, plurimum exornasti. hec enim a me tantum exhorrent: quantum vni tibi maxime sunt honori. Non enim ego (vt tu) in* latio: *sed alias in* germania: *alias* parisii: *in nudo quodam, & barbaro pene sermone florem etatis consumpsi neque tam oratoribus hic atque illic, quam philosophis theologisque me addixi: in dies que magisque addico. vt me vix quidem si possum quod mones:* LAVRENTIO *tuo liceret temporis punctum impertiri. Bene itaque mecum egisti: qui vsque adeo politum* LAVRENTIVM *reddidisti:*

disti: vt non a me: sed ne a se quidem, si viueret: expolitior reddi posset. Obsequar tamen monitis tuis opera qua maxima potero. morem secutus quorundam famulantium, qui magna cum nequeant, in minimis quod summum ipsi habent libenter pollicentur, ac faciunt. Laurentianum *siquidem opus nonsolum singulis capitulis annotaui: sed vnum (etiam vocabulum) quodque per alphabeti seriem in tabule modum distribui.quo quisque possit: quod sibi volet vocabulum, sine labore desumere. Que res si forte cuiquam fuerit commoditati: non is mihi gratias habeat: at vero tibi quam maximas & agat vt referat: qui me tuo beneficio, tuisque litteris vt opere quiddam* LAVRENTIO *prestarem, obstrinxisti. Jam ergo nihil habeat hic noster* LAVRENTIVS *quod non merito tibi sit tribuendum, quem barbarorum faucibus eripuisti: quem saucium restaurasti, quem ad vnguem politum nitidumque prodire iussisti, quem denique singulorum membrorum, officiis distinctum, in nostrorum hominum, & omnis posteritatis vsum longe lateque mandasti. Vale meque ama tui quidem amantissimum. Edibus* Sorbone *scriptum Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Septuagesimo Sexto* (1476) *vicesima octaua die mensis Septembris.* A Michael. Maittaire neque editionis *parisiensis*, neque *coloniensis* mentio facta fuit. Praeter duplicem *indicem*, alterum *materiarum*, alterum *vocabulorum*, quae in *elegantiarum libris* occurrunt, & ipsos *elegantiarum libros*, vna cum libello *de reciprocatione sui & suus*, in hac collectione exstant *Inuectiua in errores* Antonii raudensis. Antonius Harena raudensis, siue, vt a Philippo Picinelli quidem nominatur, in *Ateneo de' Letterati* milanesi, *Milano* 1670. in 4. p. 48. Antonius Rho', mediolanensis, ex ordine Minorum, & ex familiaribus LAVRENTII VALLAE fuerat. Cum vero is, *commentarium de imitatione*, a se conscriptum, VALLAE, priusquam ederetur, ad legendum obtulisset, hic autem quaedam in eo, a se primum inuenta, deprehendisset, quae Antonius, a VALLAE discipulis re-

ſciuerat, & iam pro ſuis venditabat, VALLA indignabundus, ea quae ſua erant, iterum ſibi vindicauit, *elegantiarum libris* inſeruit, & hac ratione diſſidio illi occaſionem dedit. Nam cum hunc deinde raudenſis librum, poſt ſuos *elegantiarum libros*, in lucem emiſſum, &, Mediolano ad regem Alphonſum, qui tum Baroli degebat, dono miſſum intellexiſſet, Joannis Alzinae rogatu eum perlegiſſet, & non tantum quae furto ſibi ſublata eſſe, antea auctori indicauerat, reliquis immixta, verum ſe etiam ab hoc impudentiſſimo plagiario, in vltimum litterarii ludi locum, dictatorio ſupercilio relegatum vidiſſet, indignatione accenſus, hanc *inuectiuam*, ſiue *adnotationum in errores* Antonii raudenſis, quos plurimos admiſerat, conſcripſit *libellum*. Dicauit illum Joanni Lucinae, Alphonſi regis Secretario; *Praefatio* ad Joannem Lucinam, & initium ipſius *inuectiuae*, in hoc noſtro exemplari deeſt, quod verbis: *A. Ab. Abs praepoſitiones ſunt*, inchoatur. Conf. de hac controuerſia LAVRENT. VALLAE praefat. in libr. II. *Elegantiar.* in *Operib.* pag. 42. & praefat. ad Joan. Lucinam pag. 390. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. pag. 352. Jo. Alb. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* Lib. I. pag. 342. Arnold. Drakenborch *vita* LAVRENT. VALLAE pag. XII. ſeqq.

De libero arbitrio dialogus, in quo, ea confutare adgreſſus eſt, quae de arbitrii libertate, Boethius, L. V. *de conſolatione philoſophiae* ſcripſerat. Praemittitur *dialogo* praefatio ad Garſiam epiſcopum ilerdenſem. In *Operibus* VALLAE legitur p. 999 ſeqq. Arnoldus Drakenborch l. cit. pag. IIX. opuſculum, a LAVRENTIO VALLA, in receſſu neapolitano, conſcriptum eſſe exiſtimat.

Omni collectioni, in ſecunda vltimi folii pagina, finem imponunt *Alique abbreuiationes* Romanorum *more*, *quae plurimum in autenticis libris offenduntur.*

duntur. quas quidem vt ſcire pretium & neceſſarium eſt, ſic ignorare turpiſſimum.

Obſcurum inter viros doctos Paulli Senilis nomen eſt, omnisque opera noſtra, quam euoluendis ideo ſcriptoribus impendimus, vana atque irrita fuit.

Joannes de Lapide, ſiue Lapidanus, ſiue von Stein, patria Germanus, ordine carthuſianus, Doctorque pariſienſis, & Joannis Reuchlini praeceptor fuit, ſeculoque potiſſimum XV. exeunte, multis ſcriptis editis inclaruit. Cum eodem tempore, duae philoſophorum ſcholaſticorum orirentur in academia pariſienſi ſectae, quarum altera *Nominalium*, altera *Realium* inſigniebatur cognomine, a poſteriorum ille partibus ſtetit, primusque fuit, qui eorum doctrinam, in academiam baſileenſem, e Gallia intulit. Vid. Jo. Trithemius *de Scriptor. eccleſ.* Cap. DCCCXCIIII. pag. 213. vbi illum elogio *viri in diuinis ſcripturis eruditiſſimi & ſecularis litteraturae non ignari, ingenio excellentis, eloquio diſerti, vita & conuerſatione praeclari* ornauit. Conf. Joſ. Simleri *Bibliotheca* p. 389. Anton. Poſſeuini *Apparat. ſacer* Tom. II. pag. 210. Jo. Albert. Fabricii *Bibliotheca med. & infim. Latinit.* Lib. XI. pag. 718 ſeqq. Jacob. Bruckeri *Fragen aus der philoſophiſchen Hiſtorie* Tom. V. pag. 1325. Jo. Henric. Maii *vita* Joannis Reuchlini, *Francof. & Spirae* 1687. in 8. p. 152.

CCLXII.

JOANNIS TORTELII *Aretini* orthographia. JOANNIS TORTELII Lima quaedam per GEORGIVM VALLAM in tractatum de orthographia. in fol. folior. 187.

Editio libri, quam tunc temporis nondum videramus, a nobis iam adducta fuit, in *Analectis litterariis* p. 36. Curauit illam Pirrhus Pincius, mantuanus, qui, vt in epistola dedicatoria, *ad magnificum ac equitem splendidissimum* Franciscum Capellum, *patricium* Venetum, refert, precibus studiosissimorum & ornatissimorum iuuenum, qui in JOANNIS TORTELLII lectione adsidui erant, multaque in illo opere lituris potius, quam studio digna, inter studendum sibi occurrisse, aiebant, permotus, operi succurrere non dubitauit, quod ob impressorum negligentiam, atque imperitiam, in tenebris, vilescere iam coeperat. Impressoriae vero tantum artis errores se recognouisse profitetur, non auctoris, quem tamen censet alias optime recognitum, ac supremam manum ad vnguem perpessum. Emendatissimum autem impressoribus, se dedisse exemplar adfirmat, lectoremque rogat, quod si secus euenerit, non illi, sed ipsis adscribatur, quos manuum celeritate falli saepe, probe sciat. Ipse TORTELLIVS, arretinus. Commentarios suos grammaticos *de orthographia dictionum, e graecis tractarum*, nomine inscripsit Nicolai V. Pontificis romani. Perduxit illud opus, in quo, *omnem litterariam antiquitatem, & orthographiae rationem, cum opportunis historiis, pro poetarum declaratione, connectere* studuerat, iam antea inchoatum, ob alia vero negotia, ac studia relictum, ad finem, cum apud Alatrium, (*Alatri*) Campaniae oppidum, ex aeris romani molestia secessisset. *Ce Livre est divise*, ait Niceron in *Memoires* Tom. XXV. p. 302. *en deux parties, dont la premiere qui est fort courte contient quelques chapitres sur l'invention, le nombre, la figure, la prononciation & l'assemblage des lettres de l'Alphabet. La seconde qui est fort longue, contient un catalogue alphabetique des mots* latins, *la plûpart tirés du* grec, *desquels l'Auteur enseigne ou tâche d'enseigner l'Orthographe.* Conrad. Samuel Schurtzfleischius in *introductione in notitiam*

tiam Scriptorum P. II. p. 295. JOANNEM TORTELLIVM, bono elegantique ingenio praeditum, hoc doctrinae monumento, quo rectam scribendi rationem, altissimis quasi tenebris obrutam, denuo protraxit in lucem, ab obliuione hominum se vindicasse, scribit. De variis operis editionibus vid. *Analecta litteraria de libris rarioribus* l. cit.

Quod ad GEORGII VALLAE opusculum adtinet, orthographicum, cuius in titulo codicis mentio facta fuit, illud perbreue est; Dicauit illud VALLA *magnifico adolescenti* Antonio Simonetae, qui *adsiduis vocibus*, efflagitauerat, vt VALLA de ratione scribendi, qua posset breuitate, multa simul ad illum contexeret. Omne opusculum sex absoluitur foliis. In fine illius, haec leguntur verba: *Impressum* Venetiis, *per* Joannem de Tridino *alias* Tacuinus. *Regnante inclito Principe* Augustinus (Augustino) Barbadico. *Anno ab incarnatione. M. CCCC LXXXXV. Die vero XVIIII. mensis Decembris.* Hisce verbis Typographus sua adposuit insignia, adscriptis litteris Z. T. Conf. Michaelis Maittaire *Annal. Typogr.* Tom. I. p. 591. Vid. de GEORGIO VALLA, placentino, medico, & humaniorum litterarum Venetiis professore Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. p. 422. Tom. II. P. III. p. 324. Christ. Schoettgenii *Continuat. Biblioth.* Fabric. *med. & infim. Latinit.* L. XX. p. 785 sqq. P. Baile *Dictionaire* Tom. IIII. p. 2793. sqq.

Scriptores, qui de JOANNE TORTELLIO arretino, commentati fuerunt, adduximus iam in *Analectis* l. cit. Illis accenseri poterit Barthol. Facius *de viris illustribus* p. 25. Christophor. Hendreich in *pandect. brandeburg.* p. 259. & Jo. Alb. Fabricius in *Biblioth. med. & infim. Latinit.* L. VIIII. p. 448 sqq.

CCLXIII.

In Hoc Libello Subiecta Continentur. VALERII PROBI interpretamenta litterarum singularium in antiquitatibus Romanis cum plerisque circa singulas litteras additionibus. *Idem* VALERIVS PROBVS de abbreuiaturis Nominum Ciuium Romanorum In iure ciuili de legibus, & plebiscitis. de actionibus, de edictis perpetuis. de ponderibus. de numeris. POMPONII LAETI libellus de Romanorum magistratibus. *Idem* de Sacerdotiis Ro. *Idem* de diuersis legibus Ro. in 4. folior. 39.

Euulgauit istam editionem satis raram, Theodoricus Gresemundus, spirensis, Juris Doctor, Canonicus ad D. Stephani moguntinus, Electoris Jacobi, moguntini, in rebus spiritualibus vicarius, Protonotarius, & iudex generalis, & Collegii S. Stephani Diffinitor. Cleri minoris, & Scholasticus. Merita illius in rem litterariam, praemissa epistola, ad ipsum Gresemundum, scripta, laudat Jacobus Wymphilingius schletstatinus, illumque hortatur, vt praeter hunc VALERII PROBI, & POMPONII LAETI libellum in lucem edere properet *Antiquitates*, quas collegerit moguntinas, nec non *cathalogum & vitas Episcoporum & Archiepiscoporum* moguntinensium, inprimis cum simile opus *de Episcopis* argentinensibus, in lucem edere Wimphelingus constitutum habeat. Edidit postea Joan. Huttichius *collectionem Antiquitatum, in vrbe & agro* moguntino, *repertarum*, cui collectioni symbolam contulerunt Theodor. Gresemundus, & Balthasar Geyerus, *Mogunt.* 1520. & 1525. in fol. Wimphelingi epistolam sequitur, ipsius Theodori Gresemundi *ad lectorem*, & Petri Guntheri *ad lectorem indicatio*, siue epigramma ad lectorem, de libri argumento. POMPONII LAETI libris adiiciuntur *indices*, & Gresemundi *peroratio*, in qua, inter

alia,

alia, in illos inuehitur, *qui inepte, inconcinne, barbare, multa ſcribunt, qui noua vocabula fingunt; ſuperuacanea cumulant; vt inſtrumenta vt libelli, paullo poſt ad laxandi ventris ſedem reponendi: vt cetera id genus in modum immenſum, ad exhaurieudas pauperum crumenas, excreſcant.* Sed *non ſolum in ſtilo, peccari,* ait, *ſed etiam in litteris & characteribus, cum tamen exquiſitiſſime ſcripſerint veteres; & litteras & vocabula, non ſicut noſtrae tempeſtatis quidam ſcribae: praecipue in lingua vernacula: qui nullam prorſus inter M. liquidam & V. vocalem faciunt differentiam: Eadem figura vtramque litteram depingentes: tanquam non ſint litterae inter ſe diſtinctae. V. vocalem anteponunt conſonantibus, in dictionum principio quo loco in litteram F. reſolui non poteſt: N. geminant in medio vocabulorum frequenter vſurpant: cum vna ſimplex ſufficiat: Inter X. & G. & P. paruum diſcrimen faciunt: multaque alia inuertunt atque confundunt: contra omnes orthographiae leges: omnemque litterarum & ſillabarum natiuam conditionem, de hoc magno abuſu: aliisque multis in orthographia erratis & ineptiis pulcram congeſſit admonitionem* Nicolaus de Wyla, *ſcriptor & interpres latinae linguae elegantiſſimus.* De illo, & verſionibus eius alio tempore dicendi locus nobis erit. In fine *perorationis*, haec leguntur verba, litteris quadratis, ſolito maioribus, expreſſa: IMPRESSVM OPPENHEIM. ANNO. DOMINI MILLESIMO. QVINGENTESIMO. DECIMO (1510). Quamuis typographus nomen ſuum non adpoſuerit, librum tamen, ex officina Jacobi Chobellii (Koebelii) prodiiſſe, patet ex Wimphelingi *epiſtola* citata, vbi Jacob. Koebelium *tam diligentem archigrammateum, quam induſtrium chalcographum* adpellat. In Michael. Maittaire *Annal.* editionem fruſtra quaeſiuimus.

De Theodorico Greſemundo, iuniore, vid. quae p. 453 ſqq. adtulimus, cum illius *dialogum de ſeptem liberalibus artibus* deſcriberemus.

De

De aliis & recentioribus VALERII PROBI, grammatici berytii editionibus, vid. Jo. Alb. Fabricii *Biblioth. lat.* Tom. I. L. IIII. Cap. VI. p. 774 ſqq. Tom. III. p. 668.

De JVLIO POMPONIO LAETO, vid. praeter ſcriptores in *Analectis litterariis de libr. rar.* p. 508 & 1134. nominatos Jo. Fichardi *vitae viror. illuſtr.* p. 73. ſqq. & Chriſt. Gottlieb. Buderi *vitae clariſſimor. hiſtoricor.* p. 1 ſqq. vbi M. Anton. Sabellici epiſtola *de vita* POMPONII LAETI legi poterit. Conf. Paull. Freheri *Theatrum viror. eruditione claror.* p. 1427. Adr. Baillet *Jugemens des Savans* Tom. II. P. I. p. 369 ſqq. Bernard. de la Monnoye *Diſſertation touchant* POMPONIVS LAETVS, quae legitur in Adr. Baillet *Jugemens des Savans* l. cit. p. 371 ſqq. *Leven van* JVL. POMPON. LAETVS *en van zyn geletterdt Gezelſchap*, exſtat in *Levensbeſchryving van beroemde en geleerde Mannen* P. III. N. III. p. 337 ſqq.

EMENDANDA.

Pag. 3. lin. 26. legatur in Scotiam. pag. 10. lin. 23. *Oxon*. p. 11. l. 26. ad auctorem. p. 15. l. 14. 1547. p. 25. l. 5. quae. p. 35. l. 9. Mineruе. p. 47. l. 33. egit. p. 58. l. 3. pp. 480. except. praemiss. & indice folior. 22. p. 63. l. 21. *aptando*. p. 96. l. 4. spectantibus. p. 106. lin. vlt. *auctaria*. p. 123. l. 6. conspiciuntur. p. 129. l. 26. Earl. p. 131. col. 2. l. 24. *initio*. p. 162. l. 13. a nonnullis. p. 169. l. 27. adposito. p. 181. l. 26. qua. p. 195. l. 9. omitteret. p. 199. l. 30. quem. p. 200. l. 8. *cum* †. p. 236. l. 22. Lives. p. 250. l. 28. exscriptae fine. p. 264. l. 16. auxerit. p. 287. l. 3. *Semidei*. l. 14. megalopolensium. p. 321. l. 8. Caloioannem vocant. p. 323. l. 2. ΧΩΝΙΑΤΟΥ ἱστορία. l. 3. *Logothetae*. p. 328. l. 7. *iuuenta*. p. 339. l. 1. librum. p. 345. l. 18. non constat. p. 346. l. 10. deleatur. 112. p. 348. l. 18. *de nos*. p. 349. l. 23. *apud*. p. 350. l. 17. *après sa*. p. 358. l. 11. meretur. p. 363. l. 14. *Giuncti*. p. 397. l. 10. *praecipuae*. p. 401. l. 27. Cassouiae. p. 420. l. 20. tamen. p. 452. l. 3. deleatur: quam, atque legatur: &. p. 465. l. 25. *Illius at*. p. 469. l. 5. honorum. p. 485. l. 15. typothetarum. p. 513. l. 17. *ortus*. p. 521. l. 24. Vchanium. p. 524. l. 8. Lauraea. p. 552. l. 1. MDCXI. p. 554. l. 10. deleatur: cum viris doctis. p. 568. l. 33. *vetula*. p. 583. l. 12. voci *recenset* addatur: *inter libros raros locum sibi vindicat*. p. 599. l. 15. a BALINO. p. 615. l. 22. *Multiingas*. p. 623. l. 22. deleatur *vlmensi* & legatur *augustanae*. p. 633. l. 29. quae. l. 34. prodidit. p. 653. l. 22. Gueynardi. p. 666. l. 16. scripsit. 669. l. 8. Themistii. p. 680. l. 5. Pico, p. 700. l. antepenult. *quicunque*. p. 705. l. 4. Tortelium p. 709. l. 11. *miscellanee*. p. 713. l. 12. *& referat*. p. 717. l. 12. *vocibus*.

Caetera, quae auctore absente irrepserunt errata, B. L. facili negotio corrigere poterit.

